PRAXEOS MEDICAE
VNIVERSAE PRAECEPTA

AVCTORE

IOSEPHO FRANK

IOANNIS PETRI FILIO, AVGVSTISSIMO IMPERATORI ET TOTIVS ROSSIAE AVTOCRATORI A CONSILIIS STATVS, EQVITE ORDINIS ST. ANNAE, ST. WLODIMIRI, THERAPIAE SPECIALIS ET CLINICES IN CAESAREA VNIVERSITATE VILNENSI PROFESSORE EMERITO, PLVRIMARVM ACADEMIARVM ET SOCIETATVM MEDICARVM SODALI.

PARTIS TERTIAE VOLVMEN PRIMVM, SECTIO SECVNDA,

CONTINENS

DOCTRINAM DE MORBIS PHARYNGIS, OESOPHAGI ET VENTRICVLI.

LIPSIAE

SVMPTIBVS BIBLIOPOLII KUEHNIANI

CIϽIϽCCCXXXV.

CONSPECTUS

RERUM PARTIS III. VOLUM. I. SECTION. 1. ET 2. PERTRACTATARUM.

Vol. I. Sect. 1.

DE MORBIS CAVITATUM ORIS.

a 2

Defi-

Cap. VII.

De salivae secretione imminutá, depravatá ejusque excretione incongruá. p. 137—148.

Cap. VIII.

De morbis dentium in genere. p. 148—169.

Den-

Ex-

Dia-

Regi-

Cap. XX.

De dentium evulsione et disjunctione. p. 379—389.

Cap. XXI.

De edentulitate modisque dentes resarciendi. p. 389—402.

Cap. XXII.

De morbis alveolorum. p. 403—422.

In-

Cap. XXIII.

De morbis gingivarum. p. 422—438.

Cap. XXIV.

De oris foetore. p. 439—445.

Cap. XXV.

De morbis linguae in genere et speciatim de ejus defectu, tenuitate ac hypertrophia. p. 445—471.

Cap. XXX.

De glossitide. p. 512—538.

Cap. XXXI.

De linguae dolore, spasmo, tremore, paralysi et anaesthesia deque vitiis gustus. p. 539—558.

Cap. XXXII.

De morbis ossis hyoidis. p. 558—568.

Cap. XXXIII.

De morbis faucium in genere. p. 568—589.

Vitia

Cap. XXXIV.

De anginis. p. 590—661.

Moni-

Cap. III.

De laesionibus pharyngis et oesophagi ex morbis partium contiguarum. p. 19—46.

Cap. IV.

De obstructione pharyngis et oesophagi ex peregrinis inhaerentibus. p. 47—63.

Cap. V.

De pharyngis et oesophagi vulneribus et haemorrhagiis. p. 63—69.

Notio-

Cap. X.

De pharyngis et oesophagi plicis, dilatatione et diverticulis, hernia et paralysi. p. 118—132.

Cap. XI.

De spasmis pharyngis et oesophagi. p. 133—148.

DE MORBIS ABDOMINIS GENERATIM ET IN VENTRICULI IN SPECIE.

Cap. XII.

De morbis abdominis generatim. p. 151—168.

Cap. XIII.

De abdominis vitiosa conformatione, situ alieno viscerum, hernia abdominali et morbis umbilici. p. 169—195.

Cap. XIV.

De morbis ventriculi generatim. p. 195—211.

Cap. XV.

De ventriculi vitiis congenitis deque illius forma et situ abnormibus. p. 212—239.

Cap. XVI.

De ciborum appetitu laeso. p. 240—298.

Cap. XVII.

De laeso potus appetitu. p. 298—333.

Mo-

Cap. XVIII.

De dyspepsia. p. 334—368.

Cap. XIX.

De dolore epigastrii, cardialgiâ videlicet et neuralgiâ coeliaca. p. 368—425.

Lite-

CAP. XX.

De ruminatione humana. p. 426—443.

Cap. XXI.

De nausea, vomendi conatu et vomitu. p. 444—521.

Cap. XXII.

De haematemesi et morbo nigro Hippocratis. p. 522—573.

Dia-

Cap. XXIII.

De gastritide. p. 573 — 617.

Cap. XXIV.

De suppuratione et fistula ventriculi ejusdemque adhaesionibus morbosis. p. 618 — 626.

Caus-

Cap. XXV.

De ventriculi marcore, hydrope, polypis, induratione et concrementis. p. 626 — 642.

Cap. XXVI.

De morbis carcinomaticis ventriculi. p. 642 — 670.

Cap. XXVII.

De perforatione ventriculi. p. 671 — 687.

Ga-

DE MORBIS
PHARYNGIS ET OESOPHAGI.

Caput I.

De morbis pharyngis et oesophagi in genere.

§. I.

Doctrinae momentum. Literatura.

1. Res magna *morbi pharyngis et oesophagi!* eorum enim culpâ ea, quae accepta sunt ore, plerumque haud sine offensa ac querela, recta via, in ipsum ventriculi fundum illabi nequeunt, sed in ipso potius aditu pertinacius haerent, atque incocta et inconfecta protinus redduntur; quamobrem nulla stomacho ruenti fultura accedit, quin potius lenta tabes vitales liquores exhaurit, artusque ipsos crudeli edacitate tandem depascitur [1]). Est praeterea tam angusta ad stomachum via, et tam longa, perque diversas corporis humani partes ducta [2]), ut ei, etsi primo intui- Doctrinae momentum.

1) Triller, loco citando.

2) Instrumenta deglutitionis eorumque officia, praeter compendia anatomica et physiologica, optime illustrata sunt ab Hallero (elementa physiologiae T. VI. Lib. XVIII. Sect. IV), Walthero (diss. de deglutitione naturali et praepostera. 1737), Albino (diss. de deglutitione. Lugd. Bat. 1740), J. Bleulandio (loco citando), Wentzio (diss. de deglutitionis mechanismo. Erlang. 1790) et Sandiforto

intuitu, monente jam GALENO [3]), tutissimae, undique insidiae struantur.

2. In-

(de deglutitionis mechanismo verticali sectione narium, oris, faucium illustrato. Lugd. Bat. 1805).

3) De usu partium. Lib. VI. c. v. („Huic autem dissimili via atque opposita ductum superne deorsum oesophagum, quod per ipsum velut viam cibus ab ore ad ventriculum delabitur, quo loco thoracis maxime conveniebat, in eo ipso natura constituit. Atque mihi jam attendas animum velim, probaturum enim me profiteor, non hujus modo *oesophagi transitum per thoracem pulcherrime esse communitum*, sed etiam sine cujusquam spiritus instrumentorum offensa. Nam pulmonem ipsum, et cor, et totum denique thoracem cum omnibus, quae ipso continentur, arteriis motum, dum dilatarentur ac comprimerentur, habere oportebat undequaque liberum, ipsumque oesophagum non per medium thoracis sinum amplum quasi suspensum elabi, sed *in secura aliqua sede conquiescere.* Haec igitur utraque, et spiritus instrumentis omnis molestiae carentiam, *et summam oesophago commoditatem, ex opportuna ipsius positura natura mirabiliter suppeditavit.* Nam spinae vertebris invectus ac colligatus totum ita permeat thoracem, cum positurae totius stabilitate et securitate hoc assecutus, ut nullum cordi, neque pulmonibus, neque earum denique cuiquam, quae thorace continentur, partium negotium exhibeat. Et quidem ipsa quoque obliqua positura magis te docebit, naturam duo haec intuitam, nec ubi scilicet spiritus instrumentis quippiam esset molestiae, neve ipse quid offenderetur, hanc ei patefecisse viam. In mediis enim ad perpendiculum quatuor primis dorsi vertebris extenditur nusquam cursum inflectens, ut qui, praeterquam quod nullam thoracis particulam ex hujusmodi situ esset arctaturus, *sedem etiam securam potissimum habiturus erat*, ut *jam ab omni externa offensione sit tutissimus.* Quum enim parte ipsius posteriore una cum vertebris opponantur spi-

2. Insidias eiusmodi primum manifestarunt Hippocrates [4]), Celsus [5]), Aretaeus [6]), Caelius Aurelianus [7]), Aetius [8]) et Galenus [9]). — *Arabes* nec hilum progressi sunt [10]). Inter instauratores medicinae [11]), de doctrina morborum pharyngis et oesophagi inprimis bene meruit Fernelius [12]). Secuti sunt Th. Bonet [13]), Fr. Hoffmann [14]), Literatura.

nae processus, quos apices seu spinas nominant, anteriori autem sternum atque totum quod in thorace est spatium: patere arbitror, nihil, quod extrinsecus ipsi incidat, neque vulnerare ipsum, neque contundere posse, quum tot atque ita fortibus propugnaculis undique sit stipatus.")

4) De morbis. Lib. III. cap. X. XII. — Aphor. XXVI. Sect. III. — Epidem. III.

5) De med. Lib. IV. cap. IV. §. III. Lib. VIII. cap. XIV.

6) De curation. morbor. acut. Lib. I. Cap. IX. — De causis et signis acut. morb. Lib. II. cap. III.

7) De morbis chronicis. Lib. III. cap. II.

8) Tetrab. II. Serm. IV. cap. XLVII.

9) De locis affectis Lib. IV. cap. III. — Lib. V. cap. V. — De symptomat. caus. Lib. III. cap. II.

10) Freind (*histoire de la médecine* etc.) *Arabum* circa doctrinam morborum pharyngis et oesophagi meritum extollere conatur; ast jure reprehenditur a Bleuland (op. citando): de quo argumento K. Sprengelii pathologiam generalem p. 461. inspicere juvabit.

11) Quantum Schenk a Graffenberg, Hollerus (Houlier), J. Heurnius, J. Riolanus, F. Platerus, Fr. Sylvius, Zacutus Lusitanus, Ettmuellerus etc. ad locupletandam doctrinam nostram contulerint, passim palam fiet. Videatur quoque Moro Directorium medico practicum, sub vocabulis: deglutitio, fauces, gula.

12) Opp. Pathologia. Lib. IV.

13) Sepulchret. anatomic. Lib. III. Sect. IV.

MANN [14]), SCHURIG [15]), H. BOERHAAVE [16]), I. F. ZIESNER [17]), MAUCHART [18]), VAN SWIETEN [19]), VATER [20]), HAEN [21]), D. W. TRILLER [22]), I. OSTERDYK SCHATT [23]), I. B. MORGAGNI [24]), FR. BOISSIER DE SAUVAGES [25]), A. VOGEL [26]), HONKOOP [27]), SAGAR [28]) et BLEULAND [29]). Corona autem

14) Diss. de morbis oesophagi. Hal. 1722. — Med. ration. system. T. IV. Sect. II. cap. V.

15) Chylologia historico medica. Dresd. 1725.

16) Aphorism. de cogn. et cur. morbis. §. 797. 818. 819. locisque citandis.

17) Rarus oesophagi morbus. Regiomont. 1732. Continetur in HALLERI Collect. Disputat. pract. T. VII.

18) Diss. de struma oesophagi hujusque coalitu, difficilis et abolitae deglutitionis causis. Tübing. 1742. continetur in HALLERI Collect. disput. chirurg. T. II. No. 49.

19) Comment. in aphorismos BOERHAAVII T. II. §. 797. 818. 819.

20) Diss. de deglutitionis difficilis et impeditae causis abditis. Wittemb. 1750.

21) Diss. de deglutitione, vel deglutitorum in cavum ventriculi descensu impedito. Hagae. 1750. Continetur in HAENII opusc. posthum. ab EYEREL publici juris factis. Vindobon. 1795.

22) Diss. de fame lethali ex callosa oris ventriculi augustia. Wittemb. 1750. Continetur in HALLERI Collect. disput. pract. T. III.

23) Institutiones medic. pract. Ultraj. 1753. Lib. VI. Cap. XII.

24) De sedib. et causs. morbor. T. II. Epist. XXVIII.

25) Nosolog. method. Cl. VII. Ord. III. Gen. XVII.

26) Praelectiones academicae de cognoscendis et curandis praecipuis corp. hum. affectibus. Goett. 1772.

27) Specimen inaugurale de morbo oesophagi inflammatorio. Lugd. Bat. 1774.

tem Math. van Geuns reservata fuit, utpote quaestionibus a societate literarum Haarlemensi pro praemio propositis [30]), optime respondenti [31]). Accessit A. P. Nahuys [32]). Excoluere dein doctrinam, de qua agitur, C. F. Ludwig [33]), I. B. Borsieri [34]), G. G. Ploucquet [35]), I. E. Wichmann [36]), F. B.

28) System. morbor. symptomaticum. Viennae 1776. p. 387 —390.

29) Specimen acad. inaugural. de difficili aut impedita alimentorum depulsione. 1780. Cujus epitome apparuit in libro *Genees-Natur- en Huishoudkundig Kabinet uitgeeven door* J. Voegen van Engelen *te Leyden. Deel* 2. p. 209. Versio germanica contenta est in *Samml. auserl. Abhand. für prakt. Aerzte* B. 9. p. 676. — Porro: Observationes anatomico-medicae de sana et morbosa oesophagi structura. Cum figuris. Lugd. Bat. 1785. Versio germanica in Bleuland's *anatom. med. Schriften über einige Krankheiten der Verdauungswerkzeuge. Breslau* 1801. p. 1.

30) „Quaenam caussae sunt letiferae illius deglutiendi difficultatis, quae lentius in oesophago oriri solet? — Unde accidit, quod morbus nunc frequentior, quam antea, praecipue in Belgia observetur? — Quibus remediis illi morbo occurrendum et medendum?"

31) *Verhandel. van het Maatsch. te Haarlem. Deel* 2. *St.* 1. *Bl.* 1. Versio germanica, quam sequor, exstat in *Samml. ausserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 4. *St.* 1. *p.* 166., *St.* 3. *p.* 385.

32) *Verhandel.* cit. bl. 177. — Versio germanica, quam citabo, eodem loco St. 1. p. 3. invenitur.

33) Primae lineae anatomico-pathologicae. Lips. 1785. p. 38.

34) Institutiones medico-pract. 1789. Vol. IV. Pars altera. cap. I.

35) Diss. medica qua dyscatabrosis, pharyngo oesophagea thliptica, choeradica casu illustratur. Tübing. 1792.

F. B. Lentin [37]), M. Baillie [38]), F. G. Voigtel [39]), J. H. F. Autenrieth [40]), A. Monro junior [41]), G. Kunze [42]), R. Fletcher [43]) aliique [44]), in curriculo hujus tractatus adhuc citandi.

§. II.

36) *Ideen zur Diagnostik.* 1794. Edit. 2. *B.* 2. p. 162.

37) *Beyträge zur ausübenden Arzneiwissenschaft. B.* 2. 1798. *p.* 209.

38) *Series of engravings to illustrate the morbid anatomy. Lond.* 1799. *Fasc.* 3. *Tab. IV.* — Soemmerring *Anmerkungen zu* Baillie's *Anatomie des krankhaften Baues. Neue Aufl. Berlin* 1820. p. 51.

39) *Handb. der pathologischen Anatomie B.* 2. *Absch.* 12.

40) Diss. de dysphagia lusoria. Tübing. 1806. Continetur germanice in Reil's *Archiv für die Physiologie. B.* 7. *p.* 145. et latine in Brera sylloge opuscul. T. VIII. p. 110.

41) *On the morbid anatomy of the human gullet, stomach and intestines. Edinb.* 1813. *Second edit.* 1830.

42) Diss. de dysphagia inprimis oesophagea. Lips. 1819. — De dysphagia commentatio. Lips. 1820.

43) *Medico-chirurgical notes and illustrations. Part. I. Lond.* 1831 (*on strictures of the oesophagus and the danger of the bougies*). Vide Hildebrand in Graefe *und* Walther *Journal der Chirurgie u. Augenheilk. B.* 18. *Heft* 2. p. 315.

44) Spies diss. de deglutitione, eius laesione et therapia. Helmst. 1727. — van Lil de angina scirrhosa. Lugd. Bat. 1760. — Schneider de polypo gulae. Delit. 1762. — Graeffe de callosa excrescentia oesophagum obstruente. Altdorf. 1764. — Gyser de fame lethali e callosa oesophagi angustia. Argentor. 1770. — Haase diss. de causis difficilis digestionis. Goetting. 1781. — Brands-Schippers diss. de deglutitione difficili. Gies. 1786. — Engelhard casus dysphagiae. Lundae 1796. — Kneppelhout sectiones cadaverum pathologicae. Lugd. Batav. 1805. — Hünersdorff specim. inaug. de dysphagia, seu de quibusdam morbis

§. II.

Errores commissi. Melior ordo.

1. Suum cuique antecessorum tribuendo, fateri nihilominus adigimur, maximam eorum partem, et praecipue compendiorum de praxi medica auctores, vituperandos esse, quod doctrinam de morbis pharyngis et oesophagi unis capitibus de faucium phlogosi et de dysphagia comprehenderint: idem enim hoc est ac si universa ophthalmologia capitibus de oculorum inflammatione et de coecitate absolvi, huicque staphyloma, cataracta, glaucoma, amaurosis etc., ut species unius eiusdemque morbi, submitti vellet. — Quid praeterea haec *dysphagia* [1])? Etymologiae [2]) habita Errores commissi.

oesophagi chronicis. Lugd. Bat. 1806. — Etienne *considérations générales sur les causes, qui gênent ou empêchent la déglutition. Paris* 1806. — Stoecker diss. de dysphagia. Duisb. 1807. — Histemacher diss. sistens dysphagiam singularem. Groning. 1807. — Schmalz *diagnostische Tabellen. Dresd.* 1808. *Tab.* 29. — Haselberg progr. de deglutitione impedita. Gryphiswald. 1810. — Jourdan *diction. des sciences médicales T.* 10. p. 435—446. — A. J. D. Winne diss. exhibens nonnullos casus dysphagiae in nosocomio academico observatos. Götting. 1818. — J. C. Sattig diss. de deglutitione difficili. Berol. 1826.

1) *Synonyma.* Dyscataposia (a δυς male, et καταποσις, deglutitio); Acataposis; Acatabrosis; Aphagia; Aglutio; Oesophagismus. Gall. *Difficulté d'avaler, engouement, dysphagie.* Germ. *Schwerschlingen, erschwertes, verhindertes Schlingen.* Angl. *Pain or obstruction in Swallowing.* Belg. *Belette doorzwelging.*

2) A δης, male, et φαγειν, manducare et comedere.

bita ratione, morbos quot quot manducationem et deglutitionem laedunt comprehendere deberet [3]); modo autem solum ad *deglutitionem impeditam* vel *deletam* designandam adhibetur, et quidem: juxta Sauvages ubi ea cum dolore sine notabili respirationis laesione obvenit [4]), — juxta Cullen ubi sine respirationis laesione vel phlegmasia apparet [5]), — juxta J. P. Frank sine ambaginibus [6]), — juxta Borsieri absque respectu ad sedem impedimenti [7]), — juxta Mason Good loci affecti summa habita ratione [8]), — juxta A. Vogel in quan-

3) „Deglutitio difficilis, impedita male ab aliis dysphagia dicitur. Haec etenim appellatio comestionis difficultatem designans ad universi negotii quod capiendos cibos attinet impedimenta, adeoque non modo ad deglutitionem sed et ad assumtionem ciborum et manducationem spectat, quae tamen functiones sunt diversae, quarum vitia omnino separatim considerari debent" (Ploucquet l. c.).

4) l. c. („Difficultas et dolor est deglutitionem concomitans, et non raro impediens, sine notabili respirationis laesione, unde ab angina (dysphagia) discrepant").

5) l. c. („Molestia deglutitionem impediens, sine respirationis laesione vel phlegmasia").

6) „Mihi quidem dysphagia est, vel molesta, vel prorsus impedita, aut fluidorum, aut solidorum, aut utrorumque simul, vel per oris cavum, vel pharyngem, vel oesophagum, in ventriculum depulsio" (Ex Schedis paternis.).

7) l. c. („Difficilis aut impeditus alimentorum, potusve per oesophagum in ventriculum descensus").

8) *The study of medecine Vol. I. Cl. I. Gen. III.* („*The organs chiefly concerned in the act of Swallowing are the tongue, the parts composing the fauces, and the oesophagus: all of which, when diseased, may produce impeded deglutition;*

quantum vitium ex affectione oesophagi pullulat [9]), — juxtaque KUNZE quatenus ex morbo sive pharyngis sive oesophagi emergit [10]). — Sed aegritudine qualicumque demum modo pro *dysphagia* definitâ, quid impetratum? Nihil sane nisi effectus multis diversissimisque morbis communis determinatus est [11]). Nunc solum gravissimum negotium, dysphagiae *speciem* determinandi, incipit; hac enim in re quammaxime dissentiunt nosologi [12]). Nec tales

and consequently lay a foundation for various species under this genus").

9) l. c. („impeditae deglutitionis nomine primo illud vitium miserabile mihi significatur, ubi deglutitis rebus descensus in ventriculum denegatus est sic, ut in oesophago alicubi, data obice, adhaerescant atque non nisi vi ac molestia in ventriculum depellantur").

10) l. c. („Dysphagia est morbus, in quo vel pharyngis, vel oesophagi, vel utriusque officium a qualibet caussa ita jacet, ut ingesta aut plus minusve retineantur, aut delabantur in ventriculum").

11) „*La dysphagie n'est donc point, à proprement parler, une maladie, et ne doit être considérée que comme un symptôme toujours alarmaut, il est vrai, de celles auxquelles les organes chargés de la déglutition sont exposés.*" JOURDAN l. c.

12) SAUVAGES (l. c.) Stabilivit dysphagiam spasmodicam, hystericam, paralyticam, pharyngeam, oesophageam, lactentium, tussiculosam, hydrophobicam, nauseosam, a deglutitis, a datura, a sarcomate, caninam et Valsalvianam. — SWEDIAUER (novum nosolog. methodic. systema. T. 1. p. 514) dysphagiam (illi dyscataposiam) dividit in muscularem, maxillarem, lingualem, palatinam, laryngeam, pharyngeam, oesophageam et gastricam. — MASON GOOD

tales dysphagiae species stabilire erubescunt, quae nequidem deglutitionis difficultate stipantur [13])!

Melior ordo.

2. Ambaginibus hujuscemodi finem imponamus

(l. c.) dysphagiam agnoscit constrictam, atonicam, globosam, uvulosam, et linguosam. — Wichmann (l. c.) bifariam constituit dysphagiam alteram idiopathicam, alteram sympathicam. — Kunze (l. c.) dysphagiam dividit primum in pharyngeam et oesophageam, secundo in organicam et dynamicam. Dysphagia organica illi est a strictione, ab obstipatione, et a compressione; dynamica, aut cum adaucta sensibilitate (congestio, inflammatio, spasmus), aut cum imminuta sensibilitate (stagnatio, paralysis, gangraena et sphacelus).

13) „Sed nonne exulandi sunt e dysphagiae ditione illi oesophagi affectus, quibuscum conjunctus est *facilis alimentorum in ventriculum descensus*? Nonne reniti videtur illud signum etymologiae verbi dysphagiae? Nonne certe illud nomen est mutandum? — Neutiquam respondeo. Nam hoc modo affectiones maxime affines, ex. gr. paralysis fibrarum transversarum et longitudinalium separarentur ut morbi distincti generis. Neque mutandum nobis videtur nomen: particula etenim *δυς*, primo quidem sensu: aegre, difficulter significat; dein vero etiam sensum reddit *α* privativi. Derivatum autem illud a verbo *φαγειν* non ingestorum in ventriculum descensum, sed munus illud pharyngis et oesophagi naturale rite designat, quod deglutitionem appellamus, quodque consistit in motu illorum organorum peristaltico, quo nutrimenta, praeterquam, quod in ventriculum devehuntur, simul variis humoribus, digestionem praeparantibus imbuuntur. Abesse aut impediri itaque potest motus ille organorum deglutitionis peristalticus; supprimi potest ista glandularum secretio, et tamen non impeditur ciborum ac potuum descensus.“ Kunze Comment. p. 14.

mus non quidem adpellationem *dysphagiae* exulando (ad difficultatem enim vel impotentiam deglutiendi singulo verbo designandam perbelle inservit, et praeterea vocabulum technicum ad morbum primo intuitu salutandum requiritur), sed doctrinam de morbis pharyngis et oesophagi, necdum ut decet excultam [14]), *meliori ordine* exponendo. Ante omnia oculi ictum in *semioticam deglutitionis* conjiciamus. Sequitur *enumeratio vitiorum congenitorum*, quibus instrumenta deglutitionis subjiciuntur. Annectitur *consideratio laesionum pharyngis et oesophagi ex morbis partium illis contiguarum.* Devenitur ad *obstructionem pharyngis et oesophagi ex peregrinis iis inhaerentibus;* nec non ad eorum *vulnera* et *haemorrhagias.* Re huc perducta en tractatus *de pharyngis et oesophagi inflammatione, suppuratione, ulceribus simplicibus, gangraena, marcore, ruptura, adhaesionibus morbosis, hypertrophia, crassitie, callositate, lithiasi, polypis, steatomatibus, verrucis, scirrho, cancro, perforatione, plicis, dilatatione, hernia, paralysi* et *spasmis.*

CAPUT

14) „... quantum mihi innotuit nihil, quod universum morbum spectet, publici juris factum. — Tantum enim abest, ut compendia pathologica recentiora hujus morbi historiam absolverint, ut potius plurima ne verbum quidem de dysphagia exhibeant." KUNZE l. c. p. 10.

Caput II.

De semiotica deglutitionis deque vitiis pharyngis et oesophagi congenitis.

§. III.

Semiotica deglutitionis.

Monitum.

1. In morbo graviori, praesertim acuto, ne ab aegroto recedas, quin, exhibito ei vel potu vel medicamento, exploraveris, quo pacto *deglutitionis negotium* absolvitur.

Deglutitio difficilis et rapida.

2. Ut enim in morbis *bona* est *deglutitio*, quae ex facili fit, sic *difficilis* semper terribilis esse solet; maxime si aeger ne *potionem* quidem *deglutire* valeat [1]), et non nisi post spiritum longum, ructuosum et convolutatum, tussim, et aliquam quasi revocationem [2]). — Deglutitio *raptim peracta*, convulsionem, phrenitidem, et haud raro gravissima mala portendit [3]). Sin vero in febribus acutis *collum pervertitur* [4]) sic, ut deglutitionem impediat, neque quis faucium tumor subest, suffocatio et mors instat.

Deglu-

1) Hippocrates Coac. §. IV.

2) Vogel l. c. aphor. 429. — Gruner Semiot. physiol. et patholog. p. 308.

3) Gorter Prax. T. II. Lib. II. 313. p. 28.

4) Hippocrates Aphor. IV. 35. Coac. §. II.

3. *Deglutitio sonora*, seu strepitus in pectore inter potandum et comedendum perceptus (ab alio strepitu pectoris, qui pulmones obsidet, probe distinguendus) inter pessima signa enitescit, nisi a ventriculi et intestinorum vacuitate, diuturno ieiunio, itemque a minus apposito corporis aegri situ proficiscatur, aut si aegris imbecillis accidit, qui capite reclinato bibere et multum aërem una haurire coguntur. Pejor et mortis praenuncius ille strepitus est, si stuporem ac resolutionem nervorum sequitur. Pessimus vero omnium, qui post convulsiones horrendas oritur [5]). Deglutitio sonora.

§. IV.

Vitia congenita.

1. In monstris non solum, sed etiam in aliis [1]), *oesophagus* aliquando *desideratur*. *Duplex* obvenire solet in bicephalis [2]) inque iis qui hepate duplici instructi sunt [3]). Oes. defectus; duplicitas.

2. *Di-*

5) Hippocrates Epidem. Lib. VII. 27.

1) Colomb *Oeuvres medico-chirurgicales. Paris* 1793. (Cfr. Reil's *Archiv für Physiologie. B.* 4. *p.* 213.) — Gilbert *Sammlung von Beobachtungen und Krankengeschichten p.* 97. — Sonderland *Beobachtung eines gänzlichen Mangels der Speiseröhre (von der Gegend des dritten Rückenwirbels an bis zum Magen) bei einem neugebohrnen Kinde.* — Harless *Rheinische Jahrbücher der Medicin u. Chirurgie B.* 1. *p.* 198. — *Merkwürdiger Fall eines Kindes, welches mit gänzlich fehlendem Oesophagus geboren wurde und acht Tage lebte; in* Hufeland *Journ. der prakt. Heilk.* 1820. *Aug. p.* 133.

2) Voigtel. l. c.

3) Otto *Handb. d. patholog. Anatom. Bresl.* 1814. p. 255.

Oes. divisio; occlusio.

2. *Divisus* et in insulam rediens, oesophagus in recens nato ceterum bene formato [4]), atque in infante quinque annorum, deglutitione difficili laborante [5]), raro fuit spectaculo. Visus est oesophagus dumtaxat ad pollicem unum cum dimidio apertus, et dein ut filum tenue ad diaphragma, ubi terminabatur decurrens [6]). Nec desunt oesophagi, congenitâ *atresia* [7]) laborantis, exempla [8]). Item exemplum *polypi pharyngis* congeniti *).

Oes. defl.; term. abnorm.

3. Oesophagus interdum *a recto tramite deflectit* [9]); et dextro ventriculi latere inseritur *).

4) Blasius Observat. medic. rarior. Amstelod. 1677. Tab. XV. fig. 7.

5) Blasius l. c. p. 53. Tab. VI. fig. 2. („in infante quinque annorum, die 10. Aprilis 1660. oesophagum invenimus maxima ex parte divisum, a costa nempe superiore sic, ut materiae deglutiendae duplex daretur via. Ductus tamen hic, ut erat in principio simplex, sic iterum, ubi ventriculo vicinus".)

6) Roederer De foetu parasitico. In Commentar. Soc. R. Goett. T. IV. — J. F. Meckel *anat. Patholog. B.* 1. p. 494.

7) Ex α privativo et τρησις, perforatio.

8) Dysphagia ex atresia Hünersdorfii l. c. cfr. *Comment. of Edinburgh.* Vol. 2. p. 249.

*) Cap. IX. §. XXVI. Nr. 1.

9) Hesselbach *Beschreibung der pathologischen Präparate welche in der k. anatom. Anstalt in Würzburg aufbewahrt werden. Giessen* 1824. *p.* 269 (*„Die Speiseröhre läuft mehr auf der rechten Seite der Wirbelsäule herab zu der Bauchhöhle und erweitert sich schnell im rechten Hypochondrium, um den Magen zu bilden dessen Grund wir in derselben Gegend finden"*).

tur *). Haud raro monstrorum ille non in ventriculum sed in *saccum caecum desinit* [10]). Infans utero exclusus, quum sine suffocationis periculo nutrimentum capere haud potuerit mox fame peremtus, oesophagum et tracheam, saccum communem efformantes exhibuit [11]).

4. Quoties itaque recens nati aut deglutire nequeunt, aut suffocationem incurrunt, quin id aut a morbis linguae, palati, columellae, veli palatini, tonsillarum jam recensitis [12]) et obviis, aut Conclusio.

*) SAMPSON *Philosophical Transact. Nr.* 107. *T.* 9. p. 746.

10) MARRIGUES *mémoire présenté* etc. *T.* 4. p. 123. — KLEIN specim. inaug. sistens monstror. description. Stuttg. 1793. BRODIE in *Journal de méd.* 1810. *Octobr.* p. 281. — PAGENSTECHER *seltene angeborne Missbildung des Schlundes und Magens, nebst Abbildung*; in E. SIEBOLD *Journ. für die Geburtshülfe* etc. *B.* 9. *St.* 1. p. 113—126 („*Es endete nämlich die Speiseröhre etwas über der Stelle, wo sich die Trachea in ihre beide Bronchialäste theilt, blind abgerundet, übrigens war sie regelmässig gebildet und hatte vom Schlundkopfe an eine Länge von einem Zoll und zwei Linien. Die Communication derselben mit dem Magen war also hier durchaus unterbrochen, und nur durch ein zellig-fibröses Bändchen angedeutet, das sich von dem am Magen befindlichen Theil der Speiseröhre an das obere blindendende, vom Schlundkopf herabhängende Stück derselben aufsteigend, an dessen vordere Wandung anheftete*“). — Memorabilis quoque ille casus est, ubi, oesophago in saccum coecum desinente, ventriculus cum trachea communicabat (*London medical Repository. May* 1827. p. 455.)

11) RICHTER diss. de infanticidio in artis obstetriciae exercitio non semper evitabili. Lips. 1793. Cfr. STARK's *Archiv für Geburtshülfe B.* 4. *p.* 675.

aut ab abnormi decursu arteriae subclaviae dextrae [13]), aut a prava structura laryngis et praecipue epiglottidis [14]) repeti possit; mox ad indicata vitia congenita oesophagi, *dysphagiam* sic dictam *lactentium* [15]) constituentia, cogitandum est. — Eorum praesentia a peculiari rumore ex imis faucibus emergente, ab eructatione muci per nares, a tussi et a pectoris angustia, nec non a denegata introductione specilli flexilis exploratorii [16]), etsi tenuissimi, in gulam, confirmatur. Mirum est aegrotulos eiusmodi interdum sanorum instar meconium et urinam deponere [17]). — Per se patet vitia congenita oesophagi, si *polypum pharyngis* excipias [18]), artis medicae conamina eludere. Misera vita dumtaxat per *clysteres* perque *balnea*, ex *lacte* tepido, quodammodo sustineri licet.

Caput

12) P. III. Vol. I. Sect. I. 13) Cap. III. §. IX. Nr. 4.
14) P. II. Vol. II. Sect. I. cap. I. §. II. 2.
15) Sauvages l. c. Spec. 6. praeeunte Bonet l. c. obs. 5.
16) Cap. III. §. VIII. Nr. 4. 17) Pagenstecher l. c.
18) Ligatura enim auferri potest. Cfr. Cap. IX. §. XXVI.

Caput III.

De laesionibus pharyngis et oesophagi ex morbis partium contiguarum.

§. V.

Argumentum generatim.

1. Si nexum perpendamus quem *pharynx* [1]) Consideratio phar. et oesoph.
membranarum, musculorum et telae cellulosae ope cum cavitatibus narium, osse cuneiformi et occipitali, vertebris cervicis, maxilla inferiori, genis, velo palatino, processu pterygoideo, apophysi stiliformi, lingua, osse hyoide, larynge, glandula thyreoidea et tubis Eustachii, aeque ac *oesophagus* [2]) cum vertebris thoracicis, glandulis inter earum quartam et quintam positis, trachea, pleuris, aorta, corde, pulmonibus, diaphragmate, ventriculo, omento, hepate et liene habent; facile intelligetur imperium, quod illarum par-

1) „*Pharynx* modo pro larynge dicitur, ut apud Timaeum, Hipp. in vet. med. Galenum de usu partium Lib. VIII. modo pro Pharynge Galen. ad tertium prognost. Oribas. p. 208. Pollucem p. 254. ubi pro broncho laryngem habet. *φαρυγγετρον* dixit Aretaeus cur. acut. L. 61. c. 7. Et *ἡ φαρυγξ* dicitur et *ὁ φαρυγξ* Hofmann institut. medicae. p. 189.“ Haller l. c. §. IV.

2) *Synon.* Stomachus (apud veteres). Gula. Rumen.

tium morbi in dicta deglutitionis instrumenta exercent.

Distinctio. 2. Obvium illud est imperium respectu ad *polypos cavitatum narium* [3]) et vitia *dentium* [4]), *linguae* [5]), *ossis hyoidis* [6]), *palati* [7]), *veli penduli* [8]), *uvulae* [9]), *tonsillarum* [10]), *corporis thyreoidei*

3) J. MEEKREN observ. med. chirurg. Amstel. 1682. cap. XII. — M. B. VALENTINI ingens narium polypus deglutitionem praepediens. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. A. 5. 1686. p. 187. — De fungo et polypo sinus maxillaris dysphagiae causa; vide: PLAINAUD in DESAULT *auserles. chirurg. Wahrnehm. B.* 1. *nr.* 11. et HUFELAND *neuste Annalen der franz. Arzneyk. B.* 2. p. 138. — SANDIFORT Museum anatomic. Vol. II. Tab. XXX. — CANOLLES in *Recueil périodique de la societé de médecine de Paris. T.* 2. *Nr.* 9. — SYLVI in *Recueil des actes de la société de santé de Lyon.* T. 1. p. 119.

4) TARANGUET in *Journ. de médecine T.* 68 (Sublata dysphagia a dentis incisoris ablatione).

5) Ephemer. nat. cur. dec. III. ann. 3. obs. 157. — RIEDLIN Milenarius Nr. 699. — TODE in Act. R. soc. med. Havniens. Vol. IV. p. 182. Cfr. operis mei P. III. Vol. I. Sect. 1. cap. XXV—XXXI.

6) Ex eius luxatione celebrata *dysphagia Valsalviana* oritur, de qua abunde dictum est in P. III. Vol. I. Sect. 1. cap. XXXII.

7) SEVERINUS de recondita abscessuum natura Francf. 1643. p. 191 (Excrescentia maxima). — BONET l. c. obs. 2. — MORGAGNI Op. c. Epist. XLVIII. art. 60. — FLACHSLAND obs. patholog. anatom. Rastad. 1800. p. 40. (Deficiens). — KLEIN in B. SIELBOLD *Samml. chir. Beobacht. Rudelst.* 1805. *B.* 2. p. 24 (Exostosis). — *Journal de médecine T.* 45 (Destructum). — RUST *Magaz. für die gesammte Heilk. B.* 25. p. 276 (Tumor).

reoidei[11]), *glandularum maxillarium internarum*[12]), *aliarumque inferiorum*[13]) *nec non colli*[14]); secus autem

8) Ploucquet diss. sistens memorabile exemplum dyspnoeae et dyscatabroseos hyperoicae. Tub. 1797.

9) Ephem. acad. nat. curios. dec. II. ann. 5. obs. 5. ann. 7. obs. 214. J. P. Lotichius consil. et obs. med. Ulm. 1644. Lib. V. cap. V. obs. 2. 3. 4. — Salmuth obs. med. Brunsw. 1648. Cent. III. obs. 6,

10) Desgranges in *Jonrn. de médec. continué. Vol.* 4. p. 115. 199.

11) Bonet l. c. obs. 11. — Nova acta acad. nat. curios. Vol. V. p. 84 — Meekren l. c. — Saviard *Heelkundige Wahrnehm. Nr.* 91. — Haen l. c. obs. 2. — J. Voegen van Engelen in nota ad Bleuland l. c. — van Geuns l. c. p. 398. obs. 4. — Wathen in *Mem. of the medical society of London Vol. I.* (quo cum auctore minime consentio, quatenus asserit, inter decem dysphagiae exempla novem a tumore glandulae thyreoideae oriri. Cf. P. II. Vol. 2. Sect. I. cap. VI. §. XXIII. Nr. 1); — Gendron *Krebs der Schilddrüse, Caries des Ringknorpels und doppelte Durchlöcherung des Oesophagus*; in Behrend *allgem. Repert. der med.-chirurg. Journalistik des Auslandes*. 4. *Jahrg*. 1833. *Nr*. 10. p. 70.

12) Morgagni op. c. Epist. XXVIII. 9. Ex Valsalva („glandula dura, habebat ad latus internum materiam albuminis similem. Plures autem in pharynge et ad summum laryngem tumores conspiciebantur, qui carcinomatis habebant naturam").

13) Van der Serre *Pratyk der medicynen*. 70. *Anm*.

14) De tumore scrophuloso sub musculo colli longo latente et oesophagum comprimente lege *Breslauer Sammlungen* 1722. *p*. 399. — Casum quoque memorabilem refert Martini in Rust *Magazin für die gesammt. Heilk. B*. 19. *Heft*. 3. p. 433. — Alterum in Schedis Patris descriptum invenio: „Dysphagiam observavi anno 1787 in muliere ad clinicum institutum Ticinense suscepta. Haec aegrota ex

autem quoad morbos *laryngis*, *tracheae*, *pulmonum*, *vertebrarum*, *glandularum oesophagum ambientium*, *thymi mediastini posterioris*, *pericardii*, *cordis*, *vasorum majorum*, *diaphragmatis*, *ventriculi*, *hepatis* et *lienis* peculiarem igitur exposcens explicationem [15]).

§. VI.

Morbi laryngis, tracheae et pulmonum.

M. laryngis. 1. Phthisi laryngea laborantium, sub propriae adeo salivae deglutitionis nisu, aerumnas dipinximus [1]), dipinxerunt alii [2]). Nec secus a tanto

peripneumonia restituta videbatur, quum de dolore sub opere deglutitionis, sed faucibus quidquam profundiore, conqueri inciperet. Tumor simul aderat in colli sinistro latere, sed fauces minime rubentes aut impeditae videbantur. Brachium sinistrum et mamma hujus lateris tumore oedematoso turgebant. Tandem et spiritu et inedia suffocata periit. Sub sectione cadaveris, tumor comparuit vicinus oesophago, simulque versus subclaviam extensus: qua compressa tumor brachii exortus est et mammae ex impedimento circuli tum sanguinis tum seri per vasa lymphatica.“

15) Praeterquam quod imperium cavitatum narium, oris et faucium in deglutitionis officium obvium est, etiam in tractatu de morbis pharyngis et oesophagi silentio praeteriri posset. Vere nempe Kunze ubi (l. c. p. 13). ait: „jure (hîc) omitti possent (morbi) dentium, linguae, faucium, uvulae, palati aliarumque partium, quae masticationi et *transglutitioni* inserviunt.“

1) P. II. Vol. II. Sect. 1. cap. IV. §. XVI. 1.

2) Le Cat *Recueil d'observations des hôpitaux militaires T. I.* p. 400. — Bang *Auswahl aus dem Tagebuch des Krankenhauses zu Kopenhagen.* 1783. *September.*

tanto morbo ut ulcus laryngis, praecipue epiglottidis degeneratio [3]), vel consumtio [4]) (caeterum deglutitionem saltem solidorum [5]) non semper delens *)) expectandum est; quum deglutitio jam impediatur a cartilaginum cricoidearum et arytaenoidearum in substantiam osseam conversione [6]), ab ossea excrescentia pone laryngem [7]), a glandulis tumidis [8]), a luxatione cartilaginis thyroideae [9]), et

3) Tonnani in *Atti de Siena. T.* 3. p. 237. — Vide *Auswahl der besten Beobachtungen für Wundärzte. Leipz.* 1783. *B.* 1. p. 66.

4) Morgagni l. c. Epist. XXVIII. art. 10. — Hopfengaertner in Hufeland's *Journ. d. prakt. Heilk. B.* 6. p. 558.

5) Deglutitionem liquidorum laesam, solidorum illa manente integra, a spasmo epiglottidis repetit Helwichius in Miscell. acad. nat. cur. cent. II. obs. 47.

*) Targioni *prima raccolta d'osservazioni mediche verso il fine.* Morgagni l. c. art. 13. — *Neue Leipziger Literatur-Zeitung* 1804. *May* p. 1047. — Larrey *relation médicale de l'expédition d'Egypte, Sect.* 8 (Epiglottis per glandem sclopetariam ablata, restitutâ tamen deglutitione).

6) Baillie *neue Bemerkungen über die Anatomie des krankhaften Baues von einigen der wichtigsten Theile des menschlichen Körp.* in *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 20. *St.* 3. p. 365. — F. Travers *a case of ossification and bony growth of the cartilages of larynx perventing deglutition* in *Medical chirurg. Transactions by the med. and chirurg. Society of London.* 1816. *Vol.* 7. — F. Brodie *über eine das Schlingen verhindernde Verknöcherung und Knochengeschwulst der Knorpel des Luftröhrenkopfes,* in *Samml. ausserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 33. p. 356.

7) Ephem. acad. nat. curios. dec. II. ann. 2. obs. 116.

8) Bonet l. c. obs. 20.

et ab epiglottidis induratione [10]), elevatione (ligamento eius abbreviato [11])), incurvatione [12]), dislocatione [13]), phlogosi [14]) et spasmo *).

2. Si-

9) Acta acad. nat. curios. Vol. VI. obs. 90. — Boerhaave praelectiones ad institut. §. 806.

10) Adolphi in Act. acad. nat. curios. Vol. II. obs. 84. p. 194. — Bonet l. c. observat. ex Barbette.

11) Schlichting in Act. acad. nat. curios. Vol VI. obs. 26. p. 111.

12) Tonnani l. c. p. 232.

13) Ephem. acad. nat. curios. cent. III. et IV. obs. 112. — Doctor Eichwald auditor quondam meus Vilnensis sequentem casum mihi retulit: „Rusticus sexaginta annorum, illapsâ illi trabe magnâ supremae pectoris parti, in morbum, symptomata cynanches et pleuritidis, una cum vomitu, exhibentem, incidit. Vix ulla adhibita medela, post duos menses aegrotus in tabem, febre hectica stipatam, conjectus fuit. Ciborum desiderium vigebat, ast cibi assumti illico vomitu rejiciebantur. Idem serius etiam relate ad potum contigit. Dolor faucium, qui aegrum a morbi initio nunquam dereliquerat, modo atrox factus est. Nihil tamen circa locum dolentem morbosi conspiciebatur. Specillum flexile explorationis gratia ori introductum, vix ad pharyngem pervenerat, quum vomendi conatus et suffocationis periculum eius extractionem exposcerent. Obiit miser tertio morbi mense. Secto cadavere membrana mucosa pharyngis tumida, rugosa et quasi callosa in conspectum venit. Similis erat eius conditio in larynge. Praeterea *epiglottis omnino oblique posita* et ad unum latus multo magis prona quam ad alterum, adeo abnormis erat, ut longa curvatura intermedia insignis, super cartilagines arytaenoides, quammaxime tumidos, promineret."

14) Maynwaring in *medical facts and observations. Vol. I.*

*) Monet Nannoni (*Trattato di chirurg. T.* 2. p. 47) diffi-

2. Sicuti laryngis vitia, pharyngem; ita *tracheae* abscessus [15]) et ulcera [16]), oesophagum laedunt. Maxime ei vim inferunt *tumores* in asperae arteriae tergo enati [17]). M. tracheae.

3. Aliàs

cultatem deglutitionis oriri, quando musculi, qui dilatant et constringunt glottidem, spasmodice constricti sunt, et aeger in statu suffocatorio haeret, ob aeris inaequalem transitum sub constrictione, aut e contrario ob dilatationem glottidis. Ubi enim sub deglutitione non satis deprimitur epiglottis, nihil deglutitur, quin tussis mox excitetur et rejectio assumpti. — *Epiglottidis convulsio* deglutitionem tam solidorum quam liquidorum impediens, describitur a C. Behrens (Ephem. acad. nat. curios. dec. I. ann. 3. 1715. obs. 112) in homine catarrho suffocativo extincto. Secto nimirum eius cadavere epiglottis versus oesophagi orificium adeo retracta apparuit, ut asperae arteriae orificium maxime pateret. Similia narrantur a Majault in *Journal de médecine. T.* 5. p. 91., et *Sammlungen med. Wahrnehmungen B.* 5. p. 99; — A. Schurig l. c. p. 257.; — in *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 9. p. 685. Cf. Fleischmann de chondrogenesi asperae arteriae et de situ oesophagi abnormi. Erlang. 1820. cum tab. aen.

15) Bang l. c. — 16) Tode *med. Journal. B.* 3. *St.* 1. p. 43.
17) Tulpius observ. med. Amstel. 1672. Lib. I. c. 44. — Blancardus coll. med. physic. cent. III. obs. 54. — Warner *cases in surgery. obs.* 7.; — Morgagni op. c. Epist. XV. art. 15.; — van Geuns l. c. p. 391. — Nova act. acad. nat. cur. Vol. V. obs. 24. — Bürger in Rust's *Magazin für die gesammte Heilk. B.* 20. p. 356. observ. Heinecken („*man entdeckte nach dem Tode einen scirrhösen Körper an der Luftröhre, der sich in die Speisröhre eingedrückt, und die vordere Wand derselben gegen die hintere gedrückt hatte*").

M. pulmonis. 3. Aliàs oesophagus comprimitur a *pulmonum* vomica[18]), scirrho[19]) et emphysemate[20]), erodituraque ab ulcere[21]).

4. Dys-

18) Epiphan. FERNANDUS in C. histor. med. Venet. 1621. hist. 63. p. 192. — BERNARD epist. ad Hallerum. Vol. III. — PORTAL in *Histoire de l'acad. des sciences. Paris* 1780. — HAY in *Transactions of the medico-chirurg. Societ. of Edinb. Vol.* 1. 1824. *Nr.* 10. et GERSON *magazin der ausländisch. Literatur der gesammt. Heilk. B.* 10. p. 299. — KUNZE l. c. p. 92.—98.

19) Ex HAENIO (l. c. obs. 3) SWIETENIUS (l. c. §. 797) („In homine quinquagenario majore, qui dudum senserat ingestos cibos et potus circa sterni ossis summitatem haerere, et postea obicem quendam hic positum praeterlabi, saepius auctum post aliquam remoram, oborta nausea et tussi, iterum per os expelli cum magna simul tenacis pituitae copia, post mortem inventus fuit dexter *pulmo superiori sua parte scirrhosus*, mediastinum et oesophagum versus sinistrum pectus protrudens, simulque oesophagi cavum ibidem loci arctans adeo, ut retentis deglutitis, oesophagi tubus supra locum compressum dilatatus admodum appareret, versus colli superiora iterum solitam amplitudinem habens"). — NAHUYS l. c. p. 23.

20) TARANGET *Recueil périod. de la société de médec. de Paris T.* 11. p. 373. — („*Un avocat, agé de cinquante-un ans, d'une bonne constitution, s'aperçut tout à coup, en débitant un playdoyer, d'une difficulté de parler, et bientôt après il ne put soutenir une conversation d'un quart d' heure sans nasiller: ce nasillement augmenta, et avec lui la difficulté de parler; la voix devint chaque jours plus obscure, un besoin perpétuel de sputation gutturale fatiguait le malade. Bientôt les paupières et les lèvres furent agitées de légers mouvemens convulsifs, la d é g l u t i t i o n d e v i n t d i f f i c i l e e t c a p r i c i e u s e; tantôt c'étaient les liquides qui ne passaient plus sans un peu de suffocation;*

4. Dysphagiae caussam in morbis laryngis, tra- Diagnosis.

tantôt les alimens solides. La sputation survint; le malade n'avaloit plus sans prendre ses joues dans les mains pour les agiter avec force. Il dépérit à vue d'oil, des spasmes se joignirent à tous ces accidens, les étranglemens allèrent presque jusqu' à la suffocation; enfin après sept mois de douleurs et d'angoisses, le malade succomba, mais dans un état effrayant de marasme. L'ouverture du cadavre fit reconnaitre la trachée-artère comme contuse et flétrie vers sa partie supérieure, quelques traces d'engorgement et de legère inflammation. Les poumons mis à decouvert et amenés au dehors, se développèrent avec tant de ressort et de réaction, que le seul poumon gauche recouvrait tout le plan antérieur du thorax; le poumon droit était fortement adhérent par l'un de ses points; on déchira les liens qui le retenaient, alors il se débanda avec la même force que le premier, et ces deux organes occupèrent un espace au moins quadruple de celui qu' ils ont ordinairement. En les comprimant dans quelque point que ce fût, on produisait une crépitation bruyante. Ils furent mouchetés avec le scalpel, et les coupures superficielles, faites au hazard, laissèrent échapper une quantité considérable de sang noir, s i f f l a n t et écumeux, de manière qu' on eût dit que ces poumons étaient depuis longtems réduits à du sang veineux, anciennement stationaire, mêlé à une immense quantité d'air, ou de fluides aériformes").

21) Bleuland (l. c.) in lobo dextro pulmonis *vomicam* detexit cum oesophago communicantem. — Keir (*médical communications Lond.* 1784. *Vol. I. nr.* 11) ad marginem posteriorem pulmonis dextri, in phthisico, qui ultimis vitae diebus impedimentum deglutitionis expertus erat, reperit *ulcus*, quod non solum in proximam tracheam aperiebatur, sed etiam contigua oesophagi loca eroserat. Similem casum observavit Wathen (*mem. of the med. Societ. of Lond. Vol. I*).

tracheae aut pulmonis quaerendam esse intelligimus, si illorum morborum signa [22]) (tussi haud excepta [23])) praesto sint; si laesio respirationis illam deglutitionis praecesserit, ac vi excedat [24]), sique aegrotus, ipsum adeo deglutitionis experimentum timeat [25]). Vitia epiglottidis ciborum magis quam potionum deglutitioni adversari [26]), minime comprobatum habemus [27]). — Ne hîc specillum exploratorium in usum ducere tentes; crudele enim foret et supervacaneum experimentum [28]).

5. Vo-

22) P. II. Vol. II. Sect. I.

23) Dysphagia tussiculosa SAUVAGESII (l. c. spec. 7), juxta observationem 34tam FABRICII HILDANI in Cent. V. observationum.

24) MORGAGNI de tumoribus in tergo arteriae asperae loquens (l. c. Epist. XV. art. 15) monet, illos quidem gulam retropositam premere „*sed arteriam illam longe magis.*"

25) Pulchre iterum MORGAGNI (l. c. Epist. XXVIII. art. 16): „neque eae (oesophago proximae) partes nocere dumtaxat queunt ita comprimendo, ut via intercipiatur ... *Sed et absterrendo a deglutitione* quando via etiam aperta, compressae ipsae a deglutitis alimentis, suffocationis periculum afferunt."

26) „Potiones enim ubi ad epiglottidem pervenerunt, hinc et illinc, qua ad laryngis latera quasi sulcus est, defluunt, et ad pharyngis imum labuntur." MORGAGNI l. c. Epist. XXVIII. art. 13.

27) Ipse summus vir addit: „nisi aut nimia copia e sulcis redundent, aut hi inflammatione et intumescentia deleantur, aut ab irritatione excitata convulsio quaedam, aut impar ob resolutionem officio suo musculus aliquis, facilem potionum defluxum turbent."

5. Vomicae pulmonis rupturam, purisque per bronchia evacuationem, deglutiendi facultatem restituere posse, liquet. Caeterum morbis laryngis tracheae et pulmonum jam eo perductis, ut pharyngi et oesophago insidias struant, nulla nobis medela nota est. Quum solita ad nutriendum adminicula[29]) propter suffocationis periculum gulae admoveri nequeant, sustentatio aegrotorum unis hîc *clysteribus nutrientibus* molienda. Prognosis. Cura.

§. VII.

Morbi vertebrarum et sterni.

1. *Vertebrae*, functiones pharyngis et oesophagi inquinare possunt, *luxatione* et *carie*, forte et *columnae vertebralis incurvatione*[1]). Generatim.

2. De

28) An serio loquitur Nahuys (l. c. p. 24) ubi de impedimento deglutitionis ex pulmone emergente ait: „*Mit der Sonde fühlet man deutlich einen Widerstand, der ihr zu weichen und mithin auswendig zu seyn scheint?*"

29) Cap. V. §. XV. Nr. 2.

1) „*Die Krümmung des Rückgrats scheint zwar nie so gross zu werden, dass sie die Speiseröhre zusammendrücken sollte; indessen trägt solche gleichwohl nicht wenig dazu bey, um alle reizende Speisen und Getränke mehr gegen die Wände desselben anzudrücken und auf diese Weise die Entstehung und den Fortgang des Uebels merklich zu befördern.*" Bleuland l. c. Certe *opisthotono* laborantes haud raro deglutire nequeunt (P. II. Vol. I. Sect. II. cap. III. §. LXV. 2.): „cervice enim ad posteriora reflexa, distenditur gula, et sic quanto longior, tanto etiam angustior fit, anteriore ejus pariete ad posteriorem accedente" (Morgagni l. c. Epist. XXVIII. art. 17). Idem explicationum genus ha-

Vertebr. luxatio.

2. De impedita deglutitione *ex vertebrarum colli luxatione* primum locutus est HIPPOCRATES [2]). GALENUS vocat hunc morbum raro sibi visum et quaerit, cur HIPPOCRATES anginosos vocaverit hos affectus [3]). Ipse interim cum HIPPOCRATE dicit, ex

bere in parte locum potest, ubi HIPPOCRATES de superveniente *colli perversione* loquitur (Sect. IV. aphor. 35), *ut aeger vix possit devorare.*

2) De morbis populariter vagantibus Lib. II („Erant anginosorum affectiones hujusmodi: cervicis vertebrae ad interiora conversae sunt, aliis quidem plus, aliis vero minus; atque in partibus exterioribus, manifesta videbatur in cervice concavitas. Dolorem, laborans, ubi illic tangebatur, sentiebat. Accidit etiam angina cuidam, sub ea vertebra, quam dentem (processus dentiformis secundae vertebrae) nominant, verum non adeo acuta. Quibus vero ob rotunditatis magnitudinem omnino conspicua, nec bubones (vocat sic phlegmones in glandulis tonsillarum ortas), fauces autem, ut ea vertebra, quae dens dicitur, inflammatione minime laborabant; sed molestia afficiebantur. . . . Deglutire, nisi magno cum labore, nequibant; at, si quaedam devorare conarentur, per nares effluebat id, quod ingesserant. Ex naribus loquebantur; spiritus ipsis non admodum elatus. . . . Plurimi non suffocabantur, nisi, cum vel sputum, vel aliud quidpiam deglutire tentarent. Neque subsidebant oculi. Igitur quibus tumor non in alterutram partem deflexus, sed rectus erat, nequaquam *paralytici* evadebant. . . . At vero, quibus alterutra pars afficiebatur, ii, ea parte, qua vertebrae inclinatae erant, paralytici evadebant, atque haec ipsa versus alteram trahebantur. . . . Caeterum qui paralytici ex angina fiebant, iis non totum corpus, ut in aliis fieri solet, resolvebatur, sed usque ad manus dumtaxat malum procedebat ab ea parte, quae angina urgebatur“).

ex luxatione vertebrarum cervicalium, anginam subinde ortam esse [4]), atque plurimis aliis in locis hac de angina agit [5]). — CELSUS de capitis luxatione disserens, monet, quod in tali casu neque bibere, neque loqui possit homo [6]). — SWIETENIUS dubia circa impeditam deglutitionem ex vertebrarum cervicalium luxationem movens, rem tamen exemplo confirmat [7]). Eam dubitationis extra aleam posuere observationes J. P. FRANK [8]), RUSTII [9]), A. MONROI junioris [10]), nostrae [11]), aliorumque [12]).

3. Et

3) De locis affectis. Lib. IV. c. 3. — 4) Ibid. Lib. V. C. 5.

5) Lib. III. De difficultate respirationis, cap. II. et libr. I. prorrhet. Comment. II. et libr. II. prorrhet. Comment. 55, et quarta parte aphor. exposit. aphor. 35.

6) Lib. VIII. C. 13.

7) l. c. §. 818 („Contigit mihi semel tale quid videre in infante decem menses nato, cui caput reclinatum erat, guttur prominulum, et manifesta in cervice cavitas apparebat. Cum autem, ob infantis miserrimos ejulatus, exacte locum affectum scrutari non daretur, non potui accurate distinguere, quaenam vertebrae cervicis introcessissent. Nihil deglutire poterat infans, et post validas convulsiones hoc malum secutum fuerat").

8) Historiam enarravit (Discursus academicus de rhachitide acuta et adultorum habitus mense Maio 1788 et inserta in delectu opusculorum med. Vol. V. p. 304) puellae elegantis (filiae consiliarii Poetz *Bretten* habitantis) cui in aetate quatuordecim annorum, *post colli dolorem et deglutiendi difficultatem*, vertebrae cervicales, tum dorsales subito distortae fuere. Defuit autem, in hac aegra, conspicua ad cervicem cavitas).

9) *Arthrokakologie. Wien* 1817. p. 76. §. 112.

10) Cfr. cap. nostrum IX. §. XXV.

Vertebr. caries.

3. Et *vertebrarum cervicalium caries*, laesa imprimis pharynge, deglutitionem offendere potest. Etsi tali in casu plerumque scrophula, rhachitis, et potissimum syphilis ac mercurius accusanda sint, legitur tamen et exemplum illius cariei, ex abscessu, indeque ulcere, inter parietem posteriorem pharyngis et anteriorem vertebrarum cervicalium, evolutis; parte vertebrae *secundae* conspicuâ ab ipso aegroto (sanato), e faucibus extractâ [13]).

4. Ex

11) Cfr. P. II. Vol. I. Sect. II. cap. II. §. VIII. 2. — Femina quinquaginta quinque annorum, quondam largiter menstruata et haemorrhoidum fluxui obnoxia, die 29. Junii 1829. consilium meum Novocomii expetiit. Haec quoties caput ad inspiciendum objectum aliquod, puta opus acu elaboratum, anterius flectebat, facultate illud rursus pristinae positioni, nisi deductis in auxilium manibus, restituendi, ita destituebatur, ut mentum sterno tenaciter admoveretur, *deleta simul deglutitione*. Regio nuchae nihil quidem morbosi intuitui exhibuit, ast doluit, ac quovis sub colli motu fragorem edidit. Simili malo jam ante annum laboraverat, tumque etiam lingua profunde in oris cavum retrahebatur. Venae sectio illo tempore salutaris, modo effectum recusavit. Suasi hirudines ad nucham, eccoprotica, et, si haec non juvarent, fonticulos, ferro candente ad latera vertebrarum cervicalium excitandos.

12) Bertin *traité d'ostéologie T.* 3. p. 80. — Duverney *maladies des os. T.* 2. p. 131. — Schupke tractatus de luxatione spontanea vertebrarum colli superiorum. Berol. 1816. — Rauch diss. de vertebrarum luxatione. Berol. 1828.

13) I. Syme *von einer Abstossung des zweyten Halswirbels.* Ex *Edinburgh medical and surgical Journal* 1826. *April.*

4. Ex dictis liquet, quantum in perscrutandis caussis dysphagiae intersit, *cervicis* examen haud negligere; quod de eo pharyngis, digito in fauces profunde immisso, sponte intelligitur. Porro inquirendum num forte partes, quarum sensus et motus a nervis cervicalibus regitur, detrimentum ceperint (e. c. brachia torpeant, paralysi laborent), nec ne? Carie parietem anteriorem vertebrarum cervicalium depascente, intolerabilem oris foetorem ut perpetuum expecta symptoma. Diagnosis.

5. Fausta luxationis vertebrarum, saltem ubi sine febre obvenit, ab HIPPOCRATE emanata *prognosis* [14]), cum opinione chirurgorum omnis aevi, quippe qui malo nec manus admovere audent [15]), vehementer contrastat. Conciliatur interea opinionum diversitas, luxationem repentinam a violentiis externis, de qua hi loquuntur, a luxatione lenta Prognosis. Cur

In GERSON *Magazin der ausländ. Liter. d. gesammt. Heilk. B. II.* p. 521. („*Das im Besitze des* H. SYME *befindliche Knochenstück, besteht aus dem Körper, einem Theile des linken obern Gelenkfortsatzes und der Hälfte des linken Loches für die Arteria vertebralis.*“)

14) Loco supra citato.

15) P. AEGINETA (de re medica libro III. cap. 17) noluit ut, ubi colli vertebrae introrsum luxantur, medicina adhibeatur. — BOYER (*maladies chirurgicales T.* 4. p. 118) ait: „*Nous croyons donc qu'il faut regarder comme un précepte fondé sur la raison et sur l'expérience, celui de ne point entreprendre la reduction de la luxation de l'une des apophyses obliques, les tentatives de la reduction pouvant causer la mort.*“

lenta et spontanea Hippocratis, distinguendo. Hoc saltem in morbo, nisi provecto ac in sene aut alioquin valetudinario evoluto, auxilium ab arte expectare licet; et quidem latente scrophula, rhachitide et syphilide a methodis specificis [16]), postque pharyngitidem a matura abscessus sectione [17]). Praeterea, casu syphilidis excepto, *cura localis* requiritur. Removeto ante omnia cruoris circa partem luxatam, aut carie laborantem, congestionem, idque, si non *cucurbitulis scarificantibus* [18]), saltem *hirudinibus* nuchae admotis. Dein applicentur utrinque ad spinae cervicalis latera *fonticuli*, vel caustici vel ferri candentis ope excitati. „Restitui etiam sensim solent vertebrae (deviatae) si laqueo, qui mentum atque occipitium sustinet, suspendantur quotidie juniores tali morbo afflicti; sic enim pondere corporis in rectum deducitur spina, et feliciter saepe curantur [19]).“ Si pars vertebrae carie detenta separari vellet, spontaneam expecta secessionem, violentum enim extractionis conamen, medullae cervicali vim inferre, sicque vitae extemplo finem imponere posset.

Sternum. 6. Et a *depresso sterno* deglutitio impeditur [20]).

§. VIII.

16) P. IV. Vol. I. Sect. I. — Vol. II. Sect. I.

17) Cfr. Cap. VII. §. XX. Nr. 1.

18) Aetius (Tetrabibl. 1. Serm. 4. cap. 47. p. 485) consilium dedit, ut collo circa primas vertebras affigeretur *cucurbita*, saepius avellenda, hac spe, ut sic in sedem suam reducantur laxatae vertebrae.

19) Swieten l. c.

§. VIII.

Morbi glandularum et thymi. Tumores.

1. *Glandulae*, inprimis *dorsales* [1]), oesophago propinquae, aliarum instar [2]), ita infarciri [3]) pos- Glandulae.

C 2

20) Haller elem. physiolog. T. III. p. m. 144. Ex Fanton. anat. p. 324.

1) Ex Vesalio (de corporis human. fabrica lib. V. cap. 3. edit. Oporin. 1543. p. 389.), Laurentio (histor. anatom. human. corporis lib. IX. cap. XVII. edit. 1600. p. 381.), Riolano juniore (anatom. sect. V. cap. XLVI. Paris. 1610. p. 157), Winslowio (*de la tête art.* 594), Morgagnio (adversaria anatomica animadv. III.), van Geunso (l. c. p. 177.) etc. intelliges, multum circa quaestionem: utrum illae glandulae generis sint aut *secernentis*, aut *lymphatici*, disceptatum fuisse. Praevaluit quidem aevo nostro ultima opinio; ast fateri adigor, me veluti alteram in iis videre *prostatam*.

2) „Quare etiam *ut mesenterii et inguinum glandulae* frequentissime humore viscido et concreto replentur, intumescunt; ita et istae glandulae simili modo gulam comprimunt, cogunt super compressam sedem dilatari, et iter ad ventriculum ita arctant, ut malignus ciborum in eum ventriculum commeatus, et denique nullus sit“ (Haller elem. Physiol. l. c. sect. IV. §. IV.)

3) Diemerbroeck opp. lib. II. cap. XVI. — Verheyn anat. corp. human. lib. I. tract. III. cap. XIV. p. 139. — Tulpius observ. med. lib. I. cap. XLIV. p. 88. — Bonet l. c. obs. 16. — Mauchart l. c. §. 6. — Heister *medicinisch. chirurgisch. Wahrnehmung. Beobachtung.* 533. p. 890. — Ruysch Opp. anat. chirurg. T. III. p. 960. — van Geuns l. c. p. 172. — Nahuys l. c. p. 10. — Lugol *d'un cas rare, et peutêtre unique, de degénérescence cérébriforme;* in *Revue médicale* 1828. *Novemb.* p. 237.

possunt; ut, deleto a compressione eius lumine [4]), aeger fame et siti perire debeat [5]).

Thymus. 2. Quid similiter possit *thymus* tumefactus, plurae indicant observationes [6]).

Tumores. 3. Plus adhuc valent *tumores*, videlicet sarcomata circa oesophagum [7]), inter istum et tracheam*), ad pleuram, mediastinum et pericardium [8]), nec non osteosteatomata sub sterno, prima

4) Apud Verheyn (l. c.) et Mauchart (l. c.) glandulae oesophagi tumefactae effecerunt ut eius parietes sese invicem tangerent.

5) „Hae glandulae nonnumquam ob humorum influxum ita intumescunt, ut nimium comprimant et angustum reddant oesophagum, sicque potui et cibo, omnique alimento, transitum praecludant, hominem *fame et siti enecent*, quales tres quaterve in praxi nostra occurrentes vidimus casus.“ Diemerbroeck l. c. — I. G. Becker de glandulis thoracicis atque thymo specimen pathologicum. Berol. 1826. — Froriep *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 34. *No.* 18.

6) Bonet l. c. obs. 10. — Verdries Ephem. acad. nat. curios. cent. VIII. obs. 90. — Haller l. c. T. VIII. sect. 1. §. 1.

7) Tulpius l. c. — Blancard collect. phys. cent. III. obs. 54. — Warner *cases in Surgery obs.* 9. — Home *klinische Versuche, Kranhheits-Geschicht. u. Leichenöffnung.* p. 248.

*) Ittner diss. de brancho. Mogunt. 1781. p. 10. — Zimmermann *von der Erfahrung B.* 1. *Th. I.*

8) Jameson in *Edinburg. Versuche und Bemerk. B.* 3. *Nr.* 26. — Huc quoque spectat historia altera morbi atrocis St. Auban auctore Boerhaave. Lugd. Bat. 1728. et opuscul. p. III (Sarcoma in pectore oesophagum ita comprimebat, ut aeger nec unciam jusculi deglutire potuerit). Cfr. Nahuys l. c. p. 8.

prima costarum et extremitate anteriore claviculae [9]).

4. Suspicamur *glandulas infarctas* oesophago vim inferre, si dysphagia cum notis scrophulosis vel carcinomaticis obveniat, si aeger saepe fluxionibus obnoxius fuerit, sique respiratio libera. Perceptio impedimenti circa vertebram quintam dorsalem, tum ipso ab aegroto [10]), tum per specillum exploratorium [11]), et deglutitio sub decubitu supino minus impedita suspicionem confirmarent. — *Tumores* cavitati thoracis inclusi, praeter oesophagum et cor et vasa majora comprimunt, ex quo dysphagia socios habere solet dyspnoeam (sub Diagnosis

vario

9) Ploucquet diss. cit.

10) Vir, in quo Heisterus (l. c.) glandulam dorsalem ovi gallinacei magnitudinem habentem invenit, nec cibum nec potum amplius deglutire potuit ob impedimentum quod non in oesophago, sed in pectore percipiebat.

11) Gall. *Bougie élastique.* En modus tale specillum flexile, aut aliud metallicum, adhibendi aegro sedenti, reclinato pauxillo capite, depressâque lingua, instrumentum (pro adulto ad extremitatem magnitudinis digiti minimi, versus medietatem, ut alteram, qua manu tenetur, partem sensim sensimque crassius et oleo olivarum intinctum) caute et delicate, per totum pharyngis et oesophagi tractum, donec obstaculum invenitur, introducimus. Obveniente obstaculo, eius a dentibus incisivis distantia determinatur, indeque aliis concurrentibus indiciis, sedes morbi. Juxta Nahuys sententiam (l. c. p. 24), experta manus adeo distinguere valet, num obstaculum in ipso oesophago, num circum locum habeat, ut ut sit lex esto post operationem aegrotum per aliquot dies stricto regimini diatetico submittere, ne alimenta irritamento irritamentum addant.

vario corporis situ modo imminutam, modo ad suffocationis periculum adauctam), motus abnormes cordis et arteriarum, depressionem diaphragmatis abdomine prominente, habitum cachecticum, et imprimis oedema extremitatum superiorum. Quibus symptomatibus saepe violentiae externae pectori illatae et syphilis praegressae sunt.

Prognosis. Cura. 5. Quamvis tumores glandularum circa oesophagum, in aegrotis junioribus et vegetis usu si placeat *sublinguali* *), *spongiae ustae* [12]), *aethiopis vegetabilis* [13]), *Jodii* [14]), *conii maculati* [15]), inprimis

*) Johnstone (*memoirs of the medical societ. of London Vol.* 2. *art.* 17. p. 184) ut *sub lingua* ponerentur remedia contra glandularum faucium indurationem directa atque lente soluta vasorum lymphaticorum osculis imbibenda darentur, per quae ad locum affectum immediate perducerentur. Praescripsit igitur cum successu sequentia: Rec. Spongiae ustae, florum salis ammoniaci martialis ââ scrupulum unum, conservae rosarum q. s. ut fiat pilula sublingualis. Hanc pilulam, seu potius hunc bolum, sub lingua tenuit aegra quavis nocte donec difflueret.

12) van Geuns l. c. p. 239. (R. Spongiae ustae unciam semis. Pilae marinae drachmas duas. Coque c. s. q. aquae per quartam horae partem. Colaturae librae unius adde syrupi cinamomi unciam. M. D. S. Semel de die unciam capiat. Hoc remedium omni alio antepono).

13) *Fuscus vesiculosus* seu *quercus marina* in cinerem nigerrimum calcinatus, ad nonnulla grana de die porrectus; de quo lege R. Russel (appendix de quercu marina ad ejusdem librum de tabe glandularum), Baster (opuscull. subseciv. T. II. p. 111), Murray (appart. medicum. T. V. p. 537) et van Geuns (l. c. p. 416).

14) A. Manson *medical researches on the effects of Jodine*

mis cum *sapone*[16]), *barytis muriati*[17]), *mercurii* cautissime, nec ad salivationem[18]), adhibiti, *fonticulis* lateribus vertebrae quintae dorsalis utrimque

in bronchocele . . . . *dysphagia* etc. *London* 1825. (R. Idriotatis potassae grana triginta sex. aquae destillatae unciam. M. Dosis pro adulto a guttis tribus ad quindecim in cyatho aquae destillatae saccharatae; aut: *Tincturae Iodii Coindeti* pro adulto ad guttas quinque bis terve de die cum cyatho syrupi capillorum veneris et aquae. — Usum externum, utpote minus periculosum antepono: R. Kali aut natri hydrojodinici drachmam semis. Axungiae porcinae unciam semis. M. Illiniatur bis de die ad magnitudinem nucis avellanae collum).

15) Kersig *einige Beobachtungen vom verhinderten Schlingen. Zweyte Beobacht.* in Hufeland's *Journal für die prakt. Heilk. B.* 8. *St.* 4. p. 194.

16) Wichmann l. c. p. 176.

17) Kersig l. c. (Baryti, *muriatem calcis* longe antepono, videlicet drachmam eius ad unciam aquae destillatae. Cap. a guttis decem ad viginti bis de die, idque per plures menses).

18) Ruysch (opp. anatom. chirurgica T. III. p. 690) de aegro narrat, dysphagia ex induratione glandularum dorsalium laborante, qui per salivationem mercurialem omnino sanatus est. Nihilominus potius Nahuysio (l. c. p. 37) adstipulor de praeparatis mercurialibus dicenti: „*Sie müssen jedoch nur in mässiger Menge und mit der gehörigen Vorsicht gegeben werden, dass sie keinen Speichelfluss erregen, da sie auch ohne denselben nicht weniger vermögend sind, dergleichen Verhärtungen zu zertheilen und aufzulösen*". — Utor *unguento mercuriali* ita, ut spatio mensis uncia eius semis illiniatur, contentus si tali pacto cura post dimidium annum absolvetur. Hîc valet adagium: festina lente. Eius immemores, mercurio tumores

que admotis vel restitutione impetiginis praepostere fugatae[19]) pluries sanati fuerint; nihilominus faustus morbi exitus certe promitti nequit[20]). Eum in senibus, latentibus vitio carcinomatico, steatomate etc. nequidem operare audemus: facile enim ipsa oesophagi substantia diuturna a compressione patitur[21]). Ne itaque tales aegrotos artis conaminibus (iis quae ad nutrimentum porrigendum inserviunt[22]) exceptis) excrucies!

§. IX.

Morbi pericardii, cordis, vasorumque majorum.

M. pericardii et cordis.

1. Meminimus deglutitionis impeditae dolorificae et ardoris oesophagi in pericarditide[1]), dysphagiae in polypo cordis[2]), regurgitationis ciborum in lithiasi pericardiaca[3]), deglutitionis deletae sensusque contractionis et suffocationis ad gulam

glandularum non resolvunt, sed in phlogosin, suppurationem et exulcerationem praecipitant.

19) Bang in Actis R. soc. Havn. Vol. I. p. II. — J. P. Frank epitom. de cur. hom. morb. lib. IV. p. 89.

20) Errat sane Wichmann (l. c. p. 174) asserendo dysphagiam ex induratione glandularum dorsalium facillimae esse curationis.

21) Nahuys l. c. p. 24. — 22) Cap. V. . XV. No. 2.

1) P. II. Vol. II. Sect. II. cap. VII. §. XXIII. No. 1. Cfr. etiam Testa *malattie del cuore. Nuova ediz. di N. M.* Sormani. *Milano* 1831. *Vol. I.* p. 192.

2) Ibid. cap. X. §. XXXVII. Nr. 1.

3) Ibid. cap. XI. §. XLII. Nr. 1.

gulam in angore pectoris [4]), difficultatisque devorandi in dislocatione cordis [5]).

2. Nec reticuimus *aortae adscendentis vel eius flexionis anevrysmata* saepe oesophago vim inferre [6]), seseque adeo in eum aliquando deplere [7]). Ab ipso *aortae callo* gulam compressam fuisse constat [8]). M. aortae.

3. Eundem effectum quandoque ab *anevrysmatibus arteriae carotidis* [9]) et *subclaviae* [10]) expectabis. M. carot. et subclav.

4. Re-

4) Ibid. Nr. 2. — 5) Ibid. cap. XIII. §. LIII. Nr. 3.

6) Ibid. cap. XVI. §. LXII. Nr. 3. Vide praeterea Bonet l. c. obs. 24. — *Mémoires de l'acad. R. des sciences* 1700. p. 50. — Morgagni Op. c. Epist. XVII. art. 19. 20. 25. 26. Epist. XVIII. art. 17. 22. Epist. XXVIII. art. 16. — Th. J. Armiger *case of dysphagia, produced by an anevrism of aorta. Medical chirurg. Transact. Vol.* 2. p. 244. et Hufeland's *Journal* 1816. *Juni* p. 128.

7) P. II. Vol. II. Sect. II. cap. XVI. §. LXIII. Nr. 2. — Ulceris aortae anevrysmaticae oesophagum perforantis casum memorabilem retulit Cerutti in appendice ad Kiliani junioris versionem germanicam operis Copelandii de symptomatibus et curatione spinae dorsi morbosae. Lips. 1819. p. 61. Tab. II. fig. 1. 2. et in Museo patholog. Lipsien. Nr. 743. Cfr. Kunze l. c. p. 102. — Casus alii referuntur a Th. H. Wright. Ex *American journal of medical sciences* in Horn's *Archiv f. med. Erfahr.* 1830. *Nov. Dec.* p. 1082. — Ab A. Juglis in *Transactions of the med. chir. soc. of Edinburgh. Vol.* 3. p. 2. — A S. Coouper in *Medico-chirurg. transactions T.* 16.

8) Dodonaeus annot. ad cap. III. Benivenii de abditis morb. caus.

9) Werner Epist. gratulatoria. Lips. 1776. vid. F. A. Weitz

Lusus arteriae subclaviae dextrae. 4. Recordaberis[11]) praeterea, *arteriam subclaviam dextram*, naturae lusu, iter suum oesophagum inter et tracheam aut columnam vertebralem[12]) sumendo, deglutitionem aliquando[13]) impedire posse[14]), quod immerito negatum fuisse[15]), demonstratum est[16]). Deglutitionis eiusmodi impedimentum nomina obtinuit *dysphagiae lusoriae*[17]), *dyscatabroseos angiicae*[18]) et *spasmi oesophagi angioplanici*[19]).

Diagnosis. 5. Dysphagiam ex morbis cordis et vasorum majorum proficisci intelligimus, dum ipsa symptomatibus unicuique eorum propriis, supervenit[20]); dum

neue Auszüge aus Dissertationen für Wundärzte. Leipz. B. 8. p. 95.

10) Benaulme *mémoires de l'acad. des sciences de Paris* 1699 (Ex detorto capite).

11) Ex P. II. Vol. II. Sect. II. cap. V. §. XVI. Nr. 1. Cfr. Kreyssig *Krankheit des Herzens B.* 1. p. 370. *B.* 2. p. 38.

12) Kunze l. c. p. 42.

13) Observatione Hulmi et Valentini (*Journ. de méd. chirurg. et pharmacie* 1791. *Février*) probatur, adesse posse hanc vasorum deformitatem absque illa deglutitionis molestia.

14) Primam hujus dysphagiae notionem dedit G. C. Ludwig in observationibus angiologicis.

15) Fleischmann in *Abhandl. der phys. med. Societät in Erlangen. B.* 2. *Nürnb.* 1812.

16) Otto *seltene Beobachtungen für Anatomie, Physiologie und Pathologie. Heft I.* p. 101. — Kunze l. c. p. 43.

17) Bayfort *an account of a singular case of obstructed deglutition;* in *Memoirs of the medical society of London. Vol.* 2. p. 271.

18) Ploucquet l. c. — 19) Autenrieth l. c.

dum aeger se ad deglutiendum accingens peculiarem corporis positionem eligit *); dum sub deglutitione molestia minus a dolore, quam a palpitatione cordis et ab anxietate emergit; dum ratione plethorae aut concitati cruoris circuitus deglutitionis difficultas augetur; dumque deglutita vix, ut in aliis dysphagiis fieri solet, per fauces redeunt. Si eiusmodi symptomata a prima juventute inceperint [21]), et cum brachii dextri debilitate pulsuque hîc irregulari observentur [22]), *dysphagiam lusoriam* arguere licebit. Cunctis istis in dysphagiis a specilli exploratorii adplicatione abstinendum est, ne vi illatâ receptaculo cruoris morboso, oesophagum adtingenti lethalis haemorrhagia provocetur.

6. *Prognosis* ex morbo primario repetenda. Nisi vires aegri plures venae sectiones admittant, nisi tussis absentia usum *aquae glacialis* et inprimis *glaciei conditae* [23]) concedat, nisique *digitalis purpurea* aliquid adhuc praestet; aegrorum nequidem passiones lenire vitamque protrahere licebit. Prognos. Cura.

§. X.

20) Cfr. observatio VALSALVAE apud MORGAGNI (Epist. XVII. art. 19). „Thorax aliquantulum dolebat. Hisce *addita mox est* difficilis, imo prorsus impedita deglutitio“.

*) Cumque nec elatam cervicem gerere nec ullo modo deglutire posset, ubi corpore jacebat ad horizontem composito, flecti primum in latus deinde in pectus cogebatur, sic ut paulatim mandere ad vitam sustinendam sibi aliquid posset“. ALBERTINI in Institut. Bonon. Vol. I. opusc. animadv. super quibusd. diffic. respir. etc.

21) BAYFORD l. c. — 22) AUTENRIETH l. c.

23) *Sorbetti.*

§. X.

Morbi diaphragmatis, ventriculi, hepatis et lienis.

M. diaphragmatis.

1. Quum oesophagus inter musculos inferiores et intimos *diaphragmatis* ad abdomen descendat, quum ab iis constringatur dum homo inspirat, quum ob membranulas, fasciculos carneos cum septo transverso cohaereat; non miraberis deglutitionem in *diaphragmatis inflammatione* [1]), *vulnere* [2]), *spasmo* [3]), forteque et *aliis morbis* [4]) detrimentum capere.

M. ventriculi.

2. Facile etiam intelliges, quo pacto morbi circa alterum oesophagi extremum vigentes deglutitionem impediunt, loquimur de *ventriculi* reple-

1) Cfr. P. II. Vol. II. Sect. II. cap. II. §. IV. Nr. I. et Heister diss. sistens observ. medicar. miscellanea. obs. 15.

2) Zittmann med. legal. Cent. II. cas. 31.

3) Morgagni op. c. Epist. XXVIII. art. 16.

4) „Id ego foramen (diaphragmatis oesophagum transmittens) cum in nonnullis multo brevius, ut in sene quodam bajulo (Epist. X. art. 19) invenerim, in alio autem sene (Epist. XXXVIII. art. 30), non secus atque oesophagum, qui ad eam sedem multo latior erat, et rubicundior, amplissimam in latitudinem praesertim, offenderim, aegre tuli, de neutro fieri me posse certiorem, num quid ibi molestiae aut difficultatis in deglutiendo percepissent". Morgagni l. c. — Apud Lieutaud (hist. anat. med. T. II. art. IV. VI. ex actis Petropolitanis) casus diaphragmatis cartilaginei et ossei exemplum est, et varii tumores diaphragmati adhaerentes recensentur, qui, si dysphagiam non causarunt, sedis, ab oesophagi transitu, distantia fecit" (*Ex Schedis paternis*).

pletione [5]), dilatatione [6]), flatulentiâ [7]), angustiâ [8]), apostemate [9]), scirrho [10]) (praecipue circa cardias); distentione [11]) a vitiis omenti [12]), intestini coli [13]) et compressione ab hydrope ovarii [14]). Dysphagiae morborum ventriculi soboles, inprimis perceptione molestiae ad regionem epigastricam, vomitu et maxima corporis macie insigniri solent. Praeterea stomachi angustatio potissimum deglutitionem ciborum; illius autem distentio ad inferiora maxime illam poculentorum impedit.

M. hepatis et lienis.

3. *Hepar* (et *splen* [15])) mole ingens, jam dudum

5) Ferrein in *Histoire de l'acad. R. des sciences. Ann.* 1768. p. 45.

6) Acta acad. nat. curios. Vol. VI. obs. 73.

7) Riverius observat. communic. p. 693.

8) Bernard in Epist. ab eruditis ad Hallerum scriptis. Vol. III.

9) Layard in Philosophical Transactions Nr. 495. — Leske *ausserl. Abhandl. praktischen u. chirurgischen Inhalts aus den philosoph. Transactionen.* B. 3. p. 114.

10) Fernelius de morbis partium et sympt. Lib. VI. cap. 1. — Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 8. obs. 96. — Boneti l. c. obs. 21. 22. — Triller l. c. — Lieutaud l. c. T. 1. obs. 91. — *Abhandl. der Schwedischen Akad. der Wissenschaft. B.* 41. p. 29. — *Verhandelingen van Haarlem. T. II.* p. 123. *T.* 12. App. Nr. 4.

11) Jam Fantonius (in Schol. ad patris observ. anat. med. 24) dixerat: „oesophagi per vim elongati cavitatem evasisse angustiorem, ipsumque compressione arctatum stomachum ingressuris cibis obstitisse".

12) Lrntin l. c. p. 182.

13) Hennig *merkwürdige Kranken- und Sektionsgeschicht.* in Hufeland's *Journal der prakt. Heilk. B.* 8. *St.* 4. p. 35.

14) Moeller in Baldinger's *neuem Magaz. B.* 20. p. 180.

dum inter caussas impeditae deglutitionis recensitum fuit[16]). Detruso enim illius visceris pondere ventriculo in umbilicalem regionem, ejusque orificio superiori compresso, alimenta, praesertim liquida, difficulter deglutiuntur. Verum altera adhuc exstat ratio officiens, ad MORGAGNIUM usque fere[17]) ignorata. „Quum, inquit[18]), in posteriore jecinoris margine excavatio fit, a WINSLOWIO commemorata[19]), quae locum cedit tum spinae, tum extremo oesophago jam in ventriculum sese explicaturo; facile potest intelligi, si hepar ad eam potissimum sedem praetumidum fiat, ac durum, spinae apprimere oesophagum posse“.

Diagnos. Prognos. Cura.

4. *Diagnosis*, *prognosis* et *cura* dysphagiae ex morbis diaphragmatis, ventriculi, hepatis et lienis, ex istorum morborum doctrinis erui debent.

CAPUT

15) BARTHOLINUS Epistol. med. Cent. VI. Epist. 14.

16) BONET l. c. obs. 26. §. 2.

17) Prope accessisse videtur BALLONIUS in Schol. ad observ. 25.

18) Op. c. Epist. XXVIII. art. 17.

19) *Exposition anatomique du bas ventre. Nr.* 259.

Caput IV.

De obstructione pharyngis et oesophagi ex peregrinis inhaerentibus.

§. XI.

Argumentum generatim. Literatura. Exempla.

1. *Obstructio (emphraxis) pharyngis et oesophagi ex peregrinis inhaerentibus*, propter arctum cum reliquis morbis instrumentorum deglutitionis nexum, silentio praeteriri nequit, etsi, ut ex literatura illius argumenti elucet 1), ad chirurgiae forum pertinere soleat. Argum. gener. et literat.

2. Le-

1) Paraeus Opp. Lib. XVI. cap. 21. — Blancardus collectanea phys. med. Cent. III. Nr. 13. Amstel. 1680. — Fabr. Hildanus observ. Cent. I. obs. 31—36. Cent. V. obs. 35. — Hevin *Précis d'observations sur les corps étrangers arrêtés dans l'oesophage et dans la trachée artère, avec des remarques sur les moyens, qu'on a employé, ou que l'on peut employer pour les enfoncer ou pour les retirer.* In *Mémoir. de l'acad. de chirurgie T. I.* p. 444—602; — Guattani ibid. T. 4. — Bordenave theses de corporibus extraneis intra oesophagum haerentibus. Paris 1763; — le Beaume *réponse à une lettre anonyme au sujèt d'un nouvel instrument propre à extraire les corps engagés dans l'oesophage. Paris* 1769; — Venel *nouveaux secours pour les corps arrêtés dans l'oesophage. Lausanne* 1769; — Sue *nou-*

Exempla. 2. Legitur de inhaerentibus in pharynge aut oesophago nucleo cerasorum [2]), prunorum [3]), pruno [4]), castanea [5]), piso [6]), arista [7]), pane [8]), carne [9]),

velles reflexions et observations sur les corps étrangers arrêtés dans l'oesophage, avec des remarques critiques sur le mémoire de Hevin. *Mém. de la société méd. d'émulation. ann.* 4. p. 218; — Richter *Anfangsgründe der Wundarzn. B.* 4. *Kap.* 9. — J. G. Eckhold *über das Ausziehen fremder Körper aus dem Speisekanal' und der Luftröhre. Leipz.* 1799; — Nauta diss. de corporibus peregrinis ex oesophago removendis. Worann. 1803; — Baron *extrait d'un mémoire manuscript sur les corps étrangers et les diverses observations chirurgicales. Annuaire de la soc. de méd. du département de l'Eure. Ann.* 1809. p. 334; — Dededart *essai sur les corps étrangers introduits dans le pharynx et l'oesophage. Paris* 1814. — Chantourelle *observations remarquables des corps étrangers engagés dans l'oesophage. Mémoire de la soc. méd. d'émulation de Paris* 1826. *T.* 19. *de la* 2. *Série*; — J. Begin *mémoire sur les corps étrangers ingerés et passés dans les voies aériennes, ou arrêtés dans l'oesophage. Mémoires de méd. et de chirurg. militaire T.* 20. — Parent *notice sur les corps arrêtés dans l'oesophage et sur quelques instrumens propres à en opérer l'extraction. Paris* 1831. — P. Wagner *der zusammengesetzte Schlundstosser* (pharyngotom). In *medic. Jahrb. des k. k. Oesterr. Staates.* B. 14. *St.* 1. p. 133.

2) Bartholinus hist. anat. cent. IV. hist. 85.

3) Diemerbroeck anatom. lib. II. cap. 15.

4) Eckner App. ad *Beyträge zur Geschichte der Ruhr im Jahr* 1800. *Gotha* 1801. p. 100 (cum pilulis contentis mortem inferens).

5) Hevin l. c. p. 448. — Guattani de externis anevrysmatibus. Romae 1772.

6) *Dysphagie in Folge einer im Oesophagus steckengebliebenen*

ne[9]), inprimis annexo tendine[10]), osse[11]), spinâ piscis[12]), conchae ostreae parte[13]), bolo[14]), penna[15]),

Erbse (Rust *Magazin für die gesammt. Heilk. B.* 25. p. 576).

7) Borellus Cent. II. obs. 61. 8) Hevin l. c. p. 445.

9) Hevin l. c. p. 447. 494. — Tode *unterhaltender Arzt B.* 3. p. 37. — J. Howship in *the Dublin Hospital reports.* 1822. *T.* 3. Nr. 9. et Gerson *Magaz. der ausländ. Literat. der gesammt. Heilk. B.* 4. p. 463.

10) Gerson l. c. p. 464. nota.

11) Rayger in Act. acad. nat. curios. dec. I. ann. 9. et 10. obs. 109. — J. J. Bayer de ossiculo diu in gula detento. Eph. acad. nat. curios. cent. VII. et VIII. — De osse gutturi 14 dies inhaerente, tandemque feliciter excluso. Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 2. 1694. p. 79. — J. G. Killmar angina gravis ab ossiculo minori vervicino, in oesophago sub deglutitione restitante oborta, ejusdem rejectione feliciter curata. Nova act. acad. nat. curios. T. III. p. 305. — Zecchius consil. No. 59. — Rhodius Cent. II. obs. 47. — Arculani practica cap. 57. — Büchner Miscell. 1728. p. 1396. — Hevin l. c. p. 462. 474. 475. — J. Stedman *account of a large bone extracted from the lower part of the gullet. Medic. essays and observ. by a societ. in Edinb. Vol. I.* p. 210. — Saucerotte *observation d'un fragment d'os avalé et implanté dans l'oesophage,* in *Annales de la societé de médéc. pratique de Montpellier T.* 2. *P.* 1. p. 247. — Filleau in *Journal général de médecine. T.* 24. p. 368. — Laidlaw *surgical and pathological cases,* in *London medic. and. physic. Journ. Decembr.* 1831 (vertebra caudae ovis).

12) Forestus observ. med. lib. V. obs. 27. — Schenk obs. lib. II. No. 8. — G. C. Gahrliep de spina gutturi infixa. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 10. 1691. p. 149. — Acta erudit. Lipsiens. ann. 1720. Mart. p. 131. — Hevin l. c. p. 465. 481.

na[15]), pilo[16]), fuso[17]), pipae tabacariae portione[18]), cochleare culinari ligneo[19]), cochlearculo[20]), acu[21]), digitale[22]), clave[23]), monetâ[24]), plumbo[25]), vitro[26]) etc.[27]).

§. XII.

13) Chantourelle l. c. 14) Forest l. c. obs. 28.

15) Du Verney *observation sur une tumeur causée par une plume avalée. Mém. de l'acad. R. de Paris* 1700. *Hist.* 40; — S. G. King *case of a feather or pen, twelve inches in length, which was fortunally extracted from the oesophagus of a man who had put it into the throat, to excite vomiting, and had let it slip down* (*Medical observations and inquiries by a soc. of physic. in Lond. Vol.* 6. p. 231).

16) J. A. Limprecht restitutio cachectici post duorum pilorum situ obductorum, ex pharynge extractionem (Acta acad. nat. curios. Vol. IV. p. 32).

17) Hevin l. c. p. 469.

18) Buchan in *London medical review and magaz.* v. Friese *die neuesten brittisch. arzneyk. Annal. Bresl.* 1801. *B.* 1.

19) Murat in *Journ. de méd. T.* 101. p. 138.

20) *Verschluckung eines Theelöffels und glückliche Operation desselben.* Ex *Medical repository* in Hufeland *Journ. d. pr. Heilk. B.* 32. 1811. *Febr.* p. 124. Cfr. Schmidtmann in Horn's *Archiv für med. Erfahr. B.* 5. *St.* p. 113.

21) Wedel in Miscell. acad. nat. curios. dec. 1. ann. 3. obs. 141. — Dorsten ibid. dec. II. ann. 3. obs. 59. — Kerkring spicil. anat. obs. 42. — Hevin l. c. p. 480. 482. 493. — Jamme in *Annales de méd. pratiq. de Montpellier T.* 11. *Janv. Nr.* 4. — Rossi *ago transversalmente infisso nella faringe. Repertorio di med. chir. e chim. farmac. di Torino. Marzo* 1826.

22) Rathier in *Journ. de médec. T.* 27. p. 45.

23) Chopart *maladies des voies urinaires P.* 3. p. 341.

24) Plater observ. lib. II. p. 413. — *Histoire de l'acad.*

§. XII.

Symptomata. Caussae.

1. *Symptomata* a corporibus peregrinis pharyngi aut oesophago inhaerentibus excitata, juxta eorum naturam, sedem, aegrotorum temperamentum, morbique durationem discrepant. Generatim notantur dolor ad locum obstaculi, modo saevus modo vix perceptiblis, nunc continuus, nunc per intervalla rediturus; nausea, vomituritio, vomitusque; deglutitio plus minusve impedita, potu fa- Symptomata.

D 2 cile

des sciences de Paris 1752. p. 105. — BAILLIE *series of engravings. Fasc.* 3. *Tab.* 1. — J. SYNG-DORSEY *observation sur un demi-sou resté pendant treize années dans l'oesophage. Extrait du Philadelphia médical museum Nr.* 27. in SEDILLOT *recueil périod. de la soc. de méd. de Paris. T.* 43. p. 104. — BRIDAULT in *Actes de la soc. de méd. de Montpellier. ann.* 4. *Frimaire Nr.* 2. — SOUILHAC ibid. *T.* 8. *Novemb. Nr.* 3. — GASTELIER in *Journ. général de médecine. T.* 23. p. 117. — MIRANDOLLE in *Geneeskondig magaz. Deel.* 3. *St.* 3. — SPIRITUS *plötzliche Verletzung der Speiseröhre durch eine verschluckte silberne Münze veranlasst.* GRAEFE's et WALTHER's *Journ. für die Chir. u. Augenheilk. B.* 4. *Heft.* 2. p. 283. — HÖPFNER *Fall eines in den Schlund gerathenen und daselbst stecken gebliebenen fremden Körpers,* in RUST's *Magazin der gesammt. Heilk. B.* 18. p. 439. — DUPUYTREN *Beobachtung eines fremden Körpers im Schlunde.* Ex *Répertoire général d'anatomie T.* 4. p. 205. in GERSON *Magazin der ausländ. Literat. der gesammt. Heilk. B.* 15. 1828. p. 153. — *Extraction d'une pièce de cinq francs du pharynx. Lancette francaise* 1830. *Mai. Juin.*

25) HEVIN l. c. p. 450. 26) VATER diss. cit. hist. 2.

27) Vide §. XIV.

cile per nares regurgitante et spuma cruenta coram ore apparente; sensusque suffocationis, cum facie livida et respiratione anhelante. Aeger loqui impos, manum gulae ad eripendum quasi obstaculum admovet. Nonnulli frigus extremitatum, praesertim inferiorum, febrem, delirium, convulsiones experiuntur. Aliis veluti peripneumonia supervenit.

Caussae. 2. Praeter morem infantum*), ebriorum et maniacorum, omnia quae in manus veniunt oris cavo intrudendi, periculum de quo sermo est advehi solet, a consuetudine alimenta (inprimis carnes et pisces una cum herbis in loco haud satis lucido adpositos) non ut decet contrita et explicata, avide sineque necessariis cautelis, sub incongrua pro deglutitione corporis positione, sermonem inter et cachinnos devorandi, idque potissimum si pharynx et oesophagus sese propter morbos partium adjacentium [1]) rite explicari nequeant, aut gula, ut, in quibusdam gibbosis a recto tramite deflectet, aut a praeviis morbis angustiâ, inertiâ, spasmo [2]) (ab animi pathemate inopinate etiam excitando) laboret.

§. XIII.

*) Heseler *merkwürdiger Fall eines von einem dreizehnmonatlichen Kinde verschluckten Taschenmessers* (*Mittheilungen aus dem Gebiete der medicin. Chir. und Pharmac.*; von Pfaff 2*ter Jahrg*. 2*ter Heft* 1833).

1) Ipsa pulmonis cum pleura adhaesio huc, forte non immerito, revocatur in Gerson's *Magazin der ausländ. Liter. der gesammt. Heilk. B.* 4. p. 465. nota.

2) Exemplum castaneae consueti voluminis in oesophago in-

§. XIII.

Diagnosis. Prognosis.

1. Corpora peregrina utplurimum parti superiori pharyngis inhaerent. Regula igitur esto ante omnia imos fauces juxta praecepta nota [1]), examinandi. Nisi corpus delicti hîc inveniatur, remoram potius circa terminum quam in medio oesophagi expecta. Scias praeterea, ex eo quod suffocationis periculum praesto sit, ad sedem obstaculi prope laryngem, tuto concludi minime posse, quum spasmus glottidis etiam ex dissita oesophagi laesione per consensum oriri queat [2]). Nec aegroti perceptioni semper fidendum: potest nimirum laesio pharyngis aut oesophagi a transeunte dumtaxat corpore relicta, sensum ac si corpus adhuc praesto foret, excitare. Magna porro difficultas diagnosin premit, si quis sub ipso edendi actu moriatur, num scilicet *suffocatio*, aut *apoplexia* proclamanda sit? Quodsi medicus, quippe de apoplexiâ persuasus, tunc faucium examen negligat, jure, ut accidit [3]), increpari potest. Quum res peregrinae diutius in pharynge et oesophago haerentes *phlogosin* excitent [4]) haecque phlogosis ad pulmonem aliaque propinqua viscera proserpere Diagnosis.

carceratae mortemque inferentis, quod Guattani (l. c.) refert, vim contractionis morbosae illius canalis abunde patefacit.

1) P. III. Vol. 1. Sect. I. cap. XXXIII. §. CXXI[illegible]. Nr. 1.

2) Howship l. l.

3) Gerson *Magazin* cit. *B.* 4. p. 65. nota.

4) Cap. VI. §. XVIII.

pere possit, et ejusmodi complicationis memores esse juvabit.

Prognosis. 2. Verum est funera repentina ex corporibus extraneis pharyngi et oesophago inhaerentibus perrara ac tunc solum expectanda esse, ubi larynx comprimitur [5]), perforatur [6]), aut ubi perforato oesophago [7]), laesio aortam [8]) aut venam cavam [9]) adtin-

5) Le Dran *observation sur un gros morceau de viande avalé, qui s'arrêta au haut de l'oesophage et suffoqua la personne à l'instant* (Hevin l. c. p. 447). — Puzos *observation sur une chataigne crue avalée qui s'arrêta au haut de l'oesophage et suffoqua l'enfant à l'instant* (Hevin l. c. p. 448).

6) Zeviani in *Memorie di matematica e fisica di Verona. T.* 2. Laidlaw l. c.

7) Fleury in *Journ. de médecine continué. T.* 13. p. 180 (Ex ossiculo devorato). Laidlaw l. c.

8) Dubreuil *fils, perforation de l'oesophage et de l'aorte thoracique par une portion d'os avalée.* Sedillot *recueil périod. de la soc. de méd. de Paris T.* 63 (*Serie* 2e. *T.* 2) p. 119. — Laurencin in *Archives générales de médecine. Octobr.* 1824 (Ex osse in oesophago symptomata peripneumoniae, dolor ad dorsum, vomitus cruentus, et octavo morbi die mors. Oesophagus medio in pectore abscessum ¾ pollicis et *aorta*, duos pollices sub arcu fissuram dimidii pollicis exhibuerunt. Haerebat hic loci ossiculum ponderis octodecim granorum, extremitate alterâ acutâ ex oesophago ad aortam perductâ). — D. Martin's *Beschreib. einer Durchlöcherung des Schlundes und Anfressung der Aorta, bedingt durch einen fremden Körper.* Ex *la clinique des hôpitaux et de la ville. T.* 1. *Nr.* 23. in Gerson's *Magazin* cit. *B.* 15. 1828. p. 155.

9) Lovadina in *Nuovi commentarj di medicina e chirurgia,*

adtingit; — verum quoque illorum corporum nonnulla in ipso oesophago digestionis speciem subire [10]) sicque sponte evanescere; — verum denique alia, postquam ipsis artis conaminibus diu [11]) restiterint, tandem fortuito [12]), inprimis ope vomitus [13]), rejecta [14]), vel facto abscessu [15]), per alienas (quondam non sine maleficii suspicione [16])) vias (quin caeterum semper antea dysphagiam produxerint)

Padova 1818. *Primo semestre* (Corpus durum in oesophago haerens venae cavae *lacerationem* produxit).

10) Tode *unterhaltender Arzt. B.* 3. p. 37 (magnum carnis frustum). Confirmatur sic opinio A. A. Berthold (*Lehrbuch der Physiologie des Menschen und der Thiere. Th.* 2. *Gött.* 1829) quatenus oesophagum ad digestionis opus concurrere docet.

11) J. J. Bajer de ossiculo *diu* in gula retento. Ephem. acad. nat. curios. cent. VII. et VIII. p. 13. — Mesnier *observation sur un éclat d'os de boeuf, qui a resté pendant dix mois au côté droit du pharynx.* Hevin l. c. p. 462.

12) V. Riedlin gutturi inhaerentia *forte fortuna rejecta.* Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 2. 1683. p. 299.

13) Gaultier-Claubry *observation sur un os* (*de cochon*) *engagé dans l'oesophage pendant l'espace de quatorze ans, et rendu ensuite par le vomissement* (Sedillot *recueil* citat. *T.* 34. p. 13).

14) De osse gutturi 14. dies inhaerente, tandemque feliciter excluso (Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 2. 1694. p. 79).

15) Plater observ. lib. II. p. 413. — Hevin *sur une arête de morue, qui fut rejettée avec le pus d'un abscès qu'elle causa dans l'oesophage.* l. c. p. 465.

16) Wierus de maleficio affectis cap. 13. p. 317 (de cultro ex hypochondrio sinistro per apostema exeunte legitur).

rint) eliminata fuisse [17]); ast altera ex parte etiam constat, inde viscera detrimentum accepisse [18]), germinaque gravissimorum gulae morborum, postea multum evolutura, relicta fuisse [19]).

§. XIV.

17) Luther diss. de spica deglutita et per apostema hypochondrii dextri rejecta. Kiliae 1704. — Flajani *collezione d'osservazioni T.* 3. *osserv.* 64 (Festuca ossea per aperturam ad collum prodiens). — Qvals *observation sur une aiguille avalée, et tirée par une incision au col.* Hevin l. c. p. 548. — Petit *observ. sur une épingle avalée, et tirée par une incision à l'épaule* p. 550. *Observ. d'une épingle trouvée dans le mésentère.* p. 551. — Le Dran *observat. sur des épingles avalées, et trouvées en diverses parties du corps sous la peau.* p. 551. — Petit *observ. sur une épingle avalée qui parvint en cheminant jusqu' au pied.* p. 552. — Labath *observ. sur une épi de gramen avalé et tiré d'un abscès au dessous du mamelon.* p. 554. — Le Beuf *observ. sur un épi de bléd avalé et trouvé dans un abscès au dos.* p. 556. — De la Haye *observ. sur une grosse épingle avalée et trouvée dans un abscès à l'aine droite.* p. 556. — De la Peyronie *observ. sur une pièce d'or avalée, et trouvée dans un abcès gangréneux au fondement.* p. 571. — Petit *observ. sur un os de poulet tiré d'un abcès gangréneux au fondement, et sur une aiguille tirée par une incision à la même partie.* p. 572. — Feburier *observ. sur un os de poulet long d'un pouce et demi, tiré d'un abcès fistuleux à la marge de l'anus* p. 572. — v. Dubois *observ. sur un éclat d'un pot de grés avalé et tiré d'un abcès gangréneux à la fesse.* p. 573.

18) *„Es ist daher immer rathsam, bei Personen, die einen solchen Körper verschluckt haben, aufmerksam zu seyn, um, sobald er sich irgendwo der Ueberfläche nähert, ihn ungesäumt auszuscheiden, sobald es nur einigermassen ohne Gefahr geschehen kann".* Richter l. c. §. 304.

§. XIV.

C u r a.

1. Sunt corpora pharyngi aut oesophago inhaerentia quae in ventriculum detrudi queant; sunt quae extrahi debeant; sunt quae extrahi quidem deberent, ast quoniam id fieri nequit, ut detrudantur oportet, nisi ad oesophagotomiam devenire liceat. Varia.

2. Ad *corpora detrudenda* spectant frustula panis [1]), carnis, boli, fructus horraei, aliaque propter figuram primis viis minime infensa [2]). Detruduntur baculo ossis balenae, aut specillo elastico, extremitate altera spongiâ, oleo imbutâ, munitis, idque *caute* praesertim in gibbosis [3]). Ad corpora Corpora detrudenda.

19) Memorabile exemplum legitur in *Auszug aus dem Verhandlungsprotokoll der med. chirurg. Gesellschaft des Kantons Bern* in *Verhandl. der vereinigten ärztlichen Gesellschaft der Schweiz. Jahrg.* 1828. *II.*

1) Perrotin *observation sur une grosse croute de pain dur arrêté dans l'oesophage, et poussée dans l'estomac avec une bougie* (Hevin l. c. p. 445).

2) Bonomont *observation sur un gros morceau de plomb avalé et rendu facilement six jours après par la voye des selles.* Hevin l. c. p. 450.

3) Judaea vilnensis valde gibbosa, anno 1806 frustum carnis deglutire tentavit, ast incassum. Eo in gulâ haerente solitae molestiae in conspectum venerunt: ad quas abigendas, ignarus barbitonsor, specillum spongia munitum rudissima manu in oesophagum introduxit. Instrumento vix ad dimidium immisso, aegra desperabunda obscurum edidit ejulatum, solum pedibus vehementer calcavit ac cadaveri similis facta est. Retrahebatur illico specillum; mi-

pora extranea tenaciter inhaerentia detrudenda, filum metallicum, cujus extremitati anteriori globus plumbeus annectitur, optime inservit[4]). Res minoris voluminis, ut acus, spina piscium etc., pennâ olorinâ, oleo imbutâ, vicissim deductâ et retractâ, mobiles redduntur, saepeque abiguntur[5]). Frustum quoque panis majus, probe masticatum ac deglutitum, pluries corpus obstruens secum in ventriculum deducere valet, nisi hoc valde voluminosum fuerit aut gulae firmiter inhaerens, quibus enim in casibus malum adderetur malo. Juvaverat etiam deglutitio frustuli spongiae siccae, exhibito mox potu, ut eo turgido reddito dilatatoque inde oesophago, via ad ventriculum paretur[6]). Et injectiones emollientes vi peractae tentatae fuere. Item permulsio repetita laterum colli deorsum.

Corpora extrahenda.

3. Quousque fieri licet *extrahenda sunt* corpora

sera inde paululum refocillata fuit, ast post bihorium, praeviis lipothymiis et extremitatum frigore obiit. Illico post operationem accersitus, plures potus haustus exhibui, quos aegra quidem deglutiit, sed aucta quavis vice respirandi difficultate. Putarem ex perforato oesophago potum in mediastinum posterius pervenisse, indeque pulmonibus vim illatam fuisse. Quammaxime dolui, praeconceptas Judaeorum Lithuanorum opiniones nullo pacto sectiones cadaverum concedere. Cfr. observationes Fletcheri l. c.

4) Flajani l. c. obs. 63.

5) Gockelius gallicineum med. pract. Ulm. 1770. — Mursinna *Journ. für die Chirurg. B. 2. St.* 1. p. 71.

6) *Mémoires de l'acad. de chirurgie. T.* 1.

pora indissolubilia, dura, acuminata, angulosa, ac tubo alimentario infensa, ut acus majores, spinae piscium praegrandes, frusta vitrea, monetae etc. — Ubi talia pharyngi vel summo oesophago inhaerent, digitis aut volsella [7]) (vel si ferrea ipso magnete [8])) facili utplurimum opera extrahi solent. Si minus fixa sint, aliquando ictus dorso pugno inflicti [9]), vel vomituritio ope vellicatione faucium excitata juvant. Aliàs graves occurrunt difficultates, quas chirurgi multifariis adminiculis et instrumentis vincere satagerunt, videlicet *spongia* [10]), *laqueo* [11]), *tricuspide* [12]) et *hamulo* [13]). In genere

7) De la Borde *observation sur un os arrêté dans l'oesophage et retiré avec des pincettes* (Hevin l. c. p. 474).

8) Kerkring spicileg. anatom. obs. 24.

9) Hevin *sur une grosse épingle rejettée par le moyen d'un coup de poing sur le dos.* l. c. p. 493.

10) Dupan in *Journ. de méd. chir. et pharmac. T.* 80. — Richter l. c. §. 289. 290. — Brouillard *observations sur une grosse épingle avalée et retirée de l'oesophage avec un morceau d'éponge* (Hevin l. c. p. 482).

11) Mareschal *observ. sur une grosse arête de morue retirée du gozier avec le bout d'un fouet de balaine, dont on fit une anse.* Hevin l. c. p. 481. — M. Smith *Werkzeug zur Ausziehung fremder Gegenstände aus der Speiseröhre.* Ex *American medical review* 1825 *Septembr.* in Gerson *Magaz. der ausl. Lit. der gesammt. Heilk. B.* 12. p. 451.

12) La Haye *observ. sur une grosse épingle tirée de l'oesophage avec un stylet, dont l'anneau été garni de plusieurs lacqs de filasse.* Hevin l. c. p. 480.

13) Perrotin *observ. sur une vertèbre du col de mouton avalée et retirée de l'oesophage par le moyen d'un crochet de fil de fer.* Hevin l. c. p. 475. — *Observ. sur une grosse*

genere a repetitis et rudioribus corpus extraneum extrahendi conaminibus, quippe phlogosi pabulum suppeditantibus, abstinendum [14]). Immo ad eam praepediendam, inprimis si aeger fuerit juvenis et floridus, *phlebotomiis* e brachio, *hirudinibus* circa collum et *cucurbitulis scarificantibus* ad dorsum, minime parcendum. Exhaustâ methodo antiphlo-

arête de morue retirée de l'oesophage avec le même crochet. l. c. — C. F. GRAEFE *Fälle von gelungener Ausziehung fremder, tief im Schlunde eingekeilter Körper mittelst des gewöhnlichen Schlundhakens* (*Jahrsbericht über das klinische Institut zu Berlin* 1826).

14) PASCAL *sur les tentatives trop répétées pour déplacer les os arrêtès dans l'oesophage.* HEVIN l. c. p. 528. — CHANTOURELLE l. c. Pulchre RICHTER (l. c. §. 285): „*Ein jeder fremde Körper, der in der Speiseröhre steckt, erregt Entzündung, und einen Krampf, der ihn an der Stelle, wo er steckt, noch mehr befestigt, und die Versuche des Wundarztes, ihn niederzustossen, oder auszuziehen, vereitelt. Es ist daher eine wichtige Regel, wenn die ersten Versuche, den Körper auszuziehen oder niederzustossen, nicht gelingen, einen Stillstand in den Versuchen zu machen, dem Kranken einige Ruhe zu lassen, und in dieser Zwischenzeit innere und äussere krampfstillende, und wenn die Zufälle es verstatten, oder erfordern, entzündungswidrige Mittel anzuwenden. Man wird oft finden, dass bei Wiederholung der Handgriffe nach dieser Zwischenzeit der fremde Körper leicht weicht, den man vorher ganz unbeweglich fand, und den man durch ununterbrochene fortgesetzte Handgriffe, welche selbst den Reiz und Krampf beständig vermehren, und den glücklichen Erfolg erschweren, schwerlich fortgeschafft haben würde*“. Sic contigit in casu ab OLLENROTH (LODER *Journ. für die Chirurgie. B.* 3. p. 269) enarrato.

tiphlogisticâ, quid *clyster opiatus*[15]), quid *cataplasma anodynum* ad collum[16]) valeant, tentandum. Hisce incassum tentatis utique *emetico* locus foret, saltem enematis ope suppetitando[17]). Vomitum per *clysteres ex infuso nicotianae tabaci*[18]), aut per *tartarum emeticum venis injectum*[19]) excitare, nostro necdum fiet consilio.

4. *Corpora extranea* profunde, vel ita oesophago impacta ut plane extrahi nequeant, nisi pericu- **Corp. extractionem recusantia.**

15) R. Infusi florum chamomillae uncias sex. Laudani liquidi Sydenhami guttas viginti (Pro adulto).

16) Ex mica panis albi, lacte et croco.

17) R. Tartari emetici grana sex. Solve in aquae destillatae unciis sex. D. pro clystere.

18) Mogniot *observ. sur un morceau de poumon d'agneau arrêté dans l'oesophage, d'ou il fut chassé par le vomissement procuré par un lavement de tabac.* Hevin l. c. p. 494. — Blair in *Memoirs of the medical society of Lond. Vol.* 5. *Nr.* 33. — Flajani l. c. obs. 62.

19) Köhler in Schmucker's *vermischten chirurg. Schriften B.* 1. p. 335 (grana sex tartari emetici; vomitus elapsa horâ). — Balk in Mursinna *Journ. für die Chirurg. B.* 2. *St.* 1. p. 64. — Maerker *Geschichte einer mit Glück gemachten Infusion des Brechweinsteins* (grana quatuor in uncia semis aquae calidae; vomitus mox) *bei einem im Schlunde stecken gebliebenen Stücke Fleisch.* In Hufeland's *Journ. der prakt. Heilk. B.* 16. *St.*4. p. 126. — Krauss *u.* Dorsch *Anwendung der Infusion des Brechweinsteins* (grana sex in uncia una aquae chamomillae; mox frigus et tremor, sed vomitus tardus) *bei einem im Schlunde stecken gebliebenen Stück dürren Fleisches.* — Hufeland l. c. *B.* 33. *St.* 4. p. 116. — Cfr. J. F. Dieffenbach *die Transfusion des Blutes und die Infusion der Arzneyen. Berlin* 1828.

riculosis stipentur symptomatibus, vel mora tubum intestinalem laedere possint, pro tempore *relinquenda*, aliàs *detrudenda*, quod contra expectationem absque periculo factum fuisse constat [20]).

Oesophagotomia. 5. Quodsi illa corpora nec extrahi nec detrudi possent, superiorem oesophagi partem occuparent, ac relicta mortem inferrent, ad *oesophagotomiam* [21]) confugiendum foret. — *Velo pendulo* sese extractioni corporis peregrini opponente, ut respectu cochlearis culinaris accidit, illud secandum [22]).

6. Fu-

20) Puzos *observ. sur une boucle de soulier avalée, qui sortit le lendemain par la voye des selles.* Hevin l. c. p. 513. — Le Gendre *observ. sur une fourchette d'argent avalée*, *et sortie* 15 *mois après par l'anus.* ib. p. 518.

21) Comment. Lips. Vol. VIII. p. 197. — Verduc *pathologie de la chirurgie. Amsterd. T.* 2. *Ch.* 27. — Guattani in *Mémoires de l'acad. de chirurg. T.* 3. *Nr.* 14. — Eckhold l. c. — Flajani l. c. — Tymon diss. de bronchiotomia et *oesophagotomia.* Gött. 1794. — J. Vignardone *quelques propositions sur l'oesophagotomie. Paris* 1805. — Vacca-Berlinghieri *von dem Speiseröhren-Schnitte, und einem neuen Verfahren, denselben auszuüben,* ex *Mélanges de chirurgie étrangère par une société de chirurgiens de Genève;* in *Medicinisch-chirurgischer Zeitung. Inspruck* 1825. *B.* 4. p. 165. — *Storia d'una esofagotomia eseguita dal professore* Giovanni Rossi, *compilata dal dottore* Signorini, in *Annali universali di medicina del* Dr. Omodei 1831. *Fascicolo d'Ottobre.* p. 56. — C. Bell *über Oesophagotomie. Eine klinische Vorlesung*, ex *London medical and surgical Journ. Jan.* 1833 in Froriep's *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 38. *St.* 8. p. 121. — Begin *expériences et observations sur l'oesophagotomie*, in *Journ. hebdomadaire. Avril* 1833.

6. Fugato qualicunque demum modo hoste, diaeta ita ordinanda, ut pharynx et oesophagus, quo minus fieri potest, ab alimentis et potu irritentur. Lacteus hîc omni alio palmam praeripit victus. Convalescentia.

Caput V.
De pharyngis et oesophagi vulneribus et haemorrhagiis.

§. XV.
Vulnera.

1. Ut cognitione morborum pharyngis et oesophagi reconditorum progredi possimus, consideratio *vulnerum colli*, chirurgiae licet argumentum, praeteriri nequit. Edocemur inde, quod etsi gravissimae oesophagi laesiones salvis aegrotis locum obtinuerint [1]) (quod animum respectu morborum Notiones.

22) Murat *Ausschneidung eines fremden Körpers aus dem Schlunde* (Gerson *Magazin* etc. *B.* 15. p. 154).

1) G. de Saliceto chirurgia. Venet. 1470. p. 331. — A. Paraeus opp. chirurg. Paris. 1582. lib. XI. cap. 29. Lib. XXIV. cap. 19. — Schenk obs. libr. III. obs. 19. — A. de Pozzis vulnera profunda colli esse lethalia. Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 4. et 5. 1673 et 1674. p. 36. — Verdier *observation sur une playe à la gorge, avec des remarques intéressantes à ce sujet. Mém. de l'acad. de chi-*

borum ejus internorum nobis adderet, nisi constaret laesiones, quae sano alioquin in homine contingunt, toto coelo ab illis, quae contaminato a labe quadam universo corpore fiunt, differre), arduum tamen esse margines ejusmodi canalis sauciati ita inter se conjungere, ut denuo concrescere possint [2]), periculum angustationis et coalitus sanato vulnere in loco prius affecto evitare, et difficultates, aegros durante sanationis opere nutriendi, superare. Edocemur etiam sanationem vulneris oeso-

rurgie. T. 3. *Mém.* p. 78. — R. J. Garengeot *traité des opérations de chirurgie Paris.* 1740. *T.* 2. p. 456. — C. Trioen observationum medico chirurgicarum fasciculus. Lugd. Bat. 1743. p. 40. — Deidier theses de transversis juguli vulneribus. Paris 1775. — F. Jas *Verzameling van waarneemingen over de Angezichts- en Hals-wonden. Verhandel. van het genootsch. ter Bevord. der Heelk. te Amsterdam. Deel.* 5. p. 60. — Mursinna *Journ. für die Chirurg. B.* 1. 1800 p. 373. — Klein *chirurg. Bemerkungen. Stuttg.* 1800. p. 206. — Fine *Journ. de méd. T.* 83. p. 69. — Wirth *Geschichte und Heilung einer gefährlichen Halsverletzung, nebst einigen Bemerkungen über die Wunden der Speise- und Luftröhre überhaupt.* In *Denkschriften der vaterländ. Gesellschaft der Aerzte und Naturforscher Schwabens. B.* 1. 1805. p. 93. — J. N. Rust *einige Bemerkungen über die Wunden der Luft- und Speiseröhre. Wien* 1814. — J. Boey diss. historia vulneris tracheam et oesophagum totum perscindentis, feliciter sanati cum aliorum observationibus et epicrisi. Kiliae 1827. — Velpeau vid. Behrend's *Repertorium der Journalistik des Auslandes. Novemb.* 1832. p. 198. *August* 1833. p. 184.

2) Trioen (l. c.) vulneris oesophagi meminit non coalescentis et exterius ad collum aperti.

oesophagi dissitis licet eorum marginibus fieri posse, ubi interstitia a partibus contiguis ope inflammationis adhaesivae replentur, idque autem non sine discrimine dilatationis ista in parte sub deglutitionis negotio. Quod vero maxime interest a chirurgis addiscere, est modus aegros, proprio marte deglutire impotes, artificiosè nutriendi.

Nutritio artificialis.

2. Quousque *clysteres nutrientes* ex jusculis carneis, gelatinis dilutis, lacte, ovis (praemisso enemate aquae simplicis tepidae ad abluendum intestinum rectum), minima quantitate, ne mox rejiciantur, injiciendi, satisfaciunt [3]); et quousque vel *fotus oris* cum aqua, vel segmentum pomi citrini vel aurantiaci ore retentum, vel repetita *maniluvia* et *pediluvia tepida* sitim sedant; eousque ab indicandis adminiculis (casu paralyseos oesophagi excepto) vix absque conspicua irritatione adhibendis, abstinendum est. Loquimur de *tubo elastico Ravatoni* [4]), oesophago immisso, per quem alimenta fluida ventriculo infundi queunt [5]); de *fistula flexili* per nares ad gulam eodem scopo ducenda, ibique relinquenda [6]); *de pelle recenter ab an-*

3) Ramazzini constitut. epidem. ann. 1691. No. 22. — Lieutaud hist. anat. med. T. II. p. 42.

4) Anglice *Oesophagus tube* (pollicum viginti duo).

5) Quo modo aegroti sic per longissimum tempus conservati fuere legitur apud Willisium (pharmacop. ration. Part. 1. sect. 2. cap. 2) et Morgagnium (op. c. epist. XXVIII. 14.)

6) Dessault *Journ. de chirur.* — Richter *chirurg. Bibliothek. B.* 12. p. 11.

anguilla detractâ, ope specilli longissimi ex osse balenae ad ventriculum deducti, tuncque, relicta per oesophagi longitudinem pelle, retracti [7]), deque *syringa Readii* [8]).

§. XVI.

Haemorrhagia.

Notio. 1. „Quibus fauces sanguine et interdiu repleniur, dum neque capitis dolor praegressus fuerit, neque tussis, neque vomitus, neque febris prehenderit, neque pectoris aut dorsi dolor tenuerit, in his nares et *fauces* inspiciendae, num quod ulcus in eo loco compareat aut ἡ βδελλα [1])". — „Quae ultima vox tenebras textui Hippocratis affundit; sed (non sine contradictione [2])) *hirudinem* significare credit Galenus, a qua cum aqua epota ipse hominem cruorem evomentem conspexit [3]), conspexeruntque alii [4])". — „Sub ea quam habitualem voca-

7) Hunter in *Transactions of a society of med. and chirurgical knowledge.* T. 1. No. 10.

8) *A description of patent stomach pump as an apparatus for conveying nourishment into the stomach.* p. 7. *London. No.* 35. *Regent circus. Piccadilly.*

1) Hippocrates lib. II. praediction. 2. p. 28. edit Foesii.

2) Chr. Helwich de haemorrhoidibus oris. Miscell. acad. nat. curios. ann. IX. obs. 118.

3) In exegesi vocum Hippocratis, sive, ut latine inscribitur, in explicatione linguarum; inter libros isagog. p. 143.

4) Quatuor milites hirudines in oesophago exhibuerunt. Sanguinem per dimidium mensem alii ad plures, alii ad paucas libras continuo, cum et sine tussi, rejiciebant, socio sensu angustiae aut obstaculi in faucibus et voce mutata. Prae-

vocavimus cynanchen, plerumque venae per pharyngem dispersae, indolem varicosam manifestant, ac levi ex caussa sanguinem exstillant [5]). In aliis sine phlogoseos praesentia, apertis vix faucibus, hae *pharyngis varices*, quasi retis in modum dispositae, mox oculis sistuntur, nec raro sanguinem vel sponte oris cavo affundunt [6]). Foeminae, cui sanguis

terea experiebantur pruritum seu potius reptatum vermis, mox in oesophago, mox ad nares posticas, quae symptomata fugatis hirudinibus evanuere. VANDERMONDE *recueil périodique.* 1758. p. 127. — Cfr. NICOLAI *Pathologie. B.* 6. p. 429. — DOUBLE in *Journ. général de médecine. T.* 25. p. 377. — Nosse juvat hirudines *naribus admotas* ad pharyngem migrasse, mortemque, praevio emphysemate, induxisse (FRORIEP *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 38. No. 19. p. 304).

5) „*Bey dem Hineinbringen der Sonde findet man einen grossen Widerstand, und wenn sie ein wenig auf und nieder bewegt worden, folgt bei dem Herausziehen derselben abermals Blut.*“ NAHUYS l. c. p. 27.

6) Femina sexaginta et aliquot annorum, arthritica et valetudinaria, capitis dolore coepit affligi et tussi. Ex improviso, maxima copia sanguinis grumosi et tenacis, ita ut fibrae dentibus vix potuerint avelli, ex ore effluxit (DETHARDING in Ephem. acad. nat. cur. cent. VII. obs. 73. p. 178). Mercator juvenis, cui olim satis familiare fuit sputum sanguine commixtum, dum aliquando, Sirio ardente, sub dio longius ambulasset, tanto flumine cruorem ex ore reddidit, ut animam reddere videretur. Advolans SCHURIGII parens, depresso specillo linguâ, vidit sanguinis hujus scaturiginem ex faucibus, pone uvulam, rivuli in morem, prodeuntem. Siphone ergo ita accommodato, ut appellere potuerit, injecta aqua alumine gravida, hic

guis per uterum ab octo jam annis non responderat, exemplum vir magnus [7]), reliquit, ac sputi sanguinis frequentius originem in posteriore pharyngis pariete eroso detexit. Sine quavis erosione, sanguinem sat multum ex vasis pharyngis varicosis manifeste ac saepius scaturisse nos ipsi conspeximus [8])" et quis medicorum in fontes haemorrhagiarum inquirentium non conspexit? [9]).

2. Vari-

insolitus fluxus cito et tuto fuit sedatus (SCHURIG l. c. cap. V. §. 5. p. 250).

7) MORGAGNIUS nempe sic refert (l. c. epist. anatom. IX. art. 14): „mulieris viduae cum sedulo cadaver Bononiae inciderem anno 1706, cumque scirem, ex quo sanguis ipsi per uterum non responderat, octo ferme annorum spatio subinde sanguinem ita expuisse, ut mihi *de pharynge* prodiisse videretur; non frustrà hujus cavum perlustravi. Neque enim posteriorem modò ipsius parietem valde erosum contra epiglottidem inveni; sed et ipsam fornicis membranam certo loco nigricantem, exesam, atque adeo omnino perforatam deprehendi".

8) J. P. FRANK epitome de cur. hom. morb. lib. V. P. II. p. 154.

9) Pulchre ARETAEUS (Lib. II. de caus. et sign. acut. morb. cap. II.): „A *gula* igitur haud ita saepe per rarefactionem solet sanguis effluere, cum ob cibos potionesque refrigeratio, et adstrictio ejus partis condenset. Quin etiam rosiones haud frequenter fiunt ac minus quam rarefactio, gulam infestant, quippe fluxiones erodentes non multum temporis in ea subsistunt; sed aut expuuntur aut ad inferiora pelluntur. Frequentius gulae incidit ruptio; itaque si interdum rupta est, non tam magnae, sicuti a pectore, sanguinis profusiones fiunt; in causa est venularum, quae ibi sunt arteriarumque tenuitas; sanguis vero

2. Varices oesophagi, affectioni carcinomaticae, notas *fungi haematodes* habenti, ansam porrigere queunt[10]). Haemorrhagiae ex illis ortae juxta praecepta alibi tradita[11]), et tradenda[12]), curari debent. Memorabile exemplum haemorrhagiae ex ulcere pharyngis pullulantis, et ope ligaturae arteriae carotidis primitivae sanati, legitur*). Ad hirudinem gulae inhaerentem necandam, *acetum calefactum cum butyro deglutitum*[13]) et *aqua gelida ore detenta*[14]) commendantur. Eorum loco *solutionem salis culinaris* adhibendam esse censemus. Prognos. Cura.

Caput

exiens non magnopere nigricat, subflavus est, non exacte laevorem habet, aut salivâ permixtus est, cum nausea et vomitu rejicitur; levis tussicula citatur, modo humidum quidpiam movens, modo arida: id evenit quoniam gulae affectum arteria quoque participat, secundum illam extenta et adhaerescens".

10) Mangetus bibliothec. pract. lib. IV. p. 860.

11) P. III. Vol. I. Sect. I. cap. XXXIII. §. CXXIII. No. 7.

12) Cap. XXII. §. LXXXVIII.

*) Herbert Mayo in *London med. and physic. Journ.* 1829. *Decembr.* et *Bulletin des sciences médicales.* 1830. *Avril.* p. 122.

13) Benedictus Victorius T. VII. cap. XXVII.

14) Rhazes ad Almanz. cap. LXXXVI.

Caput VI.

De inflammatione pharyngis et oesophagi.

§. XVII.

Notio. Literatura. Symptomata.

Notio. 1. *Inflammatio pharyngis*, nobis *pharyngitis*, nominibus *parasynanches* [1]), *dysphagiae inflammatoriae* [2]), et *cynanches inflammatoriae* [3]) obvenit. Illa *oesophagi*, nobis *oesophagitis*, *morbus inflammatorius oesophagi* [4]), et, perperam [5]), *cynanche oesophagea* [6]) appellatur.

Literatura. 2. Doctrina inflammationis pharyngis et oesophagi

1) Apud Graecos. vide Hippocrat. lib. III. de morbis cap. 3.
2) Apud Boerhaave l. c. §. 804.
3) Sauvages l. c. spec. 6. — Cullen nosol. spec. 4. — S. G. Vogel *Handb. der pr. Arzneyw. B.* 4. *Kap.* 6. p. 127. — J. P. Frank epitom. de cur. hom. morb. lib. II. p. 171.
4) Honkoop l. c.
5) Vere Harless (*Handbuch der ärztlichen Klinik. B.* 2. p. 457): „*Die Entzündung des Oesophagus .... erscheint keines Wegs immer blos als Fortsetzung der Schlundkopfsentzündung, sondern kommt auch nicht selten, ja vielleicht häufiger, als eine für sich bestehende .... Entzündung vor, weshalb sie auch nicht (der Regel nach) als eine Species der Angina aufgestellt werden darf*“.
6) J. P. Frank l. c.

phagi GALENO[7]), HONKOOP[8]) et BLEULAND[9]) prae aliis debetur.

3. *Pharyngitis* (aliquando comes aut sequela cynanches faucium et erysipelatis faciei) calore, ardore, rubore in posteriori faucium antro insignitur. Socia sunt modo peculiaris partis affectae siccitas cum tussi, modo deglutitionis propter summos cruciatus impotentia cum potulentorum per nares regurgitatione, modoque unum et alterum. Reliqua symptomata anginarum illis similia[10]). Pharyng. symptomata.

4. Sic etiam in *oesophagitide*. Porro ad gulae locum, plerumque dorso (et scapulis[11])) respondentem[12]), res deglutitae, etiamsi (ut propria saliva, Oesophag. symptom.

7) De locis affectis Lib. V. cap. 5 („quum vero *inflammatione* affecta ipsa propria angustia, non a vicinis partibus acquisita, torquetur, tum gravissimus inter deglutiendum dolor infestat, accedente difficili transitu etc.").

8) l. c. 9) Loc. citatis.

10) P. III. Vol. I. Sec. I. cap. XXXIV.

11) Sic Ticini, Pater meus, de morbis pharyngis et oesophagi disserens, discipulos suos adlocutus est: „Si pulchram illustris collegae professoris SCARPA dissertationem *de nervo accessorio* WILLISII (*Abhandl. der k. k. Josephinischen Akademie. B.* 1. p. 420) attente legatis, intelligetis certe pharyngis ipsius, laryngis et oesophagi, cum stomacho, *cum scapulis*, cum musculis sterno-mastoideo et trapezio connexionem intimam, ob nervi praedicti accessorii descriptam ab hoc experto viro connexionem cum pari vago, antequam nervus pharyngeus ex eodem versus pharyngem distribuatur. Hinc in cardialgiis, in *anginis veris* et in pharyngis spasmodicis adfectibus, *dolores ad scapulas*, et rigiditatis species in musculis sterno-mastoideo et trapezio, atque tum capitis tum *scapularum* immo-

liva, aqua tepida, syrupus, oleum) mitissimae fuerint indolis, obstaculum inveniunt, ibique dolorem excitant. Dolor hic tensivus, aliquando per inspirationem et deglutitionem supino corpore tentatam [13]) auctus, brevi adeo invalescit, ut colicae illum adaequet [14]). Absterretur inde aeger a deglutitionis ulterioribus conatibus. Quodsi quid deglutiret, id illico immutatum rejicitur. Interdum vomendi conatus et sponte invadunt. Iis vigentibus, *pseudomembranas filiformes*, longitudinis quinque sex pollicum, crassitiei trium circiter linearum, coloris ex albo rubri, repetitis vicibus, ab ipsa aegra ex imis faucibus extractas vidimus [15]).

Nec

bilitas quaedum oritur. Hinc in hydrophobia ab aquae adspectu, mentum sterno adprimitur aliquando et scapulae spasmodice retro et ad superiora trahuntur; atque sensatio anxia ex scrobiculo cordis ad oesophagum, pharyngem ascendit, et pharyngem occludit" (Ex schedis).

12) „Sane quotquot dolorificum quempiam in gula habent affectum, *omnes dorsi quoque dolorem sentiunt*; cujus rei caussa perspicua est vobis, qui gulam spinae incumbentem vidistis". Galenus l. c. — Et Forestus (Lib. XV. obs. 31. Schol.): „omnis oesophagi dolor in *spinam dorsi incumbit*, in quam gula quoque reclinat et adhaerescit".

13) „. . . . ac praesertim si *supinus*, qui laborat, jacens, transglutire quippiam conetur. Quocirca situm transformare atque erigere se student, ex accidente ipso edocti faciliorem in hac forma sibi fieri deglutitionem . . . ." (Galenus l. c.).

14) Honkoop l. c. §. 41.

15) Memorabiles iste casus Vilnae 1820, in virgine octodecim annorum, sub provecto jam morbo ad urbem delata, locum obtinuit. Duodecimo eius die advocatus, aegram

Nec deerat, ab aliis jam in oesophagitide observatus singultus[16]).

§. XVIII.

Caussae. Necroscopia, Diagnosis.

1. Praeter peregrina pharyngi et oesophago inhaerentia, ac intempestiva ea extrahendi conamina[1]), earum partium phlogosin excitant venena acria[2]), ambustio[3]), nicotiana Hispanica[4]), ira cum Caussae.

symptomatibus febris catarrhalis gastrico-nervosae decumbentem inveni. Maxime urgebant diarrhoea, impedita deglutitio, vomituritio, socia indicatâ evacuatione pseudomembranarum. Eas primo intuitu pro ascaridibus lumbricoidibus jam necatis habui; ast propius examen suspicionem minime confirmavit. *Croup* nullum aderat signum. Morbum itaque pro *oesophagitide polyposa* declaravi. Aegra post triduum, brevia *aphtharum* apparitione, obiit. Cadaveris sectio obstinate recusata est. Allata itaque diagnosis praecipuo destituitur fulcro. Interea innititur doctrinae de polypis oesophagi (cap. IX. §. XXVI), observationi SCHENKII a GRAFFENBERG (Lib. III. obs. 9) utpote qui de membrana loquitur fibrosa, livida, vomitu rejecta, et recentiori de *diphtheritide* doctrinae.

16) VAN DOEVEREN teste J. V. VAN ENGELEN in *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 9. p. 689. nota.

1) Cap. IV. §. XIV. No. 3.

2) Ancilla vindobonensis, noctu vehementer sitiens, lectum egreditur, lagenam, quam aqua repletam putavit, avide arripit, repente ori admovet, indeque haustum deglutit. Oris cavum, fauces, oesophagum et ventriculum sibi mox comburere sentiens, tremendos ejulatus edit. Accurrens in auxilium pater familias lagenam *aquam* sic dictam *fortem* continere desperabundus fatetur. Mox misera ad nosocomium civicum universale deportatur, meaeque

cum vehementi nisu musculari [5]), frigus corpori aestuanti incaute admissum [6]), contagia scarlatinae [7]), variolarum [8]), rabiei caninae [9]), et maxime aphthae [10]).

2. *Ca-*

curae committitur; ast jam sequenti die (2. Februar. 1800) animam reddit. — Plurima eiusmodi exempla exstant, inter alia apud B. Rousseum (Miscellanea seu epistol. med. Lugd. Bat. 1590. Epist. 9), Blancardum (Collect. phys. med. Cent. V. No. 32.) et Richardum de Hautesierk (*Recueil d'observ. de médecine Vol.* 2. p. 491 sq.) de violentis faucium, oesophagi et ventriculi inflammatione, tam ex *oleo vitrioli* per errorem epoti, quam ex *aqua regia* similiter epota, dein alii malitiose porrecta. — De *cantharidibus* mox infra (No. 2).

3) Praesertim ubi infantes sibi ipsis relicti machinam parando *potui theae* dicatam adeunt, atque ex fistula ei annexa, aquam fervidam hauriunt, cujus infortunii casus legitur ex *Dublin hospital reports* in Gerson *Magazin der ausl. Liter. der gesammt. Heilk. B.* 4. p. 489. vide et Marshal Hall *Bemerk. üb. das Verbrennen des Schlundes u. Kehlkopfes* in Froriep *Notiz. a. d. Geb. d. Nat.- u. Heilk. Bd.* 4. *No.* 1. p. 7. — De ipso *potu theae*, ut morborum oesophagi caussa, cap. VIII. §. XXIII. No. 2. quaestio erit.

4) l. vix citato.

5) Baron in Gerson's *Magazin* citat. *B.* 11. p. 333.

6) Sic van Engelen (l. c.) oesophagitidem notavit ex aqua selterana sub summis aestivis caloribus, aestuante corpore epota.

7) Bleuland (l. c.) se ipsum sub scarlatinae curriculo oesophagitidem perpessum esse fatetur. Nec gulae illo in morbo affectio a me praetervisa est, uti ex duobus locis editionis secundae P. 1. Vol. III. Sect. 1. cap. 1. §. II. No. 2 et 5 elucet.

8) Haen (ratio medend. T. VI. §. 557) monet, „ante eruptionem variolarum Ballonium vidisse summam difficultatem deglutiendi“. De variolis oesophagum obsidentibus

2. *Cadavera* oesophagitide recenter defuncto-rum exhibuerunt (praeter gulae internae superficiei a lympha coagulabili obductionem [11])), ubi phlogosis originem traxerat ab acidis mineralibus, erosionem [12]); ubi a cantharidibus secessum membranae mucosae [13]), et ubi a potu aquae fervidae, rugas ac si vesicatorium impositum fuisset [14]). Effectus oesophagitidis serotini speciatim in sequentibus capitibus illustrabuntur. Necroscopia.

3. *Pharyngitis* et *oesophagitis acutae* (aliquando *croup* junctae [15]), sub graviditatis curriculo evolutae [16]) Diagnosis.

vide edit. secund. l. c. cap. IV. §. XVIII. 5. Adde: Howship *practical observations in surgery and morbid anat. Lond.* 1816. p. 253.

9) Pharyngem et oesophagum in rabie canina saepius quidem at non semper inflammari, debito loco (P. IV. Vol. II) demonstrabitur.

10) P. III. Vol. I. cap. XXXV. §. CXXXVII. 4. Et Baillie *Anatom. des krankhaft. Baues.* vers. germ. Soemmerringii. *Berl.* 1820. p. 50; — Heyne in *Dublin hospital reports. T.* 4.

11) Baillie l. c.

12) Sic in aegrota vindobonensi, de qua supra.

13) *Empoisonnement par les cantharides en poudre, suivi du détachement et de l'expulsion de la membrane muqueuse de l'oesophage; par Mr.* Rouquayrol. *Annales de la médecine physiologique. Octobr.* 1829. — *Revue médicale Janvier* 1830. — Froriep *Notizen B.* 27. *No.* 3. p. 41. — Cfr. Bartholinus in Act. Havniens. Vol. I. obs. 119. Vol. III. obs. 30.

14) Marshal Hall. l. c.

15) Casum a me observatum descripsit discipulus quondam meus Nauhumowicz in Dissert. cynanches laryngeae bina exempla addita epicrisi exhibente. Vilnae 1812. obs. 1. p. 5. Vide etiam: Mouronval *observation d'un croup uni*

lutae[16]) et, ni fallimur, a febre puerperali non semper alienae) sunt *traumaticae, catarrhales, rheumaticae, exanthematicae.* — *Traumaticae* corporibus peregrinis pharyngi et gulae inhaerentibus[17]), rebus acribus et fervidis deglutitis[18]) ortum debent. — *Catarrhales* re ipsa febres eiusdem nominis cum peculiari adfectione membranae mucosae pharyngis aut oesophagi sistunt[19]). Morbus hic (sane non rarus[20])) juxta communem suam indolem, cum secretione partis affectae deletâ, aut quod idem est, cum *siccitate*[21]), deglutitionem dolorificam reddente[22]), incipit. Serius vero resti-

à une angine pharyngienne. Journ. complémentaire du dictionnaire des sciences médicales, Août 1826. p. 107. Cfr. Bretonneau *des inflammations spécielles du tissu muqueux et en particulier de la diphthérite. Paris* 1826. — Hamilton *junior* in *Edinburgh Journal of medical science* 1826; — Naumann in Hecker's *wissenschaft. Annalen der gesammt. Heilk. März* 1833.

16) Bleuland l. c.

17) Oesophagitis traumatica et biastica Harlessi l. c.

18) Oesophagitis corrosiva et encaustica ejusdem.

19) Describuntur nominibus *anginae catarrhosae* (Boerhaave §. 787), *oedematosae oesophagi intumescentiae* (Swieten comment. ad cit. §.), et *obstipationis gulae* (van Geuns l. c. p. 199).

20) Non dicerem cum Reilio (*über die Erkenntniss und Kur der Fieber B.* 2. p. 384). „*Die Krankheit Oesophagitis entstehet meistens von einer absolut äussern Ursache, von einer Verbrennung des Schlundes, von einem verschluckten mechanisch oder chemisch reizenden Körper*".

21) Cappel *medicin. Beobachtungen. B.* 1. p. 56. p. 328.

22) „Multum autem hic juvat *muci* ex fontibus jam excita-

stituitur non solum secretio, sed copiosius, quam par foret, a pharyngis et oesophagi *membrana turgescente et oedematosa*, largitur, idque cum molestiis in tractatu de *febre pituitosa* [23]), huc quandoque revocanda, enumeratis. — Etsi *febris rheumatica* in fibras musculares oesophagi saevire sicque *oesophagitidem* analogam gignere posset; longe tamen frequentius ea *musculos pharyngis* [24]), unius saepe lateris [25]), aggreditur. *Pharyngitide* hac *rheumatica* vigente, musculi affecti, ut in rheumatismo acuto, motum plus minus recusant, unde deglutitionis facultas deletur, aut saltem quammaxime dolorifica redditur. *Chronicam* magis indolem exhibent *pharyngitis* et *oesophagitis metastatica*, ad quas passim pertinere possent *dysphagiae* ex cohibita aphtharum evolutione [26]), ex impe-

tis copia, neque enim sine eo gula quidquam absque summo dolore dimitteret; neque aspera et arida, aut acria absque irritatione sentientis membranae pharyngis transeunt". HALLER elem. physiol. T. VI. lib. XVIII. sect. II. §. 25. ex HAENIO de deglutitione vitiata. p. 59.

23) Edit. secundae. Part. I. Vol. I. Sect. II. cap. IV. §. XXIV.

24) Musculi stylohyoideus, styloglossus, stylohyoideus, hypoglossus, stylopharyngeus, constrictores pharyngis etc.

25) „*Manchmal wird die Entzündung dieser Theile dadurch besonders deutlich, dass der Schmerz anfangs hauptsächlich nur an einer Seite fühlbar ist, und genau die Lage und den Gang eines dieser Muskeln, z. B. des Stylohyoidei, bezeichnet*" (VOGEL l. c. p. 127).

26) MAGNUS STRÖM *von einer durch eine Versetzung entstandenen Schwierigkeit des Schlingens.* Ex Novis actis soc. R.

impedita salivatione[27]), ex scabie suppressa[28]), ex chloasmate fugato[29]). De certiore *phlogosi chronica pharyngis* et *oesophagi*, capitibus sequentibus, ubi illarum partium adfectiones scrophulosae, arthriticae, syphiliticae et carcinomaticae ad trutinam vocabuntur, quaestio fiet.

§. XIX.

Prognosis. Cura.

Prognosis. 1. De *prognosi* pharyngitidis et oesophagitidis a *peregrinis inhaerentibus* dictum est[1]). Quae a *rebus acribus* et *encausticis* (quandoque impune deglutitis[2])) oriuntur, omnium, concessis tamen ex-

medic. Havniens. Vol. IV. p. 292 in *Samml. ausserl. Abhandl. für pr. Arzte. B.* 21. *St.* 2. *p.* 15.

27) Dobson in *medical observat. and inquiries. Vol.* 6.

28) Bang in Actis Soc. R. medic. Havniens. Vol. I. p. 10. — Bleuland l. c. obs. 1.

29) J. F. Frank epitom. de cur. hom. morb. T. IV. p. 92.

1) Cap. IV. §. XIII. No. 2.

2) „Epidermidi gulae et ventriculi debetur, inquit Haller (l. c. Sect. III. §. 3. Not.) quod varii homines acerrima venena, fusaque metalla, absque praesente interitu deglutire potuerint". — Thermas illaesa potabat femina apud Salmuthum (observ. med. lib. III. obs. 3.) qui et de voratoribus vitrorum narrat. Nihil autem magis mirandum quam dexteritas qua nonnulli corpora extranea voluminosa, ut libet, ad ventriculum deducunt vicissimque reducunt. A viro sese Indianum dicente, gladium ventriculo immissum ipse vidi. Qui antiquioribus exemplis edoceri cupiverit, hic Schurigii opus citatum p. 322 adeat, ubi de cultrivoris, gladivoris, vitrivoris, lapidivoris, ignivoris, venenivoris et cunctivoris exempla narrantur.

exceptionibus [3]), pessimae. Accedunt *exanthematicae*. Minoris momenti *catarrhales* et *rheumaticae*, ubi in aegris alioquin sanis, juvenibus, pro prima vice, evolvuntur riteque curantur. Aliàs, denegatâ videlicet phlogoseos resolutione, ad morborum mox recensendorum catervam excitandam, potenter concurrunt.

2. Quum *cura* pharyngitidis et oesophagitidis, a peregrinis inhaerentibus jam explanata sit [4]); quum illa istiusmodi morborum quatenus a rebus acribus et encausticis oriuntur, cum therapia *gastritidis* [5]) ex iisdem caussis, conveniat; quumque pharyngitis et oesophagitis, catarrhalis, rheumatica, exanthematica juxta praecepta variis *anginae* speciebus medendi [6]) tractari debeat; nos sine ambagibus ad difficiliorem doctrinae partem convertimus. **Cura.**

Caput

3) Sat facile sanari qui aquam fortem bibunt asserit Stahl (mater. med. p. 251). A spiritu vitrioli deglutito ardor faucium, ventriculi, intestinorum brevi sublatus est, teste Timaeo (Lib. VII. cap. 12). Et aeger Roussaei (l. c.) convaluit.

4) Cap. IV. §. XIV. 5) Cap. XXIII. §. XCIV. 2.

6) Part. III. Vol. I. Sect. I. cap. XXXIV.

Caput VII.

De pharyngis et oesophagi suppuratione, ulcere simplici, gangraena et marcore.

§. XX.

Suppuratio.

S. pharyngis.

1. *Suppuratio* plerumque in texiu celluloso inter parietem posteriorem *pharyngis* et faciem anteriorem vertebrarum cervicalium locum obtinet [1]). Ea progrediente deglutitio omnino deletur, accedente, veluti in *croup* [2]), suffocationis periculo. Aegrorum plurimi simul de scapularum acuto dolore deque sensu, ac si aliquod corpus in faucibus fluctuaret, conqueruntur. Abscessus, de quo agitur, plerumque erysipelatis fugati [3]) aut peregri-

1) Observationes meae de hoc pluries mihi viso morbo omnino cum illa a Francisco ab Hildenbrand allata (Annales Scholae clinicae Ticinensis. Papiae 1826. Part. I. p. 196) conveniunt.

2) Part. II. Vol. II. Sect. I. cap. III. §. XII. 6. monui abscessum in cellulosa pharyngem inter et vertebras cervicis cum *croup* confundi posse, monitumque historiâ morbi comprobavi.

3) Priou *abscès métastatique derrière le pharynx, suite de la rétrocession d'un érysipèle à la face* (Revue médicale Mars

grinorum pharyngi inhaerentium, effectum sistit. Vix faucium intuitu, facile autem digito ad eas perducto detegitur. Nisi aut sponte, aut pharyngotomo in pharyngem, vel circa collum [4]) aperietur, suffocatio praesto est [5]). Eo rupto periculum cariei vertebrarum cervicalium [6]), saltem in valetudinariis, restat. — Singularis est observatio *suppurationis musculorum pharyngis* sociis dysphagia et paralysi lateris dextri [7]).

2. *Suppuratio oesophagi*, jam a *Galeno* graphice descripta [8]), deindeque saepius observata [9]), argui- S. oesophagi.

1830. p. 465. *Bulletin des sciences médicales*. 1830. *Juin* p. 448).

4) Cap. IV. §. XIII. 2.

5) Sic casus van Doeveren docet a Bleuland relatus. Diss. cit. p. 30. *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 9. p. 686.

6) Cap. III. §. VII. 3.

7) J. Hunter teste S. G. Vogel in *Handb. d. pr. Arzneyw. B.* 4. p. 187.

8) De locis affectis. lib. V. cap. 5.

9) Benivieni de abditis morborum causis. cap. CIV. — Riviere obs. med. cent. II. obs. 10. cent. IV. obs. 60. — Stalpartus van der Wiel observat. rarior. T. I. obs. 25. — *Mémoires de l'académie de chirurgie T. I.* p. 462. — Brunner de glandulis duodeni. Frankf. 1715. cap. X. p. 136. — J. Fr. Ziesner rarus oesophagi morbus. Regiom. 1732. in Halleri disput. ad morb. hist. et curat. facient. T. VII. p. 629. — Vater diss. de deglutitionis difficilis causis abditis. Vitemb. 1750. in Halleri disput. cit. T. I. p. 577. — Haller element. physiolog. T. VI. sect. IV. — Morgagni op. c. epist. XXVIII. art. 9. — Gyser de callosa oesophagi angustia. Argent. 1770. — van Doeveren diss. observ. anat. patholog. Lugd.

arguitur, si irritis artis conaminibus nulla status inflammatorii resolutionis signa obveniant, sed contra eius symptomata potius invalescant, aegerque vigiliis, capitis atrocissimo dolore cum intumescentia faciei, pressione vehemente in dorso intra scapulas, spasmis, convulsionibus [10]), et stupore

Bat. 1789. — WATSON in SIMMONS *medic. communicat. Vol.* 1. *Nr.* 18. 19. — GARTSHORE ibid. No. 20. — BLEULAND de sana et morbosâ oesophagi structura. p. 54. — KNEPPELHOUT sect. cadav. patholog. Lud. Bat. 1805. obs. 2. p. 18. Tab. I. — HARLESS *Handb. der ärztlichen Klinik. B.* 2. p. 458. — CASSAN in GERSON's *Magazin der ausl. Liter. der gesammt. Heilk. B. II.* 1826. p. 333. — BARRAS in *Bulletin des sciences médicales. T.* 8. p. 207.

10) „Quam horrenda autem mala fieri possint, antequam abscessus tali loco haerens rumpatur, docet sequens casus. Puella sanissima, septendecim annos nata, corripiebatur periculosissima angina, cum valida febre. Cumque jamjam suffocandam credebant omnes, subito praeter omnem spem detumuerunt fauces; verum successit dolor cum ponderis gravantis sensu circa sterni summitatem, ubi illud claviculis jungitur. Simul sensit molestiam in deglutiendo, quae quotidie increvit, donec tandem puram etiam aquam deglutire tentans *convelleretur illico horrendum in modum*, mortuae instar jaceret. Conclusit tamen medicus, materiam inflammatoriam subita metastasi oesophagum occupasse, atque tumorem fecisse, qui a deglutitis irritatus acerbissimum dolorem et *horrendas convulsiones* excitaret. Mollissimo fomento externe applicato, et blando vulnerario decocto potato, post triduum crepuit abscessus, et puris copia et foetore fere suffocabatur aegra. Potata autem larga aquae calidae quantitate et vomitu rejecta, eluebatur tota haec saburra feliciter, et liberabatur misera a tantis malis, quae per bimestre spatium toleraverat, post-

pore brachiorum[11]) excrucietur ac prorsus deglutire nequeat. Certitudo mali habetur, si versus decimum quartum morbi diem[12]), praevio interdum ruptionis in gula sensu, pus cruori mixtum vomitu cum levamine rejiciatur[13]), aut praeviis abdominis doloribus per alvum secedat[14]). —

eaque se bene habuit" (Ex *Medical essays T.* 1. cap. 27. p. 274. — Swieten comment. ad Boerhaavii aphor. §. 814).

11) Vater l. c. hist. I.

12) In sano, robusto et aetate florente homine, de quo Vater (l. c.) narrat, ex deglutitione spiculae ossis, herbis admixtae, in oesophago remoram facientis „factum est ut *abscessus* ibidem generatus, *decimo quarto die* aperiretur, et insignis copia materiae purulentae evacuaretur, atque sic aeger, hucusque perpetuis doloribus atque vigiliis misere excruciatus, adeoque in certissimo vitae periculo constitutus, mortis faucibus eriperetur".

13) „Accidit procedente tempore ut laborans ipse *ruptionis sensum* perciperet, ac subinde *pus evomeret*, non solum eodem, sed postero die atque tertio; deinde succedebant ei deinceps omnia ulceratae gulae signa". Galenus l. c. — Bleuland (l. c. p. 54) „memini, ait, me ipsum inflammatione in faucibus, loco, magis inferiora versus, quam qui in angina inflammatoria occupatur, correptum esse, comitantibus dolore acerrimó, febre continua acuta cum delirio, satis valido, dum plenarie eram privatus potentia nixum deglutitionis edendi: abibat malum hoc in suppurationem, ita, ut abscessus formatus doloris quidem ac febris adferret remissionem; sed omnium aeque potulentorum ac esculentorum transitum impediret: rupto autem eo et eructata magna puris quantitate sensim pristinum oesophagus recuperavit vigorem, quo et adhuc laetus gaudeo".

Aperto sic in oesophagi cavum abscessu aeger, dummodo caeterum sanus, juvenis et vegetus (quamvis introitus alimentorum in apostematis cavum curationi obstare debeat) sat facile sanitatem adipiscitur [15]). Secus si fuerit valetudinarius, aetate provectus ac lue aliqua contaminatus; tunc etenim morbi quidem vis pro tempore remittit [16]), ast ocyus serius horrores pomeridiani, calores vespertini, sudores nocturni, deglutitio cum dolore ardente peracta [17]), cruciatus inter scapulas, vomi-

14) Barras l. c. p. 208.

15) Prosequitur Vater (l. c.): „subita enim rerum mutatio nunc facta est, dolor remisit, deglutitio sensim facilior reddita est, atque continuatis antecedentibus, vir cum sanitate in gratiam rediit, atque ad hunc usque diem (ab anno 1745 — ad annum 1750) pancratice vivit". Similem casum observavit Benivieni (l. c.). Cfr. et Baron (l. c.).

16) „Quodsi tumor autem phlegmonodes fuerit, aut erysipelatodes, accedit ei pariter et dolor et sitis et multi caloris sensus *et febris non admodum ardens* quae siti proportione haud admodum respondet" (Galenus l. c.).

17) „Etenim *sive acria sive acida, sive salsa, sive acerba devoraret, vellicationem, aut astrictionem sentiebat*, dolebatque hac in parte, vel nihil deglutiendo, sed moderatius; vehementiorem enim dolorem excitabant mordentia et adstringentia" (Galenus l. c.). — „*Morsus vel adstrictio ulceris inter devorandum percipitur*, idque praesertim, si bene frigida, aut calida, aut acerba sint, quae deglutias: nonnullos autem et gulae ipsius dolor invadit ad interscapulum usque interdum pertinens: vomunt pituitosa: nonnunquam si morbus producitur, et invalescit, cibum rejiciunt, cibos sumere fastidiunt: febres haud ita multum continuae, sed erraticae sunt" (Aretaeus lib. II. cap. II).

vomituritiones, rejectio puris et macies de *phthisi oesophagea ex vomica* (ab alia, *tuberculosa* aeque lethali, originis *chronicae*[18]), distinguenda) testantur. Exteriori enim oesophagi membranâ (a pleura ortum trahente) adhuc existente[19]), pus in ventriculi cavum ruit, partim vomitu rejicitur, partim absorbetur, et verisimiliter sanguini mixtus, febrem hecticam accendit.

§. XXI.

Ulcus simplex. Gangraena. Marcor.

1. *Ulcus* a vomica oesophagi relictum, eius vel initium vel finem, rarissime medium, occupat. Est superficiale, a levi duritie circumdatum, et cicatricem relinquens[1]). Elucet inde illud plane ab Ulcus simplex.

18) „Quum aliquando hujuscemodi symptomata (dysphagiae) *longo temporis tractu* apparuissent, accedente nonnunquam ephemera febre, nonnunquam etiam horrore, quum conjiceremus abscessum concoctu difficilem esse in gula“ (Galenus l. c.).

19) „In oesophagi interna superficie, abscessus disruptus reperiebatur, nucis juglandis magnitudine; a quo in duas partes divisus, ac si scalpello per tunicas discissus fuerit, *sola exteriore tunica leviter adhuc cohaerente*, licet et haec sphacelo erat correpta“ (Ziesner l. c. p. 638).

1) Baillie *Anatom. des krankh. Baues*, vers. Soemmering *Berlin* 1820. p. 52. („*Geschwüre des Schlundes sind bisweilen von einer gemeinen Natur. . . . Entstehen Geschwüre im Schlunde von einer gemeinen Entzündung so ist die Structur des Schlundes an der Stelle die unmittelbar das Geschwür umgiebt, ein wenig verdickt, und hat das Ansehen der in Geschwüren gewöhnlichen Anfressung*“).

ab exulcerationibus oesophagi scrophulosis, syphiliticis et carcinomaticis [2]), distinguendum esse. Interea non spondemus indurationes et cicatrices ab ulcere ut ut simplici et insonte relictas, tandem in graviora mala transire posse [3]); quae inter saepissime oesophagi condylomata [4]).

Gangraena.

2. Sicuti angina, ita pharyngitis et oesophagitis in *gangraenam* transeunt [5]). Exitus hic potissimum, ubi inflammatio a venenis excitata fuit, observatur. Signa illius cum symptomatibus gangraenae ventriculi [6]) conveniunt. Gulam a gangraena perforatam fuisse legimus [7]).

3. A

2) Cap. IX.

3) „*Wenn aber auch ein solches Eitergeschwür glücklich aufgehet, und das Eiter durch den Mund ausgeworfen wird, so kann sich doch der Fall leicht ereignen, dass die Oeffnungen offen bleiben, oder grosse Narben entstehen, welche den Weg durch die Speiseröhre Anfangs einigermassen verengern und in der Folge durch die beständige Reizung der durchgehenden Speisen und Getränke immer zunehmen, so dass endlich eine vollkommene Verstopfung in diesem zum Leben so nothwendigen Kanal entstehen kann*". Bleuland l. c.

4) S. Rhodius obs. cent. II. obs. 46. — Bonet sepulchr. l. c. obs. 12. — Schurig chylolog. p. 263 et 274. — Schneider *chirurg. Geschicht. B.* 10. — Kunze comment. p. 74.

5) Epidemice grassantia ulcera ad oesophagum et asperam arteriam commemorantur a Richard de Hautesierk (l. c. T. I. p. 400). De gangraena oesophagi sporadica exempla exstant apud Wilmer *Monthly Review. Lond.* 1779. p. 391. — Taranget *Journ. de méd. T.* 67. p. 254. — Baader obs. med. XLI. Recusae in Sandforti thesauro dissert. — *Journ. de médecine continué. T.* 14. p. 323.

3. A gangraena haud multum differre, et a vitio scorbutico [8]), nec non a deleto nervorum imperio, derivandus videtur *marcor oesophagi* (*oesophagomalacia*), ubi eius videlicet membranae ita friabiles redduntur, ut digitis conteri possint, ac minima adhibita vi, perque ipsum vomitum [9]) dilacerantur. — Marcor.

4. Quum abscessus et ulcus oesophagi in hominibus sanis, vegetis et juvenibus, sponte sanen- — Cura.

6) Cap. XXIII. §. XCIII. No. 6.

7) Heister act. med. phys. Vol. 1. p. 392. — J. Sedillot *observat. d'une oblitération de l'oesophage, suivi de la déchirure de se canal et d'un abscès gangréneux. V. Recueil périod. de la soc. de méd. de Paris. T.* 7. p. 194.

8) Van Geuns l. c. p. 217. — Nahuys l. c. p. 31.

9) Boerhaave historia morbi atrocis Wassenarii. Lugd. Bat. 1724 (Disrupta sub nisu ad vomitum oesophago prope diaphragma, unde res deglutitae in pectoris cavum depluebant, respiratione pedetentim difficiliori reddita ac aegro intra 24. horas demortuo). — Dryden in *Medical comment. of Edinb. Dec.* 11. *T.* 3. p. 35. — Meier in Baldinger *neues Magaz. B.* 3. *St.* 5. p. 386. — Thilow ibid. *B.* 12. *St.* 2. p. 114. — Reil *Krankheitsgeschichte des Oberbergraths Goldenhagen. Halle* 1788. V. ipsius *Arch. für Physiol. B.* 4. p. 379. — Guersent in *Bulletin de la soc. de médec. continué. T.* 13. — Beyerle *über Dysphagie durch Degeneration des Schlundes;* in Graefe *und* Walther *Journ. f. Chir. u. Augenheilk. B.* 1. *Heft* 3. p. 459. — Jaeger in Hufeland's *Journ. d. pr. Heilk. B.* 32. *St.* 5. p. 16. — Schmidtmann in *Abhandl. der phys. med. Societät in Erlangen. B.* 1. p. 135. — Thaer *Fall einer Erweichung des Magens und Oesophagus,* in Casper *Wochenschrift für die gesammte Heilk. Berl.* 1833. *No.* 3. — Hesse in Pierer's *allg. med. Annalen.* 1826. *Decembr.* p. 1640. Crf. cap. XXIV.

nentur, quum aliàs, aqeue ac in gangraena et marcore, nulla sanationis spes adsit, *medendi methodus* haud requiritur operosa. Donec itaque abscessus rumpatur, *cataplasmata emollientia* circa collum applicanda, aegerque clysteribus nutrientibus sustinendus. *Injectiones* quas per siphonem cum rostro curvo instituendos suadent[10]), potius angustias augebunt; quod etiam a ~~sapore~~ vapore ope machinae *Mudges* vel *Read*[11]) expectamus. — Ad rupturam abscessus promovendam, an vomitus modis indicatis[12]) promovendus? — Posset sane juvare, sed quid si gula sub vomendi actu rumpatur? Ad oesophagi *ulcus* curandum, usum *spongiae*, *stylo flexili alligatae*, *linctibusque balsamicis munitae*, proposuere[13]); nostra autem in remedia balsamica fides tanta non est, ut tali consilio subscribere possimus. — Stabilita *phthisi oesophagea*, praeter usum *lactis tepidi* cum *aqua selterana*, *linctus ex gummi arabico*, *oleo et syrupo violarum*, *decocta salep*, *althaeae*, *lichenis islandici* (pluries ad extrahendum antea principium amarum abluti) et *infusi seminum phellandrii aquatici*, nihil quod commendatione dignum foret, noscimus.

CAPUT

10) VATER l. c. 11) Vid. cap. V. §. XV. No. 2.

12) Cap. IV. §. XIV. No. 3. 13) VATER l. c.

Caput VIII.

De pharyngis et oesophagi adhaesionibus morbosis, hypertrophia, crassitie, callositate et lithiasi.

§. XXII.

Exempla.

1. Legitur de pharynge cum musculis vicinis ita concreta, ut vix pisi magnitudinis apertura superesset [1]). Quandoque *oesophagus pseudomembranarum* ope *annectitur aortae* [2]), *pulmoni* [3]), *spinae vertebrali* [4]). Visae sunt pseudomembranae ab uno ad alterum gulae parietem decussatim decurrere [5]). Immo de *coalescentia* laterum oesophagi [6]), deque *atresia* pos variolas [7]), narratur (*symphysis oesopha i*). Adhaesiones morbosae.

2. In-

1) Haase diss. sistens caussas difficilis deglutitionis §. 6. (observatio Baldingeri).

2) Van Doeveren l. c. — Sandifort museum anatom. p. 242. Tab. CV. fig. 1. 2. Tab. CVI. fig. 1.

3) Hopfengaertner in Hufeland's *Journ. der prakt. Heilk.* *B.* 6. p. 556.

4) Sampson Miscell. acad. nat. cur. dec. I. ann. 3. obs. 170.

5) Van Geuns l. c. p. 397 („*mit verschiedenen Fäden zusammengeheftet*").

6) Verheyen anatom. Tract. III. cap. X. — Bonet medic.

Hypertrophia et crassities.

2. Interdum pseudomembrana sese superficiei oesophagi internae *adponit*[8]). Aliàs lympha coagulabilis non quidem pseudomembranam efformat; sed inter cellulosam fibrarum muscularium, aut inter ipsas membranas oesophagi deponitur. Nascitur inde gulae *hypertrophia vel crassities*. Sic membrana muscularis oesophagi veri *musculi* formam adepta est in viro qui ruminatione delectabatur[9]). *Crassities* membranarum oesophagi per trium digitorum transversorum curriculum ad dimidium pollicem evecta est[10]).

Callositas.

3. Nec *callositatis oesophagi cartilagineae*[11]) desunt exempla[12]), nunc super cardiam annuli instar[13]), nunc ad partem superiorem oesophagi[14]), nunc

septentrional. P. I. p. 504. — MARTINI in RUST's *Magaz. der gesammt. Heilk. B.* 19. *Heft*. 3. p. 433.

7) Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 9. obs. 45. — BRACHTFELD in Act. med. societ. Hafn. Vol. I. obs. 109. — MORGAGNI l. c. epist. XLIX. art. 33. 34.

8) KUNZE comment. p. 50.

9) BARTHOLINI histor. anat. rar. cent. V. hist. XVI. T. III. p. 31. — BONET sepulchr. anat. lib. III. sect. V. obs. 9.

10) HAGSTRÖM *kongl. Vetensk. acad. nya Handl.* 1798. *T.* 16. *No.* 6. p. 298. — RUDOLPHI *Schwedische Annalen B.* 1. *St.* 2. p. 27.

11) Dyscatabrosis stenochorica, tylotica PLOUCQUETI, dysphagia callosa SCHMALZII (*diagnostische Tabellen*).

12) TRILLER diss. de fame lethali ex callosa oris ventriculi angustia. — GYSER diss. de fame lethali e callosa oesophagi angustia. Argent. 1770. — J. W. FRANCIS in *Transactions of the literary and philosophical society of New-York*. 1815. — FLETCHER l. c.

nunc a claviculae regione incipiendo usque ad ventriculi illam[15]), nuncque sub forma excrescentiae[16]). Callositates ejusmodi modo per se exstant, modoque adhaesiones morbosas[17]), erosiones[18]), ulcera[19]), dilatationes[20]) et lithiasin oesophagi socias agnoscunt.

4. Reperta enim est *conversio oesophagi in substan-* Lithiasis.

13) Becken Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 4. obs. 67. — Bonet sepulchr. l. c. obs. 9. — Vallisnieri *opere fisico mediche. Venez.* 1733. *Vol.* 3. obs. 36. p. 208. — Schalhammer diss. de morbis fibrae muscularis ex materiae mixtura mutata cognoscendis. Hal. 1798. p. 33. fig. 6. Recusa in Reil's *Archiv für die Physiolog. B.* 4. p. 287. Tab. I. — Luther in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 8. *Heft* 1. p. 117. — Memorabile exemplum callositatis oesophagi super cardiam, nucleum pruni amplectentis, decribit Witke in Rust's *Magaz. der gesammt. Heilk. B.* 22. *Heft* 3. p. 565.

14) Collins *System of Surgery. Vol. I. P.* 2. cap. 16. — Warner *Cases of Surgery. obs.* 9.

15) Sampson Miscell. acad. nat. curios dec. I. ann. 3. obs. 170.

16) Bonet l. c. obs. 9. — Cfr. Graeff diss. de callosa excrescentia oesophagum obstruente, mortis caussa. Altdorf. 1764.

17) Bonet l. c. lib. III. sect. IV. obs. 8. — Haase l. c. p. 17.

18) Cerutti descriptio musei patholog. anat. Lips. sub. No. 882. — Kunze comment. p. 48.

19) Commerc. Liter. Norimb. 1741. hebd. XXV. p. 196; — Ehrlich *chirurgische auf Reisen gesammelte Beobachtungen B.* 1.

20) Grashuis Act. acad. nat. curios. Vol. VI. obs. 73. p. 265.

stantiam osseam[21]) mox retro laryngem[22]), et prope ventriculum[23]). — Aliàs *concrementa lapidea*[24]) inter membranas oesophagi evoluta deglutitioni infensa erant[25]).

§. XXIII.

Symptomata. Caussae.

Symptomata.

1. Ubi pharyngitidis aut oesophagitidis perfecta resolutio obtineri haud potuit, convalens, caeterum valens, alimentaque appetens, libertatem deglutiendi, qua prius fruebatur, praesertim respectu ad cibos, *non* adipiscitur. — Aliàs deglutitionis difficultas lente ingruit, ac annorum tantum curriculo in impotentiam cibos assumendi transit. Utroque in casu aeger ipse locum obstaculi indicare

21) Abrahamson in Meckel's *neuem Archiv der pr. Arzneiw. B.* 1. *No.* 16.

22) Metzger obs. de viro fame consumto ob osseam oesophagi angustiam; in Adversariis medicis. Traj. ad Mosam. 1774. Vol. I. p. 175. No. 5.

23) Walter *anatom. Museum. B.* 1. p. 140. *No.* 278.

24) Forestus observ. lib. XV. obs. 28; — Fel. Plater obs. med. p. 208; — Bonet l. c. lib. I. sect. XXII. obs. 3. — Act. acad. nat. curios. Vol. VI. obs. 68.

25) Jacobaeus apud Bartholin in Act. med. Hafniens. Vol. I. obs. 119. p. 212 (Vir per biennium et ultra deglutitionis impedimentum experiebatur; tandem *crusta lapidea* ab oesophago secessit ac per alvum evacuata est, aegro sanato). — Laz. Riverius obs. med. Hagae 1659. p. 352 (Vir sexaginta annorum saepius phlogosi partis superioris oesophagi obnoxius erat. En *concrementum lapideum*, formae pisi, inde in conspectum veniens, et morbo habituali finem imponens).

care solet: percipit enim quadam in oesophagi parte ac si cibi per locum aridum, tensum et angustum transirent. Potu [1]) itaque vel alio cibi frustulo descensum eorum adjuvare conatur, quid quod ad hunc finem collum extendit aut eum manu deorsum fricat. Postquam deglutita locum affectum (aliquando cum strepitu) transiverunt, aegrotus defatigatus, cruditatis sensum in oesophago percipit. Haec symptomata sensim, accedente dolore sub deglutitione, augentur. Ubi sedes morbi profunda est, deglutiti cibi aliquando rursus per gulam ascendunt [2]) (*vomitus oesophageus* *)), alteram sic deglutitionem exposcentes. Nec rarus est vomitus mox post cibos [3]) utcunque assumptos; potus enim

1) Dethardinc (Ephem. acad. nat. curios. cent. 1. append. 10. ad obs. 12.) de aegro narrat, qui nihil deglutire poterat, *quin prius gulam humectaret*, quod in plurimis mihi obvenit.

2) „In obstructo oesophago cibus et peristaltico naturali motu deorsum actus est, et antiperistaltico sursum redit" (Haller l. c. §. 8).

*) Exemplum memorabile ejusmodi vomitus legitur in Hufeland's *Journ. der prakt. Heilk. B.* 40. (1815.) *St.* 6. p. 47. („*Die flüssigen Sachen (an feste Speisen war gar nicht zu gedenken) wurden eine halbe Stunde nach ihrem Genusse, wie mit einer Spritze und ohne jene beym Erbrechen gewöhnliche Anstrengung, den Schlund herauf in den Mund und Rachenhöhle emporgestossen*). Oesophagus ad cardias crassior erat et angustior.

3) Callositas „alioquin ciborum magis quam potionum deglutitioni videtur adversari." Morgagni l. c. epist. XXIII. art. 13.

enim super partem obstructam oesophagi per aliquod tempus remanere solet[4]). Aeger sic diu nutrimento orbatus tabescit.

Caussae. 2. Facile est adhaesiones morbosas, hypertrophiam et crassitiem pharyngis et oesophagi ex praevia inflammatione acuta, lympham coagulabilem largiente, repetere; ast arduum est, de origine callositatis et lithiasis illarum partium rationem reddere. Interea, si perpendamus haec ultima vitia plerumque in aetate senili, apud mares frequentius quam apud feminas, praevioque abusu potus alcohol[5]), cofeae[6]), theae[7]) et fumi nicotia-

4) Grashuis l. c.

5) Abusui potus liquorum fermentatorum, frequentiam indurationis oesophagi inter Batavos tribuit Nahuys (l. c. p. 33), et hodiedum adhuc adscribit Thyssen (*Geschiedkundige Beschouwing der Ziekten in de Nederlande. Amst.* 1824). Consentit Dorfmüller (in Harless *neue Jahrbücher für die Med. und Chirurg. B.* 12. *St.* 3), nec propria apud Lithuanos inferioris ordinis capta experientia aliter docet.

6) Coward de fermento vitali nutrititio. Lond. 1695. — Cfr. Ellis *Geschichte des Koffees*, quae una cum Lettsom's *Geschichte des Thees* publici juris reddita est Lipsiae 1776. — Vide etiam van Geuns (l. c. p. 231) quatenus potissimum *qualitatem* cofeae accusat, idque prudenter: si enim solus cofeae abusus ad oesophagi callositatem excitandam sufficeret, hic morbus Venetiis endemicus esse deberet, quod non constat.

7) „*Sollte nicht die dem Thee eigene zusammenziehende Eigenschaft doch im Hervorbringen dieser Krankheit viel Antheil haben?*" (*Anmerkung zu* van Geuns l. c. p. 233). Pulchre Morgagni (op. c. epist. XXVIII. art. 15): „Sunt viri praestantissimi quibus id vitii *oriri videtur a potu*

tianae [8]), obvenire; *arthritidem* accusandam esse suspicamur.

3. Quo pacto morbi, de quibus disserimus, deglutitioni officiunt, intelligitur, considerando rigiditatem agilitati obstare [9]), ac parietes gulae volumine vix augeri posse, quin simul canalis lumen imminuatur [10]) (*oesophagostenosis* [11])) deleaturque ali- Continuatio argumenti.

aquae fervidae, hoc aevo adeo frequenti: quod ego omnino inficias non eam. Mirabor tamen, cum saepe etiam veteres, et certe cum Sinae, suarum consuetudinum retinentissimi, potu sint usi, utanturque ferventi, non saepius apud eos inventos esse, et inveniri qui laesa, aut impedita laborent deglutitione ..." Dubito interea magnum virum Sinensium morbos haud probe cognovisse, et persuasus sum theae *viridis* principium adstringens simul et narcoticum tubo alimentario insidias struere.

8) Inprimis ubi e mala multorum consuetudine talis fumus aut saliva eo imbuta deglutiuntur.

9) Nahuys l. c. p. 17 („*Dass wenn die Muskelfasern steif, unbiegsam, oder gar in Knorpel verwandelt werden, dieses sie ausser Stand setzt, ihre Kraft an der hinabzuschlingenden Speise auszuüben, ist leicht zu begreifen; da alle steifgespannte und unbiegsame Körper zu jeder Bewegung unbequem sind, hauptsächlich aber zu einer solchen, wozu eine merkliche Veränderung der Gestalt erfordert wird, dergleichen diejenige Bewegung vorzüglich ist, welche bei dem Schlingen in den Fleischfasern der Speiseröhre geschieht*").

10) „In dissecto cadavere totus est (oesophagus) pura cartilago, neque erat pervius, nisi cavitate valde imminuta, vix setam porcinam admittente, sed integra substantia cartilaginea solidior." Bonet l. c. — In casu citato Sampsoni callositas cum tanta gulae angustia obvenit, ut vix seta porcina introduci potuerit. — „Radstadii anno 1769 militem potatorem aperui, postquam inedia longa enectus oc-

aliquando [12]). Vix augeri posse, inquam, nam casus exstat, ubi oesophagus, etsi partim cartilagineus et osseus, deglutitioni (et vomitui) minime obstabat [13]). Peculiaris interdum oesophagi callosi et ossei ad superficiem internam glabrities [14]), obstaculum hîc compensare videtur. Contenta denique in ventriculo per locum oesophagi arctatum facilius ascendere quam descendere credimus, quippe vomendi actus illum relaxat.

§. XXIV.

cubuisset. *Oesophagus per totam sui longitudinem callosus erat*, et ejusdem membranae ultra pollicem grassae, durae; diameter vero adeo obliteratus, ut vix pilum porcinum hinc inde admitteret" (*Ex Schedis paternis*).

11) F. M. Barggreve diss. de oesophagostenosi. Berol. 1829.

12) Oesophagum cartilagineum *omnino obturari posse*, Stoffelii observatio docet apud Bonet l. c. obs. 20.

13) Morgagni (op. c. epist. XXVIII. art. 15) Principis narrat casum „cujus *oesophagus* exterius *membranaceus*, interius autem erat *cartilagineus*, immo stomachum versus ad pollicis latitudinem *osseus*. Princeps tamen ille, non modo ultimo biennio quotidie duabus a prandio horis vomuerat, sed et *de ulla unquam in deglutitione molestia, aut difficultate conquestus erat*. An non secus ac sanguis per osseam arteriam cordis vi et retropositarum arteriarum propellitur, cibus quoque a validioribus pharyngis musculis impelli potest per gulam non conniventem, neque explicandam, sed patulam a rigidis parietibus perpetuo servatam?"

14) „*Der Herr* van Beekhoven de Wind, *ein Freund des Herrn* Tronchin, *hat mich versichert, dass dieser zwo Speiseröhren im Besitz gehabt, welche an ihrer innern Seite glatt und eben, und doch ganz und gar verknorpelt waren, ohne dass sonst ein anderer Fehler an denselben zu finden war*" (Nahuys l. c.).

§. XXIV.

Diagnosis. Prognosis.

1. Difficultas vos expectat, morbos commemoratos oesophagi a similibus *ventriculi* distinguendi, idque inprimis ubi illius pars inferior laborat. Eam difficultatem, inter alios, diluere satagerunt Caelius Aurelianus [1]) et Wichmann [2]), qui ultimus monet, *vomitum oesophageum* cum *murmure gargarizante* cumque copiosa muci tenacis ac salivae excretione contingere. Verum similia etiam in vomitu, morborum ventriculi symptomate, animadvertuntur. Quamobrem nihil restat nisi diagnosin ex aegritudinis *curriculo* exque *exploratione* oesophagi ope specilli deducere. Obveniente hîc obstaculo, ne solum ad praesentiam morborum hoc in capite illustratorum concludas! pejores enim dantur mox recensendi. Diagnosis.

2. Quamvis enim aegroti etiam ex angustia oesophagi a praevia inflammatione acuta, *fame* perire possint [3]), periculum tamen longe minus quam Prognosis.

1) De morb. acut. et chron. lib. III. cap. 2 („Durescente autem stomacho, sine ullo fervore atque dolore, caetera communia signa sequuntur: tum *ligneus* earundem partium sensus, et magis inter palas si omnis aruerit stomachus: *sin vero in superioribus, erit transvorandi difficultas, donec ad ejus fundum accepta perveniant*: aut si in eodem *fundo*, quem Graeci βασιν appellant, fuerit durities, erit transvoratio facilis, sed post ejus perfectionem gravatio sequetur, tum *durities*, atque *extantia* in interioribus praecordiorum").

2) l. c.

Frank Prax. III. I. 2.

quam si malum ex arthritide aut caussis ignotis pullularet. Ibi jam solam deglutitionem, vel oesophagi explorationem opem tulisse observavimus, observaverunt alii [4]) per lucanicae adeo avidam devorationem [5]).

§. XXV.

C u r a.

Generatim.

1. Sanationis spe fretis duo se exhibent auxilia, *mercurius* et *tentamina mechanica.*

Mercurius.

2. Laus *mercurio* contra dysphagias passim generaliter nimis impertita [1]), potissimum ad casus angustationis oesophagi ab aucto diametro membranarum ejus a praevia inflammatione restringenda est. Adhibetur sub forma *unguenti* [2]) (idem

3) Ringlake in *the London medical and physical Journal. T.* 48. *Septembr.* 1822.

4) Martini l. c. 5) Schurig chylologia p. 266.

1) Heister *Wahrnehmungen. B.* 2. p. 213; — J. Brisbane *select cases in practice of medicine. Lond.* 1772. p. 17 et *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte B.* 1. *St.* 2. p. 136. — S. Platten *von den guten Wirkungen des Quecksilbers in dem verhinderten Schlingen.* Ex *London medical Journal Vol.* 10. *P.* 4. p. 356. in *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte B.* 13. *St.* 3. p. 396; — Engelhard diss. casus dysphagiae. Lundae 1796 (v. Rudolphi *Schwedische Annalen. B.* 1. *Heft* 2. p. 167); — Stevenson in *medical and physic. Journal* 1802. *Julius* (v. Hufeland und Harless *neues Journal der ausländischen med. chirurg. Literatur. B.* 2. *St.* 1. p. 157); — Sequire in *medical observations and inquiries. T.* 6; — van Geuns l. c. p. 237.

2) Wathen in *Memoir. of the medical Society. Lond. Vol.* 1.

(idem quo corporis loco [3]) parvis iisque repetitis vicibus, ad indicia futurae salivationis [4]) usque, illiniendum) aut, si alvus (quae nunquam negligenda) simul sollicitanda foret, sub ea *calomel* [5]), ast sine mora. Provecto enim in morbo, inprimis si aeger fuerit annosus, atque jam diu necessario alimento defraudatus, ab hydrargyro, propter inevitabilem conditionem corporis scorbuticam [6]), auxilium in venenum commutantem, plane abstinendum est [7]).

3. Optamus ideo ut laudes nuper *muriati ammoniae* in profligandis angustationibus oesophagi impertitae [8]), ab ulteriori experientia confirmari pos- Sal ammoniacum. Cubebae.

G 2 sint

3) Quum vasa lymphatica minime ad perpendiculum ab externis ad interna decurrant, sed ex inferioribus ad truncum communem, unctiones mercuriales non ad collum sed ad epigastrium instituendas proposuit Dobson (*medic. observat. and inquiries. T.* 6). Persuasus mercurium vim suam in universum corpus exerere, methodum eum in dysphagiis jugulo illiniendi, utpote pro aegrotis magis perspicuam, antepono.

4) Salivationem ipsam se utiliter provocasse gloriantur Weszpremi in diss. observata medica. Traj. 1756; — Furquason in *Memoir. of the medical Society. Vol.* 2; — Munkley in *Arzneykund. Abhandl. von London. B.* 1. *No.* 11.

5) Mercurium corrosivum ut laxans proposuit Wichmann l. c. p. 181! Nisi calomel alvum sufficienter moveat, addatur illi *aloes* ut supra cap. III. §. VIII. 5.

6) Si verum est inediam ad scorbuti potissimas caussas pertinere, ubinam, quaeso ea major quam in dysphagia?

7) Mercurii hîc noxam rite dijudicat Brand-Schippers, in diss. de deglutitione difficili §. 16.

8) A. F. Fischer *Nutzen des Salmiaks in grossen Dosen bei*

sint. Quod optatum vix ad encomia *cubebarum* [9]) (quatenus somniatum in morbis membranarum mucosarum specificum) extendere audemus. Majori forte jure in lithiasi oesophagi usum acidi aut *nitrici* aut *phosphorici*, ita deluti edulcatique ut *limonadae* speciem sistat, proponere possemus.

Auxilia mechanica.

4. Interea *auxiliis mechanicis*, dilatationi canalis oesophagaei dicatis, haud parcendum. Loquimur inprimis de introductione *specilli elastici* [10]), aucti pedetentim voluminis, sicuti in cura angustiae urethrae fieri solet; quin tamen ut hîc, diu in gula relinqui possit. Miraculum, praepostere forte celebratum [11]), enarratur [12]), ab applicatione

einer auf Desorganisation beruhenden und gefahrdrohenden Schlundverengerung. HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk. B.* 60. 1825. *Juni* p. 106. — („R. Salis ammoniaci scrupulum unum, succi liquiritiae q. s. ut formentur tot pilulae (rectius boli) quot aeger facile deglutire potest; talis dosis secunda quaque hora (!!) sumenda"). — PAGENSTECHER *Verengerung der Speiseröhre, durch Salmiak geheilt.* Ibid. *B.* 65. 1827. *Novemb.* p. 51 („R. Salis ammoniaci drachmas duas. Roob Sambuci. Syrupi althaeae âá uncias duas. M. cap. omni bihorio (!) dimidium cochlear majus").

9) J. FOSBROCKE in *London medical Repository. No.* 131. *Novemb.* 1824.

10) VARELAND *retrécissement de l'oesophage et description d'un procédé nouveau pour l'introduction des sondes élastiques dans ce conduit* (*Journal de médecine de* CORVISART *T.* 1. p. 139).

11) *Aussicht zur Heilung der Dysphagie aus Verengerung des Schlundes* (HUFELAND *Journ. der prakt. Heilk.* 1826. *Januar.* p. 107).

tione saepius repetita *specilli flexilis* [13]) e chalybe, diametri dimidiae lineae, extremitate alterâ globo, sensim sensimque mole augendo, instructâ, adjuvante ductore eburneo glaberrimo ovali in oesophagum ducti [14]). — Successu caruit conamen *utrem* ex intestino felis exsiccato paratum ope specilli ad extremitatem globo muniti per oesophagi stricturam deducere, ac dein per vehementem aquae aut mercurii injectionem ita dilatare, ut partis affectae distensio obtineatur: uter enim vix probe repletus anguillae instar ex ore serpsit [15]). Nec melius deglutitio *grandinum plumbearum* [16]), filis alligatarum successit, nam plerumque circa obstaculum remoram experiebantur [17]). Majori cum successu *globi eburnei*, baculo ex osse balenae firmati, adhibiti fuere *). Mechanicos exhortamur ut modum investigent, quo oesophagi parietes *vaporis vi* dilatari et emolliri possint.

5. Conaminibus stricturis oesophagi medendi sigillum imponit, experimentum audax, *causticum oesophago arctato*, specilli flexilis ad summitatem eo Caustica.

12) H. G. Jameson ex *Medical Recorder of original papers and intelligence in medicine and surgery. Philadelph.* 1825. in Froriep *Notizen No.* 235. 1825.

13) Angl. *Brobang.*

14) Imagines aeri incisae specilli et ductoris apud Froriep l. c. exstant.

15) Jameson l. c.

16) Anglice *Buck-shot.*

17) Jameson l. c.

*) Steinmetz in Graefe *und* Walther *Journ. der Chir. und Augenheilk. B.* 19. *Heft.* 1.

eo muniti ope, *admovendi* [18]). Innititur haec methodus memoratae et certe non negandae analogiae inter stricturas urethrae illasque gulae. Quisne autem ad aegrotorum lectos casum ejusmodi analogiae, utpote a complicationibus, adplicationem caustici respuentibus (e. c. ulcere, plicis, varicibus), alienum, determinabit*)?

Nutrimenta. 6. Quoties itaque auxilia, quae tuto adhiberi queunt, effectum recusant, toties indicationi vitam procrastinandi standum. Quum aegroti cibos vix deglutire valeant, saltem poculenta ita ordinanda, ut,

18) E. HOME *practical observations on the treatment of strictures in the urethra and in the oesophagus. The* 2*d edition. London* 1797. p. 494 („*The caustic was applied by means of a bougie, in the same manner as to a stricture in the urethra. The common bougie was passed down to the obstruction, and while there, the part opposite the cutting edge of the front teeth of the upper jaw was marked, to determine exact, distance of the stricture; this bougie was then withdrawn, and the curve it had taken carefully preserved. The curve was given to the armed bougie, upon which the exact distance was marked; it was then introduced, and the caustic allowed to rest for about half a minute against the obstruction; it gave little or no pain, brought on no local inflammation, and in the course of the day there was less spasmodic affection of the oesophagus when he attempted to swallow. . . . . After the fourth application he could swallow fluids without any difficulty, and could get down morsels of meat with more ease than he had done since the beginning of his illness*"). KALISCH *medicinische Zeitung des Auslandes. Berlin* 1833. *No.* 14. *Praktische Notizen.*

*) Iterum ad FLETCHER l. c. Tab. II. fig. 7—10. provoco.

ut, quantum fieri potest, principii nutrientis (saccharini?) contineant. Praeter alibi commendata [19]), *decoctum raparum* et *succus daucae carotae* [20]) adhiberi merentur. Via ad ventriculum plane occlusâ, *oesophagi incisio*, ut fistula alimentum invehens immitti possit, proposita [21]), jureque rejecta est [22]).

Caput IX.

De pharyngis et oesophagi polypis, steatomatibus, verrucis, scirrho et cancro.

---

§. XXVI.

Polypi. Steatomata. Verrucae.

1. Jam Galenus scripsit [1]): „accidere aliquando, ut etiam *carnosum aliquid* (qualia saepe foras videmus) in stomacho (oesophago) nascatur, quod Polypi.

19) Cap. V. §. XV. No. 2.

20) Hic succus, ut leniens, in morbis oesophagi laudatur in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk.* 1820. *Aug.* p. 137.

21) A. Stoffelio apud Morgagni op. c. epist. XXVIII. art. 15.

22) Ab ipso Morgagnio (l. c.) et propter periculum, et propter sedem morbi, frequentius in inferiori oesophago obvenientem.

1) De symptomatum causis. Lib. III. c. 2.

quod vel omnino ciborum viam obstruat, vel aliquatenus impediat." — Fr. Sylvius ejusmodi *caruncula*s ex ulceribus oesophagi nasci docuit [2]). Irritationem, a pulvere nicotianae acerrimo, ad eas provocandas sufficere ex observatione de oesophagi polypis a Schmieder tradita [3]), elucet. Huic, si

2) Prax. medic. lib. I. c. 5.

3) Schediasma de polypo oesophagi vermiformi rarissimo, a quotidiano pulveris sternutatorii Hispanici vulgo *spaniol* abusu progenito. In Halleri disputat. ad morborum historiam et curat. facient. T. VII. p. 594 („Vir annum 45 agens . . . mirumque in modum pulveris sternutatorii Hispanici, deliciis effascinatus, Anno 1714 circa tempus vernale dolorem quendam urentem, a nimia dicti pulveris aliquando facta per nares attractione, in medio oesophagi persensit, inopinatoque non ita multum post deglutitionem nonnihil animadvertit impeditam." Varia tentata fuere nec excepto peniculo ventriculi (vulgo *Magenbürste*). „. . . loco sperati affectus salubris, magis magisque malum augeri animadvertit patiens, adeo, ut solida tandem alimenta haud amplius assumere valeret, sed liquidis tantum, ex. gr. lacte, jusculo avenaceo tenui etc. famem sedare corpusque valde jam emaciatum nutrire cogeretur. . . . ltimo liquidorum etiam ne guttulam quidem assumere amplius potuit, quo venit, ut post aliquot dierum spatium, mense Aprili a. 1715 fame sitique incredibili emaciatus fractusque misere tandem perierit." — Inciso oesophago nonnihil contorto et ad pharyngem versus solito tenuiore „*excrescentia carnea* . . . quae in media oesophagi parte, eaque postica, quae spinae dorsi adjacet initium (circa quod aliquid cujusdam materiae cruoris inspissati instar cernebatur) sumens, ad pylorum usque sese fere extendens, longitudine sex digitorum transversalium, crassitie vero lumbricum insignem . . . aequabat,

si casus a Fr. Hoffmanno [4]), Vatero [5]), Dallas [6]), Hofer [7]),

cujus etiam faciem aliquo modo mentiebatur. Substantia hujus excrescentiae, . . . rectius polypi, erat carnoso-fibrosa atque mollis, color vero ex alto rubicundus. Cultro anatomico, et quidem facillime, cum vel digitorum attactui cederet, auferebatur polypus sic rarissimus, quo ablato, pedes eius vel potius radices, quibus in gulae substantiam se insinuaverat, in conspectum veniebant").

4) In notis ad Poterium cap. XXIX (meminit viri obesi sexagenarii, cui *caro fungosa* quaedam increverat ad nucis minoris magnitudinem in principio oesophagi cum *luna crescens et decrescens*, quae demum deglutitionem ac respirationem sustulit, ut periret aegrotus misere).

5) De deglutitionis difficilis et impeditae causis abditis. In Halleri disput. cit. T. 1. p. 577. hist. III. p. 580 („Vir . . ab aliquo tempore . . . dolore in regione scrobiculi cordis, transversim erga dorsum se expandente, vexatus, cum nausea et conatibus vomendi, nec non tussi cum excreatione materiae pituitosae, ac imprimis deglutiendi difficultate conjuncto, auxilium . . petiit . . . praemissis digestivis vomitorium ex ipecacuanha propinatum, quod, unum vel alterum vomitum levem et paucas sedes efficiens, nullum levamen attulit . . . continuavit quippe dolor eodem in loco fixus, et crevit deglutitio difficilis, adeo ut nihil fere, praeter liquida, propter obstaculum in ipso orificio sinistro perceptum, indeque non nisi magno conatu, in ventriculum detrudere posset. . . Vinum laxativum et posthac usus aquae amarae commendatur . . . . inter usum aquae dictae, aeger subitanea faucium strangulatione, cum suffocationis metu, correptus, *massam digiti longitudine et crassitie*, cum sanguine multo, vomitu ejecit. Corpus egressum, elotum atque cultro dissectum, substantiam membranosam atque carnosam intus monstravit. Post ejectionem hujus massae, aeger per aliquot momenta melius habere sibi ipsi et circumstantibus visus est,

HOFER[7]), A. MONRO juniore[8]), TAYLOR[9]), LOGAN[*])

sed rediit mox dolor et indies auctus est. . . Narravit aeger se ante duos annos, lapsu per scalas, contusionem gravem in dorso, eo ipso in loco, in quo dolor adhuc subsistat, accepisse, sed quia tum temporis nihil incommodi exinde senserit, illam se neglexisse. Cum igitur aeger remotionem doloris urgeret, deglutitio tamen difficilis applicationem medicamentorum sufficientium per os impediret, et alvus suo officio non satisfaceret, . . . clysteres tentantur. . . Quid fit? Post unum vel alterum clysterum injectum, nocte subito aeger dolore abdominis atrocissimo percepto, surgere volens, omnium sensuum usu privatus, vicissim in lectum incidit, ac totus frigidus, convulsis simul et incurvatis manuum digitis, mortui instar prostratus jacuit donec . . . frictionibus fortioribus et acclamationibus tandem excitatus, in vitam quasi revocatus videretur. Nunc stimulum ad excretionem alvi sentiens, e lecto surrexit, et ad sellam perforatam properavit. In hac cum sederet, cum largo sanguinis profluvio exclusa fuit, et in vas subjectum incidit, massa informis et incondita, pugni magnitudinem excedens, quae examinata, substantiam mere membranosam et polyposam exhibuit . . . . non obstante hac copiosa evacuatione aeger nullum levamen sensit . . . et tandem expiravit. In corpore aperto, nulla quidem in oesophago prope orificium ventriculi insignis excrescentia aut caruncula; angustia tamen, et rugositas ab intumescentibus membranis interioribus, transitum ad ventriculum difficilem reddens, apparuit. Sed eo ipso in loco sugillatio notabilis, seu macula livido caerulea visa est, unde haud dubie caruncula prima, vomitu edita, abrupta fuit. De hoc quo minus dubitemus, confirmat eadem constitutio in intestino ileo, in loco haud procul a jejuno distante, ubi pariter contractio atque rugositas praeternaturalis, et circa eum macula talis coeruleo livida observata fuit, unde carunculae plures, cum sanguine co-

GAN *) nobis [10]) aliisque **) observatos addas, se- dulo-

picso per alvum evacuatae, avulsae haud dubie fuerunt").

6) *Essays and observations physical and literary. Read before the philosophical society of Edinb.* 1771. *Vol.* 2 (Viro quoties ad vomitum excitabatur, toties massa carnea conspicua ex gula in oris cavum ascendebat. Attingebat tunc ipsa dentes anteriores, ac in quatuor ramos divisa ita os et fauces replebat, ut respiratio inde impediretur. Cessato vomitu, fauces liberae fiebant. Polypo ad oris cavum perducto, *ligatura facta est*, concessa rursus illius deglutitione. Sequebatur tussis, cum sensu rigiditatis et tensionis in pectore. Post tres hebdomadas, filum ligaturae sociis nonnullis frustulis carneis, per alvum exiit. Aeger sanitati restitutus videbatur; ast rediit malum, summa deglutiendi difficultate stipatum ac elapso biennio morte terminatum. Oesophagus *polypum carnosum* enormem exhibuit, cujus radix tribus pollicibus sub glottide oriebatur. Ipse in quatuor ramos erat divisus, quorum longissimus usque ad cardiam descendebat).

7) Acta Helvetica. Vol. I. p. 62 (Vir per aliquot annos multas sub deglutitionis et loquelae negotiis molestias percipiebat. Tandem praevia tussi violenta, violentoque vomitu *polypum bruneum* rejecit).

8) *The morbid anatomy of the human gullet* etc. Vid. *Samml. ausserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 25. p. 362 (MONRO senior feminae polypum oesophagi e palato prominentem cultro excidit. Viginti annorum elapso curriculo morbum iterum recruduisse putavit aegra, ideoque auctoris expetiit auxilium. Hic minime polypum, sed corpus durum cui *tumor parietum anteriorum vertebrarum trium cervicalium ansam dedit*, detexit).

9) *Edinburg. Versuche Th.* 2. *Beob.* 25 (Vir dysphagiâ excruciatus, binis vicibus tria frustula substantiae polyposae corruptae evomuit, indeque pro tempore sublevatus est.

duloque perpendas, doctrinâ polyporum gulae non eris jejunus.

2. Ad

Secto cadavere, oesophagus exesus massam albam et densam exhibuit.

*) Ex *Edinburgh medical and surgical Journal* 1832 in Froriep's *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 34. *No.* 8. p. 127 (Infans trium hebdomadum a nativitate paroxysmis dyspnoeae, *croup* simulantibus obnoxius erat. Iis vigentibus non nisi cum suffocationis periculo ubera sugere potuit. Sub nisu ad vomitum, *rubri quid* ad oris cavum ducere solebat. Excitato, faucium titillatione ope, reali vomitu, *massa carnea* longitudinis trium pollicum, circumferentiae pollicis unius cum dimidio, ex centro pharyngis emergens in conspectum venit. Licuit illam, praeviâ ligaturâ, forficibus abigere).

10) Judaeus Anno 1814. Vilnae consilium meum expetiit propter impeditam ciborum deglutitionem: poculentis enim aditus concessus erat. Malum sensim sine sensu ortum fuit, ac a biennio durans, modo stationarium evasit. Concomitabatur illud perceptio corporis extranei in gula, ad screatum (*Räuspern*) et ad tussim excitantis. Faucibus inspectis examinatoque collo nihil morbosi conspiciebatur. Verum en inter tussiendum corpusculum magnitudinis amygdalae, coloris coccinei prodiit. Illud pro *polypo oesophagi* declaravi, ejusque ope ligaturae extirpationem proposui. Sed quid? Chirurgiae professor Niszkowski ad operationem perficiendam adductus, corpus a me pro polypo declaratum nihil aliud nisi *epiglottidem* esse, declaravit. Aegrotus a periculo, cui consilium meum (posito sed non concesso errore) eum exposuisset, terrefactus, fugam petiit. Justificatrix mihi esto sequens Vateri (l. c. obs. hist. IV.) observatio. „Juvenis 14 annorum, ante aliquot annos, subitaneo terrore adeo perculsus fuit, ut per aliquot momenta temporis, aperto ore ne verbum quidem proferre posset. Ab isto tempore sensim difficul-

2. Ad tumores „in ipsis gulae tunicis crescen- Steatomata.
es[11]" *steatomata*[12]) spectant; quae regionem
nferiorem oesophagi occupasse, quin immo gulam
psam plus minus replevisse visa sunt[13]). Copulan-

ter spirare coepit, ob strangulationem faucium, cum continuo ad tussiendum stimulo. Inspectis faucibus nullus in iis tumor apparuit, neque exterius collum intumuit, sed a latere pomi Adami in collo, inter tussiendum, ex profundis elevabatur tuberculum durum, nucis moschatae magnitudine, ut non tantum tactu, sed etiam visu, perciperetur. Aeger hoc loco inter respirandum et deglutiendum, epistomium quasi aperiri, et mox claudi, sentire sibi visus est. Duravit hoc malum per duos, et quod excurrit, annos, et hieme inprimis molestum fuit, sensimque ita crevit, ut eundem tandem, ob respirationem difficillimam, atque deglutitionem simul impeditam, lecto alligaret. . . . At bono omine tumorem externe enatum, durumque hoc ipso nodum latentem solutum fuisse, eventus docuit. Tumore enim isto, in collo per resolventia, post quatuor septimanas dicusso, respiratio cum deglutitione sensim facilior facta est, aegerque convaluit, nullo vestigio tuberculi, in collo antea latentis, relicto".

**) Graef de callosa excrescentia oesophagum obstruente mortis causa. Altdorf 1764. — *Observation de quatre polypes situés dans le pharynx par Don* J. Carenno in *Decadas de medicina y de Cirurgia. T.* 17. *No.* 5. *Madr.* 1828.

11) Bonet sepulcr. l. c. obs. 16.

12) Recensentur apud V. Coiter externor. et internor. principal. corp. hum. partium tubulae atque anatom. exercitat. observ. rarior Novemb. 1572; — Fabr. Hildanus observ. chirurg. cent. II. obs. 44; — Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 3. obs. 47; — Widmannus Act. acad. nat. cur. T. VI. obs. 149; — Nahuys l. c. p. 12.

13) Fehr Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 8. obs. 96;

lantur interdum tumoribus sarcomatosis ventriculi [14]). — Steatomata oesophagi saepius in sexu sequiori obvenire, scrophulam pro caussa agnoscere et catameniorum tempore deglutitionem magis laedere [15]) solent. Concomitatur eam plerumque dolor regionis cardiacae, per compressionem auctus, et vomitus mucosus, non nisi *sero lactis acidulo* compescendus [16]). *Calomel*, lethalem diarrhoeam provocando, nocuit [17]).

Verrucae. 3. *Verrucae* in gutture, faucibus, ad radicem linguae, deglutitionem multum officientes, *porris* similes, in homine melancholico describuntur [18]). Syphilidis (quae solum sanationis exhiberet spem) non fit mentio. Verisimiliter carcinomaticae fuerunt indolis. Latentibus in oesophago excrescentiis verrucosis, fluida difficilius quam alimenta quidquam solida ac flexibilia deglutiuntur, et specillo, explorationis gratia adhibito obstaculum facile vincendum occurrit. Spongiae, qua specillum munitum fuit, frustula membranacea et cruoris quid adhaeret. Absoluta exploratione, deglutitio per aliquod tempus facilior [19]).

§. XXVII.

— Blancard collect. med. physic. cent. III. obs. 54; — Thompson *medical consultations on various diseases Lond.* 1773. p. 5. vers. germanicae Lipsiae 1774. et *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte B.* 3. *St.* 1. p. 6.

14) Brugmans *Harlem. Verhandel. Deel* 2. p. 261 et *Samml. ausserl. Abhandl. f. pr. Aerzte B.* 1. *St.* 3. p. 43.

15) Thompson l. c. 16) Brugmans l. c.

17) Thompson l. c.

18) Marcellus Donatus hist. mirabil. lib. III. c. 5.

§. XXVII.

Scirrhus. Cancer.

1. Quemadmodum glandulae lymphaticae *circa* oesophagum positae *scirrho* et *cancro* tentari queunt [1]); ita, et adhuc frequentius, illae *ipsius oesophagi* [2]). Notio.

2. Obveniunt ad partem oesophagi superiorem [3]), in viciniis ventriculi [4]), inter membranas gulae [5]) et ad ejus superficiem internam [6]). Sedes.

3. Quacunque oesophagi in parte scirrhus et cancer obveniant, *sectiones cadaverum* sequentem morbi Descriptio.

19) Idema *Waarneeming van een zeldzaam Ongemak enz.* in *Vermaaklykheden. Deel* 4. p. 143 *en heelkundige Proeve over den Winddoorr. Leeuw.* 1750; — van Geuns l. c. p. 219.

1) Cap. III. §. VIII. No. 1.

2) Bonet sepulchr. l. c. obs. 22. §. 2; — Vallisnieri opp. T. III. obs. 36; — Fehr l. c.; — Mauchart l. c. §. 9. 11; — Bleuland l. c. — van Geuns l. c. p. 389. 814. — Cerutti *Beschreib. der patholog. Praeparat. des anatom. Museums zu Leipz.* 1819. sub No. 857; — Kunze comment. p. 57; — Frussichs de Moulon *prospetto delle malattie e sezioni cadaveriche piu singolari osservate nella prima divisione dell' ospedale civile di Trieste. Udine* 1829. p. 33.

3) Morgagni l. c. epist. XXIV. §. 9.

4) van Geuns l. c. p. 389; — Lentin *med. Beobacht. B.* 2. p. 211; — Clarus *Annalen des k. klinischen Institutes zu Leipzig. B.* 1. *Heft.* 1. p. 144—48; — Fleischmann *Leichenöffnungen* p. 120.

5) V. Coiter l. c.

6) Wiedemann Act. acad. nat. curios. Vol. VI. obs. 149. p. 493. — Manget biblioth. pract. lib. IV. p. 860; — Pringle in *Edinb. med. Versuche B.* 2. *Beob.* 24.

morbi gradationem manifestant. Recens malum formam *verrucarum* vel *tuberum*[7]) induit. Duritiam ea exhibent, a vasis sanguiferis varicosis circumdantur[8]) et substantiae gulae innata sunt. Mole sensim sensimque aucta, eius canalem tandem plus minusve occludunt*). Accedit ocyus serius *phlogosis lenta*, quae nisi verrucas, saltem tubera in *suppurationem* conjicit (*phthisis oesophagea tuberculosa*). Ruptis abscessulis *ulcuscula*[9]) (*cancer*), modo singula[10]), modo confluentia, marginibus elevatis instructa, callo circumdata ac facile cruorem fundentia nascuntur. Quibus ex ulcusculis *excrescentias fungosas* pullulasse vidimus[11]). Aliàs oesophagus a cancro *exeditur*[12]), *perforatur*[13]), de-

7) Grashuis de scirrho. cap. VI. p. 67; — Brieu *Journal de médecine* T. 11. p. 413; — Nahuys l. c. p. 12; — Bang *anatomisch-pathologische Bemerkungen.* Ex *Bibliothek for Laegar* 1828. in Gerson *Magaz. der ausländ. Literat. der gesammt. Heilk. B.* 17. 1829. p. 492.

8) Magnetus l. c.

*) Romberg *Carcinom des Schlundkopfes* in *Casper's Wochenschrift für die gesammte Heilkunde. Berl.* 1833. *No.* 2.

9) Leweling diss. de pyloro carcinomatoso; — Taylor *Edinburg. medic. Versuche B.* 2. *Beobacht.* 25.

10) „*Multae vomicae exiguae* pus continentes aderant, quae singulae in cavum oesophagi distincto orificio aperiebantur“. Swieten op. c. T. II. §. 797. ex *Medical Essays.* T. 2. p. 332).

11) Similia notata fuere a Brunnero de glandulis duodeni. Francf. 1715. cap. X. p. 136; — in Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 8. obs. 110; — apud Hopfengaertner l. c. p. 557 et Baillie l. c. p. 53.

12) *Philosophical Transactions No.* 494; — *Edinburg. medic.*

degeneraturque [14]). Nec parcet is partibus annexis [15]), *tracheae* [16]), *aortae* [17]), quibus lacessitis

Versuche B. 1. *No.* 27; — *Journ. de médecine T.* 75; — *Mémoires de l'academ. de médecine* 1776; — LE CAT *recueil d'observat. de médecine des hôpitaux militaires. Paris* 1766. *T. I.* p. 400; — VAN DER LINDEN select. med. exercitat. IX. p. 261; — HALLER l. c. T. VI. sect. IV.; — VATER l. c. obs. 1; — GYSER l. c.; — WATSON in SIMMON's *medical Commentaries Vol.* 1. *No.* 18. 19; — GARTSHORE ibid. No. 20; — BLEULAND de sana et morbosa oesophagi structura. p. 54; — SOEMMERRING *Anmerk.* 107. *zu* BAILLIE l. c. p. 52.

13) SERRES *Revue médicale* 1823.

14) BÜRGER *Dysphagie durch Degeneration der Speiseröhre* (RUST *Magazin für die gesammt. Heilk. B.* 20. 1825. *Heft* 2. p. 348).

15) *Scirrhöse Constriction und Ulceration des Oesophagus nebst Sectionsbericht, beobachtet von* WARDROP. Ex *London medical Repository. Decemb.* 1827. in HORN's *Archiv für medic. Erfahrung.* 1828. *Jan. Febr.* p. 152 („*Auf zwey Zoll unterhalb der Structur war die Schleimmembran stark exulcerirt, und die Exulceration ging an dieser Stelle durch alle Häute und auch durch das hintere Mediastinum durch und communicirte solchergestallt mit dem Sacke der rechten Pleura*").

16) LE CAT l. c.; — E. SANDIFORT museum anatom. acad. Lugd. Batav. 1793. Vol. I. sect. V. p. 243. No. 14. Tab. CVI. fig. 3; — MARTIN *oesophage s'ouvrant dans la trachée artère*; in *Observateur des sciences médicales. Juillet* 1825. *Marseille*; — ALBERS *über durchbohrende Geschwüre der Speiseröhre und der Luftwege*; in GRAEFE *und* WALTHER *Journ. der Chir. und Augenheilk. B.* 19. *Heft* 1.

17) VAN DOEVEREN diss. observat. anatom. patholog. Lugd. Bat. 1789. obs. I.; — SANDIFORT l. c. Tab. CV. fig. 1. 2. Tab. CVI. fig. 1; — BÜRGER l. c.

tis aeger suffocatur, vel haemorrhagia extemplo perit [18]).

Symptomata.

4. Solet autem funestus talis morbus se manifestare, quod solidi cibi, nisi minutissime dissecti [19]), cum difficultate quadam deglutiantur, et aegri leve quoddam obstaculum sentiant in oesophago, ad variam in variis altitudinem, et digito locum plerumque indicare possint, ubi deglutita haerent paulisper antequam in stomachum delabantur. Liquida adhuc satis commode epotare valent. — Manet in eodem statu malum quandoque per plures annos, intervalla plus minus libera concedens. Tandem ne vel mica panis transire potest, sique hoc tentant aegri tales, haeret in oesophago, et post aliquot minuta horae cum insigni quantitate muci per os rejicitur*). Quodsi per aliquot tempus retineatur [20]), aeger plenitudinem in pectore et dolorem violentum ad dorsi regionem cardiae oppositam sentit; qui caeterum dolor continuo plus minusve percipitur. In quibusdam aegris scirrhosam oesophagi duritiem, digitis profunde pone asperam arteriam adactis sentire

18) Pulchre hoc argumentum tractatum est in SPRENGEL's *Handbuch der Pathologie. B.* 2. §. 490. p. 327.

19) BLEULAND l. c.

*) MICHAELIS diss. de vomitu ex oesophagi glandula scirrhosa. 1770. — WEIZ *neue Auszüge für Wundärzte Frankf. u. Leipz. B.* 4. p. 3.

20) Per quatuor adeo et sex horas cibi et potus aliquando in oesophago haerent, teste W. FARQUHARSON in *Memoirs of the medical society of London Vol.* 2. p. 360.

tire possumus; in plurimis autem nihil omnino apparet, sed specillum exploratorium in gulam introductum ad obstaculum offendit. Sequitur vero inde major solito dolor, immo, praesente jam exculceratione utplurimum [21]) summus ardor et cruciatus [22]). Spongiâ si specillum munitum fuerit, sanie et cruore, aliquando foetentibus, intincta, retrahitur. Jam liquida ingesta transire nequeunt, sed pro maxima parte sursum redeunt. Macies universi corporis tanta est, ut sceleton coram habere crederes. Pulsus modo debilis, modo chordae metallicae instar durus. Versus morbi finem ciborum necessitas amplius non percipitur, immo alimenta interdum fastidiuntur *), et febris lenta evolvitur. Urina pauca, foetens. Cutis saepe chloasmate notata.

5. Morbus hic raro ante quinquagesimum aetatis annum evolvitur. Mares aeque ac feminas aggreditur, idque hinc inde jure haereditario [23]). Aegrorum nostrorum nonnulli in juventute scrophulis, et media aetate arthritidi obnoxii fuerant. Plurimi vitam defatigatione plenam duxerunt, ut mili- **Caussae.**

21) Oesophagi exulceratio cum magna deglutiendi difficultate, sed *absque dolore* observata est in milite (Commentar. liter. ann. 1741. hebdom. 25. No. 1).

22) „Epidermidis tutela per inflammationem et excoriationem amissa, deglutitio fit difficillima". Haller l. c. §. 25.

*) Cap. XVI. §. LVI. 6.

23) In *the London medical repository* (1818. *Novembr*) narratur de aegra, coarctatione scirrhosa oesophagi affecta, cujus et mater et soror eodem malo laborarunt.

milites, venatores, rustici. Fere omnes alcoholis potu abusi erant.

Diagnosis. 6. Jam monuimus oesophagi carcinoma a gulae crassitie vel callositate, si dicere licet, benigna, distinguendam esse [24]). — Lenta morbi origo, matura corporis macies, anorexia, stirps aegri scirrhosa, ejus habitus morbosus veluti specificus, affectiones glandularum externae, de carcinomate testantur. Transitum scirrhi in cancrum (saepe a vicissitudinibus atmosphaerae ante solitum aliàs tempus provocatum) denotant, dolorum sub deglutitione, aliquando nunc minus difficili, augmentum, et potissimum febris hecticae evolutio.

Prognosis. 7. *Prognosis* tam ex morbi descriptione, quam ex therapiae eventu elucet.

Cura. 8. Aegros quot quot conspeximus ab artis conaminibus praecipitati fuere: quid quod ipsa oesophagi, etsi delicate peracta exploratio, detrimentum adtulit. Ex quo concludimus ad dilatationem oesophagi per auxilia mechanica hîc nequidem cogitari posse [25]). Quoad pharmaca, jactantur plura ex supra memoratis [26]), praecipue *extractum conii maculati*, *antimonium* et *mercurius*. Hoc ultimo tentamen instituendum, si suspicio latentis *syphilidis*, ab exulcerationibus oesophagi haud

24) Cap. VIII. §. XXIV. 1.

25) „Novi chirurgum, balaenae ossiculo alligata spongia tentasse, ut vi expediret viam, *sed pessimo cum successu*, dum irritatae hinc partes et dolentes tumebant magis“. (Swieten l. c. §. 797).

26) Cap. III. §. VIII. 5.

haud semper alienae, habeatur[27]). Quum *atropa belladonna* in morbis carcinomaticis celebretur[28]), quum in induratione lingnae cum dolore vehementi et deglutiendi difficultate proficua fuerit[29]), quumque peculiarem in oesophagi nervos vim exerceat, tentanda foret. *Fonticuli* pectori vel dorso admoti, aliquando juvare possent, re autem jam conclamatâ aegros incassum excruciant. Idem majori adhuc jure de *moxa* valet. Ergo quid faciendum? „Lubricantia et emollientia decocta, amygdalarum oleum et similia[30]) utcunque profuerunt, dum hoc efficiebant saltem, ut per lubricatam viam facilius dilaberentur illa, quae adhuc transire poterant[31])". His itaque standum et bonis officiis.

Caput

27) Convenirent minimae *mercurii sublimati corrosivi* doses, e. c. quarta pars grani de die, cum vehiculo mucilaginoso; ac, morbo sic freno injecto, *frictiones* dein *mercuriales*, juxta artis leges.

28) M. Alberti diss. de belladonna tanquam specifico in cancro, imprimis occulto. Halae 1739.

29) W. Bayle *practical essays*. p. 37.

30) Oleum olivarum (Herksig in Hufeland's *Journ. für d. prakt. Heilk. B.* 8. *St.* 4. p. 195), lactis cremore, succus daucae carotae, cucumerum cum saccharo etc.

31) Swieten l. c.

Caput X.

De pharyngis et oesophagi plicis, dilatatione et diverticulis, hernia et paralysi.

§. XXVIII.

Plicae. Dilatatio. Hernia.

Oesoph. plicae.

1. Quemadmodum post blepharitidem, aliquando ex membrana externa palpebrae superioris *plica* formatur (*blepharoptosis* [1])); ita etiam post oesophagitidem (non exclusis aliis caussis) ex membrana interna oesophagi, alioquin plicis, saltem longitudinalibus, instructa. Plicae ejusmodi oesophagi lente evolvuntur, dumtaxat alimentis minimae circumferentiae aditum concedunt [2]), et dys-

1) P. II. Vol. I. Sect. II. cap. XVI. §. LXXXIV. 6.

2) Ex plica membranae internae oesophagi, reliquis membranis illaesis, ejus lumen ita angustum evasit, ut vix pisi transitum admitteret (Baillie l. c. p. 51). In nota (106) a Soemmerringio addita, legitur: „*Ich verdanke der Güte des Hrn.* Baldinger *ein Praeparat, wo die Zusammenschnürung des Schlundes noch stärker war, so dass er kaum eine Sonde durchliess. Die innere Haut war hier ebenfalls unordentlich gefalten, die übrigens wie auch weiter in Ansehung der Structur nicht krankhaft schien*".

dysodia oris stipantur [3]). *Diagnosis* ardua [4]), *cura*, nisi per *causticum* [5]) (periculosissimum conamen quum jam ipsa specilli flexilis applicatio *falsas*, ut dicunt, *vias* parare possit*)) haud obtinenda.

Phar. et oesoph. dilatat. et divertic.

2. Ex *dilatatione pharyngis et oesophagi* facillima deglutitio primo intuitu expectatur**); est contra potius *dysphagiae* caussa [6]). Sic impedimento deglutitionis per curriculum viginti annorum indies crescente laboravit senex, in quo demortuo ad pharyngem saccus longitudinalis pollicum quinque et latitudinis pollicum trium, inter oesophagum et vertebras cervicales descendens observatus est [7]). (Profundius, in mediastino, ejusmodi

3) Sic cibi inter plicam longitudinalem partis superioris oesophagi remoram facientes et putridi redditi, effecerunt ut halitus fieret cadaverosus in aegro, de quo narrat Rönnov (*Kongl. vetensk. acad. nya Handling*. 1785. *Vol*. 4).

4) Eam in se ipso instituit magnus Ström (act. soc. R. medicae Havniens. Vol. IV. p. 292). Ait nempe de sua dysphagia (in versione quae continetur in *Samml. auserl. Abhandl. für prakt. Aerzte B*. 21. *St*. 2. p. 25): „*So viel ich durch meine Untersuchung habe erforschen können, entsteht der obere Widerstand der Speiseröhre von einer Querfalte der gespannten innern Haut dieses Kanals*".

5) Cap. VIII. §. XXV. 5. *) Fletcher l. c.

**) Sic revera in polyphago contigit apud Schurig chylologia. p. 13.

6) Dyscatabrosis evrysmatica Ploucqueti.

7) Marx *Göttingische gelehrte Anzeigen* 1783. *St*. 113. p. 2034. Cfr. L. J. Kuehne quaedam de dysphagiae causis commentatio, et observatio anatomico pathologica dysphagiae ex oesophagi diverticulo maximo ortae. Berol. 1831.

modi oesophagi dilatatio si obveniat, pulmonum et cordis compressio inde sequi necessario debet.) Dysphagiam quoque, una cum vomitu, exhibuit aeger, in cujus cadavere reperiebatur pharynx in saccum amplum usque in cavitatem pectoris retro oesophagum (cum quo ope valvulae communicabat) descendentem, expansus: malum hoc ex retento in gula cerasi nucleo ortum trahere videbatur [8]). Caussae traumaticae, ictus scilicet super sternum, originem quoque debuit dysphagia, cum regressu aliquando ciborum ex ventriculo in gulam, in viro, cujus necroscopia dilatationem oesophagi, duobus pollicibus sub pharynge incipientem et usque ad cardiam protractam patefecit [9]). Inter plura ejusdem generis exempla [10]) illud eminet oesophagi, cordis inter et diaphragmatis regionem, veluti alterum ventriculum efformantis [11]). — Plerumque dilatatio pharyngis aut oesopha-

8) Ludlow in epistol. *ad* Hunterum in *Medical observat. and inquiries. London* 1767. *Vol.* 3. *No.* 10. p. 85; versio germanica. Altenburg. p. 74. — Baillie l. c. p. 54.

9) Surton in *the London physical and medical Journal T.* 46. 1821. *Decemb.*

10) Schurig l. c. et p. 361. — Burserius instit. med. pract. Vol. IV. Pars altera. cap. 1. §. III. not.; — Isenflamm *Versuch einiger prakt. Anmerkungen über die Muskel;* — Bücking in Baldinger's *neues Magazin für Aerzte B.* 3. p. 142; — Krauss in Hohnbaum's *medic. Conversationsblatte.* 1832. *Juni. Juli. No.* 25: — Kühne in Rust's *Magazin der gesammten Heilkunde. B.* 39. *Heft* 2; — Hanney in *the Edinburgh medical and surgical Journ.* 1833. *July.*

sophagi super partes illorum callo vel scirrho laborantes contingit [12]). Visa tamen est etiam solitaria, verisimiliter ut effectus spasmi gulae saepe saepius repetiti [13]). Notandum, parietes oesophagi dilatati non solum non subtiliores, sed immo crassiores repertas fuisse [14]). Excluditur sic

11) Blasius observ. anatom. p. 120. Tab. XV. fig. 6. observ. medic. Part. IV. obs. 9. p. 54. Tab. VI. fig. 5.

12) Grashuis Act. acad. nat. curios. Vol. IV. obs. 73; — Sandifort museum anatom. acad. Lugd. Bat. Vol. 1. sect. V. p. 242. No. 13. Tab. CVI. fig. 4; — Cassan in *Archives générales de médecine. Janvier* 1826 et Gerson *Magaz. der ausländ. Literatur der gesammten Heilk. B.* 11. p. 335.

13) Epistola die 25. Januarii 1807. Petropoli a Patre ad me Vilnae tunc degentem scripta sequentia continet: „*Le docteur* Cappellini *de Vienne m'a envoyé l'histoire de la section pathologique de la pauvre comtesse Razoumowsky. L'oesophage s'est trouvé dilaté très-considérablement au dessus du diaphragme; sans que cette dilatation ait eu pour cause un état scirrheux de la partie de ce canal qui se trouve au dessous de la dilatation; la quelle par conséquent n'a été que l'effet des constrictions spasmodiques auxquelles l'oesophage a été si fréquemment exposé. L'estomac de la malade étoit beaucoup plus pétit, rond et plus perpendiculaire qu'en d'autres hommes, probablement pour n'avoir jamais été dilaté par les alimens que la malade a quasi toujours été forcée de se refuser. Par la même raison, à ce qui parait, le foie étoit plus grand que de coutume. La malade du reste n'est morte que d'une étisie pulmonaire, et elle auroit pu vivre encore longtems avec la désorganisation de l'oesophage. Cette étisie était certainement héréditaire, la mère de la defunte, feu comtesse Thun étant morte de la même maladie*".

sic adeo spes, in *alumine* aliisque adstringentibus morbo remedium inveniendi. Itaque rursus ad *extractum conii maculati* atque ad *fascias circa collum* confugiendum [15]).

3. *Her-*

14) „*J'ai ouvert le cadavre d'un homme de soixante ans, chez lequel l'oesophage étoit plus ample que l'estomac qui, lui même, n'étoit pas plus ample que celui d'un enfant de deux ans; l'orifice du cardia étoit rétréci à un tel point, qu' à peine on pouvoit y introduire une grosse plume à écrire; son contour étoit gonflé, endurci, et inégalement bosselé; les parois de l'oesophage, dans l'endroit où elles étoient si dilatées, au lieu d'être amincies, étoient plus épaisses que dans l'état naturel, et bien plus qu'elles ne l'étoient au dessus de la dilatation*". Portal *cours d'anatomie médicale T.* 5. p. 204.

15) Mason Good (*the study of medecine. Vol. I.* p. 86) casum refert a Dr. Odier (*letter to* Dr. Duncan *in the Edinb. med. Commentar. T.* 3. p. 193) enarratum videlicet juvenis „*in which the oesophagus which seems to have assumed a scirrhous character, had become dilated in this manner into two large bags, one on each side of the neck, and was then thrown up, but whether in any degree digested we are not informed. After having tried the skill of almost every physician and surgeon in the city without success, the patient was at length recommended to swallow hemlock pills, and compress the protuberance by a bandage round the throat. As soon as the pills were rejected, which, like the food, they were sure to be in an hour or two, their place was supplied by others, so as to have the hemlock constantly acting on the seat of the disease. The patient soon became relieved, and was gradually cured; the pouches disappeared, the aliments descended into the stomach, and the oesophagus recovered its former calibre*"

3. *Herniam pharyngis* adesse dicimus, ubi ejus fibrae musculares, alioquin parum compactae, ita invicem recedunt, ut membrana mucosa transire possit. *Prolapsum* ejusmodi toto coelo a *dilatatione* pharyngis differre [16]), sponte intelligitur. Ansam illi porrigunt corpora dura, inter plicas pharyngis remoram facientia, aut repetiti deglutiendi nisus in dysphagiis. Symptomata ut in dilatatione pharyngis. Cura desideratur [17]). Pharyng. hernia.

§. XXIX.

Paralysis.

1. *Paralysis pharyngis et oesophagi* ad morbos antiquitati notos [1]) haudque raros [2]), spectat. Notio.

2. Mor-

16) Minus bene itaque Burserius (l. c.) ubi de dilatatione pharyngis sermonem instituens „hujusmodi saccus, inquit, erat quaedam *veluti hernia* extremitatis inferioris et posterioris pharyngis".

17) „*Nous n'avons aucun moyen de réprimer la hernie du pharynx et les désordres qu'elle entraine*" (*Dictionaire des sciences médicales* T. 10. p. 439).

1) Freind (opp. T. III. p. 249), rite animadvertente van Geuns (act. Harlem. T. XI. p. 29), immerito Ebn Roschd primam dysphagiae paralyticae notitiam tribuit. Vide enim Galenum (de locis affectis) ubi monuit „aegros interdum *debilitate gulae* affici, ut deglutiti cibi diu in oesophago haereant"; et Cfr. Aetius Tetrabibl. II. serm. II. cap. XXXIII.

2) Scatent observationibus de hoc morbo fasti medici, uti videre est apud Zacutum Lusitanum prax. histor. T. II. No. 1. Praxis admirabilis lib. I. obs. 100. — Schenkium observ. med. lib. III. sect. I. obs. 13; — Stalpartum van der Wiel obs. rar. Vol. II. obs. 47; — Basterum in Act.

Symptomata.

2. Morbus modo derepente, modo lente ingruit. In minori ejus gradu deglutitionis dumtaxat percipitur impedimentum sine omni notabili dolore, nisi forte ab inhaerente et extendente bolo [3]). Liquida, minimis haustibus, difficilius quam solida deglutiuntur [4]): vinum aliquando facilius aquâ [5]). Progrediente malo, ingesta aut pharyngi vel gulae inhaerent et suffocationem minantur;

phys. med. acad. nat. curios. cent. VIII. obs. 21; — Marcellum Donatum med. hist. mirab. lib. III; — Bonetum sepulchret. lib. III. sect. IV. obs. 59; — Frid. Hoffmann med. consult. T. VIII. D. IV. — Lentilium Ephem. acad. nat. curios. Cent. VII. obs. 61; — Pelargum *medic. Jahrgänge B.* 3. *p.* 381. — Ramazzinium opp. Patav. 1718. Vol. I. p. 173; — Morgagnium epist. XXVIII. 14; — A Vogelium praelect. academ. §. 433; — Nanonium *trattato di chirurgia Vol.* 2. p. 47; — Zellerum in Baldinger's *neues Magaz. für Aerzte. B.* 8. p. 175; — Brugnatellium *giornale fisico medico T.* 2. *No.* 1; — Pipping diss. observ. in dysphagiam paralyticam. Abo 1802. Cfr. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 3. obs. 48. 185. dec. III. ann. 7. et 8. append. p. 129. — Ephem. nat. cur. cent. I. et II. obs. 147.

3) Quod probat cum deleta movendi potestate, non perire sensum.

4) Constanter observavi musculos extremitatum superiorum paresi laborantes, manibus traditum corpus quod majorem resistentiam affert, e. c. baculum, facilius movere, quam leve aliquod e. c. calamum scriptorium. Nonne idem respectu ad cibos et potum in musculis pharyngis contingit?

5) Sic mihi narrabat abbas Pedomontanus qui mense Junio 1827. propter dysphagiam paralyticam consilium meum repetiit Novocomii.

tur; aut in fauces et nares refluunt. Interdum omnia deglutiri, possunt excepto ultimo bolo, qui ab uno saepe pastu ad alterum in faucibus remanet; donec in subsequenti deorsum protrudatur; nisi forte prius screatu, aut levi tussi opitulante rejiciatur[6]). Aliàs cuique bolo vehiculum, hausto aquae potu praebendum est, ne in oesophago detineatur. Quid quod aegri sunt visi, cibos in oesophagum digitorum aut styli ope protrudere coacti[7]). Via et specillo exploratorio omnino patula reperitur.

3. Nec in illa *necroscopia* morbosi aliquid detegere valet[8]). Secus respectu *sinuum frontalium*[9]), *cerebri*[10]), et verisimiliter quoad *medullam cervicalem*[11]), *nervorumque pharyngis et oesophagi substantiam*. Necroscopia.

4. Ad

6) Heister in diss. Spiesii de deglutitione cap. II. No. 9. — Addit Morgagni (op. cit. Epist. XXVIII. 14): „Nimirum haud aliter id contigisse credidi, quam in senioribus urina omnis, alia aliam urgente, extruditur donec ad ultimas guttas ventum sit, quas infirma vis musculorum jam nequit, ut in validiore aetate, prorsus expellere".

7) Salmuth observ. med. chir. cent. III. obs. 16. p. 119. — Baster l. c.

8) Voigtel *Handb. der anat. Pathol. l. c.* p. 439.

9) Bonet anat. pract. lib. I. sect. 13. obs. 15 (mucum tenacem continebant).

10) „Etiam manifesto a cerebri vitio, seroque in ventriculis effuso destructa deglutitio". Haller l. c. sect IV. Cfr. casus memorabilis mense Martio 1833 academiae medicae Parisiensi traditus (Behrend's *allgem. Repertor. der Journalist. des Auslandes. August* 1833. p. 173).

Caussae. 4. Ad *caussas* paralyseos pharyngis et oesophagi spectant quae apoplexiam, tam cerebri [12]) quam spinae [13]), hydrocephalum [14]) et resolutionem in genere [15]) producere valent, inprimis terror [16]), frigus [17]) et plumbum [18]).

5. *Pa-*

11) No. 6. 12) P. II. Vol. I. sect. I. cap. V. §. XXVI.

13) P. II. Vol. I. sect. II. cap. III. §. XIV. 15.

14) P. II. Vol. I. sect. I. cap. IV. §. XII. 4.

15) P. II. Vol. I. sect. II. cap. XII. §. LXI.

16) Lege, quaeso, memorabilem morbi historiam feminae Lithuanae, quae ab adspectu domus suae combustae potestatem deglutiendi una cum illa verba articulandi amisit quamque historiam P. II. Vol. I. sect. I. cap. V. §. XXIV. 2. retuli. Similem casum Hanse narrat in Hufeland's *Journal für die pr. Heilk. B.* 8. p. 368.

17) „A vento frigido collum nudatum diu et valide afflanti, natum deglutitionis impedimentum, sensim increscens, absque ullo tumore observabili vidi, dum de fenestra prospiciens sanissima virgo per bihorium boreali aurae frigidissimae exponeretur. Lente aucto malo pluribus remediis incassum tentatis periit“ (Swieten comment. §. 797). — Br. . . vir triginta circiter annorum, urbis Lithuanae Lida incola, post lautum convivium, semique ebrius trahae se commisit apertae, una cum sociis. Inter ejulatus et risum ille mitram amisit, sicque capite denudato iter gelido spirante borea, somno tandem prehensus, prosecutum est. Domum elapsis aliquot horis reversus lecto se tradidit. Postridie evigilatus, ac omnino se valere reputans, exhibito jentaculo primum percepit, se cibos amplius deglutire haud posse. Accersitus medicus auxilia, aliàs adversus anginas inflammatorias adhiberi solita, praescripsit; ast incassum. Secundo morbi mense aeger Vilnae consilium meum expetiit; praecipua paralyseos oesophagi exhibens symptomata. Fonticulis ad cervicis

5. *Paralysin pharyngis* inter et *oesophagi* id discrimen animadvertimus, quod in illa musculi maxima ex parte sacco extrinseci, in hac autem, musculi canalis ipsius laesi sunt. *Musculis pharyngis* paralysi laborantibus, potus et cibi (nisi hi ultimi linguae officio versus oesophagum cogantur) contra rimam glottidis, cum suffocationis periculo, vel per nares, per os, foede regurgitant [19]). Ubi *oesophagi fibrae* tam *circulares* quam *longitudinales* (quae sano in homine capiti insistenti et bibenti, potum ad ventriculum ascendere cogunt) simul paralysi laborant, cibi et potus sine ullo exquisito sensu, in ventriculi cavum, propria gravitate, cum sono et strepitu, quasi in lagenam vacuam irruunt, ut praecipue in febribus acutis lethiferis observari solet [20]). Concludimus inde, *dysphagiam* tunc solum paralyseos gulae sistere Diagnosis.

latera, mercurio, arnica, post diuturnam curam ita restitutus fuit, ut saltem pulmentis se nutrire potuerit, idque tanto cum successu ut obesus, vegetus et de sorte sua contentus domum reversus sit.

18) Post injectiones saturninas paralysin oesophagi descripsit MERTENS (observ. medic. Vindob. 1784. T. II. cap. IV). Idem malum, ex pravo, penicillum coloribus plumbeis intinctum continuo ori admovendi more, patri meo, in principissa Polona J . . . obvenit Vindobonae.

19) „In nobilissimo viro Radstadii vidi post apoplexiam, paralysin tam linguae quam pharyngis, ita ut cibi, potusve assumti, non descenderent, sed ad glottidem regurgitati et in illam delapsi, primum tussim ferocem, dein suffocationem causaverint". Ex schedis paternis.

20) Cap. II. §. III. 3.

sistere comitem, ubi debitum aequilibrium inter fibras ejus musculares sublatum est, videlicet, aut oesophagi fibris circularibus sanis, longitudinalibus resolutis, vel vice versa; aut musculis pharyngis et gulae, alterutro tantum in latere paralyticis. Quo ultimo in casu paries resoluta, opposito canalis parieti necessariò adligari debet[21]).

Continuat. argumenti. 6. Paralysis pharyngis et oesophagi, effectus *apoplexiae encephalicae* (perfectae aut imperfectae), hemicraniâ*), mentis stupore, sopore, resolutione alterius adhuc partis, aut saltem sensus cujusdam laesione[22]), insignitur. — „In dysphagia paralytica inprimis *medulla cervicalis* accusanda videtur, ex qua videlicet medulla principia nervi accessorii egrediuntur, cujus nervi accessorii concursus cum pari vago, dein pharyngeum ramum con-

21) Hagenstroem in *Kong. Vetenskaps acad. nya Handl.* T. 19. 1798. *No.* 6. p. 298—304; — Rudolphi *schwedische Annalen für Naturwiss. und Heilk.* B. 1. *Heft* 2. p. 26.

*) Wepfer observ. med. p. 141. — Histor. apoplex. obs. 13. p. 464.

22) „Elapsis annis civem habui, cui post vertiginem praegressam mansit oculus sinister turbidus admodum, palpebra ejusdem lateris difficilius elevabatur, et aeger quamdam in deglutiendo difficultatem sensit. Nihil in faucibus conspiciebatur. Metuebam subito paralysin oesophagi. Infausta prognosis brevi confirmabatur; dum deglutitio post binas a principio morbi horas aboliebatur“. Quarin animadvers. pract. in divers. morbos. T. I. edit. aucta. Viennae 1814. p. 217; — Cfr. Tommasini *prospetto di risultamenti ottenuti nella clinica medica di Bologna. Bologna* 1829. p. 219.

constituit. Certe quum post apoplexias capitis functiones jam iterum recuperatae sunt, succedit saepe pharyngis paralysis, quae ex descensu serositatis ex cavo cranii ad cervicem dependere videtur[23])". — Quid *nervi* sub eorum ad pharyngem et oesophagum decursu, et ad viscera abdominalia descensu, pati queunt, mox palam fiet[24]). Nec illorum in ipso pharyngis et oesophagi contextu laesiones, a paralyseos istiusmodi partium caussis, excipiendas esse credimus[25]).

7. Praeterquam quod paralysis pharyngis et oesophagi pericula suffocationis et famis[26]) portendat, pessimi illa erit augurii, si originem ex encephalo vel ex cervice trahat[27]). Loca enim cere- **Prognosis.**

23) Ex schedis paternis. Cfr. cap. XVI. §. LVI. 5.

24) Cap. XI. §. XXX. No. 1.

25) In aegroto de quo supra (No. 4) nullum vestigium affectionis cerebri, spinae, vel singuli nervi detegere potui, quum tamen paralysis ejus caussam habere debuerit, illam in filamentis nerveis in ipsa oesophagi substantia sparsis, quaesivi.

26) Willisius (pharmacop. ration. P. I. sect. 1. cap. 2) refert, „quosdam ob paralysin in hac oesophagi tunica carnea excitatam, deglutitionis magna difficultate laborasse, aliosque, ob fibras penitus resolutas, *fame interiisse*". Fame maxima laborabat aeger de quo narrat Schmalz (*seltene chirurg. med. Vorfälle. Leipz.* 1784).

27) Aetius Amidenus (medicinalium lib. IV. c. 23) ait: „si stomachus resolutus est, certam perniciem affert". Cfr. Winckler de deglutitione ablata in apoplectico, cum addendis Ros. Lentilii in Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 6. et 7. 1675. 1676. p. 73. dec. III. ann. 7. et 8. 1699. 1700. Append. p. 129.

cerebri et medullae spinalis, e quibus nervi pharyngis et oesophagi nascuntur, adeo delicata sunt, ut a vi parum majore quam ad paralysin excitandam requiritur, illis illatâ, mox vitae stamen truncetur.

Cura. 8. Praecepta generalia paralysi medendi[28]), etiam resolutioni pharyngis et oesophagi adaptanda sunt. Experientia docuit, morbum istiusmodi, inprimis quatenus ex encephali affectione pullulat, *phlebotomiam*[29]), *hirudines*[30]) et *cucurbitulas scarificantes*[31]) minime respuere. Quibus auxiliis, si opus fuerit, praemissis, mox ad *sinapismos*[32]), *vesicatoria*[33]), *setacea* et maxime ad *fonticulos*[34]) (sub cranii basi lateribus spinae vertebralis arcte, lapidis caustici ope, admotis) confugiendum. Simul nervi ventriculi excitentur oportet, cui scopo *tartarus emeticus*[35]), aut *vinum antimoniatum Huxhami*[36]) satisfaciunt. *Vinum* istud aliis quoque phar-

28) P. II. Vol. I. sect. II. cap. XII. §. LXIV.

29) Stalpartus van der Wiel cent. II. obs. 27. Schol.

30) Bang *Auswahl aus den Tagebüchern des k. Krankenh. in Kopenhagen.* 1785. *Juni.*

31) Jacotius ad Riverii observ. medic.

32) Gardanne *gazette de santé.* 1775. p. 32.

33) Ephem. acad. nat. curios. cent. VIII. obs. 76 (suturae coronali imposita).

34) Praecipuum sistunt auxilium, cui in paralysi pharyngis et oesophagi fidem tribuo.

35) R. Tartari emetici grana tria. Solve in aquae destillatae uncia una. Capiat duodecimam partem, ter quaterve nychthemeri spatio.

36) Guttas viginti pro dosi; ter quater de die.

pharmacis, ut *extractis nucis vomicae*[37]), *florum arnicae*[38]), *atropae belladonnae*[39]) pro vehiculo inservit. Quo magis deglutitio laesa est, quoque certius caussa morbi in ipsis pharyngis aut oesophagi nervis latet; eo majori jure quid *methodus*, sic dicta, *endermica*[40]) valeat tentandum. Detracta itaque vesicatorii aut corticis mezerei ope cuticulâ sub processu mastoideo, loco sic denudato unum vel alterum extractorum vix allatorum, saliva subactum, applicandum. Nec nocebit *sub lingua* elaeosacchara, vel alia volatilia, sive acria (e. c. radicem *anthemidis pyrethri*) tenere, ut lente dein per oesophagum delabantur. Liberis a morbo encephalo[41]) et spina, *electricitati*[42]) locus

I 2

37) R. Extracti nucis vomicae grana tria. Vini antimoniati Huxhami unciam unam. Misce assidue, et concusso quavis vice vase capiat guttas viginti, ter quater curriculo diei.

38) R. Extracti florum arnicae drachmam semis. Vini antimoniati Huxhami unciam unam. Cap. ut supra (37).

39) R. Extracti foliorum atropae belladonnae grana duo. Aquae cinnamomi aquosae unciam unam. Divide in octo lagenulas. Cap. bis de die dosin, pro re nata auctam.

40) Lesieur in *Archives générales de médecine. Juin.* 1826. — Lembert *Journal des progrès des sciences médicales. No.* 8. 1828. — Marcolini in Omodei *annali universali di medicina. Vol.* 49. 1829. p. 446; — Gerhard ibid. Vol. 59. 1831. p. 183. — G. H. Richter diss. de methodo endermica. Berol. 1829; — Rust *Magaz. der gesammt. Heilk. B.* 32. *Heft* 3. p. 395; — Albert Hoffmann in Hufeland's *Journ. der prakt. Heilk.* 1833. *Januar.* p. 100. *Febr.* p. 33; — Michaelis in Graefe und Walther *Journ. der Chir. und Augenheilk. B.* 19. *St.* 1. p. 140.

cus est. Nihil praeterea impedit, quominus jugulo inungantur *unguentum mercuriale* cum *unguento nervino*, vel *linimento volatili camphorato*. Posset etiam collum *limo medicato*[43]), haud tamen fervido, circumdari. Quondam ei *remedia adstringentia* applicabantur[44]). *Vitae regimen* pharmacorum vim sustinere debere, non est cur moneamus. Haec itaque si generis fuerint tonici, *vino* suffulcienda. Sunt qui ciborum descensionem ope specilli spongia parva muniti promoveant[45]).

CAPUT

41) „*Un vieillard auquel je donnois des soins ne pouvoit avaler ni liquides, ni solides; on le nourrissoit par des injections de bouillon dans l'oesophage et par des lavemens de même nature. Il avoit un vésicatoire au cou, et on lui injectoit dans l'oesophage des eaux de Balarus. Il paroissoit dans un meilleur état, lorsqu' on lui conseilla d'abord l'usage de l'électricité par bain, qui fit peu d'effet; son pouls, les premiers jours, en fut un peu agité, mais ensuite il ne fut pas plus fréquent. On lui conseilla l'électricité par étincelle qui ne fut pas plus efficace; mais on voulut recourir à celle par commotion, et tantôt les coups furent portés sur la partie antérieure du cou, et tantôt sur la tête. Ce vieillard mourut peu de temps après l'une de ces opérations*" (PORTAL l. c. T. 4. p. 536).

42) DUNCAN *Krankengeschichten*. p. 134.

43) *Fanghi d'acqui, di Abano.*

44) ULHORN apud HEISTER (institut. chirurg. T. II. p. 825) cataplasma commendat ex foliis salviae, cortice querci, rumice acetosa et pane paratum.

45) WILLIS l. c. T. I. p. 45. — Acta physic. med. acad. nat. curios. Vol. VIII. obs. 21. p. 58. — NAHUYS l. c. p. 50.

Caput XI.

De spasmis pharyngis et oesophagi.

§. XXX.

Nervi pharyngis et oesophagi. Ratio inter paralysin et spasmum; istius literatura.

1. Si perpendamus *systema nervorum pharyngis et oesophagi* a glosso-pharyngeo, hypoglosso, sympathico magno, cervicalibus et dorsalibus et maxime a pari vago componi, istumque nervum ex corporum olivarium lateribus prosilire, juxta sinus laterales durae matris cranium perforare, cumque vena jugulari interna prodire, multos surculos tam ad musculos cervicis, ossis hyoidis, laryngis, quam ad ipsas fauces et oesophagum propagare, tandem ulterius descendendo ad latus arteriae asperae in sinistrum et dextrum separari ramum, hi vero ad orificium sinistrum ventriculi concurrentes, ibidem plexum circa oesophagum constituere, et postremo ad formandos plexus nervorum abdominales concurrere, si haec, inquam perpendamus, haud arduum erit tam summam sentiendi facultatem pharyngis et oesophagi, quam imperium, quod dissitae etiam partes in illa organa exercent, intelligere; cujus rei jam ultima capitis praecedentis paragraphus specimen praebuit. **Nervi.**

2. In-

Ratio inter paralysin et spasmum.

2. Inter caussas enim quae pulpam nerveam comprimendo *paralysin* producunt, et inter eas quae illam irritando *spasmos* gignunt, non nisi *gradus* exstat differentia. Sunt praeterea caussae spasmorum frequentiores. „Quaecunque enim caussae vel pharyngis musculos, vel tunicam oesophagi carneam vellicare ac stimulare valent; illae horum spasmorum mediatae dicuntur".

Literatura.

3. Verba haec sunt Fr. Hoffmanni, optimi de morbis spasmodicis pharyngis et oesophagi (Hippocrati non ignotis [1])) scriptoris [2]); circa quos morbos nec aliorum observationes et monita desiderantur [3]).

§. XXXI.

1) Lib. III. de morbis cap. XII (de spastica dysphagia tetanum comitante monet: tales aegros, dum morituri essent, potionem per nares rejecisse, „*convulsis enim pharyngis et oesophagi musculis*").

2) Medic. rational. system. T. IV. P. III. p. 448. — Consultation. T. I. p. 232. T. X. p. 154. T. XII. p. 79. — De morbis oesophagi spasmodicis. Obs. 1. 2. 3. 4. 5. Opp. T. III. p. 135. — Diss. de spasmo gulae inferioris et de nausea. Hal. 1733.

3) Felix Plater obs. lib. I. p. 223; — Harder apiar. Basil. 1687. obs. 40. — Riedlin obs. med. cent. II. obs. 34. — Ramazzini constitut. ann. 1691. v. Opp. Genev. 1717. p. 173; — C. B. Behrens Ephem. acad. nat. curios. cent. III. IV. p. 267; — Consbruch Nova act. acad. nat. curios. Vol. V. p. 301; — Bonet sepulchr. lib. III. sect. IV. obs. 1; — Ferrein *Histoire de l'acad. R. des sciences a.* 1768. p. 44. *Paris* 1770. et *Samml. auserl. Abhandl. für prakt. Aerzte B.* 1. *St.* 2. p. 60; — Montat ibid. p. 62; — Jo. Junker conspect. med. theor. pract. Tab. XLV. p. 391; — Lieutaud synops. univ. prax. med. T. I. p. 421; —

§. XXXI.

Symptomata.

1. „*Pharyngis* solius *spasmi* hisce se produnt notis: deglutitio fit difficilis, dolore stipata, aut plane nulla, et nec solida, nec fluida transmittens; partium pharyngi cohaerentium, linguae, laryngis, atque totius colli rigida constrictio [1]), impeditus motus, ac dolor urgent; vexat suffocativa molestia, ac sensatio pali faucibus infixi, ac si quicquam inde vellet proserpere: vox perit; et haec omnia saepenumero per intervalla adfligunt, nec raro in universi generis nervosi convulsiones ter- Spasmi pharyngis.

Percival *medical and experimental essays. T.* 2. p. 138. 141. et *medical transactions. Vol.* 2. p. 90; — J. Aird *Medical essays and observations by a Societ. of Physicians in Edinburgh. Vol.* 1. p. 277; — J. H. Seguira *Medic. observat. by a Society of Physicians in London. Vol.* 6. p. 138; — Johnstone *Mém. of the medical Society of London. Vol.* 2. p. 180; — Zimmermann Acta Helvetica phisico-med. Vol. II. p. 94; — Berger ibid. Vol. VII. No. 6; — Flachsland observ. patholog. anat. p. 5; — Wichmann *Ideen zur Diagnostik. B.* 3. p. 182; — van Geuns l. c.; — Bleuland l. c.; — Richelmi *Annales de la Soc. de méd. prat. de Montpellier. T.* 35. p. 339; — Dürr in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 66. p. 45. — Graves ex *Dublin journal of medical science*, in Omodei *annali universali di medicina. Luglio* 1833. p. 197; — J. T. Mondière *Archives générales de médecine. Avril* 1833.

1) Ubi constrictio ejusmodi solummodo musculos ad pharyngem dilatandam dicatos detinet, nascitur *sensus globi in faucibus*, species *tenesmi oesophagi*. Est enim pharynx verus *sphyncter*. Graves (l. c.) de femina narrat, quae bibendo *rumorem* in oesophago experiebatur.

terminantur [2])". Memorabilia sunt exempla dysphagiae accessum lethargi provocantis*), et alterius lipothymiâ solutae**).

Spasmi oesophagi. 2. „Spasmorum *gulae inferioris* signa propria haec sunt: alimentorum libere deglutitorum, quaedam veluti subsistentia percipitur in ipso gulae tubo, maxime circa superius ventriculi orificium; praesertim potibus frigidis obex quasi in iisdem regionibus videtur positus, majorque insequi observatur eorum haustum constrictio; calidi vero potus saepenumero absque ullo impedimento canalem illum pervadere et ventriculum ingredi percipiuntur. Dolor sentitur inter scapulas; jungitur non raro anxius vomendi conatus, mox inanis, mox cum vomitu stipatus; nec infrequens est nausea, ac ructuum molesta explosio, et denique saepissime muci limpidi per os contingit rejectio, ab ipsa vomitione penitus distinguenda. Quae symptomata si cum iis, quae priori periodo recensuimus, concurrant, *totum oesophagi canalem* spasmo contractum esse testantur [3])".

3. Cui

2) F. Hoffmann med. rat. syst. l. c. §. V.

*) *Storia di accesso letargico ad ogni deglutizione di qualunque sostanza, guarita col metodo endermico, esposta dal* Dr. Omboni in *Annali universali di medicina compilati dal* Dr. A. Omodei 1829. *Agosto* p. 392.

**) „Comitissa de Sauer, Viennensis, ut audio, nil deglutire potest, nisi post quatuor circiter dies *lipothymia* correpta, ubi celerrime ingerit necessaria" (Ex schedis Paternis anni 1795).

3) Fr. Hoffmann l. c. §. V.

3. Cui graphicae descriptioni adde: spasmum pharyngis et oesophagi interdum certos et determinatos cibos minime excludere [4]). Addenda.

§. XXXII.

Caussae.

1. *Praedisponunt* ad spasmum pharyngis et oesophagi sexus sequior [1]), aetas media, temperamentum sensile, morbi alii nervosi, inprimis hypochondriasis [2]) et hysteria [3]). Praedispon.

2. Ad

4) *Dysphagiae relativae* (in hydrophobia ex rabie evidentissimae) duo in scriptis paternis invenio exempla; alterum comitissae Razoumowski (de qua supra cap. X. §. XXVIII. 2), quae per quindecim annos periodicam dysphagiam experiebatur, sub cujus paroxysmis, saepe, at non semper, *cofeam* deglutire potuerat; alterum in principissa K . . . cui eodem vigente periodico morbo, *caseum* comedere licuit, sed saepe per multos dies nihil aliud. Alia vice alia pauca deglutiebat, sed minime faciliora. — Accedit observatio Dr. Damilano di Sanfré (*Repertorio medico chirurgico di Torino. No.* 51. *Marzo* 1824. p. 127) puellae videlicet quae est „*nell' impossibilità di cibarsi di pane . . . Un solo picciolissimo pezzo in bocca introdotto è capace di farvi tosto insorgere il trismo e di far contrarre tutti muscoli del collo, onde nasca una completta disfagia*". Cfr. Cap. XVI. §. LVI. 6.

1) Ferrein (l. c.) (quater morbum observavit et quater in feminis).

2) Roncalli hist. morb. observat. auct. Brixiae 1741. obs. 21.

3) J. B. van Helmont de asthmate et tussi. No. 31. p. 368. — Riedlin lin. med. ann. II (1696). Febr. obs. 10. p. 67. — Berger l. c.

Excitantes.

2. Ad *caussas excitantes* spectant animi pathemata, inprimis gravis excandescentia, maxime si paullo post largior potus frigidus adsumatur [4]), terror [5]), fastidium [6]), imaginatio [7]), potus gelidus aestuante a choreis corpore assumptus [8]), item calidissimus [9]), cibi fervidissimi [10]), aromata [11]), res acres

4) Fr. Hoffmann l. c. §. XVI.

5) Vater diss. de deglutitionis difficilis caus. abditis. — Hansa in Hufeland's *Journ. der prakt. Heilk. B.* 2. p. 370.

6) „Si ergo fastidium (*malaise*) definirem; dicerem, quod sit adversa rei cujusdam ingratae idea, cum spasmo oesophagi et ventriculi conjuncta" (Fr. Hoffmann l. c. §. XVII).

7) Notabilis est observatio, quae in act. acad. nat. curios. cent. VII. obs. 61. p. 125 legitur, quod mulier quaedam per omnia sana, atque robusta, nec hystericis, nec spasmodicis adflictionibus obnoxia, omnis quidem generis et esculenta et potulenta, absque ulla difficultate assumere valuerit; simulac vero hostiam capere vellet, non solum ab ea insigniter abhorruerit, verum etiam, licet summa vi intrusa ac deglutita fuerit, eandem tamen in ventriculum non pertingentem, sed in gula persistentem vomitu reddiderit. Nec dissimilis casus exstat in iisdem a. n. c. dec. III. ann. 1. obs. 79, de viro, qui ex nimio tabaci usu, deglutitionis ac descensus ciborum illud incurrit impedimentum, quod pro ratione imaginationis mox fuit levius, mox gravius. Cfr. et Mason Good *study of medecine T.* 1. *Spec.* 2. dysphagia globosa.

8) Rust *Magaz. der gesammt. Heilk. B.* 17. *Heft* 1. p. 110.

9) „Quemadmodum enim magnum frigus nervos vehementer afficit, et ad spasmos proritat; ita etiam *nimius calor*, vellicando nervos oesophagi ac faucium tunicas, ad easdem disponit molestias" (Fr. Hoffmann l. c. obs. 1. epicrisis. p. 469).

acres et venenosae [12]), tartarus emeticus [13]), mercurius sublimatus corrosivus [14]), datura stramonium [15]), fagotritici semen [16]), agaricus muscarius [17]), fructus atropae belladonnae*), ictus super epigastrium**), flatus [18]), bilis [19]), vermes in ven-

10) Fr. Hoffmann med. consult. T. I. dec. V. cas. 4; — Lentin *Beiträge zur ausübenden Arzneyw. B.* 2. p. 209; — Carresi selecta ex praxi quindena. 1830.

11) Bleuland de sana et morbosa oesophag. structu a. p. 47.

12) Non intelligo quomodo huc revocari licuit potus v ni malvatici in quo *radix consolidae majoris* infusa fuit (Hoechsteder observat. medicinal. dec. VI. Francf. 1674. dec. III).

13) Montato *Hist. de l'acad. R. des sciences a.* 1768. p. 50; — Caron apud Mondière l. c.

14) Forestus obs. med. lib. XV. obs 30.

15) Ephem. acad. nat. curios. dec. III. ann. 2. obs. 68.

16) Ephem. acad. nat. curios. dec. III. ann. 3. obs. 5. schol. p. 7.

17) Persoon *traité sur les champignons comestibles, contenant l'indication des espèces nuisibles. Paris* 1818. p. 159.

*) *Medic. Jahrb. des k. k. österr. Staates. Neuste Folge. B.* 1. *St.* 2. p. 240.

**) Andral apud Mondière l. c.

18) Sic in hipochondriaco observavi.

19) *Edinburgische Versuche. B.* 1. *No.* 28. Medicus Luccensis die 23 Junii 1794 sic ad Patrem meum scripsit: „*Godeva io ottima salute, quando senza poterne rinvenire la cagione manifestossi una insolita debolezza nell' erezione del membro, la quale a gradi a gradi giunse ad una quasi totale impotenza. Presi la china a fortissime dosi, alla quale aggiunsi la tintura di cantarelle, senza vantaggio. Passai indi ai bagni freddi. In questo mentre, andando la*

ventriculo, intestinis [20]), ductu choledocho et hepatico [21]), et ipso denique in oesophago [22]), nidulantes; suppressio epistaxeos [23]), menstruorum [24]), haemorrhoidum [25]), et sudoris pedum [26]); consolidatio fonticuli [27]), affectio uteri [28]), calculus renalis *), ictus fulminis [29]), morsus viperae [30]),

sera a pigliare i freschi sentii subitamente della difficoltà nell' inghiottire la bevanda, la quale giunta che era in un certo punto dell' esofago, mi dava una specie di costringimento che mi rese impossibile il mandar giù cibo o bevanda di sorte alcuna. Un medico prese il male per reumatico, e lo trattò come tale infruttuosamente. L'altro l'ebbe per bilioso. In fatti i purganti con picciole dosi di tartaro emetico, me lo dissiparono rapidamente, sciogliendosi il ventre di giallissime e fetide scariche".

20) Huenersdorff de dysphag. p. 34. nota.

21) Eschenbach *vermischte med. Bemerkungen. B.* 1. p. 134.

22) H. Fr. Delii amoenitates medicae. Lips. 1745. dec. II. No. 1. — N. G. Oosterdyk *von einem beschwerlichen Hinunterschlingen* etc. in *Samml. auserl. Abhandl. für prakt. Aerzte. B.* 8. p. 601. — Burserius l. c. („A conglomeratis *in oesophago* lumbricis, ibique cunctantibus, dysphagiam in puella febre gastrica laborante ortam vidi, et prope suffocata. Sectio cadaveris rem comprobavit").

23) §. XXXIV. No. 1.

24) Bleuland de sana et morbosa oesoph. struct. p. 50.

25) Fr. Hoffmann l. c. obs. III. p. 472; — Gooch *cases.* Edit. 2. p. 108.

26) Stütz *Abhandl. über den Wundstarrkrampf. Stuttg.* 1804. p. 185.

27) Kerrig in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 8. *St.* 4. p. 193.

28) Dürr l. c.

*) Meibomius (diss. de vomitu 1678. §. 27) observationem

perae[30]), ne dicamus de illo animalium rabidorum[31]).

§. XXXIII.

Diagnosis. Prognosis.

1. Spasmum laryngis et oesophagi arguimus, si dysphagiae paroxysmi longis intervallis invicem sejuncti fuerint[1]), si caussarum recensitarum una alterave praegressa sit, si constitutio aegroti morbis nervorum faveat, si deglutiendi difficultas cum illorum uno alterove societatem iniverit*), sique praesto sunt extremorum, maxime pedum refrigera- Diagnosis.

recenset, ubi calculi renibus impacti horrendos induxerint vomitus, hisce cessantibus tantum *oesophagi spasmum* concitaverint, ut quasi exiilire ex ore aliquid videretur.

29) Paterson in *Medical facts and observat. Vol.* 8. *No.* 6.

30) Mordie in *Medical and physic. Journal* 1804. *April.*

31) P. IV. Vol. II. Sect. I. cap. de rabie canina.

1) „Quum vero omnium spasmorum indolis sit, ut mox gravius, mox mitius infestent; patet etiam, cur spasmi pharyngis per intervalla exacerbentur". Fr. Hoffmann l. c. §. XIII. Ne tamen liberis intervallis nimis fidas. Plura enim inter vitia organica oesophagi (cap. IX. §. XXVI. 2) incipiente morbo continuam vix afferunt molestiam, et deglutitionem tunc solum impediunt, ubi caussa quaedam insolita aut sanguinem majori in copia versus partem affectam pellit, aut nervorum vim infringit.

*) A. 1815. Vilnae dysphagiam curavi, choreae St. Viti nuptam. Haec quum praecipue in brachiorum motibus abnormibus constituta fuerit, caussam generalem illorum morborum in vitio vertebrarum cervicalium quaesivi. Ac re quidem vera fonticuli lateribus eorum admoti, una cum mercurio et rubia tinctorum, cuncta mala debellarunt.

gerationes; externorum artuum tremores ac rigores; alvinae evacuationis suppressiones; flatuum ad superiora regurgitationes, imi ventris stricturae, dolores, murmura, praecordiorum angustiae, vomendi conatus, cardialgiae, urinae tenues, aquosae, pallidae [2]), pulsus duri ac magni" [3]). Probe autem notandum est *cuncta haec symptomata vitiis organicis pharyngis et oesophagi supervenire posse*, idque facillime contingere si aegroti illis vitiis detenti, alioquin systemate nervorum sensili instructi sint [4]). — Sed esto spasmus gulae, ab omni vitio organico alienus; quanta nihilominus eius diversitas! — Agitur nunc de effectu *plethorae* aut *congestionis* circa origines aut decursum nervi vagi, non quidem tantae ut iis compressis pharyngis aut oesophagi paralysis sequatur, sed sufficienti tamen ut vellicati, motus inordinati sequantur [5]).

Aliàs

2) Jure monet ZIESNER (rarus oesophagi morbus §. XI) *urinam* in paroxysmo emissam, apparere quidem limpidam, ast interdum serius ad latera vasi granula rubra adfixa deponere, quae deinc ps fundum petunt.

3) FR. HOFFMANN l. c. §. III.

4) In casu scirrhi oesophagi a KUNZE (l. c.) relato, locus erat in postica gulae parte cicatrici similis, *quam plexus nervorum oesophagi ramuli intrabant et permeabant*. „Confirmatur hoc exemplo, inquit (p. 60), observatio quod nervi, ut primum in induratis partibus, e. c. glandulis, excipiuntur, deleri quasi et transmutari in morbosam illam substantiam videantur, alio vero latere sani iterum egrediantur. *Quare explicatur, cur spasmodicae affectiones organis dysphagiae facile supervenire soleant*".

5) Paralysin oesophagi convulsionibus stipatam in dysphagia

Aliàs origo spasmi pharyngei aut oesophagei (probe a *laryngeo* distinguendi [6])) ex *visceribus abdominalibus* vel ex *utero* repetenda est; item ex caussa *rheumatica* [7]), *catarrhali*, *herpetica* [8]) et maxime *arthritica* [9]).

2. Etsi spasmi pharyngis et oesophagi per se meliorem quam reliqui istiusmodi partium morbi chronici admittant *prognosin*; attamen non reticendum, ex illis, saepius repetitis, graviores morbos [10]), ipsa non excepta phlogosi [11]), locum invenire posse; inprimis si de hominibus a scrophulis, ab arthritide contaminatis agatur. Prognosis.

§. XXXIV.

a Hanse (Hufeland's *Journ.* *B.* 8. p. 369) descriptam video. Ipse denique Fr. Hoffmannus (l. c. obs. I.) causam spasmi oesophagi „*leviori apoplexiae*" tribuit.

6) Cap. III. §. VI. No. 1.

7) Historia *dysphagiae rheumatico spasmodicae* exstat auctore Beckhaus in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk.* 1825. *Supplementheft.* p. 122.

8) Vidi symptomata dysphagiae evanuisse, comparente ad cutem herpete.

9) Stoll partes corporis humani affectionibus arthriticis obnoxias recensens (Ratio medendi T. V. p. 437) *oesophagi* non obliviscitur: „nonnunquam, inquit, inter masticandum difficillima deglutitio fit, bolo ita in faucibus aut oesophago haerente, ut eum nequeas, ut ut parvum deglutire. *Spasticam oesophagi constrictionem* tunc appellant".

10) Cap. X. §. XXVIII. §. 2.

11) Per hypotheses quidem, sed pulchre, ortum inflammationis oesophagi ex spasmo explicare conatus est Ziesner (l. c. §. XV).

§. XXXIV.

C u r a.

Morbi inflammatorii.

1. „Si faucium constrictioni rubor faciei, vasorum inflationes et magnae arteriarum capitis pulsationes junguntur, ob imminentis apoplexiae metum, *vena est secanda* [1])", idque in hystericis et hypochondriacis passionibus „neutiquam in brachio, siquidem paroxysmi inde exasperantur; verum in *pede* [2])". — Morbo a suppressis haemorrhagiis ortum ducente, *hirudines*, locis, e quibus olim sanguis manare erat solitus, admovendae sunt [3]). Nisi quid rheumatici, catarrhalis vel arthritici subsit, simul *potus aquae frigidae* [4]) cum *succo vegetabili* [5]) ad gratum saporem, commen-

1) Fr. Hoffmannus l. c. p. 465. cautel. pract. §. II.

2) Idem, ibidem.

3) Ann. 1787, Ticini, vir ad patrem meum advectus est, qui jam a novem diebus tali laborabat dysphagia, ut praeter glaciem conditam (*Sorbetto*) nihil plane deglutire potuerit. Epistaxis habitualis illi fuerat suppressa. Itaque mox applicatio hirudinum ad nares ordinata est, cujus ope sanguine multo detracto, mox rediit deglutiendi facultas. — Legitur praeterea (*Journal universel des sciences médicales T.* 36. *cahier* 106. p. 107) historia feminae, quae sub prandii curriculo spasmo pharyngis correpta est, quem a corpore extraneo in oesophago haerente, derivavit. „*On y introduit la sonde de gomme élastique. On n'y trouve rien; la dysphagie continue pendant trois jours, malgré les saignées générales et locales et les applications réfrigérantes; elle céde tout à coup après une application de sangsues à l'anus*".

4) Tode adversaria medico practica. Hafn. 1729. p. 14.

mendandus. Ipsa adeo *glacies*, ori tenenda, profuit [6]).

2. In omni dysphagia libertati alvi studendum, eo majori itaque jure in *gastrico-spasmodica;* verum id blandissimis pharmacis [7]), qualia sunt *oleum ricini oleo amygdalarum nuptum*, *calomel* et *clysteres*. Sciendum tamen ipsum *vomitum*, suctione fumi nicotianae excitatum, profuisse [8]). Evacuationibus absolutis, tubi intestinalis robur, si opus fuerit, *decocto quassiae* [9]), vel illo *herbae scabiosae arvensis* [10]) restituendus. Morbi gastrici.

3. Spasmo pharyngis et oesophagi ex *arthritide* vel *rheumate* proficiscente, *pediluvia* [11]), *vesica-* Morb. arthritic. rheum.

5) Exemplum dysphagiae spasmodicae, *succo pomorum aurantiacorum* sanatae exstat in nov. act. acad. nat. curios. Vol. V. obs. 10.

6) Montat l. c. p. 61.

7) „Ad exasperandum et magis confirmandum tum pharyngis, quam gulae inferioris spasmum, nihil magis contribuit, quam vehementiorum purgantium usus" (Fr. Hoffmann l. c. cautel. §. V).

8) Ferrein l. c.

9) Ut auxilium dysphagiae spasticae celebratum fuit a Tode (collect. soc. med. Hafn. T. 1. No. 24). Cfr. Wichmann l. c. p. 89. — R. Ligni quassiae rasi scrupulum unum. Coque c. s. q. aquae per quartam horae partem, colatura unciarum quatuor detur. Sr. capiat nychthemeri spatio.

10) De mirifica ope herbae scabiosae in dysphagiae sanatione testatur J. F. Isenflamm (de difficili in observ. anatom. epicrisi). Vide etiam S. G. Vogel (*allgem. diagnost. Untersuchungen. Th.* 1. p. 46).

11) „Qui in spasmis oesophagi sopiendis, ad detrahendum a superioribus humorum affluxum, *pediluviis* uti velit,

sicatoria ad dorsum [12]) et *camphora* [13]) laudem promeruere.

Morbi nervei.

4. Ubi indicatio dumtaxat circa nervorum nimium sensum temperandum versatur, *opium* prae omni alio pharmaco satisfacit [14]). Etiam illud in dysphagiis insanabilibus miserias lenit; quod vix a *hyoscyamo* [15]) expectandum. *Cuprum ammoniacale* [16]) et *oleum cajeput* [17]) in malo, de quo agi-

videat, an pedes nimis sint frigidi: tum enim pediluvia ad tempus differre juvabit, atque pedes primum frictionibus ac suppositis illis lagenis, aqua calida plenis probe fomentare" (Fr. Hoffmann l. c. p. 465. cautel. §. 1).

12) „Quando spasmus gulam magis inferiorem obsidet, linimenta ac externa reliqua non tam pectori ac praecordiis quam potius *spinae dorsi* sunt adplicanda; id quod praesertim J. Langius epist. med. pract. Part. II. Epist. 43. p. 178. ex Aetio et Galeno et experientia commonstrat" (Fr. Hoffmann l. c. §. III).

13) „Et asseverare certa fide possum, quod id remedii genus granis circiter duobus cum nitro permixtum in discutiendis humorum stagnationibus, ad superficiem pellendis sudoribus, et exanthematibus, atque relaxandis internarum partium constrictionibns divinae fere sit virtutis" (Fr. Hoffmann l. c. obs. I. Epicris. p. 469).

14) Johnston (l. c. p. 180) exemplum feminae juvenis refert, quae sine notis inflammatoriis vel aliis, per aliquot dies deglutire nihil potuit. *Laudano liquido* parvis dosibus adhibito, convaluit. In altero aegro (l. c. p. 181) dedit *extractum thebaicum* cum *extracto conii maculati* sub forma pilularum, ut ori solutae deglutientur.

15) Commendatur a Withering in *medicinisch. Commentar. von Edinburg. Dec.* 2. *B.* 4. p. 262.

16) Cfr. *med. Comment. von Edinburg. B.* 7. p. 91.

ıgitur, non adhibuimus. A *moscho* [18]), ab *atropa belladonna* [19]) et praesertim ab *aqua laurocerasi cohobata* [20]) levamen obtinuimus. Prodest inprimis collo et dorso vel dictum *oleum cajeput* [21]), vel, si ejus odor adversetur, *balsamum vitae Hoffmanni externum* illinire. Item jugulum pannis laneis, subfumigiis ex *succino*, *benzoe*, *myrrha* imbutis involvere, vel perfricare. Nec laudata jam *methodus endermica* *) negligenda **). Juvant porro *clysteres ex infuso chamomillae* cum vel sine *asa foetida* [22]) aut *camphora* [23]); *odoramenta* [24]), *bal-*

17) Vide Murray apparat. medicam. Vol. III. p. 330. — Weickard *Entwurf einer einfachern Arzneyk.* p. 222.

18) Ejus tincturam ope aetheris sulphurici paratam adhibui.

19) Forte laus huic pharmaco in curanda hydrophobia ex rabie (immerito) tributa, confusioni ejus morbi cum affectionibus spasmodicis gulae insontibus, ubi revera conducit, tribuenda est.

20) A guttis quinque ad decem, ter quaterve de die.

21) Thunberg diss. de oleo cajeput. Upsal. 1797.

*) Cap. X. §. XXIX. No. 8.

**) Omboni l. c. (pars dimidia grani *sulphatis morphinae* infra tracheam, parte prius vesicatorio denudatâ, adplicita). Vesicatorii loco, linimentum ammoniacale adhibent Trousseau et Bonnet (*Recherches sur l'emploi des préparations de morphine.* Vid. Omodei *annali universali di medicina.* 1832. *Marzo.* p. 552).

22) Drachma semis, vitello ovi subacta ad uncias sex infusi.

23) Grana decem mucilagine gummi arabici subacta ad uncias sex infusi.

24) „In paroxysmis hystericis ubi semi mortuae jacent, ad eas excitandas, insignioris usus sunt, praeter clysteres, graveolentia, volatilia oleosa, castorina etc. *naribus ad-*

nea tepida [25]). *Edulium* quoque *jucundum* proponendum [26]).

plicata aut plumae perdicum, aliaque foetida accensa" (Fr. Hoffmann l. c. cautel. §. IV).

25) Cum lacte simul ad nutriendum inserviunt. Cfr. J. E. A. Koch *Erfahrungen über die Wirkungskräfte des Gesundbrunnens und des Bades zu Lauchstädt. Halle* 1802. p. 33.

26) Ephem. acad. nat. curios. dec. III. ann. 7. et 8. obs. 47.

DE MORBIS
ABDOMINIS GENERATIM
ET
VENTRICULI IN SPECIE.

Caput XII.
De morbis abdominis generatim.

§. XXXV.
Praemonitio. Literatura. Doctrinae consideratio.

1. Absolutis jam doctrinis febrium morborumque cutis, systematis nervorum, sensuum, laryngis, corporis thyreoidei, tracheae, thecae thoracicae, pulmonum, diaphragmatis, pericardii, cordis, vasorum sanguinis circuitui dicatorum, cavitatum oris et oesophagi; nos ad *abdominis* explanandas aegritudines alacriter accingimus. Arduum, si quod est, conamen! Praemonitio.

2. Viam quidem isto in opere ineundam designarunt Galenus [1]), Montagnana [2]), A. Santangeli [3]), L. G. Eschenbach [4]), Kaempf [5]), J. Leake [6]), Ch. Literatura.

1) De morbis infimi ventris. Opp.

2) Consilia de aegritudinibus inferioris ventris. in opp. select. Francf. 1604.

3) Opuscula de morbis infimi ventris. Romae 1750.

4) *Vermischte medicinische und chirurgische Bemerkungen über verschiedene Krankheiten der Brust und des Unterleibs.* Leipz. 1786.

5) *Für Aerzte und Kranke bestimmte Abhandlung,* von einer

Ch. R. Pemberton[7]) et J. Abercrombie[8]); ast scalebrosa illa adhuc est, et, ipsa vocabuli *abdominis* designante etymologia, abdita.

Doctrinae consideratio.

3. Est autem simul amoena. Delectat nimirum varietas, territorium, si ita dicere licet, pathologicum trium functionum, nutritionis nimirum, secretionis et excretionis urinae, ac generationis percurrendo. Nunc autem quaedam *de abdominis regionibus*, de *situ viscerum abdominalium*, de *exploratione ventris*, de ejus *vitiosa conformatione*, de *herniis* in genere morbisque *umbilici* in specie, praemittenda sunt; quo facto (quum de morbis *musculorum abdominis* jam locuti simus[9]), et de iis *peritonaei* absoluto tractatu viscerum ei incluso-

neuen Methode die hartnäckigen Krankheiten, die ihren Sitz im Unterleibe haben, besonders die Hypochondrie, sicher und glücklich zu heilen. Leipz. 1784. *Achte vermehrte Ausgabe mit Beleuchtung der dagegen gemachten Einwendungen. Leipz.* 1821.

6) *A practical essay on diseases of the viscera, particularly those of the stomach* etc. *Lond.* 1792.

7) *Practical treatise on various diseases of the abdominal viscera. London* 1806. 1814. — Versio germanica cum praefatione et adnotation. auctore J. A. Albers. Bremen 1817 (Ea utor).

8) *Pathological and practical researches on the diseases of the stomach, the intestinal canal, the liver and the other viscera of the abdomen. Edinburgh* 1828. — Versio germanica autore Gerhard von dem Busch. Bremen 1830 (Ea utor).

9) Secundae edit. Part. I. Vol. III. sect. II. cap. XXX. §. CV. No. 6—8.

sorum sermonem instituemus) mox ad *ventriculi aegritudines* illustrandas deveniemus.

§. XXXVI.

Abdominis regiones; situsque viscerum.

1. Iter simul facientes hortamur, *abdominis regiones* definient (synonyma, quippe ad scriptores antiquos rite intelligendos necessaria, non spernendo) et *viscerum* unicuique illarum respondentium *situm* notent accurate [1]). Generatim.

2. *Abdomen* [2]) „incipit externe continuatis integumentis thoracis per pollicis spatium super cartilaginis xyphoidis apicem, et in peripheria utriusque l:teris ad arcuatos margines costarum adscendentium irregulari via, ex diversis arcubus conflata, continuatur usque dum in posteriori parte intra spinam ultimae vertebrae dorsi primamque lumborum ad earum symphysin utraque latera sibi occurrunt et in ambitu suo horizontali parallela finiuntur. Ex his amplo et lato descensu anterius libere, posterius ad columnae vertebrarum lumba- Abdominis limites.

1) G. H. Troschel diss. de morbis ex alieno situ partium abdominis. Francf. ad Viadr. 1754 (Haller disput. ad morbor. historiam et curationem facientes. T. IV. No. CXVIII).

2) Graec. γαςηρ, ἤτρον, ὑποκοιλον, επιγαςριον; Latin. imus venter, usitatiori autem nomine, abdomen (Celsus de medicina Libr. IV. cap. 1). Arab. tenur, mirach. Ital. *ventre, basso ventre, addome.* Gall. *ventre, bas-ventre, ventre inférieur.* Anglic. *the belly, panch.* Germ. *der Leib, Unterleib, Wannst.*

barium longitudinem continuatur, tandem versus anteriora tegumenta iterum superiori et anteriori parti labii externi spinae superioris ossis ilei annectuntur, investitque omni externa pelvis superficie et annatis partibus ad finem capitis circa collum ossis femoris supra utrosque trochanteres, angustiora fiunt, in triangularem formam medium versus ad anteriorem ossis ischii et pubis superficiem descendunt, et plane versus inferiora se arcuunt. In posteriori regione os sacrum et coccygis omnisque lateralis regio circumdatur et lento sic facto descensu mox inclinate adscendente, mox horizontali linea, ex anteriori parte, descensa integumenta recipiuntur et annectuntur" [3]).

Regiones primariae.

3. Haec superficies, licet irregularis nec mathematicae dimensioni adaptata videatur [4]), sequenti modo divisa est. Umbilicus locus in plana anteriori superficie in collis modum elevatus, centrum divisionis fit, quod ab ipsa natura praefixum videtur. Duos circiter digitos supra illum, in media anterioris abdominis superficie, punctum, et simile punctum quoque inferius inscribitur. Per haec puncta horizontali umbilici diametro parallelae lineae arcum tandem circumscribentes in peripheria abdominis usque ad rhachidem ducuntur, idque, ut superior, inferiores ex utroque la-

3) Troschel l. c. §. XIX.

4) C. A. Bergen diss. qua probatur mensuram et proportionem membrorum corporis humani summam perfectionem et rigorem mathematicum non admittere. Francf. ad Viadr. 1750.

latere costarum cartilaginosae partis arcus tangat; inferior autem, ex dextra et sinistra parte eminentes illas protuberantias spinae superioris cristis ossis ilei transgreditur. *Tres* inde oriuntur *abdominis anterioris regiones primariae*; quarum superior *epigastrica*, media *umbilicalis*, inferior *hypogastrica* dicitur. Abdomen posterius *unam* dumtaxat agnoscit regionem, *lumbalis* dicta. *Epigastrica* igitur *regio* a cartilagine xyphoide, cartilaginosa et ossea ultimarum costarum parte, superficie ad symphysin inferiorem ultimae dorsalis vertebrae, inferiori corporis secundae lumborum vertebrae parte, et dicta linea umbilico sic parallela determinatur. *Umbilicalis* seu *mesogastrica*, *regio* superne a dictis inferioribus prioribus finibus et linea iterum umbilico parallela, et superiori corporis quartae lumborum vertebrae parte coarctatur. *Hypogastrica regio* a terminis umbilicalis et finibus abdominis ad pelvim clauditur.

4. Quaevis regionum abdominis cardinalium in *tres regiones subordinatas* dividitur, si linea perpendicularis utrinque a curvatura maxima cartilaginis septimae costae verae usque ad latera symphyseos ossis pubis, ducitur. Inter linearum confinia notantur: in regione superiore seu *epigastrica*—*epigastrium* [5]) (*scrobiculum cordis, cardias, regio*

Regiones subordinatae.

5) Quondam scrobiculum cordis (seu cardias), a regione gastrica (seu epigastrio) distinguebatur, quatenus illud regionis epigastricae partem] dextram superiorem, haec ejus partem sinistram inferiorem occupat.

regio gastrica); in regione media seu mesogastrica — *regio umbilicalis*; in regione inferiori seu hypogastrica — *regio pubis*. Extra lineas praesto sunt: ad latera *epigastrii* — regiones *hypochondriacae seu praecordiales* [6]); ad latera regionis umbilicalis — *regiones iliacae*; ad latera regionis pubis — *regiones inguinales*, dextrae quidem et sinistrae.

Viscera variis regionibus addicta.

5. Si decumbente in dorsum cadavere abdomen aperitur, super illius *viscera* easdem lineas ductas nobis imaginari possumus, quas in externa superficie duximus.

Viscera in epigastrio.

6. Includit sic *epigastrium*, ventriculi et pancreatis partem maximam, hepatis lobum minorem, duodeni initium, coli transversi et omenti portionem, venae cavae truncum inferiorem, venae portarum initium, aortam descendentem, arteriam coeliacam cum ramis ejusdem atque plexu nervorum solari, arteriam meseraicam superiorem, ductusque thoracici extremitatem inferiorem.

Viscera in hypochondrio dextro.

7. Continet sic *regio hypochondriaca dextra* hepatis lobum magnum, vesiculam felleam et coli adscendentis partem.

Viscera in hypoch. sinistro.

8. Amplectitur sic *regio hypochondriaca sinistra* lienem, ventriculi fundum, pancreatis, coli et omenti partes.

Viscera in regione umbilic.

9. Abscondit sic *regio umbilicalis* omenti partem mediam, duodeni extremitatem, jejuni gyros medios, mesenterii portionem, venae cavae inferio-

6) Praecordia a Celso (l. c.) pro hypochondriis accipiuntur.

rioris truncum (a vasis lymphaticis et glandulis plexus lumbalis circumdatum) nec non aortam ventralem, arteriam mesentericam superiorem, plexusque nervorum mesentericos.

10. Tegit sic regio iliaca dextra, jejuni gyros dextros, coli adscendentis partem, intestinum coecum, capsulas renales, renem et initium uretheris dextri, in feminis tubam et ovarium, in maribus vasa spermatica. Viscera in regione iliaca dextra.

11. Fovet sic *regio iliaca sinistra* jejuni gyros sinistros, colon descendens cum flexura iliaca seu S. Romanum, capsulam renalem, renem et uretherem sinistrum, et reliqua juxta sexum uti opposito in latere. Viscera in regione iliaca sinistra.

12. Cooperit sic *regio pubis* vesicam urinariam, intestinum rectum, vasa hypogastrica, nervos ejusdem nominis; in feminis uterum, ejus ligamenta rotunda et posteriora; in maribus vesiculas seminales et prostatam. Viscera in regione pubis.

13. Celant sic *regiones inguinales* origines arteriarum et venarum cruralium, illasque arteriae epigastricae, glandulas inguinales, nervos crurales; in feminis portionem ligamentorum rotundorum uteri; in maribus funiculos spermaticos. Viscera in regionibus inguinalibus.

§. XXXVII.

Mutationes situs viscerum abdominalium juxta positionem corporis, aetatem, sexum, jejunium, expletionem, maciem et obesitatem.

1. *Stante homine* vertebrae lumbares antrorsum incurvantur, unde abdomen, praecique infe- Juxta positionem corporis.

rius

rius, magis prominet. Pelvis talem induit positionem ut cavitates cotyloides sint subtus, pars convexa ossis sacri supra parumve retro. Viscera, inprimis ventriculus, intestina et omentum, alioquin a hepate pressa, proprio etiam pondere descendunt, idque ratione vacuitatis ventriculi, intestinorum et vesicae urinariae. Distrahitur inde diaphragma. Distractio ista, descensus ille verisimiliter efficiunt, ut convalescentes, hystericae aliique viribus fracti, nec jejunium, nec alvi et lotii largam repentinamque evacuationem, quin cardialgiâ aut lipothymiae sensu tententur, stante corpore perferre diu possint. — Si quis *ventri incumbat*, patet viscera propius ad anteriorem abdominis fornicem accedere et renes a columna vertebrali et a musculis lumborum quodammodo recedere debere. — Dum *alterutrum in latus* decumbimus, viscera abdominalia minus fixa, intestina tenuia et omentum, corporis inclinationem sequuntur. Praeterea vertebrae lumbales arcum efformant, cujus pars convexa subtus, concava supra est, costis annexis ab osse ileo hîc discedentibus, ibi appropinquatis. Musculi parti superiori respondentes relaxantur, illi partis inferioris tenduntur. — *Decumbente homine in dorsum*, pectore, pelvi et lumbis elevatioribus, musculorum abdominalium relaxatio succedit. Viscera hinc superiora abdominis deorsum vergunt et inferiora e pelvi prominent. — *Sedendo* abdomen minus quam stando prominet, immo retrahitur. —

Dum

Dum *genubus innitimur*, viscera abdominalia et maxime intestina, musculos abdominales, praecipue rectos, antrorsum premendo, tendunt. Impeditur inde plus minus respirationis negotium. En cur gravidae, senes et valetudinarii positionem illam aegre sustinere valeant [1]).

Juxta aetatem.

2. In *recens natis* spatium pelvim inter et sternum, quod in adultis vix quintam totius corporis format partem, tertiam circiter constituit. Amplitudo abdominis infantilis maxime mediae ejus regioni debetur; quae regio ideo amplissima est, quia columna vertebralis necdum incurvata, costae magis extus conversae, fornices diaphragmatis minus profundi et pelvis longe minor. Ac re quidem vera, viscera abdominalia infantum fere omnia, spatium ventris medium occupant, donec progrediente aetate, auctis capacitatibus hypochondriorum et pelvis, cavitates ejusmodi propria iis organa vindicare possint. Donec vero id contingat, *ventriculus*, fere perpendicularis, usque ad umbilicum extenditur, parte ejus convexa sinistrorsum, concavâ dextrorsum oblique spectante. *Omentum* quatenus convexae ventriculi parti annexum, necessario sinistrum magis latus occupare debet. Cave itaque, ne, observando illud magis opposito attactui reniti id aut omenti obstructioni, aut coli turgori praemature adscribas. *Hepar*, quo tenuior aetas (habita proportione reliqui corporis) eo majus, et fere totum in mediâ

1) Portal *cours d' anatomie médicale* T. 5. p. 94.

diâ abdominis regione locatum. *Duodenum* vix non omnino retro ventriculum situm. *Lien*, ab hypochondrio haud tectus, hepatis domicilium usurpare videtur. *Vesica urinaria* magna, superius ubi urachus inseritur, acuminata, fere umbilicum adtingit. Et *uterus cum ovariis* eminet. Quae omnia eadem qua evolutio corporis procedit ratione, aucta nimirum undique pelvi, costis demissis, hypochondriis excavatis et diaphragmate arcuato, mutantur [2]).

Juxta sexum.

3. *Abdomen feminile* plus prominet plusque habet rotunditatis. Regio superior thoraci inclusa angustior est, ampliores autem sunt regiones inferiores et praecipue hypogastrica. Pili pubis linea recta circumscripti cernuntur. Umbilici ab eo distantia major. Hypochondria molliora. Lumbi magis elongati et proceri [3]). Tempore pubertatis abdomen durius, quam aetate progrediente. In virginibus magis renitens, quam in feminis, illis praecipue quae pepererunt. Hae rugas quoque et maculas in cute ventrem tegente exhibent [4]). Sicut pars columnae vertebralis lumbaris in

2) Portal *observations sur la situation des viscères du bas ventre chez les enfans, et sur le déplacement qu'ils éprouvent dans un age plus avancé. Mémoires de l'acad. de Paris. Année* 1771. *Et op. c.* p. 97. 99.

3) J. F. Ackermann (Th. Soemmerring) diss. de discrimine sexuum praeter genitalia. Mogunt. 1788. Versio german. cum praefatione, auctore Jos. Wenzel. Coblentz 1788.

4) Editionis secundae P. I. Vol. III. sect. II. cap. I. §. 1. No. 4.

in sexu sequiori illam marium longitudine excedit; ita et abdominis cavum. Tubus intestinalis, caeteris paribus, in illo longior; hepar minus [5]).

Juxta jejun. et expletum.

4. *Abdomen jejunum* molle, *expletum* renitens fieri diu credis? Non omnino vere. Vacuus enim ventriculus vacuaque intestina hepati prementi amplius resistere nequeunt; cedit itaque ligamentum suspensorium jecinoris (ad tantum viscus per se sustinendum impar), indeque eo quodammodo prolapso, tensio quaedam in superiori media et laterali dextra abdominis parte sentitur, sola ciborum assumtione tollenda [6]). Constat ventriculum vacuum intestinis placide incumbere, repletum autem, operâ ligamentorum gastro-phrenici et splenico-gastrici ita rotari, ut margo, ante pastum, inferior, anterior, et superior, posterior evadant. Attollitur sic omentum, indeque colon transversum, quod tempore jejunii potius regioni umbilicali quam gastricae addictum invenitur.

Jux. emaciat. et obes.

5. Fovea in regione epigastrica, *scrobiculum cordis* dicta, profundior est in hominibus *macilentis* quam in *obesis*. In illis repleto ventriculo, manu epigastrio admota, saepe pulsatio arteriae juxta curvaturam majorem stomachi decurrentis percipitur. Abdominis obesitas frequentissime inter annum aetatis quadragesimum quintum et quinquagesimum observari solet [7]).

§. XXXVIII.

5) C. G. Carus *Lehrbuch der Gynaekologie. Leipz.* 1820. *B.* 1. p. 17.

6) Troschel l. c. §. LXVI.

7) Cfr. F. J. Hunauld *observations anatomiques de la graisse*

§. XXXVIII.

Exploratio abdominis.

Praecepta. 1. „Qui manibus contrectaverit ventrem, minus falli poterit, quam qui non contrectaverit [1])". Debet autem ejusmodi contrectatio diversimode posito aegroto fieri [2]). Jaceat nunc *supine* super stratum duriusculum, capite pulvinaris ope elevato (ad evitandam contractionem musculorum sterno-mastoideorum, quatenus illam musculorum abdominis inducit) et podice similiter suffulto, flexisque genubus et positis in talos pedibus (ad relaxanda cuncta ventris tegumenta). Decumbat nunc vicissim in *alterutra latera*, facta simul profunda inspiratione ut venter magis prosiliat. Instet nunc *pedibus* jejunus, respirationem augendo, minuendo, scopo viscera e reconditis a theca thoracis locis vicissim provocandi, reducendi. Innitatur

de l'homme dans différens états de sa vie. Mémoir. de l' acad. de Paris. Année 1732. *Hist.* 28.

1) Hippocrat. praedict. lib. II. c. 2.

2) Planer methodus investigandi locos adfectos. Tübing 1579; — J. F. Isenflamm *Versuch einiger praktischer Anmerkungen über die Eingeweide zur Erläuterung verschiedener verborgener Krankheiten und Zufälle. Erlangen* 1784; — J. P. Frank oratio academica de signis morborum ex corporis si partiumque positione petendis. Delectus opusculorum medicor. antehac in diversis acad. editor. Vol. VI. Ticeni 1789; — A. Portal *cours d'anatomie médicale. T.* 5. — S. G. Vogel *allgemeine med. diagnostische Untersuchungen zur Erweiterung und Vervollkommnung seines Krankenexamens. Stendal* 1824.

tatur nunc *genubus cubitisque*, ut contenta in abdominis cavitate ad ejus parietem anteriorem propius accedant. Haecque omnia, si caeterum liceat, *balneo* praemisso universali tepido [3]).

2. Contrectatio perficitur apice digitorum haud frigidorum, super universam abdominis superficiem, lumbis non exceptis ita deductorum, ut singulae ejus regiones vicissim perpendiculari, horizontali et obliqua compressione et percussione, medici intuitu in aegroti vultum defixo, palpentur. Continuatio argumenti.

3. Quo in opere respiciendum ad abdominis peripheriam, mollitiem, tensionem, duritiem, temperaturam, sensum et pulsationem. Pro viscerum cavitate abdominis inclusorum duritie, imponit facile contractio musculorum abdominalium rectorum, cui ipse, ut ut levis, adtactus tegumentorum ventris, etsi per debitam corporis positionem prius relaxatorum, in plurimis hominibus ansam porrigit. Et pars columnae vertebralis lumbaris, in aegrotis admodum macilentis, pro obstructione viscerum abdominalium, habita est. Finis argumenti.

4. Ad abdominis conditionem morbosam propius explorandam *stethoscopium* [4]) adhibitum fuit. Quum autem parum vel nihil inde lucri emergeret, mox aliud, credulorum ludibrio, inventum est Adminicula.

3) Magni facio adminiculum istud, hucusque, quod sciam, a scriptoribus, pro meliori abdominis exploratione minime indicatum.

4) Part. II. Vol. II. sect. I. cap. XI. §. LIV. 7.

est instrumentum. Loquimur de *pleximetro*, de lamina scilicet eburnea, loco abdominis explorando, superimponenda et percutienda [5]).

§. XXXIX.

Diagnosis.

Fontes.

1. Morborum abdominalium diagnosis potissimum erui debet, ex *aegroti habitu*, *modo vivendi*, *morbis praegressis*, ex *conditionibus partium cum ventre maximum consensum alentium* exque *functionibus viscerum abdominalium*.

Habitus aegri.

2. Qui morbis viscerum abdominalium (saltem sacco peritonaei inclusorum ad quae nunc indagines nostras circumscribimus) laborant, vultum exhibent tristem, collapsum, rugosum, ex pallido subflavum, intuitum languidum, oculos halone livido circumdatos. Aliàs illis facie accensa genae sublividae oculique rubore suffusi sunt. Morbi abdominis magnum porro imperium in hominum modos incedendi, standi, decumbendi, verbo *corpus tenendi* exercent; ita ut saepe ex solo aegri intuitu viscerum abdominalium aut dolorem, aut phlogosin, aut herniam arguere poteris [1]). Maxime tan-

5) P. A. Piorry *de la percussion médiate et des signes obtenus à l'aide de ce nouveau moyen d'exploration dans les maladies des organes thoraciques et abdominaux. Paris et Londres* 1828; — J. F. H. Albers *zur mittelbaren Percussion bei Untersuchung der Bauchhöhle* in Graefe *und* Walther *Journ. der Chir. und Augenheilk. B.* 15. *Heft* 2. p. 291.

1) De his Marshall Hall (*Handbuch der Diagnostik. A. d.*

tandem illi morbi *nutritionis negotium* perturbant. Sequuntur inde vel *macies*, vestibus et cute ac si ab alieno homine obesiore deprompta essent, pendulis factis, vel *corpulentia*, derepente ingruens, membrorum gravitate stipata. Confirmatur sic effatum: „Si plenior aliquis et speciosior et coloratior factus est, suspecta habere bona sua debent“ [2]).

3. Quamvis morbi viscerum abdominalium ad omnium civium ordinum januas pulsent, sunt tamen maxime familiares illis, qui victum vel nimium et succulentum pauco corporis exercitio, vel deficientem et macilentum nimiis ejus laboribus jungunt, — qui potu liquorum fermentatorum et potissimum alcoholis abutuntur, — qui vasorum culinariorum facile cuprum aut plumbum largientium curam flocci pendent, — qui opificium ventri infensum exercent, — qui vestes arctas nimis induunt, — qui animi pathematum vim crebo experiuntur, — et qui studiis, veneri et pharmacis plus quam par foret indulgent, idque maxime si vel jure haereditario, vel ob pravam abdominis structuram [3]), ad morbos, de quibus agitur, dispositi sunt. **Modus vivendi.**

4. Pro aegritudinum abdominalium uberrimo fonte respicias, perpessas olim *febres intermittentes* [4]), **Morbi praegressi.**

E. mit Anmerk. von A. Fr. Bloch. *Helmst.*. 1823. p. 66. 88. 366) legisse non poenitebit.

2) L. G. Klein Interpres clinicus. Praef. A. Haller Edit. nov. Lips. 1826. p. 1.

3) Cap. XII. §. XLI.

tes[4]), *impetigines*[5]) et *haemorrhagias*. Istarum inprimis caussae, si in pueritia capiti, et absoluta pubertate pectori infensae fuerint, progrediente aetate raro abdomini parcent.

Consensus.

5. *Consensus nervorum*[6]) memores, intelligent, morbos abdominis nonnunquam facilius ex conditione animi, sensuum, respirationis, pulsuum, functionum sexus etc. manifestos fieri, quam ex examine ipsius regionis affectae.

Functiones viscer. abdomin.

6. Quo in negotio praeterea de *excrementis* sollicitus esto[7]), ea in loco lucido ope baculi et transfusionis ex uno vase in aliud (nec exclusa interdum analysi chemica) absque abominatione perlustrando. Juvat aliquando contenta in intestinis per repetitos *clysteres exploratorios* evocare[8]).

Im-

4) Edit. secund. Part. I. Vol. I. sect. I. cap. II. §. XXIX. No. 1.

5) Edit. secund. Part. I. Vol. III. sect. II. cap. XV. §. XXXVIII. 3. — Cap. XVIII. §. LII. 2.

6) Part. II. Vol. I. sect. I. cap. I. §. III. No. 29.

7) J. M. Montanus lib. II. de excrementis, unus in fecibus alter in urinis. Patav. 1554; — A. Fonseca de hominis excrementis. Pisis 1613. — Theophili lib. de excrementis alvi et indicio medico ex illis ferendo. Lugd. Bat. 1703; — Bruno diss. de retrimentorum corporis humani colori- variam in rotis significationem praebentibus. Altdorf. 1703; — H. Boerhaave diss. de utilitate explorandorum in aegris excrementorum ut signis. Lugd. Bat. 1710; — Homberg *observations sur la matière fécale. Mémoires de l'acad. des scienc. année* 1711. *Paris* 1730. p. 39; — Juncker de alvina excretione ut signo. Halae 1756; — C. Rheindorf diss. de alvi dejectionibus. Bonn. 1830.

Immo quis explorationis caussa abdomini *glaciem* imponere ausus est[9]).

§. XL.

Semiotica. Monitum.

1. Abdomen, et inprimis praecordia (hypochondria), ad *eventa* morborum tam acutorum quam chronicorum praesagienda summi semper habebantur momenti[1]). *Bonum*, si fuerint modica naturalique crassitudine[2]), si nec dolent, et in utroque latere mollia ac aequalia[3]), reperiuntur. *Mala* sunt hypochondria, quae in morbis acutis intenta, dura dolentia[4]), inaequalia[5]), appa- Semiotica.

8) „*Wiederholte exploratorische Clystiere entdecken oft den Feind*" (Vogel l. c. p. 130).

9) „*Ein mir bekannter einsichtsvoller Arzt im Auslande, legte Personen, die immer einen schlimmen Geruch um sich verbreiteten, Eis auf den Leib. Allen ging darauf etwas Ungewöhnliches ab, den Meisten eiterartiger Unrath, bey einem Stücke von Bandwurm, bey andern dicke Schleimklumpen* . . ." (Vogel l. c. p. 138).

1) Prosper Alpinus de praesagienda vita et morte. V. II. p. 329; — Luther diss. de peritonaeo integrae sanitatis et ambig. morb. indice. Erford. 1734; — Ackermann diss. praesagia medica ex praecordiis. Goett. 1752; — Schmiedel diss. de praecordiis. Erlang. 1753; — Andr. El. Buechner resp. Boehme diss. de inflatione hypochondriorum frequentius sinistrum, quam dextrum infestante. Hal. 1758; — Chr. G. Gruner semiotice physiol. et pathol. complex. Hal. 1775. p. 614—619; — F. J. Double *séméilogie générale. Paris* 1822.

2) Hippocrat. aphorism. II. 35.

3) Hippocrat. prognost. §. 5. — Coac. §. 2.

parent. Praeter haec si subito attolluntur praecordia unaque murmura ventris et lumborum dolor incidunt, dejectiones [6]) adfuturas, nisi flatus vel urina multa subsequantur, expecta. Praecordia distenta cum laterum dolore ac splenis tumore [7]), in febre acuta narium haemorrhagiam, post judicium vero recidivam portendunt. Nec *meteorismus* negligendus, sub quo aegrorum venter, praecordia, intestina, incredibile quantum sine dolore atque cum gravitatis sensu inflantur atque attolluntur.

Monitum. 2. Ulteriora praecepta generalia *Prognosis* morborum abdominis non admittit, *Curam* illa plane respuit.

Caput

4) Hippocrat. epidemic. I. sect. III. cap. 11. 12.

5) Galen. loc. affect. V. 3.

6) Hippocrat. aphor. IV. 73.

7) Hippocrat. epidemic. II. sect. III.

Caput XIII.

De abdominis vitiosa conformatione, situ alieno viscerum, hernia abdominali et morbis umbilici.

§. XLI.

Vitiosa abdominis conformatio.

1. „Totum abdomen nec situ peccasse observatum est, nec peccare potest. Non enim primo ventri superstrui, non inter caput et thoracem poni, non denique unius extremitatis locum occupare potest, quum a tota hac insigni totius machinae parte tantum dependeat, ut alienus totus locus cum idea hominis cogitari nequeat [1])". Singulae autem partes vario modo aberrare possunt. Notio.

2. *Monstra* exhibuerunt viscera abdominalia, propter omnium tegumentorum absentiam, denudata et e sede procidua [2]), musculosque abdominis deficientes [3]), fissos [4]). Monstra.

3. Pec-

1) Troschel diss. citat. de morbis ex alieno situ partium §. XX.

2) Ruysch observ. anat. chir. cent. Amstelod. 1691. obs. LXXI—III. p. 92—4; — Schaarschmidt *Verzeichniss der Merkwürdigkeiten bei dem anatom. Theater zu Berlin.* 1750. p. 13; — Fried diss. de foetu, intestinis plane nudis extra abdomen propendentibus nato. Argent. 1760 in Waiz

Varia capacitas.

3. Peccat praeterea abdomen respectu *capacitatis*. *Minor* illa, evolutionem viscerum inclusorum

neuen Auszügen. *B*. 4. p. 83; — *Considérations générales sur la monstruosité et description d'un genre nouveau observé dans l'espèce humaine et nommé Aspalasome*, *par Mr*. Geoffroy Saint-Hillaire. *Journal complémentaire du dictionaire des sciences médicales*. *T*. 21. *Mars* 1825. p. 236.

3) Eschenbach observata quaedam anatom. chir. med. rara. Rostock. 1769. T. II; — J. S. Elsholdt de conceptione tubaria. Colon. 1669; — Lachmund Miscell. acad. nat. cur. dec. I. ann. 3. obs. 103; — Schröck ibid. ann. 6. obs. 232. — Höchstetter observ. dec. VI. obs. 5; — Bartholinus Act. med. Hafnien. Part. I. obs. 110; — Sennertus medic. pract. lib. IV. P. II. sect. IV. cap. VII; — Schacher diss. de morbis a situ intestinorum praeternaturali. Lips. 1721. p. 45; — Haller comment. in praelect. Boerhaavii. T. V. P. II. p. 503. — Troschel l. c. §. XX; — Herold in Stark's *Archiv für die Geburtshülfe*. *B*. 1. *St*. 1. p. 36. *Tab*. *I*. *II*; — Jan van Wy in *Verhandelingen van het genootschap ter bevordering van Genees- en Heelkunde te Antverpen*. *Jaar* 5. *Deel* 1. *No*. 1; — Saxtorph in Act. soc. Hafniens. Vol. I.

4) Chislett in *The new Lond. med. Journal* 1792. *Vol*. 1. *Part*. 4; — C. A. Tott *eine merkwürdige Missbildung des Unterleibs als Beytrag zur path. Anat. in* Rust's *Magaz. für die gesammte Heilk*. *B*. 31. *Heft* 3. p. 534 („*an der rechten Seite des sonst normal beschaffenen und kunstrecht unterbundenen Nabelschnurendes befindet sich eine Oeffnung mit plattem Rande im geraden Bauchmuskel, jedoch ausser dem Gebiete der Linea alba, durch welche ein Theil der Gedärme, und zwar des Grimm-, Leer- und Krummdarmes, ohne vom Darmfell bedeckt zu seyn, also frey, sammt einem Theil der Gallenblase vorgefallen war. Das Kind hatte 36 Stunden gelebt*").

sorum impedit eorumque cohibet energiam; *major*, torporem et lentorem circuitus cruoris inducit [5]).

4. *Imminuitur abdominis capacitas* si *costae* nimis descendant, vel in alterutrum latus inclinent; si ideo, vel ex mala columnae vertebralis conformatione, *diaphragma* plus aequo deorsum vergat; si *cartilago ensiformis*, alioquin formâ variare solita [6]), aut longitudine peccet aut nimis intus curvetur [7]); si *columna vertebralis* introrsum flexa sit; si *pelvis* solito angustior; sique *musculi* abdominis (ut in colica saturnina et morbis quibusdam spinae et ventriculi contingere solet) contracti, rigidi, vel et cartilaginei [8]). **Capacitas imminuta.**

5. *Au-*

5) L. W. Lemonnier ergo in macilentis liberior quam in obesis circulatio. Paris 1740.

6) Modo est rotunda (Voigtel *Handbuch der path. Anat. B.* I. p. 307), bifurcata (Sandifort museum anatom. T. I. p. 179. No. CXCIII. T. II. Tab. XLVI. fig. 3. 4), tricuspidata (J. M. Hofmann disquis. corp. human. anat. patholog. spec. IX. §. 6. p. 148; — Blumenbach *Geschichte der Knochen* §. 295), perforata (Blumenbach l. c. §. 296), separata (Haller de corp. hum. fabric. Vol. VI. p. 23; — Sandifort observ. anat. patholog. lib. III. cap. X. p. 134).

7) B. Condronchi de morbo novo sive prolapsu cartilaginis mucronatae. Bonon. 1603. Editio G. G. Gruneri. Jen 1786; — L. Septalius de morbis ex mucronata cartilagine pendentibus. Mediol. 1632. — Th. Bartholinus in Act. Hafniens. Vol. V. Hafn. 1680; — Troschel l. c. §. XXIX; — Albini Tab. ossium XIV. Cfr. Kurt Sprengel *Versuch einer pragmatischen Geschichte der Heilk. B.* 3. p. 183.

8) Blasius observ. med. rarior. obs. V. p. 10. Tab. II.

Capacit. aucta.

5. *Augent abdominis capacitatem* caussae vix allatis oppositae; item obesitas [9]), ascites, hydrops ovarii et uteri, graviditas, tympanitis, physconia viscerum abdominalium, tumores, relaxatio musculorum ventris [10]), exuberantia cutis [11]).

§. XLII.

Situs alienus viscerum abdominalium.

Ex vitio congenito.

1. Viscera abdominalia quae dextrorsum jacere deberent, lusu naturae, interdum latus sinistrum occupant, et vice versa [1]). Ad complendum miraculum ejusmodi *translationes* [2]) (de quibus

9) Part. I. Vol. III. sect. II. cap. XXV. §. LXXXIV. 3.

10) Ejusmodi relationem communissimam caussam in specu vertebrali (utpote ex quo musculi abdominis nervos accipiunt) latitare putamus.

11) Cordes *widernatürliche Ausdehnung der Bauchdecken;* in Graefe's *und* Walther's *Journ. für die Chir. und Augenheilk. B.* 7. *Heft* 2.

1) Chr. G. Ludwig progr. de situ praeternaturali viscerum infimi ventris. Lips. 1759. Versio germanica exstat in Waiz *neue Aufsätze. B.* 2. p. 118; — Metzger progr. de translatione viscerum. Regiom. 1782 et ejus *vermischte Schriften. Königsberg* 1782. *B.* 2. p. 206.

2) Lege de hoc argumento: Pecquet experimenta nova anatomica. Paris 1654. p. 179; — Patin *lettres choisies. T.* 1. p. 135; — Bartholini hist. anat. rara. cent. II. hist. XXIX. T. I. p. 219; — Moraud in *Histoire de l'acad. Ro. des sciences.* 1688. p. 44; — Boerhaave *pathologische Betrachtungen des Herzens* §. 4. in *Samml. auserles. Abhandl. f. prakt. Aerzte. B.* 9. p. 500; — Haller opuscul. pathologica. obs. XXIX; — Sampson in *Philosophic. Transact.* No. CVII. T. 9. p. 746; — Holt ibid. No. CCLXXV.

bus plura in pathologia speciali viscerum) plerumque sine evidenti detrimento locum obtinent.

2. Quandoque situs alienus visceris unius alteriusve ex *defectu alligationis* provenit, ut debitis locis respectu ligamentorum ventriculi [3]), hepatis [4]), lienis [5]), et quoad mesenterium atque intestina [6]), palam fiet.

Ex defect. alligationis.

3. Nunc viscus volumine auctum, aut enatus parasitus, domicilium partis contiguae usurpat, eamque emigrare cogit. — Nunc viscus phlogosi corripitur ideoque intumescit et lympham coagulabilem secernit, quae lympha pseudomembranis ansam praebet, quibus partes contiguae circumretiuntur. Cessâ tandem phlogosi, detumescit viscus, ac partes cum quibus morbosam connexionem inivit, secum in alienam sphaeram trahit. — Nunc

Ex morbis partium contiguarum.

T. 22. p. 992; — Sue *auserl. Abhandl. der Acad. der Wissenschaften zu Paris. A. d. Fr. Leipz.* 1754. *B.* 2. p. 315; — Mohrenheim *Wiener Beyträge. B.* 2. p. 305; — Sandifort observ. anatom. patholog. lib. I. cap. II. p. 39. lib. IV. cap. VI. p. 54 et 60; — Aubertin in *Journ. de médec. T.* 45. p. 408; — Lentin *Beyträge zur ausübenden Arzneywissensch. B.* 2. p. 76; — Römer sylloge opusculor. Ital. Vol. I; — Ballie in *London med. Journ.* 1789. *Vol.* 10. *Part.* 2. *No.* 6.

3) Troschel l. c. §. LXX.

4) L. Wolfstrigel observat. de tumore ex prolapso hepate. in Miscell. acad. nat. curios. 1751. obs. 88; — Reisel observat. de hepatocele. ibid. Dec. II. a. 7.

5) Abr. Vater diss. de lienis prolapsu. Vitemb. 1746.

6) Hargens in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 9. *St.* 4. p. 178.

Nunc tandem viscus atrophia laborans, spatium vacuum relinquit, in quod adposita exta irruunt [7]).

Herniae. 4. Frequentissime abdominis viscera, potissimum intestina et omentum, vel sejunctim vel invicem, portioni peritonaei, in saccum extra abdomen prolongatae, includuntur, quod *herniam* constituit. Etsi hujus morbi doctrina (quae praecipue G. Arnauld [8]), P. Pott [9]), A. G. Richter [10]), P. Camper [11]), Astley Cooper [12]), Fr. Kp. Hesselbach [13]), W. Lawrence [14]), A. Scarpa [15]), H. J. Brun-

7) Heister (Act. acad. nat. cur. Vol. X. obs. 2. p. 4) exemplum refert praestigiatoris, qui utpote hepate minimo instructus, propria intestina in spatium inter jecur et costas relictum, ita promovere potuit, ut abdomen reliquum, umbilico vertebras adtingente, vacuum apparuerit.

8) *Dissertations on hernies or ruptures. Lond.* 1749; — *Mémoires de chirurgie T.* 1. 2. *Paris* 1768.

9) *A treatise on ruptures. London* 1756. 1766.

10) *Abhandlung von den Brüchen. Gött.* 1785; — Et ejusdem *Anfangsgründe der Wundarzneyk. B.* 5 et 6.

11) Icones herniarum editae a S. Th. Soemmerring Francf. 1800. Fol. maxim. c. Tab. aen. XIV.

12) *The anatomy and surgical treatment of inguinal and congenital hernies. Lond.* 1804. fol. vers. germ. auct. J. F. M. Krutge. Bresl. 1809. — *Anatomy and surgical treatment of crural and umbilical hernia. Lond.* 1807. fol.

13) *Anatomisch-chirurg. Abhandl. über den Ursprung der Leistenbrüche. Würzb.* 1806; — *Neuester anat. patholog. Unterricht über den Ursprung und das Fortschreiten der Leisten- und Schenkelbrüche.* ibid. 1814; — Disquisitio de situ et progressu herniarum inguinalium et cruralium, ac descriptio instrumenti haemorrhagiis ab herniotomia ortis et

Brunninghausen [16]), J. Cloquet [17]), A. K. Hesselbach [18]) etc. debetur) omnino ad chirurgiae dominium spectet; attamen quavis oblata occasione et a nobis commemoranda erit.

§. XLIII.

Hernia abdominalis, praecipue lineae albae.

1. Saccus peritonaei cum aliquo viscere in lateralibus ventris regionibus, citra annulum abdominalem et arcum cruralem emergens, *herniam abdominalem* [1]) constituit. Idem phaenomenon inter cartilaginem xyphoidem et symphysin pubis, ad aponevrosin musculos rectos jungentem, excepto Notio.

secure detegendis et sistendis apti. Cum Tab. aen. XVII. Versio lat. auct. F. A. Ruland. ibid. 1816.

14) *A treatise on ruptures. Lond.* 1806. 1810. 1816. Vers. germ. auct. van dem Busch. Brem. 1818. — Vers. gall. auct. Béclard et Cloquet. Paris 1818. — Vers. ital. auct. Caimi. Milano 1820.

15) *Sull' ernie. Memorie anatomico-chirurgiche. Milano* 1809. Fol. *Pavia* 1820. 4. et fol. — Vers. gall. auct. Cayol. Paris. 1812. Versio german. auct. W. Sailer. Halle 1813.

16) *Gemeinnützliche Unterrichtung über die Brüche, den Gebrauch der Bruchbänder und über das dabey zu beobachtende Verhalten. Würzb.* 1811.

17) *Recherches anatomiques sur les hernies de l'abdomen. These. Paris* 1815 (Liber) ibid. 1817. 1819.

18) *Die Lehre von den Eingeweidbrüchen. Würzb. B.* 1. 1829. *B.* 2. 1830.

1) Synon. hernia ventralis: hernia lateralis; hypogastrocele. Ital. *Ernia ventrale;* Gall. *Hernie abdominale;* Belg. *Buikbreuk.*

cepto umbilico, contingens, *herniam lineae albae* constituit.

Literat. 2. Herniarum hujuscemodi doctrinam, praeter vix allatos auctores, observationibus locupletarunt perfeceruntque MERY [2]), LACHAUSSE [3]), KLINKOSCH [4]), DE LA PEYRONIE [5]), WRISBERG [6]), BOEHMER [7]), MOHRENHEIM [8]), J. VAN WY [9]), B. FRANKEN [10]), J. B. MONTEGGIA [11]), RUSSEL [12]), PH. WERNER [13]), LORDAT [14]) et MAUNOIR [15]).

3. *Her-*

2) *Mémoires de l'acad. de chirurgie de Paris.* 1701. p. 286.

3) Diss. de hernia ventrali. Argent. 1746.

4) Progr. quo divisionem herniarum et novam herniae ventralis speciem proponit. Prag. 1764.

5) *Observation sur une hernie ventrale du colon. Mém. de l'acad. de chirurg. T.* 4. *Mém.* p. 198.

6) Diss. de peritonaei diverticulis. Goett. 1780 in WAIZ *neue Auszüge. B.* 14. p. 108.

7) Diss. de herniis abdominalibus. Hal. 1780.

8) *Beobachtungen verschiedener chirurg. Vorfälle. B.* 2. p. 2. sq. *Wien* 1783.

9) *Waarneeming eener aanmerkelyke maagfistul en buiksbreuk. Verhandel. van het Utregtsch Genootsch. Deel* 2. *Bl.* 443.

10) *Waarneeming van eene aanmerkelyke hoeveelheid uitgevallen darmen, door eene vanzelfs ontstaane doorbraak in den onderbuik, met gevolg van volkomene geneezing. Verhandel. van het Maatsch. te Haarlem. Deel* 24. *Bl.* 425.

11) *Istituzioni di chirurgia. Part.* 3. *Sezione* 2. §. 659.

12) *A singular variety of hernia. Transact. of the soc. of Edinburgh. Vol.* 5. *P.* 3 p. 23.

13) *Cases of ascites, of hernia scrotalis, abdominalis* etc. *Mem. of the med. societ. of London. Vol.* 3. p. 588.

14) *Nouvelles remarques sur les hernies abdominales. Montpellier* 1811.

3. *Hernia lineae albae*, communissima, ad latera cartilaginis xyphoidis aut inter eam et umbilicum contingit. Aliquando herniarum illarum plurimae, isto in spatio locum obtinent, immo interdum tota linea alba scissa est [16]). Saccus herniosus ex fissura nunc longitudinali (a tribus ad sex pollices), nunc transversali emergit, formam exhibens constanter ovalem compressam [17]), saepe veluti oliva. — Quo altiori loco herniae abdominales sitae sunt, eo magis digestionis officium offendere [18]), cardialgias colicasque inprimis post pastum gignere solent. Descriptio.

4. Herniae abdominales et lineae albae aliquando ventriculi [19]), longe autem saepius portionem Necroscopia.

15) *Histoire d'une hernie de la partie supérieure de la ligne blanche. Bulletin des scienc. médicales.* T. 6. p. 225.

16) Rust *Repertorium der gesammten Heilk.* B. 23. p. 182 („*dann ist die Basis die breiteste Stelle und man kann mit den Fingern zwischen die auseinander gewichnen graden Bauchmuskeln ein- und unter die von ihnen gebildeten Ränder dringen*“).

17) Scarpa l. c. Tab. X. fig. 5.

18) Scarpa l. c. §. 10 („*induce sintomi corpuscuali di stomaco piu frequenti e molesti di quelli che derivano da simili ernie situate nell' ombilico*“).

19) Ideo dicta fuit *hernia stomachi*, s. *gastrocele.* Negat autem Hesselbach IIdus (l. c.) ventriculum in hernias lineae albae intrare. Rectius sane Scarpa (l. c. §. 10), utpote viam mediam iniens, dicendo: „*l'ernia della linea bianca non è, a mio parere, una malattia nella quale sia interessato lo stomaco ad esclusione d'alcun altra delle viscere ad esso vicine*“.

nem intestini coli transversi et omenti*), saepissime vero omentum solum [20]) continent.

Caussae. 5. Excitantur herniae ejusmodi ab extensione violenta tegumentorum abdominis, pondere elevando [21]), scapulas explicando [22]), corpus brachiis suspendendo [23]); a contusione, graviditate, ab ascitide fugato, a vulneribus et abscessubus superficialibus ventris, a praegressa peritonitide et a conversione musculorum abdominis in massam adiposam.

Diagnosis. 6. Herniae lineae albae, facile in obesis, non sine gravi aegrotorum damno, praetervidentur. Praeterea difficulter ab *herniis umbilici* distinguuntur [24]). Possent etiam herniae lineae albae cum *tumo-*

*) Fielitz *ein Darm- und Netzbauchbruch* (entero-epiplocele ventralis) *nebst dessen Behandlung* (Loder *Journ. der Chirurg. B.* 3. *St.* 3. p. 447).

20) Scarpa l. c. §. 10.

21) „*Eine Frau, die in einer unbequemen Stellung ein Kind aufheben wollte, bekam gleichsam diesen Bruch*“ (Richter *Anfangsgr.* §. 491).

22) „*Einem jungen Menschen befahl sein Tanzmeister, beim Tanzen die Schultern auseinander zu ziehen und die Arme einwärts zu halten. Er that diess plötzlich, und mit einiger Gewalt, und fühlte in diesem Augenblicke einen so heftigen Schmerz, und gleichsam eine Zerreissung in der Herzgrube. Bey Untersuchung dieser Stelle fand man einen Bruch*“ (Richter l. c.).

23) „*Le même accident survint à un jeune garçon, qui, étant monté sur un arbre, s'en précipita tout d'un coup, après avoir saisi une branche à laquelle tout son corps demeura suspendu d'une seule main*“ (Jourdan in *Dict. des scienc. médic. T.* 13. p. 494).

tumoribus cysticis [25]) et cum *adipe* sibi ex dicta linea viam foras parante [26]), confundi. Vitium istud (immerito in dubium vocatum [27])), herniis revera adscribi posset, nisi sacco hernioso careret. Distinguitur quoque tumor adiposus a legitima hernia lineae albae majori firmitate et duritie [28]), defectu doloris, capacitatis repositionis,

24) §. XLV. No. 6.

25) Arnauld *mémoires de chirurg. T.* 2. p. 518.

26) Morgagni de sed. et causs. morbor. epist. XLIII. 10. L. 24; — Klinkosch l. c. diss. Pragenses T. V; — Fardeau *Recueil de la soc. de méd. T.* 18. — Scarpa l. c. §. 13 („*Nel cadavere d'un uomo di* 50 *anni, gracile, emaciato, mi è accaduto di osservare due di questi tumori, uno dè quali era situato subito sotto della cartilagine mucronata, l'altro due pollici circa sopra l'ombilico. Il primo era della grossezza d'una picciola noce, ed il secondo eguagliava un grosso uovo di colombo. Credetti sulle prime d'aver fra le dita due ernie omentali della linea bianca nel medesimo soggetto, ma notomizzando questi tumoretti, trovai che ambi due erano mancanti dello sacco erniario, e che non contenevano punto d'omento, ma bensi una sostanza pinguedinosa dura, la quale continuata in un peduncolo schiacciato passava attraverso di una fenditura della linea bianca, ed andava a portarsi sulla faccia esterna del grande sacco del peritoneo. Il pedoncolo del tumore inferiore era effettivamente una continuazione della pinguedine che circondava il ligamento ombilicale del fegato*").

27) Legitur in Petit (*oeuvres posthumes T.* 2. p. 215): „*je n'ai jamais vu cette hernie graisseuse*".

28) Scarpa l. c. §. 13 („*mi è sembrato di riscontrare in codesti tumoretti un grado di densità e di durezza al tatto maggiore di quella che offrono le picciole ernie omentali della linea bianca*").

et symptomatum consensualium ventriculi. Memorabilis interea exstat casus *fortuitae complicationis* tumoris adiposi abdominis cum colica [29]).

7. Ne-

29) Scarpa l. c. („*Pochi anni sono fu portata in questa scuola di chirurgia pratica una donna di circa* 55 *anni, piuttosto pingue ma di fibra floscia ed abitualmente isterica, la quale nella notte precedente era stata presa da colica intestinale violentissima per cagione si diceva di ernia incarcerata. Aveva essa il ventre assai teso e dolente al tatto, fredde le estremità inferiori, polsi piccioli, nausea, proclività al vomito, soppressione di secesso. Poco sotto dell' ombilico, verso il lato sinistro della linea bianca si alzava un tumoretto della grossezza d'una picciola noce, del color naturale della pelle. Disse l'inferma d'essere stata assai volte sottoposta a dolori di ventre, giammai però così feroci come quelli che allora provava; lo che essa riferiva all' abbuso fatto di legumi e di farinacei mal cotti. Le pareva inoltre, e queste illusioni non sono infrequenti ne' malati afflitti da gravi dolori, che il tumoretto dall' invasione della colica si fosse manifestamente ingrossato più del consueto e fattosi dolente, lo che non era primo. Nella persuasione adunque che questo tumoretto fosse una vera ernia incarcerata della linea bianca, conscio che queste ernie, come l'ombilicale, sono delle più pronte a cadere in gangrena, passai immediatamente all' operazione. Aperti i tegumenti non vi trovai ombra di sacco erniario. Il contenuto nel tumoretto si riduceva ad una picciola massa di dura pinguedine continuata in un peduncolo, che manifestamente attraversava la linea bianca e che fu asportato con un colpo di forbice. Conobbi allora la vera essenza della malattia. Il bagno tepido universale, i replicati clisteri mollitivi, i fomenti, poscia l'uso dell' olio di ricino per bocca a dose refratte aprirono il secesso, e la colica in breve tempo scomparve. La picciola incisione non tardò guari a cicatrizzarsi*").

7. Neglectis herniis abdominalibus, ventris musculi ita relaxari et elongari possunt, ut saccus sensim sensimque ad genua usque extensus, viscerumque abdominalium partem conspicuam continens, efformetur. Ecce sic dicta *eventratio* [30]), cujus terribilia, cum aliis [31]), vidimus exempla. Caeterum herniae ejusmodi colosseae id saltem boni habent, quod, propter basin nimis amplam, incarcerari nequeunt. Secus minores herniae, tam intra quam extra lineae albae confinia locatae, inprimis si flatibus et stercore scatent. Citissime enim gangraenam properant [32]); aliquando sanguinem, ex venis meseraicis pullulantem, fundunt [33]), et fistulis stercoralibus facile ansam porrigunt [34]). Prognosis.

8. Hernia abdominalis *cingulo elastico* [35]), aut, si Cura.

30) Ab *e*, extra, et *venter*.

31) „Lazare Rivière *rapporte l'histoire d'une femme qui, ayant eu le bas-ventre frappé par un cerceau de bois vert échappé des mains de son mari, tonnelier, éprouva une telle contusion, que les parois abdominales perdirent tout leur ressort, et, cédant au poids des organes, donnèrent naissance à un sac qui descendait sur les cuisses, et qui, outre un paquet des intestins et l'épiploon, renfermoit encore la matrice elle même remplie par le produit de la conception*“ (Jourdan l. c.).

32) Scarpa l. c. §. 21 („*cadano piu presto che le altre in gangrena*“).

33) Scarpa l. c. §. 38.

34) Scarpa l. c. §. 32: — O. Conradi *Geschichte einer von Würmern* (!) *entstandenen und völlig geheilten Kothfistel* („*in der Gegend des weichen Leibes über dem rechten Darmbeine*“); in Hufeland's *Journal der pr. Heilk. B.* 21. *Heft* 1. p. 30.

si tale adminiculum propinquo forte ventriculo molestias inferret, *thorace linteo muliebri*, ossibus balenae munito [36]), in loco tenetur. Quodsi hernia reponi haud posset, *suspensorio* sustineri debet [37]). Incarceratae, repositionem respuenti, operatio *). Si intestinum, quatenus a *gaz* distentum, reduci nequiret, linteis aqua frigida imbutis cooperiendum est [38]).

§. XLIV.

Morbi umbilici.

Vitia conformationis.

1. *Umbilicus*, sua haud carens dignitate [1]), defecisse visus est [2]). Integumentis quoque caruit et ad membri virilis magnitudinem prolongatus fuit [4]). De ipso hoc membro per umbilicum terminato legitur [5]).

2. *Re-*

35) Arnaud l. c. — Lafond, Jalade *considérations sur les hernies abdominales, sur les bandages herniaires* etc. *Paris* 1821.

36) Scarpa l. c. §. 18 („*corpetto di balena*").

37) Hildanus cent. III. obs. 64. — Scarpa l. c. Tab. X. linearis fig. 7.

*) Green's *Fall eines mit glücklichem Erfolge operirten eingeklemmten Bauchbruches.* Ex *London medical and physical Journal. Nov.* 1826; in Horn's *Archiv für med. Erfahr.* 1827. *Jan. Febr.* p. 182.

38) *Recueil périod. de la soc. de méd. de Par. T.* 6. p. 88.

1) Vater program. de umbilici dignitate. Vitemb. 1775.

2) Ephem. acad. nat. curios dec. I. ann. 3. obs. 169; — van der Wiel obs. cent. II. No. 32; — Valentini novellae med. legalis. cas. X. p. 242.

4) Dari prolongatum umbilicum absque hernia et sarcomate, inde per se sanum, testatur observatio Benivenii (vide

2. *Recens natorum erysipelas* (ad quod excitandum verisimiliter sectio funiculi umbilicalis maxime confert) circa umbilicum evolvi diximus [6]). Praeterea funiculi umbilicalis laxa ligatura, aut praeposterus secessus, *haemorrhagiis umbilici* ansam dat [7]). Haemorrhagiae ejusmodi, quippe cruor plerumque ex *arteriis* ruit, parvulis facile interitum minatur [8]). Impediuntur, ligamentum stringendo; cohibentur, lintea complicata et alcohol forti intincta umbilico superimponendo, fasciâ firmando, ac per quinque saltem dies in-

Erysipelas. Haemorrhag.

Schenk a Grafenberg obs. lib. III. obs. 356. p. 988.) In Matth. Cothof Purmann chirurgia curiosa Francf.) et Lips. 1699. P. II. c. 7. Tab. V) umbilici extensi observatio datur in femina „*deren Leib im Umkreiss 3¼ Ellen dick und gross und der ausgedehnte Nabel als der grösste Hut gross gewesen*". — Ex J. S. Elsholtii anthropometria (Francf. ad Viadr. 1663 p. 237) elucet, quondam creditum fuisse „quod nimia umbilici prominentia vix possit esse bonae sanitatis indicium"!

5) Storch *vierter med. Jahrg.* p. 588. Et: *Abhandl. von Kinderkrankheiten B.* 1. p. 71 („*Das männliche Glied hatte durch den Nabel seinen Ausgang gehabt*").

6) Edit. secundae Part. I. Vol. I. sect. II. cap. XI. §. LX. 5.

7) De haemorrhagiis umbilici recens natorum conferantur acta acad. nat. curios. Vol. IX. obs. 67; — Comment. Lipsiens. Vol. II. p. 336; — Storch *Abhandl. von Kinderkr. B.* 1. p. 72; — Pyl *Aufsätze und Beobacht. aus der gerichtlich. Arzneywiss. Berlin. B.* 4. *No.* 19; — Martini in Rust *Magazin der gesammt. Heilk. B.* 19. *Heft* 3. p. 455. — Radford in *Edinburgh medical and surgical Journal* 1832. *July*.

8) Ephem. acad. nat. curios. dec. II. a. 7. obs. 193.

integre relinquendo. Proponitur quoque sectio annuli umbilicalis ut ad sanguinem fundens vas pervenire *) illudque ligare **) liceat. — Etiam *adulti* haemorrhagiâ umbilici, aliquando habituali [9]), tentantur, culpâ tam haemorrhoidum [10]), tam menstruorum [11]) aberrantium. Umbilicus *vasis varicosis* circumdatus, *varicomphalum* constituit.

Excrescentiae.

3. Umbilici haemorrhagia interdum sequitur ab *excrescentia* [12]) fungosa, rubicunda *sarcomphali* [13]) nomen habente. Dividitur sarcomphalos in *benignum* et *malignum*. Sarcomphalos *benignus*, durus est, absque doloribus, cohaeretque non multum cum partibus adjacentibus; *malignus* tactum non nisi cum dolore obtuso [14]) admittit, insigniturque venis lividis tumidis. „In priori casu requiritur et a veteribus laudatur exsectio [15]), in posteriori vero, si propter corrosas jam inferiores partes exscindi nequit, curatio cancri palliativa suscipienda“ [16]).

4. Um-

*) Martini l. c. **) Radford l. c.

9) Hoechstetter observ. med. dec. II. cap. 8.

10) Acta acad. nat. curios. Vol. X. obs. 71.

11) Miscellan. acad. nat. curios. dec. II. ann. 7. obs. 228; — Dessault *chir. Wahrnehm. B.* 7. p. 61; — Hufeland's *Journal der pr. Heilk. B.* 11. *St.* 1. p. 192.

12) *Breslauer Samml.* 1725. *Octobr.* p. 467.

13) J. de Gorter chirurg. repurg. Leid. 1742. §. 1552.

14) Smettius in miscell. medic. Francf. 1611. p. 524; — Sylvaticus consiliorum et responsorum medicor. cent. IV. Patav. 1656. cent. III. consil. 39.

15) Giraud in Dessault *auserl. chir. Wahrnehm. B.* 7.

4. Umbilicus quandoque *fistulis* notatur[17]. Et *pus* ex eo manasse visum[18]) et aliquando pro lacte habitum[19]). Evacuationem ejusmodi in *hydrope* abdominali puerperarum *purulento*, saluberrimam cum aliis[20]) observavimus. — Potest autem umbilicus et *seroso hydrope* (*hydromphalo*[21])) laborare. Morbus hic nunc *oedema*, anasarcae effectum, nunc *ascitidis appendicem*, sequelam dilatationis annuli abdominalis sistit. Utroque in casu tumor, si magnum acquirat volumen, spontaneam rupturam minatur; quae, si absque phlogosi, bona[22]), aliàs, propter gangraenae periculum, mala. Compressio umbilici nimiam tumoris evolutionem impedire solet; eo jam ad acmen producto, *punctura* caute instituenda. — Sicuti serum, ita *gaz* umbilicum inflare potest (*pneumatomphalus*[23])). Fistulae. Abscess. Hydrops.

5. Impeditâ *urinae* per viam naturalem evacuatione, ipsa per *urachum*[24]) ad umbilicum duci, ac Urinae etc. exitus.

16) Troschel l. c. §. XXI.

17) Ephem. acad. nat. curios. dec. II. ann. I. obs. 3; — Fabr. Hildanus obs. cent. V. obs. 50; — Marchettis observ. sylloge. Patav. 1664. p. 102.

18) Severinus de recondita abscessuum natura. Lib. IV. c. 9. No. 12.

19) Ephem. acad. nat. curios. dec. II. ann. 8, obs. 177.

20) Hoffmann de morbis nonnullis per umbilici aperturam sanandis. Marburg 1798.

21) Ab ὕδωρ, aqua, et ὀμφαλος, umbilicus.

22) Dassow in *Schwedischen Abhandl.* 1750. *July. August. Septembr. B.* 11. p. 186; — Boenneken in *Fränkisch. Samml. B.* 24. p. 487.

23) *Dictionnaire des sciences médicales. T.* 14. p. 206.

ac evacuari[25]) potest, idque sine aut sexus aut aetatis exceptione[26]). Legitur quoque per umbilicum exivisse stercora[27]), nuclea prunorum[28]), pilos[29]), ossa antea deglutita[30]); quod aut praeviis herniis, aut vermibus, proprio morsu sibi viam parantibus, tribuendum est.

§. XLV.

Continuatio argumenti. De hernia umbilici.

Momentum. Literatura.

1. Inter morbos umbilici, eminet ejus *hernia*, *omphalocele*[1]), *exomphalus*[2]). Praeter auctores de

24) LAURENTIUS histor. anatom. p. 640; — HALLER comment. ad BOERHAAVE aphor. T. V. P. 2. p. 365. 370. 376; — J. G. WALTER annot. acad. Berol. 1775.

25) MARCELLUS DONATUS hist. med. p. 425. — BARTHOLINUS hist. anat. rara. cent. I. hist. LXV. T. 1. p. 114; — FABR. HILDANUS observ. cent. I. obs. 47; — HEISTER in Ephem. acad. nat. curios. cent. IV. p. 465; — FANTONI diss. anat. p. 65; — BLANCARD collect. med. phys. ann. I. cent. II. obs. 58; — SABATIER in *Histoire de l'acad. des sciences. Paris* 1778.

26) A. PORTAL *Mémoire de l'acad. R. des sciences a.* 1770. p. 236. — *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte B.* 2. *St.* 3. p. 92 (In viro 77 annorum). — *Journ. de médec. T.* 68. — FERRO Nov. act. acad. nat. curios. T. VIII. 1791. art. 31.

27) STARKE *klinisches Institut.* p. 165.

28) GREENHILL in *Philosoph. transact. No.* 265.

29) BASTER in *Abhandl. aus holländ. Schriften. B.* 1. p. 366.

30) Ephem. acad. nat. curios. dec. II. ann. 10. obs. 185.

1) Ab ὀμφαλος, umbilicus et κηλη, hernia.

2) Ab ἐξ, foras, et ὀμφαλος, umbilicus.

de herniis in genere [3]) deque illis lineae albae [4]), de exomphali doctrina bene meruere H. Gabon [5]), Fr. Pipelet [6]), A. Joel [7]), C. M. Blom [8]), Ph. Mouton [9]), S. Th. Soemmerring [10]), L. Oken [11]), etc. *).

2. Obvenit *omphalocele* proprie ad umbilicum sub forma tumoris elastici, in recenti malo rotundi, conici, in antiquo pedunculati. Nullum detegitur cicatricis umbilici vestigium, si excipias, integumentorum decolorationem majoremque tenuitatem ad summitatem vel ad latera tumoris. Herniâ umbilici majori in gradu laborantes, plurimis ventriculi molestiis, inprimis post pastum, obnoxii sunt [12]). Symptom.

3. Di-

3) §. XLII. No. 4. 4) §. XLIII. No. 2.

5) De exomphalo, positiones anatomicae et chirurgicae. Paris. 1752.

6) De exomphalo. Theses anatom. chirurg. Paris 1757.

7) Descriptio herniae umbilicalis verae in theatro anatomico Francfortiano observatae, ex qua rarioris hujus morbi indoles magis illustratur. Francf. ad Viadr. 1780.

8) *Svenska Vetensk. akad. nya Handling.* 1781. p. 311.

9) *Essai sur la hernie ombilicale. Paris ann. X.*

10) *Ueber die Ursachen, Kenntniss und Behandl. der Nabelbrüche. Eine im Jahr* 1807. *zu Amsterdam gekrönte Preisschrift. Francf.* 1810.

11) *Preisschrift über die Entstehung und Behandlung der Nabelbrüche. Landshut* 1810.

*) B. N. G. Schreger *chirurgische Versuche über einige Hernien auf der Nabel- und Leistengegend.* B. 2. 1818.

12) *„per la difficoltà che incontrano le flatulenze e le materie alimentari di penetrare nel tumore e di ritornare nel*

Divisio. 3. Dividitur umbilici hernia in *congenitam* et *adventitiam*.

Anatome. 4. *Omphalocele congenita* amplecti solet ventriculum*), hepatis partem[13]), minimumque[14]), intestini jejuni portionem conspicuam[15]). — *Omphaloceles adventitiae* factâ sectione, mox sub integumentis involucrum apparet, tam ex cellulosa quam ex tela aponevrotica musculorum abdominalium superficiem cooperiente conflatum[16]). Hac sub tela saccus herniosus (quo hernia umbilicalis aliarum instar herniarum minime carere dicitur[17])) ex peritonaeo confectus prodit. In infan-

ventre per quella stretta apertura del collo dell' ernia". Scarpa l. c. §. 7.

*) In casu stupendo herniae umbilicalis congenitae a Berthelot descripto (*Lancette française No.* 100. *T.* 5) continebat saccus herniosus 1° *ventriculum*; 2° intestina (exceptis colo descendenti et recto); 3° hepar (praeter lobum Spigelii) et 4° lienem. Cfr. XV. §. LII. 4.

13) Buchholtz diss. de hepatomphalocele congenita. Argent. 1768; — Scarpa l. c. §. 5. Tab. X. fig. 1; — Schaeffer in Siebold's *Journ. für die Geburtshülfe, Frauenzimmer- und Kinderkrankheiten. B.* 3. *St.* 2; — Brunatti ibid. B. 9. No. XIX; — C. G. Carus ibid. *B.* 10. *St.* 1. p. 81.

14) Müller de intestinis fere omnibus per herniam monstruosae magnitudinis umbilicalem prolapsis, et urinae per funiculum umbilicalem excretione (Ephem. acad. nat. cur. cent. VII. et VIII. p. 307).

15) Scarpa l. c. fig. 4. 16) Scarpa l. c.

17) Docebatur hernias umbilicales plerumque sacco hernioso destitutas esse (Garengeot *Mém. de l'acad. de chirurgie de Paris T.* 3. p. 341. — Petit *traité des maladies chirurgicales. T.* 2. p. 265. — Richter *Anfangsgründe* §.

fantibus, quatenus omento brevi instructis, saccus ille herniosus nonnisi intestini sive coli transversi, sive coeci[18]), partem continet[19]). In adultis continet etiam omenti portionem, plerumque anterius locati[20]) saepeque parietibus sacci accreti[21]).

5. *Herniae umbilicalis congenitae*[22]) ortum ex abdominis in embryone consideratione[23]) intelliges. Caussae.

537). Ast monet Scarpa (l. c. §. 7): „*il sacco erniario vi esiste sempre, sia l'ernia ombelicale recente e picciola, ovvero inveterata e grossa*".

18) Sandifort observ. anat. patholog.

19) Scarpa l. c. („*mai o quasi mai l'omento*").

20) Richter l. c. §. 540. 21) Scarpa l. c. §. 7.

22) Lassus *recherches sur la cause de la hernie ombilicale de naissance. Mémoires de l'institut national de France, sciences mathématiques et physiques. T.* 3. p. 378; — Martin *jeune, reflexions pratiques sur la hernie congénitale de l'ombelic et sur l'opération de la ligature, conseillée pour la cure radicale. Recueil de la société de méd. de Paris T.* 41. p.264; — Tülling de diverticulo intestinali sex mensium embryonis herniam umbilicalem referente. Marb. 1817; — Scarpa l. c. §. 5.

23) G. B. Palletta *della vesichetta umbilicale. Memorie dell' istituto nazionale Italiano. T.* 22. p. 1. p. 373. et: Exercitation. patholog. Pars. alter. med. 1826. p. 153 („in tenerissimis embryonibus, quibus corporis extremitates adhuc desunt, et reliqua imperfecta sunt, carinam vidi cute tectam, non item anticam corpusculi partem a sterno ad pubem. Cutis loco extantia viscera contegebat membranula tenuissima, per quam mucosorum adhuc intestinorum gyri translucebant, nutabantque extra abdominis orbitam, ita enim laxe ab ea membranula custodiebantur. — In embryone magis maturo umbilicus quadante-

ges. Scias caeterum eam nulli gestationis tempori addictam esse [24]). Explicabis *omphaloceles adventitiae* (recens natis post secessum funiculi umbilicalis usque versus tertium aetatis mensem familiaris) formationem, ex imperfecta (saepe obstetricantium culpâ) umbilici clausura, ex tenuitate peritonaei ei appositi, exque parvulorum nisibus sub alvi depositione, vagitu, tussi, vomitu etc. Infan-

nus cute tectus semper prominet in umbonis formam viscera complectens, cujus orificium modo amplius, modo angustius existit. Haec vesicula, aut umbilici prominentia a subtilissimo velamento, quod a peritonaeo procedit, obtegitur, atque in perfectiori foetu a superinducta cute velatur usque ad funiculi umbilicalis marginem.... Funiculus superiorem umbilici partem tenet; vesicula sub eodem prostat atque intestina in vesiculam transeunt per intervallum quoddam inter venam umbilici, et arteriam sinistram, antequam canales isti in funiculum compingantur. Tunc hepar totum epigastrium occupat, quandoque vesiculam subit. Duodeni extremum cum jejuno, ileo et colo extra abdomen sunt praeter eam crassi intestini partem, quae in rectum desinit. Vesicula igitur umbilicalis sat ampla abdominis loco stat, comprehenditque intestinorum, mesenterii, et hepatis rudimenta, tenuissima illa dumtaxat membranula protecta. Bullucula igitur varias subit mutationes: vel enim sola pellicula contegitur, cute et musculis deficientibus; vel eidem cutis superinducitur secundum naturae ordinem; *vel rima superstes in adultiori inter musculos transitum dat visceribus herniam efficientibus;* vel rima ulterius extenditur, tumor increscit, et prolapsus augetur").

24) Scarpa l. c. §. 5 („*si riscontra nell' embrione, nel feto non maturo, nel feto a termine*").

fantes majores morbum ex lapsu ab alto acquirere possunt [25]). Nec parcet ille adultis, praecipue feminis [26]) repetitis vicibus gravidis factis, si lubet plerumque, ast certe non semper [27]), propter umbilici in prima infantia contractam infirmitatem.

6. *Exomphalus* aliquando difficulter a *hernia lineae albae* distinguitur [28]). Interea exhibent: Diagnosis.

Exomphalus.	*Hernia lineae albae.*
a. Tumorem rotundum.	a. Tumorem ovalem.
b. Margines tumoris firmos, crassos.	b. Margines tumoris vix tactui obvios.
c. Vix ullum umbilici vestigium.	c. Umbilicum incolumem.

De

25) Teichmeier de exomphalo inflammato, exulcerato et postea consolidato. Jen. 1738.

26) J. H. Hottinger de cadaveris *feminei* omphalocele praegrandi defuncti sectione. Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 9. et 10; — J. Ranby *an account of what appeared most remarcable on opening the body of Ann Edwards, who died having a large umbilical rupture. Philosoph. Transact. T.* 1731. p. 221.

27) Virum nosco cujus morbi infantiles a patre medico exactissime notati fuere. Inter eos nulla infirmitatis umbilici mentio fit, et nihilominus anno quadragesimo vitae illius hernia, sine nota caussa apparuit; inguinalis dextrae, hereditario jure acquisitae, socia.

28) Richter l. c. §. 536 („*Tritt der Bruch sehr nahe am Nabelring durch eine Spalte der weissen Linie, und ist er gross; so hebt er die Haut, welche den Nabel bedeckt, zugleich mit in eine Geschwulst auf, so dass der Bruch auf dem Nabel selbst zu sitzen scheinet*“).

De connubio exomphali cum urinae ex umbilico effluxu jam monuimus[29]).

Prognosis. 7. *Foetus* herniâ umbilicali (et plerumque aliis simul vitiis conformationis), mulctati, ab utero ad tumulum ferri solent[30]). Herniae umbilici *adventitiae* facilius curantur illis lineae albae[31]); nisi omentum illae continueant, quo videlicet in casu, etsi parvae fuerint, difficulter reponi solent. Aliquando herniae umbilicales inflammantur et exulcerantur[32]), exeuntibus inde faecibus, vermibus[33]), vel illis inter lineam albam infiltratis et in-

29) No. 4. autore Müller l. c. adde Scarpa l. c. §. 7. „*questo fatto è riportato da* Cabriolo *nell' osservazione XXma. In una fanciulla, scrisse egli, nata coll' esterno orificio dell' uretra chiuso da una membrana, si formò l'ernia ombelicale, poscia la fistula orinosa nello stesso luogo. Pervenuta la fanciulla in età di circa dieciott' anni l'ombilico era in essa prominente di quattro dita. Fu incisa la membrana anzidetta, che aveva la spessezza d'un testone, ed introdotta una cannuccia per l'uretra in vesica, mediante la quale le orine presero la via naturale, la fistola si chiuse ed il tumore dell' ombelico scomparve*").

30) „hunc affectum saepius a me visum, ast nunquam curatum memini". Ruysch l. c. — Scarpa l. c. §. 6.

31) „*a motivo probabilmente che l'anello aponeurotico dell' ombilico, mantenute che siano costantemente riposte le visceri, ha una naturale tendenza a restringersi, la qual cosa non è egualmente facile da ottenersi dai margini della fenditura nella smagliata aponevrosi della linea bianca*" (Scarpa l. c. §. 14).

32) Teichmeier l. c.

33) Amyand *Philosoph. Transact. Vol.* 38—39. p. 336. — Scarpa l. c. §. 26.

infra umbilicum sibi viam parantibus[34]). Sat rara est exomphali *incarceratio*[35]). Ejus periculum annuntiant dolor partis affectae, inprimis post pastum. De facta incarceratione testantur alvus clausa, vomitus, meteorismus, singultus, febris et, gangraena jam subintrante[36]), extremitates corporis frigidae faciesque cadaverica. Vae medico caussam istiusmodi malorum praetervidenti!

8. Quo primum hernia umbilicalis in infante prodit, illa mox reponenda reditusque *modica compressione* impediendus. Huic scopo inserviunt *globi cerei* vel *nucis moschatae dimidiati, lintea complicata, lamina plumbea*[37]) fasciis firmata, et in adultis inprimis *braheria*[38]). Ejusmodi auxilia non solum ad herniam umbilicalem reprimendam, sed etiam (si diu et continuo in tenera aetate adhibentur), radicitus sanandam valent. Quae cum ita sint, *sacci herniosi liga-* Cura.

34) Scarpa l. c. §. 29.

35) Ficker in Richter's *chirurg. Biblioth. B.* 15. p. 611; — *durch Einklemmung eines Nabelbruches herbeigeführter Tod.* Ex *The Lancet* 1829 — 30. *T.* 2. p. 464. in Gerson *und* Julius *Magazin der ausländischen Literatur der gesammten Heilk.* 1831. *Mai. Juni.* p. 503.

36) Smetius miscellanea. Francf. 1614. p. 524. — Stark *Archiv für die Geburtshülfe u. s. w. Jen.* 1787. *B.* 1. *No.* 1.

37) Celsus de medicina. Lib. VI. cap. XVII.

38) Suret *description d'un nouveau bandage pour l'exomphale. Mémoire de l'acad. de chirurgie de Paris. T.* 2. p. 334; — Juville *nouveau bandage à ressort, propre à contenir les exomphales, ou hernies ombilicales. Mémoires de l'acad. des sciences de Paris.* 1772. p. 109.

gatura [39]), ut alea plena [40]) et neutiquam ad curam radicalem [41]) largiendam idonea, sine ambaginibus rejicienda est. — Si hernia umbilicalis *incarcerata* sit, *repositio* manu perpendiculariter introrsum columnam vertebralem versus premendo fieri debet [42]). Potest taxis *glaciei* usu suffulciri [43]); item *phlebotomiâ*, *hirudinibus*, *eccoproticis*, *narcoticis*. Quae si non juvarent, mox ad *operationem* (modo facta sacci herniosi incisione, modo si hernia fuerit admodum voluminosa, sine ea incisione, secto margine annuli abdominalis) confugiendum, quae caeterum operatio, periculo, vasa

39) Celsus l. c. lib. VIII. cap. XIV. — Dessault l. c. *B.* 2. *Th.* 4. p. 24.

40) Scarpa l. c. §. 16. („*Ho osservato che non tanto di rado, come da alcuni chirurgi si pretende, alla ligatura succedono febbri gagliardi per eccesso d'irritazione, d'infiammazione, di dolor vivo e protratto accompagnato da grida pressoche continue e moti convulsivi. Dopo la caduta del tumore l'ulcera che rimane è sempre assai larga, e sempre lenta e restia alla cicatrice, e si fa bavosa, dolente per intervalli senza causa manifesta, e malgrado la medicatura asciutta. Recentemente un celebre chirurgo* (Palletta l. c.) *non senza grandi motivi, ha interposto il dubbio che in questa operazione, essendo compresa nella ligatura la vena ombelicale ed il ligamento falciforme del fegato, l'infiammazione possa di leggieri propagarsi lungo questo sentiero al fegato con grande rischio della vita del bambino*“).

41) Richerand *nosogrophie chirurgicale T.* 2. p. 453.

42) Ten Haaff *Verhandel. van de Holl. Maatschappy. T.* 8. *P.* 1. p. 495.

43) Lettsom in *Mem. of the medical society of London Vol.* 3.

vasa umbilicalia et organa sacco tenui inclusa eique aliquando adhaerentia, laedendi, haud vacat [44]).

Caput XIV.

De morbis ventriculi generatim.

§. XLVI.

Ventriculi dignitas, consideratio, functiones laesae, morbi.

„Qui stomachum *Regem* totius corporis esse
Contendunt, niti vera ratione videntur;
Hujus enim validus firmat tenor omnia membra
Et contra ejusdem firmantur cuncta vigore."

Q. Serenus Samonicus.

1. „*Ventriculus* ut terra in arboribus alit, calefacit, refrigerat . . . non secus ac stercorata terra;" — „maris habens facultatem omnibus dat et ab omnibus accipit"; — torpor omnium conturbationem et vasorum impuritatem adfert". V. dignitas.

2. Quae Hippocratis effata [1]) intelliguntur ventriculum propius considerando [2]). Arctissimum, V. Consideratio.

44) Heister instit. chirurg. T. II. p. 94. — Scarpa l. c. §. 21.

1) Liber de humoribus. — Liber de victus ratione. — Liber VI. Epidem. sect. III. Text. 1.

2) T. C. Speer *general views relating to the stomach, its fabric and functions. London.* 1818. — H. Robbi *der Magen, seine Structur, und Verrichtungen, nach dem Englischen*

mum, ut monuimus [3]), ille alit *paris nervorum vagi* [4]) ope *commercium* cum encephalo [5]), corde, pulmonibus [6]) et trachea, ad quod firmandum, et, respectu diaphragmatis, hepatis, cystidis felleae, pancreatis, lienis, intestinorum, mesenterii, omenti, renum viscerumque pelvis [7]), extendendum [8]), *nervus intercostalis* per *ganglion solare* potenter con-

bearbeitet, und mit einigen praktischen Bemerkungen über die Krankheiten der Magenhäute versehen. Mit einer anatom. Abbild. Leipz. 1823.

3) P. II. Vol. I. sect. I. cap. I. §. III. No. 39.

4) *Expériences et remarques pour prouver l'influence de la huitième paire des nerfs sur les organes de la respiration et de la digestion par* BROUGHTON (MAGENDIE *Journ. de physiologie expérimentale. Avril* 1821). — *Mémoire sur le mode d'action des nerfs pneumonogastriques dans la production des phènomenes de la digestion* (*Bulletin des sciences médicales T.* 5. p. 12). — *Note sur l'action des nerfs pneumonogastriques par le Dr.* DEFERMON (ibid. p. 15). — VAVASSEUR *de l'influence du système nerveux sur la digestion stomacale.* 1822.

5) „Venter capiti et caput carnibus et ventri". HIPPOCRAT. de locis in homine. — BÜCHNER diss. de consensu morborum capitis et ventriculi. Halae 1748; — VLEGENS diss. de sympathia inter ventriculum et caput, praecipue in statu praeternaturali. Lugd. Bat. 1784.

6) JAS diss. de mirabili, quae pectus et ventriculum intercedit, sympathia. Lugd. Bat. 1784.

7) BÜCHNER diss. de mutua uteri cum ventriculo consensione. Hal. 1753.

8) COURMETTE *essai sur la sympathie qui regne entre l'estomac et quelques parties du corps humain. Paris* 1790; — CANOLLE *essai sur les sympathies de l'estomac. Paris An. IX.*

concurrit [9]). — Porro ventriculus *cruorem* copiosum a prima fere aortae descendentis *arteria*, *coeliaca* scilicet, accipit, cujus arteriae rami [10]), formato prius rete vasorum pulsantium circa stomachum, sese dein ejus in contextum insinuant [11]). Possidet ventriculus quoque *venas*, arteriis cognomines, iis ampliores, valvulis orbatas, partim in truncum venae portarum, in venam meseraicam superiorem, in venam lienalem inque venam azygos desinentes. Abundat praeterea *vasis lymphaticis* *) quae in superficie ejus tam externa quam interna decurrunt, circa cardiam et pylorum seriem glandularum exhibent, ac postea una cum vasis absorbentibus hepatis, omenti parvi, lienis, interpositis plexibus, in ductum thoracicum terminantur. — Triplicis generis habet *tunicas*, variae spissitudinis **), quarum externa *serosa* a perito-

9) „Ventriculus jecori adjacens ad sinistrum totus nervosus est" (HIPPOCRAT. lib. de corporis refectione).

10) Ex *ramo* arteriae coeliacae *stomachico*, arteria coronaria superior seu major, vel arteria coronaria arcus minoris nascitur. Ex *ramo hepatico*, arteriae coronariae minores, arteria pylorica superior et inferior, duodenalis, gastro-epiploica dextra proveniunt. Ex *ramo lienali* gastro-epiploica sinistra et plures arteriae breves ortum ducunt.

11) Maxima harum arteriarum pars per tunicam internam ventriculi: pars minor per fibras musculares et minima per tunicam extimam dispergitur.

*) A MECKEL *einige Gegenstände der gerichtlichen Medicin.* p. 211. 216.

**) YELLOLY *observations on the vascular appearance of the*

ritonaeo proficiscitur, stomachum cum parietibus abdominis et superficie externa reliquorum viscerum sacco peritonaei inclusorum jungit, eique per ligamentum phrenico-gastricum et splenico-gastricum fulcrum suppeditat. Tunicae ventriculi serosae altera subest, fibris muscularibus albidis longitudinalibus, obliquis et circularibus dotata, ideoque *muscularis* dicta. Fibrae ejusmodi musculares etsi punctis fixis, a quibus motus incipit, et ad quae reagit, destitutae sint, visceri tamen firmitatem conciliant [12]). Tunicae musculari (interpositâ ubique cellulosa alteram membranam mentiente) tertia *villosa* seu *mucosa* succedit. Haec sua *epidermide* haud carens, praecipue circa *pylorum* (valvulâ semilunari e duplicatura dictae membranae munitum) ostiola *glandularum cryptarum, foliculorum muciparaarum* exhibet, atque continuationem sistit tam membranae, superficiem internam oris, oesophagi et intestinorum investientis, quam integumentorum externorum corporis [13]). Memoratu dignum est physiologos necdum in determinando membranae mucosae ventriculi *colore normali* convenisse [14]). — Est tandem

human stomach etc. in *Medic. chir. Transact. Lond.* 1813. p. 371.

12) „Ventriculus est quid robustum" (Hippocrat. Lib. IV. de morbis).

13) Büchner de consensu primarum viarum cum perimetria corporis humani. Hal. 1764.

14) Est alba (Dumas *principes de physiologie. T.* 4. p. 241); est rubella (Cuvier *leçons d'anatomie comparée T.* 3. p.

dem ventriculus perinde quasi *centrum corporis humani*. Coronam illi faciunt (praeter peritonaeum, musculos abdominis et tegumenta universalia) cartilago ensiformis, diaphragma, lobus sinister hepatis, pancreas, lien, colon transversum et omentum majus. Postremo ventriculus, idem repletus aut vacuus, continuo plus minusve operosus est[15]). Aestimatur autem *ejus valetudo* ex desiderio ciborum vigente, ex digestione facili et cita, ex vigore brevi post torporem ab ingestis alimentis redeunte, ex pressus tensionisque sensu in scrobiculo cordis nullo, ex ructu ac flatu nullo vel citra incommodum emisso, exque alvo nec cita, nec adstricta.

3. *Stomachi functiones laesas* indicant *symptomata* tam *idiopathica* quam *consensualia*. Ad *illa* pertinent: ciborum desiderium imminutum, de- Functiones laesae.

353. — Rousseau *des différens aspects, que présente, dans l'état sain, la membrane muqueuse gastro-intestinale;* in *Archives générales de méd. T. 6. Nov.* 1824); est grisea (Boyer *traité d'anatomie. T. 4.* p. 337); est lutea aut subnigra (Soemmerring de corporis humani fabrica. T. 6. p. 220); est vivida rubra (Bichat *traité des membranes.* p. 44); est coloris straminei (Spitta *Leichenöffnungen.* p. 299).

15) „*L'estomac est un être singulier; sa destinée est d'être toujours irrité . . . si donc il ne l'est pas par la présence des alimens et des boissons, il le devient par leur absence; il se contracte, il s'irrite, il appelle le sang, il attire vers lui les fluides sécrétés par ses annexes*" (F. J. V. Broussais *traité de physiologie appliquée à la pathologie. T. 2. Paris* 1823. p. 145).

deletum, moleste auctum, depravatum; sitis inexplebilis, potus nulla necessitas, aversio; digestio lenta, laboriosa; sensus ponderis, tensionis, pulsationis, molestiae, anxietatis, doloris ardentis, pungentis in regione ventriculi; durities epigastrii; ructus inodori, acidi, nidorosi; regressus alimentorum instar ruminationis; nausea, vomituritio, vomitus ciborum, chymi, vermium, corporum extraneorum, bilis, muci, puris, sanguinis, urinae, excrementorum, clysterum. Ad *symptomata consensualia* [16]) spectant: facies accensa, subflava, coloris terrestris, habitus cachecticus; emaciatio corporis; cutis frigida, pallida, urens, rubra, arida, sudoribus cooperta; capitis dolor potissimum ad frontem, gravis, obtusus, pulsans; vigiliae, sopores, deliria; oculorum rubor, splendor, photopsia, aliaque vitia visus; aurium susurrus, tinnitus; narium foetor, epistaxis; dentium dolor, halitus foetens, os amarum, lingua muco albo, flavo, griseo, nigro obtecta, aspera, sicca; angina; tussis brevis, sicca; respiratio impedita; dolores veluti pleuritici; motus abnormes cordis, arte-

16) VAN STRYDONK diss. de consensu partium in morbis ventriculi. Ultraj. 1736; — K. WEBSTER *Thatsachen um die Verbindung des Magens mit Leben, Krankheit und Genesung zu zeigen. Frankf.* 1796; — PIORRY *de l'influence que l'estomac exerce sur les autres organes, en santé et en maladie* (*Journ. complémentaire du diction. des sciences médic. T.* 16. *Cahier.* 62. p. 97. *Cahier.* 63. p. 199); — PH. R. SAVELS diss. de organismi humani partium, inprimis ventriculi et intestinorum consensu. Berol. 1829.

arteriarum; singultus; convulsiones, lipothymiae, syncope; dolores ad varia abdominis loca, alvus tarda, diarrhoea; excrementa puriformia, purulenta, cruenta; urina pallida, rubra, sedimento lateritio instructa, jumentosa, turbida; in maribus — imbecillitas ad coitum; in feminis — menstruatio nimia, deficiens, abortus.

4. Quibus symptomatibus, quatenus ex primaria ventriculi affectione pullulant, ansam porrigunt, hujus visceris formae abnormes, congenitae, acquisitae; ejus diverticula, expansio, angustatio, dislocatio, hernia; prolapsus, vulnus, inflammatio, adhaesiones morbosae; fistula, suppuratio, ulcus, emollitio, attenuatio, degeneratio, erosio, gangraena, callositas, scirrhus, cancer, condylomata, polypi, tumores cystici, hydrops, hydatides, lithiasis, anevrysmata, varices. Morbi.

§. XLVII.

Indagatio anatomico-pathologica. Literatura.

1. Quorum morborum penitior notio *cadaverum sectionibus* debetur. Hae autem ut cum fructu institui possint, memores esse oportet mutationum, quibus ventriculus sanus juxta aetatem [1]), stir- Indagatio anat. path.

1) „Quo junior embryo, eo rotundior et brevior ventriculus; quo magis autem homo virilitatis annis approximatur, eo longior evadit ventriculus; quia ejus latitudo non crescit ratione longitudinis" (SOEMMERRING *Eingeweidlehre. Frankf. a M.* 1796. p. 225).

stirpem [2]), sexum [3]), staturam corporis [4]), rerumque positionem accidentalium [5]), subjectus est.

Literatura.

2. Quin Riolani [6]), Bartholini [7]), Boneti [8]) aliorumque respectu anatomiae pathologicae ventriculi merito derogemus; fatemur tamen hanc doctrinae partem maxime operâ Halleri [9]), Morgagni [10]), Lieutaudi [11]), Haenii [12]) inclaruisse, accedentibus Portal [13]), Baillie [14]), Soemmerring [15]),

2) „aethiopum ventriculus longe rotundior est eo Europaeorum" (Soemmerring l. c. p. 226).

3) „Marium stomachus solito rotundior est; feminarum ille oblongior" (Soemmerring l. c.).

4) „In hominibus fortibus ventriculus habita proportione corporis minor est et angustior; in debilioribus major et amplior" (Soemmerring l. c. p. 227).

5) Et morbi per se ventriculo alieni, hujus visceris normalem conditionem ita mutare solent, ut Soemmerring (l. c. p. 228) fassus sit; se ventriculum perfecte incolumem dumtaxat in cadaveribus eorum invenisse, qui sub ipso florentis valetudinis curriculo, casu fortuito perierunt, puta milites tempore proelii, submersi etc.

6) Anthropographia. Lib. II. cap. XX.

7) Histor. anatom. rara. l. citandis.

8) Sepulchret. anatom. Lib. III. sect. VIII.

9) Progr. morbi aliqui ventriculi in corporibus observati. Goett. 1749. — Elem. physiologiae. T. VI.

10) De sedibus et causs. morbor. l. citandis.

11) Hist. anatom. med. l. citandis et: *Mémoires de l'acad. R. des sciences.* 1752.

12) Ratio medendi l. citandis.

13) *Cours d'anatomie médicale. T.* 5. p. 177.

14) *Series of Engravings Fasc. III. — Anatomie des krankhaften Baues der wichtigsten Theile im menschl. Körper. Breslau* 1820. p. 72.

RING [15]), A. MONRO [16]), KADE [17]), FEYERTAG [18]), CERUTTI *), J. F. MECKEL **), BROUSSAIS [19]), BILLARD [20]), LOUIS [21]), J. BEHREND [22]), ANDRAL junior ***), J. ARMSTRONG ****), CRUVEILHIER [23]) aliisque.

15) l. c. et: *Zusätze* ad BAILLIE op. c.

16) *The anatomy of the human gullet, stomach and intestines. Edinb.* 1811.

17) Diss. de morbis ventriculi ex materiei animalis mixtura formaque laesis explicandis. Hal. 1798. Versio exstat in REIL's *Archiv für die Physiologie B.* 4. *St.* 3. p. 165.

18) Diss. de diversis structuris abnormibus ventriculi morbisque hoc organon saepe adficientibus. Erlang. 1812.

*) *Beschreibung der pathol. Präpar. d. anatom. Theaters zu Leipz.* 1819.

**) Tabulae anatomico-pathologicae modos omnes, quibus partium corporis humani omnium forma externa atque interna a norma recedit, exhibentes. Fasc. III. systema digestionis cum Tab. XVII. Lipsiae 1822.

19) *Histoire des phlegmasies ou inflammations chroniques. Paris* 1822.

20) *Recherches d'anatomie physiologique sur les divers aspects sains et morbides que peuvent présenter l'estomac et les intestins. Paris* 1825.

21) *Anatomisch-pathologische Untersuchungen über die Erweichung und Zerstörung der Schleimhaut des Magens, über die Hypertrophie der Muskelhaut im Magenkrebse* etc. *A. D. Franz. Berlin* 1827.

22) Diss. diagnoseos morbi ex ventriculi mutata forma orti difficillimi specimen. Rostock 1827.

***) *Clinique médicale, maladies de l'abdomen. Paris* 1827. p. 361.

****) *The morbid anatomy of the bowels, liver and stomach. London* 1828.

23) *Anatomie pathologique ou description avec figures litho-*

que. Explicatur itaque cur nonnulli inter auctores recentiorum de morbis ventriculi monographiarum, — S. Bleuland [24]), A. D. Stones [25]), G. Rees [26]), Ratheau [27]), Robby Dunglisson [28]), M. Hall [29]), W. Law [30]), Th. J. Graham [31]), Th. Hare [32]), Leuret et Lassaigne [33]), A. Bompard [34]) etc. [35]), — facile palmam praeripere potue-

graphiées des diverses altérations morbides dont le corps humain est susceptible. Livraison IV. X. Paris 1830.

24) De difficili aut impedito alimentorum e ventriculo in duodenum progressu. Lugd. Bat. 1787. Et: *anatom. und med. Schriften. Bresl.* 1801. p. 89.

25) *A practical treatise of the diseases of the stomach. Lond.* 1806.

26) *Practical observations on disorders of the stomach. Lond.* 1810.

27) *Essai sur les affections organiques de l'estomac. Paris* 1812.

28) *Commentaries on diseases of the stomach. Lond.* 1815. — *Commentaries on diseases of the stomach and bowels of children.*

29) *On the mimoses, or description, diagnostic and practical essay on the affections, commonly called dyspeptic, hypochondriac.* etc. *Lond.* 1819.

30) *Observations on the derangement of the digestive organs. Lond.* 1821.

31) *Observations on the nature and treatment of the prevailing disorders of the stomach and liver. Lond.* 1823.

32) *A view of the structure, functions and disorders of the stomach and alimentary organs of the human body. Lond.* 1823.

33) *Recherches physiologiques et cliniques pour servir à l'histoire de la digestion. Paris* 1825

34) *Traité des maladies des voies digestives et leur annexes, suivi de tableaux des substances vénéneuses. Paris* 1829.

uerunt antiquioribus de eodem argumento scriptoribus, A. Fumanello[36]), J. Heurnio[37]), Fabricio ab Acquapendente[38]), J. Varandaeo[39]), B. Swalweo[40]), Hecqueto[41]), Junkero[42]), Boehmio[43]) etc.[44]).

§. XLVIII.

35) F. X. Fiegl diss. de morbis ventriculi. Landsh. 1809; — Seiler diss. de physiologia et pathologia ventriculi. Vitemb. 1811; — L. Delorme *diss. sur l'estomac examiné sous le rapport médical. Paris* 1812: — Palmers *on disorders of the stomach* etc. *and their influence* (*Monthly Gazette of health. Jun.* 1830. p. 960).

36) De ventriculi affectibus praeternaturalibus. Opp. ad tuendam sanitatem et ad profligandos morbos plurimum conducentia. Tigur. 1557.

37) De morbis ventriculi. Frag. ad opp. omn. Lugd. Bat. 1608.

38) De gula, *ventriculo*, intestinis. Patavii 1618.

39) De morbis ventriculi. Lib. III. Montesp. 1619.

40) Ventriculi querelae et opprobria. Amst. 1664. — Querelae ventriculi renovatae. ibid. 1675.

41) *De la digestion et des maladies de l'estomac.* T. 1. 2. *Paris* 1730.

42) Diss. de fatis ventriculi dolendis. Hal. 1758.

43) *Anleitung für angehende Aerzte die vorzüglichsten Krankheiten der ersten Wege gründlich zu heilen. Leipz.* 1788.

44) Huyberts diss. de ventriculi affectibus. Lugd. Bat. 1653; — Schrey diss. ortus morborum e fermento ventriculi. Altd. 1678; — Leichner diss. de ventriculi naturali functione et praeternaturali ejus laesione. Erford. 1689; — Urbich diss. de sanitatis et morborum fonte ex ventriculo. Lugd. Bat. 1696. — Daencke diss. de ventriculi et intestinorum ratione in omni morborum genere habenda. Hal. 1738; — Burcardus diss. de actione ventriculi et ejus morbis. Basil. 1744; — Waldschmidt diss.

§. XLVIII.

Caussae. Diagnosis.

Caussae. **1.** Nec parum ad doctrinam de morbis ventriculi excolendam adjuvarunt progressus chemiae, pharmaciae et botanices, respectu videlicet venenorum, pharmacorum, supellectilis culinariae [1]), condimentorum [2]), alimentorumque adulteratorum [3]), vulgatissimis illorum morborum *caussis* [4]). Quibus praeterea adnumerari debent cibi potusve co-

de ventriculi et intestinorum morbis; — J. Vlieckx diss. de morbis ventriculi. Lovan. 1778.

1) Mors in olla!

2) Ipsum sal culinare *jodium* continet. Kleinert *Repertorium für die gesammte deutsche medic. Journalistik. Jahrg.* 4. *Heft* 5. p. 127.

3) J. P. Frank *System einer vollständigen medicinischen Polizei. B.* 3. *Neue Auflage. Mannh.* 1804. *Von Speise, Trank und Gefässen.* — Cfr. Wildberg Bibliotheca medicinae publicae. T. II. Berol. 1819. cap. IV. Scripta de procuranda civium alimentatione idonea, non tantum quoad copiam, sed quoad bonitatem alimentorum. — *Deadly adulteration and slow poisoning; or disease and death in the Pot and the Bottle, in which the blood-empoisoning and life destroying adulterations of wines, spirits, beer, bread, flour, tea, sugar, spices, cheesemongery, pastry, confectionary, medecines etc. etc. etc. are laid open to the Public, with test or methods for ascertaining and detecting the fraudulent and deleterious adulterations, and the good and bad qualities of those articles; with an exposé of medical empiricisme and imposture, quacks and quackery. By an enemy of fraud and villany. Lond.* 1830.

4) Cassebohm diss. de pathematum ventriculi caussis. Basil. 1750.

copia, qualitate vel utrisque peccantes; corpora peregrina deglutita; tempora inordinata pastus; animi pathemata, studia, vigiliae, venus, potissimum onania; jactura sanguinis; aer impurus, atmosphaerae vicissitudines, inprimis ejus calor nimius [5]); transpiratio suppressa, morbi cutanei praepostere sanati; evacuationes habituales imprudenter cohibitae, manipulationes sic dictae magneticae, vestiendi rationes certaque opificia epigastrio vim inferentia, violentiae externae idem efficientes, ut lapsus, contusio, ictus, concussio, compressio, vulnus; morbi hepatis, diaphragmatis, omenti, intestini coli, quatenus ventriculum comprimunt et e loco movent. Caussarum ejusmodi quaevis aetas, sexus quivis, sibi vindicat partem.

2. Nihilominus procul a nobis mos, morborum ventriculi praesentiam praepostere proclamandi [6]). Cavendum inprimis ne *singulis symptomatibus* nimia tribuatur fides. Sic, qui *perceptionem doloris* a rudiore paululum epigastrii com- Diagnosis.

5) M. N. Hanneken diss. de ventriculi per aestatem imbecillitate. Jen. 1702.

6) Arnolf diss. de ventriculo, imputatorum criminum experte. Vitemb. 1736; — J. G. Stoecker diss. de fatis ventriculi dolendis; — Palmers (l. c.) ingenue adloquitur Abernethy, quatenus ad morbos ex labe primarum viarum et hepatis repetendos nimis proclivem, dicens: „*man possesses other organs besides stomach, bowels and liver*“. Quod monitum majori adhuc jure Broussais, quatenus ubique gastro-enteritidem somniantem, quadraret.

compressione pro indicio morboso haberet, valde erraret, quum idem et sanissimo homine obvenire possit [7]). Fallax quoque signum *tumor epigastrii*, quatenus aut ab accidentali stomachi inflatione, aut a descensu hepatis sub erecta in hominibus macilentis positione provenire potest [8]). Ex tractatu de *vomitu* elucebit, ipsas vehementissimas ventriculi turbas, saepe saepius *consensus*, quem hoc viscus cum aliis corporis humani partibus alit, sistere effectus. Quam parum *instrumentis* abdominis explorationi dicatis fidendum sit, monuimus [9]). Quae quum ita sint, *diagnosin morborum ventriculi* [10]), dumtaxat comparatis prius symptomatibus cum aegrotorum stirpe, aetate, habitu, temperamento, idiosyncrasiis, vivendi ratione, morbis praegressis, cumque pharmacis adhibitis, proclamabis. Ita enim morbi ventriculi idiopathici non solum facilius a consensualibus distinguuntur, sed peculiaris quoque morbi sedes in ventriculi membranis, arteriis, venis, vasis lymphaticis, glandulis mucum secernentibus et nervis conjecturâ sal-

7) „*There is at all times, and in all people, even in the highest health, a greater or less degree of tenderness on pressure at the pit of the stomach; most probably owing to the vicinity of the great semilunar ganglion, or solar plexus, the sensorium of the abdominal viscera*" (Johnson *an essay on morbid sensibility of the stomach and bowels. London* 1827. p. 147).

8) Johnson l. c. p. 148. 9) Caput XII. §. XXVIII. No. 4.

10) Menghin diss. diagnosis morborum ventriculi. Viennae 1764.

saltem adtingitur. Nec partibus stomachum componentibus standum, magnum enim respectum *multifaria* ejus *contenta* exposcunt.

§. XLIX.

Prognosis. Cura. Monitum.

1. Ventriculus plus laborum tolerare potest, quam ex ejus, etsi firma structura, expectare licet. Exemplo sunto *gulones* [1]), *lithophagi* [2]), *cultrivori* [3]), *ignivori* [4]) etc. [5]); item aegroti pharmacis vene- Prognosis.

1) „Non libet meminisse mei qualis eram in *Crotoniate Milone*, quum taurum absumeret quadrimum. Non dicam meum in *Maximino* Imperatore statum, quum sexaginta carnis libris cum vini amphora replerer uno die .... Nec memorabo ingesta mihi omnia a *Clodio Albino*, quum profundissima fierem in eo vorago. Nec angustias meas in *Dionysio juniore Siculo*, quum per dies nonaginta non permitteret ullas inducias" (SWALVE ventriculi querelae renovat. p. 113).

2) R. BOEHMERI diss. de polyphago et alliotrophago Vitenbergensi. Vitemb. 1757; — S. G. VOGEL de lithophago et polyphago Hefeldae nuper mortuo et dissecto. Goett. 1771; — ROSTAN *histoire d'un lithophage* (Acta Helvetica Vol. VIII. p. 106); — PETIT *observation sur l'état d'un homme qui avalait des cailloux* (*Recueil des actes de la soc. de santé de Lyon. T.* 2. p. 328).

3) CROLLIUS in Praefat. Basilic. chymic; — BECKHER, LOTH et CLUVERUS in Epitome historiae 1635; — BINNINGER observ. medic. cent. V. obs. 7; — BARTHOLINUS Act. phys. med. Havniens. Vol. I. observ. 105; — Acta acad. nat. curios. cent. IX. et X. obs. 65; — H. B. HÜBNER's *umständliche Relation von der ermländischen Messerschlukkerinn Anna Lembetin*; — *London medical physical Journ.*

venenosis impune vexati, hominesque jejunium protrahentes. Altera vero ex parte stomachus primus est, qui ingruentem ex longinquo morbum percipit; nec convalescentiae fides tribuenda, antequam illius functiones instauratae sint. Morbi ventriculi ipsius *prognosin* generalem haud admittunt. Ne credas eos facilioris esse curationis, quoniam pharmaca ipsi parti affectae admoveri possunt.

Cura. 2. Similis medico, pharmaca aliis larga manu praescribenti, ipso autem aegrotante ea vix extremis labiis gustante; ventriculus reliquis corporis humani partibus labefactatis illa patienter tolerat, in propriis autem aerumnis, nisi probe selecta, petulanter respuit. Sequitur inde praeceptum generale, morbos ventriculi quo minus fieri potest *pharmacis*, contra potissimum *auxiliis chirurgicis* et *diaeteticis*, *aquisque soteriis* [6]) curandi.

3. Om-

1821 *Novemb.* et HARLESS *Rheinische Jahrbücher. B.* 7. *St.* 3. p. 157; — FRORIEP *Notiz. aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 3. *No.* 10. (ex *Medico-chirurgical Transact. Vol.* 12) et *B.* 9. *No.* 1. p. 9; — J. P. BEAUDÉ *mémoire sur un cas de polyphagie. Paris* 1826.

4) J. G. TABERGER *über* CHABERT *den sogenannten Feuerkönig, Phosphoresser, u. s. w.* in HENKE *Zeitschrift für die Staatsarzneyk. Jahrg.* X. 1830. 2*tes Vierteljahrheft* p. 314.

5) BORELLI cent. II. obs. 95; — *Sorberiana publiée par* GAUVEROL. *Toulouse* 1691; — *Lettre de Mr.* BOULLARD *à Mr.* MILLIN *sur le Jongleur Indien* (*Magazin Encyclopédiq. T.* 2. 1816).

6) SCHACHER diss. de thermarum Carolinensium usu in praecipuis ventriculi et intestinorum morbis. Lips. 1717.

3. Omnia haec elucebunt ex sequentibus, non sine difficultate ordinatis [7]), capitibus, nimirum *de ventriculi vitiis congenitis*, *deque illius forma et situ abnormibus*; — *de ciborum appetitu laeso*, *bulimia videlicet*, *pica*, *anorexia et asitia*; — *de laeso potus appetito*, *polydipsia scilicet*, *adipsia et hydrophobia*; — *de dyspepsia*; — *de cardialgia et neuralgia coeliaca*; *de ruminatione humana*; — *de nausea*, *vomendi conatu et vomitu*; — *de haematemesi et morbo nigro Hippocratis*; — *de gastritide*; — *de suppuratione et fistula ventriculi ejusdemque adhaesionibus morbosis*; — *de ventriculi marcore*, *hydrope*, *polypis*, *induratione et concrementis*; — *de morbis ventriculi carcinomaticis*; — deque ejus *perforatione*. Doctrinam *ructus*, ab illa reliquarum *affectionum flatulentarum* [8]), separare noluimus. Monitum.

7) Vere Pemberton (l. mox citando): „*Die Schwierigkeiten, welche sich dem Schriftsteller bei einer systematischen Eintheilung der Krankheiten des Magens darbiethen, sind so manchfaltig und gross, dass er beständig in Verlegenheit geräth, wie er seinen Gegenstand mit Genauigkeit und Umsicht abhandeln soll*".

8) Part. III. Vol. II. Sect. I.

Caput XV.

De ventriculi vitiis congenitis, deque illius forma et situ abnormibus.

§. L.

Ventriculi defectus, duplicitas, bipartitio, diverticula, longitudo, aliaque vitia.

Defectus. 1. Monstra *ventriculo destituta*[1]) (plerumque, at non semper[2]) simul acephala) vix ad vitam protrahendam idonea sunt[3]).

Duplicitas. 2. *Ventriculo duplici* utplurimum monstra bicorpora[4]) (rarius bicephala uno tantum trunco do-

1) Goeller in Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 2. obs. 143. — *Breslauer Sammlungen. Junius* 1722; — Gilbert *prakt. Beobacht. und Krankengeschicht.* p. 97.

2) Roederer de foetu parasitico in Commerc. soc. Goetting. T. IV.

3) Soemmerring *Eingeweidlehre Frankf.* p. 244 (*man sah nie den Magen, oder einen Theil, der Speisen aufnimmt, bearbeitet und aus ihnen Nahrungsstoff einsaugt, fehlen*). Interea Loewenwald (Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 3. 1684. p. 124. obs. 44) de femina continuo fame mulctata *sine ventriculo vitali, duodeno vero ampliori,* narrat.

4) Voigtel *Handbuch der patholog. Anatomie. B.* 2. p. 442.

dotata [5])) instructa sunt. Legitur quoque de monstro, cujus ventriculus, volumine imminutus, ope membranarum subtilium in plures loculos divisus fuit [6]). Suspicamur hîc aeque ac in casu, ubi ventriculus unus alteri veluti in capsula inclusus apparuit [7]), gastritidem pseudomembranas largientem praegressam fuisse.

3. Ex dicto quoque fonte maximam partem casuum de *ventriculo bipartito* seu *biloculari* [8]) (ne dica- Bipartitio.

5) Rayger Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 1. obs. 7 (Utrique ventriculi orificia habebant superiora et inferiora, quorum ultima in propria intestina duodena et jejuna desinebant, et solum ileo incipiente, in unum confluebant). Casus fere similis, ubi intestina duplicia solum versus ilei finem confluebant, legitur apud Conradi (*Handb. der patholog. Anatomie* p. 107).

6) Otto *Handb. der pathol. Anatomie* p. 262.

7) L. Heister de ventriculo duplici in muliere, quae ex hernia ventriculi incarcerata inguinali suppurata, post perpessos saevissimos dolores et vomitus mortua erat, reperto (Acta acad. nat. curios. Vol. X. p. 53). Cfr. J. D. Dorsten de polypo cordis et duplici ventriculo in puero (Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 3. 1684. p. 300).

8) Riolanus l. c. — Fantonus observ. anatom. select. Taurini 1699. Epist. 3; — Wurfbein in Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 7. obs. 252; — Aymand *Philosoph. Transact. No.* 422. et in Mihels *medical essays. Vol.* 2. p. 256; — Commerc. Liter. Norimbergense. ann. 1734. p 200; — Petsch sylloge anatom. observation. art. 74. in Halleri collectione disputat. anatom. T. VI. p. 782; — Haller element. phys. l. c. — Bleuland op. c. p. 127. Tab. IV; — E. L. Wernberger de ventriculo biloculari. Nov. act. acad. nat. curios. Vol. VIII. p. 94; — Greding

dicamus de *tripartito*[9])) repetimus. Quos inter casus ad aetiologiam et diagnosin vitii ejusmodi illustrandas inprimis inserviunt, illi observati a Blasio in viro crebris vomituritionibus vexato[10]) et in homine valde famelico, caeterum sano[11]), — ab L. Heistero in femina praeviis doloribus et vomitu[12]); — a H. Fr. Delio in vetula cardialgia vexata et alcoholis potu dedita[13]); — a Morgagnio in femina per mensem circiter ante obitum de ventriculi dolore post cibum assumptum querente, postremis aliquot diebus vomente, ventriculo in medio angusto ut ibi pylori arctitudinem ae-

in Ludwigii adversar. med. pract. Vol. III. p. 83 et 688; — Soemmerring *Zusätze zu* Baillie p. 82; — J. F. Meckel Tab. anat. path. Tab. XX. fig. 1—4.

9) Baader observ. med. Friburg. 1762. obs. 44; — Portal *anat. médicale* T. 5. p. 180 („*je l'ai trouvé (l'estomac) rétreci en un; deux et même trois endroits, comme s'il y avoit eu plusieurs petits estomacs*").

10) Observat. anatom. p. 120. Tab. XV. fig. 5; — Bonet l. c. obs. 26.

11) Observat. med. pract. Part. IV. obs. 9. p. 53. Tab. VI. fig. 6.

12) De ventriculo duplici in muliere, quae ex hernia incarcerata inguinali suppurata, post perpessos saevissimos dolores et vomitus mortua erat, reperto (Acta acad. nat. curios. T. X. obs. 16. p. 53. Tab. I. fig. 3).

13) De diverticulo ilei et ventriculo biloculari. Nova act. acad. nat. curios. Vol. VI. obs. 3. p. 10 („erant autem fibrae longitudinales ventriculi in arcu majori ita in fasciculos, ligamentorum speciem referentes, collectae, ut ex eorum contractione ventriculus in binos saccos distinctus videretur").

aequaret, sicque duo quodammodo repraesentaret ventriculos [14]), et in duabus aliis mulieribus quarum neutra vomituritionibus obnoxia fuit, etsi una tertio mense gravida fuerit [15]) et altera lithiasi aortae laboraret [16]); — a Sandiforto in puella phthisica [17]), in foetu [18]) et in plurimis cadaveribus, ventriculo inflationis ope ad normalem conditionem instaurato [19]); — a Mangoldo in aegro, ubi pancreas induratum ventriculum in medio comprimebat [20]); — a Haenio in femina vomitu et tabe haereditario forte jure perempta hepate utroque lobo epigastrium replente instructa [21]); — a Ludwigio in muliere spasmis ventriculi et vomitu mulctata, omento stomachum circumdante ac in duas partes dividente [22]); — a Preisslero in fe-

14) Op. c. Epist. XXXV. 2.

15) Op. c. Epist. XVI. 38 („ventriculus in medio ferme suae longitudinis contrahebatur, utrinque extuberans, sed a dextris minus").

16) l. c. Epist. XXVI. 31 („*aorta* intus ubicunque incideres, hic illic inaequalis, nec sine osseis perfectis squamulis . . . *Ventriculus* quasi duplex ob pylori antrum, quadantenus a parte reliqua per constrictionem quandam divisum; caetera sanus").

17) Observationes anat. patholog. Lib. III. cap. I. p. 25.

18) l. c. p. 11. Tab. IV. fig. 1. 19) l. c. p. 25.

20) Acta academ. moguntin. Vol. II. p. 443.

21) Ratio medendi Pars. XIV. sect. I. cap. I. §. XI. et T. II. cap. XIV. Tab. IX. fig. 4 („ventriculus versus os superius amplissimus, sub jecore descendens, in medio suo coarctabatur ab habenis tendinosis, illarum quas pylorus habet, consimilibus; postea iterum amplissimus ad pylorum usque . . .").

femina vomitu per triginta duos annos vexata, ventriculo bipartito simul tumoribus steatomatosis obsesso[23]); — a FLACHSLANDIO, in juvene pulsatione forti in regione epigastrica laborante, ventriculo e sua sede adeo remoto, ut in linea obliqua ad rectam adpropinquante, subtus sinistrorsum de scrobiculo versus umbilici regionem ad sex pollices depressus fuerit, curvaturâ ejus magna in duas quasi divisa[24]); — ab *alio* in medico palpitationi cordis, accedente vomitu fugatae, obnoxio[25]); — ab E. HOME in mulieribus a more thoracem fibulatoriis et fasciis in medio lamina ferrea firmatis circumdandi[26]), quod jam MORGAGNI suspicatus erat[27]) aliique confirmarunt[28]); — et

a

22) Primae lineae anatomiae pathologicae. p. 40.

23) *Geschichte einer Leichenöffnung bey welcher ein doppelter Magen gefunden wurde,* in HARTENKEIL's *medic. chir. Zeitung. Salzb.* 1793. *B.* 1. p. 433.

24) Observat. anatomico-pathologicae. p. 49.

25) *Chronisches Herzklopfen von einem sonderbaren Fehler des Magens,* in HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk. B.* 5. p. 821.

26) *Family oracle of health. Lond.* 1827. *No.* 40. p. 343.

27) l. c. Epist. XXX. 8. („Mihi enim forte accidit, ut conformationem istam cum vidi, in mulieribus . . . unde suspicari coepissem, an haec quoque adnumeranda essent detrimentis caeteris, quae sibi illae creant per constrictos ad summum ventris thoraces duros, et quae duriora his addunt ad umbilicum ferme perducta; nisi viderem nec in feminis solum, sed et in viris . . . esse deprehensam“).

28) REIMANN ventriculi mala conformatio, thoracis abusu inducta. Nov. act. acad. nat. curios. T. I. obs. 76. Tab.

a *nobis* in femina annorum triginta praevia gastritide chronica vomitu pertinaci excruciata [29]). — Exhibuit ipsa ventriculum, a constrictione in medio facta, bipartitum. Foramen hîc alterum simulabat pylorum, ac pars ventriculi circumcirca, crassitie reliquum viscus excedebat. Etsi hac in aegra ventriculi strictura *centralis* fuerit, nihilominus ex signis tali vitio adscriptis [30]), nonnisi dolor epigastrii, ab alimentis assumptis auctus, et vomitus aderant. Nec, quae expectari debuisset, *bifaria vomitus conditio* (facilis nimirum prior ex lobulo cardiaco, laboriosus serior ex loculo pylorico; ibi materies rejectae minus elaboratae, hîc regio

VI. fig. 3. et *medicinisch. Beobachtungen, eine Auswahl aus den Nov. Act.* etc. *Von* COPPEL. *Götting.* 1799. *B.* 1. p. 46.

29) In nosocomio vindobonensi anno 1800.

30) „*Violent pain soon* (*usually from twenty to thirty minutes*) *after taking food, signally aggravated by reclination on the right side, by ingestion of imperfectly masticated or fermentable aliment, by sudden atmospheric vicissitudes, by previous bodily fatigue, or depressing passions of the mind, generally succeeded by vomiting, and when severe, seldom subsiding until the contents of the stomach were rejected; pain, seeming to begin in the very centre of the epigastric region; great emaciation; intervalls of longer or shorter duration perfectly free from pain. No difficulty of deglutition; no induration or enlargement in the epigastrium; no hectic fever; no effusion or other evident sign of hepatic lesion*" (*Observations on the diagnosis between central stricture of the stomach, and some of the abdominal lesions with which it may be confounded.* In *The medico-chirurgical Journal and Review. Lond.* 1816. *April.* p. 282).

regio epigastrica post emesin omnino collapsa) observabatur. In hystericis ubi talia nobis aliquando obvenerunt, transitoriam eamque spasmodicam ventriculi stricturam centralem suspicati sumus, auxiliis alibi indicandis [31]), tollendam.

Diverticula. 4. Aliquando pars ventriculi in *peculiarem saccum* (*diverticulum*, *appendix*) extenditur [32]). Talis saccus includisse visus est calculos [33]), silices minores, politos quondam contra cardialgiam vetulae consilio deglutitos *), nucleos **), frustula lignorum, cochlearia stannea, cultrum plicatile etc. [34]), fabas coctas [35]), monetas [36]). Quo ultimo in casu constat ventriculum ad locum affectum magis tenuem fuisse, neutiquam vero phlogosi aut exulceratione correptum. Verisimile itaque est saccos ejusmodi ex pondere corporum incumbentium, cohaesionem tunicarum infringentium

31) Cap. XIX. §. LXXII.

32) G. Hart in *The Dublin hospital reports. Vol.* 4. 1827. cum tabula aenea; — Henning in Hufeland's *Journ. der prakt. Heilk. B.* 25. *St.* 1. p. 130.

33) Helmont in Moebii fundam. physiol. cap. X. p. 137.

*) Cohausen in Actis acad. nat. curios. Vol. VII. obs. 77. p. 256.

**) Kopp in Hufeland's *Journ.* 1809. *Octob.* p. 49.

34) Fournier in *Gazette de santé.* 1773. p. 294; — *Journ. de médec. T.* 42. p. 504; — Murray *med. Biblioth.* p. 41. No. 269.

35) Fritze in *Neuen Sammlung der auserles. Abhandl. für Wundärzte. St.* 22. p. 217.

36) Baille *Anatom. des krankhaft. Baues.* p. 76. (7 *halfpences*).

tium ortum ducere[37]). *Symptomata* esse dicuntur[38]: „sensus ponderis, dolorque gravativus in ipso ventriculi loco, digestionis laesio, vomituritio, vomitus". Adde ructus foedentissimos *). Caussâ mali ablatâ, ventriculi diverticula verisimiliter unis naturae viribus, certe lentissime, evanescunt[39]).

5. Ventriculi ulnae *longitudinem* superantis mentio fit[40]). Item *formae intestinalis* in femina vomitum jamque infans et puella passa, medio ante mortem anno emesin ad singula ingesta, deglutiendique difficultatem experta, tandem febre consumpta[41]). Semel stomachus veluti *balenae* figu- Longitudo.

37) Baillie l. c.

38) Fiegel diss. de morbis ventriculi p. 45; — Thilenius *med. chir. Bemerk. Neue Ausg. B.* 1. p. 199.

*) „Frequentem etsi periodicum vomitum vir excelsa sede natus (erat hic Princeps *Kinzki* vindobonensis) gulae vitiis nimis deditus, a longo jam tempore patiebatur. *Ructus* hic praeterea *tam male olentes*, ut plurium atmosphaeram cubiculorum, latrinae instar, inquinarent, explodere consuevit . . . . Post mortem . . . . ventriculus non modo ad ossa pubis usque extensus, sed prope cardiam quoque in alium quasi *saccum*, in quo cibi, huc delati, in propriam corruptionem abire, doloresque excitare, ac foetorem illum infestum, per ructus, spargere solebant; dilatatus, repertus est" (J. P. Frank Epitom. de cur. hom. morbis T. V. P. II. p. 390).

39) Thilenius (l. c.) pilulas ex assa foetida, felle tauri, rheo, extracto belladonnae, oleo cajeput adhibuit, una cum decocto glandum quercus tostarum, victu animali et emplastro stomachico.

40) Bonet op. c. lib. III. sect. XXI. obs. 42.

figuram exhibuit*). Et *cylindro similis*, sine arcus vestigio, solitoque dimidium angustior repertus est[42]). Aliàs formabat *lagenam*, sinistrorsum productam, trium pollicum cum dimidio, deinde ex fundi sui latere dextro tubum emittebat diametri sex linearum, qui pedetentim ad sesqui pollicis amplitudinem latescens, longitudinem quatuor pollicum cum dimidio aequans, demum pylorum constituebat et in duodenum abiebat, idque in viro quinquaginta annorum tumore pedis tantae malignitatis affecto ut tetanus superveniret. Aeger hic nullam habuit in vomitum propensionem[43]). Contra vomitu chronico excruciabatur alter cujus ventriculus instar *inversae lagenae* longitudine octo pollicum cum dimidio, ad umbilicum fere usque descendebat, inde angulo facto assurgens, atque canalem quatuor pollicum longum formans, ad pylorum petebat[44]).

Alia vitia. 6. Nec silentio praeteribimus *insertionem in ventriculum ductus tam choledochi*[45]) (qua per praepo-

41) Haen rat. med. continuat. T. II. cap. II. casus sextus. Tab. IX. fig. 3.

*) Meckel Tab. anat. pathol. Tab. XX. fig. 6.

42) Close nova variolis medendi method. Traj. ad Rhen. 1781.

43) Haen rat. med. Pars VI. cap. I. §. 4. cap. IV. Probl. VIII.

44) Haen l. c. §. 5.

45) Vesalius anatom. lib. V. cap. 38; — Ettmüller opp. T. II. p. 54; — Lieutaud hist. anatom. medic. lib. I. sect. II. obs. 37. T. I. p. 19.

posteram bilis cum alimentis ingestis mixtionem digestio necessario laedi[46]) et ventriculi dolor provocari*) debet) quam *pancreatici*[47]), et *separationem* ventriculi *ab oesophago*[48]), aut a *duodeno*[49]). Quibus ultimis in casibus *aperturae ventriculi desiderantur*[50]). Pylori illa, diversae saepe formae[51]) et sine allata separatione defecisse visa est[52]).

§. LI.

Ventriculi volumen imminutum et auctum.

1. De ventriculi volumine morboso judicare sat arduum est. Mensura enim capacitatis ejus normalis[1]) desideratur[2]); et extensionis gradus in cada- Monitum.

46) Lieutaud l. c. articulo: ventriculus bile turgens; — Voigtel l. c. p. 443.

*) Zacutus Lusitanus prax. med. admirabil. lib. II. obs. 1.

47) A. W. Otto monstror. sex anatom. et physiolog. disquisitio p. 16 et *Handb. der pathol. Anatom.* p. 260.

48) Cap. III. §. IV. No. 3.

49) Daniel *Samml. med. Gutacht. Leipz.* 1776. p. 270. — Otto *Handb.* p. 259.

50) Otto l. c. p. 261.

51) Soemmerring l. c. §. 141. p. 235.

52) Cabriolus observat. anat. obs. X; — Calder *medic. Essays of Edinburgh. T. I.* p. 167; — Aubery *Bulletin de la societé de l'école de médec.* 1805. *cahier* 1. Cfr. Morgagni l. c. Epist. XXVIII. 2; — Kaltschmid de ileo a scrup. piror. mespil. perforat. Jen. 1747. — Kade l. c. p. 369.

1) In viro adulto ventriculum modice repletum a quinque usque ad undecim aquae libras continere posse asserit Soemmerring (l. c. §. 134. p. 227).

cadaveribus obvius, quammaxime a fibrarum muscularium mortis tempore contractione pendet [3]). Interea et hîc limites sunt.

Volumen imminutum.

2. Quis enim *parvum* non proclamaret ventriculum ubi in homine adulto adaequaret dumtaxat volumen renis [4]), ovi anserini [5])? Ubi non excederet longitudinem pollicum sex [6])? Ubi vix admitteret ovum gallinaceum [7]), pomum [8]), semiunciam liquidi [9]), verbo, ubi intestini potius formam [10]) exhiberet? — Exempla talia et nos cum aliis [11]),

2) „amplitudo perinde incerta est" (Haller elem. physiol. T. VI. Lib. XIX. §. III).

3) In hominibus subito enectis etsi robustissimis ventriculum angustum esse, docet. Haller (l. c.). Cfr. Baillie l. c. p. 78.

4) Butzen Miscell. acad. nat. curios. Dec. I. ann. 6. obs. 223.

5) Nicolai *Fortsetzung der Pathologie. B.* 3. p. 354.

6) Pohl program. de callositate ventriculi ex potus spirituosi abusu. Lips. 1771. in Waiz *neuen Auszügen. B.* 2. p. 18.

7) Loebeke observ. anatomico-chirurgico-medicae. Berol. 1754. Versionis germanicae p. 59.

8) Portal in *Mémoires de l'acad. R. des sciences* 1771.

9) Tode *medic. chirurg. Biblioth. B.* 3. p. 194.

10) Swieten comment. ad aphor. Boerhaavi T. I. §. 28. („vidi ventriculum non excedere fere sua capacitate tenuis intestini molem"); — Haller elem. physiol. lib. XIX. sect. 1. §. 3. T. VI („vidi in vetula intestino non latiorem, vidi duodeno angustiorem"); — Stoll rat. med. T. I. sect. X („Ventriculus angustus intestini potius duodeni, quam ventriculi formam referebat"); — Chambon de Montaux *merkwürdige Krankheitsgeschichten und Leichenöffnungen. A. d. Fr.* 1791. p. 106. 355.

aliis[11]), variis morbis observavimus. Valeant interea illa de *parvitate ventriculi* (probe ab ejus *statu corrugato* distinguenda[12]), ac aliquando exploratione abdominis cognoscenda*)) utpote effectus scirrhi aut conditionis callosae membranarum stomachi[13]) (potatorum morbo[14])), atrophiae a jejunio[15]), dysphagiae[16]), hydropis ascitidis[17]), phy-

11) Diemerbroeck anatom. lib. I. cap. VII; — Tulpe observ. medic. lib. II. cap. XXV. p. 136; — Fabr. Hildanus l. c. obs. 50. 79; — Riolanus enchiridion, lib. II. cap. 23; — Forestus observ. et cur. med. lib. XVIII. obs. 34. — Ruysch observ. anatom. 68; — Salzmann varia observata anatomica. p. 33. — F. Hoffmannus in Poterii obs. et annot. cent. I. cap. 24. nota *a.*; — Lieutaud op. c. lib. I. sect. II. obs. 26 et 31. p. 15; — Henning in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 8. *St.* 4. p. 55. Tab. aen.; — Dietrich in Zadig's *Briefe und* Friese *Archiv für Schlesien. B.* 3. *St.* 2. p. 162; — Voigtel l. c. *B.* 2. p. 450; — Otto l. c. p. 260.

12) Morgagni op. c. Epist. XI. 6 („ventriculus etsi erat corrugatus, tamen postquam extensus fuit, inventus est amplior quam plerumque solet").

*) Galenus (artis parvae lib. II) vidit „ventriculum cujusdam ita parvum, ut propria circumscriptio perspicue appareret spectanti et attrectanti".

13) Portal (*cours d'anat. méd. T.* 5. p. 180) ex Lieutaud casum refert ubi „*l'estomac étoit si petit, ses parois avoient la dureté et la consistence d'un cartilage et avoient l'épaisseur de deux pouces*".

14) Pohl l. c. et Part. II. Vol. I. sect. I. cap. XXIV.

15) Ruysch obs. 68. — Littre *Mém. de l'acad. R. des sciens. ann.* 1716. p. 187. cap. XVI. §. LVI. No. 4.

16) Cap. X. §. XXVIII. 2.

17) Butzen l. c. — Portal l. c. p. 178 („*l'estomac étant*

physconiae hepatis et lienis, hysteriae[18]), tabis dorsalis[19]), somniationis artificialis[20]), aliorumque morborum[21]) debitis locis propius investigandorum[22]). Nosse quoque juvabit emetica[23]), venena[24]), bilem acrem[25]) talem aliquando gignere *stomachi contractionem*, ut ipse minimus appareat. Nec

alors comprimé, sa cavité n'est plus assez ample pour recevoir et contenir la quantité d'alimens nécessaires à la nutrition").

18) „*La contraction des fibres musculaires de l'estomac par des affections nerveuses, comme dans les femmes hystériques et chez les hommes mélancoliques, occasionne le rétrécissement de la cavité de ce viscère*" (PORTAL l. c. p. 178).

19) „*L'acte vénérien trop souvent répété, et surtout la masturbation, ont aussi souvent opéré des rétrécissemens funestes de l'estomac, d'abord spasmodiques et ensuite de vrais racornissimens, que les ouvertures de corps ont fait bien connoître*" (PORTAL l. c.).

20) „*Plusieurs personnes, jeunes surtout, encore plus des filles ou de jeunes femmes, que de garçons, étant mortes par suite d'attouchemens magnétiques* (?), *on a reconnu, à l'ouverture de leur corps, que la cavité de l'estomac et des intestins étoit très-rétrécie; ce dont je me suis convaincu en assistant à l'ouverture de deux corps . . .* " (PORTAL l. c. p. 279).

21) SCHURIG chylologia. Dresd. 1725. p. 377. — HALLER l. c.

22) Ipse MORGAGNI de parvitate ventriculi non nisi per transennam loquitur (op. c. Epist. XVIII. 2. XXIV. 27. XXXI. 33. XLVII. 8).

23) FABR. HILDANUS observ. cent. IV. obs. 51; — LIEUTAUD op. c. Part. I. obs. 28.

24) MAGNET bibliotheca med. pract. p. 80.

25) LIEUTAUD l. c. articulus: ventriculus bile turgens.

Nec ignorandum feminarum (alioquin stomacho magis oblongo dotatarum) vestiendi rationem illius visceris impedire evolutionem [26]); ventriculumque praeter modum parvum, durum et crassum, jam in infante sex mensium repertum fuisse [27]).

3. Nec haesitabimus *magnum* adpellare ventriculum qui extenditur usque ad umbilicum [28]) et pelvim [29]); qui sexies solito amplior est [30]); qui intestinorum contractorum omnium capacitatem excedit [31]); qui mensuras aquae sex [32]), duodecim [33]), sexdecim [34]), viginti*) continere valet, qui- Volumen auctum.

26) C. C. Crevé de fracturis ossium pelvis. Mogunt. 1793; — Soemmerring not. 60 ad Baillie op. c.

27) Roederer progr. observat. ex cadaveribus infantum morbosis. Goett. 1758. obs. 4.

28) Morgagni epist. XLVII. 18. — XLVIII. 8. Similia exempla et mihi obvenerunt.

29) Molinelli comment. Bononiens. T. II; — Stoll nat. med. Part. III. p. 356; — Gillerus Acta Helvetica Vol. III. p. 10; — Rahn *Briefwechsel mit seinen ehemaligen Schülern. Zürich* 1787. *B.* 2. p. 433; — Wichmann *Ideen zur Diagnostik. B.* 1. p. 189; — Andral *fils. Clinique médicale. Maladies de l'abdomen. Paris* 1827. p. 424 („*l'estomac occupant la prèsque totalité du ventre*"); — Bobe-Moreau *von einer ungeheuren der Wassersucht ähnlichen Ausdehnung des Magens.* Ex *Bulletin de la société médicale d'émulation* 1823 *Juillet;* in Gerson's *Magaz. der ausl. Literat. der gesammt. Heilk. B.* 6. p. 360.

30) Chambon de Montaux l. c. obs. 162. p. 481.

31) Lieutaud l. c. obs. 21. p. 12.

32) Boenecken in *Fränkische Sammlung B.* 5. St. 35. p. 296.

nique longitudinem duorum fere pedum adaequat[35]). Sistit autem ventriculi volumen auctum sat commune vitium[36]), cujus *caussae* plus minusve recte adscribi solent:

a. *impedimentis progressioni chymi e ventriculo obstantibus*[37]). — Ventriculi morbosa amplitudo re quidem vera haud raro sociis pylori scirrho[38]), duo-

33) Stenzel diss. de steatomatibus in principio aortae repertis. Vitemb. 1723.

34) Störk ann. med. I. p. 13.

*) Hasenöhrl historia medic. febris petechialis. p. 308.

35) Talem ventriculum in aegra hydrope ascite in nosocomio vindobonensi defuncta reperi, sectione cadaveris a prosectore illo tempore Vetter absoluta et ab eo descripta (*Aphorismen aus der pathologisch. Anatomie. Wien* 1803. p. 170).

36) Exempla tradiderunt: Rhodius mantissa anatom. obs. 18. p. 13; — Bonet op. c. lib. III. lect. XXI. obs. 42; — Diemerbroeck l. c.; — Schurig l. c. p. 374; — Laube Ephem. acad. nat. curios. cent. X. obs. 85; — Gisler Act. Helvet. Vol. III. p. 10; — J. A. Marini *Mém. de l'acad R. de Turin. T.* 4. p. 369.; — Anderson in *Med. and Philosoph. Commentaries by a soc. in Edinburgh. Lond.* 1775. *Vol.* 2. p. 224. — Klingkosch diss. med. select. Pragenses. Vol. I. p. 162; — Sandifort observ. anat. patholog. lib. III. cap. III. p. 59; — Bang diarium nosocom. Havn. T. II. p. 367; — Otto l. c. p. 261. aliisque.

37) „*C'est souvent au rétrécissement et encore plus à l'obliteration du pylore qu'il faut attribuer la cause de l'excès d'amplitude de l'estomac: les alimens ne pouvant passer facilement par cet orifice y sejournent, et se mélant à ceux qui parviennent encore dans ce viscère, il en résulte une collection qui distend de plus en plus l'estomac, qui s'amplifie à proportion*“ (Portal l. c. p. 152).

duodeni tumore [39]), et intestinorum angustatione [40]) reperta est; ast putamus unam eandemque caussam, e. c. major ad stomachum sanguinis affluxus, vitium hîc bifarium simul produxisse. Chymi enim et alimentorum copia, etsi pylori scirrhus progressioni illorum obstet, neutiquam stomachum amplificabit, quum aegri ab ipso hujus morbi initio ciborum aversione laborent, et eo senescente pauca, vi assumpta, vomitu rejiciant. Porro ventriculum allato in casu, non mechanice dilatari, ex eo potissimum elucet, quod ejus *crassitudo* in longitudinem extensa plerumque non absumitur [41]);

b. *voracitati* [42]). Stomachus sane amplior repertus est in plurimis (certe non in omnibus [43])) edacibus et potulentis [44]), aeque ac in lithophagis et

38) G. Mac-Neven diss. de raro ventriculi casu. Prag. 1760. — Rahn l. c. — Chambon de Montaux l. c.

39) Molinelli l. c. — Stoll l. c. 40) Lieutaud l. c.

41) Pulchre Haen op. c. P. VI. p. 22 („Viscera cava tumores cystici, anevrysmata, uno in corpore reperiuntur eo tenuiora, quo expansiora; in alio vero quo ampliora, eo crassiora . . . In historia. Mac-Neven, ut sensim mole ventriculus, ita crevit substantia").

42) „*La plupart de ceux dont l'estomac a été trouvé très ample avoient été de gros mangeurs*" (Portal l. c. p. 182).

43) Vetter me praesente, gulonis vindobonensis famosi cadaver aperuit. Expectavimus ventriculum amplum; ast expectatio delusa fuit, quod ipse sequentibus verbis exprimit (l c. p. 170): „*auch haben wir bei Zergliederung starker Fresser den Magen eben nicht ausgedehnet gefunden*".

44) Boenecken l. c. — Stenzel l. c. — Morgagni op. c. Epist. XXXVIII. 18.

et polyphagis[45]). Quaeritur autem num voracitas fuerit hîc morbi praevii effectus, aut morbi posterioris caussa? Saepe effectum fuisse credimus; sicuti enim vesica a lotio diu retento, ita ventriculus a cibis nimiis distendi potest*);

c. *laxitati, debilitati*[46]), *mollitiei membranae mucosae*[47]); — sic voluminosi ventriculi haud rara tenuitas[48]) (crassitiei aliquando nupta[49])), praesertim in hydropicis[50]) testari videtur;

et d. *redundantiae nutritionis*. Valeat hîc similitudo ventriculi ampli (*parietibus crassioribus* **)) cum *hypertrophia*[51]) aliorum viscerum[52]), ex

45) S. G. Vogel de lithophago et polyphago (nomine *Kolmücker*) Hefeldae nuper mortuo et dissecto. Goett. 1771. — Hagenström in *Neue Abhandl. der k. schwedischen Akademie. B.* 19.

*) Duplay in *Archives générales* etc. *Octob.* 1833.

46) „*Bisweilen scheint blos eine Erschlaffung der Magenhäute und eine allgemeine Schwäche die Ursache zu seyn*“ (Voigtel l. c. p. 458).

47) Andral l. c, p. 421. et 424.

48) Morgagni o. c. Epist. LV. 10. — LVII. 10; — Keppelhout sectiones cadaver. patholog. Lugd. Bat. 1805. p. 3.

49) „Ventriculus adeo ingens, ut epigastrium exacte repleret . . . Plaga obscure rubra in sinistra ejus parte prope costarum marginem. *Eratque ibidem tenuis valde substantiae* . . . quo magis a sinistris ad dextras pergebat ventriculus, *eo fiebat crassior*, vix ibidem rugosus sed cartilagineis eminentiis instructus“ (Haen op. c. Part. IX. cap. I. §. 4).

50) Cfr. observ. Vetteri et mea supra allata.

**) Louis *sur l'hypertrophie de la membrane musculeuse de l'estomac*. 1824. citatur ab J. Bouillaud *sur l'hypertrophie*

ex nimia partis actione[53]), ex stimulo morboso eam vexante[54]), exque adfluentia majore cruoris ad illam*); quae ultima confirmatur a *venis* ventriculi amplificati *varicosis*[55]), abque ejus cum *morbis cordis et aortae*[56]) (saltem ab initio cruoris impetum excitantibus) et *vomitu cruento*[57]) facili connubio. Nec rarum est ventriculos praemagnos *phlogoseos notas* exhibere[58]) et vicissim in gastritide auctum ventriculi volumen[59]).

4. Ho-

de la membrane musculeuse de l'estomac et sur la dilatation du même organe. In *Revue médicale. Mars.* 1827. p. 388. — Cfr. Andral l. c. p. 422.

51) Ab ὑπὲρ, supra, τροφή, nutritio.

52) Part. II. Vol. II. sect. II. cap. XII. §. XLVI. (cordis). — Part. III. Vol. I. sect. I. cap. XXV. §. CI. (Linguae).

53) „*Quant aux causes éloignées (de l'hypertrophie) on doit signaler d'abord l'exercice auxquels les organes sont assujettis*" (J. F. Lobstein *traité d'anatomie pathologique. Paris* 1829. *T.* 1. p. 58).

54) „*mais la cause la plus fréquente de l'hypertrophie dépend d'une fluxion dirigée sur un organe par un principe morbifique determiné*" (Lobstein l. c. p. 59).

*) Joan. Kaempf de infarctu vasorum ventriculi. Basil. 1751. §. XIV. in Halleri disput. ad morbor. curat. facient. T. III. No. LXXVII.

55) Stoll rat. med. P. III. p. 368 („ventriculus magnus; *varicosis magnisque vasis* distentus").

56) Morgagni op. c. Epist. XXIII. 4. — XXVI. 13. — XXIX. 20. — XL. 23. — XLII. 11. — XLIII. 22. — XLVIII. 38. — LVII. 10. — LX. 12. — LXVI. 9.

57) Vetter l. c. p. 170. — H. R. Göppert in Rust *Magazin. B.* 32. *Heft.* 3. p. 516.

58) „*Quelquefois la dilatation de l'estomac est compliquée de*

Finis argumenti.

4. Homines, quorum corpora ventriculi augmentum morbosum exhibuere, laborare solebant ciborum aversione, fame insatiabili, digestione difficili, dolore epigastrii, ructibus acidis, nauseâ, vomituritione, seu potius ascensu involuntario ciborum deglutitorum in oris cavum, vomitu, impotentia vomendi[60]). Quae symptomata, quum morbis ventriculi organicis in genere plus minus addicta sint, de stomacho praemagno solum decidere licebit, ubi aegroti macies, visceris affecti ambitum tactu eruendi, concedit[61]). Superest dein

l'inflammation: j'en ai vu des exemples par des ouvertures de corps." Portal l. c. p. 183.

59) Portal l. c.

60) Lieutaud l. c. obs. 21. — Portal (*anatom. médic.* T. 5. p. 177) inquit, *nous ne devons pas passer sous silence une observation intéressante de* Lieutaud, *qui prouve, que l'estomac peut perdre la faculté qu'il a de se contracter, et par conséquent d'opérer le vomissement lorsque sa capácité est trop augmentée, sans doute parcequ' alors ses fibres musculaires se trouvent affaiblies, ou du moins qu'elles n'ont plus assez de forces, pour opérer par leur contraction le reserrement des parois de l'estomac. Un homme qui paraissait avoir un extrême besoin de vomir, prit plusieurs fois inutilement du tartre stibié à la plus haute dose, sans éprouver le plus léger vomissement. Cet homme étant mort,* Lieutaud *en fit faire l'ouverture, et l'on reconnut que l'estomac avoit une capacité extrême*". Vomitum tamen a ventriculo amplissimo non semper alienum esse casus Hasenöhrli (l. c.) docet alterque a J. P. Frank (epitom. de curandis hom. morbis Vol. V. Part. II. p. 391) relatus; ac paragrapho praecedente citatus.

61) „*La malade était reduite au dernier dégré de marasme.*

dein indagatio *complicationis* cum aliis morbis forte latentibus. Hac complicatione absente, spes progressibus mali recentis obstandi, affulget. *Aegrotorum debilium* abdomen *fasciâ* circumdandum, illisque *cibi* succulenti beneque conditi, pauca quantitate at crebrius, una cum *vino* rubro meraco exhibendi, et *ferrum* 62) praescribendum. *Hypertrophia ventriculi* laborantibus conducunt, *venaesectiones*, *hirudines*, *clysteres emollientes*, *eccoprotica subacida*, *setaceum sub epigastrio*, *potus aquosus acidulus frigidus*, *glacialis* et *victus* parum nutriens parumque stimulans. Nec *narcotica*, *oxyda metallorum*, aliaque *cardialgiae* auxilia 63) negligenda sunt.

§. LII.

Ventriculi situs morbosus.

1. Constat parvam ventriculi curvaturam in statu inanitionis superius deprehendi et diaphragma suspicere, magnam e contrario, huic oppositam, inferiora despicere viscera ita, ut altera ipsius superficies antrorsum, altera retrorsum spectet: in ventriculo autem vel aëre, vel nutrimentis re- Notio.

L'estomac se dessinait parfaitement (!) *à travers les parois abdominales*; *il était facile de voir* (?) *qu'il occupait la plus grande partie de la cavité du ventre*" (ANDRAL l. c. p. 423).

62) R. Tincturae martis pomatae drachmam unam. Aquae cinnamomi simplicis unciam unam. M. D. Sr. Bis de die cochleare cofeanum.

63) Cap. XIX. §. LXXII.

repleto, magnam ipsius curvaturam sursum tolli et ad musculos rectos abdominales quam proxime accedere. Constat quoque ventriculi varium in variis hominibus situm esse. Hoc enim viscus modo magis ad sinistrum latus sub diaphragmate vergit, modo in media regione epigastrica reperitur; modo aeque ad sinistrum atque dextrum latus extenditur; modo, si hepar admodum latum est, paulo profundius descendit et oesophagus sub septo transverso iterum emergit, ita ut intra umbilicum et hepar protuberet [1]). — Ejusmodi *variationes*, situm ventriculi *morbosum* necdum constituunt [2]). Nec huc revocabimus extensionem ventriculi volumine aucti ad alienas regiones [3]); hoc enim in casu ventriculus non solum locum a natura praescriptum non derelinquit, sed eum potius accuratissime explet [4]). Ventriculi situs morbosus potissimum tribuendus est *translationibus viscerum congenitis*, *vitiis ligamentorum*, *herniis* et *morbis partium contiguarum*. Interdum *nulla* ejus *caussa evidens*.

Translatio viscerum.

2. Inter exempla *translationum* viscerum abdo-

1) F. G. Dürr diss. de ventriculi vulnere egregie sanato. Lips. 1790. p. 11.

2) Ipse Morgagni de situ paululum profundiori stomachi, ut de phaenomeno haud morboso per transennam loquitur op. c. Epist. LII. 2. Cfr. quoque Epist. VI. 12. — XVII. 25. — XIX. 19.

3) §. LI. No. 3.

4) Ex neglectu hujus distinctionis confusio rerum in Portalii op. c. p. 207. obvenit.

dominalium [5]), illa ventriculi latus dextrum occupantis [6]) et marsupii praeter stomachum, lien, hepar, intestina continentis, in quod abdomen protuberabat [7]), eminent.

3. *A ligamento phrenico-gastrico breviore* aut *contracto* expectandum, ut ventriculus vacuus eum situm sortiatur, qui aliàs nonnisi pleno convenit, repletus autem, accedentibus caussis iisdem, ea, quae aliàs ventriculum levant, adhuc magis versus superiora trahat. Fundo elevatiore existente, pondus assumtorum versus inferiorem arcus minoris parietem premere, cardiam onerare, ostium pylori gravare et diaphragma vel in ipso loco ubi cum pericardio connectitur, afficere debet. Inde post pastum cardialgia, anxietas, conatus vomendi, lipothymiae, expectanda sunt. Imo fieri potest, ut nondum praeparatus chymus in duodenum intret, et chilificationem depravet, continuaque nascatur edendi necessitas*). — Aliter de ejusdem *ligamenti majori longitudine et relaxatione* sentiendum est. Tunc enim ventriculus non plane horizontalem occupat situm, premit aortam arteriam, et

Ligamentorum vitia.

5) Cap. XIII. §. XLII. No. 1.

6) Morand in *Histoire de l'acad. R. des sciences* 1688. p. 44; — Boerhaave *pathologische Betrachtungen des Herzens in Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 9. p. 500. — Baillie in *London medical Journal.* 1789. Vol. 10. Part. 2.

7) Morgagni op. c. Epist. XLVIII. 48. — Cfr. Soemmerring *Beschreibung von Misgeburten* Tab. X.

*) Cap. XVI. §. LIV. 5.

et in lienem, colon, et in intestina pendulus magis, vim quandam exserit. Inde longior ciborum in ventriculo mora oritur, cruditates generantur, post pastum torpor, flatus. Hucusque TROSCHEL [8]): quod autem vir clarus maxime motibus spasmodicis ligamenti phrenico-gastrici tribuit, id potius vitiis ex mala conformatione aut ex praevia peritonitide et gastritide ortis adscribendum esse putamus. Vix enim *spasmum* in membrana serosa ex plicis peritonaei conflata expectamus, contra facillime ejus *crassamentum*, *tubercula*, *erosiones*.

Herniae. 4. Jam monuimus ventriculum in *herniis diaphragmatis* [9]), *lineae albae* [10]), *umbilici* [11]), obve-

8) Diss. de morbis ex alieno situ partium abdominis. §. LXVIII. LXX.

9) Part. II. Vol. II. sect. II. cap. 1. §. II. 2. 3. adde: RIVERIUS observ. cent. IV: — G. CLAUDERUS epist. de observatione anatomico-practica admirabili. Patav. 1661; — DERRECAGAIX in *Journ. de chirurg. par Mr.* DESSAULT *T.* 3; — REISIUS diss. de ventriculi in cavo thoracis situ congenito. Berol. 1823 cum Tab. aen.; — J. BENJUMEDA *observation sur une hernie congénitale de l'estomac à travers le diaphragme* (*Journ. universel des scienc. médicales T.* 29. *No.* 25. *Juillet* p. 113); — WEYLAND in SIEBOLD's *Journ. für die Geburtshülfe. B.* 12. §. 1. *No.* 5; — *The London medical gazette* 17. *Aug.* 1833. Cfr. OMODEI *annali universali di medicina.* 1824. *Febbrajo* p. 392.

10) Cap. XIII. §. XLIII. 4. — RICHTER *Abhandl. von den Brüchen. Kap.* 34.

11) KIRCHBAUM progr. de hernia ventriculi. Argent. 1749; — MICHAULT diss. prolapsus ventriculi ab umbilico. Marb. 1769; — THURNEISEN diss. de hernia ventriculi. Basil. 1777.

venire: adde in ipsis *herniis inguinalibus*[12]). Signa herniae ventriculi (*gastrocele*) sunt[13]): dolor in scrobiculo cordis, digestio turbata, ita, ut aegri cibos, secus facillime digerendos, digerere non valeant, vomitus, sumtis praecipue quibusdam alimentis, singultus, anxietas, alvus obstructa, imo convulsiones. Attenta praeterea percontatione patebit, locum eum, in quo viscera incarcerata sunt, illata pressione inprimis condolescere; itaque non mira est ventriculi herniosi dispositio ad inflammationem *).

5. Ventriculus frequentissime e proprio situ removetur a *visceribus contiguis mole morbose auctis* nec non a *tumoribus in cavo abdominis evolutis*. Sic *lien* volumine auctus aliquando stomachum in latus dextrum impellit[14]). *Hepar* praegrande eum modo in pectoris cavum protrudere[15]), modo in regionem umbilicalem[16]), et hypochondriacam sini-

Morbi partium contiguarum.

12) Jvan *hernie inguinale de l'estomac*, in *Bullet. des scienc. médicales. Mai* 1830. p. 309. („*dans le sac herniaire sont les tiers inférieur de l'estomac . . . la longueur de sa curvature est de 3 pieds, celle de la petite de 18 pouces*").

13) *Mémoires de l'academ. de chirurgie de Paris. T.* 3. p. 342. *T.* 11. p. 294. Edit. 8vo; — A. F. Apel diss. de cardialgia. Erford. 1796. p. 12; — Schmidtmann *von einem geheilten Magenbruch* in Rust's *Magazin für die gesammte Heilk. B.* 18. *Heft* 1. p. 155.

*) Cap. XXIII. §. XCI. No. 1.

14) Portal l. c. p. 208.

15) Ephem. acad. nat. curios. cent. III. et IV. obs. 2. append. p. 149.

16) Morgagni op. c. Epist. XXI. 24. Cfr. Epist. XLV. 16 („jecur maximum, ut sinistrum quoque occupans hypo-

sinistram [17]) compellere modoque perpendicularem reddere [18]) potest. Caeterum situs perpendicularis ventriculi etiam sine hepatis culpa observabatur [19]). *Omentum* quoque ponderosum [20]), testiculo adcretum [21]), herniae inclusum [22]) ventriculum e loco trahit. Idem efficiunt *intestina tenuia* in saccis herniosis comprehensa [23]). Memorabilis est situs abnormis ventriculi cui *columna vertebralis antrorsum inclinata* (*scoliosis*) ansam porrigit ut in gibboso, cujus ventriculi antrum pyloricum umbilicum attigerat, contigit [24]). Le-gi-

chondrium, ventriculum deprimeret; itaque gulae, in hunc desinentis, portio ad transversos digitos duos infra diaphragma apparebat").

17) Stoll rat. med. T. VII.

18) Casum istum memorabilem retuli Part. II. Vol. II. sect. II. cap. XXII. §. XCIV. 2. alterum sat similem retulit J. Baader in observat. medicis. No. 12.

19) Chambon de Montaux l. c. *Bemerk.* 13. p. 49. *Bemerk.* 193. p. 554. — Flachsland l. c. p. 50; — Lee in *London medical Review.* 1801. *June.*

20) Vesalius de corp. hum. fabric. Lib. V. cap. IV.

21) „*Augustus Georgius*, ultimus marchio Bado-Badensis, sumtis cibis non solum ventriculi experiebatur dolorem, sed etiam coactus fuit corpore in *unum* latus converso incedere. Secto ex lithiasi arteriarum et hydrope demortui cadavere, reperi illius phaenomeni caussam fuisse *adhaesionem morbosam omenti cum annulo abdominali et testiculo*" (Ex schedis paternis). Cfr. cap. XVI. §. LVI. 4.

22) Cfr. Morgagni l. c. Epist. LXVII. 11; — Klein in Loder's *Journ. für die Chirurgie. B.* 1. p. 784.

23) Mery in *Mémoires de l'acad. des sciences* 1701. obs. 5; — Papen epistola de hernia dorsali.

gitur de *anevrysmate arteriae aortae descendentis* ventris cavum dimidium ferme occupante, secundum longitudinem situm a diaphragmate ad pelvim se extendente, ventriculum, intestina, mesenterium dextrorsum pellente [25]); item de *steatomate* orificium ventriculi sinistrum antrorsum et ejus fundum ad umbilicum usque protrudente [26]); deque *collectione puris* in cavitate pectoris sinistra, quae partem diaphragmatis ejusdem lateris adeo deorsum premebat, ut inde ventriculus e sua sede remotus fuerit [27]). *Vesica urinaria* eousque lotio distenta se obtulit, ut ad umbilicum perveniret, et illum utrinque occuparet, intestinis ita sursum compulsis, ut hinc jecur et diaphragma altissime urgerent, inde vero lienem et *ventriculum* adigerent medium versus diaphragma [28]). Nec *uterus gravidus* [29]), nec *hydrops ascites* [30]) simili quodammodo in ventriculum imperio destituuntur.

6. Inter casus situs abnormis ventriculi [31]), illi Caussa latens.

24) Morgagni l. c. Epist. IV. 16. — Cfr. Sandifort l. c. lib. IV. cap. V. p. 45. not. *d* et ejus Tabulae intestini duodeni. Lugd. Bat. 1781. p. 31. Tab. V. fig. 2; — Soemmerring *Anmerk. zu* Baillie.

25) Morgagni l. c. Epist. XL. 26.

26) Rhan *Museum der Heilk. B.* 1. p. 36.

27) Soemmerring *Anmerk. zu* Baillie l. c. p. 81.

28) Morgagni l. c. Epist. LVI. 12.

29) Sandifort obs. anat. patholog. lib. II. cap. I. p. 8. Tab. I. h. i. k.

30) Bartholinus hist. anat. rara. cent. I. hist. II. T. I. p. 9.

31) Clauder Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 5. obs. 193; — M. B. Valentin Ephem. acad. nat. curios. cent.

illi excellunt ubi, *sine nota caussa*, ventriculus in hypochondrio sinistro locatus a diaphragmate usque ad pubem descendebat [32]); item ubi morbose expansus omnino inversus fuit [33]), et ubi incipiens unde solet, per sinistrum ventris latus recta ad pubis usque os se extendebat, inde autem se reflectens sursum, ac dextrorsum, in duodenum intestinum desinebat [34]).

Conclusio. 7. De situ abnormi ventriculi generatim conjecturam facimus: si turbae stomachi insolenter urgeant; si nihilominus regio epigastrica (nisi forte a hepate aut liene turgente) collapsa sit; si aeger alimenta sumendo ea in alienum locum descendere percipiat; sique iste locus inde volumine augeatur; si cardialgia saeviat [35]); si convulsiones et lipothymiae [36]) aliaque ex distentione plexus solaris

III et IV. p. 2; — Scober ibid. cent. IV. append. p. 147; — Fantoni obs. med. anat. V; — Ruysch obs. anat. chirurg. obs. 56; — Witt in *Verhandel. van het genootsch. te Vlissingen. Deel.* 2. *bl.* 195; — Bonet *Journ. de médec. T.* 9. p. 518; — Lieutaud l. c. lib. I. sect. II. obs. 208—220. p. 70. sq.

32) Börner de tabe sicca lethali a mirabili duodeni angustia et praeternaturali plane situ. Lips. 1753. — Acta acad. nat. curios. Vol. X. Append. p. 225. Tab. II. fig. 1.

33) Oehle *Sectionsbericht eines an Ileus verstorbenen Mannes*; in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 1. p. 405.

34) Morgagni l. c. Epist. LXX. 5.

35) J. J. Berger cardialgia habitualis ex perverso ventriculi situ. Act. soc. med. Havn. Vol. I. p. 171 (Puella 20 annorum, ab adolescentia cardialgia vexata, tabe perempta, stomachum in regione umbilicali et hypogastrica exhibuit).

laris facile explicanda symptomata [37]) proxime futurum interitum annuntient. Solvatis nos lege therapiam tradendi!

CAPUT

36) In casu meo vix citato.

37) Ea fere omnia includit sequens morbi historia: „Mulier gracilis, annorum circiter quadraginta, cum hystericae affectioni multum esset obnoxia, ejusque praesertim gravioribus paroxysmis, qui convulsivis motibus universum corpus, praecipue autem ventris viscera concutiebant, cumque nonnullos tandem caeterorum gravissimos passa esset; animadvertere coepit manifestam quandam cum in epigastrica regione depressionem, tum in hypogastrica extuberationem. Illa nunquam mutabatur; haec saepe intra unum diem. Nam majorem, et praedurum tumorem cum ostenderet, saepenumero hic repente concidebat. Item cum alimenta sumebantur; haec eodem usque praecipitari mulier sentiebat, eaque pars inde magis attollebatur, graviorque fiebat ponderis sensus, qui semper ibidem erat: interjectis autem quatuor, aut quinque horis, dolores acerbissimi, et tormina et animi defectiones excitabantur. Aegra saepe querebatur, sibi omnia viscera — sic enim ajebat — e suis sedibus esse prolapsa. Coctiones manifesto vitiatas habebat; febricitabat: erat valde emaciata. In *cadavere* inventum est quod *Valsalva* in consilio praedixerat, ventriculus ad hypogastrium prolapsus, vix ut quatuor transversi digiti inter ipsum, pubemque intercederent" (MORGAGNI l. c. Epist. XXXIX. 14).

Caput XVI.

De ciborum appetitu laeso.

§. LIII.

De argumento in genere.

Momentum.

1. Quaevis ciborum appetitus juxta aetatem, sexum, corporis constitutionem, temperamentum, vitae genus a consuetudine deflexio, attentione maxime digna est. Nec aliter expectandum, quum ciborum (et potus) appetitus a provida natura institutus sit, ut sanguini pabulum, ejus corruptionem impediens, praebeatur; ut partes corporis humani per cutem, per urinam, per alvum, per organa genitalia, per mammas, per sputa perque alios modos amissae, resarciantur, utque in pueris et juvenibus incremento corporis prospiciatur [1]).

2. *Tri-*

1) Tancredi de fame et siti libri tres. Venet. 1607; — M. Sebiz diss. de fame et siti. Argent. 1655; — Orationes de fame et siti. Tüb. 1674; — Haller element. physiolog. T. VI. lib. XIX. sect. III; — J. Ch. Desessartz altiusne recondita famis caussa? Affirmat. Paris 1766; — J. S. Wogaw diss. de fame naturali et praeter naturam aucta. Jen. 1774, — J. A. Lamotte *propositions sur la faim. ann. XII.* (1804); — T. L. Le Roux *diss. sur l'appetit et la faim. Paris ann. XIII;* — Dumas *mémoires sur les causes de la*

2. *Triplici* autem *modo* ciborum appetitus laedi potest [2]), *excessu* videlicet, *depravatione* et *defectu*. Modus laesionis.

§. LIV.

Appetitus ciborum excedens seu bulimia.

1. Jucundus *appetitus ciborum* sensus, ad *famis* gradum evectus *molestus* fit, et, ubi cibis satiari haud potest, *morbum* constituit. Notio.

2. Morbus hic *varia* obtinuit *nomina* [1]); quae, etsi, Denominationes.

faim et de la soif, in *Journal général de médecine T.* 16. p. 193; — J. F. Chaumas *considération sur la faim. Paris* 1815. — H. J. Lucas experimenta circa famem. Bonnae 1824; — Ejusdem *Ueber den Hunger und die übrigen Folgen der Entziehung von Speisen.* 1826. Ex *Zeitschrift für die Anthropologie;* — L. Martini *lezioni di fisiologia. T. VI. Torino* 1828. *Lezion. LXIV.*

2) Salzmann diss. de fame praeternaturali et corrupta. Argent. 1632; — J. J. Wepfer appetitus vitia varia eorumque caussae. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 8. 1689. p. 171; — Rügemer diss. de symptomatibus morbosis laesae actionis cibos appetentis. Wittenb. 1750.

1) Bulimia a Graec. βοῦς, bos, et, λιμὸς, fames; — *cynorexia* ab ὄρεξις, appetitus, et κυνώδης, caninus; — *lycorexia* ab ὄρεξις, appetitus et λύκος, lupus; — *polyphagia* a πολὺ, multum et φαγία, fames; — *addephagia* ab ἀδδηφαγία, voracitas; — *pantophagia* apud Swediauer nosol. method. system. T. I. p. 533; — *phagedaena* inter alias significationes et illam famis rodentis habere liquet ex Galeno (defin. med. et cap. III. in lib. VI. epidem.) et Cael. Aureliano (de morbis chron. lib. III. cap. III); — *aplesia, aplestia,* voracitas insatiabilis; — *limosis avens* Mason Good *the study of med. Vol.* 1. *class.*

etsi, ut passim indicabimus, non semper indiscriminatim usurpata fuerint, hodiedum tamen pro synonymis haberi possunt. *Aplestiae* illud elegissemus, nisi *bulimia* jam civitatis jure frueretur.

Definitio. 3. Est itaque *bulimia* famis insatiabilis cum sensu inanitionis et lipothymia, quandoque cum vomitu aliisve tubi intestinalis molestiis.

Hist. Liter. 4. De hoc affectu, veteribus minime ignoto [2]), plurimae exstant dissertationes [3]) et observationes [4]).

plu-

I. genus V. spec. I. — LATINE fames bovilla, fames canina, fames lupina. GALL. *Boulimie, faim de boeuf, faim canine, faim vorace.* ANGL. *Ox-maw, dog-appetite, dog-hunger, ravenous appetite, the hungry evil, greedy-worm.* ITAL. *Bulimo, appetito canino, lupo.* HISP. *Rabia per comer, gazuza, hambre canina.* LUSIT. *Raivaço, fome canina.* GERM. *Ochsenhunger, Hundshunger, Gefrässigkeit, Heisshunger, Fresskrankheit, Schlingsucht.* BELGIC. *Ossenhonger, Hondshonger.* DANIC. *Hundehunger, Hundesult.* SUEC. *Hungersjuka, ätsjuka.* ISLAND. *Graedgi.*

2) HIPPOCRATES, GALENUS, ALEX. TRALLIANUS, CAEL. AURELIANUS locis citandis.

3) HESSE diss. de appetentia canina. Basil. 1618; — FREY diss. de appetitu canino. Argentor. 1648; — VAN DER MEER diss. de fame canina. Lugd. Bat. 1660. — SCHENK diss. de bulimo. Jen. 1669; — REUSS diss. de bulimo et appetitu canino. Leid. 1673; — LEICHNER diss. de fame canina. Erford. 1680; — KISSLING diss. de fame canina et bulimo. Erford. 1682; — ALBINUS diss. de fame canina. Francf. 1691. — WEDEL diss. de bulimo. Jen. 1691; — OOSTWOUD diss. de fame canina. Leid. 1694; — CRAUSSE (STRUVE? diss. aeger bulimus. Jen. 1695; — SPERLING (HENNISCH?) diss. de fame canina. Wittenb. 1699; — COOL dis. de

5. Voracitatem maxime patefaciunt casus descripti a TULPIO, de femina unius graviditatis tempore incredibilem halicum copiam devorantis [4]); — Symptomata.

Q 2 a

bulimo et appetitu canino. Leid. 1700; — LE FÈVRE diss. de bulimo. Basil. 1703; — PANTHOT diss. de bulimo. Lyon 1704; — RIVINUS diss. de fame canina et bulimo. Collect. Diss. Lips. 1710; — CHARISIUS diss. de bulimo, *von der Schlingsucht oder Fressucht. Regiom.* 1720; — MENJOTIUS diss. de bulimo. — BÜCHNER (NIEFELD?) diss. de bulimia. Hal. 1747; — CARTHAUSER de appetitu alimentorum praeternaturali. Francf. 1760; — LINDENER diss. de fame canina. Hal. 1760. — VAN ROSSUM de appetitu praeter naturam aucto. Lovanii 1785; — CARTESIUS disp. de bulimo. Jen. 1791; — DIEZ diss. de bulimia. Jen. 1798; — H. J. ROCK diss. de bulimia exemplo notabili illustrata. Groening. 1829.

4) AMATUS LUSITANUS curat. medic. cent. VII. cur. 37; — MARCELL. DONATUS de histor. med. lib. IV. cap. 2; — BENEVIENI de abditis morb. caus. cap. 57; — FORESTUS observ. et curat. medic. lib. XVIII. obs. 5. 6. — FABRIC. HILDANUS opp. observ. cent. IV. obs. 31; — ZACUTUS LUSITANUS med. princ. histor. lib. II. No. 69; — VAN DER LINDEN oeniades famelicosus. v. Select. med. Lugd. Bat. 1656; — J. B. GRÜNDEL de fame canina (in mendico). Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 4. 1696. p. 175; — LANGIUS epist. lib. II. No. 28; — HEISTER *Wahrnehm. B.* 1. *No.* 146; — SONYER DU LAC in *Journ. de médec. T.* 8. p. 529. et *Neue auserl. Wahrnehmungen aus der Arzneywiss. B.* 8. p. 402; — *Cas de boulimie ou faim canine singulière. Annales de la soc. de médec. de Montpellier. T.* 37. p. 348; — J. P. BEAUDÉ *mémoire sur un cas de polyphagie, suivi de considérations médico-légales sur la mort par suspension. Paris* 1826; — NICOLAI in RUST *Magazin. B.* 39. *Heft* 1. *No.* 3. 1833.

a MORTIMERO, de puero duodecim annos nato ac curriculo sex dierum libras tercentas octuaginta quatuor cum unciis octo alimenti ingerente [6]); — et a PERCYO, de milite esculenta ex sterquiliniis colligente, atque canibus, felibus, serpentibus, quid quod ipsis infantibus insidias pro pastu struente [7]). De propriis aegrotis, utpote malo minori gradu laborantibus [8]), non loquimur. — Irrita hac enor-

5) Observ. med. lib. II. c. 24 (No. 1400, dico mille quadringenti).

6) *Lettre containing an account, in pounds and ounces, of a urprising quantities of food devoured by a boy, 12 years old in six successive days, who laboured a canine appetite at Black-Bransley in Yorkshire* (*Philosophical Transactions Vol.* 43. Y. 1745. p. 366); — J. COOKSON *letter concerning the boy* (*of* 12 *years age*) *who has an extraordinary bulimia, or craving appetite* (Ibid. p. 380).

7) *Observation sur un homme d'une voracité extraordinaire* (*Tarare*). *Bulletin de la soc. Philomatique. ann.* 10. p. 119.

8) Professor Vilnensis quinquagenarius, jam a decennio, semel bisve de anno, per trium circiter hebdomadum curriculum fame ita insatiabili, cum sensu inanitionis, adfligi solet, ut aliàs sobrius, sex pastibus nychthemeri spatio opus habeat, quorum plurimi, solitum tempore sanitatis prandium, excedunt (Scripsi Vilnae ann. 1822). — Mercator novocomensis, vir annorum quadraginta quinque, multorum infantum pater, vertigini obnoxius, a quibusdam annis genuina bulimia laborat; die anni 1829, qua hora matutina decima apud me fuerat, jam devoraverat lagenam cremoris lactis et cofeae cum libra circiter panis, — sex frusta carnis vitulinae vulgo *cotelettes*, et duodecim ova ad duritiem cocta. Alia secum portabat, ut

enormi quantitate ciborum, qui avide, immasticati, et, propter falsum pudorem clam devorari saepeque bene digeri[9]) solent, plerumque[10]) nec satietas nec voluptas obtineri queunt[11]). Vexantur nimirum aegroti, ut illorum utamur verbis, fame sine appetitu[12]), suctionis perceptione in epigastrio, inanitionis sensu hac e regione proficiscente, et, nisi alimentum promptum sit[13]), lipothymiâ (*bulimia* proprie dicta). Aliàs simul cibi vix assumpti, ac necdum elaborati, aut vomitu

sensum inanitionis vacuo ventriculo inevitabilem, mox fugare posset.

9) Sauvagesii itaque definitioni subscribere nequeo ubi ait (Nosol. method. morb. classis VIII. ord. II. gen. 8): „Bulimia est fames nimia respectu virium digestivarum stomachi, seu appetitus majoris alimentorum copiae, quam quae digeri possit".

10) Cibi utique famem (et tumorem epigastrii, jejuno ventriculo in aegro bulimia laborante obvium) profligabant apud Salmuth obs. med. cent. III. obs. 10.

11) Perbelle Hippocrates (Liber de morbis): Aeger „non potest sese continere neque jejunus, neque pastus, jejunus enim torquetur et divulsiones patitur, plenus autem non potest quiescere, sed denuo vomit bilem, pituitam et salivam multam". — Bulimis itaque sententia adaptari nequit Senecae (Epist. XXI): „Venter praecepta non audit, poscit, appellat, *non est tamen molestus creditor.* Parvo dimittitur, si modo das illi, quod habes, non quod potes".

12) J. Varandaei tract. primus de morbis ventriculi p. 70.

13) Mortimeri puer ubi alimentum deerat proprias arrosit carnes l. c.

mitu rejiciuntur [14]), aut per alvum ruunt [15]) (*fames canina* stricte loquendo).

Necroscopia. 6. *Cadavera* sic defunctorum exhibuere *oesophagi* dilatationem [16]); *ventriculi* volumen auctum [17]), imminutum cum hypertrophia fibrarum muscularium*), duplicitatem [18]), dislocationem [19]), perforationem [20]), pediculos [21]), ductus choledochi insertionem [22]), pylori relaxationem [23]); *intestinorum*

14) Bulimia emetica CULLENII. — H. WASTELL *history of a case of canine appetite*, *with vomiting*, *in which* 379 *pounds of solid and fluid aliment were taken into the stomach in the space of six days. Memoir. of the med. soc. of London. Vol.* 3. p. 501; — W. CRANE *London med. repository. April.* 1822. et HUFELAND's *Journ. der prakt. Heilk. Novemb.* 1822. p. 120.

15) Lienteria. 16) SCHURIG chilologia. p. 13.

17) BONET sepulchr. lib. III. sect. II. obs. 1. ex BLASIO; — KLOHSS *merkwürdige letzte Krankheit des Dr. Henning* in HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk. B.* 59. 1824. *August.* p. 86. — aliique cap. XV. §. LI. 3. recensiti.

*) HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk.* 1833. *Februar* p. 84.

18) BLASIUS observat. anatom. p. 120.

19) FRENCH *Memoir. of the medic. society of London. Vol.* 1. Cfr. cap. XV. §. LI. 3. b.

20) *Journ. des savans.* 1737. *Aout.* p. 524. Cfr. cap. XXVII. §. CVIII. 7.

21) Sic saltem constare videtur ex observationibus a BONETO (l. c. obs. 9) et in actis Hafniensibus (T. III. obs. 91) recensitis.

22) VESALIUS anat. lib. V. c. 3. 8; — ZACUTUS LUSITANUS prax. admirabil. lib. II. obs. 1. — BONET l. c. — MOEBIUS fundament. physiol. cap. 15.

23) RUYSCH observ. anatom. chirurg. obs. 74.

rum vermes[24]) aliaque vitia[25]); *mesenterii* abscessus[26]), *hepatisque* affectiones[27]).

7. Praeter *caussas* ex necroscopia elucentes, valent vitium haereditarium[28]), acida primarum viarum[29]), bilis[30]), praegressa febris nervosa*), castitas[31]), graviditas[32]), pathemata animi[33]), mentis exercitatio[34]). Aetiologia itaque physiologos, qui famem simul e legibus mechanicis[35]), che- Caussae.

24) J. L. HANNEMANN bulimus a vermibus monstrante anatomia juvenis hoc morbo saepe afflicti. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 6. 1687. p. 88.

25) Ephem. acad. nat. curios. dec. I. ann. 4. et 5. obs. 80. — BONET l. c. obs. 3 (sine anfractu); — CABROLUS obs. 10.

26) BONTIUS medic. Indorum. c. XI.

27) SCHENK obs. lib. III. No. 20; — BONET l. c. — SCHURIG l. c. p. 14 (moles ingens).

28) PAULLINI observ. med. physic. cent. I. obs. 84.

29) BLASIUS l. c. p. 122; — SCHURIG l. c. p. 4; — RIEDLIN lin. med. anno 1680. p. 493.

30) SCHURIG l. c. p. 7. *) NICOLAI l. c.

31) Professor, de quo supra, optimum famis suae auxilium in uxoris, qua aliàs raro utebatur, amplexibus inveniebat.

32) Femina quam tot halices devorasse dixi, gravida erat.

33) Cognovi homines qui dum profundo moerore affligebantur, nisi legitima bulimia, saltem insatiabili fame laborabant.

34) AUTENRIETH Physiologie §. 509.

35) J. ASTRUC *mémoire sur le méchanisme de la digestion et sur la force de l'estomac. Mémoire de Montpellier.* T. 1. *Hist.* p. 83. *Mém.* 145; — HECQUET *de la digestion . . . suivant le système de la trituration et du broyement. Paris* 1730; — J. HUNTER *on the digestion of the stomach after*

chemicis [36]) et vitalibus [37]) explicare conantur, adridet.

Diagnosis. 8. Bulimiae famisque caninae *diagnosin* statuendo, minus ad alimentorum quantitatem (alioquin diversos apud homines variam [38])), quam ad insatiabilitatem, inanitionis sensum, lipothymias, vomitum et diarrhoeam respiciendum est. Qui talia patitur bulimus, toto coelo a *helluone*, multum edendo gustui tantum satisfaciente, differt. Graecos [39]), Romanos [40]) aliosque populos [41]) quon-

death. Philosoph. Transact. Y. 1772. p. 447. Cfr. *Scelta di opuscoli interessanti, tradotti da varie lingue. Vol.* 4. *Milano* 1775.

36) Spallanzani *lettera apologetica in risposta alle osservazioni sulla digestione del sigr.* G. Hunter. *Opuscoli scelti sulle scienze e sulle arti. T.* 11. p. 45; — Bucquet *ergo digestio alimentorum vera digestio chymica. Paris* 1766. — Nürnberger de incommodis appetitus et digestionis variis, liquoris gastrici vitio potissimum imputandis. Vitemb. 1793. — Leuret et Lassaigne *recherches physiologiques et chimiques pour servir à l'histoire de la digestion. Paris* 1825; — Fr. Tiedemann *und* L. Gmelin *die Verdauung nach Versuchen. Heidelb. und Leipz.* 1826. *B.* 2.

37) Dumas l. c. Martini l. c.

38) „Quantitas alimentorum quae quotidie potu aut cibo ingeritur est circiter vigesima quinta pars ponderis hominis, si sanitate fruatur". Sauvages l. c.

39) Musonius philosophus de luxu graecorum. Cfr. Socrates in Platonis republica. lib. III.

40) Plinius lib. XXXV. cap. XII; — J. C. Bulengerus de conviviis lib. IV. cap. IX.

41) Sueci (Fr. E. Puffendorfii observ. juris universi. T. V. append. p. 337), Germani (J. P. Frank *System einer voll-*

quondam luxuriose vixisse libenter concedimus; dubitamus autem eos peculiariter bulimiae obnoxios fuisse [42]), ut de Indiae incolis fertur [43]). — *Lithophagi* et *cultrivori* [44]) haud secus ad bulimos spectant, nisi ad lapides et cultra devoranda ab insatiabili fame impellantur, quo in casu malum *polyphagiae* nomine propius designandum foret. Nec ad bulimiam spectat *fames per nivosa loca* [45]) *iter facientium* (ut Bruti, Cyri et Napoleontis militibus contigit), *convalescentium* [46]) et *feminarum*, noctu, dum thoraces linteos, interdiu ventriculum torquentes deponunt, esurientium. Fames etenim ad alimenta, exhaustum corpus cum jucundia restaurantia, impellens, morbosa dici nequit.

9. *Morbosa* fames, aegritudinis vel *evidentis*, vel *reconditae* sistit effectum. Ibi, pro *symptomate*, hîc pro *morbo* ipso haberi solet. Cujus mor- Argumenti finis.

stand. med. Polyzei. B. 3. *Neue Auflage. Mannheim.* 1804. p. 601. sq.)

42) „*Among the Greeks, idiopatic voracity appears to have been a frequent disease: they paid much attention to it and distinguished it by a variety of names*" (Mason Good l. c.)

43) Bontius op. c. — J. Annesley *researches into the causes, nature and treatment of the more prevalent diseases of India. Lond.* 1828. *T. I.*

44) Cap. XIV. §. XLIX. 1.

45) Bartholinus de usu nivis medico. Hafn. 1661, p. 187.

46) Bulimia esurigo Sauvagesii (l. c. spec. 4.); — J. M. Fehr de puero ηχεοντι et bulimo in convalescentia e febre maligna (Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 3. 1672. p. 85).

morbi, ut propius eruatur indoles, respiciendum est: a. ad *vitia organica ventriculi*[47]) *aliorumque viscerum abdominalium*, potissimum ex adspectu aegrotorum[48]), curriculo morbi et vomitus conditione manifesta; b. ad latentem forte *gastritidem chronicam* *); c. ad *vermes intestinales*, quorum in bulimiam potestas experientiâ omnis aevi[49]), et speciatim historiâ morbi epidemici *Saragossae fames* dicti[50]), et casu a Burrough enarrato[51]), inclaruit; d. ad *bilem et acida primarum viarum*, quibus iatro-chemici nimis, et iatro-mechanici non satis tribuerunt; e. ad *rhachitidem, physconiam*, tabem *meseraicam*, pueros circa quartum inprimis annum ad panem nigrum avidissime ingurgitandum adigentes (*addephagia* proprie dicta[52])), quod olim *comedonibus* adscribebatur[53]); f.

47) Cap. XV. §. L—LII. 48) Cap. XII. §. XXIX.

*) Cap. XXIII. §. XCII. 11. et F. J. V. Broussais *commentaires de pathologie T.* 2. *Paris* 1829.

49) Galenus liber de theriaca ad Pisonem; — Alex. Trallianus de morbis et febrib. lib. III. c. 3. VII. c. 6; — Marcellus Donatus l. c.; — Schenk observ. lib. III. obs. 27; — Zacut. Lusitanus princip. med. hist. lib. II. No. 68; — Ephem. acad. nat. curios. dec. 1. ann. 2. obs. 158, dec. II. ann. 10. obs. 119, cent. III. et IV. cent. V. et VI. obs. 95.

50) Forestus observ. lib. XXI. obs. 28.

51) *Lettre concerning a Bulimia* in *Philosoph. Transact.* Y. 1700. p. 598 (narratur de puero bulimia verminosa laborante, qui pro pastu femur vervecinum integrum una cum aliis cibis rudioribus devorabat).

52) Bulimia addephagia nenteri Tab. 174. cap. 8. — Sauvages l. c. spec. 5

f. ad *arthritidem* et *herpetem* praepostere fugatum; g. ad *diabeten* cujus cum bulimia affinitas jam dudum innotuit [54]) et complicatio recenti exemplo constat [55]); h. ad *febres intermittentes*, interdum magis famelicas quam siticulosas [56]); i. ad *morbos convulsivos*, testantibus non solum epidemia Brandenburgensi anni MDCCXLI [57]), sed et aliis

53) Quum pueri atrophia laborantes plerumque glandulas sebaceas cutis prominentes et aliquando pilo in medio instructas (affectus pilaris Horstii Part. I. p. 405) exhibeant, expressum inde sebum sub forma spirae pro vermibus parasitis (comedonibus, cironibus, crinonibus) habiti quondam fuere (Ettmüller opp. omn. T. III. p. 543 cum Tab. aen. et p. 837). Falsitatem hujus opinionis patefecerunt Albert (diss. de atrophia infantum. p. 23) Storch (*Abhandl. von Kinderkrankh. B.* 4. p. 154) aliique.

54) Menjotius diss. cit. p. 551. operis sane pretii foret bulimia laborantium *urinam* examini chemico submittere.

55) *Diabetes compliqué de boulimie observ. de Mr.* Porter (*London medic. and physic. Journ. June* 1829) in *Bulletin des sciences médicales. Mars* 1830. p. 403.

56) B. Ramazzini opp. omn. Genevae 1727. constitut. epidem. ruralis anni 1690. No. X. p. 126 („Cum hoc anno curiosus rusticatione, quamvis parum tuta, oblectatus fuerim, non semel admiratus sum, quomodo aegri, qui tota nocte cum morte fuerant luctati, mane sub porticibus, velut angues ad solem cutem curantes erecti starent, ac tantum virium iis superfuisset, ut campos etiam peragrarent, perstitit tamen in omnibus satis commoda cibi appetentia, quin persaepe non paucos audivi de nimis parca alimonia conquerentes; ac re vera *hujusmodi febres* (*tertianae*) quantum observare licuit, *fuere magis famelicae, quam siticulosae*“).

57) Bergen et Müller diss. de morbo epidemico spasmodico

aliis a WILLISIO, BUDAEO et SENNERTO relatis[58]), nec non *hysteriâ*[59]); et k. ad *conditionem cerebri, medullae spinalis*, *nervi vagi* et *plexus coeliaci*, quorum in famem morbosam vim de hemicrania[60]), encephalitide[61]), mania[62]), peripneumonia[63]), phthisi pulmonali[64]), disserendo jam patefecimus, et in capitibus de cardialgia et vomitu ulterius celebrabimus.

Prognosis. 10. *Sanos* nonnunquam praeter consuetudinem et evidentem caussam ciborum appetitus exercet, quod morbum imminentem denunciat[65]). Fames *in morbis*, ubi aegri se male habent, ingruens, pessimum exitum praesagit[66]). Contra appetitio ciborum, quae in morbis consistit et moderata est, salutis spem portendit[67]). Etiam ubi viget morbus

convulsivo contagio experte. Francf. ad Viadr. 1742. in HALLERI disput. ad morb. curation. facient. T. I. No. VI. §. 4 („In statu morbi aderat fames intensa, ut in ipso convulsionum paroxysmo aegri, digitorum ministerio destituti, esculenta in stragulis posita, inclinato corpore labris et ore brutorum instar avide deglutirent").

58) SAUVAGES l. c. spec. 6. Bulimia convulsorum.

59) Part. II. Vol. I. sect. II. cap. XIV. §. LXX. 2.

60) Part. II. Vol. I. sect. I. cap. II. §. VIII. 3.

61) ibid. cap. III. §. XXIV. 1.

62) ibid. cap. XXV. §. CVI. 13.

63) Part. II. Vol. II. sect. I. cap. VIII. §. XXXII.

64) Part. II. Vol. II. sect. I. cap. X. §. LII. 3.

65) BRUNER semiotice physiolog. et patholog. general. complexa. p. 303.

66) BÜCHNER de aegrotantium inappetentia salutari et morbosa. Hal. 1749. — ANNESLEY l. c.

67) BAGLIVII prax. Vol. I; — SCHILL diss. an et quatenus

bus vel paullo post finitur, cibi potusve appetitu, aeger facile securus erit[68]). *Bulimia* laborantes raro longaevitate fruuntur[69]), inprimis si morbus ex vitiis organicis tubi intestinalis proficiscatur. Pereunt istiusmodi lienteriâ[70]), hydrope, tabe. Ex nimia tam butyri[71]), quam panis[72]) ingurgitatione mors observata est. Bulimiam veluti crisin hydrophobiae spontaneae constituisse legimus*).

11. Multi mirantur, pauci intelligunt cur HIPPOCRATES *plebotomias* repetiit in hoc morbo, „donec aeger famelicus exsanguis fieret"[73]). An *gastritis* imminebat[74])? aut saltem *plethora*[75])? Profecto de iis vix dubitandum, ubi bulimia vomitu Cura.

appetitui spontaneo in morbis sit indulgendum. Harderovic. 1797.

68) ARMSTRONG *Abhandl. der Arzneiwissensch. No.* 10. p. 39.

69) Eos non ultra quadraginta annos vivere asserit PERCY (l. c.)

70) BONTIUS l. c.

71) P. LEDEL de morte infantis ex nimio esu butyri. Miscell. acad. nat. curios. dec. III. a. 7. et 8. 1699—1700. p. 106.

72) J. CHR. BAUZMANN de morte ex nimia panis ingurgitatione subitanea, cum anatome. Miscell. acad. nat. curios. dec. III. an. 9. et 10. 1701—1705. p. 431.

*) J. CH. GÖTZ hydrophobia nullo praecedente animalis morsu orta, et in famem caninam tandem soluta. Act. acad. nat. cur. Vol. II. p. 458.

73) Epidem. T. II. c. 6. („Hic aeger medicamenta bibens omnigena et supra et infra nihil proficiebat. Verùm venam incisus per vices in utraque manu, donec exsangui fieret, deinde profecit et liberatus est a malo").

74) SAUVAGES l. c. spec. 2. — BROUSSAIS l. c.

75) HECQUET l. c. T. 2. p. 367 („*c'est que ces maux ont*

mitu et praesertim cardialgia [76]) stipatur, ac pharmaca calida respuit. Videtis hîc curam, audacem sane [77]), Hippocratis, neque tamen temere factam [78]), cum Valsalva illa anevrysmatum [79]), cumque nostra hypertrophiae ventriculi [80]) convenire. *Rhazes aquam frigidam* contra bulimiam commendando [81]), curae sigillum imponit. — Quodsi *systematis nervorum exaltatio* [82]) bulimiam comitaretur, prout aut cerebrum, aut par nervorum vagum, aut plexus coeliacus, laesi adparerent, vel ad *hyoscyamum nigrum*, *atropam belladonnam* [83]), *opium* [84]), vel ad *oxydum bismuthi*, *plumbi*, *zinci*, ut docebitur [85]), confugiendum erit.

Ner-

leur origine dans une forte p l é t h o r e, qui est peu connue, ou trop negligée").

76) Bulimia cardialgica Sauvagesii l. c.

77) „audacter tentata est copiosa sanguinis missio in tabescente" (Vallesius commentator Hippocratis).

78) „neque tamen temere factum" (Foesius commentator Hippocratis).

79) Part. II. Vol. II. sect. II. cap. XVI. §. LXII. 2.

80) Cap. XV. §. LI. 3. a.

81) Teste Hecquet l. c. T. 2. p. 372.

82) „*Tout porte à croire que la boulimie est une sorte d'a f f e c t i o n c o n v u l s i v e, qui occupe tout le genre nerveux*" (Hecquet l. c. p. 366).

83) Gesnerum levissimum infusum Belladonnae in vino commendasse refert Sauvages (l. c.).

84) J. D. Mauchart de opii effectibus tribus diversis in eodem subjecto, eodem tempore observatis, sedatio scilicet cephalalgiae, *voracitatis* et delirii. Eph. acad. nat. curios. cent. I. et II. 65.

85) Cap. XIX. §. LXXII.

Nervorum ventriculi *modus sentiendi morbosus* aliquando ab *emeticis*[86]) (radice *ipecacuanhae* inprimis ad nauseam usque[87]) porrecta[88])) immutatur. *Debilitati* ventriculi et *cerebri*[89]), ut bulimiae caussis, prospiciunt, repetitae et parvae *cremati* doses[90]), *vinum*[91]), *ambra grisea*[92]), *absinthium*[93]), *piper* (cujus caeterum noxa in bulimia sic dicta calida veteribus jam dudum innotuit[94])), *ammonium zingiber, cortex cinnamomi* aliaque hujus generis. Antequam tamen ad haec perveniamus, quid blandiora auxilia, ut *serum lactis, lac* ipsum, *butyrum, emulsio amygdalarum, gummi arabicum* valeant, probandum. Si *acidorum ventriculi* adesset suspicio *absorbentia*, inprimis *magnesia pura, lapides cancrorum, sapo medicinalis*, car-

86) J. Fontanus meth. gener. cognosc. et cur. morb. exempl. No. 26; — G. Heuermann *vermischte Bemerk. und Unterricht. der ausübenden Arzneyw. Copenhag.* 1765. *B.* 1. p. 84.

87) „*The stomach should be kept for some days in a state of constant nausea*" (Mason Good l. c.).

88) Ex gr. quarta pars grani ter quaterve de die.

89) „Quoniam vero animalis appetentiae robur pendet ex bona *cerebri* constitutione, quo hic in sympathiam etiam trahitur: ideo restaurandi spiritus iis quae suavem halitum spirant, ut odore vini generosi, carnium assatarum" etc. (Varandaeus de morbis ventriculi p. 79).

90) Galenus remedia euporistica. cap. 15.

91) Alex. Trallianus lib. III. c. 2.

92) Riverius citatus a Sauvages l. c. (grana sex cum vitello ovorum).

93) Riverius ut supra. 94) Alex. Trallianus l. c.

carbonas sive *potassae* [95]), sive *sodae* praescribenda sunt. Infiniti Saragossae moriebantur *bulimiâ verminosâ*, cum demum ope *boli armenae* vermes copiosi ejecti sint et salus restituta [96]). Aliàs in bulimia verminosa conduxerunt *vomitoria* [97]), *aloes*, *sysimbrium aquaticum*; quibus *calomel*, *oleum ricini*, *radix jalappae* aliaque *anthelminthica* [98]) anteponi possent. Bulimiâ cum notis arthriticis obveniente, praeter methodum generalem [99]), ventriculi regio *emplastro* leniter irritante cooperienda, et, si hoc juvaret ast non omnino satisfaceret, ad *fonticulos* aut *setacea* utrinque lateribus regionis ventriculi applicandos, confugiendum foret. Praeterea *transpirationis negotio* maxime studendum: constat enim ventriculum magnum cum cute alere commercium [100]), homines in regionibus calidis et tempore aestivo multum sudantes, cibos solito minus appetere, atque in sic dicta bulimia convalescentium, perspirationem peculiarem obvenisse [101]).

12. Ma-

95) Sic oleum tartari per deliquium aqua multa dilutum proponit Sauvages l. c.

96) Forestus l. c.

97) G. D. Mayer bulimia periodica a verme (lumbrico in stomacho) ejusque per vomitorium exclusio. Ephem. acad. nat. curios. cent. III. et IV. p. 318.

98) Part. III. Vol. II. sect. I. cap. de vermibus intestinalibus.

99) Part. IV. Vol. I. sect. I. cap. de arthritide.

100) Büchner de consensu primarum viarum cum perimetria corp. human. Hal. 1764.

101) „mihi ab hemitritaeo olim reconvalescenti per mensem accidit illa bulimia, qua ex macie summa cito in corpu-

12. Magni tandem momenti est *victus* in bulimia *ordinatio*[102]). Cohaereat ille cum reliquorum auxiliorum indole. Esto igitur pro re nata: *tenuissimus*, aqueus, copiam ad vitam sustinendam absolute necessariam non excedens[103]); — *analepticus* ex lacticiniis, jusculis pulli, vituli, testudinum, cum mica panis, oryza; farina cycae (*sago*), marantae arundinaceae (*arrow-root*), carnibus juniorum animalium, piscibus; — et *durus* ex cibis difficilioris digestionis[104]), ovis coctis[105]), limacibus, non neglectis gelatinis concretis[106]), oleo cum adipe[107]) et similibus. Si nausea et vomitus Argumenti finis.

lentiam mutabatur meus habitus, interea dum perspiratio mea *odorem moschi intolerabilem* referebat" (SAUVAGES l. c.).

102) „Optima medicina cibus opportune datus" (CELSUS).

103) „Erit praeterea curandum, tempore quo cibamus, ea ministrare *quae parum nutriant*, sed quanta vi queant *appetentiam obtundant*, ut sunt olera quae non relaxant; nec vomitum moveant, sed constringant potius. Sic enim sui quantitate famem satiant, atque virtute propria digestionem non gravando perficiunt" (CAEL. AURELIANUS l. c.). — Legatur praeterea ANNESLEY (l. c.) ubi monet in regionibus calidis, fami, ut indicio morborum hepatis ingruentium ac conditionem inflammatoriam ventriculi provocantium neutiquam satisfaciendum esse.

104) ALEX. TRALLIANUS lib. III. c. 2. 3.

105) WALDSCHMIDIUS disput. de ventriculi morbis p. 190; — THOMAS *the modern practice of physic*. *Lond*. 1802. *T*. 2.

106) CRANE l. c. (sub forma pilularum).

107) „Mirae sunt curationes VILLANOUANI qui, in hoc affectu, infusum panem calentem in amurca *olei* comedendum aegro praebuit, deinde *vinum* dulce crassiusque bibendum. Mu-

tus bulimiam comitentur, non bibendum antequam solidus cibus sumatur[108]). — Philosophi consilium[109]) et populorum incultorum morem[110]), famem, *abdomen fasciis circumdando*, cohibendi, sequi possunt bulimi. Fugiant praeterea *otium*[111]).

§. LV.

Appetitus ciborum depravatus seu pica.

Definitio. 1. Cupiditas, res extra sphaeram alimentorum, propriae saltem gentis, locatas, avide sineque artificio devorandi, *pica*[1]) dicitur.

Literatura. 2. *Literatura*[2]) ejusmodi affectus, potissimum per exempla[3]) patefacienda.

3. Te-

lier vero quaedam, liquatum *bovis adipem* ad libram cum pari *olei calentis* quantitate miscuit et duabus vicibus assumpsit, in tantum uterque cibi fastidium inciderunt, ut nihil per quinque dies comederint, et a priori affectu liberati sint" (Varandaeus l. c. p. 82).

108) Cael. Aurelianus l. c.

109) Aulus Gellius (Hecquet l. c. T. 2. p. 373).

110) Le Vaillant *voyage en Afrique. T. I.* p. 324.

111) Mason Good l. c.

1) *Pica* avem è corvino vel cornicum genere, res multifarias, terram inprimis, lapillos devorare solitam significat. An ex istiusmodi similitudine denominatio morbi de quo agitur? *Synonyma picae* sunt: picaceus appetitus; picatio; malacia; limosis pica; gizza; pitta; citta; kitta. Graec. Allotriophagia ab ἀλλότριον, peregrinum, insolitum et φάγω edo. Gall. *Appétit bizarre ou dépravé.* Ital. *Voglie.* Angl. *Longing.* Germ. *Gelüsten*, *Lüsternheit.* Belg. *Bedorven Eetlust*; *Ongerymde Honger.* Dan. *Quindes lysten.* Suec. *Lystenhet.* Island. *Lystigirnd.*

2) Mucius diss. de pica seu malacia. Lips. 1606; — Mi-

3. Testantur ipsa *de esu* terrae[4]) e vase flo- Exempla.

R 2 rea-

chaelis diss. de pica. Lips. 1638; — Schuster diss. de pica seu malacia. Argent. 1658; — M. Hofmann diss. de appetitu depravato, pica dicto. Altd. 1662; — Waldschmid diss. de pica. Basil. 1665; — Friderici diss. de pica. Jen. 1668; — Bohn diss. de pica. Lips. 1670; — J. M. Fehr de esu rerum absurdarum; cum observ. Ros. Lentilii et addendis G. Dethardĭng. Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 1. 1670. — Dec. II. ann. 10. 1691. Append. 56. dec. III. a. 5 et 6. 1697 et 1698. Append. p. 147; — G. Seger de esu rerum absurdarum; cum obs. Lentilii ibid. dec. I. ann. 4 et 5. 1673 et 1674. p. 150. dec. III. ann. 3. append. p. 106; — van der Bay diss. de pica. Lugd. Bat. 1676; — Bergh diss. de pica. Lugd. Bat. 1676; — Brotbeck diss. de pica. Tub. 1676; — Major diss. de malacia. Kil. 1677; — E. Hagedorn de esu absurdorum. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 4. 1685. p. 147; — Better diss. de pica. Ultraj. 1687; — Cnopff diss. de pica. Altdorf. 1687; — Albinus diss. de pica. Francf. 1690; — Maler diss. de pica. Basil. 1692; — Craussius diss. de appetitu ventriculi depravato in pica et malacia. Jen. 1698; — Mergilet diss. de pica. Argent. 1701. — Meyer diss. de pica et malacia. Erford. 1702; — Rivinus diss. appetitus erroneus seu pica. Lips. 1719; — Klunckart diss. de vitiis appetitus circa esculenta. Erfort. 1726; — Verdries diss. de appetitu depravato, quem picam vulgo vocant. Giess. 1726; — Kniphof diss. de pica. Erford. 1746; — Cartheuser diss. de appetitu alimentorum praeternaturali. Fr. ad Viadr. 1760; — Gruner diss. de pica et malacia morbi genus grave ac curiosum. Jen. 1791; — Préjacque *diss. du pica. Paris* 1803.

3) Francus a Frankenau picae varia exempla. Miscell. acad. nat. cur. dec. II. ann. 8. 1689. p. 567.

4) A. Castro de morbis mulierum. Lib. III. p. 399; — S. Schultz loc. infra cit.

reali [5]), arenae [6]), calcis [7]) inprimis murariae [8]), cretae [9]), argillae [10]), luti [11]), laterum [12]), pulveris omnis generis [13]), plumbi [14]), cinerum [15]), carbonum*), picis [16]), chartae**), filorum linteorum [17]), setarum [18]), crinium tam propriorum quam

5) Darwin zoonomia Cl. III. c. 2. 19.

6) Sennertus pract. med. lib. III. part. I. sect. II. cap. V; — Bartholinus hist. anat. cent. IV. No. 95; — Bierling loc. infra citando; — Lanzoni item; — Schurig chylologia p. 38. 43; — Viridet de prima coctione. Part. III p. 304; — Rust *Magazin für die gesammt. Heilk. B.* 19. *Heft* 2. p. 277.

7) Valentini l. infr. cit; — Horstius opp. p. 160; — Verzacha obs. med. centuria. No. 92.

8) Plurimis propriis exemplis adde ille recensita in Fernelii patholog. lib. VI. c. 3; — Roderici a Fonseca consultat. med. T. II. consil. 23. — Vincquedesi l. infr. cit.

9) Rommel l. infr. cit. 10) Reusner observ. No. 69.

11) Matth. Hessus observ. med. c. VIII; — Timaeus casus medic. Lips. 1691. p. 370.

12) Fonseca l. c. cons. 29. 13) Fehr l. c.

14) Tulpius observ. lib. IV. c. 24. — Bonet sepulchr. lib. I. p. 510. — Binninger observ. cent. II.

15) Savanarola pract. p. 688; — *Dict. des sciences médicales. Vol.* 30. p. 146.

*) Sic in puella vilnensi sine chloroseos notis.

16) Hannemann l. infr. cit.; — Forestus obs. lib. XVIII. obs. 7.

**) Bleuland *anat. med. Schrift. über einige Krankh. der Verdauungswerkz.* p. 136.

17) Scrutorum mercatoris suburbii novocomensis Borgo Vico filia, octodecim annos nata, mente quodammodo imbecillis, chlorotica, jam a plurimis annis, verno praecipue tempore, ab effreni cupiditate *filamenta carpta* (*charpie*)

quam aliorum [19]), carnis crudae *) humanae adeo **), pediculorum [20]), aranearum [21]), formicarum [22]), ranarum vivarum [23]), lacertarum [24]), serpentum [25]), murium [26]), felium [27]), cerae [28]), cru-

devorandi, non sine gravi imi ventris incommodo, corripitur. Indusia et lintea quot quot obveniunt, ab aegra pro indicato scopo lacerantur. Vidi illam mense Junio 1831. sat graviter febricitantem. Similem casum Pauli (l. infr. citando) viderat.

18) *Breslauer Sammlung*. 1719. („*Das Garn aus den Stühlen, von der sogenannten Prügel-Nath*").

19) *Breslauer Samml.* ann. cit. p. 589 (*Die Haarfresserin zu Affeking*).

*) Omophagus, ab ὠμὸς, crudus, et φάγω, comedo. Lat. crudivorus. Cfr. *Dictionnaire des sciences. médicales T.* 21. p. 344.

**) Abdallatif *Denkwürdigkeiten Aegyptens* p. 313. — Gruner *Almanach für Aerzte und Nichtärzte*. 1792. *No*. 13. p. 172. — *Dict. des scienc. médicales. T.* 2. p. 186.

20) G. Clauder. Pediculos vivos recens-captos avide devorans. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 6. 1687. p. 355.

21) S. Scholtz singularis idiosyncrasia naturalis, aranearum comestio innoxia. ibid. dec. I. ann. 2. 1671. p. 29. — *Vergnügungen müssiger Stunden. P. X.* p. 42.

22) Celebris cantatrix *Catalani* mecum a. 1819. Vilnae in horto, quo in suburbio *antokol* fruebar, deambulans, formicas, capite evulso, avide devorabat.

23) Dolaeus encyclopaedia medic. p. 915.

24) *Breslauer Samml.* l. c. ex Marcello Donato.

25) Ahorn in Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 1. obs. 39. p. 110.

26) Storch *Abhandl. von Kinderkrankh. B.* 3. p. 513 (*Der Mäuse-Wilhelm.* a. 1720. Eisenachii vivens).

crustarum a propriis variolis desumtarum [29]), stercoris [30]), faecum [31]) etc. [32]). Esus ejusmodi rerum nunc cum ructibus acidis, nidorosis, oris sapore amaro, salso, odore foedo, nausea, vomitu; nunc valente caeterum homine absolvitur.

4. Lo-

27) Joan Rizemb, hist. nat. lib. III (Vivum felem cum pelle et pilis).

28) „Nobilissima marchio V . . . cremonensis, prout ipsa mihi exposuit mense Septembri 1791. in ultima sua graviditate, cum filiam utero portaret, invincibili *ceram* comedendi appetitu laboravit, et quotidie magnam ejus portionem, sine omni noxa devoravit occulte" (Ex schedis paternis). Simile exemplum narratur p. 121. in Historiis morborum a medicis Wratislaw. a. 1702. editis.

29) Zacut. Lusitanus cent. CCCIV. lib. III; — Riedlin lin. med. ann. IV. p. 893; — Ettmüller opp. cap. de pica et malacia. p. 88.

30) Borellus observ. cent. IV. No. 2: — Riedlin l. c. ann. 1697. p. 800.

31) Ch. F. Paullini pica inaudita, muliere gravida viri faeces adhuc calidas summo cum delectamento ingerente. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 5. 1686. append. p. 16.

32) N. Fairfax *a woman, during her green sickness was invited by her pica or longing, to suck the wind out of bellows (Philosoph. transact.* Y. 1667. p. 550). — P. Rommel de pica febricitantis seu febre spurcissimo potu curata (ex stercorata colluvie, quae porcorum sordibus lustrandis et abluendis, vulgo *einer Sauschwemme* destinata est). Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 2. 1694. p. 336. — *Eine sonderbare Pica* (potus elutionis latrinarum) ex *Journal complémentaire du diction. des scienc. médic. Août* 1829 in Froriep's *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 26. *No.* 7. p. 105.

4. Locum is obtinere solet in pueris [33]), praecipue verminosis, in puellis [34]), potissimum chloroticis [35]) et menischesi laborantibus [36]), atque in feminis [37]), inprimis gravidis [38]), hydropicis [39]). Cae- Caussae.

33) S. Schultz de pica seu malacia puerorum. Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 6 et 7. 1675 et 1676. p. 202.

34) B. Valentini de puella pica laborante. Ibid. dec. II. ann. 3. 1684. p. 187; — M. Pauli de mira et rariore in puella quadrienni malacia. Ibid. dec. III. ann. 7 et 8. 1699. 1700. p. 148.

35) „Quibus colores dum juvenes sunt pravi existunt ad multum tempus et continenter, non tamen icteri modo, hi sive viri sive mulieres capite dolent, *lapides et terram* comedunt" (Hippocrates libr. II. Prorrhet).

36) Zacutus Lusitanus prax. admirabilis. Pars poster. obs. 116; — N. Blegny *monatliche neueröffnete Anmerk.* sive Zodiacus. ann. I. p. 107.

37) Ch. J. Trew biga observationum sistens picae muliebris in antipathiam vim diversam, subjunctis aliquot rerum aliarum effectibus insolitis. Act. acad. nat. curios. Vol. VI. p. 458.

38) Paul. Aegin. de re medica. lib. I. cap. 1. — Horat. Augenii epist. et consult. med. Francf. 1597. T. II. epist. 22. — Beck diss. de pica praegnantium. Lugd. Bat. 1653; — C. Th. Bierling Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 2. 1671. p. 311; — J. L. Hannemann gravida pica laborans panem in pice intinctum avide et innoxie comedit. Ibid. dec. II. ann. 2. 1683. p. 77; — J. Muralto de pica in gravidis. Ibid. dec. II. ann. 7. 1688. p. 421; — J. Lanzoni de pica singulari in gravida. Ibid. dec. III. ann. 3. 1695 et 1696. p. 32.

39) J. Lang epist. med. Hann. 1605. lib. II. No. 12. — C. Th. Bierling adversaria curiosa. Jen. 1679. obs. 53. Schol.

Caeterum pica nec recens natis, ut contendunt [40]), parcet, nec viris [41]), necque vetulis [42]). Maxime illi obnoxii sunt, qui suppressione haemorrhoidum, vomitus habitualis [43]) et morbi cutis [44]), laborant. Item maniâ [45]) et idiotismo [46]) detenti. *Caussa* picae *proxima* ex statu morboso salivae, ventriculi [47]), uteri [48]), sanguinis [49]), exque plethora [50]) repetita est. Verisimiliter systematis ner-

40) Blancardus in collectan. medic. phys. cent. IV. obs. 13. 75. — Albrechtus in Miscell. Büchneri 1700. mens. August. p. 1270 (Narrant recens natos continuo ejulasse omneque alimentum respuisse, donec illud quod mater gravida appeteret porrectum aut saltem labiis admotum fuerit!)

41) J. A. Gensel de pica virili seu appetitu inordinato rerum vitiosarum, et a natura humana alienarum, ac inedilium. Ephem. acad. nat. curios. cent. I. et II. p. 425; — S. Reisel maritus pro uxore gravida (!) pica laborans. Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 1671. p. 316.

42) S. Rommel de pica in muliere sexagenaria. ibid. dec. III. ann. 4. 1696. p. 35.

43) Varandaeus de morb. ventric. cap. IV.

44) Ettmüller colleg. pract. et med. chirurg. consult. cas. 3.

45) Part. II. Vol. I. sect. I. cap. XXV. §. CVI. 11.

46) *Jeune fille herbivore. Bulletin des scienc. médic. Octobr.* 1828. p. 244.

47) Galenus de locis affect. lib. V. c. 6; — Varandaeus l. c.

48) Van Helmont.

49) „Terrae cupiditas sanguinis corruptionem denotat" Hippocrates.

50) Rodericus a Castro; — Moriceau.

nervorum recondita, aliquando connata [51]) conditio, ab illa quae *instinctui*, *idiosyncrasiis* et *antipathiis* [52]), *hallucinationibus* [53]), *morositatibus* [54]) et *sensus gustus depravationi* [55]) ansam porrigit, haud multum diversa, concurrente simul *consuetudinis imperio* [56]), accusari debet. Caussa enim picam efficiens, non solum ad alimenta absurda et inassueta, sed etiam ad alia quaevis objecta [57]), prae-

51) G. A. de Vincquedes de pica insolita in prole a matre in foetum traducta. Ephem. acad. nat. curios. cent. III. et IV. p. 343.

52) Schottus physica curiosa. cap. de adversantibus caseum aliosque nonnullos cibos; — Wepfer (de lanione carnem adversante) in Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 8. p. 178. Cfr. *Diction. des scienc. méd. art. antipathie.*

53) Part. II. Vol. I. sect. I. cap. XV.

54) Langius (valetudinarium gravidarum. p. 546) monet picam utero gerentium maxime in feminis captiosis et cerebrosis obvenire. „*Malacos* graeci vocabant, quos galli *enfans gâtés* nuncupant, quod de utroque sexu et quavis aetate dicimus, quoties ob molliorem vitiosamque educationem, pueri suis voluntatibus praefracte adhaerent, nec rationi aures praebent" (Sauvages l. c.).

55) Part. III. Vol. I. sect. I. cap. XXXI. §. CXX. 4.

56) Zacuti puella, de qua supra, quum per inscitiam oleti sui pauxillum degustasset, sensim magnae copiae adsueverat, ita ut tota vita esset suavissimum alimentum.

57) „Puer monspeliensis malacia corruptus, languidus, gemebundus, omnem cibum recusabat, et tantummodo vicini cujusdam psittacum noctu dieque sibi dari cupiebat prece et pretio; mater gnati vitam ab hujus psittaci esu pendere existimans, psittacum sibi comparat, occidit et

praecipue venerea[58]), impellit; ideoque medicinae forensis memorabile sistet objectum*).

Diagnosis. 5. Tantam *picae* non concedimus latitudinem, ac definitioni stando ab eo quoque absolvimus *populos* qui more gentilitio argillam ferruginosam (*geophagi*[59])), pediculos (*phthiriophagi*[60])), locu-

assatum filiolo charissimo offert; iste vehementius ejulans clamat se velle psittaci cantum audire" (SAUVAGES l. c.).

58) CAEL. AURELIANUS. morb. chron. lib. IV. cap. IX. de mollibus sive subactis quos graeci μαλθακοὺς vocant.

*) Heus, quam difficile est crimen non prodere pica!

59) Ut *Ottomachi* Americae meridionalis deserta inhabitantes (ALEX. HUMBOLDT *Ansichten der Natur mit wissenschaftlichen Erläuterungen B.* 1. 1808) et *aethiopes* insularum Martinique et Guadaloupe (MOREAU DE JONÈS *observation sur les géophages des antilles* in *Journal de médec. chirurg. et pharmac.* de LEROUX *T.* 36. *Mai–Août* 1816). Cfr. *Observations physiologiques sur le géophagisme par Mr.* CAMILLI. Ex *Giornale arcadico. Luglio* 1824. in *Bulletin des scienc. médicales. Février.* 1829. p. 185. — Interea non reticendum J. HUNTERUM de aethiopum Jamaicae degentium argillam devorandi cupiditate, ut *de morbo* inter eos *epidemico*, loqui (*Observations of the diseases of the army in Jamaica*). Et MASON picam (ab eo *atrophia ventriculi* dictam) ad *morbos endemicos* regionum tropicarum revocat (*Edinburgh medic. and. surgic. Journal April.* 1833. p. 289); — Cfr. et SÉGOND *über das mal d'estomac oder mal-coeur (dirt-eating) eine chronische, in den Kolonien einheimische Krankheit der Neger* (BEHREND *allg. Repert. der med. chirurg. Journalistik des Auslandes* 4. *Jahrg.* 1833. *No.* 1. p. 155).

60) *Fernerer Verfolg der russischen Weltumsegelung in Auszügen und Briefen von Dr.* MERTENS (FRORIEP *Notizen*

custas[61]) comedunt; — *praestigiatores* qui lucri gratia lapillos[62]), cultra et monetas[63]) artificiose devorant; — *puellas* quae rebus absurdis, quippe pro cosmeticis venditatis, vescuntur[64]); — *gravidas* quae edulia communia quantitate tantum solita majori[65]), vel inadsueta sed non absurda mox ista mox alia, vel etiam ignotum quid[66]) appetunt[67]); — et *aegrotis* qui veluti per instinctum cibos salutares exoptant, e. c. acidis primarum viarum laborantes terras absorbentes, scorbutici acida vegetabilia[68]).

6. Sunt qui denegatâ re appetitâ anxietate vexentur et cor sibi lancinare sentiant[69]). Alii ab Prognosis.

aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B. 23. No. 3. p. 35).

61) Malis in Classe X. et historiis itinerum de Hottentotis et acridophagis.

62) Pica simulata Sauvagesii l. c. spec. 6.

63) Cap. XIV. §. XLIX. 1.

64) Pica voluntaria Sauvagesii l. c. spec. 5.

65) Nicolus Nicolaus serm. V. Tract. IV. c. 3 (gravida libras XX. piperis consumens). — Büchner miscell. physic. med. 1727. p. 554. — Commerc. literar. Norimb. 1732. p. 47 (libra piperis). Cfr. M. B. a Bernitz de mira cancros comedendi aviditate. Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 3. 1672. p. 348. Dantur gravidae quae per novem menses tantum limonibus vescuntur.

66) „Vidi mulierem gravidam, quae per mensem integrum animo suo revolvebat quid appeteret et nosse non poterat; appetebat autem anxie quid sibi omnino ignotum“ (Sauvages l. c.).

67) *Envie de femmes grosses.*

68) Pica scorbuticorum (Sauvagesii l. c. spec. 4).

ab ejus esu gravia patiuntur mala[70]), a malis ex ipsius picae caussa pullulantibus probe distinguenda[71]). Gravidae picae sine damno satisfacere solent[72]). In *febre acuta* si aeger debilitatus res inadsuetas vel alio tempore fastiditas anxie conquirit, delirium imminens et grave periculum significat[73]).

Prophylaxis. 7. Quum infantes vigente dentitionis negotio omnia, quae obviam veniunt, ori admovere soleant[74]); ne ita rebus absurdis delectari incipiant sedulo cavendum. Praeterea mox a nativitate alimenta ordinanda, animi affectus temperandi, et imperiosa voluntas reprimenda. Appetitus depravati indicio sese vel e longinquo manifestante; ei illico persuasione et, si opus sit, flagellatione occurrendum. Pica nunquam ut curiositas celebranda, ne gloriola in re extraordinaria perficienda quaeratur. *Stratagemata,* miscendo cum iis, quae picantes appetunt, emetica, cathartica, colocynthidem, asam foetidam[75]), aut pharmaca analoga (e.

69) Zacutus Lusitanus, Ettmüllerus ll. cc.

70) D. Bscherer de appetitu cretae in puella septem annorum leucophlegmatiae causa. Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 2. 1694. p. 344.

71) Sic Varandaeus (l. c. p. 90) decolorationem, cachexias, viscerum obstructiones, cardialgias, *effectibus* picae immerito indiscriminatim adscribit.

72) E. Camerer larga alabastri commestio gravidae innoxia. Ephem. acad. nat. curios. cent. III. et IV. p. 126.

73) Gruner semiotice p. 314.

74) Part. III. Vol. I. sect. I. Cap. IX. §. XXXV. 2.

75) Ettmüller l. c. p. 37. — Fehr l. c.

(e. c. calci et terrae, magnesiam et amylum[76])), raro succedunt[77]).

8. Picae inveteratae, nec regimini mentis[78]), nec itineribus debellandae *curam* dum suscipis, ad primas vias et ad constitutionem corporis respicias. Illae, nulla obstante contraindicatione, *emetico*, vel *purgante*[79]), depurandae. *Vermes, acida*, notis pharmacis, fuganda. Latentibus *rhachitide* vel *chlorosi*, pica simul affectis optime conducunt *succus expressus pampinorum vitis*[80]), et *ferrum*[81]). Profuit etiam *elixirium acidum Halleri*[82]). Laudem porro universalem adversus picam promeruere aliquot *amygdalae amarae* singulis diebus mane sumtae[83]), *semina sinapis*[84]), *anethi*, *coriandri*[85]), nec non *cataplasma-* Cura.

76) Jam Aetius putabat *amylum* illis prodesse peculiariter, qui terram appetunt (Tetrabibl. III. sect. I. c. 23. sect. 4. c. 10).

77) Femina, de qua medici Wratislavienses (l. c.) narrant, ab esu candelarum cerearum non destitit, etsi morientes eas prius manibus tenuissent, aut colocynthide obductae fuerint.

78) „Occu ata mens facilius ab hujusmodi appetitu depravato avvertitur" Varandaeus l. c.

79) Francis ergo gravidae pica laborantes purgandae? Paris. 1615.

80) Ettmüller (l. c.) aquam pampinorum vitis laudat.

81) R. Limaturae martis grana quatuor. Corticis cinnamomi grana duo. Sacchari albi grana sex. M. f. pulvis ter de die sumendus.

82) Rust l. c. 83) Varandaeus l. c. p. 91.

81) Claudinus empirica rationalis. Bonon. 1653.

85) Hecquet op. c. §. II. p. 372 ex Hollerio.

smata[86]), epigastrio imposita. In *gravidarum plethoricarum pica* eo minus *phlebotomia* negligenda, quum de malacia, per haemorrhoidum fluxum fugutâ constet[87]). — *Capparibus*, et *olivis muria conditis*, praegnantes, pro esu rerum absurdarum aliquando rependi solent.

§. LVI.

Appetitus ciborum deficiens, seu anorexia.

Definitio. 1. Famis in jejunis imminutio vel cessatio, *anorexia*[1]) audit.

Literatura. 2. Affectus hic, a multis auctoribus neglectus[2]), illustratus est praecipue per dissertationes inaugurales[3]). Itera operâ Sauvagesii[4]).

3. Va-

86) R. Pulveris corticis citri, herbae melissae, radicis calami aromatici ââ uncias duas. Infunde vino fervido, quo frigefacto adde olei mastichis, nardini q. s. ut fiat cum pane tosto cataplasma.

87) Rhodius observ. medicinal. Patavii 1657. cent. II. obs. 57.

1) Ab ὄρεξις appetitus, et, α privativo. — Latin. Inappetentia, cibi fastidium; Limosis expers. Gall. *Perte d'appetit*, *affadissement*, *dégout d'alimens.* Ital. *Perdita*, *mancanza d'appetito.* Angl. *Want of appetite*; *Loathing for food.* Germ. *Verlorne Esslust.* Belg. *Spyswalging*; *Onlust tot eeten.* Dan. *Madleede.* Suec. *Matleda*; *Hungerlöshet.* Island. *Olyst.* Hispan. *Dessabor*; *Dessazon.* Lusit. *Falta de appetite.*

2) E. c. a compendiis recentioribus praxeos medicae; — a *Dictionnaire des sciences médicales* T. 2. p. 177; — ab *Encyclopaedisches Wörterbuch der medicinisch. Wissenschaft.* B. 2. p. 616.

3) Apfelstatt diss. de anorexia. Lugd. Bat. 1606; — Tand-

3. Varii *anorexiae* sunt *gradus*; cibi enim nunc, sine alio incommodo, dumtaxat solito *minus appetuntur* (*dysorexia* seu *appetitus imminutus*); — nunc sociis sensu plenitudinis aut gravita- Symptomata.

LER diss. de anorexia ventriculi. Viteberg. 1615; — RIETMANN diss. de anorexia. Basil. 1622; — MOEBIUS de anorexia seu inappetentia. Jen. 1645; — ROLFINK περὶ ἀνορεξίας seu de inappetentia ventriculi. Jen. 1649; — NESTERUS diss. περὶ ἀνορεξίας. Jen. 1649; — WOLFFIUS diss. de anorexia. Heidelb. 1657; — SCHENKIUS diss. de inappetentia ventriculi. Jen. 1660; — ISCAN. diss. antipathiae singulares, seu de naturali sed mirabili cibi et potus fastidio, odio et abstinentia. Jen. 1678; — CAMERARIUS diss. de anorexia. Tubing. 1679; — FASCH diss. de anorexia. Jen. 1681; — J. MAUR. HOFFMANN diss. de anorexia. Altd. 1685; — SCHROETER diss. περὶ ἀνορεξίας. Jen. 1686; — METIUS diss. de anorexia. Witeb. 1691; — VESTI diss. de anorexia. Erford. 1691; — MOLITOR diss. de anorexia. Giess. 1692; — FERRY diss. de anorexia. Lugd. Bat. 1693. — CRAUSIUS diss. de anorexia. Jen. 1695; — PAULI diss. de anorexia. Lips. 1696; — HARDER diss. de anorexia. Basil. 1703; — SCHNITZLER diss. de anorexia. Duisb. 1705; — SPERLING diss. de anorexia. Vittenb. 1706; — SCHILLING de anorexia, sive ciborum fastidio. Altdorf. 1712. — DRECKMEYER diss. de anorexia. Lugd. Batav. 1715; — GANS diss. de inappetentia. Argent. 1727; — GRAVE diss. de appetitu prostrato. Lugd. Bat. 1731; — SNELL diss. de inappetentia. Giess. 1743; — A. E. DE BÜCHNER de aegrotantium inappetentia salutari et morbosa. Hal. 1749; — HOFSTETTER diss. de fame abolita. Jen. 1758; — VAN DER WORM diss. de anorexia. Lugd. Batav. 1762; — MELLVANE diss. de anorexia. Edinburg. 1771.

4) Nosologia methodica. Class. morb. VI. gen. XI.

tatis in ventriculo et vitioso sapore oris, *fastidiuntur* (*cacositia*, seu *fastidium ciborum*); — nuncque, languentibus ex inedia animo et corpore, et accedentibus hebetudine sensuum, foetore oris, ariditate cutis, impetiginibus, pulsu parvo, minimo, suppressione faecum, urinae, menstruorum, emaciatione universali et contractione ventris, plane *adversantur* (*Asitia*, *Apositia* [5])).

Necroscopia.

4. *Cadavera* hominum *) ex inedia defunctorum „non adeo emaciata esse quantum ii, qui extrema tabe consumuntur" dictum est [6]), atque diligentissimâ asitiâ laborantis feminae necroscopia nuper confirmatum [7]). Altera ex parte compertum habetur, per diuturnas abstinentias pinguiferas cellas exhauriri, ipsamque ossium medullam consumi [8]). Observabantur praeterea musculi volumine imminuti [9]), vasa sanguinea cruore (quo caeterum inediâ confecti non semper carent [10])) orba-

5) Graec. ἀπὸ, ab (aversio) et σιτίον, alimentum. — RODERICUS A CASTRO de asitia. Florent. 1630; — SEBIZ diss. de inedia. Argent. 1664; — RUMPEL diss. de inedia quorundam hominum diuturna. Lips. 1674.

*) De *animalium* inedia peremptorum lustratione anatomica vide, praeter HALLERUM, LUCAS (l. c.), C. P. COLLARD DE MARTIGNY in MAGENDIE *Journ. de physiologie T.* 8. p. 152.

6) GULIELMINUS de natura et constit. sanguinis No. 33.

7) *Necroscopia di Anna Garbero asita per lo spazio di* 32 *mesi*, 11 *giorni con riflessori del professore* L. ROLANDO *e di* L. GALLO *Dre. in chirurgia. Torino* 1828.

8) HILDANO observante, uti videre est apud STAHL theor. medic. vera. p. 375.

9) *Necroscopia di Anna Garbero* p. 9.

bata[11]), arteriae polypis refertae[12]), vitia (potissimum scirrhi) ventriculi[13]), intestinorum[14]), mesenterii[15]), hepatis[16]), cystidis felleae[17]), pancreatis[18]), lienis[19]), plurimarumque partium simul[20]).

5. Por-

10) Puella Patavina, de qua plurima infra, inedia confecta, per tres menses continuos, quotidie vel alternis diebus sanguinem librae pondere per alvum rejecit. Hujus similem fuisse dicit Gasp. Rejes (campus Elys. jucund. quaest. No. 23) monacae casum a Matth. de Gradi (Practica. Papiae 1497 cap. de vomitu) descriptum, referens, quae tribus annis vixit vomens omnem cibum. Quum simul saevo ventriculi dolore, non nisi venaesectione mitigando, excruciaretur, per octo menses, bis terve de septimana phlebotomata est.

11) *Necroscopia di A. G.* p. 8. 11.

12) Beccari l. citando. Append. §. XXXIII. ex Hombergio et Monument. R. scient. acad. ann. 1704.

13) Fantonius observ. anat. med. select.; — Bonet sepulchr. lib. III. sect. I. obs. 1. 4. 9; — Ritter Hoesle l. citandis.

14) *Necroscopia di A. G.* p. 12. sq.; — James Mc. Raughton's *Fall von einem Manne der 54 Tage nur von Wasser lebte.* Ex *American journ. of medical sciences* 1830. *Aug.* p. 543.

15) Bonet l. c. obs. 16. 16) Bonet l. c. obs. 10—15.

17) Matthey in *Annales de la soc. de méd. de Montpellier. T.* 9. *Janv. No.* 2.

18) Bonet l. c. obs. 16. 19) Bonet l. c. obs. 10—15.

20) Sic in cadavere Annae Garbero reperiebantur: intestini recti angustia, intestinum colon, praecipue transversum, faecibus induratis refertum, proprio pondere ad pelvim descendens; ventriculus inde deorsum flexus et ita quidem „*che la sua estremitàs plenica, o cieco fondo rivolta in alto si trovava*

Caussae. 5. Porro ad *caussas* anorexiae spectant jacturae salivae[21]), sanguinis[22]), seminis (inprimis per onaniam) aliorumque humorum[23]); castitas[24]), graviditas; suppressio menstruorum*) et haemorrhoidum[25]), transpirationis; saburrae[26]) (meconio non excepto[27])), pituita[28]), bilis[29]), vermes, alvi

a contatto col diaframma e col esofago, ed il corpod iscendeva obliquamente per i due terzi della sua lunghezza, e poscia, ripiegandosi ad angolo acuto, colla sua estremità pilorica s'innalzava quasi sino al collo della vesica del fiele ... L'esofago ristretto e contratto" (l. c. p. 13). — Cfr. Metzner casus inediae *nebst Section. Sammlung der med. Societät in Budissin.* p. 170; — *Obduction eines todtgefundenen, am Hungertode um das Leben gekommenen Mannes* in Wildberg's *Magazin für die gerichtliche Arzneyw. B. 1. H. 4. No. XLIV.*

21) Schurig chylologia. p. 5.

22) Ex phlebotomiae abusu anorexiam quaque fere die observo.

23) Anorexia exhaustorum Sanctorii (medic. static. sect. 6). Frigiditas stomachi Prosp. Alpini (de Aegyptiorum morbis).

24) Anorexia a desuetudine veneris Galeni (de locis affectis lib. VI. c. V). Quiqueboeuf ergo a veneris abstinentia anorexia. Paris 1630; — Ch. F. Paullini ex voto castitatis delirium et *summa anorexia* (Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 9. 1690. p. 353).

*) Anorexia catamenialis Halleri.

25) Anorexia plethorica Plateri (prax. lib. I. cap. XXII).

26) Anorexia a saburra Sauvagesii spec. 9.

27) Anorexia neophytorum Sauvagesii spec. 11. Cfr. de Provanchere *histoire de l'inappétence d'un enfant qui n'a bu ni mangé depuis dix neuf mois. Sens* 1616. Cfr. cap. II. §. IV. 4.

alvi obstructio, quies corporis antea motui adsueti, calor aestivus, transitus e regionibus montuosis ad planas [30]), intermissio sermonis publici [31]), vestiendi ratio abdomini infensa [32]), ictus in dorsum [33]), animi pathemata, inprimis metus, moeror, ira, amor; curae domesticae, studia, vigilia, dolores; imaginatio objecto nauseoso affecta, consuetudo laesa e. c. anticipando, procrastinando tempus prandii; vini abusus [34]), potus alcohol [35]), suctio fumi nicotianae [36]), pharmaca, maxime opium, digitalis, belladonna, hyoscyamus, jodium [37]), antimonium, arsenicum [38]),

28) Anorexia pituitosa Sauvagesii spec. 2. Gallic. *Estomac glaireux*. Vide Boerhaave de vomitu spontaneo glutinoso.

29) Anorexia biliosa Foresti (observ. lib. XVIII. obs. 7.) — Inappetentia a bile Riverii, Boneti (l. c. obs. 13).

30) Novocomenses Mediolani moram facientes saepe in anorexiam incidere compertum habeo.

31) Sic praecipue inter professores emeritos observavi.

32) §. LIV. 8.

33) H. Sampson de abstinentia insolita. Miscell. acad. nat. curios. dec. 1. ann. 3. 1672. obs. 173 (*Martha Tailer* ab ictu fibi in dorsum a molendinario inflicto lecto diu affixa, sensit deglutiendi difficultatem in gula, inde *prostratum appetitum*).

34) „Vini potio famem solvit“ — „aqua vorax“ Hippocrates.

35) Krüger diss. de inappetentia ex abusu spirituosorum. Helmstädt. 1758.

36) Schurig l. c. p. 177.

37) Wutzer *Beyträge zur Arzneymittellehre in Abhandl. und Beobacht. der ärztl. Gesellschaft zu Münster. B. 1. Münster.* 1829.

ipsa denique amara diu nimis assumta, ut absynthium[39]) et similia.

Diagnosis. 6. In definienda *dysorexia*, malo plerumque transitorio, praecipue memor esto vitii gastrici, plethorae, virium defectus, imminentis podagrae et animi pathematum[40]). Ubi agitur de *cacositia*, diuturniori affectu, probe investiganda est conditio viscerum non solum abdominalium, sed et aliorum, inprimis uteri, cerebri et pulmonum[41]). Turpe enim foret anorexiam symptomaticam pro morbo primario definire. Maximae difficultates te respectu diagnoseos *asitiae* expectant, potissimum si *abstinentia* solita confinia excedat. Certus enim terminus stabiliri haud potest, ultra quem homines jejunium protrahere non queant*). Incre-

38) Ch. M. Adolphus de inedia notabili in puella XI. annorum, per novem menses, ex fumo arsenici. Ephem. acad. nat. curios. cent. VII. et VIII. p. 81.

39) Diemerbroeck de peste. Hist. 76. et observ. et curat. cent. No. 37.

40) Ramazzini opp. de tuenda principum valetudine p. 767.

41) Anorexia inter signa latentis phthiseos pulmonalis scrophulosae locata est (Part. II. Vol. II. sect. I. cap. X. §. XLIV. 3). Gignitur, ni fallor, a compressione quam par nervorum vagum, a glandulis lymphaticis turgidis pulmonum experitur. Ut ut sit, jactura appetitus in hominibus juxta corporis habitum ad phthisin praedispositis, magni mihi semper est momenti.

*) Riolanus ergo potest homo ultra septem dies nullo adsumto alimento vivere. Paris 1601: — Bauhinus possitne homo aliquot annis absque cibo vivere. Basil. 1604; — D. Lipsius demonstratio hominem non solum per aliquot

credibilem nempe afferunt varietatem corporis temperies[42]), aetas[43]), regio[44]), anni tempus et consuetudo[45]). Diutius tamen quam vulgo creditur

dies et menses sed et complures annos absque cibo et potu vitam transigere posse. Francf. 1611; — STEINMETZ diss. utrum etiam homo per naturam aliquot menses imo etiam annos sine alimentis vitam sustentare possit. Lubec. 1614; — PH. SECHTEN lapis lydius inediarum prodigiosarum. Paderb. 1614; — WALDSCHMID diss. de his qui diu vivunt sine alimento. Kilon. 1711; — DETHARDING diss. an homo adultus caeteroquin sanus citra cibum et potum per dies et noctes XL. solis naturae viribus vitam protrahere possit. Rostoch. 1721; — J. RITTER de possibilitate et impossibilitate abstinentiae longae a cibo et potu. Basil. 1737. Continet. in HALLERI disput. ad histor. et curat. morbor. facient. T. III. No. LXXIII; — COMBALUSIER an diu possit homo sine cibo potuque vivere et valere. Paris. 1750.

42) Hominibus biliosis et iracundis (Picrocholis) adversam esse inediam HIPPOCRATES docuit (de victus ratione in acutis). Idem de iis qui temperamento sicco et calido praediti sunt, contendunt GALENUS (method. lib. X. cap. 5) et AVICENNA (canon. lib. I. Fen. 3. tract. 2. cap. 7).

43) „*Giova molto la robustezza e l'età per poter lungamente soffrire la fame*" (REDI *tratt. degli animali viventi negli animali viventi*. p. 83. Vid. etiam HIPPOCRATEM lib. I. aphor. 13. — CELSUM lib. I. cap. 2. — AVICENNAM l. c. cap. 8).

44) Regiones calidas minus favere jejunium sustinentibus ex GALENI et AVICENNAE ll. cc. elucet.

45) Aquilam totos viginti octo dies sine cibo vivam servavit REDI (l. c. p. 82): aliam similem, diebus canicularibus, viginti unum tantum. — De *consuetudinis* vi in producenda portentosa jejunia legi meretur PECHLINUS (de aeris et alimentorum defectu sub aquis. cap. XII). — Cognovi

tur homo inediam sustinet[46]). Longiora iis contingere jejunia compertum est, quos neque labor[47]), neque aetas[48]), neque vigiliae[49]), neque si-

Vilnae (a. 1823) judaeum Wolff, qui omni anno per integram hebdomadem et praeterea omni die lunae et jovis a cibo et potu abstinebat; nullum inde sanitatis detrimentum, si excipias *intertriginem*, sub magno jejunio, ad inguina obvenientem, sequebatur.

46) Jam Plinius (hist. nat. lib. II. cap. 54) cognovit inediam ultra undecimum diem protrahi posse; quod recentiora exempla confirmant. Inter haec obvenit illud puellae cujusdam Norimbergensis, quae ob odium et dissidia se abdiderat in suprema aedium ibique 18 fere dies mansit sine cibo et potu; vix enim considerari meretur, quod bucellam panis aqua madefactam post 16 diem tantummodo lambere coeperit. De 18 dierum jejunio testatur quoque casus *jejunii voluntarii suicidae* (Hufeland's *Journ der pr. Heilk. B.* 48. *St.* 3. p. 95) cum quo similes conferri merentur (ibid. *B.* 10. *St.* 3. p. 181), ex *Gazetta di Corsica* et *Bombay courier* (in *Magaz. der ausländ. Literat. der gesammt. Heilk. von* Gerson *und* Julius. *B.* 3. p. 365) desumpti, atque in *Badischen Annalen für die gesammte Heilk. B.* 3. *Heft* 1. p. 155, recensiti; ne dicam de antiquiori *Johannae Nannton*, obstinati animi feminae cujus Haller meminit (elem, physiol. T. VI. lib. XIX. sect. II. §. X).

47) „Ubi fames, laborandum non est" Hippocrates lib. II. aphor. 16 et de victus ratione in acutis addens: „calores in inedia vitandos esse". — „Si quibus de causis futura inedia est, labor omnis evitandus est" Celsus de medic lib. II. cap. 2. — „Sedentariam vitam agentes jejunii sunt patientiores" L. Tozzi med. pars theoretica, altera pract. comment in aphor. 13. sect. I. Lugdun. 1681. Bonon. 1697

48) Huc faciunt quae supra de anni tempore dicta sunt.

sitis [50]), exercuerunt [51]). Hinc nonnullos e speluncis et cryptis, in quibus solum aquam ad potandum nacti delituerunt, post vigesimum quartum diem [52]), — ac e mole nivium revulsa, sub qua

49) Vigiliam *edacem* vocat HIPPOCRATES (lib. VI. Epidem. sect. IV. No. 18). — „Etiam somnus alimentatione nonnihil parat" (FR. BACON hist. vitae et mortis).

50) Quanto solatio sit inter inediam aquam ad bibendum non deesse, infra dicam.

51) „Si nihil e nostro efflueret corpore, alimento opus non esset; sed quum effluit, ideo hujus proportione cibi quantitatem definimus" (GALEN. lib. de vict. ratione in acutis).

52) REYES l. c. No. 26 (Femina Hispalensis dies septuaginta duo in uliginosa specu delituit, in quam dejecta fuerat a marito, aliquot pugionis ictibus confossa. Non alio vixisse, contendit, nisi tantillo pluviatilis aquae ibi collectae). — *Abstract from a letter from Liege, concerning a strange preservation of four men in a mine 24 days without food. Philosoph. Transact.* Y. 1684. p. 577. — TH. PERCIVAL *narrative of the sufferings of a collier, who was confined more than seven days, without sustenance and exposed to the choke-damp, in a coal-pit not far from Manchester; with observations on the effects of famine; on the means of allevaiting them, and on the action of foul air on the human body. Memoirs of the soc. of Manchester. Ed.* 2. *Vol.* 2. p. 483. — *Observation sur une abstinence d'alimens pendant neuf jours, par un ouvrier mineur, qui se trouva enfermé dans sa gallerie par un éboulement. Mém. de Paris. ann.* 1761. *hist.* p. 26. — *Observation sur un jeune homme trouvé sous les ruines au bout de quinze jours, et qui n'était pas mort de faim.* Ibid. *ann.* 1706. *Hist.* p. 6. Ed. oct. *a.* 1706. *Hist.* p. 7. — PORTAL *cours d'anat. médic. T.* 5. p. 169. — J. F. DE MARCORELLE *observation sur une abstinence involontaire. Mém. de mathém. et de*

qua nonnisi lactis quid et nonnullae castaneae praesto erant, post trigesimum septimum diem[53]), vivos adhuc eductos fuisse legimus. Multo diutius inediam ferunt qui adversa valetudine conflictantur: Inter hos eminent qui laborant, mania[54]) (melancholica praesertim*)), sopore[55]), sensuum hebetudine[56]), catalepsi[57]), somniatione[58]),

physiq. T. 6. p. 602 (mora 18 dierum in puteo). SABATIER *observation sur une privation absolue d'alimens, supportée pendant dixhuit jours. Mémoires de Toulouse. T. I. Hist.* p. 60. — TH. GRIFFITH *zwölftägige Entbehrung der Speise bey vollkommener Gesundheit* (HARLESS *neue Jahrb. der teutschen Med. und Chirurg. Zweiter Supplementb.* p. 246).

53) SOMIS *ragionamento sopra il fatto avvenuto in Bergemoletto in cui tre donne, sepolte fra le rovine della stalla per la caduta d'una gran mole di neve, sono state trovate vive dopo trentasette giorni, dedicato a sua Sacra Real Maestà. Torino* 1758 4° *con due tavole in rame.*

54) Isacus ille *Henrici Stiphont* furore actus cum se verum Messiam diceret, ad ejus exemplum jejunium quadraginta dierum die 6 Decembris 1684 inchoavit, absolvit autem 15. sequentis Januarii (Diar. Gall. an. 1685 mense Februar.). — *Observation sur une privation d'alimens pendant* 46 *jours dans une crise de folie. Mém. de Paris* 1769. *Hist.* p. 45. Cfr. Part. III. Vol. I. sect. I. cap. XXV. §. CVI. 8. — THILENIUS *med. chir. Bemerk.* p. 238.

*) J. F. VICARIUS de asito novem dierum. Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 2. 1694. p. 266; — J. L. BUXTORF inedia decem dierum in melancholico. Acta Helvetica. Vol. VI. p. 230.

55) Part. II. Vol. I. sect. I. cap. VI. §. XXXII.

56) Ut homo ille Hagensis qui veluti mortuus jacebat (STALPART. VAN DER WIEL observ. rariores. No. 183).

57) Virgo Patavina Viguntiae, saepe catalepsi correpta est

tione [58]), epilepsia*), trismo**), paralysi (inprimis

(Sennertus med. prax. T. III). Cfr. J. J. Chifflet asitia in puella Helvetica mirabilis exstasis. Vesuntione 1618; — Hagendorn observ. medic. cent. I. obs. 35.

58) *Rosa Maria Brenna*, pagum *Mariano* provinciae novocomensis inhabitans, rustica, viginti quinque annos nata, coelebs, rhachitica, impetigine herpetica capitis ejusque dolore ab infantia obnoxia, anno dumtaxat aetatis decimonono menstruorum fluxu (inde semper irregulari) dotata, ter encephalitidem experta, subsequente hemiplegia lateris dextri, cum aphonia brevi tamen fugata ast a dysphagia excepta, jam ab anno lecto infixa jacebat, dum eam die undecima mensis Martii 1828, socio medico provinciali *Comolli* viro cl. viderim. Narrabatur a matre, atque a loci medico et parocho, puellam istam a mense Martio a. 1827 cibos dumtaxat masticasse; die autem 11. Novembris sequentis potestate quoque masticandi orbatam fuisse, ideoque ad hodiernam diem solo alimentorum odoratu vixisse, praeter quam quod vigiliâ nativitatis Christi Eucharistiam sumserit, et diebus sequentibus festivis nonnullos cyathos aquae epotaverit. Decumbebat misera supine cadaveris potius quam aegrae imaginem exhibens, si excipias quod genae interdum rubore coccineo, brevi evanescente, perfundebantur. Humili loquebatur voce, ac a minimo motu in lipothymiam incidebat. Cutis erat arida, pulsus 73; halitus non foetens, lingua subsicca. Quid quid ori admovebatur, conatus vomendi excitabat. Faeces et urina vix semel de mense in conspectum venisse, asserebatur. Quod vero maximum vulgi rumorem excitabat, *paroxysmi* fuere, in quos aegra hora septima matutina, ad meridiem, ac vespere incidebat, quique per quartam circiter horae partem durabant. Paroxysmis ejusmodi ingruentibus aegra somno frui videbatur. Elevatis palpebris, pupillae vix aut ne vix contrahebantur. Nec admotâ ammoniâ naribus, nec irritatâ cute excitari potuerat. Ter-

mis gulae[59])), morbis uteri[60]), febribus saepius recurrentibus[61]), plurimisque morbis simul[62]). Quamdiu autem haec jejunia durare possint, nemo de-

minato paroxysmo, interrogata aegrota, quid sibi acciderit, respondebat (mane) se in Ecclesia parochiali fuisse ubi illi Eucharistia a Sacerdote ignoto porrecta fuit; (ad meridiem) se a domina, veste divite caerulea ornata, una cum aliis, lautum prandium accepisse; (vespere) se de nihilo recordari. — Aegra haec (de qua plura infra), autumno 1828, etiamsi deglutiendi facultas rediverit, tabe consumpta obiit.

*) Jahn in *Nordisches Archiv für Natur- und Arzneywissenschaft von* Pfaff *und* Scheele *B.* 1. *St.* 2. p. 357 (Jejunium 60 dierum).

**) *Stoff zu Betrachtungen für Aerzte und Naturforscher* 1799 et *Götting. gelehrte Anzeigen.* 1780. p. 53 (Jejunium 37 hebdomadum).

59) Cap. IX. §. XXVII. 3. — Cap. XI. §. XXXI. 3.

60) „Pleraque ex diuturnis inediis causam ab utero habuerunt" (Beccari l. c. append. not. 26). Jam dudum id cognoverant Benivenius (de abditis morbor. causs. et curat. p. 108), Sennertus (tract. lib. III. Part. I. sect. 2. cap. 2), Lanzoni (de inedia novem dierum in muliere hysterica. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 9. 1690. p. 83), Michelottus (Acta acad. nat. cur. Vol. II. obs. 26). Confirmatur a Pflüger in Baldinger's *neuem Magazin. B.* 11. p. 151.

61) Ita Gilbertus ille Jackson cujus historiam refert Blair (*copy of an affidavit made in Scotland, concerning a boy's living a considerable time without food. Philosoph. Transact.* Y. 1720. p. 28).

62) Complicatus admodum fuit morbus (ex amenorrhoea nimirum, *pemphigo*, ut puto, nephritide calculosa etc. compositus) Margaritae Lauverae, cujus descriptionem a Sigismundo König, Bernensi physico, ad Robertum Hook

definiverit[63]), eo minus quum plurima exempla, juxta quae judicandum foret, negligenter tradita fuerint[64]). Accedit quod hujusmodi jejuniis subesse poterant innumerae fraudes sive ad quaestum, sive ad pietatem simulandam[65]), sive etiam ad ostentationem[66]) quandam et vanitatem instructae. Medicis doctis[67]), magistratuique inclyto[68]), egregie

missam, habemus in Actis eruditor. Lipsiens. 1682. mens. Novembr. p. 340.

63) „Rerum enim quae extra ordinem fiunt, nulla certa perceptio" (Beccari append. V).

64) „qui historias litteris consignarunt plerique de *cibo* tantum solido locuti sunt, de liquido, et potu parum curantes. De excrementis etiam alvo tantum, non vesica redditis aliquid adnotarunt" (Welsch cit. a Beccari l. citando VI. 29).

65) Uti *Anna Lammenittia*, anus quaedam anglica a Langio memorata (epist. lib. II. No. 27), itemque *Antonius* ille hypocrita relatus a M. Cagnato (lib. I. de sanit. tuend. cap. 7), cui simile exemplum ab Aenea Sylvio narratum extat apud Wierum (l. citando). — Nec secus *Richard Hatheway*, fur versutus, asserens se propter fascinationem comedere haud posse (Romeyn Beck *Elemente der gerichtlichen Medicin. A. d. Engl. Weimar* 1827. p. 32).

66) Pulchre ait Gassendus (Opp. T. II. p. 542 colum. 2) vix reperi quempiam „qui, ut videri possit, dicere quidpiam mirabile, exagerare rem non affectet". Quam vero simus propensi in omne quod mirabilis speciem habet ostendit Crousazius (logica P. I. sect. I. cap. 9. No. 13) ubi etiam demonstrat hanc ipsam admirabilitatis affectionem naturalis historiae veritati summopere nocuisse.

67) E. c. Fabricio Hildano qui in admonitione ad Lectorem observationi 33. cent. V. ubi de jejunio Apolloniae Schreier (P. Lentulus historia admiranda de prodigiosa

gie imposuere puellae ementitis jejuniis famosae [69]). Ver-

A. Schreyerae inedia. Bern. 1604) loquitur, retractat quae olim de puella morsensi dixerat; monens se optare ut aliquis totum fictitiae illius inediae negotium conscriberet et in publicum daret, „*quo in posterum in hujusmodi fraudulentis illusionibus cuncti cautiores esse possent*". Nihilominus Hufelandius noster more suo solito fide facilis fuit (*Journ. der pr. Heilk. B.* 8. *St.* 2. p. 191).

68) *Magistratus Unnensis* publicis codicillis testatus est de veritate jejunii Barbarae Kremeis, quum autem fucus detectus fuerit Princeps Unnam mittit literas ad magistratum, quibus cum illo expostulat serio, quod tam stupide a puella sivisset illudi (Wierus op. citando §. 4. 25). Cfr. Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 2. *St.* 2. p. 119. Not. *Gerichtliches Zeugniss des Magistrats zu Iburg.*

69) Praeter citatas feminas jejunium mentientes, spectant huc: *Abstinens Confolentanea* (Fr. Citesius abstinens Confolent. Aug. Pict. 1602. recus. in ejus opuscul. med. p. 53 et apud Lentulum p. 152) quae a 1599, sua inedia claruit puella quatuordecim annorum, post febrem continuam, in qua assidue vomuerat, voce privata, sensus et motus expers oesophago resoluto, uberibus turgidulis, cruribus et brachiis torosis, facie rotundula, munia domestica obiens, sine excretionibus. — Puella *Augustana* cujus meminit Welsch (de abstinentia ementita puellae Augustanae deprehensa, cum observat. Ros. Lentilii. Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 3. 1672. p. 54. dec. III. a. 5 et 6. 1697 et 1698. app. p. 100); — *Maria Jehnfels* (*wahrhafte und nützliche Beschreibung eines besonderen und merkwürdigen* casus inediae, *von* C. J. Lossau *Hamb.* 1729), quae per quinquennium, ut rumor erat, sine cibo ac potu, sine excrementis ac voce cum habitu corporis toroso, vixisse, delirasse vereque soporoso jacuisse, paullo ante mortem resipuisse ac comedisse dicitur; — *Maria Monica Mutschler* (*Philosophische und medicinische Gedanken von*

Verum non desiderantur abstinentium historiae a viris fide dignissimis diligenter conscriptae [70]), ac pro-

dem Zustande der M. Mutschlerin. Ulm 1774. — G. K. Staravasnig *Abhandl. von dem ausserordentlichen Fasten der M. M. Mutschlerin. Freyb.* 1780; — *Fragmente zur Berichtigung der Mutschlerischen Geschichte* 1781), quae post puerperium spasmis tentata, deinde febre intermittente quotidiana per trientem vexata, somni expers per triennium, lectu semper recubabat donec fraude detecta (Mai in *Rheinischen Beyträge. Mannheim* 1781. *Heft* 3. — Reichard *medic. Wochenblatt* 1781. *Quart.* 1. *St.* 4. p. 60. 336) poenam ignominiosam subire cogebatur; — *Anna Maria Kienker* (Schelver in *Westphälischen Beyträge zum Nutzen und Vergnügen.* 1799. *St.* 26; — Müller diss. exhibens trigam observ. med. pract. Duisb. 1799; — Consbruch in Hufeland's *Journ. d. pr. Heilk. B.* 9. *St.* 2. p. 115; — L. J. Schmidtmann *merkwürdige Geschichte eines jungen Mädchens im Hochstifte Osnabrück, was bereits* 18 *Monate ohne Speisen und Getränke lebt. Hannover* 1800. Idem in Hufeland's *Journ. B.* 12. *St.* 2. p. 1; — J. Gruner *Actenmässige Erzählung der Betrügerey eines angeblichen Wundermädchens im Hochstifte Osnabrück, das zwei Jahre ohne Speise und Getränke gelebt haben wollte. Berlin* 1800) aliaeque.

70) Huc libenter revocarem J. Langium (epist. med. Hann. 1605. epist. II. No. 27), jejunium triennale *puellae Spirensis;* — Smetium (Miscellanea Francf. 1614. p. 395. 551) jejunium septem annorum; — H. Sampson (Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 3. 1672. obs. 173) jejunium insolitum tredecim mensium, exacte describentes; nisi praeconceptae temporum quo vixerunt opiniones dubia excitarent, quae sequentes recentiores observatores vix aut ne vix quidem attingunt. P. Blair l. c. — A. Haller abstinentia a cibo et potu. Novi commentarii Gottingenses. T. VIII. P. I. p. 1; — De la Chapelle *observ. d'une*

propter adhibitas cautelas [71]), vix in dubium vocandae [72]). Quas cautelas eo magis inculcamus, ne

ne

longue abstinence. Mém. de Paris 1774. *Hist.* p. 13; — A. Mackenzie *an account of a woman in the shire of Ross, living without food or drink. Philosoph. Transact.* Y. 1777. p. 1; — G. Baker *the case of Thomas Woad, a miller, of Billericay, in the county of Essex. Medical Transact. Vol.* 2. p. 259. *Vol.* 3. 309; — R. Willan *a remarkable case of abstinence. Medical Communications. Vol.* 2. p. 113; — J. Eccles *an extraordinary abstinence, first thirty four days, and soon after fifty four days, accompanied with some remarkable symptoms. Medical Essays and observations by a Soc. in Edinburgh. Vol.* 5. *P.* 2. p. 471; — Th. Steil *an extraordinary abstinence during fifty years.* Ibid. p. 477; — Moreau in *Dictionnaire des sciences médicales. T.* 4. p. 173; — Ulrich *merkwürdige Geschichte einer einjährigen Enthaltsamkeit von allen festen Speisen.* Harless *Rheinische Jahrbücher der Med. und Chirurg. B.* 2. *St.* 2. p. 189; — *Caso di singolare astinenza da ogni sorte di cibo* (*di Anna Garbero*) *Repertorio di medic. chirurg. e di chimica-farmaceutica di Torino* 1826. *Gennajo* p. 22; — E. Schmalz *Geschichte einer Person in Holland* (*Angelica van der Vlies*), *welche anangeblich mehrere Jahre ohne Speise und Trank fortgelebt.* Hufeland's *Journ. der pr. Heilk.* 1829. *Supplementheft* p. 217.

71) Cautiones in istiusmodi factis examinandis adhibitae „clare ostendunt, quam vehementer fuerit de ipsorum veritate dubitatum“ (Beccari l. citando. app. VII. 41.)

72) Sententiae Swalwei (querel. ventric. p. 82): „quicquid (de inedia annorum et mensium) exempla memorent, vel falsis authores eorum narrationibus decepti, vel ipsimet figmentis illusi sunt“ et Welschii (l. c.): „se plane persuasum esse, inedias illas quae tot annorum prodigiosae recensentur, ad unam omnes omnino fictas et emeñtitas

abstinentia simulata pro *jejunio miraculoso* (de quo christianum dubitare haud decet[73])) venditetur. Memoratu digna de hoc argumento scripserunt WIERUS[74]), GRUNERUS[75]) aliique*), sed maximi facimus quae Cardinalis LAMBERTINI[76]), serius Pontifex BENEDICTUS XIV, una cum academiae Bononiensis sententia[77]), quam B. BECCARI[78]) con-ce-

fuisse" — cum grano salis interpretandae sunt. Sapienter hinc monet magnus HALLERUS (elem. Physiol. T. VI. lib. XIX. sect. II. §. VI.): „neque, si fraudulentae aliquae historiae intercedunt, quarum aliquam ipse vidi, neganda fides est veris rerum documentis".

73) Moyses, Elias et Christus quadraginta diebus abstinentes a cibo et potu jejunium servaverunt, uti habetur Exod. 34. Deuteronom. 9. et lib. III. Regum cap. 19. — Alia occurrunt in Ecclesiasticis mirabilia undequaque jejunia, ut elucet ex Actis Sanctorum Martii T. I., ex THEODORETI Historia Religionis cap. 36, ex BOZIO de Signis *Ecclesiae.* lib. XV. cap. 2. etc.

74) De lamiis et de commentitiis jejuniis. Basil. 1582.

75) WAERLICH diss. de jejunio vero et ficto. Jen. 1794.

*) Scriptores nimirum de morbis simulatis, quos inter KRÜGELSTEIN (*über simulirte Krankheiten und die Mittel sie zu entdecken. Leipz.* 1828) praecipue laude dignus est; ne dicam de illis medicinae forensis, qui caeterum respectu jejunii vix ZACCHIAM (quaestiones medico-legales lib. IV. Tit. I. Quaest. 7ma) superarunt.

76) De servorum Dei Beatificatione et Beatorum Canonisatione. Bononiae 1738. p. 374. De longa abstinentia a cibo et potu et quando miraculo adscribenda sit.

77) Appendix ad primam partem libri quarti op. cit. LAMBERTINII. Dissertatio academicorum instituti Bononiensis de *longis jejuniis.*

78) Ipse alterius quoque tractatus: *de longa cibi* et *po-*

cepit exposuitque, protulit. Consistunt autem illae *cautelae* (medicis aeque ac fidei promotoribus sacrae[79])) in eo, ut homines de quorum jejunio judicandum est, e habitaculo proprio ad alienum (puta ad nosocomium) deportentur[80]); ut simul vestes suas deponant, aliasque induant[81]); ut custodes probi, experti, a praeconceptis opinionibus alieni, ad observandum diu noctuque[82]) ponantur;

tus abstinentia (in Commentariis Bononiensibus) auctor est.

79) „Ipsos fidei Promotores consuevisse esse admodum severos constat: dum enim agebatur de inedia Beati Nicolai de Flue, Petrus Franciscus de Rubeis, tunc fidei Promotor ait, non sufficere probationes ex custodibus desumptas, qui retulerunt, Beatum nec comedisse, nec bibisse, ad eum videlicet cibum non fuisse delatum, nec aquam in illis locis extitisse, qua sitim extingere potuerit, quum terra et herbis vesci potuerit" (Lambertini l. c. p. 382).

80) Bernensis senatus in A. Schreierae abstinentiam inquirens „jussit et matrem et filiam Bernam adduci, quas in xenodochio urbis collocari, et ibi observari a custodibus voluit, ne quid fraudis subesset" (Quercetanus diaeteticum polyhistoricum. Paris. 1606. p. 145). — Alimenta per canalem muro abscondito ad famigeratissimam Monicam Mutschlerin pervenisse, legi.

81) Dum puella spirensis observari coepit jussu regio, de ipsis indumentis cogitatum est, ne quid forte alimenti in iis absconditum fallaciam faceret: veteribus enim ablatis novis induta est (Marsil. Cagnat. l. c. cap. 5).

82) Quum *Antonius Pice*, qui populo se per quatuordecim dies jejunare posse, angelisque esse familiarem, persuadebat, jussu Regis Hispaniae, severo examini subjiceretur; compertum est, illum *ex candelis*, quas hiberno tempore acceperat, sibi victum quaerere; hae namque saccharo,

tur; utque aditus amicis, affinibus[83]), aliisve de conjuratione suspectis, interdicatur; haecque tamen omnia pietatis in Deum, charitatis in homines et prudentiae in rebus agendis, memores. *Aliquando enim sunt quidem fictae inediae, sed non ficti morbi*[84]). Nihil autem ad veritatem de-

te-

cinnamomoque, nec non gallinarum carne in minutissimas dissectâ particulas, quas extrinsecus sebum circumdabat, constabant (Ex JOVIANO PONTANO lib. II. de sermone, LAMBERTINI l. c. p. 379).

83) Postquam mater ab A. Schreier abstracta fuit, haec quae excrementis orbata dicebatur, „noctu tantam humoris foedissimi per urinarum meatum copiam excrevit, ut lectus totus permaduerit adeo, ut lodices et culcitrae fuerint mutandae“ (LENTULUS l. c. p. 11).

84) Sententia haec totam quaestionem complectitur. Ex cunctis enim jejunantium celebriorum historiis elucet, illos maxima ex parte morbis veris detentos fuisse et talibus quidem, ut alimenta aut adversarentur aut assumere vix potuerint; pauperesque et phanaticos occasione ejusmodi sive ad lucrum obtinendum, sive ad miraculum proclamandum, usos esse. Sic res etiam se habuit apud *Brennam* de qua supra. Puella haec gravi certe morbo decumbebat, paucumque alimentum recipere potis erat; quam autem impotentiam, absolutum jejunium simulans, exaggerabat. — Familia ejus multum inde pecuniae curiosorum et beneficorum undequaque affluentium liberalitate accepit; immo tot extraneorum ad pagum Mariano concursus reliquis etiam incolis, et praecipue hospitibus profuit. Breve gaudium! vix enim scenae istius notitia ad Consiliarium Regiminis mediolanensis pro Provincia Novocomensi regenda delegato, Equiti *Fermo Terzi*, pervenerat, quum illustris vir mox severam aegrae custodiam exactumque morbi sui examen ordinaverit. E domo

tegendam magis juvat, quam ad hominis examini

sub-

ipsa propter summam virium resolutionem exportari non potuit, alioquin inde tumultus inter rusticos (apud quos *Brenna* jam sanctitatis famam acquisiverat) timendus fuisset. Duo potissimum phaenomena illustranda erant, *somniatio* et *jejunium. Somniatio* mox ambigua evasit, quum dato jussu, ut horologium publicum meridiem, una die, hora undecima matutina, altera hora prima pomeridiana sonaret, paroxysmi non solis statum, sed campanae pulsationem, sequerentur. — *Jejunium* majores difficultates parabat; donec monuerim duo vasa, quorum alterum florum fasciculum, alterum aquam lustratam continebant, e cubiculo removenda esse. Cautelis ita omnibus numeris absolutis, tertio ingruente legitimi jejunii die, aegra (halitu modo foetente reddito pulsuque centum tres ictus exhibente) *aquam potandam expetiit.* Soluto sic et mictu e faecibus supervenientibus, praestigio, sensim alia alimenta, pauca tamen, accepit. — Puto itaque miseram maxim aquae ope vitam sustinuisse, uti accidit apud P. Rollii (*histoire mémorable d'une fille d'Anjou, laquelle a été quatre ans sans user d'aucune nourriture que d'un peu d'ea commune. Paris* 1587); — Lardillon (*observation su l'état de Christine Michelot, qui pendant trois anné ne prit aucun aliment, et ne but que de l'eau. Mém.* d *Paris ann.* 1736. *Hist.* p. 49); — Varennes (*observatio sur une fille nommée Marie Josephine Dahl, qui été près de onze ans sans prendre aucun aliment solid Bulletin de la facult. et soc. de médecine de Paris.* 181 p. 152); — Campbell (*letter, concerning a man, wh lived eighteen years on water. Philos. transact.* Y. 174 p. 240) aliosve (*Mém. de Paris. ann.* 1761. *Hist.* p. 5 1769. p. 45). Nec aliter contigit respectu *Annae Moore*, d qua quaesitores ad examinandam hanc feminam delega sic judicarunt: „*On the whole, though this woman is base impostor with respect to her pretence of total abst*

subjecti mores et vitae curriculum respicere [85]); item ad temperamentum [86]), ad morbos praegressos [87]), nec non ad symptomatum praesentium evolutionem. Inter haec potissimum valent halitus foetidus [88]), cutis ariditas, impetigines [89]), dysphagia, vomitus, angustiae et lipothymiae post res vi ingestas [90]), ventris contractio [91]), evacua-

T 2 tio-

nence from all food whatever, liquid or solid; yet she can perhaps endure the privation of s o l i d *f o o d longer than any other person*" (*Full exposure of* A n n M o o r e, *the pretended fasting woman of Tetbury*). Legatur quoque exemplum viri qui 54 dies sola aqua vixit (Froriep *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 31. No. 4. Ex *Transactions of the Alban. Institute. Vol.* 1. 1830).

85) Pignatelli (consult. 43. No. 138. T. 4) distinguit inter profanos et sanctos, et longum profanorum jejunium naturae, at longum sanctorum jejunium miraculo adscribit; ac concludit (consult. 91. T. 7): „Argumentum in hoc casu sumendum videtur a sanctitate, scilicet: Est sanctus: Ergo miraculose abstinuit; *non autem contra:* abstinuit: Ergo est sanctus" (Lambertini l. c. p. 382).

86) Qui a cibo diu abstinuerunt maxime fuisse *temperamenti melancholici* auctores omnes conveniunt.

87) Plerique post febres acutas in hunc morbum lapsi sunt ait Sennertus (l. c. p. 387).

88) Pluries Judaeos Lithuanos interrogavi, quodnam constantissimum jejunii inter eos esset signum? Omnes ad unum respondebant: oris foetor.

89) Sampsonii (l. c.) jejunantis cutis ita pruriginosa foeditate exasperata fuit, ut eam aliquando lacte abluere debuerit.

90) *Adelhaydis* de qua Stalpartus van der Wiel (cent. II. obs. 15) „si forte summo conamine aliquid deglutiisset, prae nimiis angustiis quiescere non poterat, antequam

tiones suppressae; corporis marcor, sensuum hebetudo [92]), pulsuum exilitas seu defectus [93]), viriumque resolutio [94]).

7. „Gra-

tussi vomituque illud rejecisset; quapropter immensi doloris metu nihil tandem in os ingerebat".

91) De sua *Martha* Sampsonius (l. c.) testatur: „abdomen ad ipsam spinam concidit, quae manu palpatur, non obstantibus musculis et intestinis".

92) *Adelhaydis* Stalpartio caeca facta dicitur.

93) In abstinente de quo apud Schurig (l. c. §. 40) „pulsus in nulla parte, praeterquam in temporibus, sentiebatur".

94) Quid ergo de Volteleni abstinente cogitandum, utpote quae pedibus potens, munita medico testimonio, aliis parata pecunia se spectandam praebuit? (diatribe memorabilis septennis asitiae historiam exhibens. Lugd. Bat. 1777). Aliorum quoque judicio submittimus alias historias jejunantium, quae ad complendam literaturam adducuntur: *Catherinae Binder* inedia. Heidelb. 1584. Francf. 1587; — G. Bucoldiani enarratio de puella quae sine cibo et potu per aliquot annos in pago Roed egit. Paris 1587; — W. Carys *histoire d'une fille, qui ne boit, ni dort, et ne jette aucun excrement. Francf.* 1587; — Poggius de puella germanica quae biennium fere vixerat, absque cibo potuque; — J. J. Doebel historiae inediae diuturnae *Estherae Scanicae*. Lund. 1715; — Inquisitio judicialis super *Estherae Norre* morbo. Lund. 1714; — *Bericht von Ester Johansen und ihrem zehnjährigen Fasten. Hal.* 1714. — *Kurze Nachricht von dem anderthalbjährigen Fasten einer noch lebenden Haderslebischen Jungfer.* 1724; — Van der Monde in *Journ. de méd. T.* 13. p. 158; — Hoesle *Krankengeschichte der A. M. Zettlerin, welche zehn Jahre ohne Speis und Trank lebte, deren Leichenöffnung* etc. 1780. v. *med. Wochenblatt.* 1780. p. 817.

7. „Gravis est et maxime suspecta in morbis inappetentia; nullaque alia signa me exhilarant, nisi conjuncta sint cum appetentia". Haec BAGLIVIUS [95]). Prosequitur: „si post curatos morbos inappetentia remaneat, recidivam praedicito". — Exitiosum si ciborum fastidium *infantes* ita detineat, ut illos non deglutiant, sed ore huc illuc revolvant [96]). — *Abstinentiae exitum* optime praedices, si famis effectus, uti inter homines culpâ carcerum [97]), obsidionum, receptuum, naufragiorum obveniunt, perpendas [98]). — Pessimum quod ii Prognosis.

95) Praxis. Lib. I. de inappetentia.

96) VOGEL Praen. Gott. Pens. I. No. 3. p. 5. „Senes facillime jejunium ferunt, deinde aetate consistentes, minime adolescentes, *omnium vero minime pueri*, et, inter hos ipsos, qui ipsi se ipsis alacriores fuerint" (HIPPOCRATES aph. XIII. sect. I).

97) *Sulla possibilità o impossibilità che il conte Ugolino sbramasse il digiuno colle carni dei proprj figli morti per esso; disamina fisiologico-patologica e medico legale di un professore di medicina, Toscano. Livorno* 1826. Cfr. MARTINI op. c. p. 105.

98) „Adeo vero saevi sunt dolores, ut omnia a natura humana aliena alimenta subigere cogant, tendines boum, corium, integros currus, calceos, res horridas putridasque .... Demum adeo sanctissimos instinctus fortior vis mali destruit, ut amicus amicum suum devoraverit, propriosque infantes tenerrimae matres coxerint, et militibus rapturis eripuerint" (HALLER l. c.). Milites exercitus Napoleontis, tempore fugae, a. 1812, plura praeparata anatomica alcohol servata, ex museo pathologico C. universitatis Vilnensis, penes institutum clinicum tunc locato, abstulerunt comederuntque.

ii qui a longa inedia ad cibationem redeunt, delinquant animo, aegrotent, et denique pereant, nisi lente valde ad cibum redeant, parce sumendo, non quantum appetitus posceret, sed quantum ventriculi conditio ferre potest[99]).

Cura. 8. Impotentiae ejusmodi ventriculi jejuni, alimenta tolerandi (cui ni fallimur potius visceris sensus auctus, quam volumen imminutum ansam porrigit[100])), in *anorexiae cura*, respectu tam ciborum, quam pharmacorum, maxime memores esse juvabit. Salutari sane naturae consilio appetitus in *febrium* principio reprimitur. Nec secus accidit in *morbis ipsius ventriculi*, praecipue *inflammatoriis*, ab *asitia* non semper alienis[101]). Probe id intellexit medicus initio seculi XVII. *de anorexia ab intemperie calida stomachi* scribens[102]). Tali morbo non alimenta lauta, non vinum meracum, non pharmaca cardiaca, sed *abstinentia*, po-

99) Gottscheid diss. de anathrepsi, seu renutritione eorum, qui ob diuturnam famem et inediam emaciati sunt. Regiom. 1794.

100) Hallerus (l. c.) putavit ventriculum *arctatum*, forte rationem esse, eos qui a longa inedia ad cibationem redeunt, aegrotare: ego autem suspicor potius hac sub rerum positione ventriculo idem contingere ac *oculo*, ubi praevia obscuritate longa, derepente luci exponitur, cum visus periculo.

101) „Aperto abdomine (*Christinae Kratzer*) ventriculus conspiciebatur parvus . . . tunica villosa abrasa, *reliquae rubentes nimis signum erant incipientis inflammationis*" (Ritter l. c. §. III).

102) Varandaeus de morbis ventriculi p. 57.

potus aqueus frigidiusculus, *clysteres emollientes*, *hirudines* ad epigastrium aut circa ani orificium, et, si lentae gastritidis symptomata praesto sint, ipsa *phlebotomia* conveniunt. *Anorexia gastrica quoque jejunium*, magnorum *aliquando* *) morborum auxilium [103]), exposcit, antequam saburrae, bilis, pituita, vermes, ut indicabitur [104]), eliminati sint. Praecepta *anorexiae arthriticae* medendi admodum intricata sunt, et ex capitibus de dyspepsia deque cardialgia deducenda. In caeteris anorexiis curandis, potissimum ad *animi conditionem* respiciendum, et monita Senecae [105]), Baglivii [106]) et Sauvagesii [107]), sequenda. Dysorexia

*) Morbos jejunium exposcentes non nimis extendendos esse pulcherrime patefecit Piorry *mémoire sur les dangers de l'abstinence et de l'alimentation insuffisante* (*Bulletin des sciences médicales*. 1830. *Juin*. p. 464. *Juillet*. p. 181).

103) Hoffmann diss. de inedia magnorum morborum remedio. Regiom. 1694. — J. D. Wogau de inedia febris ardentis et dysenteriae remedio. Ephem. acad. nat. curios. cent. IX et X. p. 103.

104) Cap. XVIII. §. LXVI.

105) „Indulgendum est animo et dandum subinde otium, quod alimenti loco sit et virium. In ambulationibus apertis vagandum, ut coelo libero et multo spiritu augeat attollatque se animus. Aliquando vectatio iterque, et mutata regio vigorem dabunt, convictumque et liberalior potio“ (De tranquillitate animi. cap. 15).

106) „Omnes morbos a repletionibus deducere velle, methodumque curativam ad eas semper dirigere, ut multi consueverunt, a rei veritate summopere alienum puto. Multi, fateor, ob repletiones, in morbos incidunt; sed multò plures ob animi pathemata, et potissimum si, aut patres

rexia saepe intuitu cum appetitu comedentium fugatur; valet nempe et hîc *nisus imitandi*. Aliquando illo affectu laborantes sumere quid inviti cogantur; multi enim non appetentes mensam accedunt, quibus, ubi comedere incoeperint, reviviscit sopita appetentia[108]). Cibus non extremis labiis gustandus, sed repleto inde ore huc illuc revolvendus[109]). Sunt praeterea cibi, qui, etsi pau-

familias, aut rei familiaris cura distenti, aut in dignitate constituti fuerint, aut in aula vivant, quorum plurimi longe alia cogitant, quam stomachum crapula et ebrietate quotidie replere" (l. c.).

107) „In anorexiae melancholicae cura plures falluntur medici, qui languorem ventriculi, oris amarorem, sitim circa horas matutinas, flatus et hypochondriorum tensionem videntes, malum vitiosae digestioni, tanquam principio morbi tribuunt, cum ipsa dyspepsia, ut anorexia, animi pathemati sit tribuenda: *errant itaque illi, si insontem stomachum catharticis et emeticis, calidisque medicaminibus divexent, ac remedia moralia negligant*" (l. c.).

108) *L'appétit vient en mangeant.*

109) J. A. von Scherer *über den Widerwillen gegen Speisen und Getränke*, in *Med. Jahrbücher des k. k. österr. Staates. Neue Folge. B.* 3. *St.* 1. p. 102. („*Man muss sich der Gesammtheit der wenigen Nervenwärzchen bemächtigen, indem man einen mässig grossen Bissen durch kräftiges Bewegen und Wenden im Munde nicht nur mit den Nervenwärzchen der Zunge, sondern auch mit dem Gaumen in mehrmalige Berührung bringt; vorzüglich aber, worauf hier alles ankommt, seine Aufmerksamkeit, die, wenn ich so sagen darf, bey diesem Vorgange gleichsam die Stelle mehrerer Nervenwärzchen vertritt, auf die Empfindung des Geschmacks verwenden*").

paulo deteriores [110]), dum prima statim mensa sumuntur, appetitum acuere soleant, ut *clupeae* iam *harengae* quam *enerasicolae* (*sardae*), *caviar*, *botuli* (vulgo *salame*), *carnes frigidae* juniorum animalium purè et eleganter cum aceto aromatico, oleo et vitello ovorum invicem probe mixtis, paratae (*maionaise*), *acetaria* [111]), *olivae* [112]) et *cappares* muria conditae, inque ea innatantes. Postremo mensae exhibito aut *tubera alba Pedemontana* cum citri succo, oleo et pulvere sinapis anglicanae; aut *cydoniorum mala*, *poma* et *pyra*, cum vino et aromatibus, vel sub cineribus cocta; aut *corticem aurantiorum*, *cucurbitas* more Cremonensium cum saccharo, melle et sinape communi confectas [113]); aut *fructus* varios, in cremato gallicano saccharato, una cum aromatibus servatis; aut denique *panem* cum *sale* et *cumino*. Quoad *ciborum quantitatem*, sit potius exigua quam multa, et ex intervallis sumpta, ne facultas stomachi opprimatur. Si aeger *vino* adsuetus sit, juxta consue-

110) Ex ipsius HIPPOCRATIS consilio (Aph. 38. sect. II) debet inappetentibus concedi aliquando cibus paulo deterior, quo veluti illecebra commoveatur ventriculus ad reliquos alacrius expetendos.

111) „*On trouve souvent dans l'usage des salades une grande ressource contre les pertes d'appétit. La chicorée sauvage, le houblon verd et naissant, les jeunes laitues réussissent . . . il seroit bien en même temps de mêler dans les salades quelques feuilles de menthe, ou de cresson*" (HECQUET op. c. T. 2. p. 314).

112) GRAECI colymbades vocabant.

113) *Mostarda di Cremona.*

suetudinem, eligat inter illa Rheni, Burgundiae, Burdegalae, Malagae, Canariae, Cypri. De *pharmacis* ventriculo languenti calcaria addentibus, in tractatu de dyspepsia.

Caput XVII.

De laeso potus appetitu.

§. LVII.

Argumentum in genere.

Monitum. 1. Fames et sitis, tempore sanitatis veluti sorores concordes, morbo ingruente mox inter se repugnant, illa nimirum decrescente, hac auctâ. Qua in re explicanda physiologi [1]) et pathologi [2]) toti fuere.

2. Ma-

1) Cfr. cap. XVI. §. LIII. not. 1; — Haller element. physiol. T. VI. lib. XIX. sect. II. §. IX; — Martin diss. de siti. Basil. 1766; — M. A. Bouffard *quelques considérations sur la soif. Paris an. XIII*; — Ch. L. Dumas *principes de physiologie.* T. 1. p. 159. *Paris* 1806; — Fodéré *essai de physiologie positive.* T. 3. p. 10; — E. F. Deneufbourg *quelques considérations sur la soif. Collection de thèses de la faculté de médecine de Paris. No.* 117. 1813; — F. J. Marchal *essai sur la soif considérée dans l'état de santé et de maladie.* Ibid. *No.* 133. 1815; — Adelon *quelques considérations sur la soif.* Ibid. *No.* 117. 1817; — Rullier in *Dictionnaire des sciences médicales. T.* 51.

2. Major lux fiet appetitum potus non solum *auctum*, sed *depravatum* quoque et *imminutum*, ac ipsum denique *horrorem liquidorum* considerando. Ordo.

§. LVIII.

Appetitus potus auctus, seu polydipsia.

1. Potulentorum desiderium inexplebile, constans, vel solito frequentius, *sitim morbosam* constituit. Notio.

2. Talis sitis vel aliorum morborum, praecipue febrilium [1]), *symptoma* sistit; vel ut *morbus per se*, *polydipsia* [2]) dictus, adparet. Diversitas.

3. Est igitur *polydipsia* inexplebile potus desiderium nullius evidentis morbi comes. Definitio.

4. Polydipsiae, pluries nobis observatae, potis- Literatura.

p. 488—490; — MARTINI *lezioni di fisiologia. T. 6. Lezione LXV.*

2) MEZGER diss. de siti praeternaturali aucta. Tub. 1673; — SCHWARZMANN diss. de siti morbosa. Altd. 1696; — CRAUSIUS (ROLFINK?) diss. de siti immoderata. Jen. 1713; — MAYER diss. sitim perlustrans. Argentor. 1722; — LUDOLF (PLUNCKART?) vitia appetitus circa potulenta. Erf. 1727. — HEUCHER diss. de siti immoderata. Wittemb. 1790. v. Opp. T. 1. p. 192.

1) SWIETEN comment. in H. Boerhaave aphorismos. T. II. §. 636—641; — VAN DAM diss. de siti febrili. Lugd. Bat. 1758; — ACRELL diss. de siti febrili. Upsal. 1798.

2) A gr. *πολὺς*, multus, et *Δίψα*, sitis. — Dipsosis avens (MASON GOOD *study of med. class. I. gen. IV*). — SYNON. Bupina, sitis immoderata. ITAL. *Sete morbosa, immoderata.* GALL. *Soif excessive.* ANGL. *Immoderate thirst.* GERM. *Widernatürlicher Durst.*

tissima exempla retulerunt E. Cohausen [3]), Leurs [4]), Desgranges [5]), Mouton [6]), Bellot [7]), Ware [8]), Martini [9]) aliique passim recensendi.

Symptomata.

5. Malum, nisi ex morbo acuto pullulet, paucis concessis exceptionibus [10]), lente ingruit. Primum enim aeger dumtaxat interdiu solito crebrius potulenta, praesertim frigida [11]), exposcere eorumque majorem copiam ingurgitare solet. Cujus phaenomeni rationem in alimentis, calore aliisque consuetis caussis sitis quaerens, ille de morbo nequidem somniat. Ast jam bibendi desiderium noctu quoque manifestatur, somnumque perturbat. Ac-

3) Insignes hydropotae. Act. acad. nat. curios. Vol. 6. p. 367.

4) Casus duplex polydipsiae. Duisb. 1805.

5) *Observations sur la polydipsie, considérée comme maladie essentielle, ou le besoin excessif de boire, devenu habituel et chronique. Annales de la soc. de médec. prat. de Montpellier. T.* 6. p. 156.

6) *Observation sur une polydipsie chronique* (sitis morbosa *de quelques auteurs*) ibid. *T.* 9. p. 75.

7) *Rapport sur une femme qui boit deux seaux par jour. Bulletin de la soc. Philomath. T.* 1. p. 12.

8) *The New England Journal of med. and surgery. Vol.* 4. *No.* 3. *Jul.* 1815. p. 214. — *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 30. p. 717. et *Biblioth. médic. ou Rec. périod. d'Extraits des meilleurs ouvrages de médecine* etc. *A.* 1817. *Juin.*

9) *Krankhafter Durst;* in Rust *Magazin für die gesammte Heilk. B.* 23. p. 149.

10) Martini (l. c.) aegra extemplo in morbum incidit.

11) Hinc vere Swieten (l. c. §. 636): „semper tamen sitis frigidum potius quam calidum potum expostulat“.

Accedunt plerumque[12]), linguae (aliquando dolentis et phlyctaenis cruentis obsessae[13])) siccitas, faucium constrictio una cum saliva pauca, tenaci. Partibus illis inspectis, saepe rubor, vasorum sanguiferorum turgor et aliquis tumor, adparent. Potum nychthemeri spatio assumtum, ad quadraginta et ultra libras ascendisse vidimus. Majorem potulentorum quantitatem eodem temporis spatio ingurgitatorum viderunt alii[14]). Vix enim remotum ab ore poculum, denuo expetitur, idque interdum adeo impetuose, ut, vel denegato potu, vel ejus loco cibo porrecto, aeger vehementer irascatur[15]). Fame enim vix ullus polydipsia affectus laborat, immo plurimi cibos, nisi forma liquidâ exhibitos, plane respuunt[16]). Mirum itaque non est, si tractu temporis hebetudo et utplurimum[17]) macies corporis ingruant. Urinae copia illi potus respondet. Ejus qualitas nihil morbosum exhibet. Est enim lotium polydipsia laborantium omnino urinae consuetae, quae dicitur potus, simile. Alvus potius tarda. Cutis vix aut ne vix quidem sicca.

6. Ca-

12) In puella polydipsia laborante, cujus historiam in Actis meis Instituti Clinici C. Universitatis Vilnensis (Lipsiae 1812. p. 106) tradidi, lingua non nisi post somnum sicca cernebatur.

13) Martini l. c.

14) Cohausen, Bellot ll. cc. — Martini aegra hebdomadis spatio amphoram (*eine Tonne*) cerevisiae siccavit.

15) Marchal l. c.

16) Guldenklee casus medici. Lib. II. obs. 3.

17) Martini aegra obesa mansit.

Necroscopia. 6. Cadaver polydipsiâ defuncti exhibuit: maciem summam, palatum, pharyngem et partem superiorem oesophagi, in statu absolutae phlegmasiae; ventriculum extensum parietibus tenuioribus et rubellis redditis; item peritonaeum, intestina grassa, vesicam urinariam, urethram et renes; bilemque claram vix amaram cystidem felleam replentem[18]).

Caussae. 7. Aetatis rationem inversam sequitur sitis. Maxime sitiunt recens nati, in quibus sola potulenta nutritioni prospiciunt. Potiora polydipsiae exempla nobis aliisve[19]) a tertio vitae anno ad pubertatem usque obvenerunt. Vidimus tamen eorum bina in viris quadraginta et ultra annorum. Generatim feminae plus quam mares sitiunt, inprimis tempore menstruorum[20]), et dum ubera praebent. Homines corporis compagine flaccida in-

18) MARCHAL l. c.

19) *Gazette de santé. Année* 1777. p. 93 (sitis epidemica infantum). VAUQUELIN *observation sur un enfant qui boit beaucoup; in Bulletin de la soc. Philomatique. T.* 1. p. 19).

20) „Ancilla octodecim annorum mense Februario 1802. in Clinicum Vindobonense, cum ovarii tumore ac syphilidis suspicione, suscepta est. Haec tertio aetatis anno, a morbo prehensa fuit cum siti inexplebili. Etsi ab illo morbo sanata, sitis nihilominus remansit, continua quidem, ast *appropinquante catameniorum periodo vehementer aucta.* Tunc etenim circa viginti octo libras potus assumere coacta fuit, cum aliàs librae ejus duodecim sufficerent. Praeter sitim nullum incommodum experiebatur, antequam in morbum ovarii incideret" (Ex schedis Paternis).

instructi minus sitire solent illis temperamento sicco dotatis. Senes omnium minus siti obnoxii. Familiaris est sitis calidarum regionum incolis, maxime praevia insolatione, imminente tempestate cum tonitru, flantibusque ventibus meridionalibus [21]). Interea vehementer quoque sitire observabimus (et quidem non soli [22])) homines nivem inter et glaciem iter absolventes. Universe ad sitis caussas spectant itinera militaria violenta, cursus, joca, choreae, pugilatio, exercitia palaestrica, nisus in ponderibus elevandis [23]), tractatio instrumentorum musicalium pneumaticorum, cantus, sermocinatio protracta, lectio, vagitus, coitus, animi pathemata, praesertim ira [24]), timor [25]),

21) Volney *voyage en Egypte;* — Larrey *relation historique de l'expédition de l'Armée de l'orient en Egypte. Paris* 1808; — A. Humbold (oxygenis defectum inter caussas sitis recensens) *Versuch über die gereitzte Muskel- und Nervenfiber. B.* 2. p. 251.

22) *Ueber den Durst welchen man in Schnee bedeckten Ländern fühlt.* Ex Jameson's *Edinburgh new philosophical Journal. April* 1829 in Froriep's *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilkunde. B.* 25. *No.* 18.

23) A. 1818. puer duodecim annorum, rusticus, siti inexplebili laborans, ad clinicum institutum Vilnense delatus est. Nychthemeri spatio ultra viginti libras epotavit. Caeterum de nihilo conquerebatur, si excipias dolorem epigastrii, qui extemplo *una cum siti* evolutus est, quum ante nonnullos menses rotam currus in via lutulenta infixi tollere conaretur. Plura de hoc aegrotulo infra.

24) Altercatione habita cum Rectore C. Universitatis Vilnensis J. Sniadecki, tempore quadrantis horae integram aquae

mor[25]), dolores partus, sub operationibus chirurgicis, tormentis[26]), suspensione in rota[27]); somnus ore hiante, horis inconsuetis, diurnis prope ignem captus; mora in culinis inque officinis ferrariis, vitrariis; consuetudo, bibendi desiderio, praesertim datis et determinatis horis, sine necessitate, satisfaciendi; repletio ventriculi[28]), inprimis si cibi fuerint acres, saliti, aromatibus conditi, ex classe piscium, leguminum, farinaceorum, rerumque dulcium; potus vini dulcis, alcohol; bilis[29]) in ventriculum reflua[30]), normali copiosior; venena ut oxydum cupri[31]), medicamenta narcotica, amara, purgantia, drastica; thermae, vesicantia[32]), vulnera oesophagi[33]), ictus serpentum[34]), apum[35]), ulcera pedum praepostere sana-

lagenam ab eo minimis iisque repetitis haustibus siccatam vidi.

25) e. c. tempore examinum pro gradu academico.

26) Pechlinus observat. physic. medic. lib. III. obs. 39.

27) Hunauld *de la rage*. p. 19.

28) Gallis: *soif d'alimentation.*

29) Alexander Trallianus lib. III. c. 5.

30) Bonet Sepulchr. T. II. p. 22. 31) Marchal l. c.

32) Baglivius opp. de incommodis ab usu vesicantium.

33) „*Un des phénomènes qui caractérisent les plaies de l'oesophage, ou pour mieux dire la lésion des nerfs pneumonogastriques qui descendent le long de ce conduit, c'est une soif ardente inextinguible qui se manifeste prèsque immédiatement après l'accident*" (J. Larrey *clinique chirurgicale* etc. *T.* 3. *Paris* 1830).

34) Sic de Dipsade serpente legitur, quod levi ejus morsu, et vix dolente, in juvene Tyrrheno signifero, Catonis ca-

nata [36]), tubercula pulmonum latentia [37]), morbi varii praegressi, ut febres praecipue intermittentes [38]), exanthemata [39]), inflammationes [40]), suppurationes [41]), hydropes [42]), cholera [43]), dysenteria, diabetes aliique alvi fluxus [44]). Quoad *caussam*

stra sequente, tanta excitaretur sitis, ut nullo potu sedari posset (M. ANNAEI LUCAN. Pharsal. Lib. IX).

35) Puella quindecim annorum polydipsia laborans, cujus historiam alibi tradidi (Acta inst. clinici Vilnens. l. c.) narravit: se perfecte recordari, quod ante octo annos incaute apiarium visitans ab examine obsessa et morsa fuerit, ex quo sitis eam amplius non deserens.

36) MARTINI l. c.

37) DOUBLE *séméilogie générale ou traité des signes. T.* 2. p. 193. *Paris* 1817.

38) HEUERMANN *vermischte Bemerkungen und Untersuchungen der ausübenden Arneyw. Kopenh. u. Leipz.* 1765. *B.* 1. p. 28 (Sitis ex potu frigido sub paroxysmo per annum protracta); — *Stuttgardische Sammlung No.* 3 (Aeger in quartana ad sex mensuras siccavit); — JOH. VAL. ab HILDENBRAND in HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk. B.* 13. *St.* 1. p. 142 (Sitis sub paroxysmo febris intermittentis ita vigebat „*dass der Kranke gleich einem lechzenden Hunde seine Zunge unaufhörlich in ein Gefäss Wasser hängen liess, worin seine einzige Erleichterung bestand*").

39) Commercium Literar. Norimbergense 1713.

40) BONET op. c. lib. III. sect. III. obs. 4. ex BALLONIO.

41) BOERHAAVE praxis. lib. I. p. 180.

42) Polydipsia hydropica SAUVAGESII. Morb. class. VIII. gen. IX.

43) MARCHAL l. c. (Rectius dixisset *hypercatharsis*, quum morbus de quo agitur post ingluviem „*un repas d'adieu*" locum obtinuerit).

44) Polydipsia fluxuum SAUVAGESII.

sam proximam et *sedem sitis*, inter physiologorum hypotheses[45]) illae praesertim a pathologia confirmantur, quae systematis nervorum vim evehunt.

Diagnosis. 8. Palam fiet[46]) *diabeten* ingruentem interdum nullo alio symptomate obvio stipari, quam siti. Tali in casu ille morbus facile cum *polydipsia* confunditur. Priusquam itaque diagnosis proclametur, ad *lotium* respiciendum, in *diabete* dulce et pondus potulentorum non solum sed et ciborum excedens; in *polydipsia* autem insipidum et dumtaxat ponderi potus respondens. — Neglectui ejusmodi distinctionis, doctrina de *diabete insipido*, morbo imaginario, debetur. In polydipsiae origine eruenda, ratio habenda est: latentis phlogoseos chronicae oesophagi, ventriculi, hepatis; gastromalaciae; effusionis morbosae bilis in tubum intestinalem[47]), arthritidis et scorbuti[48]), febris

45) Physiologi sedem sitis modo in pharyngem et oesophagum, modoque in ventriculum locarunt; pro caussa ejus proxima jactando nunc siccitatem papillarum oris et gulae, nunc animam providam reparationi partium amissarum studentem, nunc defectum seri in sanguine, nunc excitationem cordis et arteriarum, nunc affectum peculiarem systematis nervosi, nuncque conditionem sthenicam corporis.

46) Part. IV. sect. II. De morbis viarum urinalium.

47) Legi de hoc argumento merentur, quae, praeeuntibus Helmontio (de febribus cap. I. No. 10. 11) et Boerhaavio, magnus Swietenius notavit (l. c. §. 586 et 636).

48) „Sitis immodica, quotidiana ad quadraginta libras aquae

febris intermittentis larvatae[49]), et affectionum plexus coeliaci.

9. Sitis pretiosum *signum* in morbis tam acutis quam chronicis sistit. Bonum si aegri leviter sitiant, minus si immoderate[50]). Bonum etiam si sitis febrilis madorem oris et linguae concedit. Malum si cum febre acuta, sudore multo[51]) et urina nigra urget, sique post largas evacuationes evolvitur. Si aeger in morbo acuto potionem eam desiderat, quae naturae morbi non consentit, delirium et pessima quaevis auguramus[52]). Sitis nunquam fere laetum praebet signum in affectibus hydropicis[53]). Sunt homines qui sitim facilius quam alii sustinere valeant; contrarium asseritur de Aegyptiis[54]). Exstant quoque absque ullo malo ingentem copiam potus ingurgitantes. Non ideo minus potus etiam saluberrimus nocet, ventriculum enim distendendo et diluendo relaxat appetitumque destruit[55]). — Polydipsia sibi re- Prognosis.

usque in scorbuticis quandoque obvenit" (Klein Interpres clinicus. Edit. Lips. 1826. p. 248).

49) „Sitim immodicam sine omni febre, *nihilominus cum tertianae typo*, aquae purae copioso potu extinctam notavi" (Klein l. c.).

50) Hippocrates epidem. lib. VII. 13.

51) Hippocrates lib. III. sect. I. aeger 3.

52) Fienus semiot. pars altera. cap. IX. §. 4; — Gruner semiot. physiol. et patholog. Hal. 1775. p. 306.

53) Mayer l. c. p. 28.

54) Prosper Alpinus hist. natural. lib. I. p. 36.

55) Haller l. c. §. XXVIII.

licta malum diuturnum sistit; secus adhibito auxilio veluti specifico.

Cura. 10. Auxilium ejusmodi est *sal prunellae* [56]) cui nullum aliud, neque *nitro* excepto, aequiparandum venit. Caute tamen et multa aqua solutum exhiberi debet [57]). Praeterea juxta semina morborum latentium *phlebotomia* [58]), *emetica* [59]), *la-*

56) Synon. nitras potassae fusus, sulfatis potassae pauxillo mixtus; vulgo crystallus mineralis. Paratur sic: R. Nitratis potassae repurgati partes centum viginti octo. Conjice in crucibulum igni impositum; nitrate liquefacto, injice per vices sulphuris sublimati partem unam; deflagratione peracta, crucibulo parumper refrigerato, nitratem in patinam effunde, ita hinc inde versandam, ut sal fusum et defluens in tabellam refrigeratam concrescat. Exemplum et frustulatim defractum, serves.

57) Puer de quo supra, salis prunellae ope miraculose sanatus est. Praescribebatur. R. Salis prunellae drachmam unam. Solve in aquae fontis libra una. Adde syrupi rubi idaei unciam unam. M. D. S. Secunda quaque hora vasculum semis cofeanum sumat. — Dominus illius timens morbum ocyus serius redire posse, me rogatum adivit, ut ejusdem remedii portionem, domi tunc adhibendam, praescriberem. Praescripsi ideo uncias tres salis prunellae addito monito, ut dosin ejus, quae cochleareulo cofeano suscipi potest, lagenâ aquae solutam, additoque saccharo, nychthemeri spatio sensim sensimque sumeret. Elapsis nonnullis mensibus, quum sitis morbosa iterum se manifestaret, puer ad dictum pharmacum confugit, ast cochlear ejus magnum, dimidio cyatho aquae injectum, unica vice deglutiendo. Extemplo mortuus humum concidit.

58) Le Fevre opp. Vesunt. 1737. p. 115.

59) Sumeire *Beobachtungen über den Gebrauch von Brech-*

laxantia[60]), *balnea*[61]), *restitutio ulcerum praepostere sanatorum*[62]), *acida*[63]), *camphora*[64]) et *roborantia*[65]) profecerunt.

11. Quaeritur modo utrum sitis potu pro lubito aegrorum exhibito sedari debeat, nec ne? Asclepiadem tortoris vices egisse[66]), quum primis morbi acuti diebus nequidem os elui sineret, constat. Celsus quidem mitius agendum cum aegris iisque aliquantum indulgendum esse docuit[67]); nihilominus illi opinio, quod melius sit si febricitantes potu abstineant, tribuitur[68]), ad paroxysmum intermittentium, ut putamus, restringendum[69]). Potus inhibiti vices agere queunt ablutio

Argumenti continuatio.

mitteln in einigen Fällen, wo solche nicht angezeigt scheinen. Ex *Journ. de méd. chir. et pharm. Août.* 1784. p. 369. in *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 10. p. 4.

60) Commerc. Literar. Norimberg. 1734. p. 237.

61) Franklin in *Berliner Samml. B.* 6. p. 591.

62) Martini l. c.

63) e. c. acidum sulphuricum cum aqua et syrupo (Hildenbrand l. c.) — acidum nitricum dilutum (Evernest Ex *medical and physical Journ. Vol.* 13. p. 152. in *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 24. *St.* 1. p. 16) — acidum muriaticum ad tot guttas quot sufficiunt ad gratum acorem conciliandum unciis quadraginta decocti hordei et unciis quatuor Rob. Ribesiorum (Swieten opp. c. T. V. Libel. de mat. med.)

64) Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 66. 1828. Febr. p. 116.

65) Peal in Kühn *phys. med. Journ.* 1802. p. 255.

66) Sunt verba Swietenii (l. c. §. 699).

67) De re medica. Lib. III. cap. VI.

68) A Swietenio l. c.

tio oris[70]), ejusque fotus cum gelatinis vegetabilibus, pomis citrinis vel aurantiacis in orbem sectis aliisque fructibus horaeis. Item *clysteres* ex aqua tepida ac *fotus epigastrii* cum spongia ea imbuta[71]). Caeterum HIPPOCRATI standum, utpote qui generatim monuit, febricitantibus victum humidum prodesse[72]). Praeterea in quantum fieri potest aegrotorum gustui quoad qualitatem et temperaturam potus indulgendum. Quum ejusmodi gustus multifarii sint, crebrasque subeant mutationes, ita ut potus vix exoptatus, mox jam adversetur; materia nostra medica quoad potum opulenta sit oportet.

Argumenti finis.

12. Universe *aquam fontanam* puram originis montanae, in morbis aeque ac in sanitate omni alii potui anteponendam esse censemus. Saltem absit ut eam unquam aegro denegemus! Quodsi *potus dulcis* exoptetur aquae aut *saccharum*[73]), aut *mel*[74]), aut *syrupi* vel *capillorum veneris*, vel *baccarum rubi* sive *idaei* sive *arctici*[75]), superaddi que-

69) „Sed docendus est aeger, ubi febris conquieverit, protinus sitim quoque quieturam; longiorem accessionem fore si quod ei datum fuerit alimentum: ita celerius eum desinere sitire, qui non bibit" (l. c.).

70) CELSUS lib. III. c. IV.

71) Praefectus classis *Anson*, nautis suis potu orbatis, ad sitim cohibendam vestes humidas induere jussit (*Voyage dans l'océan pacifique*).

72) Liber de diaeta acutorum. 73) *Eau sucrée.*

74) *Hydromel simplex.* R. Mellis albi purissimi uncias duas, solve in aquae communis tepidae libris duabus.

queunt. Praesto quoque est *infusum radicis liquiritiae* seu *glycyrrhizae glabrae* [76]). Accedunt *emulsiones* ex *nucleis amygdalarum dulcium*, *pini pineae*, *pistaciae trifoliae seminibusque papaveris albi* [77]), vel *melonum* paratae, nec non *decocta panis* tum *cocti* [78]), tum *tosti* [79]), *album Sydenhami* [80]), *oryzae*, *hordei*, *avenae*, et *infusum flo-*

75) Linnaei mater. med. Edit. 2dae No. 268. — Flora Danica. Fasc. IX. Tab. 488.

76) Hoc decoctum graecis vocabatur ἄδιψον, seu extinctor sitis.

77) Etiam pro decocto inservient. R. Seminum papaveris albi contusorum unciam unam. Avenae integrae drachmas quatuor. Cicer. rubror. contusor. unciam unam et semis. Radicum glycyrrhiz. drachmas duas et scorzonerae uncias duas. Coque per quartam horae partem c. s. q. aquae colat. librarum quatuor, adde syrupi ribesiorum uncias duas. M. D. S. Decoctum humectans ad mentem Swietenii.

78) R. Panis tritici cum furfuribus rite fermentati, uncias octo. Aquae putealis purissimae libras tres. Coque in vase figulino clauso per spatium horae, addendo semper, quantum coctione exhalat, aquae, dein cola per setaceum.

79) Anglic. *Toast and water* (Ne panis comburatur cavendum).

80) R. Medullae panis tritici drachmas tres. Sacchari albi purissimi unciam unam. Cornu cervi ad albedinem usti et maxime friabilis, supra porphyritem levigati drachmas duas. Misce simul diu contundendo in mortario marmoreo, dein coque per semiquadrantem horae in aquae communis libris duabus, cola decoctum adhuc fervidum per cilicinum rarius (*étamine peu serrée*) cum levi expressione; addendo si lubet aquae vel naphae vel cinnamomi drachmas duas.

florum verbasci thapsus. — Potum *leviter acidulum* quaerentibus propinantur *aquae gaz acido carbonicum continentes*, vel aqua putea cum *succo limonum cocto*, vel expresso ex *pomis aurantiacis, fructibus ribesiorum*, *cerasorum nigrorum*, *mororum*, addito saccharo; *decocta pomorum*[81]), *passularum majorum minorum* sine girgatis. Qui fortiori *aciditate* delectantur optimum potum invenient ex *succo limonum* recenter expresso, ex *baccis vaccinii oxycocos*, *vitis idaeae*, *myrtilli* cum aqua et saccharo; item ex *decocto foliorum rumicis acetosae*[82]), *fructus tamarindorum*, ex *lympha betulina aut ex farina secalis fermentati*[83]), ex *jusculis brassicae acescentis, vel betae rubrae* aqua dilutis. Nec potus militaris Romanorum *ex aceto* et *aqua* (*posca*) oblivioni tradendus. Sic quoque potus Hippocraticus ex *decocto hordei et oxymelle simplici.* Inter *potus aromaticos* eminent *infusa foliorum theae*, *herbarum melissae*, *menthae*, *florum tiliae, sambuci, chamomillae. Potus vires instaurantes* conficiuntur ex *vino* sive campanensi, sive rhenano, sive rubro aquae vel decoctis superaddito*). *Alcohol, taphia*, *spiritus anisi*[84]), *aether sul-*

81) R. Pomorum maturorum decorticatorum uncias decem. Cum aqua decocta spatio unius horae, contere et per setaceum cola, tunc hujus libris duabus adde sacchari aut syrupi q. s. ad gratum saporem.

82) Anglis *decoction of sorrel-leaves;* cum syrupo et gummi arabico (Mason Good l. c.).

83) Rossis *Kwas.*

*) „Vinum Thasium vetus, XXV partibus aquae mixtum, sitim sedat" (Hippocrates lib. III. de morbis).

sulphuricus aquae mixta, ejusdem generis potum constituunt. Spirituum ardentium vis acidis vegetabilibus temperari potest, ut in *punch* anglorum. Nec *cerevisia* spernenda. Exoptato potu simul *nutriente*, *vitella ovorum* in aqua fervida subacta addito spiritu ardente, commendanda. Quodsi de *potu blando nutriente* agatur, *lac*[85]), vel ejus *serum dulce clarificatum* aut *syrupus**), omni alii palmam praeripit. Sequuntur *juscula tenuia gallinarum*, *carnium*[86]), *decoctum rasurae cornu cervi*. De *potus temperatura* praecepta generalia tradi nequeunt. Universe potui frigido non favemus[87]). *Victus* solidus parum sitientibus conducit[88]).

§. LIX.

84) Venetis: *mistrà*.

85) Hippocrates quidem febricitantibus lac interdixit (aphor. 64. sect. V), merum nempe, nam tribus vel quatuor partibus aquae dilutum, egregium illorum efficit potum, inprimis si agatur de infante et morbo provectiore.

*) Braconnot in *Annales d'Hygiène publique et médecine légale*. *T.* 4. p. 481. et Gerson *und* Julius *Magazin der ausländischen Literatur der gesammten Heilk. Hamb.* 1831. *July*, *August*. p. 169.

86) R. Carnis vitulinae macilentae bene contusae, libras duas, hordei mundati uncias duas, cum libris octo aquae decoctis, spatio trium horarum, sub finem adde lactucae recentissimae sativae radicis scorzonerae ââ uncias sex. Tum ebulliant rursum spatio quadrantis horae, addendo semper tantum aquae ut a coctione supersint librae sex. Col. per setaceum.

87) „Verum quidem est potum frigidum maxime placere et refocillare, sed plures noxas habet, ut certis observationibus constat" (Swieten l. c. §. 640).

§. LIX.

Appetitus potulentorum depravatus seu dysdipsia.

Notio. 1. Sitis quoque species respectu ad potulenta exstat, versus quam medici nec dum satis adtenderunt. *Dysdipsiae* nomine eam salutabimus.

Definitio. 2. Est itaque *dysdipsia* cupiditas res potui non idoneas bibendi.

Exempla. 3. Narratur de sanguivoro [1]). Chloroticam novimus urinam bibentem [2]). Plurimae earum acetum aliaque acida cum furore adpetunt. Puer nobis obvenit atramentum bibens [3]). Sunt praeterea aegri qui potu ita amaro delectentur, ut sanus eum nec extremis labiis gustaret.

Caussae. 4. Dysdipsia caussas picae [4]) agnoscere videtur. Inter has eminent conditio nervorum chlorosi et hysteriae familiaris, nec non consuetudo [5]).

Diagnosis. 5. Per se patet potum rerum absurdarum scopo aut cosmetico [6]) aut therapeutico [7]), neutiquam dysdipsiam constituere.

6. Si

88) „Quos sitis occupat iis cibi subtrahendi" Hippocrates de victus ratione.

1) V. E. Cohausen Act. acad. nat. curios. Vol. VI. p. 361.

2) Vindobonae a. 1800 in ancilla.

3) Vindobonae 1799 filius celebris comitis *d'Antraigues.*

4) Cap. XVI. §. LV. 4.

5) Quum primis studii medici annis in urinae diabeticorum analysi totus fuerim, omne jam lotium sine aversatione gustare potueram.

6) „Nunc Celtibera in Celtiberia terra,
Quod quisque minxit, hoc sibi solet mane
Dentem atque russam defricare gingivam . . ."
(Catullus.)

6. Si verum sit urinae vim inesse catamenia pellendi [8]), chloroticarum nonnullarum cupiditas lotium epotandi, nisui salutari naturae adscribi posset. Caeterum, etsi acida in chlorosi aliquando cum successu adhibeantur, ex potu aceti hoc in morbo longe plus damni quam utilitatis conspeximus. Prognosis.

7. *Dysdipsia*, juxta praecepta picam tam avertendi quam curandi [9]) tractanda. Cura.

§. LX.

Appetitus potulentorum deficiens, seu adipsia.

1. *Adipsia* [1]) est suppressio cupiditatis potulentorum, seu sitis imminutio, defectus, abolitio. Definitio.

2. Hujus affectus, nobis pluries in hystericis observati, haud pauca exstant exempla [2]), quorum Exempla.

Vernali tempore feminas urinam et dictam *eau de mille-fleurs*, non solum extus, ut cuti nitorem conciliarent, sed etiam intus eodem fine sumsisse, constat. Cfr. *Dictionnaire des sciences médicales. T.* 56. p. 334.

7) De urina ut pharmaco vide P. I. Edit. secundae. Vol. III. sect. II. cap. XXVI. §. XCII. 6.

8) Ramazzini de morbis artificum.

9) Cap. XVI. §. LV. 7. 8.

1) A Graec. *α* negativo et *δίψα*, sitis. Dipsosis expers Masoni Good. Gallic. *Manque de soif.* Anglic. *Constant want of thirst. Thirstlessness.* Ital. *Mancanza di sete.* Germ. *Mangel an Durst.*

2) Sennertus med. pract. lib. IV. P. II. sect. III. c. 12. — Schurig chylologia. c. IV; — Rullier *collection des thèses de la faculté de méd. de Paris* 1800. No. 110; — Bouf-

rum praecipua recensentur a PLINIO [3]), BORELLIO [4]), HEN. AB HEER [5]), MOEBIO [6]), RHODIO [7]), MAJOLO [8]), CASP. A REIES [9]) aliisque [10]).

3. Caus-

FERT ibid. an. XII; — MARTINI *lezioni di Fisiologia. Vol.* 6. p. 172.

3) Hist. nat. lib. VII. cap. 18 („Et voluntate scimus sitim victam; equitemque Romanum Julium viatorem è Vocontiorum gente foederata, in pupillaribus annis aquae subter cutem fusae morbo prohibito humore a medicis naturam fecisse consuetudine atque in senectu caruisse potu").

4) Hist. et obs. rer. medico-phys. cent. II. obs. 68 („Virum praeterea novi qui octo dies sine potu transigit, etiam aestate, cumque in via longinqua, licet et sub caniculae ardoribus existit; nunquam tamen bibit, sed silices in ore parvulos tenet, qui ei pro potu sunt"). Cent. IV. obs. 11 („D. Vaisserius Tolosanus, negotia monialium monasterii Syenensis faciens, per annum integrum sine ullo potu remansit").

5) Observ. 8. (de puella vinum, cerevisiam, hydromel et aquam omnem fastidiente).

6) Fundament. medic. physiolog. cap. 5. p. 52 (quidam Neapoli, ex Tomacellorum genere, totius vitae curriculum absque potu absolvit).

7) Obs. med. cent. II. lib. 56 („Juvenis viginti et unum natus annos fructibus impense delectatus potum nunquam est expertus; immo ne juscula quidem admittit, etiamsi aromaticis et salsis vescatur").

8) Dier. canicular. T. II. colloq. 5. p. 50 (Exemplum hominis qui nullo unquam tempore biberit vinum aut aquam).

9) Camp. Elys. quaest. 58. p. 723 (Narrat in civitate Placentia quendam fratrem jesuitam fuisse qui nec aquam nec vinum unquam potaverit).

10) Andron Argiensis, secundum ARISTOTELEM per omnem vitam nunquam sitivit aut bibit, usus interim multis cibis, sale confectis et exsiccatis. Joviani Pontani tempore dum

3. Caussa adipsiae (per anatomiam et physiologiam comparatam propius indaganda[11])) in ignota adhuc systematis nervorum conditione, quam potissimum vitium haereditarium[12]), consuetudo*), morbique uteri, hepatis et lienis[13]) provocant, locata videtur. Caussae.

4. *Adip-*

vixit quendam vinum aut aquam nunquam libasse narrat MARCELLUS DONATUS (hist. med. lib. VI. cap. 3). Tullium Chrysogonum Dalmatam Patavii nihil unquam liquoris adsumsisse refert ALEXAND. MASSARIA (practica. lib. VI. cap. 1). Germanum quendam non bibisse FRANCISCUS PONA Eques testatur (de vitiata respiratione cap. 7). Priamum inter Galliae proceres diu sine omni potu vitam duxisse scribit ALOYS. LOLLINUS (epist. lib. IV). — Marchionem quoque a Gallorum Rege in Italiam ablegatum, a teneris nihil penitus bibentem Basileae sibi visum tradit FELIX PLATER (observ. lib. I. de appetitus defectu).

11) Data scilicet opportunitate cadavera hominum, qui sine bibendi necessitate vixerunt, secandi, ac cum structura animalium absque potu viventium, comparandi.

12) FEHR de absynthio analecta. Lips. 1667. p. 99 (puer quidam ἄδιψος, cujus matri gravidae et cupienti potus quodam tempore fuerat denegatus, a lactatione triennium ab omni potu abstinuit, solis pomis recentibus sitim sedans).

*) PLINIUS l. c.

13) DOM. PANAROLI iatrologismorum sive observ. medicin. Pentecoste quinque. Pent. II. obs. 19 („Cum villicus quidam . . . obstructionem lienis maximam pateretur, et me interrogante quomodo biberet (obstructiones enim maximam sitim pariunt ita, ut viderim quandoque aegros siti vexante urinam bibisse) se per trimestre aestivi temporis spatium non bibisse ait; . . . nullam penitus habuisse sitim, et hac de causa nunquam bibisse“).

Diagnosis. 4. *Adipsiam*, a *dysphagia* non semper distinctam fuisse, constat [14]). Illa praeterea haud raro *specie* dumtaxat obvenit, quum magna pars esculentorum constet aqua, seu succo aquoso, siti clam obviam euntibus. Stricte loquendo adipsia tunc solum ad pathologiae forum spectat, ubi vel ex morbo proficiscitur, vel morbo ansam porrigit.

Prognosis. 5. Quaenam sint functiones quae a potus defectu laeduntur, historiae crudelissimae [15]), tam hominum [16]), quam brutorum [17]) siti enectorum, do-

14) Legitur (Ephem. acad. nat. cur. cent. V. et VI. obs. 30. — et: Acta eruditor. Lips. ann. 1717. mense Jul. p. 308) de femina *extremè sitibunda*, quae dum parum aut aquae, aut vini aut jusculi gustare vellet, „*ne guttulam hujusmodi liquorum deglutire potuit*".

15) *Woher kömmt es, dass das Verdursten bei weitem qualvoller ist, als das Verhungern. Von* A. A. Berthold. *Med. Conversationsblatt.* 1830. *No.* 5.

16) *Lysimachi* fortissimi inter *Alexandri* successores exercitus propter sitim hosti debuit se tradere (Plutarch. de sanitate tuenda). Ita *Caroli quinti* in Africam expeditio id maximum habuit incommodum, quod ex aquae inopia plurimi milites perierint (P. Jov. hist. lib. III. p. 787). Neminem latet sors 146 anglorum a. 1756 Bengalae in angustissimum carcerem reclusorum (Zimmermann *von der Erfahrung*). Cfr. quoque Savigny *observations sur les effets de la faim et de la soif éprouvés après le naufrage de la frégate Méduse. Paris* 1818.

17) „Incisiones siti extinctorum rarae sunt. In cane Pozzius vidit, ventriculum rubrum, bilem peracrem, urinam perpaucam . . . canis ille fere ad rabiem ex siti actus fuerat . . . Catellus absque cibo et potu a Walsalva serva-

docent. Interea differentia intercedit, inter eos, qui bibendi necessitatem non experiuntur, et eos, qui sitientes, potu orbati sunt. Nec reticendum abstinentiam a potu in hydrope[18]) et in podagra[19]) salutarem fuisse. — In morbis sitim praeter rationem ac temere cessare malum[20]); indicat nimirum aut delirium, aut paralysin organi gustus[21]).

6. Sanos, propterea quod siti destituti sunt, pharmacis non molestabimus. Reliqui, adipsia laborantes, juxta indolem morbi primarii curandi erunt. *Nicotianae* vis, potus defectui occurrendi, tribuitur[22]). Cura.

§. LXI.

Adversitas et horror potulentorum.

1. Adversitas seu horror aquae aliorumque potulentorum, consensu omnium *hydrophobia*[1]) dicitur; rectius *hygrophobia*[2]) nuncupanda foret. Denominatio.

2. Quum

tus, incisus sanguinem omnem habuit viscidissimum" (HALLER elem. physiol. T. VI. lib. XIX. sec. II. §. IX). Cfr. SYLVATICUS apud LIEUTAUD hist. anat. med. lib. I. obs. 1567; — PORTAL *cours d'anat. méd. T.* 5. p. 172.

18) Part. primae edit. altera. Vol. III. sect. II. cap. XXVI. §. XCII. No. 2.

19) BORELLUS obs. cent. IV. obs. 11 (Podagricus sex annos absque potu transegit, curatus).

20) HIPPOCRATES. Coac. 58.

21) DOUBLE *séméilogie générale. T.* 2. p. 193.

22) SCHURIG l. c.

1) A graec. ὕδωρ, aqua, et φόβος, timor. LAT. aquifuga. GERM. *Wasserscheue.*

Monitum. 2. Quum horror a potu frequentissime ex morsu animalium rabidorum oriatur, hydrophobiae doctrina rabiei illi inseri solet; ast immerito. Obvenit enim quoque hydrophobia (tunc, incongrue, *spontanea*[3]) dicta) nisi ut morbus per se, saltem ut symptoma aliorum plus minusve evidentium morborum.

Morbi quorum symptoma. 3. Morbi ejusmodi sunt: febres intermittentes [4]), pestilentiales [5]), nervosae [6]); affectiones rheu-

2) „Quod aegri *omnem liquorem* metuant" CAELIUS AURELIANUS de morbis acutis. Lib. III. cap. IX.

3) Teste CAELIO AURELIANO (l. c.) hydrophobia, *spontanea* dicitur, ubi *sine manifesta causa*, qualis est morsus animalium rabidorum, contingit; ast praeter ejusmodi morsum aliae sunt ejus caussae aeque manifestae, ex. gr. ira.

4) CH. L. DUMAS *description d'une variété de fièvre intermittente pernicieuse, ayant l'hydrophobie pour symptôme et formant une fièvre intermittente hydrophobique* (febris hydrophobica), in SEDILLOT *recueil périodiq. de la soc. de médec. de Paris. T.* 17. p. 185; — BLAVET in *Annales de médecine pratique de Montpellier ann.* 1807; — Cfr. ALIBERT *traité des fièvres pernicieuses intermittentes.*

5) SALIUS DIVERSUS de febre pestilenti. Cap. XIX. p. 362 (mulier 36 annorum, febre pestilente detenta primo, dein hoc morbo expugnato dysenterica reddita, atque denuo curata, manente tamen quadam febricula, in tali gradu hydrophoba evasit, ut alios coram se bibentes sustinere non posset: mens tamen semper constabat. Octava morbi die, postquam omne liquidum horrere coepit, mortua est).

6) SALMUTH observ. med. cent. II. obs. 32 (strenuus potator, febre correptus, die morbi quarto convulsus obiit); — BORELLUS cent. III. obs. 38; — SCHENK observ. medic. lib. VII. p. 852; — M. SARCONE *Geschichte der Krankheiten*

rheumaticae et catarrhales [7]); exanthemata, ut miliaria [8]), morbilli [9]), variolae [10]); commotiones cerebri [11]), inflammationes faucium [12]), pulmonum [13]), ventriculi [14]), hepatis [15]) et uteri [16]); gan-

die durch das ganze Jahr 1764 *in Neapel sind beobachtet worden;* — Lentin obs. med. Fasc. I. p. 57; — Selig in *Altenb. med. Annalen* 1811. *Septembr.*

7) Marcellus Donatus histor. med. mirab. lib. VI. p. 599 (duo exempla, feminae unum, alterum rustici, in ambobus dolores brachiorum praegressi sunt); — Koehler Commerc. literar. Norimb. 1740. hebd. 36 (miles contra fornacem obdormiens, evigilatus aquam glacialem affatim epotans, in febrem ardentem cum hydrophobia incidit); — Swieten comment. in aph. Boerhaavii. T. III. §. 1130; — Selig l. c; — Lavirotte *Recueil périod. T.* 7. p. 2. obs. 1; — Laurens ib.

8) Part. I. Vol. I. sect. II. cap. VIII. §. XLVI. 1.

9) Brogiani tractatus de venenis animant. p. 101.

10) Robert James *on canine madness.* — Hufeland *Bemerkungen über die natürl. und geimpfte Pocken.*

11) Trécourt in *Recueil périodique. Vol.* 6. (miles post lapsum super caput); — Goetz et Juncker Acta acad. nat. curios. Vol. II. obs. 205 (Femina caput fornaci allidens).

12) Jones in *Medical essays of Edinburgh. T.* 1. *art.* 29. p. 283.

13) J. Chr. A. Theden Nova acta acad. nat. curios. T. VI. p. 110. De hydrophobia cum morte terminata, absque morsu rabidi animalis (Pleuritis a refrigerio); — Jac. Mease *observations on the arguments of Rush in favour of the inflammatory nature of the disease produced by the Bite of a mad dog. Philadelph.* 1801.

14) Jones (l. c.) *an inflammation of the stomach with hydrophobia, and other uncommon symptoms.*

15) Portal *cours d'anatomie médicale. T.* 5. p. 300 (obser-

gangraena [17]; obstructio jecinoris [18]; hysteria [19]),

vationi Brechfieltii, propriam addit, potius ad dysphagiam quam hydrophobiam spectantem. Interea aegra ista simul *aerophobia* laborat).

16) „Puella 26 annos nata, lotrix, die 15. Januarii 1796 ad nosocomium civicum universale vindobonense hydrophobia laborans, delata est. A cane, vel ab alio quocunque animali se laesam fuisse negabat puella negabantque duae affines huic foeminae. Id solum innotuit, quod aegra, quindecim abhinc diebus, sibi carpum sinistrum ita ambusserit, ut plaga ad sex circiter digitos extensa, cruda ac rubens, adhucdum superesset. Caeterum sanissima tres dies incepit urinam non mittere, sed pruritus ad eandem mittendam continuos experiri. Nullum his oppositum fuit remedium. Die sequente, quae erat hesterna, scilicet 14. Januarii, horror invasit puellam, quem calor internus, isque summus, insecutus est. Sub hac invasione angustia pectoris, anxietas, inquietudo mentis ac corporis accessere. Aquam vero, ob sitim extremam aegrae oblatam, ac ab eadem petitam, horruit haec, et ad praesens usque momentum bibere non potuit. Quum aegrotam ipse visitarem, plures medicinae candidatos et chirurgos jam circa illam versantes observavi. Quum me videret infelix, timuit magis, atque tot homines sibi metum incutere ostendit: Haec interim mentis conditio mox in alteram mutata est. Interrogata, ad singula ordinate respondit misera, nec ullo delirio affecta videbatur; sed anxietatem hac, qua laborabat, majorem non vidi. Nec enim per momentum eodem in situ permanere, minus vero supine decumbere, ob instantem suffocationem, potuit. Jactabatur hinc ex loco in locum; melior ei positio fuit, ubi sedens brachia extendebat lectumque pro fulcro fortiter arriperet. Respiratio est velox, difficilis, facies rubet, oculi scintillant, nullus in faucibus dolor, sed aquae summa aversio ac eandem ingerendi impossibilitas adest. Magnae

ria[19]), melancholia[20]), epilepsia[21]), trismus et tetanus[22]).

circa vesicam urinariam querelae, nec tamen ullus ad eandem tumor. Alvus clausa. Abdomen molle. Manus, uti a frigore, rubent, parum vero calent. Pulsus exiles admodum et inordinati sunt, saepius intermittunt, mox celerrimi. Screatio tenacis pituitae continua, vomituritio multa, atque hinc inde bilis flavae, sed paucae, eructatio. Nullus circa ventriculum dolor, sed faucium magna, ad sensum aegrotae, constrictio. Jubeo ut mox catheter in vesicam mitteretur; quod summae difficultatis fuit ob continuam corporis jactationem, ac positionis inconstantiam non minus quam jacendi in dorsum impotentiam. Vix labia pudendorum separabantur, quum urina aliqua cum impetu prosiliret; sed immissus vesicae catheter, aliam non detexit. Praescripsi clysterem ex infuso chamomillae et laudani liquidi guttis triginta, praemisso enemate emolliente, injiciendum; et R. Moschi optimi grana sex, opii puri granum unum. Fiant boli tres, capiat unum omni bihorio. — Assumsit bolos. Ab iisdem ingestis, jactatio, oppressio mox quidem major; sed post horae quadrantem aliquod symptomatum, sed breve admodum, decrementum. Jusculum petiit, et aliqua ejusdem cochlearia cum pane commisto, aegrota assumsit. Alvum a clystere parcam deposuit. Clysterem anodynum retinuit. Versus horam quartam pomeridianam, urinam sponte in lectum misit. Quum vero aegrotam, versus quintam visitarem, eaedem adhuc illam miseriae premunt. Non delirat quidem, nec aliquem laedere conatur, sed toto corpore huc illuc jactatur semper dicens: *Wenn es mir nur die Röhre nicht zerreisst — jetzt ist mir etwas leichter;* — sed post pauca minuta: *jetzt ist es mit mir aus — jetzt muss ich ersticken.* Palpebrae tument, quasi ab oedemate, ast tumor compressus crepitat. Extremitates jam frigent, pulsus prae exilitate difficulter persentitur, filifor-

Symptomata.

4. Varii sunt affectus nostri gradus. Nunc ab-
sen-

mis est. Vomiturit, screat multa, mucusque per nares expellitur. In dorsum deposita, suffocatura mox videtur. Erecta, panem expetit. Conceditur. A parva portione tamen metus suffocationis succedit, difficulter enim descendit. Nunc fauces dolere monet; juscula tamen aliqua assumsit. Urinam iterum sponte minxit, nec amplius de dolore in ea reddenda conqueritur. Assumtis bolis ex moscho, sex alios similes praescripsi, alterumque cum laudano clysterem. Vinum quoque porrigi jussi, cujus unum vel alterum cochlear deglutiit. Videbatur ad noctem quietior reddi aegrota; oravit tunc per horae quadrantem, sed postquam a chirurgo expoposcisset ut illam occideret, brevi post, sat placide, nec sub pristinae suffocationis aspectu, post nonam noctis ejusdem diei, qua nosocomium ingressa est, vitam cum morte commutavit" (JOANNES PETRUS FRANK). *Sectio cadaveris.* „Externa superficies corporis, praeter magnam sugillationem ad abdomen, nihil morbi exhibuit. In encephalo, si quandam excipias vasorum dilatationem, omnia juxta normam. Larynx, pharynx et oesophagus sani. Pulmo dexter, pleura et diaphragma, pseudomembranarum ope inter se adhaerentes. Pulmo sinister, ab uncia circiter dimidia cruoris circumdatus, reliquias vomicae ad apicem prae se fert. Ventriculus et intestina aere inflata. Superficies externa hepatis, illaque intestinorum tenuia, livida. *Uterus cum ovariis et tubis summopere inflammatus.* Nec partes genitales externae inflammatione carebant. Reliqua viscera sana" (FRANCISCUS HÜRTEL).

17) J. CH. HILDEBRAND Nova acta acad. nat. cur. Vol. III. p. 3. p. 39. De hydrophobia symptomatica post sphacelum in musculo gluteo majore sinistro per metastasin obortum sponte sublata.

18) HENSLER in Actis soc. medic. Havniensib. Vol. I. p. 259.

19) LUDOVICUS MERCATUS liber de morbis mulierum cap. 8

sente caeterum siti sineque ulla ratione [23]), aqua dum-

(scribit feminam illustrem uteri vitio laborantem potum adversatam fuisse et aliam potum nullo modo potuisse admittere et hydrophobiae quid simile passam esse, ita ut LX diebus sine potu vixerit); — VILLERMAY *traité des maladies nerveuses T. 1. p.* 90 (*la malade, une fille agée de 15 ans, était bien reglée depuis huit mois, et cette évacuation, en général assez abondante, fut supprimée vers la huitième époque, à la suite d'une frayeur vive: néanmoins, il ne resulta de cet accident rien de facheux; mais, au retour suivant, les règles ne firent que paraitre, et s'arrèterent tout-à-coup. Le deuxieme jour, cet état fut aggravé, vers le soir par un sentiment de strangulation, tel que l'aurait déterminé un collier très serré; la respiration devint fort génée; la région hypogastrique étoit le siège d'un gonflement marqué; les parties génitales extérieures faisaient éprouver une sorte de gêne, comme si elles eussent été très tuméfiées .... la constriction et le spasme du pharynx ne permettaient pas à la malade de prendre la moindre quantité de liquides, quelque besoin qu'elle ressentit de boire, et, q u e l q u e e f f o r t q u' e l l e f i t p o u r y p a r v e n i r ... elle expira après trois jours au milieu d'une violente exacerbation, et se plaignant d'être étranglée*); — MARC in *Dictionnaire des sciences médicales T.* 22. p. 345 (... *une femme de chambre agée de* 17. *ans, d'une constitution forte et sanguine ... éprouvait depuis six heures des violentes attaques de nerfs ... Je voulais faire prendre une cuillère (d'une potion antispasmodique); mais le liquide n'avait pas encore touché les lèvres de la malade, que je remarquai du frissonnement, un grincement des dents, des mouvemens convulsifs suivis d'une perte de connoissance. Cet état durait de cinq à dix minutes, et se renouvelait toutes les fois que j'approchais un liquide quelconque à la malade* ...).

20) G. A. MERCKLIN Miscell. acad. nat. curios. dec. II

dumtaxat adversitatem affert. Nunc adversitas, periodice, solummodo vinum respicit [24]). Aliàs aqua aut alterius generis potus, ori quidem admo-

ann. 6. 1687. p. 455. De hydrophobico affectu sine morsu canis rabidi, ex melancholia.

21) *Journal de médec. chir. etc. T.* 14. 1761. *Avril (Un soldat, après avoir éprouvé pendant six mois une cephalée aussi intense que continuelle, devint sujet à des fréquens accès d'épilepsie . . . L'hydrophobie et le délire finirent à se joindre à ces accidents; le malade parvenait à avaler, avec anxiété et tremblement, des potages épais et du pain trempé dans du vin; mais la déglutition de tout autre liquide était impossible*).

22) Hunter in *Transactions of a society of medical and chirurgical knowdledge. Vol.* 1. 1793; — Royston ex *Medical and physical Journal.* 1809 in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 33. 1811. *Sept.* p. 110 (Ex vulnere digiti pedis, hydrophobia, cum trismo, opisthotono et convulsionibus); — *Wasserscheu als Symptom des Starrkrampfes.* Ibid. *B.* 56. 1826. *April.* p. 112. — Giulio *histoire d'un tetanos avec symptômes d'hydrophobie, produits par le poison des cantharides* (?). *Mémoir. de l'acad. R. de Turin an.* X. *XI. Scienc. physic. et mathémat.* p. 15. *a. XII. XIII. Scienc. phys. et mathémat. Hist.* p. *CXLVIII*; — Anno 1814. ancilla duodecim circiter annorum ad clinicum Vilnense delata est, cui domina ictum inter scapulas inflixerat. Supervenere febris, opisthostonus et hydrophobia omnibus numeribus absoluta.

23) e. c. quod timeant potum propter veneni admixti suspicionem (Cael. Aurelian. l. c. cap. X).

24) Ramazzini (opp. aucta. Ludovici Cornelii epistola ad Reverend. Dr. Barbarum p. 860) narrat de hominibus, qui, mensibus Julii et Augusti, vinum, cui aliàs addicti sunt, respuunt.

movetur, sed, etiamsi aegrotus siti excrucietur, propter horrorem[25]) nec extremis labiis gustari nec deglutiri potest. Quandoque omnia liquida, et inprimis aqua, jam oculis oblata metum incutiunt. Immo interdum terror ex solo aquae agitatae sonu, quid quod ex auditu nominis aquae oritur. Qui sic patiuntur a propria saliva abhorrere et ipsius atmosphaerae agitationem[26]) respuere solent. Urgent praeterea symptomata unicuique morborum indicatorum[27]), et inprimis rabiei[28]) propria.

5. *Cadavera* hominum hydrophobia sic dicta spontanea demortuorum exhibuerunt: congestiones vasorum encephali[29]), serum in ventriculis cerebri, aliquando volumine imminutis parietibus incrassatis[30]); concretiones calculosas super duram matrem[31]), exstravasatum cruentum circa primam ver-

Necroscopia.

25) Affectus eorum qui cum timore sitiunt graecis *phobodipson* dicebatur (Cael. Aurelianus l. c.).

26) *Aerophobi* (Cael. Aurelian. l. c. cap. XII).

27) No. 3. 28) Part. IV. Vol. II. sect. I. cap. de rabie.

29) Rossi *osservazioni anatomico-patologiche con esperienze sopra l'idrofobia e sopra la rabbia. Lette nell' adunansa delli* 14 *Marzo* 1824 *dell' acad. R. delle scienze di Torino* (Omodei *annali universali di medicina. Vol.* 33. *Fascicolo XCVII. XCVIII.* 1825).

30) Rossi l. c.

31) *Journal de méd. chir. etc. T.* 14. 1761. *Avril* („*on trouva après la mort, sept concrétions pierreuses sur la dure-mère; deux, de la grandeur d'un pois, étoient situées le long du sinus supérieur; deux autres, non moins volumineuses, sur la suture frontale, et les trois autres dans*

vertebram dorsalem[32]), inflammationem diaphragmatis[33]) aliorumque, ut diximus, viscerum.

Caussae. 6. Praeter supra allatos morbos[34]) et rabiem, hydrophobiae ansam dederunt: cholera praegressa[35]), esus fructuum fagi[36]), daturae stramonii[37]), nucum rancidorum[38]); aqua frigida aestuante corpore ingurgitata[39]), operatio herniae incarceratae[40]), graviditas[41]), suppressio menstruorum[42]), irritatio venerea[43]), ira[44]), terror[45]) et ima-

les enfoncemens de l'os coronal. Le sinus longitudinal étoit gorgé du sang noir, et les ventricules renfermaient un épanchement séreux très-considérable").

32) Sic in ancilla vilnensi opisthotono et hydrophobia post ictum in dorsum laborante.

33) Theden l. c. 34) No. 3.

35) Ch. M. Adolphi Ephem. acad. nat. cur. cent. IX. et X. p. 171. Hydrophobia morbi cholerici pedissequa; — Commercium literar. Norimbergense. 1732. p. 144.

36) C. F. Selig de hydrophobia ex esu fagi. Erlang. 1762. Cfr. Pierer's *allgem. med. Annal. Jahrg.* 1827. 6. *Heft.* p. 722.

37) Observatio cl. Brera v. *Dict. des scienc. médic. l. c.* p. 348.

38) Adolphi l. c. cent. IX. obs. 27.

39) Rossi l. c. p. 11. 40) Rossi l. c. p. 10.

41) *Diction. des scienc. médic.* l. c. p. 347. ex *quinzième volume du Journal de médecine, chirurgie etc. de Vandermonde, observation de* M. Cappelles, *médecin à Bedarieux.*

42) *Mém. de l'academ. de Dijon. T. I. obs. de* Maret. *et Encyclop. méthod. médecine T. 7. partie* 1. p. 307; et *Dict. des scienc. médic.* l. c. p. 342.

43) *Mém. de la soc. R. de méd.* ad 1782 et 83. *T.* 2. p. 296.

imaginatio [46]). Maxime memorabile est hydrophobiae post polydipsiam exemplum [47]). Item juvenis a patre helluone generati, qui admirandâ antipathiâ nec vinum nec cerevisiam nedum aquam insuper gustaverat unquam*).

7. Hydrophobia cum *dysphagia*, praesertim spasmodica, confundi posset, nisi liquidorum horror probe ab eorum impedita deglutitione distingueretur. Interea utraque mala in hystericis complicari queunt. — Quum contagium rabiei, sine praevio morsu, clandestinò corpori humano introduci possit [48]), sunto tibi suspectae historiae hydro- Diagnosis.

44) Marcellus Donatus *hist. méd. mirabil.* p. 599. *Dict. des scienc. méd.* l. c. p. 343.

45) Barnes *Fall von geheilter Wasserscheu, wie sie öfter Statt findet als man glaubt* ex *American medical Recorder* 1822. *Octobr.* apud Froriep *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilkunde. B.* 5. *No.* 9. p. 139; — Hydrophobia spontanea *von Schreck* in Hufeland's *Journ. d. pr. Heilk. B.* 63. *St.* 1. p. 38. 1826; — Rossi l. c. p. 10.

46) Felix Plater observ. lib. I. p. 85. — J. Ph. Wolff Acat. acad. nat. curios. Vol. VI. p. 342. De plenaria et diuturna omnium potulentorum aversatione, ex terrore et imaginatione hysterica. — In *Journal général de médec.* 1814. *Avril.* legitur de juvene chirurgo post sectionem cadaveris hominis rabie ex sola laesa a terrore imaginatione hydrophobico reddito. — Simile exemplum in consanguineo Praesidis Wolk (qui 10. Oct. 1815. Vilnae ex morsu lupi rabidi demortuus est) observavi.

47) Rossi l. c. p. 7.

*) Casp. a Reies camp. elys. quaest. 58.

48) Part. IV. Vol. II. sect. I. cap. de rabie. Sic lotrix in clinico Vindobonensi defuncta, quatenus plagam in manu

hydrophobiae spontaneae et insontis [49]), inprimis si alterius morbi, haud praetervidenda [50]), symptomata desiderentur, sique mors paucorum dierum spatio supervenerit [51]). Experimentum sali-

habuerat, forte lintea a contagio rabiei contaminata lavando, rabie genuina laboravit.

49) Praeter citata jam loca vide: Schenck observ. medicinal. lib. VII. p. 852; — Lavirotte *observation sur une hydrophobie spontanée. Paris* 1757; — Mangold diss. de hydrophobia a morsu animalium rabidorum *et ab aliis causis.* Erfurt 1765; — Tribollet de la Lance diss. de hydrophobia sine morsu praevio. Basil. 1765. in Baldingeri sylloge opusc. med. Vol. I. p. 236; — Th. W. Schroeder *Beantwortung der Frage ob die Wasserscheu auch ohne vorhergegangene Ansteckung im menschlichen Körper entstehen könne? Gött.* 1779; — S. A. Bardsley *miscellaneous observations on canine and spontaneous hydrophobia;* in *Memoirs of the society of Manchester. Vol.* 4. *P.* 2. p. 431; — J. Parkinson *London medic. surgic. and pharmac. Repository.* 1814. *April;* — *Edinburgh medic. and surgic. Journ. No. LXIII. P.* 2. *April.* 1820.

50) Quoties herculeum aut inconsuetum aliquod symptoma medici adtentionem absorbet, facile fit, ut reliqua morbi signa, ex quibus diagnosis deduci deberet, praetervideantur. Sic respectu hydrophobiae et metritidis primi ordinis medico contigisse supra legistis.

51) Etsi hydrophobia spontanea per plures annos in hysterica protracta (Lister exercitation. med. p. 117. aegrot. IV) rara sit avis et morbi fere omnes hydrophobia stipati acutissime decurrere soleant et etsi altera ex parte ipsa rabies, ut vidi, ad octavum ab evolutione hydrophobiae diem protrahi possit; attamen quaevis hydrophobia, inter quatriduum morte terminata, mihi de origine rabiosa semper admodum suspecta est, inprimis si aegroti se caeterum ut rabidi gerant.

salivam aegri suspecti, canibus inserendi, videndique utrum ipsi inde in rabiem incidant nec ne, morbi indolem patefacere nequit, quum necdum demonstratum sit, ipsam rabiem in homine sponte evolvi haud posse [52]).

8. Ma-

52) Cujus rei dilucidationem, pro tractatu de rabie reservando, interea casum memorabilem breviter narraturus sum, qui in dissertatione Vilnae de hydrophobia edita, quam una cum morbi historia amissam doleo, fuse descriptus est. Anno, ni fallor, 1814, a limbolario Vilnensi rogatus fui ut tyronem suum, inopinate graviter aegrotantem visitarem. Inveni juvenem septendecim circiter annorum, adspectum torvum exhibentem ac summopere anxium, mente tamen compotem deque nullo dolore, praeter pectoris angustiam, conquerentem. Cor et carotides vehementer micabant. Morbus praegressa nocte apparuerat. Pulsuum conditio febrem ardentem indicabat. In sitim inquirens, aeger respondit se quidem ea excruciari, at bibere neutiquaquam posse: ac re quidem vera oblata aqua horrorem mox incutiit, nec preces ad bibendum miserum impellere potuerant. Quaerendo, explorando, sciscitando, nullum praevii morsus indicium detegere potui. Nec cum canibus aut felibus commercium alere solitus fuit. Caeterum neminem latet, limbolarios crines animalium proprii muneris gratia tractare. Innotuit porro quod aegro paucos ante dies gravis punitio a magistro et domino suo inflicta fuit. Haesitavi utrum morbum aut pro inflammatione cordis vel arteriarum cum hydrophobia, aut pro genuina rabie declarem. Interea plures phlebotomias, sanguine quavis vice ad lipothymiam usque detracto, institui. Quin aeger unquam mordendi cupiditatem manifestasset, versus quartum, si bene recordor, morbi diem, obiit. Cadaveris sectio suspicionem phlogoseos cordis vel arteriarum minime confirmavit, nec alterius morbi certa

Prognosis. 8. Manet itaque hydrophobia, etsi insons et transitoria [53]) malum adspectu semper terribile ac nunquam flocci pendendum. Legimus illud febre [54]) et bulimia [55]) solutum fuisse.

Cura. 9. Cura hydrophobiae juxta morbum, cujus adparet symptoma, ordinanda. In *febre intermittente perniciosa hydrophobica* profuere *cinchona* tam sola [56]) quam cum *radice valerianae* [57]), item *balnea calida* et *frictiones* [58]) apyrexiae tempore adhibita. In *hydrophobia hysterica* ex terrore ab adspectu canis, largae *venaesectiones* una cum *mercurio*, conduxerunt [59]). Sub simili circiter rerum positione etiam *hirudines* utiliter capiti admotae fuere [60]). Item *ustio* inter primam et secundam vertebram cervicalem [61]); audax sane conamen propter parum ibi munitam medullam! Generatim hy-

vestigia exhibuit. Insita cadaveris saliva, cani mediae magnitudinis, eoque sedulo per annum custodito, nullum in eo rabiei indicium adparuit. Nihilominus canem, quem diutius propter molestias vicinis illatas servare haud licuit, securitatis caussa, necare jussi.

53) Houlston in *medicin. Commentarien von Edinburgh. 2te Decade. B.* 1. p. 47.

54) Hensler l. c.

55) J. Ch. Götz Act. acad. nat. curios. Vol. II. p. 458. De hydrophobia nullo praecedente animalis morsu orta, et in famem caninam tandem soluta.

56) Dumas l. c. 57) Blavet l. c.

58) Bullon apud Alibert l. c.

59) Hufeland's *Journal. B.* 63. *St.* 1. p. 38.

60) *Dictionnaire des scienc. méd.* l. c. p. 346.

61) Rossi l. c. p. 11.

hydrophobiae hystericae methodus adversus dysphagiam spasmodicam commendata[62]), quadrat. Ubi malum ex *imaginatione* proficiscitur, ad *opium* confugiendum[63]). *Injectionem aquae tepidae in venas* tentavimus in vera rabie, tentarunt alii in hydrophobia pro spontanea jactata[64]), utrinque incassum. — Mirum est aegros, ipsa in hydrophobia a rabie, balnea tepida, nisi collum adtingant, perferre non solum sed etiam expetere[65]). „Cibus dandus tenuis et sorbilis, quo latenter cum cibo etiam potus inducatur; et panis aquâ infusus, vel alica ex aqua, facile enim accipiunt" [66]). Etiam nix vel glacies saccharo condita tentanda. Nec secus ficus viridis, vel pyrus, vel cucumis. Dandus interea potus in fictili vasculo, subtili caverna perforato, tanquam sunt papillae uberum, vel rostro munito. Alii calami perforati initium ori aegroti immittunt, dehinc ex alia parte per aliam cavernam aquam infundunt.

Caput

62) Cap. XI. §. XXXIV.

63) Larga laudani dosis, quam consanguineo praesidis Wolk exhibui, longum conciliavit somnum, ex quo vir incolumis surrexit.

64) *Fall einer spontanen Hydrophobie die im Hôtel-Dieu durch Einspritzungen in die Venen des Kranken behandelt wurde, mitgetheilt durch Dr.* Koreff in Rust's *Magazin für die gesammte Heilk. B.* 16. *St.* 3. p. 478.

65) Sic pluries observavi.

66) Cael. Aurelianus l. c. cap. XVI.

Caput XVIII.

De dyspepsia.

§. LXII.

Definitio. Literatura.

Definitio. 1. *Dyspepsiae* nomine [1]), alimentorum coctionem lentam [2]), difficilem, pravam, abolitam [3]), designamus.

Literatura. 2. Ad *dyspepsiae doctrinam* excolendam concurrerunt medici veteres [4]) et Arabes [5]), editores observationum [6]) et consiliorum [7]), scriptores disser-

1) A Graec. δυς, difficilis, et πέπτω, digero. Angl. *Difficult or bad digestion.* Gall. *Mauvaise digestion.* Germ. *Schwere Verdauung.* Ital. *Digestione difficile, digestione laboriosa.*

2) *Bradypepsia*, a βραδὺς, lentus, segnis, tardus, et πέπτω, digero.

3) *Apepsia* ab α negativo, et πέπτω digero.

4) Aretaeus lib. II. de sign. et caus. diuturn. morb. cap. VI. et VII; — Galenus de usu partium lib. V. cap. IV. De locis affectis. De symptom. caussis. — Caelius Aurelianus morbor. chronicor. lib. III. cap. II; — Celsus medicinae lib. IV. cap. V; — Aetius tetrabibl. III. serm. 1. cap. IX. XXI; — Oribasius synopsis. lib. V. cap. XLVII.

5) Avicenna canon. lib. III. Fen. 13. Tract. 2. cap. 1. Tract. 3. cap. 1.

6) Forestus observ. lib. XVIII. obs. 2. 3. 35. 36. 37. 38; —

sertationum [8]) et monographiarum [9]), vix autem, si

PLATER observ. lib. II. p. 435. lib. III. p. 705; — GRÜLING observ. et curat. med. cent. I. obs. 50. sq. cent. II. obs. 67. 69. cent. III. obs. 69. cent. IV. obs. 54. cent. VII. obs. 52. 53. 56. 64. 72; — RIEDLIN. observ. med. cent. I. obs. 14.

7) TRINCAVELLI consil. lib. III. No. 1; — MERCURIALIS consil. lib. II. No. 32; — MERCATUS method. med. consil. No. 10. 44. 81; — SYLVATICUS consil. et respons. cent. II. No. 82; — TIMAEUS epistol. et consil. p. 603; — WITTICHIUS process. curat. et consil. No. 36.

8) NYMMANN diss. de ventriculi imbecillitate. Witeb. 1593; — SENNERTUS diss. de imbecillitate ventriculi. Vittemb. 1616; — BLUM diss. de ventriculi imbecillitate. Witteb. 1624; — BRENDEL diss. de ventriculi imbecillitate. Jenae 1638; — M. HOFFMANN diss. de coctione alimentorum prima sana et laesa. Altd. 1662; — BACMEISTER diss. de imbecillitate ventriculi casus. Rostoch. 1667; — SCHENK diss. de imbecillitate ventriculi. Jen. 1669; — FRIDERICI diss. de imbecillitate ventriculi. Jen. 1672; — RIVINUS diss. de dyspepsia. Lips. 1679; — MEIBOMIUS diss. de coctione ventriculi laesa. Helmst. 1682; — CASP. BARTHOLINUS diss. de cruditate ventriculi seu fermentatione alimentorum laesa. Hafn. 1685; — DENKEL diss. de ventriculi concoctionis laesa actione. Argent. 1685; — DUYVENS diss. bradypepsia. Lugd. Bat. 1686; — VERBECK diss. de concoctione ventriculi sana et aegra. Leyd. 1687; — VESTI diss. de dyspepsia. Erf. 1689; — BECKESTEIN diss. de dyspepsia. Ultr. 1692; — ROTENBECK diss. de imbecillitate ventriculi. Basil. 1695; — SCHELHAMMER diss. de dyspepsia. Jen. 1695; — HOFFMANN diss. de Bradypepsia. Hal. 1703; — WEYGANDT diss. de dyspepsia. Lugd. Bat. 1707; — LUDOLFF diss. de apepsia, dyspepsia et bradypepsia. Erf. 1727; — HAAS diss. de imbecillitate ventriculi. Lugd. Bat. 1739; — FORREST diss. de ventriculi concoctione laesa.

si R. A. Vogelium[10]), Cullenium[11]), Burserium[12])

Edinb. 1755; — Goold diss. de ventriculi imbecillitate. Edinb. 1755; — Benedicti diss. de debili coctione ventriculi et intestinorum tenuium. Lugd. Bat. 1758; — Stack diss. de ventriculi imbecillitate. Lugd. Bat. 1764; — Temple diss. de dyspepsia. Edinb. 1778; — Roussel diss. de indigestionibus. Argent. 1779; — Floris tentamen de stomachi debilitate. Hamb. 1780; — Kerstens diss. de stomachi debilitate. Kiel 1780; — Peart diss. de dyspepsia idiopathica. Lugd. Bat. 1783; — Morison diss. de dyspepsia. Edinb. 1787; — Edmonds diss. de dyspepsia. Lugd. Bat. 1788; — Evans diss. de dyspepsia. Edinb. 1788; — Fletcher diss. de dyspepsia. Edinb. 1790; — Elliot diss. de dyspepsia. Edinb. 1791; — Marharg diss. de dyspepsia. Edinb. 1793; — Macpherson diss. de dyspepsia. Edinb. 1794; — O'Connor diss. de dyspepsia. Edinb. 1795; — Scott diss. de dyspepsia. Edinb. 1795; — Formann diss. de dyspepsia. Edinb. 1800; — M'Keogh diss. de dyspepsia. Edinb. 1800; — Swift diss. de concoctione tarda. Edinb. 1800; — Hannan diss. de dyspepsia. Edinb. 1802; — Guille *diss. de la dyspepsie et de ses complications. Paris* 1811; — Scarzelli diss. de dyspepsia. Taurin. 1812; — Koring diss. de dyspepsia. Groening. 1822.

9) Ferrioli *von den Magenschwachheiten. Insprug.* 1590; — S. Rymer *a treatise on indigestion and the hypochondriac diseases. Lond.* 1785. 1787. 1790. 1793; — Kinglake *on dyspepsia.* In *Medical Repository. Vol.* 6. *append.*; — L. J. M. Daubenton *mémoire sur les indigestions qui commencent être plus fréquentes pour la plupart des hommes à l'age de* 40—55. *ans. Paris* 1785; Versio germanica. Vindobon. 1807. 1808. 1819. et *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 19; — J. C. Lebrun *recherches sur la dyspepsie idiopathique ou digestion laborieuse. Paris* 1804; — Abernethy *surgical observations. T.* 2. *containing an ac-*

rium [12]) et Mason Good [13]) excipias, compendiorum auctores.

§. LXIII.

Symptomata. Necroscopia.

1. Signorum quae dyspepsiam arguunt [1]) cohors, Symptomata.

count of the disorders of the health in general, and of the digestive organs in particular. London. 1806; — Cl. A. Bouchet *recherches sur les dyspepsies et les indigestions. Paris* 1808; — Marsh. Hall *on the mimoses, or a description, diagnostic and practical essay on the affections, commonly called dyspeptic, hypochondriac etc. London* 1819. 1820; — W. Law *observations on the derangements of the digestive organs. London* 1821; — J. Woodford *a treatise on dyspepsia or indigestion. London* 1821. — Mérat *Dict. des scienc. médicales. T.* 24. *articl. Indigestion;* — Zink *reflexions sur l'indigestion lues à la société cantonale des sciences naturelles de Lausanne le* 4. *Février.* In *Journal complémentaire du dictionnaire des sciences médicales. T.* 18. p. 81. *T.* 21. p. 24. 318; — Wilson Philip *a treatise on indigestion and its consequences.* 2. *edit. Lond.* 1822 (Versio germanica cum egregiis notis auctore M. Haspero. Lips. 1823). Ejusdem: *On the treatment of the more protracted cases of indigestion. Lond.* 1827; — J. Howship *practical remarks upon indigestion. Lond.* 1825; — J. Johnson *an essay on morbid sensibility of the stomach and bowels, as the proximate cause, or characteristic condition of indigestion, nervous irritability, mental despondency, hypochondriasis etc.* 2d. *edit. Lond.* 1827.

10) De cognoscendis et curandis praecipuis corp. hum. affectibus. p. 505.

11) *First lines of the practice of Physic. Vol.* 3. p. 217.

12) Institut. med. pract. Vol. IV. Part. alter. cap. III.

13) *The study of medec. Vol.* 1. *Clas. I. spec.* 7.

1) Kaluza diss. de dyspepsiae symptomatibus. Francf. 1803.

hors, partim ad ventriculum circumscripta, partim ad universum corpus extensa est[2]). Differt praeterea juxta mali gradum, quod ingruit sensu ponderis, caloris (et externe in epigastrio percipiendi) atque plenitudinis (ut vestes solvi debeant), post pastum, una cum inertia corporis et animi. Sequuntur ructus aeris inodori quidem, at non mere atmosphaerici, quandoque acidi[3]), nidorosi. Ructuum haec explosio, primum molestias circa ventriculum adauget mox autem postea eas solvit. Impedita illa explosione, propter aut decorum, aut decubitum supinum in lecto, angustiae varii generis praesto sunt. Loquimur de inquietudine, aegrotum ad lectum deserendum adque deambulandum impellente; de oscitatione et pandiculatione; de singultu et siti; de sensu aestus in pectore, motuque abnormi cordis et arteriarum, rhythmo eorum naturali succedente; de frigore extremitatum, praecipue inferiorum, eorum torpore, genuumque tremore. Quod si somnus ocyus serius ingruat, is a somniis ingratis, et aliquando ita terrificis, ut aeger ejulatus edat, auxiliumque imploret, perturbatur[4]). Horae matutinae novis aerumnis insigniuntur. Spectant huc gustus depravatus cum halitu male olente; lin-

2) S. A. Piorry *de l'influence que l'estomac exerce sur les autres organes* (*Journal complémentaire du dictionnaire des scienc. médic.* T. 16. p. 97. 199).

3) Cfr. cap. XIX. §. LXX. No. 23.

4) Quatenus dyspepsia *somnum* perturbat pulcherrime Daubenton (l. c.) descripsit.

lingua muco albo flavo, praecipue ad dorsum, obtecta, ac interdum aphthis obsessa [5]); dentes limosi, screatio frequens et violenta, supervenientibus conatu ad vomitum, vomituque ipso, aut saltem eructatione materiae acerbae, amarae. Quibus vigentibus lachrymae et sudor exprimuntur, cute aliàs sicca perstante. Nonnulli sensum globi ad fauces ascendentis ibique boli instar haerentis percipiunt. Pulsus sano plerumque frequentior, debilis, parvus. Jam vero ardor ventriculi et pectoris percipitur, abdomen, praecipue ad hypochondrium dextrum, inflatur. Borborygmi intestina percurrunt, flatus nidorosi cum levamine secedunt. Alvus a consuetudine deflectit, saepe láxa. Faeces paucae, griseae, variegatae, biliosae, nigrescentes, muco notatae, absque solita satisfactione deponuntur [6]). Urina plerumque valde tincta et turbida, pellicula oleosa obducta est, atque sedimentum roseum (acidum lithicum) deponit [7]). Sunt tamen qui lotium limpidum crebro excernant [8]). Ciborum adpetitus in recenti mino-

5) Peculiari studio, *linguae* in dyspepsia conditionem investigarunt ABERNETHY, W. PHILIP et HASPER (ll. cc.).

6) Doctrinam *de faecibus*, in Part. III. Vol. II. sect. I. dilucidanda, sapienter tradidit ABERNETHY tam in opere citato, quam in *The 4° physiological lecture delivered before the college of Surgeons.* Y. 1817.

7) Legas de hoc argumento: L. J. THÉNARD *traité de chimie élémentaire.* 3e *édition. Paris* 1821. *T.* 3. p. 723. et: M. A. NAUMANN diss. de signis ex urina. Lips. 1820; — BRETT et GOLDING BARD in *London medical gazette June* 1833.

rique morbo non omnino dejicitur, immo haud raro, nisi spontaneus, saltem factitius perseverat. Quodsi aeger tunc plus minusve gulae indulgeat, allata hucusque incommoda non solum invalescunt, sed nova iis adsociantur. Respiratio nimirum, potius ope diaphragmatis quam costarum absoluta, fit anhelans, doletque epigastrium. Aegroti debilitatem citamque defatigationem experiuntur [9]); adtentionem nulli objecto diu largiri queunt; ad studia incapaces evadunt, ad pavores et iram proclives fiunt ac morosi. Infantes, hystericae, convalescentes aliquando in lipothymias, convulsiones [10]) et delirium incidunt [11]). Plethorici, genas et aures rubentes et violaceo colore tinctos exhibent. Plurimi obtuso dolore capitis, potissimum ad frontem [12]), vertigine, muscis volitantibus aliisque visus vitiis [13]), tinnitu

8) Ac si ejusmodi *lotium limpidum*, vesicam magis irritaret, alio crasso (JOHNSON l. c. p. 29).

9) „Dorsum imaginantur versus crura moveri: aliàs alio, huc atque illuc sese ferri existimant, seu stent, seu jaceant: quemadmodum a ventorum flatu harundines, aut arbores agitantur" (ARETAEUS l. c.).

10) Jam GALENO adnotante (de locis affect. lib. V. cap. VI).

11) PIORRY l. c. p. 102. sq.

12) P. II. Vol. I. sect. I. cap. II. §. X. 6. — Cfr. *Untersuchungen, um zur genaueren Bezeichnung der Zufälle zu gelangen, welche das Vorhandenseyn von organischen Leiden des Gehirns . . . anzeigen. Ex medical and surgical Register. Boston*, in BEHREND's *Repertor. der med. chir. Journalistik des Auslandes. Jahrg.* 4. *No.* 2. p. 145.

13) Speciatim sic dicti *zygzags* (PIORRY l. c. p. 105).

nitu aurium, nariumque tumoribus [14]) tentantur. Symptomata hucusque recensita in aere libero et sub animi recreatione, indutias experiuntur, ast, postquam per hebdomodas, menses perseveraverint, gravioribus locum concedunt malis [15]). Necroscopia.

2. Non itaque mirum sic dictis *necroscopiam* adjungimus. Cadavera enim hominum quondam dyspepsia laborantium, obtulerunt gravissimorum morborum vestigia, et quidem (ne iterum de herniis lineae albae, abdominis, umbilici et inguinalibus, stomachi aliquando partem includentibus, deque ejus visceris diverticulis, volumine aucto et situ morboso loquamur) ventriculi relaxationem [16]), incrassamentum [17]), phlogosin, scirrhum, morbos hepatis, cystidis felleae, lienis, pancreatis, intestinorum tenuium inprimis duodeni [18]), crassorum, praecipue coli circa S. Romanum, mesenterii, omenti [19]), vesicae urinariae, cordis, pulmonum et cerebri. Non enim immerito vir cl. docuit, dyspepsiam saepius ex morbis viscerum cum ventriculo consensum alentium, quam ex morbis ipsius ventriculi ortum ducere [20]).

§. LXIV.

14) Abernethy l. c. 15) §. LXV. No. 9.

16) Bonet sepulchr. lib. III. sect. VI. obs. I. ex Riolano.

17) Bonet ibid. obs. 2.

18) Brunner cogitata physiologica circa glandulas duodeni.

19) Bonet l. c. obs. 4. ex Bartholino; — Zacutus Lusitanus med. pract. histor. lib. II. No. 50.

20) J. Annesley *researches into the causes, nature and treatment of the more prevalent diseases of India and warm climates generally, illustrated with cases, post mor-*

§. LXIV.

Caussae.

Multitudo.

1. *Caussae* dyspepsiae universam amplectuntur aetiologiam, ac non unius fuere argumentum tractatus [1]).

C. praedisponentes.

2. Ad *praedisponentes* spectant: aetas infantilis [2]), ingruensque senectus [3]); clima calidum [4]) humidumque [5]), aestas [6]), reliquis anni temporibus,

tem illustrations and numerous coloured engravings of morbid anatomy. London 1828. *livr.* 2. *chap.* 1. *sect.* 2.

1) Barforth diss. de dyspepsiae causis. Lundunae 1796; — Rose diss. de dyspepsiae caussis. Goett. 1797.

2) Licet enumerati (Part. I. Vol. I. sect. I. §. IX. 5. X. 8. XI. 13) de morbis infantum auctores, necdum dyspepsiam utpote morbum infantilem, ut debuissent, descripserint, uno quodammodo Billard, ubi *de l'indigestion stomachale* loquitur (*traité des maladies d'enfans. Paris* 1828. p. 301) excepto; nihilominus multa ad dyspepsiam infantilem spectantia reperiuntur in illorum auctorum tractatibus de acidis primarum viarum (Harris), de causis morborum infantilium (Storch), de vomitu (Rosenstein), de singultu, vomitu et diarrhoea (Schaeffer).

3) Daubenton aetatis provectioris imperium in dyspepsiam pulcherrime dilucidavit.

4) Annesley l. c.; — M. Hasper *über die verschiedenen Ursachen, welche in heissen Ländern Krankheiten des Magens und Darmkanals erzeugen* (Hufeland's *Journ. d. pr. Heilk.* 1830. *Octob.* p. 23).

5) Dyspepsiam in *Anglia* endemicam esse refert Robbi (*der Magen, seine Structur und Verrichtungen A. d. Engl. Leipz.* 1823. p. 78).

6) Hamberger diss. de ventriculi per aestatem imbecillitate. Jen. 1702.

bus, praecipue hyeme non exclusis [7]), vitaque egena, laboriosa pauperum, aeque ac luxuriosa, desidiosaque divitum [8]).

3. *Excitant* dyspepsiam evacuatio meconii neglecta, conditio nutricis prava, ingurgitatio lactis continua [9]), potus frigidus nocturnus, alimenta, pusionum, praecipue edentulorum, stomacho haud accommoda; porro cibi ventriculum nimis distendentes indeque ejus veluti paresin inducentes [10]), pinguedinosi, rancidi et inprimis male parati [11]), horis inconsuetis assumpti [12]), negligenter mandu- C. excitantes.

7) „Ex anni temporibus aestas hoc malum saepius affert, secundo autumnus, dein *hyems frigidissima*, si proxime ad extinctionem calor deveniat" (Aretaeus l. c. cap. VII).

8) Opinionem praeconceptam acsi dyspepsia dumtaxat divitum luxurioseque viventium sisteret morbum, perbelle refutavit Johnson (op. c. p. 19). Interea jam Aretaeus edixerat (l. c.): „Familiare est etiam id vitium illis, qui tenuiori victu et duriori coacti sunt."

9) „Lactis superflua et tantum non coacta infusione matres pueros suos nimis alendo, saepe necant, et dum lactant, mactant. Sicuti enim omnis nimia repletio, ut panis adultis, sic lactis recens natis pessima est" (Ettmüller diss. valetudinarium infantile sistens).

10) Valet hic comparatio cum vesica urinaria, lotio diu distenta et tandem paralytica.

11) Coquus est adultis, quod nutrix infantibus.

12) „Victus consuetudo mutata non parum coctionem laedit, ... in hunc ordinem collocamus quibus hora victus assueta praeterlapsa est" (Viridet de prima coctione. P. II. cap. VII). Plures novi homines, qui adsueti prius ruri prandium circa meridiem sumendi, dum in urbibus majoribus sese mori hic recepto, horis vespertinis pran-

ducati[13]), jactura salivae[14]), ejus a dentium tartaro aucta secretio[15]); potus nimius alimentis mixtus[16]), potio praeter modum aut frigida[17]) aut calida[18]), aquarum soteriarum illa*), abusus vini et alcohol, nicotiana, non solum sub fumi forma usurpata, sed etiam naribus adtracta[19]); narcotica[20]),

dendi submittere debuerint, ideo in pertinaces dyspepsias inciderunt.

13) An quae manducantur accuratius coquuntur perfectius alimenta? Affirmat (*Thèses de l'école de médec. de Paris* 1763). — Arabum adagium sic audit: „Illum qui non bene masticaverit animam suam odisse constat". — Et Gallorum veterum aliud: „*que le morceau qui longuement se mache, est demi cuit et l'estomache ne fache*". — Primam digestionem in ore fieri, tritum quidem ast verissimum est proverbium.

14) Boerhaave Institut. med. §. 546.

15) „*Laquelle (salive) étant portée dans l'estomac en trop grande quantité, occasionne des malaises, des mauvaises digestions, dont les symptômes ont une grande analogie avec ceux d'une maladie essentielle, mais qui se dissipent dès l'instant où le corps étranger recouvrant les dents a été enlevé*" (Maury *traité complet de l'art du dentiste.* p. 129).

16) *Gazette salutaire de Bouillon.* 1777. p. 15.

17) „Verum et largissimus *frigidae potus* interdum hanc labem progenuit" (Aretaeus l. c.).

18) „Frustra a Boerhaave monitus, cum nocturna juventutis meae studia *theae* usu lenirem, ita stomachi robur debilitavi, ut ejurata ea sirene, anno abinde pene quadragesimo, nondum vires ventriculi recuperaverim" (Haller elem. physiol. T. VI. lib. XIX. sect. III. §. XXI).

*) Marcard *vom Pyrmonter Brunnen. B.* 2. p. 210.

tica[20]), emetica, nitrum[21]), cinchona, coitus, onania, graviditas, fluor albus, haemorrhoides aliaeque haemorrhagiae, maxime venaesectiones[22]), diarrhoeae, alvus obstructa, vermes intestinales[23]), impetigines praepostere fugatae, profunda meditatio, inprimis mox a cibo; vigiliae, somnus diurnus; moeror, ira[24]); dolores, tussis[25]), compressio ventriculi a cartilagine xyphoide, a fasciis, thoracibus linteis et tumoribus viscerum.

4. Medicorum de *caussa proxima* dyspepsiae opiniones, physiologorum de processu digestionis[26]) theoriis apprime respondent. Ad nos quod adtinet, imperium, quod par nervorum octavum[27]) et nervus intercostalis horumque scaturigines, C. proxima.

19) „*J have found all symptoms of dyspepsia, produced by Snuffing*" (Cullen mat. med. T. 2. p. 275).

20) Wilson Philip *inquiry into the laws of the vital function.* 2d. *edit. Lond.* 1818.

21) Tralles historia cholerae.

22) Riedlin lin. med. 1696. p. 224. et quotidiana experientia, praesenti aevo facile Mediolani locupletanda.

23) Mattonelli in Eschenbach's *vermischten Bemerkungen. 3te Samml. No.* 3.

24) Frid. Hoffmann rat. med. syst. T. III. p. 81.

25) Idem, ibidem, p. 397. 416.

26) Cap. XVI. §. LIV. 7.

27) Hasting in *Journal of the R. Institution. No.* 21; — Breschet *und* Edwards *über die Wirkungsart des* nervi vagi *zur Hervorbringung der Digestion's Erscheinungen*, in Froriep's *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilkunde No.* 216. *B.* 4. 1825; — Ware *und* Finley *über den Einfluss des achten Nervenpaars auf die Verdauung.* Ex *Nordamerican medical and physical Journal* 1828. in

gines, nec non plexus nervorum abdominales in digestionis negotium exercent, maximi facimus; eoque imperio praeter modum sive aucto, sive imminuto, sive perturbato, nobis tam atoniam in fibris muscularibus ventriculi, quam secretionem morbosam succorum gastricorum [28]) (stomachi structurae ocyus serius insidias struentes), facile explicamus [29]).

§. LXV.

Diagnosis. Prognosis.

Distinct. dysp. a morb. ex ingluvie.

1. *Dyspepsia*, utpote malum, culpâ, non alimen-

Gerson's *Magaz. der ausl. Literat. der gesammt. Heilk.* B. 17. p. 486.

28) Nürnberger diss. de incommodis adpetitus et digestionis variis, liquoris gastrici vitiis potissimum imputandis. Vitemb. 1793.

29) Pulchre Cullen (l. c. p. 221): „*There can be little doubt, that in most cases, the weaker action of muscular fibres of the stomach, is the most frequent and chief cause of the symptoms mentioned* §. 1190; *but I dare not maintain it to be the only cause of idiopathic dyspepsia. There is pretty certainly, a peculiar fluid in the stomach of animals, or at least a peculiar quality in the fluids, that we know to be there, upon which the solution of aliments taken into the stomach chiefly depends: and it is at the same time probable, that the peculiar quality of the dissolving or digesting fluids may be variously changed, or that their quantity may be, upon occasion, diminished. It is therefore sufficiently probable, that a change in the quality or quantity of these fluids may produce a considerable difference in the phaenomena of digestion, and particularly may give occasion to many of the morbid appearances mentioned in* §. 1190“.

mentorum [1]), sed virium digerentium [2]) ortum, et plerumque chronicum, apyrecticum; toto coelo a *morbo ex ingluvie seu repletione* evoluto, utplurimum acuto et febrili [3]), differt.

Divisio in stadia.

2. Quoniam dyspepsia eundo crescit, varia ejus *stadia* (videlicet irritationis, phlogoseos, et ejus sequelarum) stabilita fuere [4]). Divisioni ejusmodi non subscribimus [5]).

Divisiones aliae.

3. Nec dyspepsiae in *idiopathicam* et *symptomaticam* divisionem semper valere existimamus; claudicat nimirum ubi tam ventriculus, quam aliae corporis humani partes [6]), *simul* ex una eademque caussa aegrotant. — Dyspepsiae petita divisio *ex indole* conditionum morbosarum, quae ei (facta ab-

1) „Sanis omnia sana" (CELSUS). — „Alimenta itaque proprie sic dicta, nulla per se salutaria, vel insalubria esse patet, sed solum talia fieri, si cum statu praesenti ventriculi aliorumve organorum digestioni inservientium conveniunt, aut disconveniunt" (SWEDIAUER nov. nosol. meth. syst. T. I. p. 522).

2) Sapienter VIRIDET (l. c.) capitibus binis distinctis (P. I. cap. VII. et VIII) de coctionis vitiis *ratione assumptorum*, et *ratione ventriculi* loquitur.

3) Edit. 2dae. P. I. Vol. I. sect. II. cap. IV. §. XX.

4) W. PHILIP op. c.

5) Sic etiam JOHNSON (l. c. p. 23): „*The progressive march of the disorder has been artificially divided into stages, and considerable importance attached to the division. The marks by which the stages are supposed to be cognizable do not appear satisfactory to me, or accord with my own observations*".

6) An omnes partes organicae digestioni opitulentur? Affirmat. *Thèse de l'école de médec. de Paris.* 1753.

abstractione loci affecti, alioquin in ipsa dyspepsia idiopathica, minimum ad intestinum duodenum extendendi*)), ansam porrigunt, ad assequendum scopum practicum optima nobis videtur.

D. atonica. 4. Ab omni aevo digestio laesa, ex temperie frigida[7]), stupore[8]), imbecillitate[9]), inertia[10]), resolutione**), inanitione[11]) repetita fuit. Ac re quidem vera *dyspepsiam atonicam* toties proclamare poteritis, quoties noxae debilitantes astheniae symptomata provocant.

D. gastrica, 5. Quamvis fomes saburralis, biliosus, pituitosus acidus, *effectum* potius quam caussam morbi nostri sistere soleat; nihilominus ejus praesentia, aeque ac illa vermium, magni semper facienda est. *Dyspepsia* haec *gastrica* (antiquis *apepsia*[12])), inprimis *recens natis* familiaris observatur[13]). Insignitur tunc halitu acidum spirante, regurgitatione lactis (tussin, singultum et veluti risum provocante) et vomitu materiae caseosae, etiam post mortem in ventriculo repertae[14]). In *pueris* dyspe-

*) Viridet l. c. cap. IX. de vitiis coctionis in intestinis.

7) Galenus de locis affectis. cap. IV.

8) Fernelius consil. XXVI. 9) Cullen l. c.

10) Zink l. c. **) Burserius l. c.

11) Swediauer l. c. (dyspepsia inanitionis).

12) „*Apepsia* in genere *cruditatem* significat; in specie vero est symptoma ventriculi et denotat abolitam ejus chylificationem" (Lexicon med. Castello-Brunonianum).

13) Praeter auctores de morbis infantilibus ex professo, hac de re Hoffmannum (op. c. supplementum) et Swietenium (comment. in aphorism. Boerhaavii T. IV. §. 1341. sq.) quoque legisse non poenitebit. Item Zinkium (l. c.).

pepsia gastrica, symptomatibus vermium[15]) copulatur. *Adulti gulones*, signa jam recensita[16]) exhibent.

6. De *dyspepsia rheumatica* jam apud Galenum vestigium invenitur[17]). *Dyspepsiam arthriticam* Stollius paucis indicavit[18]); item Weickard[19]), Barthez[20]), Vering*) etc. Nexum ea habet cum morbis cutis chronicis, haemorrhoidibus, calculo urinali et maxime cum paroxysmis podagrae. Circa *dyspepsiam scorbuticam*, si hypotheses quasdam excipias, monita non spernenda tradidit Fr. Hoffmannus[21]). D. rheumat., arthritica.

7. Quid

14) Billard op. c. 302.

15) Part. III. Vol. II. sect. I. cap. de vermibus intestinalibus.

16) §. LXIII. No. 1.

17) l. c. lib. I. cap. IV („quodsi humor quispiam in ipsis *ventriculi tunicis* contineatur, nauseae quidem vexabunt irritae sine vomitu . . . ructus autem aliis acidi, aliis nidorulenti erunt").

18) Rat. med. T. V. p. 439 („non rara longo tempore, per menses, quin subinde per plures annos aegri de variis ventriculi incommodis queruntur, e. g. flatuosam affectionem, bradypepsiam, cardialgiam, ventriculi frigus. Stante licet appetitu, subinde etiam voracitate. Latet tunc *arthritis*, quae, nisi vires infrangas emeticis, purgantibusque, forte serius ad artus deponitur").

19) *Vermischte Schriften. B.* 1. p. 275.

20) *Abhandl. über die Gichtkrankheiten. a. d. Franz. Berlin.* 1803. *Th.* 2. p. 196.

*) *Heilart der Gicht. Wien* 1832. *Kap.* 12.

21) Op. c. T. V. cap. I. §. XVII („Sicuti enim a succi menstrui, salivalis, gastrici et pancreatici temperie leniterque spirituosa indole, et sufficienti influxu, intima ali-

D. plethorica.

7. Quid *ventriculi plethora* in dyspepsia procreanda valeat, jam veteres, ubi de stomachi temperie calida locuti sunt, intellexerunt, et Kaempf [22]) aliique*) meridiana luce clarius demonstraverunt. Hoc in affectu, ille inquit, vertiginosae perturbationes et dolores obtusi caput aggravant; admodum familiares sunt conatus irriti ad vomendum, aut vomitiones actuales crebriores cum rejectione muci tenacis, striis et grumis sanguinis intermixti, quandoque seri limpidi, in-

mentorum dissolutio et succi boni, subdulcis, chylosi, praeparatio et extractio unice pendet; ita dum per impuritatem sanguinis vitiati menstrualis illi succi a temperata indole plane deflectunt. non nisi crudum, viscidum et acidum chylum producunt, qui ad sanguinem accedens ejus intemperiem ac impuritatem magis adhuc intendit, auget, pravoque fomento sustentat").

22) Diss. de infarctu vasorum ventriculi. Basil. 1751. in Halleri collect. disp. T. III. No. LXXVII („sanguinis per ventriculi vasa tardior progressus et stagnatio, cujus mole vasa ventriculi magis quam par est dilatantur, nervi vicini premuntur, vellicantur et spastice contrahuntur fibrae musculares etc." §. XII).

*) Elvert diss. sistens novas observationes de infarctibus venarum abdominalium internarum. p. 314; — Koch de infarctibus vasorum in infimo ventre. p. 281; — Abercrombie *contributions to the pathology of the stomach*. In *The Edinburgh medical and surgical Journal January* 1824. *No. LXXVIII* („*it is of much importance to be kept the mind, as an established principle, that symptoms which, at first sight, appear to be merely dyspeptic, often depend upon chronic inflammation of the stomach*").

inprimis tempore matutino contingente [23]). Nulla est aetas, infantili non excepta, nullus sexus, nullum temperamentum, in quod non saeviet dirus iste morbus. Sexus tamen sequior ad infarctus ventriculi suscipiendos magis accommodus est, praecipue ob menstruorum negotium, ex levissima caussa perturbatum. Accedunt haemorrhoidarii inprimis cohibita per vasa ani cruoris evacuatione periodica. Nihil diagnosin dyspepsiae plethoricae magis illustrat, quam effectus pharmacorum, utpote quae quo magis sunt calefacientia et irritantia eo magis nocent [24]).

8. Non solum a plethora ventriculi ad ejus *phlogosin* gradus tantum exstat, sed etiam a caussis gastricis, rheumaticis, arthriticis, scorbuticis illud viscus vehementer vexantibus. Immo nec *atoniam* hîc excipimus, doctrinâ de inflammationibus passivis (quae evidenter ab ophthalmiis, pharmacis irritantibus, ut e. c. mercurio praecipitato rubro sanandis, confirmatur) innixi. Doctrina dyspepsiae ex latente ventriculi phlogosi dum- D. a phlogosi.

23) Kaempf l. c. §. IX.

24) „Equidem verum est, quod acidum aut saburra vitiosa in ventriculo stabulans, et mora caustica reddita, satis atrocia post se trahat symptomata, sed haec medicamentis corrigentibus et evacuantibus adhibitis, ad tempus saltem cessant; id quod in nostro affectu longe aliter evenit, cum nihilominus eodem tenore perseverent, et morbo in majori gradu constituto *vel leniter stimulantibus* evacuantibus semper potius exasperentur, quam mitigentur" (Kaempf l. c. §. X).

dumtaxat quoad rei abusum, aevi nostri est progenies[25]); justos enim inter limites jam dudum constitit[26]). Annectitur ei notio sequelarum inflammationis e. c. indurationum, exulcerationum etc. — Suspicamur haec mala, aeque ac alia vitia conformationis ventriculi[27]) sub forma dyspepsiae latere, ubi hic morbus aut ex affectu acuto prodit, aut ab ipsa jam infantia perstat, vel saltem praeter modum in longum trahitur, ac methodo medendi, aliàs efficaci, pertinaciter resistit, aegroto de die in diem cachectico magis et emaciato reddito.

Prognosis. 9. Sed etiam praeter dyspepsiam sic dictam *organicam*[28]), morbus noster cujuscunque demum indolis, dum negligitur aut, quod pejus, dum male curatur, vitae insidias struit. Insidiae ejusmodi in homine aliàs forti, minus percipiuntur, ac in debili; ast ideo non minus sunt reales. Attingunt primum elaborationem chymi, dein illam chyli et tandem formationem faecum. Perturbata sic nutritionis scaturigine depravatoque sanguine[29]), omnis generis injuriis[30]) et malis additur

25) Operâ Broussais et asseclarum.

26) Testantibus Zacuto Lusitano (med. pract. histor. lib. II. No. 55), Ferrioli (morbi ventriculi infelix cura) etc.

27) Cap. XV. 28) Swediauer l. c.

29) Quamvis modus quo sanguis depravatur, hucusque ignotus fuerit et pathologia humoralis hoc sub respectu insanas hypotheses jactaverit, de sanguinis acredine ita aliquando disserendo, ac si ea manibus tangi possit; nihilominus, ut Germanorum utar adagio, infans cum balneo

itus conceditur), ut herpeti, obstructioni glandularum mesenterii, morbis hepatis [31]) vomitui cruento, gastritidi [32]) et maxime hypochondriasi et scorbuto [33]). Praeterea quivis morbus nec vulneribus exceptis in dyspeptico periculosior est [34]).

§. LXVI.

C u r a.

1. *Cura* pro diversa dyspepsiae indole et stomachi conditione [1]) variat. Generatim minus Generatim.

non est rejiciendus. De sanguinis rite intellecta depravatione, perbelle locutus est ABERNETHY (l. c. p. 60—68).

30) MARETS ergo ventriculi torpor omnium confusio. Paris 1605; — VIRIDET l. c. cap. VI („coctionis vitiatae damna innumera sunt").

31) JOHNSON l. c. p. 24.

32) KAEMPF l. c. §. XVIII („Ventriculus tali modo affectus, si alius morbus concurrit, facillime *inflammationem* funestam suscipit").

33) Ne omittas hoc de argumento opus citatum BURSERII (§. XLI. not.) inspicere; item PIORRY tractatum l. c. p. 108—110.

34) KAEMPF l. c. §. XI („notabilia nobis occurrunt exempla de infantibus omnibus supra enumeratis molestiis excruciatis, qui vero alio morbo superveniente plerumque mortui sunt").

1) Quis vere dixit, asserendo, stomachi naturam instar physionomiae quovis in homine aliam esse. Quare auctor libri Hippocratici de veteri medicina: „atqui mihi necessarium esse videtur, ut omnis medicus de natura sciat, et omni studio annitatur ut cognoscat (si modo aliquid eorum quae fieri debent, rectè praestare velit) quidnam sit homo ad ea, quae comeduntur et bibuntur comparatus

minus *pharmacis* quam *regimini diaetetico* insistendum. Ultimo hoc sub respectu praecepta ad hypochondriasin curandam tradita [2]) sequi debent, potissimum quoad *motum* (citra, quid quid dicant [3]), sudoris confinia, ante, aut saltem non illico post pastum [4])', aliquando modo artificiali [5]) perque lectionem alta voce peractam [6]), celebrandum),

et quid cuique ab unoquoque contingat et accidat . . . . Quandoquidem et multa alia esculenta ac poculenta, quae natura mala sunt, hominem tamen non eodem modo afficiunt".

2) Part. II. Vol. I. sect. I. cap. XVII. §. LXXVII.

3) Usque ad sudorem motum instituendum docet A. B. Faulkner *von dem Grade bis zu welchem man die Leibesübung in einigen Fehlern der Verdauung anwenden muss.* Ex *Edinburgh medic. and surgic. Journal* 1806. *Jan.* p. 5. in *Samml. auserl. Abhandl. für prakt. Aerzte. B.* 23. p. 450.

4) Tunc etenim quies brevisque extra lectum somnus conducunt. „Sit brevis, aut nullus tibi somnus meridianus" docet *Schola salernitana* (cap. III). Somni brevioris pomeridiani encomium Abernethy, Sir John Sinclair et Reece fecerunt (vid. ejus *gazette of pract. medec.* 1831. *Mai: on a nap* (*siesta*) *before and after dinner*).

5) e. c. ope *sediae elasticae* (*spring chair*) motum equi aemulantis, cujus motus salutares in dyspepsia effectus nuper cl. Bang (memorabilia clinica in actis soc. R. med. Havniens. Vol. VIII. 1829) confirmavit.

6) „Vox egregie convenit stomacho laborantibus et acidum eructantibus" (Aetius). — „Si quis stomacho laboret post *lectionem* ambulare, tum pilâ vel armis aliove genere, quo superior pars movetur, exercere" (Celsus lib. I. cap. II. sect. V). „Podagrici, si aliter exerceri non possint, exerceantur voce, scilicet vel libros alta voce legendo, vel

dum), *itinera* (debitis cum cautelis [7]) absolvenda) et *mutationem coeli* [8]). De *victu* *) illis quid addendum.

2. Debet ille facultatibus aegrotorum [9]), climati [10]) et anni temporibus [11]) accommodari. Ventriculo praeter modum irritabili, plethorico, nisi acida aut peculiaris idiosyncrasia obstent, *lac* ejusque *serum dulce* [12]) (vix *butyrum* [13]), nunquam Victus.

Z 2 ca-

cum amicis colloquendo, vel canendo" (BAGLIVIUS Prax. lib. I. cap. IX. T. I. p. 160).

7) Eas pulchre, ast nimis prolixe ut hîc locum invenire possint, tradidit JOHNSON tam opere citato (p. 99. 102. 107) quam in alio (*change of air, or the pursuit of health, an autumnal excursion through France, Switzerland and Italy in the Year* 1829).

8) *In dyspeptic diseases „there is no measure which affords a fairer prospect of relief than a change of climate"* (J. CLARK *the influence of climate in the prevention and cure of chronic diseases. Lond.* 1829. p. 194).

*) J. P. DALE *on the effect of Diet in stomach disorders.* (*Transactions of the medic. societ. of London. Vol.* 1. *P.* 2. p. 273); — J. A. PARIS *a treatise on diet, with a view, to establish a system of rules for the prevention and cure of the diseases incident to a disordered state of the digestive function. Lond.* 1826.

9) Tempore laesae digestionis, praecipue percipiuntur et paupertatis pondus, et divitiarum beneficium!

10) Sic ipse in Russia et Scotia impune cucumeres crudos, aceto, sale et oleo conditos digerere potui, secus, tam juvenis quam senex in Italia. Hîc caro vervecina et porcina difficillimae habetur digestionis; contra facillimae apud Anglos (W. PHILIP l. c. p. 135).

11) Schola salernitana. cap. XIX. quae victus ratio quolibet anni tempore sit utilis.

caseus[14])) conducunt, idque non solum in infantibus[15]), sed quacunque in aetate, ipso senio non semper excepto[16]). Scias autem *lac* plerumque consortium reliquorum ciborum respuere[17]); si excipias *res farinaceas*, conditionibus ventriculi allatis optime respondentes. Loquimur de granis degluptis *avenae*[18]), *hordei*, de *oryza*, de *feculis* radicum *maranthae arundinaceae*[19]), *iatrophae manioc*[20]), *solani tuberosi* *), *fructus fagi castaneae*, trunci *palmarum plurimarum*[21])

12) „Incidit, lavat, penetrat, mundat quoque serum" (ibid. cap. XXXVI).

13) Etsi schola salernitana (cap. XXXV) dicat: „Lenit, et humectat, solvit sine febre butyrum".

14) „Caseus et panis sunt optima fercula sanis" (ibid. cap. XXXVII).

15) Part. IV. Vol. II. sect. II. cap. de eligenda nutrice.

16) Comes K . . . . r modo plus quam octogenarius prandium lautum melius non digerit, nisi ingesta sub fine sat larga cremoris lactis portione. Scribit quoque Portal (*cours d'anatomie médicale. T.* 5. p. 167): „*j'ai vu des personnes qui ne digéroient bien, qu'en buvant un verre d'émulsion sur les alimens qu'ils venoient de prendre*".

17) Plures homines novi qui persuasi erant lac ipsis minime convenire, qui vero mox errorem intellexere, dum solo lacte, solisque cibis lactariis vescebantur.

18) Angl. *grit gruel.* Gall. *gruau d'avoine.*

19) Angl. *arrow-root.*

20) Americ. *tapioka, tapioca.* Gall. *Pain de cassave.* Cfr. *Diction. des sciences médic. T.* 4. p. 258. *T.* 30. p. 412. *T.* 54. p. 343.

*) Nauche in *Journal de chimie médicale. Septième année* 1831. *No.* 11. 12.

rum[21]) etc. — quae, ventriculo lac respuente, etiam in jusculo carneo, vel aqua cum vino coqui possunt. Quibus cibis, aliisve pridem indicatis[22]), non lance pensitatis[23]), sed juxta satietatis sensum[24]), dyspepsia laborans, utatur, tribus pastibus[25]), cuivis sex circiter horis interpositis, in societate comedendo[26]), diligenter manducando, po-

21) Vulgo sagou, sago (RUMPHIUS *Flore d'Amboine T.* 1. p. 78).

22) De cura hypochondriasis l. c.

23) *Beschreibung und Gebrauch des Bromameters um leicht das Gewicht der, zur Ernährung der Greise und schwächlichen Personen, die eine regelmässige Diät zur Erhaltung der Gesundheit befolgen wollen, erforderliche Nahrungsmittel bestimmen zu können; erfunden von* E. REGNIER (FRORIEP's *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilkunde. B.* 5. *No.* 20. p. 318). Constat *Sanctorium*, dum annos numerabat septuaginta duo, quotidie assumpsisse: pro *jentaculo* - ciborum uncias tresdecim potusve uncias septem; et *pro prandio* ciborum libram cum unciis tribus, potusve libram unam cum unciis duabus.

24) Adagium „ab esu desistendum esse dum maxime sapit", et DAUBENTON assentiente (l. c.) nimis postulat.

25) Sic etiam docent ABERNETHY et PHILIP (ll. cc.). Ipse HIPPOCRATES non sine exceptione stabilivit (de diaeta lib. III. 3.): „Primum quidem semel de die cibum capere convenit, nisi quis valde siccum ventrem habeat." *Senes* praesertim strictum pastuum ordinem sequi debent. Sic legitur (JONI ubi de itinere a. 1776. Ferney instituto agit): *Mr. de Voltaire depuis quelques années suit un régime dont il ne s'écarte jamais. Il prend une tasse de café à onze heures le matin, mange une panade à deux heures, et une aile de volaille froide à dix heures et demie du soir*".

26) Monophagos quidem exposcit dyspepticos MÉRAT, dicens

potusve genera alibi pro re nata commendata[27]), moderate bibendo[28]) aut potius sugendo[29]). Et quid *sacchari**) esus valeat, probandum.

Pharmaca. 3. Insufficientiâ regiminis diaetetici, aut, ut saepius accidit, importunitate aegrotorum, ad *pharmaca* confugere coacti, ex eorum cohorte, quae materia medica, quatenus stomacho peculiariter

(*Diction. des scienc. médic. T.* 34. p. 126): „*tout le monde sait que lorsqu'on mange seul, l'appétit est plus promptement satisfait, et qu'on a véritablement besoin d'une moindre quantité d'alimens . . . il est donc très important pour les personnes d'une constitution délicate, pour celles dont la santé éxige un régime alimentaire sévère de ne jamais manger en compagnie*". — Constat vero altera ex parte monophagos citius quam par est comedere, cibos non satis manducatos ingurgitare; eosque nec sermonis facetiis nec risu condire. Quae quum ita sit, a praecepto supra tradito tunc solum deflectendum erit, ubi de gulone imperio super se ipsum destituto, agitur. Hîc etenim J. J. ROUSSEAU effatum valet: „*il ne faut rien accorder aux sens, quand on veut leur refuser quelque chose*" (*Nouvelle Héloïse. Troisième partie. Lettre No.* 16).

27) In cura hypochondriasis l. c.

28) „*It will also be evident that the admixture of a large quantity of drink with the food, must greatly impede digestion, not only by over-distending the stomach, but dilating to much the gastric fluids*" (JOHNSON l. c. p. 13

29) „*Fluids ought to be taken slowly at all times by dyspeptics; that is sipped rather than drunk*" (J. CLA l. c. p. 215).

*) *Habituelles, krampfhaftes Magenleiden durch Zucker geheilt.* SCHNEIDER in *medicinischem Conversations-Bl* von HOHNBAUM und JAHN. *April — Mai.* 1832 *No.* 18.

riter amica[30]), proponit[31]), sequentia (quousque licet mitissimis[32]), simpliciterque paratis[33]) stando) juxta peculiarem dyspepsiae indolem eliges. Ut *pharmaca* nonnulla apud nos *ova*[34]), quippe pro-

30) Stomachum cum medicorum ista doctrina non semper consentire, ejus docent *querelae* (Swalwe op. c. p. 266), sic expressae: „mehercules! . . . prodat vel quivis sana mente praeditus . . . . num pristino me imbecillem restituat ac reddat vigori conveniens ac grata vitae ratio, an vero pharmacorum congeries? . . . Seposito errore externo domestica utplurimum virtus mea est, quâ revivresco. . . . Ipsa mihi hiera amarore infesta. . . . Sed tincturam ambrae, pretiosa magisteria . . . et sexcenta ejusmodi . . . jure excipio cachinno“.

31) M. Sybillini de medicamentis stomachicis, quae ventriculi medentur imbecillitatibus. Basil. 1580; — Henninger de medicamentis stomachicis. Argent. 1704; — Langius diss. de remediis stomachicis. Opp. T. III. p. 294; — Normann diss. de specificis quibusdam in debilitate ventriculi. Leid. 1706.

32) „Verum caute invigorantibus utendum esse docebar, dum corroborare ventriculum volumus, eidem ingeramus, quae nimia sint, aut mole ipsa, aut vi. Languidissimum enim, et debilissimum ventriculum *mitissima solum tonica reficiunt, fortiora offendunt*“ (Stoll rat. med. T. III. p. 291); — Biard non ergo imbecillitati ventriculi quaevis roborantia. Paris 1633.

33) Exemplo tibi sunto formulae a Johnson traditae (l. c. p. 81—83), ea tamen conditione, ut contrarie agas.

34) *Herba Chirayita* „*a powerful desobstruent and stomachic medecine*“ (infusio ex uncia semis ad aquae fervidae libram unam). Vide Backer in *gazette of Health*. 1828. *No*. 155. p. 849; — *Cornus circinata* (*the roundleafed cornel*). Vide Robison *dissertation on the medical*

propria circa ea experientia destituti, silentio praetereamus, pro casu levioris dyspepsiae atonicae *folia aut boraginis*[35]), aut *salviae officinalium*[36]), *herbas* sive *erysimi*[37]), sive *hyssopi officinalium*, sive *menthae crispae*, vel *flores matricariae chamomillae*, vel *semina tam anisi stellati*, quam *anethi foeniculi* proponimus[38]). Graviori ejus-

properties and chemical qualities of the cornus circinata (*Monthly gazette of Health.* 1829. *No.* 158. p. 451). Vocatur ab eo: „*the natural stomachic of man*"; a Ritchiner: „*the natural regulator of the intestinal canal*"; a Reece: „*the most valuable tonic or restorative medecine that has been introduced into the practice of medecine in this country, in restoring health in case of debility*" etc. (*Monthly gaz. of Health.* 1830. *Mai.* p. 942). Exhibetur *extractum* corticis ejusdem, per evaporationem frigidam leniter alcalinam in vacuo paratum, a granis tribus ad grana decem, ter de die. Alii *sale essentiali* inde deducto utuntur. — *Casmunar*, aut *Cassamunira*: „*a tuberous India root, bearing from its joints or circles some resemblance to galangal. . . By uniting an aromatic pungency with an agreeable bitter, it forms an excellent stomachic*" (Mason Good l. c. p. 165). — *Erythroxylon Peruviana* (*Peruvianische Coca*): *die Blätter werden gekauet und der Speichel hinunter geschluckt* (Ex *American Journal of sciences and arts. T.* 5. p. 397. in Gerson *Magazin der gesamt. ausl. med. Literat. B.* 3. p. 475).

35) De *floribus* boraginis in vinum conjectis, dicebatur eos potantibus animi laetitiam atque voluptatem afferre, quod vix expectarem.

36) Zink (l. c.) iis jure vim stomachi amicam tribuit.

27) Daubenton (l. c.) magni facit.

38) Sub forma *infusi*, vespere absoluta prandii digestione, adhibeantur.

ejusdem naturae malo, *vina medicata*[39]), *elixirium stomachicum* seu *viscerale Hoffmanni*[40]), *radices gentianae luteae*[41]), *columbo*[42]), *herba centaureae benedictae*[43]), *cortex cascarillae*[44]), et *li-*

39) „Cur *vina medicata* frequentiorem non invenerunt usum? Vim illa alimentosa non ingerunt; medicam, quam occultant, ingratiâ non polluunt; cum potenti blanditie necessarias exserunt vires" (SWALWE l. c. p. 267).

40) Illud omnibus aliis tincturis stomachicis antepono. Dosis drachma una in cochleare vini, horâ ante prandium.

41) Primum mihi inter amara stomachicum; non tamen sub forma *Tincturae* ut illius maximus fautor R. WHYTT (*Works* p. 654) suadet, sed sub ea *extracti aquosi* in pilulis ponderis granorum duorum, bis terve de die. Inter schedas patris mei sequentem inveni: *Sonderbare aber gegen Magenschwäche und Leibesverstopfung sehr angerühmte Arzneyvorschrift;* R. Radicis gentianae rubrae uncias tres. Iridis florentinae drachmam unam et semis. Contusa et concisa digere cum vini rhenani libris duabus per viginti quatuor horas in loco calido; postea in hocce infuso per quadrantem horae coque herbarum mercurialis recentis uncias tres, buglossi drachmas sex; hoc decoctum cola et lege artis cum mellis optimi libra una et dimidia evaporetur ad consistentiam mellaginis. D. S. cap. mane unciam semis sive cochleare majus.

42) PERCIVAL *Essays. T.* 2. p. 19.

43) R. Extracti cardui benedicti drachmam unam. Aquae menthae uncias quatuor. M. D. S. Capiat agitato prius vase cochleare majus horis matutinis.

44) In dyspepsia infantum nutricibus exhibere soleo, e. c. R. Extracti cascarillae drachmam semis. Carbonatis sodae scrupulum unum. Aquae foeniculi uncias quatuor. M. semel bisve de die cochleare majus cap. — Cfr. HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk. B.* 15. *St.* 1. p. 153.

lignum quassiae amarae[45]), ea cum cautela quadrant, ne diu in eorum usu, continuetur[46]). In gravissimo malo ad *olea essentialia ligni aloes*[47]) aut *summitatum artemisiae absynthii*[48]) confugiendum. Ad *martialia*, ferrum videlicet *carbonicum*[49]), *tincturam ferri muriaticam*[50]), et inprimis *pomatam*[51]), tunc solum devenimus, ubi aut chlo-

45) Usitatissimum fuit Patris mei pharmacum stomachicum, forma decocti exhibitum: R. Ligni quassiae scrupulum unum. Coque per quartam horae partem c. s. q. aquae. colat. unciarum sex adde aquae naphae drachmas duas. Cap. tribus vicibus spatio nychthemeri. Legantur praeterea; Paarmann diss. de ligno quassiae. Argent. 1772; — Gibson *treatise on bilous diseases and indigestion with the effects of quassy and natron in those disorders. Lond.* 1799.

46) Usum protractum pharmacorum amarorum jure vituperat Cullen (mat. med. Vol. 2. p. 64. — *Practice of Physic. Vol.* 3. p. 241). Item Broussais (*traité de physiologie appliquée à la pathologie. T.* 2. p. 169) etsi cum eo de substantiis amaris non dicam: „*elles produisent toutes, à la longue, une phlogose qui déprave l'action normale de la muqueuse gastrique, et la désorganisation en est la suite nécessaire*".

47) Frid. Hoffmann observ. physic. chym. lib. l. obs. 4.

48) Idem, ib. — R. Olei essentialis herb. absynthii guttas sex. Liquoris anodyni mineralis Hoffmanni drachmam unam. M. D. S. Bis terve de die guttas decem.

49) Bang memorabilia clinica in act. R. Soc. med. Havniens. Vol. VII. 1829.

50) Idem, ibidem.

51) Nisi, ut soleo, martem in substantia praescribam, tincturâ ejus malatâ, bis terve de die ad guttas decem usque ad viginti utor.

chlorotici quid latet, aut dyspepticus propter haemorrhagias aliasve evacuationes exhaustus est. Hisce sub rerum positionibus etiam *gummi resina myrrhae* [52]), vel *cortex cinchonae* [53]) conducunt. Acidis dyspepsiae comitibus, *sapo* [54]) aliaque *alcalia* [55]), *carbo vegetabilis*, *lapides cancrorum* et potissimum *magnesia* opponenda. De *anthelminticis* alibi [56]). In dyspepsia cum fomite gastrico-bilioso, sine statu ventriculi inflammatorio, nihil *radici rhei* aequiparandum [57]). — Quaeritur num hîc *emetica* [58]) indicentur, nec ne? — Vomitoriis in

52) Formam *extracti aquosi* in pilulis ponderis granorum trium, bis de die ad numer. quatuor, quinque porrectis, omni alii antepono.

53) Ventriculo labefactato optime *infusum cinchonae frigidum* conducere, expertus sum.

54) Cum extracto taraxaci ad partes aequales, ut fiant pilulae ponderis granorum trium, pulvere corticis cinamomi adpergendae. D. Sr. Bis de die No. sex.

55) Modo vix dicto, loco saponis. — Londini quoque venduntur (*Fleet-street No.* 176) *Digestive-Bi-Carbonate Lozenges*, ut „*the best and most effectual remedy in cases of disordered digestion*". Doses duae, brevi ante prandium, sumuntur.

56) Part. III. Vol. I. sect. II. cap. De vermibus abdominalibus.

57) Quin Rhabarbaristis adscribendus sim, de quibus VAN DER LINDEN (select. med. art. 17) asserit, eos rhabarbarum pene nunquam non tuto dari posse contendere, mihi dumtaxat tot exopto aureos numos quot dyspepticos unâ radicis rhei masticatione (saliva inde deglutita, parte lignea ore rejecta) sanavi.

58) Jam a GALENO, nostro in morbo laudantur (De usu partium lib. V. cap. 4).

in dyspesia etsi gastrica, cum aliis [59]), *non* favemus, nisi in *minima dosi*, ad ventriculum vellicandum, porrecta; quo sub respectu *radix ipecacuanhae* [60]) jure quidem, ast ultra limites, jactata est [61]). Remedia *acria*, ut *semina sinapis* [62]), *piperis nigri* [63]), siliquae *capsici* annui [64]), radices *cochleareae armoraceae* [65]), saepe longe melius dicto

59) „*I have rarely found this (emetic) of use; it often add's to the debility of the stomach; and at most is only of service a few hours*" (MASON GOOD l. c.).

60) R. Pulveris radicis ipecacuanhae grana viginti; gummi arabici unciam semis. Chocolatae unciam unam et semis. Misce assidue et divide in octuaginta partes aequales. Fiant c. s. q. syrupi capillorum veneris lege artis rotuli (*pastilles*). Cap. dosin unam alteramve jejuno adhuc ventriculo.

61) DAUBENTON l. c. — CHR. G. HUFELAND *vertus de l'ipecuanha à petites doses, contre les digestions difficiles*.

62) Semen anglicum, in pulvere transmissum, aqua fervida commixtum, carnibus et piscibus intinctu inserviens ventriculo ad digerendum segni, necessaria addit calcaria, quin ad nauseosa pharmaca confugiatur. — Nuper *semina sinapis alba* (*the white mustard-seed*) jactata fuere. „*I have known*, inquit JOHNSON (l. c. p. 84), *a great number of dyspeptic invalides take it—some with apparent advantage, others without much effect—and, in a very few instances, it appeared to do harm*".

63) Sumat aegrotus horis matutinis jejuno ventriculo, primo die granum unum integrum piperis, secundo grana duo, et sic crescendo usque ad decimum; tunc simili ratione decrescat.

64) Praecipue eorum pulvis nomine *Cayen-piper* (piper Cayennense) obveniens. Item siliquae, extractis seminibus, aceto infusae (*Pepperoni*).

dicto respondent scopo. Quodsi stomachi sensus morbosè auctus temperandus esset, *gummi arabicum* larga exhibeto manu. Puro *narcotica*[66]), ut *acetas morphinae*[67]), tunc immerito proposita fuisse putamus; nisi forte *pulvis Doveri*[68]), si simul alvi profluvio vires pessumdanti occurrendum foret. Remedia adstringentia in dyspepsia commendata[69]), ut e. c. *gummi kino*[70]), vix tuto adhiberi posse, credimus. Nec *oxydo bismuthi*[71]) (excepta complicatione dyspepsiae cum cardialgia), favemus. *Mercurium* dyspepsiae opponere velle, quin obstructio hepatis aut alterius visceris ad ejus usum impellat, absurdum est[72]). Quid ab aci-

65) Decorticata, rasa, aceto infusa, seu cum jusculo carnis, cremore lactis decocta, pro carnium intinctu.

66) Johnson l. c. p. 85.

67) Ad granum semis bis de die (J. L. Bardsley in *hospital facts illustrative of the new remedies etc. Lond.* 1830).

68) Ad grana tria horâ somni.

69) Milliot ergo ventriculi imbecillitas stypticis curanda. Paris. 1579; — Bazin ergo imbecillitati ventriculi adstringentia. Paris 1635.

70) Carron *sur l'usage de la gomme kino .... dans la dyspepsie* (*Journ. général de médecine. T.* 31. p. 241. 353).

71) Thuessink in *Geneesk. magaz. D.* 3. *St.* 3. *No.* 11.

72) Strages, quas sic dictae *blue pills* (ex mercurii vivi drachmis duabus cum conservae rosarum drachmis tribus extincti, addita succi liquiritiae drachma una ut fiant pilulae) inter Anglos mihi in Italia obvenientes edere solent, tranquille adspicere nequeo. Et jure Broussais (l. c. p. 171): „*L'usage trop prolongé du calomel, du sublimé corrosif, des sels purgatifs est encore plus pernicieux*".

acidis mineralibus[73]) in dyspepsia expectari possit, non intelligimus.

Auxilia externa.

4. In admittendis *auxiliis externis* minus sumus scrupulosi. Spectant huc: *balnea* tam *maris* (vigente adhuc aegroti aetate subque ejus conditione plus minus plethorica) quam *aquae dulcis tepidae*[74]) (inprimis si quid arthritici lateat, aut transpirationi prospiciendum sit); — *clysteres*, potissimum Kaempfii[75]); — *calor*[76]), graviori in casu, ope *cucurbitulae siccae*[77]), vix tamen, nisi alter simul lateat morbus, per *ustionem*[78]), regioni stomachi admotus; — *frictiones* epigastrii dorsique[79]), ope manus, *opio in saliva soluto*[80]), *spiri-*

73) Ackermann in Baldinger's *neu. Magaz. B.* 6. p. 507.

74) „.... *l'eccesso della tavola aggregava seguaci ai bagni (di Roma), onde il tepore ajutasse la pigrezza dello stomaco e del ventre aggravato. Quindi leggiamo in* Giovenale *che si recasse nelle terme il pavor tuttor crudo negli intestini; e* Orazio *disse indigesti e tumidi ci laviamo.* Plutarco *vuol, che Tito morisse nel bagno*" (Pauli Jovii episc. nucer. de humano victu ad Felicem Trophinum, Antistiten Theatinum epistola et inscriptio coenationis. Novocomii 1808. p. 72).

75) Cap. de hypochondriasi l. c. §. LXXVII. No. 5.

76) Abdomini impositis *vola manu* (Camerarius, memorabil. cent. V. No. 22), *pelle vulturis* (Schenk observat. lib. III. p. 129. — Paullini cent. IV. obs. 96), *sacculis aromaticis* (ex herbis majoranae, thymi, menthae etc.).

77) „Si inflatio est, prosunt admotae *cucurbitulae*; neque incidere cutem necesse est" (Celsus med. lib. IV. cap. V).

78) Albucasis chirurg. P. I. c. XXVIII.

79) Cum allio et aceto (Knic *klinische Anecdoten über die Sanitätsbeschaffenheit in Segedin. Pest.* 1788).

spiritu aromatico[81]); — *emplastra* pro re nata *irritantia*[82]), *sedantia*[83]), ibi opposita; — *hirudines* aut juxta ventriculi confinia[84]), aut ad anum, aut circa caput applicitae; — atque (in dyspepsia vere inflammatoria) *phlebotomia*[85]).

5. Quamvis *aquas soterias*, dyspepsiae caussis adnumeraverimus[86]); nihilominus illas, debitos inter limites, proque re nata resolventes[87]), acidulas[88]), tonicas[89]), ad dyspepsiam radicitus profligandam, cum aliis[90]) proponimus. Ipsa *aqua* Alia.

80) V. A. Brera *progr. del modo d'agire sul corpo umano per mezzo di frizioni fatte con saliva* etc. — Et *Samml. auserl. Abhandl. für prakt. Aerzte. B.* 17. *St.* 2. *p.* 463.

81) Balsamus vitae externus Hoffmanni mihi maxime in usu est.

82) R. Emplastri diachylon cum gummatibus q. s. ut obducatur aluta magnitudinis palmae. Adsperge pulveris tantari emetici drachmam semis. Applica.

83) R. Emplastri diachylon, ut supra: adsperge pulveris opii scrupulum unum, item camphorae rasae grana decem.

84) Johnson l. c. p. 85.

85) Cfr. A. Triboulet quaest. medica utrum secanda vena in indigestione? Douai 1761; — Gaultier-Claubry *observation sur l'utilité de la saignée dans certains cas d'indigestion et réflexions sur ce sujet* (Sedillot *recueil périod. de la soc. de méd. de Paris. T.* 13. p. 162).

86) §. LXIV. No. 3.

87) Edit. alterae Part. I. Vol. I. sect. II. cap. VI. §. XXXVIII. No. 27.

88) „Cur *acidulae* negliguntur tam naturales et mihi amabiles?" (querel. ventricul. p. 267).

89) Spadanae, Recobarienses, Mauritianae etc.

aqua fontis frigida [91]) et hîc laudem obtinuit. — *Galvanismum* per nervorum par octavum deductum [92]), medicis pericula cum hominum vita facientibus, relinquimus. Innocentior foret *magnetismus animalis* [93]).

Caput XIX.

De dolore epigastrii, cardialgiâ videlicet et neuralgiâ coeliacâ.

§. LXVII.

Definitio. Literatura.

Definitio. 1. Dolor epigastrii, nullius alterius evidentis morbi symptoma, quatenus aut ex ventriculo, aut ex plexu nervorum solari proficiscitur, *cardialgia* [1]), vel *neuralgia coeliaca* vocatur.

2. De-

90) Burserius l. c.

91) „Potui, nisi quid obstat, gelida aqua praestanda" (Celsus l. c.).

92) La Beaume *Monthly gazette of Health. Lond.* 1830. *Novembr.* p. 1126 („. . . *on alternate days for about a fortnight*"). Cfr. §. LXIV. No. 4.

93) Heinecken *Ideen und Beobacht. den thierischen Magnetismus und dessen Anwendung betreffend. Brem.* 1800. p. 51.

1) A graeca voce *καρδία*, cor, et *ἄλγια*, dolor, ac si dolorem cordis diceres, quod quidem falsum est; notum enim

2. Omnis aevi de cardialgia observata, vir de medicina summopere benemeritus [2]); non spretis dissertationibus inauguralibus [3]), peculiari studio habemus, *καρδιας* nomine veteribus venisse superius ventriculi orificium quo is oesophagum excipit, id quod ex variis HIPPOCRATIS locis (ut Prorrhet. I. II), ex THUCYDIDE (lib. II. ubi de peste attica Historicus agit), ex NICANDRO (Alexiph. vere. XIX) et GALENO (lib. VIII. de composit. med. sec. loc.) elucet. Posteaquam vero compertum est, non solum sinistrum stomachi osculum dolori patere, sed universam ventriculi substantiam perinde; ne novum condere vocabulum oporteat, nomen *cardialgiae* cuivis ventriculi dolori tributum fuit. *Synonym*: *Gastrodynia* (a GR. *Γαστὴρ*, ventriculus, et *ὀδύνη*, dolor), *gasteralgia* (a GR. *Γαστὴρ*, stomachus et *ἄλγος*, dolor), *cardiodyne, periadynia, cardiogmus, cardiognomum, dyspepsodynia, dolor cardialgicus, cardiacus affectus, passio cardiaca, morbus cardiacus, cardilaca, dolor ventriculi, colica ventriculi, spasmus ventriculi.* ITAL. *mal di stomaco.* GALLIC. *Colique d'estomac, passion d'estomac, mal au ventre.* ANGLIC. *Pain in the stomach.* HISP. *Dolor de estomago, colica de estomago.* LUSIT. *Dores do estomago.* GERM. *Magenweh, Magenschmerz.* BELG. *Maagziekte; maagpyn.* DAN. *Mavepine, mavesmerte.* SUEC. *Magvärk, magve.* ISLAND. *Magaverkr.*

Literatura.

2) WENCESLAUS TRNKA DE KRZOWITZ S. R. J. eq. med. doct. in R. univ. Pestiensi pathol. Prof. P. O. historia cardialgiae omnis aevi observata medica continens. Vindobonae 1785. — Bona hujus operis exstat versio germanica. anno 1788. Lipsiae edita.

3) LOJECIUS diss. de cardialgia. Basil. 1607; — HETTENBACH diss. de (oris) ventriculi mordente dolore. Viteb. 1610; — CRAFFT diss. de *καρδιαλγια*. Basil. 1621; — SENNERT diss. de cardialgia. Viteb. 1622; — KEST diss. de cardialgia.

dio collegit*). Nostro tempore *cardialgiae doctrina*

Basil. 1623; — BRENDEL diss. de cardialgia. Jen. 1630; — MICHAELIS diss. de cardialgia. Lips. 1636; — FRIDERICI diss. de cardialgia. Jen. 1671; — GLASER diss. de *καρδιαλγια*. Basil. 1672; — MEUSEL diss. de cardialgia. Ultraj. 1678; — MEIBOMIUS diss. de cardialgia. Helmst. 1679; — CRANZ diss. de cardialgia. Gies. 1682; — WILMERDINGH diss. de cardialgia. Leid. 1682; — CAMERARIUS diss. historiae cardialgiae sublatae. Tub. 1683; — WEDEL diss. de cardialgia. Jen. 1688 (et diss. de cardialgia ex epitome praxeos medicae. Jen. 1719); — ALBINUS diss. de cardialgia. Francf. ad Viadr. 1691; — LANGHANS diss. de cardialgia. Altd. 1694; — VESTI diss. de cardialgia. Erf. 1697; — HUTH diss. de cardialgia. Argent. 1698; — SUTERUS diss. casus cardialgiae. Basil. 1699; — HUSIUS diss. de cardialgia. Groening. 1704; — SPERLING diss. de cardialgia. Viteb. 1704; — ZEHNER. diss. de cardialgia. Witteb. 1704; — RAST diss. de cardialgia. Regiom. 1713; — ERYTHROPEL diss. de cardialgia. Lugd. Bat. 1715; — SCHAPERUS diss. de cardialgia. Rostoch. 1720; — VAN DER DOES diss. de cardialgia. Lugd. Bat. 1725; — LUDOLFF diss. casus cardialgiae. Erf. 1725; — SPIES diss. de doloribus ventriculi. Helmst. 1729; — FR. HOFFMANN diss. de dolore cardialgico. Hal. 1731; — JVO. STAHL diss. de cardialgia. Erf. 1731; — VIERTHALER diss. de colico ventriculi spasmo. Lugd. Bat. 1732; — ALBERTI diss. de colica ventricul. Hal. 1735; — JOH. AD. WEDEL diss. de cardialgia. Jen. 1742; — JUCH diss. de cardialgia. Erf. 1743; — SCHERFF diss. de spasmo ventriculi. Jen. 1743; — ORTH diss. de cardialgia etc. Wirceb. 1750; — RICHTER diss. de cardialgia. Goett. 1750; — A MÜLLER diss. de cardialgia. Vindob. 1762; — ZAGII diss. de cardialgia. Lugd. Bat. 1765; — ROLFINK diss. cardialgiae scrutinium theoretico practicum. Jen. 1767. — UCROCZY diss. de cardialgia. Tyrnav. 1773; — LUTHER (BUHLE?) diss. de car-

ctrina ulterius exculta est **) (praeter scriptores dissertationum [4]) atque monographiarum morborum ventriculi [5])) operâ Caille [6]), Odier [7]),

Len-

dialgia. Erf. 1776; — Pardini diss. de cardialgia. Vienn. 1783; — Van Rossum diss. de cardialgia. Lovan. 1784.

*) Si talis farinae multae exstarent morborum monographiae, praesentis operis mei elaboratio longe facilior fuisset.

**) Schmidtmann de augmentis, quibus medicina quoad pathologiam et therapiam cardialgiae spatio quinquaginta annorum locupletata est; in Summa observ. prax. med. Part. III. cap. 9. 1826. — Cfr. Baldinger's *neues Magaz. für Aerzte. B.* 13. *St.* 1.

4) Class diss. cardialgiae natura et medela. Hal. 1790; — Behrends diss. de cardialgia. Francf. 1792; — Seelmatter diss. sistens pathologiam et therapiam dolorum ventriculi. Jenae. 1795. — Apel diss. de cardialgia. Erford. 1796; — Acrel diss. de gastrodynia. Upsal. 1797 (Rudolphi *Schwedische Annalen. Heft* 1. p. 210); — Scheidler diss. cardialgiae brevis nosologia — ac morbi feliciter curati historia. Giessae 1800 (Posewitz *Journ. für Medicin. Heft* 2. *No.* 12); — Wiessner de spasmo ventriculi. Viteb. 1802; — Otto diss. de cardialgiae causa huicque remedendi ratione multiplici. Francf. 1805; — Marcot *essai sur le crampe nerveux de l'estomac. Paris* 1805; — Erdmann diss. de cardialgia. Viteb. 1809; — Chr. Vogel diss. de cardialgia. Lips. 1820; — Haerling diss. de cardialgia. Lips. 1827. — C. Schneider diss. de gastralgia. Pesth. 1830.

5) Cap. XIV. §. XLVII. 2.

6) *Sur les douleurs qui se manifestent à la région de l'estomac* (*Mémoires de la soc. R. de médec. Vol.* 8. 1786).

7) *Von den antispasmodischen Wirkungen des Wismuthkalchs* (Magisterium Bismuthi). Ex *Journ. de médecine. T.* 68. p. 49. in *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 12. *St.* 2. p. 326.

Lentin [8]), Thilenii [9]), J. Kaempf [10]), Dreyssig [11]), quibus alios, inferioris ordinis [12]), adjungere aequitas impedit. Debitum autem laudis tributum accipiant, qui fundamenta pro *doctrina de neuralgia coeliaca* (morbo diu cum cardialgia confuso) posuere Autenrieth [13]), Lobstein [14]), Stiebel [15]) et

8) *Beyträge zur ausübenben Arzneywissenschaft. Leipz.* 1789. p. 213.

9) *Medicinisch - chirurgische Bemerkungen. Frankf.* 1789. p. 211.

10) Enchiridium medicum; cura Kortum. Francf. ad M. 1792.

11) *Handwörterbuch der medicinischen Klinik. B.* 2. *Th.* 1. *Erf.* 1807.

12) F. Schlüter *über den Magenkrampf, dessen Ursachen, und Heilung, und über die Erhaltung der Gesundheit des Magens überhaupt. Braunschw.* 1797; — G. C. Conradi *praktische Bemerkungen über die beiden gewöhnlichen Gattungen des Magenkrampfes* (Hufeland's *Journ der pr. Heilk. B.* 4. *St.* 2. p. 20); — Articulus *Cardialgie* in *Dictionnaire des sciences médicales. T.* 4; — J. P. T. Barras *traité sur les gastralgies et les entéralgies ou maladies nerveuses de l'estomac et des intestins. Paris* 1827; — A. F. Fischer *über die Erkenntniss und Heilung der Krankh. des Magens mit besonderer Berücksichtigung des Magenkrampfes zur Belehrung aller die daran leiden. Nürnb.* 1830; — Articulus *Cardialgia* in *Encyclopädisches Wörterbuch der medicinischen Wissenschaften. B.* 6.

13) Diss. de neuralgia coeliaca. Auctore J. C. Bronner. Praesid. Autenrieth. Tubing. 1811.

14) De nervi sympathici humani fabrica usu et morbis. Parisiis 1823.

15) *Kleine Beyträge zur Heilwissenschaft. Frankf. a. M.* 1823.

et Bruck[16]). Dolendum illis fundamentis jam hypotheses superstructas fuisse[17]).

§. LXVIII.

Symptomata. Necroscopia.

1. Dolor epigastrii (exemplo rarissimo praevio sensu summae voluptatis ingruens[1])) est nunc obtusus[2]), mediocris[3]), atrox[4]); nunc gravans[5]), disten- Symptomata.

16) *Beobachtungen und Ansichten über die Heilkraft Driburgs* (Hufelvnd's *Journ. der pr. Heilk.* 1831. *April.* p. 48).

17) Sachs *Grundlin. z. ein. natürlichen dynamischen Systeme der pr. Heilkunde.* — Jahn *Bemerkungen über die Entzündung des Rückenmarks, der Stimmnerven und der Ganglien* (*Medicinisch. Conversations-Blatt.* 1831. *Nachtrag. No.* 1. 2). — Gielt fragmenta pathologica de neurogangliis. Monach. 1829. Cfr. Horn's *Archiv.* 1832. *Nov. Decemb. No.* 3.

1) „Venustissima foemina aetatis annum vigesimum tertium numerans, me die 15. Septembris 1800 adivit, floridâ facie et corpore subpingui, ut consilium peteret pro morbo, qui multorum remediorum usu auferri per annum et ultra non potuit. A partu praematuro et difficili, haec sanguinem fere continuo ex utero amittit, ita ut ad concubitum inepta et marito taediosa reddatur. Sed haec non tam extraordinaria; magis vero illud, quod cardialgiae subinde subjecta, priusquam dolor atrox ventriculum prehendat, *sensationem* circa hunc *tam gratam ac voluptate plenam experiatur, ut cum venerea voluptate sub coitu conspiret.* A cortice peruviano aliisque similibus pejus se habuit. Suasi elixir acidum Halleri, et explorationem uteri“ (Ex schedis paternis).

2) J. Baader observat. med. 13.

3) N. Chesneau observ. med. lib. III. c. 1. obs. 3. p. 197.

distendens[6]); nunc mordens lancinansve, pungens, terebrans ac veluti telo perforans[7]); nunc discerpens[8]), constringens, contorquens[9]); nuncque ardens[10]), algens[11]). Dolorum ejusmodi acer-

4) Vidi aegros desperabundos ob doloris saevitiem humo se volutantes, res oblatas dentibus lacerantes, verbo sese veluti rabiosos gerentes; ita ut aegrotorum, a TRNKA allatorum (l. c. p. 10), passiones longe superarent.

5) Aegroti se exprimunt: ac si lapis molaris regioni ventriculi incumberet. Sunt qui simul sensum aberrantis gulamque petentis globi experiantur (GOCKELIUS consil. et obs. med. No. 16. p. 178).

6) Detrahi sibi stomachum aeger SMETII sentiebat; cibis autem pleno dolore minus molesto (Miscell. med. lib. X. p. 363).

7) Cujusmodi sensum habuere Religiosus BILGERI (apud G. HORSTIUM epist. et consil. med. lib. I. sect. II. epist. 11); — Helvetus BONETI (sepulcr. anatom. lib. III. sect. VII. obs. 22); — Aurifaber ETTMÜLLERI (collegium consultator. cas. VI. opp. Tom. II. P. II. p. 137), et chirurgus FORESTI (observ. et curat. lib. XVIII. obs. 23. 27).

8) Mulieri lactanti BINNINGERI stomachus prae dolore rupturus videbatur (observ. et curat. med. cent. III. obs. 63 et 82).

9) Haud secus, ac si funis in modum stomachus contorqueretur (SAUVAGES nosolog. method. class. VII. ord. IV. gen. XXI. spec. 7).

10) „Tantus saepe ardor infestat stomachum, inquit J. F. HERTOD (crocologiae cap. XV. p. 155), ut ardentem carbonem substratum jurares.“ Et „quando eructare volunt“ addit F. PLATERUS (prax. med. Tom. II. De doloribus cap. XI) „vehementem dolorem sentiunt, intercluso velut igne flammeo, nec erumpere valente“.

11) LENTILIUS (miscell. med. pract. Part. I. p. 291) narrat

acerbitas plerumque intra regionis ventriculi confinia continetur, interdum tamen extenduntur ad dorsum[12]), a dorso antrorsum[13]), ad oesophagum[14]), ad sternum[15]), atque ad scapulas[16]), palatum, dentes, nares et oculos[17]). Dolor cujuscunque demum generis plerisque revertitur[18]), exacerbatur[19]) vel mox ad ingesta[20]) (praecipue liquo-

de Religioso triginta trium annorum, in colicam a pueritia prono; qui postmodo de tanto *ventriculi frigore* querebatur, ut *glacies* in eodem haerere videretur. Et matrona triginta annorum, quoties fragis vescebatur, interno frigore, ac si glaciem comedisset, afficiebatur (*Medicische Anecdot. Th.* 2. *No.* 235).

12) G. Detharding Miscell. acad. nat. curios. cent. I. et II. append. p. 185.

13) „Quod rarum est, et inter centum cardialgias vix una occurrit taliter se habens“ (Ettmüller l. c.).

14) Meibomius diss. cit. §. XII. 15) Chesneau l. c.

16) Thonerus obs. med. lib. III. p. 136.

17) Lentilius l. c. Part. II. p. 414.

18) Sic *a pastu* recrudescebat dolor feminis Adolphi (Act. acad. nat. curios. Vol. II. obs. 159) et Chudenii (Act. med. Berolinens. dec. I. Vol. VIII. No. 3. p. 87), vetulae Goeritzii (Büchner Miscell. phys. med. math. a. 1729. Jul. Class. IV. art. VII. p. 454), virgini Thoneri (l. c.), ancillae Riedlini (lin. med. ann. V. August. 12), puerperae Wedelii (diss. de frustranea et inconveniente medicamentorum adhibitione. Part. II. c. IV. §. 4. p. 31), sartori Bauhini (apud Bonet op. c. lib. III. sect. VIII. obs. 44), vitriario Lentilii (iatromnemat. cap. XL. p. 178), viris Martii (observ. med. II. in G. H. Welschii sylloge cur. et obs. med.), Poterii (observ. et annot. cent. I. cap. 86) et Pozzii (Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 4. obs. 31).

19) Sic Baderi (observ. med. 12) militi, Hoffmanni (diss.

liquorum alcohol continentium [21]) et ciborum acidorum [22])), vel vero ubi digestio occipit [23]). Sunt qui dumtaxat jejuni [24]) aut noctu [25]) patiantur.

de imprudent. medicat. §. LI. opp. Tom. VI. p. 306) gravidae, ac civi et opifici VOGELII (BÜCHNER l. c. anu. 1728. nov. Cl. IV. art. IV. p. 1449).

20) Sic militi GARNERI (apud SCHENK l. c.), praefecto GOCKELII (consult. et obs. med. No. 16. p. 178) et virgini LENTILII (Eteodr. med. pract. Julii 14. p. 642. 751).

21) e. c. sumto vino Rhenano (ADOLPH. l. c.). Wilnae a. 1815. per transennam virum nobilem vidi, qui guttis aliquot vini aut cremati deglutitis, illico in atrocem epigastrii dolorem incidebat, per horae dimidium durantem, facie prius pallida, illico ex rubro caerulea reddita, ac si apoplexiae immineret insultus.

22) Sic in femina LINCKII (Act. acad. nat. curios. obs. 107).

23) BERGERI (Nov. act. Havniens. Vol. I. obs. 15. p. 171) virgini nonnisi una alterave a pastu post horam; — WEICKARDII potatori (observ. med. p. 116), ac post aliquot perinde horas ejusdem vetulae (*vermischt. med. Schrift. St.* 2. p. 143) dolor molestus erat.

24) Sic aeger SMETII l. c. — Et vacuo perinde stomacho tantum dolor lacessebat aegrum THOMPSONII (*Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 3. *St.* 1. p. 16).

25) Sic in juvene VOGELII (*Versuch einig. med. Beobacht. No.* 21), in milite *Wisbadiensi* (*Wisbadische Krankeng. No.* 5), in septuagenario HEISTERI (*med. chir. anatom. Wahrnehmungen. B.* 1. *No.* 637. p. 1053). Dolor noster *noctu* perinde vexabat virum BALLONII (epid. ephem. lib. II. p. 242), Religiosumque CHESNEAUII (l. c.) dum ad chorum surgeret, a primo semper somno RIEDLINI (curat. med. millenar. No. 497) aegrum, alternis noctibus BARTHOLINI (hist. annot. rara cent. III. hist. 50) filium,

tur. Plurimos dolor in certis horis[26]), et nonnullos periodice[27]) affligit, quo ultimo in casu accessus a bihorio[28]) ad horas octo[29]) protrahi solet. In quibusdam doloris perceptio solum a somno suspenditur[30]).

2. Doloris epigastrii pro re nata socia sunt: anorexia, sitis, hypochondria tensa, suspensa, dolentia, cartilaginis xiphoidis introvulsio[31]), singultus[32]), inflatio ventriculi, ructus, flatus, constrictio faucium[33]), nausea, vomituritio, vomitus, ab- Alia.

et bis per hebdomadem matronam HOLDEFREINDI (*Erzählungen merkwürdiger Krankengeschicht. No.* 6. p. 32).

26) Sic virgo HEMMANNI (SCHMUCKER *vermischt. chir. Schrift. B.* 2. *Abtheil.* 7. p. 184) et studiosus HANNEMANNI (Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 4. obs. 61).

27) Ita apud POTERII (observ. et annot. cent. I. cap. 24) quadragenarium et alium nobilem (insign. curat. et singul. observ. cent. 1. cap. 43), apud LANZONII (Miscell. acad. nat. curios. cent. VIII. obs. 11) monialem, et apud GUARINONII (consil. LXX) feminam. Cfr. CLERK *Neue Versuche und Bemerk. aus der Arzneyk. einer Gesellsch. zu Edinb. B.* 4. *No.* 19. p. 413.

28) ADOLPHI l. c. LENTILIUS l. c. 29) MARTIUS l. c.

30) Sic plerumque in aegrotis plica laborantibus.

31) „A spasmo cardialgico vidimus cartilaginem xiphoidem introrsum tractam“ (KLEIN interpretationes clinic. titul. *cardialgia*).

32) Molestus observantibus LUDOLFF (diss. cit.); PRINGLE (*Neue Versuche und Bemerk. einer Gesellsch. zu Edinb. B.* 2. *No.* 12. p. 282), et POMME (BALDINGERS *neues Magazin für Aerzte. B.* 4. *St.* 6. p. 514).

33) GOCKELIUS l. c.; — RAYGER Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 4. obs. 10; — SIMS *Bemerkungen über epidemische Krankh. Kap.* 3. p. 6.

abdominis tormina, anxietas [34]), raucedo [35]), aphonia*), dyspnoea [36]), syncope [37]), febris [38]), dolor capitis, epistaxis [39]), amaurosis [40]), vertigo [41]), status apoplecticus [42]), somni turbulenti [43]), evigilatio cum pavore [44]), delirium [45]), convulsiones [46]), tremor [47]), pruritus cutis [48]), frigus extremitatum [49]), sudor veluti morientium [50]) et debilitas.

3. Post

34) Alberti diss. de absorbentium utilitate et damnis §. 3. p. 11; — Ludolff, Garneri ll. cc.; — Forestus l. c. obs. 20.

35) Plater l. c. p. 426.

*) Lentilius, Ludolff, Goeritz ll. cc.

36) Ettmüller, Garneri, Pozzis, Hannemann, Lentilius, Riedlin ll. cc.

37) Adolphi, Camerarius, Plater, Pomme, Riedlin, Amatus, Bauhinus, Forestus, Horstius ll. cc.; — Goelicke diss. de cardialgia syncoptica. Francf. ad Viadr. 1727.

38) Amatus, Chesneau, Lanzoni, Sims, Riedlin, Hoffmann ll. cc.

39) Dethardinc l. c.

40) Marteau in Vandermonde *journ. de médec. T. 4.*

41) Brück *Beobachtungen und Ansichten über die Heilkraft Drisburgs* in Hufeland's *Journ. der pr. Heilkunde* 1832. *Mai* p. 110.

42) Hemman l. c. 43) Alberti l. c. 44) Poter l. c.

45) Riedlin, Hildanus apud Trnka l. c. p. 363.

46) Amatus, Linkius, Pringle, Heister, Binninger, Pomme, Hannemann ll. cc. — Vicat delectus observationum pract. ex diario clinico. obs. 34. p. 301.

47) Fabri, Rayger, Lentilius ll. cc.

48) Schuster Act. acad. nat. curios. Vol. VII. obs. 50.

49) Weickard l. c. — Fabri insignes curationes. No. 38.

3. Post mortem conspiciebantur (ne dicamus de ventriculi inflammatione, induratione, suppuratione, exulceratione, perforatione, utpote debitis locis commemorandis*)), stomachi situs morbosus[51]), adcretio ad vicina[52]), flavedo[53]), bipartitio[54]), diverticula[55]), nexus cum ducto choledocho[56]), volumen auctum[57]), imminutum[58]), vermes[59]), calculi[60]), sanguis[61]) in eo, tumores hepa- Necroscopia.

50) Goeritz, Holdenfreind ll. cc.

*) Videatur interea Morgagni de sedib. et causs. morbor. Epist. XXIX.

51) Cap. XV. §. LII. No. 6. casus Bergeri.

52) Ad hepar (Bauhini apud Bonet l. c. obs. 44) ad pancreas (ibid. obs. 50).

53) Plater l. c. p. 418.

54) Cap. XV. §. L. No. 3. Casus Heisteri, Delii, Morgagni, Ludwigii.

55) Ibid. casus Cohauseni.

56) Ibid. No. 6. casus Zacuti Lusitani.

57) Ibid. §. LI. No. 3. observatio Grilleri, §. L. No. 4. illa Lieutaudii.

58) Ibid. No. 2. Casus Riolani, Foresti, Fr. Hoffmanni.

59) H. Saxonia praelect. pract. P. II. cap. 7. §. 4 (ori ventriculi ita tenaciter adhaerentes ut vix avelli possent); — Bonet l. c. obs. 14. §. 1 (in ventriculi cavo bini vermes); — Sauvages l. c. gen. XX. spec. 10 („J. Bezac accitus quondam fuit in oppidum Frontignan, ubi cardialgia plures e medio sustulerat. Secto cadavere invenit vermes ita tunicis ventriculi adhaerentes, ut eum perforaverint").

60) J. Bilgerus apud G. Horstium epist. et consil. med. lib. I. sect. II. epist. 11 (Calculi triginta et amplius fundo ventriculi tenacissime adhaerentes); — W. Hofferus Hercules med. lib. III. c. 1 (Lapilli granorum pomi granati instar sese mutuo amplectentes, ut binas manuum volas

hepatis[62]), calculi biliosi[63]), morbi cystidis felleae*), intestinorum**) mesenterii***), pancreatis[64]), omen-

implerint); — SCHULTZ Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 3. obs. 86 (calculus magnitudinis avellanae in fundo ventriculi); — HESSUS apud SCHENK obs. med. lib. III. Vol. I. obs. 97 (calculi novem ponderis unciarum quatuor et semis); — CARDANUS de subtilitate lib. II. tract. V. contradict. 9 (calculus ovo aequalis); — GARNERUS apud SCHENK l. c. (calculus ovum aequans, aliquatenus asper, cinereus, durissimusque ponderis unciarum quatuor); — LANZONIUS Act. acad. nat. cur. Vol. I. obs. 64 (calculi decem, quorum major unciam ponderabat). Cfr. Cap. XXV. §. CI. No. 4.

61) MERMANNUS apud BONETUM (l. c. sect. VII. obs. 15) refert: „Princeps quidam corpore obeso aetateque annorum plus minus quinquaginta quatuor, nephriticis ac ventriculi doloribus diu multumque conflictatus, viribus jam debilitatis nigra dejiciebat per plures dies; ac tandem syncope oborta intra dimidium horae spatium exspiravit. Secto corpore ventriculus *sanguine* concreto semiplenus, et in cavo jecinoris manifesta continui solutio, venaeque portae disruptio."

62) COITERUS observ. anatom. chirurg. miscell. p. 114.

63) BORICHIUS Act. med. philos. Hafniens. Vol. IV. obs. 36 (in cystide fellea frustum oblongum coagulatae bilis).

*) MEEKREN obs. med. c. 46.

**) BONET sepulcr. lib. III. sect. VII. obs. 39. addit. obs. 2. sect. XIV. obs. 47; — FABR. HILDAN cent. II. obs. 74; — *Histoire de l'acad. R. des sciences* 1703. p. 51; — *Mémoires de l'acad. R. de Berlin* 1759. p. 39; — LENTIN *Beyträge. B.* 2. p. 218.

***) BONET l. c. sect. XIV. obs. 47. — MORGAGNI de sed. et caus. morbor epist. XXXIX. art. 5. 9.

64) BAADER, POZZIS ll. cc.; — BONET l. c. lib. III. sect. VIII.

omentum testiculo adnatum[65]), cartilago xiphoides introvergens[66]); cor praegrande[67]).

§. LXIX.

C a u s s a e.

1. Dolor epigastrii a parentibus ad filios descendisse observatus est [1]). Haud pauci peculiaris idiosyncrasiae culpâ ad illum dispositi sunt [2]). Ita pueri, Praedisponentes.

obs. 49; — VIRIDET *traité du bon chile. T. I.* p. 29; — WESTENBERG in *Harl. Abhandl.* et in *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 7. p. 297.

65) Cap. XV. §. LII.

66) Cap. XIII. §. XLI. 4. — BALLONIUS l. c. p. 242.

67) Ephem. nat. cur. dec. I. ann. 4 et 5. obs. 31. — *Salzburger medicinisch chir. Zeitung* 1811. p. 188.

1) Narrant MARCARDUS (*medicin. Versuche. Th.* 2. No. 5. p. 183) de puero a matre et DOLLFUSIUS (Commerc. liter. Norinberg. T. XII. 1742. hebd. 38. No. 2. p. 303) de gravida, cujus perinde mater cardialgiae decennium, inprimis vero dum isthanc aegram utero gestasset, fuit obnoxia.

2) WEBER (not. 1. in TISSOT *Abhandl. von den Nerven und ihren Krankheiten. B.* 3. *Kap.* 13. §. 51. p. 136) feminam novit, cui *aqua Coloniensis* cardialgiam accersit. HOYERI (Act. acad. nat. curios. Vol. IV. obs. 34) femina junior toties atrocissima cardialgia affligebatur, quoties *allio* vescebatur. WEPFERUS (Miscell. acad. nat. curios. dec. II. obs. 171. schol. p. 309) novit matronam, quae degustato *aceto* aut comesto *fructu crudo* sive dulci sive acido, protinus saeva cardialgia correpta fuit. Similem etiam casum E. STAHL (diss. de morosis aegris. Hal. 1714. §. 41. p. 34) memorat, aliumve in egregio medico novocomensi CARLONI observavi, utpote qui ab ingestis paucis *succi citri* vel *aceti* guttis, stomachi dolore obnoxius evadit. Idem accidit doctori LAENNEC, dum *gelatinam cydoniorum* come-

pueri, puellae et in genere homines temperamento praeter modum sensili praediti [3]). Legitur de cardialgia endemica*).

Excitantes. 2. Excitant dolorem epigastrii alimenta tenacia [4]), pinguia [5]), salita [6]), flatulenta inprimis ad fer-

debat (VERNIÈRE in *Répertoire d'anatomie et de physiol. par Mr.* BRESCHET T. 4). Frequentissime autem mihi epigastrii dolor obvenit ex *fragarum* esu, et quidem cum lipothymiae sensu in filio meo adoptivo *Victor* quem mortuum deploro. Plurima similia exempla fasti medici exhibent (*Medicinische Anecdoten. Th.* 2 *No.* 235). Contrario pater meus ex esu omnium fructuum horaeorum doloris ventriculi periculum incurrebat, exceptis fragis, quas impune ad libitum comedere potuerat. Nec desiderantur cardialgiae constanter post esum *raparum* (PAULLINI de nuce moschata. sect. I. P. III. membr. I. cap. 8. §. 6. p. 457), *alaudarum* (Act. acad. nat. curios. Vol. III. obs. 69) aliarumque avium (LANGWEDEL defensio Hippocratis p. 95) quid quod carnis bubulae (REES *practical observations on disorders of the stomach*) evolutae.

3) Facile itaque intelligitur morbum nostrum hystericis et hypochondriacis maxime familiarem esse, ut jure monuit, et exemplis alienis confirmavit TRNKA l. c. p. 35.

*) STADTHOVER in *Tübing. Blätter. B.* 2. *Heft.* 2. *No.* 4.

4) Ut farcimina (STORCH obs. clinic. ann. IV. Aug. class. IV. §. 3. p. 431), murenae (HAGENDORN histor. med. physic. cent. II. hist. 5), ostreae (RIEDLIN lin. med. ann. I. Jan. 19. p. 22), aselli (ibid. ann. III. Feb. 18. p. 113), rapae crudae (ibid. ann. V. Decemb. 7. p. 12, — PEZOLD obs. med. chir. select. 36), *caseus* (FABRI insignes curat. 36, — LENTILIUS eteodr. med. pract. p. 509, — PAULLINI de nuce moschata cap. 9. §. 11. p. 462), corium lardi fumo duratum (HILDANUS cent. IV. obs. 33), grana avenae (THIBAULT *neue Samml. auserl. Wahrnehm. aus allen*

fermentationem prona[7]), calida[8]), potus frigidus[9]), cerevisiae[10]), liquorum fermentatorum[11]), aro-

Theilen der Arzneyw. B. 5. No. 51. p. 339. — BUSSIÉRE apud BAYLE Hamb. Magaz. B. 22. p. 553).

5) Ut oleum lini (WEDELIUS diss. de frustranea et inconvenienti medicamentorum adhibitione. Jen. 1715. P. II. c. 4. §. 4), cibi oleosi (Annal. Wratislaw. Tent. 37. ann. 1726. Aug. cl. II. art. 3. §. 4. p. 193), fungi in butyro frixi (ETTMÜLLER colleg. consultat. cas. 6. opp. T. II. P. II. p. 137).

6) Ex esu halecum desuper sumti bis elixirii proprietatis drachmas tres (STORCH observat. clinic. ann. VIII. Jul. Cl. IV. p. 517).

7) Ut fructus horaei (HEISTER l. c. No. 170; — TREVIUS Commerc. lit. Norimb. T. IV. ann. 1734. heb. 5. p. 34), cerasae inprimis (RIEDLIN curat. med. millenar. No. 497; — GRONERUS Commer. lit. Norimb. T. III. ann. 1733. heb. 24. p. 189; — GOERITZIUS Annal. Wratislaw. Tent. 33. Jul. cl. II. art. 3. §. 3. p. 40) uvae et lacticinia (RITTERUS Nov. act. acad. nat. curios. T. V. p. 33), lac semi coagulatum (AMATUS curat. med. cent. VI. cur. 56), serum lactis (STORCH l. c. Febr. cl. V. No. 5. p. 126), lactuca (BÜCHNER Miscell. phys. med. math. ann. 1727. Jun. cl. II. art. 4. p. 344), cucumeres aceto, pipere et sale conditi (BINNINGER obs. et curat. med. cent. VI. cur. 56).

8) FORESTUS obs. LXVIII. obs. 24.

9) Inprimis calente corpore sumtus (LENTILIUS miscell. med. practic. P. I. p. 61; — GLASERUS diss. de chlorosi §. 21; — SCHERFF diss. de spasmo ventriculi; — RHODIUS obs. med. cent. II. obs. 71; — SIMS *Bemerk. über epidem. Krankh.* cap. 3. p. 60; — TREWUS Commerc. liter. Norimb. T. IX. ann. 1739. heb. 39. p. 305). De cardialgia ex potu frigido utpote incolis Americae familiari loquitur PASCALIS (*The medical Repository of original essays and intelligence relative to Physic, Surgery* etc. *T.* 4).

aromatibus conditorum[12]), theae[13]), cofeae[14]); medicamenta terrestria[15]), salina praeque omnibus *nitrum*[16]), emetica[17]), cathartica[18]), drastica

10) Pelargus *med. Jahrg.* 2. p. 457.

11) Ut spiritus frumenti (Schmucker *vermischte chirurg. Schrift. B.* 2. *Absch.* 7. *Bemerk.* 31. p. 204; — Baader l. c. obs. 28; — Hoffmann in Poterii obs. cit.; — Pohlius diss. de callositate ventriculi ex potus spirituosi abusu. Lips. 1771. p. 11), vinum (Adolph l. c; — Riedlin curat. millenar. No. 278; — Breynius in Leske *auserl. Abhandl. med. pr. und chirurg. Inhalts aus den phil. Transact.* 24. 2. *No.* 35. §. 1. p. 129; — Donauer apud Büchner l. c. ann. 1730. Decembr. cl. IV. art. 8. p. 1525; — Verzascha observ. medic. 48; — Lotichius observ. med. lib. IV. c. 1. obs. 6)

12) Vinum cum zingibere et pulvere granorum paradisi haustum (Forestus l. c. obs. 21. 24).

13) Riedlin curat. med. millen. No. 46.

14) Pomme l. c. p. 154. — Lentin *Beyträge No.* p. 714.

15) Ex abusu pulverum (Hagendorn hist. phys. med. cent. II. hist. 6; — Alberti Act. acad. nat. curios. Vol. II. obs. 139), lapidum cancrorum (Alberti diss. de absorbentium utilitate et damno in praxi medica. §. 3. p. 11), pilularum (Ballonius Paradigmat. 110). Cfr. cap. XXV. §. CI. 4.

16) Quamvis nitrum nunquam ad magnas illas doses, quibus alii medici glorientur, praescribam; nihilominus plus vice simplici sub illius usu cardialgias observavi.

17) Poterius obs. et curat. cent. I. cap. 32; — Hannemann Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 4. obs. 61; — Meibomius diss. de leniore medic. eximio usu. Helmst. 1692. §. 7; — Fr. Hoffmann diss. de medicis morborum causa. §. 14. opp. supplem. II. Part. I. p. 504.

18) Bartholinus Act. philos. medica. Hafn. Vol. I. obs. 121. p. 213; — Riedlin lin. med. ann. V. heb. 6. p. 722; —

stico-emetica[19]); narcotica maximeque folia digitalis[20]), venena[21]); vermes[22]), hirudines[23]), in-

PLATER l. c.; — LORRY *von der Melancholie. B.* 1. *Th.* 1. *Kap.* 6. p. 261; — De lethali adeo ex *aloe* cardialgia legitur apud BONET (sepulchr. lib. III. sect. VII. obs. 35).

19) GOCKELIUS gallicin. med. pract. cent. II. consil. 22. — Saevas cardialgias ex usu remedii sic dicti *Le Roy* observavi.

20) Post diuturnum ejusmodi remedii usum, adeo ecchymomata in superficie interna ventriculi conspexi.

21) ETTMÜLLER colleg. consultat. cas. 6. opp. II. p. 137. — FORESTUS l. c. obs. 28 (pastillae venenatae), — ALBERTI diss. de ventriculi ardore §. 12. p. 12 (mercuriale secretum). Ex tinctura cantharidum consulto deglutita in femina vindobonensi, et ex eorum pulvere, ipecacuanhae loco a medicinae studioso vilnensi sumto, terribiles excitatas vidi cardialgias. — HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk.* 1832. August. p. 111 (vitrum contusum).

22) §. LXVIII. 3. Praeterea: ZACUTUS prax. admirab lib. II. obs. 31. med. princip. lib. II. obs. 11; — SCHULTZ Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 3. obs. 258; — HEISTER op. c. B. 1. No. 524. p. 879; — RIEDLIN lin. med. ann. V. Aug. 12. p. 825, et ann. VI. Febr. 21. p. 199; — CHESNEAU l. c. obs. 2. p. 197; — BENIVIENI de abditis morborum causis cap. 2; — DODONAEUS annotat. ad Benivieni l. c. cap. 85; — HELWIG obs. phys. med. 95. p. 299; — LEDELIUS Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 3. obs. 84; — STEGMANN ibid. dec. III. ann. 1. obs. 7; — BARTHOLINUS Act. med. philos. Hafn. Vol. 5. obs. 34. p. 11; — HAGENDORN hist. med. phys. cent. II. hist. 4.

23) RHODIUS obs. med. cent. II. obs. 72; — ZUINGERUS Miscell. acad. nat. curios. cent. VII. obs. 25; — HILDANUS l. c. cent. IV. obs. 38; — DESMILLEVILLE in HAUTESIERK *recueil. T.* 1. p. 172; — DOUBLE in *Journ. général de méd.* T. 24. p. 377.

insecta[24]), aliaque, si vera referantur, animalia[25]); porro nuclei[26]), ossa[27]), calculi[28]), metalla[29]),

24) Fel. Plater l. c. p. 444; — Fabricius Hildanus cent. IV. obs. 38. V. 29; — Observ. med. curios. de excretione vermis nunquam antea redditi. Wolfenb. 1723.

25) Limax (Binninger l. c. cent. V. obs. 63), piscis vivus (Borelli hist. et observ. medic. physic. cent I. obs. 9), lacerta (Linckius Act. acad. nat. curios. Vol. I. obs. 107), serpens, arges dictus, in os adolescentis obdormientis intrans (Hippocrates epidem. lib. V. D. 85), lacertae (Mattuschka *Beobacht. und Abhand. aus dem Gebiete der gesammt. Heilk. Herausgegeb. von den Direct. und Profess. des Stud. der Heilk. an der Universität zu Wien. B.* 1).

26) Cerasorum (Riedlin millenar. No. 497; — Wolffius Annal. Wratislaw. Tent. 31. 1725. Jan. cl. IV. art. 12. p. 77; — Groner in Commerc. lit. Norimb. 1733. p. 189), integrum fructus cornus (Riedlin lin. med. ann. 6. Octob. 11. p. 1149).

27) Cum brassica deglutitum (Riedlin l. c. ann. I. Juli 2. p. 192. — Brambilla *chir. pr. Abhandl. vom Phlegmone. Th.* 1. *cap.* 9 p. 191).

28) §. LXVIII. 3. observationes Bilgeri, Hofferi, Schultzii, Cordani, Garneri, Lanzoni. — Dobrzensky (Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 2. obs. 181) refert feminam, ubi vomitu arte excitato duos calculos, figura, colore, ac magnitudine amygdali similes, excrevit, a diuturna cardialgia cum anxietate fuisse liberatam. Vidit Gentilis (commentat. in Avicennam lib. IV. F. 1. Tr. 2) calculum gypsi instar durum, ovalem, nuci communi aequalem, post stomachi dolorem vomitu expulsum. — „*J'ai vu* (16. *Juillet* 1791) *à Hospital* (*Suisse*) *chez le médecin* Halder *un petit calcule d'estomac avec un noyau de cérise enclavé, qui fut rendu d'un paysan par un vomitif après avoir souffert une longue cardialgie*" (Ex schedis Paternis). — Helm

talla[29]), vitri frustulum*); violentiae externae, ut lapsus[30]), pugilatus[31]), contusio[32]), reclinatio corporis[33]), herniae**) etc.[34]); motus[35]), pathemata animi[36]), electricitas[37]), aer corru-

Bb 2 ptus[38]),

Beobacht. über Magensteine (RUST *Magaz. der gesammt. Heilk. B.* 20. p. 5 8).

29) Ut omnis generis instrumenta (BONETUS l. c. obs. 40 è SCHULTZIO), acus (BENIVIENI l. c. cap. XX. — HAGENDORN l. c. cent. I. hist. 81; — RUST *Magaz. der gesammt. Heilk. B.* 17. *Heft* 3. p. 556; — VILLARS in *Mém. de la société des sciences de Strasbourg. T.* 2. 1832. p. 292); — cultri cuspis (HEISTER l. c. B. 2. p. 161); — monetae (BLEULAND *anat. med. Schrift.* p. 114); — furca (HARLESS *Rheinisch-Westphäl. Jahrb.* 1825. *B.* 3. *St.* 3. p. 127) etc.

*) DUPONT *gazette de santé* 1825. *Février.* HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk.* 18 *Juli.* p. 105.

30) Subsequente fractura brachii (FORESTUS lib. XVIII. obs. 26).

31) Dicant Angli post certamen vulgo *boxen*; an a graeco vocabulo *πυξ*? (de pugilatu apud antiquos. Wiln. 1818).

32) Ex globulo nivis vide cap. XXIII. §. XCII. No. 11.

33) ODIER op. infra citando.

**) FRORIEP *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 38. *No.* 5. p. 80.

34) De cardialgia ex laesis gingivis legitur apud LENTILIUM (Miscell. med. pr. Part. II. p. 414), ex laeso capite apud SOLENANDER (consil. V. No. 16), ex rasura unguium apud GOCKELIUM (gallicin. med. pr. cent. II. cons. 22).

35) *Soda* apud nonnullas gentes *equitum morbus* dicitur (TH. MERMANN consil. lib. III. cons. 14. p. 195).

36) Terror matris ab casum infantis (PLATER l. c. p. 413), animi commotio a lapsu (SCHUSTER Act. acad. nat. curios. Vol. VII. obs. 50), imaginatio ex adspectu conatus vomitus exhibito emetico sorori (E. STAHL diss. de teneris

ptus[38]), vita sedentaria[39]), podagrae impedita evolutio[40]), suppressio scabiei[41]), menstruorum[42]), lochiorum[43]), haemorrhoidum[44]), fluoris albi[45]), sudoris[46]), tumorum[47]), ulcerum[48]); appli-

aegris. Hal. 1708. §. 19), moeror ex aerumnis (Vicat delect. obs. pract. ex diario clinic. obs. 32. p. 125; — Riedlin millen. No. 598; — Fr. Hoffmann med. ration. syst. P. IV. sect. II. cap. 2. obs. 1) et praecipue *ira* (Kanoldi ad annales Vratisl. supplem. I. art. 13. p. 131; — Hoffmannus l. c. obs. 9. — Ludolff diss. cit.)

37) Ex dolore gravativo regionis epigastriae tempestatem cum tonitru praedicit vir novocomensis mihi amicus.

38) Baker in *Arzneyk. Abhandl. von London. B.* 3. *p.* 89.

39) Praesertim inclinato antrorsum corpore, e. c. scribendo.

40) §. LXX. No. 1.

41) Vetillart du Ribet in Roux *journ. de méd. T.* 15.

42) Lentilius Misc. acad. nat. curios. dec. III. ann. 7. p. 120; — Vicat l. c. obs. 28. p. 115.

43) Riedlin curat. millenar. No. 968. p. 683.

44) Hoffmann l. c. obs. 4.

45) Negrini in *Journ. de médec. T.* 65. p. 59.

46) Praecipue pedum (Fahner *Beyträge zur prakt. und gerichtlich. Arzneyk. B.* 1. No. 9; — Lentin *Beyträge* l. c.; — Krebs *medic. Beobacht. B.* 1. p. 5; — Krügelstein in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 30. *St.* 5. p. 95).

47) Ita a struma disparente cardialgiam in matrona secutam refert Vicat (l. c. obs. 31), et Fr. Hoffmannus (l. c. Theses pathologicae §. XXI) vidit bis „parotidum tumores in sexu muliebri non adeo exiguos externis quidem applicitis evanuisse, sed brevi post cardialgiam cum angustia spirandi insecutam fuisse."

48) Swieten constitutio epidem. Lugd. Bat. p. 300; — Dreyssig in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 17. *St.* 3.

applicationes externae [49]), et frequentissime venus nimia, inprimis onania*).

3. Ex sequenti paragrapho quodammodo palam fient *caussae* cardialgiae *proximae*. Proximae.

§. LXX.

Diagnosis.

1. *Epigastrii dolor* proficisci potest: ex cute regioni istae imposita; ex summitatibus musculorum rectorum abdominis ac peritonaei et prolapsu mucronatae cartilaginis; ex lobis inferioribus pulmonum; ex pericardio et corde depulsis; ex arteria aorta et coeliaca; ex hydrothorace; ex hepate et cystide fellea, ex pancreate, ex liene, ex renibus, vesica et utero; ex mesenterio; ex intestino colon; ex plexu nervorum coeliaco exque ventriculo. Loci affect.

2. Ex *cute*: ubi *zoster* vel *anthrax* ad cordis scrobiculum evolvuntur [1]). Regionis istiusmodi exploratio quoque ad *hernias superiores lineae albae* [2]) et ad *introversionem cartilaginis xiphoidis* detegendas requiritur, ex qua ultima saepe cardialgias apud sutores, formas, et apud textores, jugum, epigastrio crebro admoventes, observavi- Ex cute.

49) Admotum temporibus ad somnum conciliandum linteolo croci odore imbuto (LEDELIUS Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 4. obs. 67).

*) Plane consentio cum SCHMIDTMANNO idem contendenti (l. c.).

1) Part. I. Vol. I. sect. II. cap. XIII. Vol. III. cap. VIII.

2) Cap. XIII. §. XLIII. 3.

cavavimus [3]). Ejusmodi cardialgia incrementum capit a brachiorum extensione, et ab ingressu ciborum in ventriculum, quem interdum vomitus subsequitur *).

Ex musculis rect.

3. Ex *musculis rectis abdominis* et *peritonaeo:* ubi hae partes superius rheumate et phlogosi laborant [4]). Dolor epigastrii tunc, ab attactu et trunci motu, augetur.

Ex pulmonibus.

4. Ex *pulmonum lobis inferioribus:* ubi hi lobi tuberculis referti sunt. Habitus aegroti potissimum istam, phthisicis familiarem cardialgiam designat [5]).

Ex peric. et cor.

5. Ex *pericardio et corde:* ubi hae partes invicem coalescunt, aut cor polypo aut hypertrophia laborat. Plurima de pulsante hac cardialgia alibi notavimus [6]).

Ex aort. et coeliaca.

6. Ex *arteria aorta et arteria coeliaca:* sub rerum positionibus in tractatibus de anevrysmate aor-

3) „Cartilago mucronata sterni, inquit BARBETTE (opp. chirurg. anatom. P. III. lib. I. cap. 4. §. 2. p. 389), frequentius, quam quidem practici annotant, indebite incurvatur, . . . sique mucrone ad interiora vergens ventriculum premit; unde appetitus prostratus, assumptorum vomitus, imo *ventriculi continuus dolor*, totiusque corporis atrophia. Quod vitium anatomiae periti facillime tactu deprehendunt, et interjecto paucarum horarum spatio curatione auferunt, quo aliàs ad annos plurimos homines miserrime divexantur.“

*) CONDROCHI opere supra (cap. XIII. §. XLI) citato.

4) P. I. Vol. III. sect. II. cap. XXX. §. CV. No. 6.

5) P. II. Vol. II. sect. I. cap. X. §. XLIV. 3.

6) P. II. Vol. II. sect. II. cap. VIII. IX. XII.

aortae deque motibus cordis et arteriarum vitia organica simulantibus, satis enucleatis [7]).

7. Ex *sero aut liquore purulento cavitatibus pleurae inclusis:* ubi diaphragmatis fornix anterior inde deprimitur. Talis cardialgia urinae profluvio largo profligari solet [8]). Ex hydrothorace.

8. Ex *hepate, cystide fellea, pancreate, liene, renibus, vesica urinaria, utero* et *mesenterio:* ubi conditiones, in tractatibus de morbis illorum viscerum designandae, ingruunt *). Ex hep. cyst. fell. pancr. lien. ren. vesic. uter. et mesent.

9. Ex *intestino colon:* ubi saburrae aut flatus in ejus portione transversa colliguntur [9]), Ex intest. colon.

10. Ex *plexu nervorum coeliaco:* ubi ille a caussis neuralgiarum generalibus [10]) tentatur. *Neural-* Ex plex. coeliaco.

7) Ibid. cap. XVI. XVII.

8) Rhodii pharmacopoeus cardialgia correptus cum difficili respiratione, sero copiosissime per urinas excreto inter quatuor ac viginti horas convaluit (obs. med. cent. II. obs. 70).

*) Interea audiantur aurea Lieutaudii verba: „*Rien n'est plus familier dans la pratique que l'usage des remèdes propres à l'estomac, indiqués par des douleurs que les malades rapportent à sa region; douleurs produites le plus souvent par des vices au foie, à la rate, au pancréas, à l'épiploon, au diaphragme etc.*" (*Anatomie historique et pratique. Nouvelle édit. augmentée par Mr.* Portal *T.* 1. *Préface p. III*). Cfr. Stosch *Magenkrampf als einziges Symptom von tödtlichen Leberkrankheiten;* in Casper *Wochenschrift für die gesammte Heilk.* 1833. *No.* 4.

9) Legitur (Schenk l. c. obs. 100. observante Camerario) doluisse quipiam circa stomachum, medicos cardialgiam esse ratos frustra remedia quaeque adhibuisse, donec alvo forti enemate mota dolor sopitus docuit, sedem suam in *colo*, stomacho contiguo, fuisse.

10) P. II. Vol. I. sect. II. cap. V.

ralgiam coeliacam nos coram habere *conjecturamus*, si saeviente epigastrii dolore, ventriculi functiones vix laesae sint et dyspepsia desit; si non solum viscera imperio paris nervorum vagi subdita, sed et illa quae nervo sympathico magno obediunt, in consensum trahantur, si dolor epigastrii cum aliis neuralgiis nexum agnoscat [11]), vel ex ignotis caussis lethalis evadat [12]), sique, quin anevrysma adsit, epigastrium pulset.

Ex ventriculo.

11. Ex *ventriculo:* ubi stomachi officium perturbatum est, acida eructantur, res deglutitae, praesertim alcohol [13]), molestias inferunt, et oesophagus, fauces, ac intestina simul laborant.

12. Ge-

11) Sic a FR. HOFFMANNO (med. rat. syst. thes. pathol. §. 21) „observatum est hemicraniam et cardialgiam inter se alternasse, ita ut cardialgia sublata hemicrania fuerit secuta et postea hac ipsa discussa cardialgia redierit".

12) Id quod in femina observavit DETHARDING (Miscell. acad. nat. curios. cent. I. et II. append. p. 185). Haec subito corripiebatur doloribus sub scrobiculo cordis molestis; ex eo loco in oppositam dorsi partem excurrentibus, quos topicis undique adhibitis sedare primum, sed frustra, tentabat, felicius interne propinatis paregoricis, queis cum lotium pultaceum et chylosum observaret, stomachica blanda addidit, levamen et solamen afferens: „pacata mox videbantur omnia, illa foras prodire, et officiis suis praeesse; quando triduo elapso mensae accumbens subito iterum gravissimis illis doloribus correpta, sanguine ex naribus prorumpente, prosternebatur, et exanimis concidebat". (an ventriculi perforatio?)

13) TH. SIMSON de re medica dissert. quatuor. Edit. nova curata a JOH. CHR. SCHLEGEL Lips. 1771. p. 140. (Alcohol forte guttatim deglutitum, haud secus ventriculum, circa cardiam laborantem, ac oculum afficere, asserit).

12. Genuina haec *cardialgia* facile cum *neuralgia* complicatur [14]). Complicatio coeliaca.

13. Priusquam nunc de *cardialgia* morbum per se constituente agamus, de *cardialgiis* aliorum morborum *symptomate* dicendum. Divisio.

14. Itaque dicendum de *febribus intermittentibus cardialgicis* [15]), manifestis, larvatis, perniciosis [16]), quotidianis [17]), tertianis simplicibus [18]), duplicibus [19]), probe a solitis epigastrici doloribus periodicis [20]) distinguendae [21]), in quibus febribus nisi bilis in stomacho nidulantis certa signa adsint*), affectio plexus coeliaci [22]) et gastritis sese nobis obtrudent. Feb. interm. cardialgicae.

15. Di-

14) Nervi ventriculi adeo cum plexu coeliaco connexi sunt, ut vix imaginari liceat, quomodo illi pati possint, quin et hi in consensum trahantur, et vice versa.

15) P. I. Vol. I. sect. I. cap. II. §. XXIV. 2.

16) Torti therapeutic. special. lib. IV. cap. 1; — Medicus *Geschichte d. periodischen Krankh.* §. 39. p. 122.

17) Rayger Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 4. obs. 10. et schol. ad P. Spindler obs. med. 22. — Thaer in Casper's *med. Wochenschrift. Berlin* 1833. No. 8.

18) Bartholin hist. anat. rar. cent. III. hist. 50; — Rivinus diss. de febribus intermitt. Lips. 1683. §. 11; — Ruff Nova acta nat. curios. T. VI. obs. 6. hist. 3. p. 25.

19) Torti l. c. hist. 9. 10.

20) e. c. a cibis assumptis, tempore digestionis.

21) Trnka (l. c. p. 99) jure monet, non omnem cardialgiam periodicam esse semper pro febre larvata habendam. Ad hoc curriculum morbi acuti requiritur. Quomodo A. Laborderie aeger laborasse dicatur *„d'une gastro-entéralgie intermittente"* (*Revue médicale.* 1830. *Octob.* p. 59), non intelligo.

Febr. cont. cum card. 15. Dicendum quoque de *febribus continuis* dolore regionis epigastricae stipatis, qui dolor repetendus erit — ex *ventriculo*, ubi saburrae, bilis, pituita, vermes [23]) et phlogosis latere videntur; — ex *plexu coeliaco*, ubi systema nervosum a caussis minus materialibus labefactatum fuit [24]).

Febr. pestilent. 16. Dicendum tandem de *peste* [25]), *typho* [26]), *febre*

*) Sic in Amati Lusitani (l. c. cent. VI. curat. 79) monacho „qui cum tertianae paroxysmo corripi incipiebat, ita ventriculi dolore cruciari quoque incipiebat, ut alta voce, ad mediam horam clamaret; qui dolor non aliunde, quam a bilis acris ad ventriculum fluxu ortum trahebat, quae sua acredine et mordacitate dolorem inferebat."

22) Sic in hysterica Lentilii (Eteodr. med. pr. Aug. 30. p. 821) quotidianam intermittentem vespertinam cum torminibus, dolore epigastrii, vomituque passa, et praecipue in nobili triginta quinque annorum Poterii (Insign. curat. et singul. observ. cent. I. cap. 43) qui a fulmine incendioque exterritus in duplicem tertianam incidit, cum hemicrania aliisque gravissimis symptomatibus, paroxysmi tempore circa stomachum tam immanes tamque celeres dolores patiebatur, ut veluti fulmine ictus brevi exspiraturus videretur. — Plexus coeliaci passionem quoque in binis aegrotis meis, quorum unum Ticini (ann. 1794. Septembr.), alterum Vindobonae (ann. 1800. Maii) curavi, latitasse suspicor. Ille veluti febre intermittente subcontinua laborabat, hic, tertiana. Prae dolore mox ejulabant, mox loqui haud potuerant; suspiria ducebant, animo hinc inde deficiebant cum extremitatibus frigidis, ac fronte sudore cooperto.

23) Edit. alterae P. I. Vol. I. sect. II. cap. IV. §. XX—XXV.

24) Ibid. cap. V.

25) Edit. alter. P. I. Vol. II. sect. I. cap. I. §. III. No. 1.

febre flava [27]), *cholera pestilentiali* [28]), *variola* [29]), *purpura* [30]), quorum morborum caussae saepe nervos ventriculum providentes, et plexum coeliacum constituentes vehementer afficiunt.

17. *Cardialgia* et *neuralgia coeliaca*, sine alio morbo manifesto exstantes ideoque *primariae*, in plures dividi solent *species*. Cardialg. primaria.

18. *Cardialgia a peregrinis ingestis*. Aegri monendi sunt, ut reminisci satagant, quaenam ante inchoatum malum assumpserint; inquirendumque num forte praevio delirio aliquid inconsuetum deglutitum fuerit *)? Plurima de hoc argumento in tractatu de gastritide. C. ab ingestis.

19. *Cardialgia dyspeptica*, *saburralis*. Valent hîc praecepta diagnostica alibi tradita [31]). C. dyspeptica.

20. *Cardialgia biliosa*. Oritur ubi bilis aut copiosior [32]) aut acrior [33]) quam par est, in stoma- C. biliosa.

(Pestes Rossiae et Artesiana ann. 1427; pestis Romana 1656).

26) P. I. Vol. II. sect. II. cap. 1. §. II. No. 2.

27) Ibid. cap. II. §. X. No. 2. (observante Arejula).

28) P. III. Vol. II. sect. appendix.

29) P. I. Vol. III. sect. I. cap. IV. §. XVIII. No. 2.

30) P. H. Vogel (apud Büchner l. c. 1728. Novembr. Cl. IV. art. 4. p. 1449) de juvene narrat, qui circa declinationem gravis purpurae, queri coepit de intenso cardiae dolore a quibusvis ingestis maxime saeviente.

*) Villards l. c. 31) Cap. XVIII. §. LXV. No. 5.

32) Vidit Swieten comment. ad Boerhaave §. 642.

33) Theologus de quo narrat Lorry (*von der Melancholie*, *Th.* 2. *cap.* 5. p. 426) praevio dolorifico stomachi spasmo, repente ingruente, in maniam furibundam incidit, quae *fluxu alvino nigro* solvebatur.

machum (aliquando extus flavo colore tinctum [34])) effunditur. Caussae solitae hujus effusionis sunt annua constitutio morbis biliosis favens [35]), jejunium protractum [36]), corporis motus validus inconsuetus, ira, et faeces intestina obstruentes. Indicant malum (a multis observationibus comprobatum [37])) habitus aegroti subflavescens, lingua muco luteo obtecta, oris amaror, halitus foetens, anorexia, et ardor ventriculi [38]).

Monitum. 21. Atque hîc animadvertere juvabit, quod alibi [39]) fusius docebitur, bilem in vesicula fellea, aut in ductibus biliferis condensatam, concretamque, quo tempore vi in intestinum duodenum trans-

34) F. Platerus (l. c. p. 418) ventriculum a bile flava, ea sede, qua vesicula bilis ventriculo superstrata illum attingit, tingi macula lata lutea, ad interiora illius quoque penetrante, commaculari, aliquoties observavit; illisque praesertim, quibus viventibus perpetui ventriculi ardores molesti erant, hoc accidisse notavit.

35) Ad cardialgiam biliosam verisimiliter spectat *soda epidemica* de qua loquitur Gasserus (obs. med. 59. in Velschii sylloge obs. et curat).

36) Foresti (l. c. obs. 4) frater cardialgiam non nisi post jejunium longius solito protractum, aut post majorem corporis motum, patiebatur.

37) Amatus l. c. curat. 73; — Zacutus prax. med. admir. lib. II. obs. 1; — Faber insign. curat. 38; — Tilling observ. med. singul. circa verum usum therm. Carolinar. obs. 33. p. 61; — Weitbrecht Commerc. liter. Norimb. T. 9. ann. 1739. heb. X. No. 9. p. 75; — Bianchi hist. hepat. T. I. p. 516.

38) *Pyrosis biliosa* Sauvagesii (l. c. spec. 2).

39) Part. III. Vol. II. sect. II. cap. de calculo bilioso.

transire conatur, cardialgias, seu potius neuralgias coeliacas, omnium frequentissimas [40]), excitare; facile dignoscendae: ex mali periodico ingressu (saepe post leves in diaeta commissos errores [41])), ex dolorum peculiari saevitie [42]), ex vomitus et singultus apparitione, ex icteri, evidenti plus minus circa paroxysmum, evolutione [43]), et

40) Sancte fateor gravissimas quae mihi in praxi quadraginta annorum obvenerunt cardialgias, maxima e parte, a calculo bilioso ortum duxisse.

41) Vulgo pro mali caussa habitis.

42) Agitur de intolerabili epigastrii dolore, cum facie, veluti cadaverica, extremitatibus sudore frigido coopertis, pulsu minimo, frequenti, irregulari, jactatione et anxietate.

43) Stupanus diss. de cardialgia spasmodica cum ictero alternante. Basil. 1748; — Camerarius apud Schenk lib. III. obs. 99; — Plater l. c.; — Borrichius l. c.; — Schuster Act. acad. nat. curios. Vol. VII. obs. 50; — Trew Commerc. lit. Norimb. T. IX. ann. 1739. hebd. 39. p. 305; — Brückmann ibid. heb. 44. p. 345; — Michelottus de imprudenti medicat. multor. morbor. causa. opp. T. VI. §. 51. p. 306; — Holdefreind *Erzählung merkwürdig. Krankengesch.* p. 32. „Vidi cardialgiam violentam in viro toroso bene nutrito (consiliario intimo Wolf, Bruchsaliae 1782) saepissime retrovertentem etiam dum hic se diaetae regulis ultro submisisset: omnia remedia vix aliquid praestiterant. Tandem exoritur dolor in regione dextri hypochondrii sub costis spuriis; pro arthritico habui, donec oculorum albugineam flavidam fieri animadvertens, ad vesiculae felleae et jecinoris obstructionem conclusionem fecissem. Datis tunc, cum icterus obortus esset, sapone, extracto cichorei, taraxaci et rhei pulvere in pilulas conversis et sero lactis pro potu, icterus

et ex faecibus corpus delicti sub forma aut materiae piceae, aut calculorum, aut sabuli exhibentibus.

C. flatulent. 22. *Cardialgia flatulenta* cognoscitur per tumorem ovi gallinacei magnitudine versus partem dextram epigastrii, ubi situs est pylorus, nec non ex majori respirandi difficultate [44]), ex levamine doloris a ructibus, ex inflatione majori post cibum, exque aliis signis serius enucleandis [45]).

Pyrosis. 23. *Cardialgia ex acidis*, *pyrosis* [46]), *soda* [47]) dicta*), communissima est gravidis [48]) et illis, qui cibis oleosis rancidisque vescuntur, ac potu liquorum fermentatorum abutuntur. Aeger, morosus et iracundus redditus, sensum acidi et fervoris in epigastrio, sese per totum oesophagum ad gut-

sanatus est cum cardialgia, quae non amplius, ut aliàs, revertebatur“ (*Ex schedis Paternis*).

44) Propter turgescentem ventriculum a flatibus.

45) Part. III. sect. I. cap. de affectionibus flatulentis.

46) A πῦρ, ignis. Gallic. *cremason*, quia cremari seu uri videtur cardia.

47) Vox barbara, Germanis *der Sod*, *das Sodbrennen*. Angl. *Water-brash*; *black water*; *water qualm*.

*) Nasse, *pyrosin* utpote morbum cum dolore, a *soda*, quatenus simplicem acidorum eructationem, distinguit (Horn *Archiv f. med. Erfahr. Jahrg.* 1826. *März. April*, p. 351).

48) Hermannus, narrante von der Lahr (diss. de sterilitate), curandam habebat mulierem, quae concepisse se certe scivit, ut primum sodam patiebatur. Innumeras gravidas cum cardialgia ex acidis vidi, videruntque Riedlin (curat. med. millenar. No. 46), Binninger (l. c. cent. III. obs. 63), Schuster (Act. acad. nat. curios. Vol. VII. obs. 50).

guttur usque diffundentem, percipit, cum exspuitione et vomitione materiae, aliquando ita acidae, ut super solum calcareum conjecta effervescentiam excitet. Variae sunt opiniones circa illius materiae acidae indolem*).

24. *Cardialgia pituitosa* ad praecedentem accedit. Patefit a habitu corporis flaccido, anorexia, stomachi pondere, saliva acida[49]), ut dyspnoea[50]), et a fugata per vomitum pituita viscida[51]). C. pituitosa.

25. *Cardialgia verminosa*, infantibus et feminis familiaris, dignoscitur per signa vermibus intestinalibus peculiaria[52]), perque dolorem epigastrii periodice recurrentem, potissimum circa novam lunam, noctu, et jejuno ventriculo. C. verminosa.

26. *Cardialgia et neuralgia coeliaca ex plethora* C. ex plethora.

*) Acidum in ventriculo animalium contentum habitum fuit pro *muriatico* (PROUT *annals of Philosophy*. 1824. *Jul.*); pro *lacteo* (R. J. GRAVES in *Transactions of Fellows and Licentiates of the King's and Queens college of physicians in Ireland*. 1824. *T.* 4) pro *acetico* (PERPERES *alcune sperienze tendenti a riconoscere la natura dell' acido formato nell' indigestione* in *Giornale della società medica di Parma. Vol.* 8. p. 344. et *Annales de chimie. T.* 60. p. 280).

49) CHUDENIUS Act. med. Berolinens. dec. I. Vol. 8. art. 8. No. 3. p. 87.

50) FORESTUS l. c. obs. 23.

51) PYE *med. Bemerk. und Untersuch. einer Gesellschaft von Aerzten in London. B.* 1. *No.* 21. *cas.* 1. p. 223.

52) Part. III. Vol. II. sect. I. cap. de vermibus intestinalibus.

thora, a PANAROLIO [53]), BONETO [54]), KAEMPFFIO *) et PORTALIO [55]) illustrata, ex doctrina vomitus cruenti et gastritidis chronicae [56]) intelligetur.

C. rheum. arthrit. 27. *Cardialgia et neuralgia coeliaca ex rheumate aut arthritide.* Evolvitur fugatis doloribus artuum, suppressa transpiratione cutanea [57]), et impedita podagrae evolutione [58]). Decurrit morbi nunc acuti, nunc chronici instar. Ibi plerumque ad gastritidem spectat, hîc facile calculis jungitur.

C. carcinomatica. 28. *Cardialgia et neuralgia coeliaca* indolis *carcinomaticae.* Ex doctrina doloris faciei FOTHERGILII [59]), vis diatheseos carcinomaticae in neuralgias elucet. *Leprae* cum carcinomate affinitas [60]), quoque de frequenti neuralgia aut ventriculi ipsius, aut plexus coeliaci, apud gentes *plica* [61]) et *ra-*

53) Observ. med. Pentec. V. obs. 11.

54) l. supra (§. LXVIII. No. 3) citat.

*) Diss. de infarctu vasorum ventriculi. Basil. 1751. (HALLER disputat. ad morbor. histor. et curat. facientes. T. III. p. 100).

55) *Mémoires de l'acad. R. des scienc.* 1784. p. 65. et *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 12. p. 725.

56) Capitibus XXII. et XXIII.

57) Exemplum memorabile huc spectans enarrat HOLDEFREIND (l. c. p. 32).

58) RIEDLIN lin. med. ann. VI. p. 1373. et millenar. No. 659; — HOLLERUS observ. et consil. No. 12; — MUSGRAVE de arthritide anomala cap. II. hist. 11.

59) Part. II. sect. II. cap. VI. §. XXX. No. 10.

60) Edit. secundae. P. I. Vol. III. sect. II. cap. XX. §. LX No. 7.

61) Ibid. §. LXXI. No. 1.

radesyge[62]) (morbis juxta nos leprosis), rationem reddit. Spectat praeterea huc *cardialgia scirrhosa* in Regno Wurtembergensi endemica*).

29. *Cardialgia et neuralgia coeliaca spasmodica.* Dum homines systemate nerveo praetermodum sensili instructi, quales esse solent chloroticae, hystericae et hypochondriaci, praeviis animi pathematibus nullaque obvia materiali caussa[63]), in dolorem epigastrii incidunt, malum ex sensibilitate morbosa nervorum vel ipsius stomachi (cardialgia nervosa), vel plexus coeliaci (neuralgia coeliaca) vel ligamenti gastrophrenici**) repetendum***). C. spasmodica.

30. *Car-*

62) Sauvages (l. c. spec. 4) de *pyrosi suecica*, a Linnaeo (Epist. ann. 1752) *cardialgia sputatoria* dicta, loquitur: „Est apud Suecos, inquit, qui alpibus Lapponicis proxime adjacent, morbus endemicus, quo dimidia pars hominum laborat tum mas tum femina. Dolor pressorius sub scrobiculo cordis premit versus dorsum et pectus repetitis vicibus summa cum anxietate usque dum aeger incipit ex ore emittere salivam instar rivuli cum repetita nausea, interdum vomitione; saliva exiens ad libram semissem et libram unam est calidissima, purissima, aquei coloris, quo effluxu mitigatur morbus, aut saltem per unum, alterumve diem aeger immunis est a morbo. Paroxysmus excitatur a cibis fumo induratis, carnibus salitis, lardo, pulte quavis. Mitigatur carnibus recentibus, piscibus, lacte dulci; morbus durat saepe per vitam, nulla vero medicina adhucdum cognita.“

*) Stadthofer l. c. (in circulo *Leutkirch*).

63) Cfr. Part. II. Vol. I. sect. II. cap. XIV.

**) Cap. XV. §. LII. No. 3.

C. atonica. 30. *Cardialgia atonica, paralytica.* Compressâ nervi vagi origine cephalica, aut exhaustâ ejus sentiendi facultate culpa studiorum et animi pathematum, paresis ventriculi caeterum insontis, cum sensu gravitatis et plenitudinis ad epigastrium expectanda [64]).

§. LXXI.

Prognosis.

C. duratio. 1. Pyrosis, in sanis caeterum hominibus, fugax est [1]), dummodo absque febre [2]). Pertinax observatur in arthritide [3]), plica, et maxime laten-

***) Antiquam doctrinam de cardialgiis spasmodicis ut novum inventum jactavit BARRAS op. c.

64) Sexagenarius de his symptomatibus diu conquestus, cui propinata emetica nullam vomitionem excitabant, post mortem exhibuit stomachum tensum et repletum, licet per plures ante obitum dies, perparum alimenti sumpsisset; pylorus etiam liber erat, unde LIEUTAUD jure deducit, stomachum sensu et motu destitutum fuisse, nec potuisse alimentis se exonerare, quod accidit vesicae urinariae, dum ejus corpus paralysi afficitur (*Actes de l'académie de la soc. R. des sciences à Paris. an.* 1756. p. 223).

1) *Pyrosis vulgaris* SAUVAGESII (l. c. spec. 1). Morbus sanorum, jocularie ab ALBERTI dicta (diss. de ventriculi ardore. Hal. 1731. §. I. p. 9). GALL. *aigreur d'estomac. Le fer chaud.*

2) *Pyrosis a phlogosi* SAUVAGESII (l. c. spec. 3): „Ea est species quam phlogosis ventriculi, seu gastritis, nec non hepatitis, cystitis, hysteritis excitant".

3) Quatuordecim annis JOERDENSII (Commerc. lit. Norimb. T. IV. a. 1734. hebd. 5. No. 1. p. 33) vir, a decem annis podagricus, cardialgiae gravissimos aliquot semper ho-

tentibus morbis organicis ventriculi [4]) aliorumque viscerum abdominalium [5]).

2. Quanti momenti sit epigastrium [6]), mors ex illius percussione [7]) docet. Ejus dolor qualemcunque morbum, praecipue acutum [8]), graviorem reddit. Soda porro in nephriticis mali est praesagii [9]). In genere „dolor oris ventriculi seniori crebro adveniens, repentinam mortem denunciat [10]).“ Nec seniori tantum *)! Neuralgiae tam C. periculum.

 sto-

rarum insultus, multos in dies durantes, atque ante vel post podagrae paroxysmos, vel vere aut autumno ingruentes, perpetiebatur, qui vel sponte vel flatibus ἄνω καὶ κάτω expulsis, aliàs vero nec his nec acidissimo vomitu, finiebatur, quosque plurima et efficacissima remedia hactenus lenire tantum, non vero praepedire, potuerunt.

4) *Pyrosis ulcerosa* SAUVAGESII (spec. 5). Cfr. FR. STOCKARI diss. de ardore stomachi. Basil. 1704.

5) Exempla cardialgiarum diuturnarum collegerunt HOFFMANN l. c. (annorum quinque), BALLONIUS l. c. (biennalis), PAULLINI l. c. (triennalis), PYE l. c. (annorum sex), BILGER l. c. (annorum septem), VICAT (annorum octo), G. HORSTIUS epist. lib. II. sect. 18 (annorum octodecim), BERGER l. c. (annorum viginti) etc.

6) H. T. DELII diss. de scrobiculo cordis signo. Erlang. 1766.

7) Exempli gratia sub pugillatu.

8) „In febribus acutis convulsiones, et circa viscera dolores vehementes, malum“ (HIPPOCRATES sect. IV. aphor. 65).

9) Inprimis si urina, aliàs arenulis et calculis onusta, clara et aquea evaserit; ut tres observationes notatu dignae apud RIEDLIN (lin. medic. ann. 3. Jan. 16. p. 36), a TRNKA quoque relatae (l. c. p. 111.), docent.

10) KLEIN interp. clinic. l. c. Cfr. cap. XXVIII.

*) Cfr. cap. XXVII. de perforatione ventriculi.

stomachi quam plexus coeliaci, facile in epilepsias transeunt. Periculosae sunt ubi convulsione, lipothymia, frigore extremitatum stipantur [11]). Minus periculosi sunt dolores epigastrii, si per intervalla adfligunt, si per consensum accidunt, si a saburra, bile, pituita, vermibus ortum trahunt, ac aetate florente locum obtinent. Singularis est observatio sodae sanitatis indicis [12]).

C. effectus. 3. Introvulsionem cartilaginis xiphoidis, icterum, ventriculi corrugationem, distentionem, diverticula, inflammationem, quae pro cardialgiae *effectu* haberi solent [13]), potius ab ipsis quae cardialgias excitant caussis repetimus. Caeterum non negamus dolorem epigastrii per se somnum profligare, ciborum desiderium dejicere, digestionem labefactare et corpus emaciare posse.

C. solutio. 4. Solvitur dolor epigastrii, *vomitu*, inprimis si ejus ope caussa morbi [14]), aut saltem caussa pa-

11) Klein l. c.

12) In viro, de quo Riedlin scribit (l. c. ann. IV. August. 17. p. 677), sodâ praeter morem silente, aliàs instabat morbus.

13) Trnka op. c. p. 112. sq.

14) Piro sicco vomitu reddito convaluit puella Riedlinii (l. c. April. 5. p. 272), qui autor (ibid. ann. VI. Octob. 11) ex aliena experientia, exemplum nuclei pruni adhuc integri qui ante biennium deglutitus fuit, rejecti, fugata illico cardialgia, refert. Amati (l. c.) accidit abbati, ut materia albumen ovi referente vomitu elisa convaluerit. Calculorum quoque vomitu rejectione cardialgia visa est conquievisse (Dobrzenski, Gentilis, Gemma ll. cc.). Idem accidit rejectis vermibus cum massa pituitosa (Bar-

paroxysmorum [15]) abigatur, eademque ratione *alvo* [16]). Item haemorrhoidibus [17]), lochiis [18]), blennorrhoea [19]), abscessu [20]), adparitione impetiginum [21]), febre [22]), ictero [23]) ac partu.

§. LXXII.

THOLINUS Act. med. philos. Hafn. Vol. 5. obs. 34. p. 118), cum saburra (LEDELIUS Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 7. obs. 61). Gravissimas cardialgias adparente *vomitu cruento* profligatos observavi cum RIEDLINO (curat. millenar. No. 968), ALBERTO (diss. de morborum salubritate. Hal. 1723. §. X. p. 28); DOVINETO (apolog. de arthritid. lib. III. c. 1), GOERITZIO (BÜCHNER Miscell. phys. med. mathem. ann. 1729. Jul. cl. IV. art. 7. p. 454).

15) Alimenta assumpta (GILLERUS l. c. MARTIUS l. c. BIERLING adversaria curiosa cent I. obs. 35. schol.), bilis atra (BONET sepulchr. lib. III. sect. VII. obs. 22), medicamenta incongrua (PLATER l. c.), aquae purissimae sex pintae (GHERLI *rare osservazioni di medicina e di cerusia. Cent. seconda, obs.* 43. p. 237), vermes a famulo digitis attracti (HAGENDORN histor. med. phys. cent. II. hist. 4).

16) Diarrhoeâ (BARTHOLINUS l. c.) inprimis biliosâ (POMME l. c.). Legitur de excretis per alvum ossiculo cum brassica deglutito (RIEDLIN l. c.); de ossiculis plurimis (SCHENK l. c.) de vitri frustulo (DUPONT l. c.). Memorabilis est cardialgiae solutio per hydatides alvo evacuatas (MUSGRAVE apud LESKE op. c. Th. 1. No. 61. p. 158). Nil dicam de vermibus, ut re quotidiana experientia confirmata.

17) STORCH obs. clinic. ann. VI. Octob. cl. IV. p. 719. Innumerabilia exempla cardialgiarum a fluxu haemorrhoidali solutarum, mihi ipsi obvenerunt.

18) HERMANN l. c.

19) Benigna quidem in cardialgia podagrica (CLERK *neue Versuche und Bemerk. aus der Arzneyk. einer Gesellsch. zu Edinb. B.* 3. *No.* 19. p. 413).

20) Quorum utpote ope natura plerumque eliminare molitur

§. LXXII.

C u r a.

Generatim. 1. Regula esto, in cardialgia quousque licet a medicamentis internis abstinere, curamque praecipue a remediis externis et a regimine diaetetico impetrare.

Emetica. 2. Si tamen morbus a cruditate ingestorum, aut a colluvie pravorum humorum stomacho haerentium ortum ducat; ad *emeticum* mitissimum [1]), si sufficiat [2]) (subjectis paregoricis [3]), data necessita-

deglutita vulnerantia, ut ossa (SCATI apud BRAMBILLA l. c.), acus (BENEVIENI l. c.) qui et sine abscessu sub cute aliquando comparent (VILLARS l. c. JUST l. c.).

21) VETILLART l. c. — VICAT l. c. obs. 28; — SCHURIG chylologia cap. VII. §. 33. p. 475.

22) HOFFMANN diss. de imprudentia medicorum, multorum morbor. et mortis causa. §. 51. opp. T. VI. p. 306.

23) Non is qui cardialgiae se jungit, sed qui illa remittente oritur.

1) Ut pulvis radicis ipecacuanhae a granis viginti ad triginta pro adulto.

2) Etenim interdum accidit, ut leniora emetica imparia sint rebus indigestibilibus eliminandis, haecque validiori tantum stomachi contractione exturbari queant, ut accidit in GROENERI (Commerc. lit. Norimb. T. III. ann. 1733. Tab. 24. p. 189) virgine, in WOLFII (Annal. Wratislav. Tent. 31. ann. 1725. Januar. cl. IV. art. 12. p. 77) rustico, in BENIVIENI (l. c. cap. II) fabro, et in PLATERI (l. c. p. 420) casu. *Solutio* tunc *tartari emetici* propinanda.

3) Exemplo FORESTI (l. c. obs. 28), GOCKELI, RIEDLINI (ll. cc.). Sic praescribitur: Mucilaginis gummi arabici, syrupi cinnamomi aa unciam semis; opii puri granum unum; aquae fontanae uncias tres. Misc. cap. pedetentim.

sitate iterandum[4])) confugere licet[5]); nisi aut ventriculi vulneratio[6]), plethora[7]), sensus nimius[8]),

4) Si morbi causa vel partim tantum educi, ut in muliere apud PYE (l. c.) et molitore ZWINGERI (Miscell. acad. nat. curios. cent. VII. obs. 25), vel iteratis non nisi stomachi conatibus loco, cui pertinacius adhaeret, moveri potest, uti apud GROENERUM et WOLFIUM ll. cc.).

5) Sic emetica rebelles cardialgias profligarunt ex rapis (PEZOLD obs. med. chirurg. select. 36), ostreis (RIEDLIN l. c. ann. I. Jan. 19. 22), muraenis (HAGENDORN l. c. cent. II. hist. 5), caseo (FABRI insign. curat. 38) etc. — Quoad colluviem pravorum humorum referri huc optima ratione HIPPOCRATIS aph. I. sect. 4. meretur, qui non febricitanti, ubi cibi fastidium, cordis dolor, vertigo tenebricosa, et oris amaritudo, purgatione per superiora opus esse significat. „Non rarum, inquit FR. HOFFMANNUS (med. rat. syst. l. c. §. 4), nec insolens quoque est, post tertianam circa praecordia dolorem cum insigni virium languore, ciborum fastidio, oris siccitate et animi leviuscula defectione, lentoque calore interdum observari, quae cuncta mala a bile acri et vitiosa copiosius in duodeno, si virtus ejus motrix peristaltica sub morbo valde fracta fuerit, coacervata diutiusque stagnante produci, exinde demum intelleximus, dum leni emetico, v. gr. uno alterove grano tartari emetici cum s. q. aquae dato, effusa magna saburra, conquievisse protinus haec omnia mala vidimus.“

6) Feliciter quidem emeticum cessit in cardialgia ab acu deglutita (HAGENDORN l. c. cent. I. hist. 81), sed res est semper alea plena.

7) Exemplum quidem PANAROLI (obs. med. Pent. 5. obs. 11) docet, cardialgiam interdum nasci ex mola carnea fibrina sanguinis post haematemesin in stomacho relicta, quae vomitu ab emetico helleborato excitato profligata est; ast quid, si sub actu vomendi novus haematemesis insultus excitatus fuisset?

mius[8]) (praecipue post iram[9])) aut vermes in tubo intestinali nidulantes[10]), obstent.

Cathartica.

3. *Cathartica*, etsi periculo in cardialgiis non vacent[11]), et aliquando praeter alvum emesin moveant[12]), tutissime tamen ingesta acria, flatulenta, cruditates, colluviem pravorum humorum,

8) Dum ann. 1796 Viennam veneram, multis medicis ex schola Stollii emeticorum abusus familiaris erat. Opportunitatem inde nactus sum, observare quantum vomitoria in cardialgiis chloroticarum, hystericarum, hypochondriacorum noceant, quod observationes Riedlin (curat. millenar. No. 231. 261) jam dudum docuerunt.

9) Legatur hîc observatio nona, a Fr. Hoffmanno (l. c.) relata, viri scilicet irae impotentis, qui tertio die ab emetico sumpto interiit; quaeque de hoc argumento retulit Styx in Hufeland's *Journ.* B. 8. p. 166.

10) Quamvis cardialgiarum curationes, vermium ejectione emeticorum ope peractae sint ab Amato (l. c. cent. III. curat. 20), Benivieni (l. c. cap. 2), Borello (hist. et observ. phys. med. cent. I. obs. 9), Zwingeri (l. c.); attamen eliminationem vermium per os, propter rationes alibi (P. III. Vol. II. sect. I) exponendas, minime approbo.

11) Lorry (l. c. p. 429) de sene literato narrat, inter maximas curas domesticas, stomachi dolore vexato, cui pharmacopola purgans aloeticum propinavit. Terribiles dolores, quibus vigentibus capilli in vertice erigebantur, secuti sunt, et aeger, ab eo tempore semper valetudinarius, tabe, febre et vomitu nigro post triennium vivere desiit.

12) Quod cum emolumento accidit in cardialgiis de quibus Riedlin (lin. med. ann. IV. April. 5. p. 272), Rhodius (obs. med. cent. II. obs. 73), Ballonius (Paradigmate 157), Chesneau (l. c. obs. 2. p. 197), Schultz (Miscell. acad. nat. curios. ann. III. obs. 258) etc.

rum, vermesque eliminant[13]), et metastasium periculum avertunt[14]). Immo cardialgiarum plurimarum curam *eccoproticis* inchoamus, *aquis soteriis saponaceis et salinis*[15]) palmam concedentes.

4. Quae, ore saltem judice, *demulgent* pharmaca, in quibusdam cardialgiis a caussa stomachum irritante ortis, juvant[16]). Ejusmodi sunt *aqua*[17]), Demulcentia.

13) Quotidiana experientia sic confirmat observationes Foresti (l. c. obs. 21. 23. 24. 27), Plateri (obs. med. lib, II. p. 422), Riedlini (l. c. ann. V. Aug. 12. ann. VI. Febr. 21), Boneti (sepulchr. lib. III. sect. 7. obs. 22), Binningeri (l. c. cent. V. obs. 63), Dodonaei (annot. ad Benivieni l. c. p. 85), Zacuti (prax. adm. lib. II. obs. 31. et med. princip. lib. II. obs. 11), Ledelii (Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 3. obs. 84), Stegmanni (ibid. dec. III. ann. 1. obs. 7), Hellwigii (obs. phys. med. 95. p. 279), Heisteri (*med. chir. Wahrnehm. B.* 1. *No.* 524) aliorumque.

14) Vicat (delect. obs. pract. ex diar. clinic. obs. 10) cardialgiam a struma resoluta ortam, unico eccoprotico sustulit. Historiae morborum memorabiles, una a Riedlino (l. c. ann. VI. dec. 5. p. 1374), altera a Wolffio (Acta acad. nat. cur. Vol. IV. obs. 19) traditae docent, cathartica etiam ad sanandam cardialgiam arthriticam, podagram ad loca consueta revocando, prodesse.

15) Edit. secund. P. I. sect. II. cap. VI. §. XXXVIII. 27. Vide inprimis Schacher diss. de therm. Carolinarum usu in praecipuis ventriculi intestinorumque morbis §§. 9 et 18. Lips. 1716. — Tilling observ. med. singul. circa verum usum therm. Carolin. obs. 33. p. 61. — Springsfeld *Abhandl. von Carlsbad.* p. 37.

16) Brun (Roux *Journ. de méd. T.* 26. *Janv.* 1767. p. 56) exemplum narrat cardialgiae in juvene, stomachicis reme-

aqua[17]), praesertim frigidè epota[18]), *jura pullorum tenuia*[19]), *lac* tam merum[20]), quam aqua mixtum, aut illius serum[21]), *amygdalarum emulsio*[22])

diis ex classe roborantium diu rebellis, demulcentibus tandem sanatae.

17) Stoll (rat. med. T. II. cap. X. p. 157) „spasmum ventriculi gravem in viro robusto plenoque, et quotidie per multos annos a pastu maxime recurrentem, quem spirituosa, amaricantia, nervina, chalybeata, multo ferociorem effecerunt, strictiori diaeta et *abstinentia a vino* ac calefacientibus quibusvis, et sanguinis missione largiori, instar incantamenti consopivit."

18) Fr. Hoffmannus (l. c. curat. §. 3) „experientia, inquit crebriori didicimus, in hoc atroci affectu, si a bile . . . obortus fuerit, solam *aquam puram et frigidam* per vices usque ad mensuram dimidiam vel ultro haustam, tecto bene corpore, et imposito stomachi regioni calido fomento, insigniter profuisse, ac subsecuto sudore per universum corpus dolorem summo cum levamine discussum . . . vidimus quoque cardialgiam cum cholerica passione junctam hoc unico remedio . . . conquievisse." Insignem hac de re casum Schmucker (*vermischt. chir. Schrift. B.* 2. *Abth.* 7. p. 184) refert. Ex observatione in tertio volumine actorum meorum instituti clinici Vilnensis (Lips. 1812. p. 87) relata, virtus haustus aquae frigidae adversus cardialgiam verminosam ultro elucet. Videbatur mihi ac si vermes insolentes a frigore extemplo siderati evasissent.

19) Medicis Galliae solemne auxilium (Pomme l. c. p. 244).

20) Lacte mane et vespere tepide epoto, una cum diaeta lactea, cardialgias, juvenum praesertim, plus vice profligavi.

21) Potum ejusmodi posse cardialgias a ventriculi irritatione, per emetica, venena aliaque acria inductas compescere, ut praesertim Tissotus (*Abhandl. von den Nerv. und ihren Krankh. B.* 2. *Kap.* 3. §. 80. — *B.* 3. *Kap.* 13.

sio[22]) et *oleum*[23]), *mucilagines gummi arabici, tracaganthis*, *psylli*, *cydoniorum*[24]), *siliqua dulcis*[25]).

5. *Magnesia*, *lapides cancrorum*[26]), *aqua cal-* Absorb. et alcal.

35) notavit, facile intelligitur; sed mirum est, si lactis adversus acida relationem perpendas; illius serum, aut cum aqua mixtionem *sodam* debellare, quod pluries expertus sum cum VELSCHIO (Sylloge observ. curat. med. episagm. 39).

22) Non per solam mixtionem lactis amygdalini cum gummi arabico, sed addito simul oleo amygdalarum et saccharo, parata.

23) Ad uncias duas tresve porrectum. Videantur observationes HANNEMANNI (Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 4. obs. 61), KOECHLINI (Act. med. Hafn. Vol. I. obs. 121. p. 213), THONERI (obs. med. lib. III. p. 135), LOSII (obs. med. lib. III. obs. 11), RIEDLINI (lin. med. ann. I. Jul. 2. p. 192), P. H. VOGELII (BÜCHNER Miscell. phys. med. math. ann. 1728. Novemb. Cl. IV. art. 4. p. 1449), DONAUERI (ibid. ann. 1730. Decembr. Cl. IV. art. 8. p. 1525) et JUNCKERI (conspect. med. theor. pract. Tab. 103), quorum binorum auctorum casus docent, etiam *amygdalas dulces excorticatas* manducatas in *soda*, praesertim a vini nimio potu orta, praestans sistere auxilium.

24) LENTILIUS iatromnemat. cap. XL. p. 182; — BARTHOLINUS hist. anat. rara. cent. VI. hist. 21.

25) RIEDLINUS (cur. med. millenar. No. 46) vidit gravidam, quae praeter alia gravidis consueta incommoda inprimis ardore ventriculi tanto interdum affligebatur, ut querelas ei elicuerit, quem semel atque iterum etiam theae potus excitabat. Semper autem sodae huic opitulabatur *siliquae dulcis* (quam propterea continuo apud se gestabat) esus.

26) Certe non erro iis praeter virtutem absorbentem et aliam nervis amicam adscribendo. Utor lapidibus ejusmodi in

calcis[27]), *sapo* et *carbonas sodae*[28]) (ne de obsoletis loquamur [29])) moderate usurpata[30]), sique nihilominus ventriculum aggravent, *aromatibus* nupta[31]), non solum in cardialgia ex acidis, sed etiam in biliosa prosunt, qua in ultima *sapo Starkeyanus* nobis prae omnibus satisfecit[32]).

6. *Aci-*

soda infantum, chloroticarum, hystericarum, bis terve de die a granis decem ad viginti. Observationes meae circa hoc pharmacum respondent iis S. G. VOGELII (*Versuche einiger med. pr. Beobachtungen. Beob.* 21) et MARTEAU (VAN DER MONDE *Journ. de méd. T.* 4).

27) WHYTT *Beobacht. über die Hypochondr. und hyster. Zufälle. Kap.* 8. §. 4; — R. A. VOGEL de curat. cancri occult. et aperti per aquam calcis vivae potum. Goett. 1769. §. 6.

28) Cap. XVIII. §. LXVI. No. 3.

29) *Bolus armenus* (ETTMÜLLER opp. omn. T. II. P. I. p. 89. — RANZOVIUS de cons. valetud. cap. 45), *pulvis tegulae* (PAULLINI de nuce moschata sect. II. P. III. membr. 1. cap. 8. §. 6. p. 457), ille *margaritarum* (LOTICHIUS observ. med. lib. IV. cap. l. obs. 6), *terra sigillata* (RIEDLIN cur. millen. No. 868) syrupo consolidae temperata (SCULTETUS armament. chirurg. obs. 80), *rasura eboris* ad scrupulum unum in triduum mane (ZACUTUS prax. med. admir. lib. II. obs. 8. — GHERLI *rare osservazioni mediche e curios. cent. I. osserv.* 39. p. 119).

30) Ex *abusu* absorbentium non adeo calculos ventriculi de quibus BREYN (LESKE l. c. *Th.* 2. *No.* 35. §. 1. p. 129) narrat, sed illos etiam viarum urinalium timeo.

31) e. c. pulvere corticis cinnamomi, nucis moschatae ad granum unum alterumve.

32) Constat ex oleo aethereo terebinthinae et potassa caustica. Nisi haec probe extincta sit, periculosum est medicamentum. Praescribo: R. Saponis starkeyani drachmam

6. *Acidum nitricum* [33]), *elixir vitrioli Mynsichtii* *), pyrosin (biliosam?) profligasse legitur[33]). *Acida vegetabilia*, ut *succum citri* [34]), *aurantiorum* [35]), *mali punici* [36]), *pulpam tamarindorum* [37]), et *cerasa acida siccata* [38]) hîc mineralibus acidis anteponimus. Ita *acidum carbonicum* [39]), *hydrocyanicum acidum* **) non adhibuimus. Acida.

7. Aci-

unam. Extracti taraxaci unciam semis. Misc. assidue. Forment. pilulae ponderis granorum trium. Consp. pulvere cinnamomi. D. S. cap. tres pilulas bis de die.

33) R. Pemberton *a practical treatise on various diseases of the abdominal viscera. 3d. edit. Lond.* 1814. *chap.* 7.

*) Girard in *Journ. de médec. par* Sedillot *Mai.* 1812. p. 41.

34) Commendatur ab ipso Pemberton (l. c.).

35) Zacutus (prax. med. admirab. lib. II. obs. 4) tres vidit soda correptos, qui celebratis omnibus, solum assumpto syrupo facto ex *succo aurantiorum acidorum et portulacae*, sanitatem obtinuere. Plures tandem laudes aurantiorum *cortex* obtinuit (Ritterus Nov. act. acad. nat. curios. T. V. app. 33. §. 69; — Heisterus l. c. hist. 4. — Storch l. c. ann. VI. Oct. cl. IV. p. 410).

36) Alexander Trallianus lib. III. c. VII.

37) Vir quadraginta sex annorum, Novocomii degens, cardialgiae biliosae, semel bisve de anno obnoxius, morbum suum, aliis pharmacis rebellem, secure illâ *pulpa* ad plures uncias sumpta, debellat.

38) Riedlini aeger plures annos sodam, esu ejusmodi fructus, quos semper secum gestabat, compescere potuit (Lin. med. ann. IV. Aug. 17. p. 677).

39) Illud, praeeuntibus Lentilio (iatromn. theor. pract. P. II. cap. 11. p. 443), Marcardo (*med. Versuche. Th.* 2. *No.* 5), quatenus ex connubio acidorum vegetabilium cum lapidibus cancrorum, aut carbonate potassae evolvitur,

Mars. 7. Acido carbonico in aquis soteriis nuptum etiam *martem*[40]) ad cardialgias cum atonia (inprimis in chloroticis feminisque metrorrhagiis exhaustis) profligandas, admittimus; vix autem sub alia forma[41]).

Cinchona. Geum urban. 8. Nec *cortici peruviano* in cardialgia, ea quae febris intermittentis sistit symptoma excepta[42]), fave-

praecipue in cardialgiis bilioso-nervosis, cum nausea et vomitu commendo. Incantamenti instar potione sic dicta *antiemetica* Riverii, cardialgiam post hepatitidem superstitem, aliisque auxiliis rebellem, in viro Vilnensi debellavi.

**) Bailey *sur l'emploi de l'acide hydrocyanique dans les maladies de l'estomac.* Ex *London medical repository. April* 1828, in Ferusac *bulletin des scienc. médic. Mars* 1829. p. 424.

40) P. I. Vol. I. sect. II. cap. VI. §. XXXVIII. 33. — Et Riedlin cur. mill. No. 668, — Reydt hydrophylacii T. I. cap. 11. p. 155. 172. 209; — Baine *med. Bemerk. und Untersuch. der Aerzte in London. B. 2. No. 11. Fall. 2.* p. 155; — Weickard *Einladung zur Kur für das Jahr* 1777 *am Kurorte bei Brückenau im Fuldischen;* — Scheidemandel *kurze Nachricht von dem Nutzen und Gebrauche der zu Brückenau gelegenen Mineralbrunnen.* p. 118; — Brück *Beobacht. und Ansichten über die Heilkraft Driburgs* (Hufeland's *Journ der pr. Heilk.* 1831. *April.* 48).

41) Ratio simplex; nam gravia inde damna vidi. Interea non ignorandum *subcarbonas ferri* nuper in cardialgiis feminarum commendatum fuisse (Omodei *annali universali di medicina.* 1832. *Ottobr. Novembr.* p. 372).

42) De virtute cinchonae in febre intermittente cardialgia, crebro in praxeos meae curriculo experta, vide auctores §. LXX. 14. citatos, quibus adde observationem Rueffii (Nov. act. nat. curios. T. VI. obs. 6. hist. 3. p. 25).

favemus. Quum febres hujusmodi periculosae sint, piaculum foret eas *geo urbano*[43]) aliisque remediis surrogatis[44]) committere.

9. Dolore epigastrii diuturno in scrophulosis et rhachiticis obveniente, *glandes quercini*[45]), *omphalium*[46]) tuto *) adhiberi queunt; ita latente vitio carcinomatico, *conium maculatum*[47]). Cardialgiae scorbuticorum accommodata sunt *nasturtium aquaticum*[48]), *raphanus rusticanus*[49]), *allium sativum*[50]), *acorus calamus*[51]). Omphal. gland. conium etc.

10. Car-

43) Commendatur ejus radix a Buchhave (observat. circa rad. gei urbani sive caryophyllatae vires in febribus. obs. 78. 80. 100).

44) e. c. centaureo minori (Klaunig Miscell. acad. nat. curios. cent. III. et IV. obs. 146).

45) Harum ustulatarum ad modum fabarum *caffé* decoctum (Marx *bestätigte Kräfte der Eicheln. No.* 13. p. 34. *No.* 15. p. 35).

46) Oleum scilicet seu potius succus ex olivis immaturis aut uvarum pampinis expressus, saccharo mixtus, sicque celebratum *syrupum omphacii* efformans. Cfr. Chesneau l. c. cap. 1. p. 194; — Zacutus prax. med. admirab. lib. II. obs. 4.

*) Periculosus mihi e contrario videtur hîc usus *barytis muriati* (Thuessink *Waarneemingen . . . in het nosocomium clinicum van Groningen.* 1805. *No.* 30) et *spongiae ustae* (Vicat delect. observ. pract. No. 31).

47) Quarin tentamen de cicuta cap. II. cas. 17. p. 39; — — Gasc *Journ. de médec. par* Sedillot. 1812. *Mai.* p. 41; — Müller in Rust *Magazin für die gesammte Heilk. B.* 37. *Heft* 2. *XI.* 12.

48) Riedlin lin. med. ann. I. Decembr. 23. p. 451.

49) Idem ibid. ann. IV. Julii 7. p. 461.

50) Blancard collect. med. phys. cent. V. obs. 51.

Amar. arom. acria.

10. Cardialgia, inprimis arthriticorum, symptomatibus dyspepsiae stipata, nisi sordes aut plethora obstent, *pharmacis amaris* et *aromaticis* [52]) curatur. Praecipue sibi hîc laudem promeruere *quassia* [53]), *columbo* [54]), *trifolium fibrinum* *), *chamomilla* [55]), *salvia* [56]), *mentha* [57]), *cinnamomum* [58]), *sassafras* [59]), *vinum* tam *medicatum* [60]), quam

51) Solenander consil. m d. sect. V. p. 517.

52) Valent hîc in genere cap. XVIII. §. LXV. No. 3. commendata.

53) J. A. Ph. Gesner *Samml. von Beobacht. B.* 3. p. 226; — J. Röbol, ex *Handelingen van het Genootschap servandis civibus Deel.* 3. p. 465 in *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 8. p. 670. Interea infusum quassiae simplex et tenue quidem, tincturae a Röbol commendatae antepono.

54) Scheider in Horn's *Archiv für med. Erfahr.* 1809. *Sept.* p. 133.

*) „Matrona Hungarica me consuluit die 20 mensis septembris 1811. Ea in juventute soda vel maxime laboravit et cardialgia. Nihil sedare potuit haec symptomata, praeter lapides cancrorum Magnesia vero hanc opem non praestitit. Palliativa autem haec in melius mutatio fuit; donec viri nobilis consilio aegra *infusum trifolii fibrini* adhibuisset, a quo in integrum sanata fuit" (Ex schedis Paternis).

55) Amatus l. c. cent. V. curat. 39; — Forestus l. c. obs. 20; — Hartmannus praelect. chymiatr. p. 42; — Fr. Hoffmannus hist. morb. Vratislav. ann. 1702. p. 350.

56) Act. acad. nat. curios. Vol. II. obs. 195. — Ego infusum praescribo saturatum.

57) Knigge comment. botanic. med. de mentha piperitide §. 24. 32. 33. Pulverem herbae ad scrupulum cum eleosaccharo exhibet. *Aquam destillatam* et *rotulas* antepono.

58) Ejus aqua destillata, inprimis cardialgias ex usu foliorum digitalis purpureae usu ortas, mirifice debellat.

quam *simplex* [61]), *coffea* [62]); *calendula officinalis* *).

11. Suos quoque ad cardialgiam (et neuralgiam coeliacam) laudatores invenerunt *asa foetida* [63]), *moschus* [64]), *oleum cajeputi* [65]) et *succini* [66]), *camphora* [67]), *aether* [68]), cui adhuc *liquorem anodynum mineralem* HOFFMANNI [69]) anteponimus. **Nervina.**

12. Si

59) Ligni decoctum (POTERIUS l. c. cent. III. cap. 31).

60) TRNKA l. c. p. 268 (vinum absynthites).

61) „Ego, inquit MARESCOTTI (tract. de variolis. p. 181), qui a pueritia cardialgiae obnoxius eram, ex calidi vini potu maximum levamen percipio.“ *Vinum Cypri*, *Malagae*, absoluto prandio (sub cujus curriculo aqua bibatur) propinare soleo. RIEDLINUS (millenar. 447) narrat abbatem quendam frustra variis adversus molestissimum stomachi ardorem usurpatis, tandem a *vino muscato* semper levamen percepisse.

62) RIEDLIN millen. 941.

*) Extractum ad grana quatuor pro dosi (RUST *Magaz. der gesammt. Heilk. B.* 27. *St.* 3. p. 489).

63) A. DUNCAN *Krankengesch. No.* 24.

64) PRINGLE *neue Versuche und Bemerk. einer Gesellsch. in Edinburg. B.* 2. *No.* 12; — SCHMUCKER l. c. *B.* 2. *Absch.* 7. *Bemerk.* 25. p. 184; — In dolore epigastrii socio singultu moschum cum fructu adhibui.

65) TREW Commerc. lit. Norimb. T. IV. ann. 1734. hebdom. 5. p. 34; — JOERDENS ibid. T. V. ann. 1735, hebd. 9. No. 3. p. 66; — WEITBRECHT ibid. T. IX. ann. 1739. hebd. 10. No. 9. p. 75; — DOLLFUS ibid. T. XII. ann. 1742. hebd. 38. No. 2. p. 703; — WERLHOF opp. edit. WICHMANNI P. II. p. 710 (in cardialgia a podagra retropulsa); — WEICKARD *vermischte med. Schrift. St.* 2. p. 143.

66) THONERUS l. c. p. 136.

67) Commerc. lit. Norimb. ann. 1734. p. 517 (in cardialgia

Bismuth. zinc. saturn.

12. Si de genuina neuralgia ventriculi aut plexus coeliaci agatur*), princeps remedium est *oxydum bismuthi* [70]) prudenter [71]) adhibitum. Non *zinci oxydum* [72]), sed *saturni saccharum* [73]) illi aequiparari potest.

13. Oxy-

podagrica); — RAVE in HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk. B.* 7. *St.* 3. p. 35; — BIRD ibid. *B.* 27. *St.* 6. p. 60 (in cardialgia ex veneris abusu).

68) LIND in *Lond. med. Journ. T.* 6. p. 53; — DAVIDSON in *medic. facts and observations. Vol.* 5. *No.* 7; — THOMAS in KÜHN *physisch. und medic. Journ.* 1802. p. 214.

69) Guttae quinque super sacchari frustulum hystericis.

*) In cardialgiis nempe ex aliis caussis evolutis, res longe aliter se habet. Explicatur inde cur remedii mox memorandi virtus in dubium vocari potuerit (JAHN *Auswahl der Arzneymittel. B.* 2. p. 1092).

70) ODIER l. c.; — BELCOMBE de experientiis Odier vid. *Götting. gelehrt. Anzeig.* 1791. p. 473; — BREHM diss. de usu magisterii bismuthi interno. Jen. 1794; — PROEBSTING diss. de magisterio bismuthi. Erlang. 1796; — BAUME in *Journ. de méd. T.* 74. p. 69. et *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 12. p. 568; — THUESSINK l. c. No. 29. et in *Verhandelingen de societet in's Hage. Deel.* 1; — MARCET in *Mém. of the medical society of London. Vol.* 6. p. 155. et *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 23. p. 329; — WOLFF in HUFELAND's *Journ. für die pr. Heilk. B.* 10. *St.* 1. p. 116; — SCHAEFFER ibid. *St.* 2. p. 115.

71) Id est modica dosi (tertia pars grani bis terve de die) et non diu continuata; alias enim sensum nervorum, quem solum obtundere velles, plane delebis. De venefica enim oxydi bismuthi vi dubium haud exstat, teste et LOMBARD (*nove ricerche sull' uso interno del sottonitrato di bismuto,* in OMODEI *annali universali di medicina.* 1832. *Febbrajo.* p. 358).

72) KERKSIG diss. de usu medico calcis zinci et bismuthi.

13. Oxyda illa metallica, redderentne *opium* nostro in morbo superfluum? Neutiquam! Indicatur quoties dolor ita atrox est, ut futurarum convulsionum metus sit [74]), inprimis cum vomitu in hystericis [75]) exhaustisque aegris [76]). Ita in cardialgiis cum alvo a spasmo intestinali clausa [77]), Opium.

Dd 2 ab

Hal. 1792; — FRICK in *Museum der Heilk. B.* 4. p. 205; — DE LA ROCHE in *Journ. de méd. T.* 52. p. 530; — NEGRINI ibid. T. 65. p. 59.

73) Pluries in cardialgiis ex onania, socio seminis fluxu, cum successu adhibui, ad sextam grani partem pro dosi additis aliquot granis sacchari.

74) „Aliquando item, inquit L. RIVERIUS (prax. med. lib. IX. cap. X) ubi ex doloris vehementia periculum imminet, ad narcotica confugiendum, quibus prudenter exhibitis admirandus non raro subsequitur effectus," id quod et MICHELOTTI (diss. de imprud. medicat. multor. morbor. et mortis causa. §. 51. opp. T. VI. p. 306) matrona experta est, et omnium instar senator RAYGERI (Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 4. obs. 10).

75) Anno 1810 matrona ex Rossia alba Vilnam adducta, in talem hysteriae paroxysmum cum cardialgia et vomitu incidit, ut extremitatibus frigidis, ac si venenum sumpsisset, decubuerit. Granum opii cum emulsione arabica porrectum, tot aerumnis, brevissimo temporis spatio finem imposuit. Similia narrant RIEDLIN l. c. millen. 231; — SPINDLER obs. med. obs. 40; — HEIDE obs. med. obs. 30; — DEODATUS valetudinarii. p. 20; — DIMERBROECK obs. med. obs. 93; — WHYTT l. c. p. 582, qui ait: „*In solchen Fällen habe ich kein Mittel gesehen, das so vortrefflich und geschwind wirkend wäre, als das Laudanum.*"

76) DE LA METRIE *observat. de méd. pratique obs.* 48. p. 94.

77) Testantibus RIVERIO (l. c.) et ETTMÜLLERO (opp. T. II. P. I. p. 85).

ab emeticis [78]) et a vermibus [79]). Qua forma? Simplicissima [80]).

Composita.

14. Simplicitati quamvis addicti, *pharmaca* tamen *composita*, quorum usu contumaces interdum cardialgiae superatae sunt, non reticebimus. Spectant huc *decoctum* P. L. Ebeni [81]), *mixtura* Cratonis [82]), *elixiria varia stomachica* [83]), *bolus* Rhudii [84]), *pilulae* P. Poteri [85]) et Gherli [86]), pul-

78) §. LXIX. No. 3.

79) Schrudfelder hist. enarrat. et curat. med. lib. I. hist. 2. (modo palliativo).

80) R. Opii puri granum unum. Mucilaginis gummi arabici unciam semis. Misc. adde aquae fontanae uncias duas. M. D. S. capiat tribus vicibus, agitato prius vase.

81) R. Summitatum chamomillae manipulum unum. Mastichis electi drachmas duas. Incide et coque in vini albi s. q. Coletur (observ. medic. 55).

82) Summitatum absinthii Pontici, et chamomillae aa. pugil. unum. Thuris albi drachmam unum. Coque in aquae q. s. Colat. unciarum quatuor adde syrupi croci et chamomillae matricariae aa unciam semis (Epistol. med. lib. IV).

83) *Elixir viscerale* Hoffmanni, *Elixir vitrioli* Mynsichtii.

84) R. Specierum hierae drachmas duas, et diarrhod. alb. drachmam semis. myv. cydon. non aromat. q. s. ut fiat bolus (art. medicar. lib. II. c. 8).

85) R. Ambaris grisei grana duo. Croci orientalis, moschi aa granum unum, opii thebaici granum semis. M. f. pil. (l. c. cap. 30).

86) R. Aloes hepaticae drachmas tres. Rasurae eboris, limaturae martis aa drachmas duas. Faeculae brioniae et aronis aa drachmam unam, extracti hellebori nigri drachmam unam et semis. Terebinthinae Venetae scrupulum unum. Syrupi cachect. Fernelii q. s. ut f. pilulae pon-

pulveresque stomachici BIRKMANNI[87]) et B. VERZACHAE[88]).

15. Si dolor epigastrii aut in homine plethorico[89]), haemorrhoidali[90]), aut praeviis haemorrhagiis spontaneis levantibus[91]), aut sanguinis evacuatione consueta neglecta vel suppressa[92]), tali vi — Phlebot. hirud. cucur.

deris granorum trium. Cap. septem vespere per septem dies (l. c. cent. I. observ. 39. p. 120).

87) Vid. RIEDLIN lin. med. ann. VI. Martii 39. p. 345.

88) Observ. medic. 48.

89) „Nobilis quidam vir cum . . . . immenso dolore ventriculi torqueretur, aliis frustraneis, cum animadverteret THONER (l. c. p. 135) corpus plethoricum et naturam melancholicam, conjectura dum querela de ardore, ne subsit inflammatio, venam aperiendam consulit. Obsequium praestitum. Exin dolor instar incantamenti illico conquievit, nec opus erat aliis praesidiis.“

90) Perinde apud FR. HOFFMANNUM (l. c. obs. 4) vir quadraginta annorum, vinosus, plethoricus et haemorrhoidarius, cum instantem haemorrhoidum fluxum externo frigore diutius tolerato, impedivisset, in cardialgiam cum febre, anxietate, siti, alvo adstricta, levique syncope incidit. Detracta libra sanguinis a morbo liberatus est.

91) Sic apud J. DOUINET (apolog. de arthrit. l. III. §. I). Consul cardialgiam ad omnia, praeterquam naturae beneficium, quo semper solvebatur, contumacem, mox ab epulis semper invadentem pati solitus, quadam vice copioso per os rejecto sanguine illico a dolore est liberatus. Qui postmodo naturam praeeuntem imitaturus, dolorem sanguinis missione semper profligabat.

92) Ita C. M. ADOLPHI (Act. acad. nat. curios. Vol. II. obs. 159) in femina, cui menses biennio parcius fluxere, cardialgiam periodicam post cibos, ac vel maxime vini Rhenani potum, ad syncopen usque per duas semper horas

vi evolveretur, ut inflammationis ventriculi periculum immineret[93]), *phlebotomia*, caute tamen praecipue in hystericis[94]), libentissime e pede[95]), celebranda est. Nec *hirudinibus*, pro re nata vel ad epigastrium[96]) vel ad anum[97]), neque *cucurbitulis*, nisi cruentis saltem siccis[98]), ad scrobicu-

vexantem, et ad omnia rebellem, venae sectione e pede, iteratisque pediluviis, sustulit.

93) Ipse Ettmüller (l. c. p. 86) qui negat venae sectionem per se in cardialgia utilem esse, eam tamen ad praecavendam forte ex acerbitate doloris inflammationem, vel materiae ad loca a stomacho remotiora derivationem, suadet.

94) R. Whytt (l. c. p. 581) ne in hystericis quidem et hypochondriacis phlebotomiam negligi vult, modo non sit nimia („*bei jedem Schmerze des Magens, der sehr heftig und anhaltend ist, muss etwas Blut gelassen werden, wenn es nur die Kräfte des Patienten erlauben; denn diese Ausleerung vermindert allezeit die Gefahr der Entzündung und kann nur selten Schaden bringen*"). Quodsi nimia foret venae sectio, pessima nervorum mala timenda forent, ut in casu Rigleri (constitut. epidem. ann. 1775. p. 123).

95) Fr. Hoffmannus l. c. obs. 5.

96) Tot hirudines quot requiruntur ut in aegroto adulto sex, octo cruoris unciae educantur.

97) Thilenius *med. chir. Bemerk.* p. 104; — Caille in *Hist. et mémoires de la société R. de médec. T.* 8. — Cfr. Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 6. p. 663, *B.* 14. *St.* 1. p. 189.

98) Docet Galenus cucurbitulam ventriculo admotam illius dolores citissime resolvere instar incantamenti. „Haec tamen cautio adhibenda est, inquit Riverius (l. c.), ut nihil aut parum humoris crudi in ventriculo lateat, alioquin dolorem intendit".

biculum cordis parcendum! *Siccae cucurbitulae* praesertim ad intropressam cartilaginem xiphoidem pristinum in situm restituendam valent [99]).

16. *Enemata* ex iisdem classibus unde interna remedia petita sunt, confecta, eo minus negligi debent, quo magis vomitus administrationem pharmacorum per os impedit. Enemata.

17. Libentissime quae morbi indoles exposcit pharmaca regioni epigastricae applicamus, itaque pro re nata *fotum* [100]) aliaque *epithemata* [101]), *cata-* Topica.

99) „Ut vitium hoc emendes, ait Barbette (opp. chirurg. anatom. P. III. l. I. c. 4. §. 2. p. 389), solummodo *cucurbitula ventosa* amplioris orificii exterius cuti, cui cartilago subjacet, applicetur, sicque illi affixa relinquatur, usque dum inspiratio impeditur, subito tunc removeatur, et cartilago dicta saepius prima vice locum naturalem iterum occupabit. Quod si non contigerit, repetat chirurgus operationem semel aut bis, et praemissa illinitione olei rosarum et myrtilli emplastrum hoc apponat, per aliquot dies loco affecto detinendum: R. Radic. bistort. nuc. cupress. aa drachmam unam, mastich. thuris ââ drachmam semis. Balaust. scrupulum. Olei nucis expressi drachmam unam et semis. Picis navalis et terebinth. q. s. ut M. f. emplastrum". — Quum haec non juverint et vomitus urgeret ad *incisionem* pervenit Billard (*Journ. de médec. T.* 22. p. 263). Codronchii antiquissimam methodum K. Sprengel tradit (*Versuch einer pragmat. Geschichte der Heilk. B.* 3. 1801. p. 183).

100) Juvant praesertim in cardialgia a purgantibus acrioribus — *fotus emolliens*; a spasmo — *fotus aromaticus*; a vermibus — *fotus anthelminthicus* (P. I. Vol. 1. sect. II. cap. IV. §. XXV. 10); a debilitate — *panis tostus cum vino malvatico calido et pulvere cinnamomi.* Saepe sto-

cataplasmata[102]), *sacculos*[103]), *linimenta*[104]), *emplastra*[105]), *endermica*[106]). Sunt qui *magnete* utantur[107]). Profuit et *fumus nicotianae* ore attractus*).

18. Domachi regioni pellem leporinam vel aliam admovere sufficit.

101) J. S. Hahn (*Unterricht von Kraft und Wirkung des frischen Wassers.* sect. 2. cap. 3. p. 114) de cardialgia a lotione epigastrii impedita, deque alia linteis frigidis scrobiculo cordis appositis. Vix talia suadere audeo.

102) Ex mica panis, lacte et croco; — ex foliis salviae, floribus chamomillae, herba menthae; — ex theriaca Veneta.

103) Eos speciebus sequentibus replere solebat Fr. Hoffmannus (l. c. cautel. §. 4): R. Herb. menthae, flor. chamomil. vulgar, sambuci, ââ manipulum, Baccarum juniperi, lauri ââ unciam, seminum cumîni, carvi, caryophylli, nucis moschatae aa drachmas duas. M. concis. D. ad sacculos calide applicandos. — Thymo et majorana uti soleo.

104) Unguentum althaeae cum camphora, unguentum nervinum, stibiatum (in arthritica cardialgia), oleum anisi, expressum nucis moschatae etc.

105) Quaevis pharmacopoea *emplastra stomachica* exhibet. Libentissime emplastrum diachylon cum gummatibus super alutam magnitudinis palmae extendo, illudque pro re nata camphorâ rasâ, opio, tartaro emetico adspergo, ac calide epigastrio impono. Commendatur praeterea: ceratum ex gummatibus tacamahaca et pice navali (Poterius l. c. cent. III. cap. 32); balsamus peruvianus et hyoscyamus (Ettmüller l. c. p. 87); emplastrum antihystericum Whyttii (l. c. p. 581).

106) Cap. X. §. XXIX. No. 8.

107) Hell *Nachrichten von Magnetcuren. No.* 3. 29. 32. 34.

*) Matrona lithuanica, sodam omnibus pharmacis rebellem,

18. Dolore epigastrii ex vitio rheumatico, arthritico, ex impetigine praepostere fugata exque metastasi pullulante, praemissis praemittendis, *vesicatorium* vel *fonticulus* vel *moxa* ad partem affectam optima sistunt auxilia[108]). Vesic. fontic.

19. Priusquam ad illa auxilia deveniamus, quid *pediluvia*, *semicupia* et *balnea calida* valeant tentandum est[109]). Balnea.

20. *Regimen diaeteticum* juxta praecepta alibi tradita[110]), ordinandum. Diligenter illa vitanda erunt, quorum ab esu per idiosyncrasiam cardialgia enascitur[111]). In stomachis nimis irritabilibus, aliquando cibus solidior conducit[112]). Generatim quies post pastum requiritur[113]). Et phantasia suum nostrum in morbum agnoscit imperium[114]). Regim. diaet.

CAPUT

fumo nicotianae ore hausto certissime debellavit. Sic saltem ipsa mihi retulit die 4 Julii 1821.

108) Propria experientia hîc plane cum illa KLEINII (interpret. clin. cit.), J. SIMSII (*Bemerk. über epid. Krankh. Kap.* 3. p. 60), aliorumque convenit. „Vesicante sanavi cardialgiam in fratre celebris *Fontana* (1785)" (Scheda Paterna).

109) De illorum virtute in cardialgia legatur RIVERIUS l. c. p. 347; — G. HORSTIUS epist. lib. II. sect. 18. p. 600; — FR. HOFFMANN l. c. obs. 8.

110) Cap. XVIII. §. LXVI. No. 2.

111) Per abstinentiam ab uvis cardialgia curata est (RIEDLIN millenar. 669).

112) TISSOT l. c. *B.* 2. *cap.* 8. *art.* 3. §. 7. p. 44.

113) Rite inter alios monente TH. MERMANNO (consult. med. lib. III. cent. 14. p. 195).

114) Narrat WEDELIUS (amoenitat. mat. med. lib. I. sect.

Caput XX.
De ruminatione humana.

§. LXXIII.
Definitio. Literatura.

Definitio. 1. Alimentorum post pastum ex ventriculo in fauces, utplurimum sine nausea et saepe cum voluptate, placida reductio, ac nova in multis masticatio, deglutitio; *ruminationem* [1]), seu *merycismum* [2]) constituit.

2. Ho-

III. cap. VIII. p. 175) „quod ad ardorem ventriculi curandum in acutis quibusdam solenne est uti carlina scandente, post florem perfectum in semen fatiscente, quae *solo obtutu* eandem curat. Similia narrant Agricola (chir. parvi tractat. 2. p. 251), Rommetti (Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 8. obs. 179), Ovelgün (Nova act. acad. nat. curios. T. II. obs. 45).

1) A *rumine* derivari potest, quod, monente Festo, veteribus dicitur oesophagus. „Rumen est pars colli, quo esca devoratur, unde *rumare* dicebant, quod nunc *ruminare*.“ — Quum *primus* inter quatuor animalium ruminantium ventriculus, dicatur *rumex*, vocabulum *ruminationis* potius inde derivarem. — German. *Wiederkauen* (seu rursus masticare); Gall. *Rumination*; Angl. *Rumination*; Ital. *Ruminazione*; Polon. *Przeżuwać*.

2) Ruminatio Graecis dicitur μηρυκισμὸς, et verbum *ruminare* μηρυκίζειν, μηρυκάζειν, μηρύκειν, e profundo haurire et in minutas particulas incidere, revolvere, exedere, replicare cibum.

2. Hominum ruminantium exempla [3]) plurimi dis- Literatura.

3) G. Horstius centuria problemat. medicor. θεραπευτικῶν, accessit consultat. et epistol. de re medica lib. III. Norimb. 1636. sect. II. p. 245; — Salmuth observat. medicar. cent. tres. cent. I. obs. 100; — Delrio disquisit. magicar. lib. II. quaest. 14. Mogunt. 1624; — Ludovicus de ruminatione humana brutorumque in Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 9 et 10. 1678. 1679. p. 355; — Slare *account of ruminating man, lately living at Bristol*; in *Philosophical transact.* Y. 1691. p. 525; — Rhodius observ. medicar. cent. II. obs. 59; — Schurig chylologia. cap. IV. §. 13; — Carl *medicinische Rathschläge. Büdingen* 1733. 19*ter Rathschlag*; — Fabricius ab Aquapendente opp. omnia. Lugd. Bat. 1737. De varietate ventriculi p. 137; — Blancardus collect. med. phys. cent. V. No. 38; — Caelius Rhodiginus antiquar. lection. lect. XI. cap. 16; — Velschius observat. medic. episagm. 36; — Sauvages nosol. method. Amstelod. 1768. T. II. p. 339; — Herz *Briefe an Aerzte. St.* 2. *Brief* 4; — Darwin apud Chr. Girtanner *ausführliche Darstellung des darwinischen Systems. Gött.* 1799. *B.* 2. *Kap.* 42; — I. P. Frank epitom. de cur. hom. morb. lib. IV. sect. II. §. 655 sq.; — S. G. Vogel *anthropologische und medic. Erfahrungen. Stendal* 1805. *No.* 3; — Roubieu in *Annales de la soc. de médec. pratique de Montpellier. T.* 9. 1807; — Filhol *histoire d'une espèce de rumination.* Ibid. *T.* 25. p. 356; — Hegewisch in Horn's *Archiv für med. Erfahr.* 1809. *Septemb.* p. 107: — Tarbes *Recueil périod. de la soc. de méd. de Paris, redigé par* Sedillot *T.* 46. *Paris* 1813; — Mozard de Carele *observation sur un homme ruminant.* in *Bulletins de la société. philomatique. T.* 1. p. 5; — Blumenbach in *Göttingisch. gelehrt. Anzeig.* 1813. *No.* 168; et *Handbuch der vergl. Anatomie. Gött.* 1815. §. 91. *Anmerk.*; — Percy in *Bibliothèque universelle des sciences, belles-lettres et arts. Mai.* 1819. p. 77; — Nesse Hill in *essays*

dissertationibus [4]); monographiis autem Peyerus [5]), Percy et Laurent [6]) ac Heiling [7]) comprehenderunt. Illa singulo tantum casu [8]) locupletare possumus.

§. LXXIV.

Symptomata. Necroscopia.

Symptomata.

1. Assumptis, cum aviditate [1]) alimentis, haec ocyus

on the prevention of insanity; — Riche in *Annales de médec. physiologique. Avril* 1828.

4) Burgover diss. de ruminatione human. Basil. 1626, in Disput. Basiliens. dec. VII. disp. 3; — Bentschneider diss. de ruminatione humana. Goett. 1774; — Goldhagen diss. de ruminatione humana singulari casu illustrata. Halae 1783; — Meyer diss. de ruminatione humana. Erlang. 1792; — Buxton diss. enarrans ruminationis humanae casum. Goett. 1802.

5) Merycologia, sive de ruminantibus et ruminatione commentarius, quo primum exponuntur ruminantium species et differentiae per omnia animalium genera, deinde organorum ruminationi inservientium admiranda structura detegitur, et iconibus aeri incisis ante oculos ponitur, denique de ruminatione ipsa ejusque causis ac utilitate disseritur. Basil. 1685. p. 62. p. 220.

6) *Dictionnaire des scienc. médicales. T.* 32. p. 526.

7) *Ueber das Wiederkäuen bey Menschen. Nürnb.* 1823.

8) Sculptoris mediolanensis, annorum triginta trium, qui die 5. Martii 1832 consilium meum expetiit.

1) Sic inter alios, monachus a Fabricio ab Aquapendente (l. c.) observatus; — Robieu (l. c.) aeger „*mangeoit avec voracité surtout de la viande*". — Riche (l. c.) de suo ait: „*ce sujet a continuellement faim; il mange avec le même plaisir les alimens végétaux et animaux: il marque un peu de préférence pour ces derniers. Il mange vite*".

ocyus serius [2]) in oris cavum placide assurgunt. Contingit id utplurimum absque nausea [3]), immo saepe cum voluptatis sensu [4]). Deglutita, ordine inverso [5]), aut promiscue [6]), redeunt. Retinent, ab initio saltem, proprium saporem [7]); aliquando autem

2) Post horae quadrantem (SALMUTH l. c.); post dimidiam horam (TARBES l. c.); post horam (VELSCH l. c.); post horas duas (aeger meus); post horas quinque (HERZ l. c.); sex et septem (CARL l. c.). Itaque minus recte BENTSCHNEIDER ubi ait (l. c. p. 10): „Incipit ruminatio statim a pastu, vel post horae quadrantem et semihoram, et intra unius, vel sex vel septem horarum spatium finitur."

3) LUDOVICUS (l. c.) refert: „esse in ejus vicinia ruminantem juvenculum, sed citra delectationem aliquam ruminantem, quin potius cum aversatione". — In TARBES (l. c.) aegro levis nausea (*un petit mal-aise*) reductionem ciborum annuntiabat.

4) Casus primus FABR. AB AQUAPENDENTE (l. c.) offert nobilem Patavinum ruminantem cum insigni delectatione. Sic et aeger mihi visus.

5) Pharmacopola de quo J. P. FRANK (l. c.) „post pastum lautiorem, partem ciborum dimidiam potuit pro lubitu ruminare, ac altera quoque die singulorum saporem, *ordine*, quos pridie deglutierat, *inverso*, distinguere."

6) Ita in sculptore meo.

7) Sculptor mihi retulit, quod cibi, qui hora secunda a pastu reducuntur, proprium habeant saporem, qui autem serius in conspectum veniunt, acidi sint, et ita ingrati, ut eos exspuere debeat. — Similia quodammodo a BUXTON (l. c. fol. 8) observata fuere: „deglutiti cibi, inquit, primum adscendentes, priori fere sunt sapore, sed deinde iterum iterumque regurgitantes, acescunt et tandem si per nonnullas horas ruminatio viget, acor ita augetur, ut dentes quasi sensum amittant ut hebescant".

autem dulcem induunt[8]). Ad novam masticationem non semper impellunt[9]). Facillime et citissime reductio vegetabilium[10]) et liquidorum[11]) contingit. Sic laborantium nonnulli caeterum valent; plerique de oris amarore[12]), tensione epigastrii, dyspepsia, cardialgia, ructibus[13]), colica[14]), alvi sive tarditate sive laxitate[15]), et capitis gravedine[16]) conqueruntur.

2. *Ca-*

8) „Equidem, inquiebat (aeger), *mel* videtur mihi merum lingere, ita *dulci* perfundor suavitate" (Histor. nard. Antonii Recchi p. 633).

9) Nobilis Patavinus de quo Fabr. ab Aquapendente (l. c.) „absque ullo fere dentium officio" ruminabat. Aeger meus cibos in os reduces revolvit quidem, ast quin eos altera vice masticare debeat, deglutit.

10) „*Vegetabilien werden häufiger wiedergekauet als Fleischspeisen*" (Heiling l. l. p. 17). Aeger meus citissime legumina regurgitabat; contra fructus horaei recentes sine molestia diutissime in ventriculo ejus delitescere potuerant.

11) „Si fluida deglutita sunt, nisus ad ruminationem extemplo inter coenam erumpit; si sicca, ventriculo per aliquot tempus inhaerent, antequam in os repelluntur: si cibi modice humectati, ruminatio medium tenet tempus" Buxton l. c. p. 6.

12) Riche (l. c.) aeger „*long-temps après avoir mangé a la sensation d'une légère amertume dans la bouche*".

13) Roubieu (l. c.) de aegro suo monet: „*il était tourmenté de rapports, après lesquels il éprouvait une véritable rumination*".

14) Riche l. c.

15) Sic meo in aegroto. Richei ille simul intestini recti prolapsu laborabat.

16) Molestus evasit apud meum sculptorem.

2. *Cadavera* hominum ruminantium obtulerunt: oesophagum carnosum[17]), ventriculum amplissimum[18]) (vix duplicem[19])), solito magis fibrosum[20]), vel etiam tenuiorem (cum superficie interna glabra et molli[21])) pancreatis scirrhum[22]). Ut *encephalum* etiam examinetur optamus. Necroscopia.

§. LXXV.

Caussae.

1. Hic noster marium[1]) praesertim et juniorum[2]) est morbus aliquando hiemalis*). Sunt qui Praedisponentes.

17) Bonnet sepulchr. anat. T. II. lib. III. sect. VI; — Fabric. ab Aquapendente l. c.

18) Fabric. ab Aquapendente de nobili suo monet: „obiit, et aperto cadavere inventus ventriculus est *insignis magnitudinis*, et interna superficie valde asper".

19) Etsi Th. Bartholinus (anatomia reformata. Lugd. Bat. 1751. lib. I. cap. IX. fol. 50) dicat: „quin tamen duplex fuerit (ventriculus) in ruminante apud Salmuth et alios dubitare non licet;" probe retinendum, genuinam *ventriculi duplicitatem*, non nisi in monstris observatam fuisse (cap. XV. §. L. No. 2). Nec satis! Inter tot exempla *ventriculi bipartiti* (ibid. No. 3) nec unicum exstat, ubi ruminatio praegressa fuisset. Idem de ventriculi *diverticulis* (ibid. No. 4) valet.

20) Ettmüllerus (praxis lib. I. sect. IV. cap. I) saltem ait: „in ruminantibus observatur ventriculus solito fibrosus et carnosior, quasi vestimento musculoso esset indutus".

21) Nesse Hill l. c.

22) J. P. Frank l. c. §. 657; — Vogel diss. de pancreatis nosologia generali. Hal. 1819. p. 17.

1) Si Ludovici (l. c.) casum excipiam, omnia ruminationis exempla mihi nota, in maribus locum invenerunt.

qui vitium haereditarium inculpent[3]), inprimis ubi proles a parente cornibus cutaneis instructo ortum ducit[4]), ne de narrationibus multum adhuc absurdioribus[5]) loquamur.

2. Ru-

2) Apud RICHE (l. c.) ruminatio jam nono aetatis anno apparuit.

*) VOGEL l. c.

3) „Alia vero ruminatio a nativitate suam originem trahit, sic ut a parentibus ad embryonem transferatur, aut connata saltem existat" (R. A. VOGEL praelectiones de cogn. et cur. hom. morb. §. 536).

4) FABR. AB AQUAPENDENTE (l. c.) postquam de autopsia cadaveris nobilis sui viri locutus est, „quibus addendum, inquit, quod ejus pater paulo supra frontem in capite *corniculum* durissimum, crassitie digiti manus minimi, longitudine vero olivae hispanicae, habebat insculptum et extuberans, substantiae ungui persimile; ex quo forte datur nobis intelligi, parentis semen aliquam habuisse affinitatem cum cornigeris animalibus, neque mirum fuisse, genitum filium simile quid a parente contraxisse." — Monachum quandam cum voluptate cibos ruminasse, refert RHODIUS (l. c.); hunc monachum autem non modo ruminantem, sed etiam bicornem fuisse narrat TH. BARTHOLINUS (de unicorn. cap. II. Cfr. et ejus hist. nat. cent. 1. No. 39).

5) „Nefarius quidam vaccae se commiscuerat, quae post aliquot menses puerum edidit, qui tanquam homo perfectus, baptizatus, posteaque praeceptis christianis institutus, pietati se addixit. Sensit tamen in animo propensiones vaccinas, pascendi prata et ruminandi herbas" (SCHURIG l. c.). — PRAEVOTIUS auditoribus suis Patavii recensuit exemplum de genuensi quinquagenario, eodem vitio (ruminatione) ab ineunte aetate usque in praesens tempus correpto, sine alia caussa, nisi quod ipse adhuc infans, matre demortua, per biennium lac ex ubere vac-

Excitantes.

2. Ruminationem ab ingluvie [6]), gravissima quidem [7]), et ab epigastrii contusione [8]) excitatam legi-

cae calidum hauserit. Qua de re PEYERUS sic rationem reddere conatur. „Cum omnis institutionis inops nutricem vaccam observaret, tuereturque attentius, ipse ruminationi paulum assuevit, sodalitii familiaritate degenerans" (l. c. p. 65).

6) „Quamvis demum ingluvies ad vomendum saepe impellat, tamen nec ea ruminationis causa praecise dici potest, quia in immensa gulonum copia, quibus terrarum orbis scatet, vix uni aut alteri contingit esse ruminantem" (PEYER l. c. p. 68).

7) „*M. R... maître de forges très opulent, eut, à l'âge de trente-deux ans, et à la suite d'une orgie, en* 1798, *une indigestion dont il pensa mourir; car, pendant quarante huit heures, elle présenta plusieurs symptômes et tous les dangers d'un violent choléra morbus. Il fut longtems à se rétablir, et quelque réservé qu'il pût être sur le choix et sur la quantité de ses alimens, il lui survient, prèsque tous les jours après son dîner, une sorte de hocquet qui fut d'abord très-bruyant, et qui finit par devenir si sourd, qu'il n'était plus entendu que de lui seul... Peu à peu quelques portions d'alimens remontèrent avec l'éructation dans la bouche, qui, fermée par décence ou par honte, ne les laissait pas échapper au dehors, et les refoulait, par une déglutition insensible, vers l'estomac. Ces alimens ainsi ramenés ne déplaisaient pas au palais, à peine étaient-ils quelquefois acescens; ils avaient, le plus souvent, conservé leur goût et leur saveur*" (PERCY et LAURENT l. c. p. 534).

8) „*Un conscrit se rendant à l'armée d'Italie entra à l'hospital Saint-Eloi de Montpellier se plaignant d'un vomissement qui lui faisait rejeter presque tout ce qu'il prenait, et dont il rapportait la cause à une chute déja ancienne sur l'estomac.... Ce vomissement était une vraie rumination*" (ibid. p. 536).

legimus. Cur nulla hucusque *onaniae*[9]) facta est mentio? Neminem tamen imperium instinctus sexus in ventriculum[10]) inque ipsam ruminationem[11]) latet.

Proxima. 3. *Caussa proxima* ruminationis humanae quaesita est in laxitate oesophagi[12]); in obstructione pylori[13]), concurrente pressione diaphragmatis et musculorum abdominis[14]); in atonia viscerum digestionis opus absolventium[15]); in laesa ratione inter fibras longitudinales et transversales ventriculi, subsequente ejus motu retrogrado[16]); ac in mala consuetudine ructus extorquendi, qua tandem

9) Aeger meus vix annum aetatis suae decimum sextum attigerat, quum se totus masturbatorum negotio dedisset. Elapso dein quadriennio coitu abuti coepit. Ei propter penis incompletam erectionem et digestionis labefactationem, tandem valedicens, in pollutiones nocturnas et diurnas incidit, adhuc perseverantes.

10) Cap. XVI. §. LIV. No. 7. §. LV. 4. §. LVI. 5. — Cap, XVIII. §. LXIV. 3. — Cap. XIX. §. LXIX. 3.

11) Aeger Tarbes (l. c.) absoluto matrimonio a ruminatione liber evasit.

12) Metzger l. c.

13) Cullen *Anfangsgründe der Arzneyw. Nach der 4ten englischen Ausg. übersetzt. B.* 3. p. 181. *Leipz.* 1780.

14) Heiling l. c. p. 35.

15) Richter *speciell. Therap. B.* 4. p. 67.

16) Darwin *experiments establishing a criterion between mucilaginous and purulent matter: and an account of the retrograde motions of the absorbent vessels of animal bodies in some diseases. Lichfield* 1780. Cfr. Girtanner l. c. — Accedit Gregory (*Uebersicht der theoret. Arzneywissensch. A. dem Lat. Th.* 1. *Leipz.* 1784. §. 664).

dem stomacho motus inversus, citra voluntatis imperium[17]), conciliatur[18]); concurrentibus in-

 pri-

17) Multum disceptatum est *utrum ruminatio humana actus sit liberae voluntatis, nec ne?* Pro tali habuit Bonnet (l. c.). „. . a ventriculi, inquit, voluntaria actione dependet, qua per membranam singularem quidvis pro arbitrio et quovis tempore expellit: quemadmodum melitensis ille bibo omnes liquores assumptos pro nutu rejiciebat, et alii fumum nicotianae deglutitum reddunt.“ — Blumenbach (l. c.) de quatuor hominibus narrat, qui ad libitum ruminare, aut ruminationem omittere potuerant. J. P. Frank (l. c.) de suo aegro dicit: „post pastum lautiorem, partem ciborum dimidiam potuit pro lubitu ruminare.“ — Contra Fabr. ab Aquapendente (l. c. p. 136) ait: „musculus cum sit instrumentum motus liberi et voluntarii, ruminatio autem nullius musculi beneficio peragatur, eam proinde recte a motu libero excludendam esse opinamur.“ Et Haller (elem. physiol. T. VI. lib. XIX. sect. IV. §. XV): „homini certe in ventriculum nullum arbitrium est.“ — R. A. Vogel (l. c. §. 535) dicit: „Est autem ruminatio humana non libera, sed coacta et involuntaria, quae nolentes, volentes invadit.“ Sic etiam Gruner (in versione germanica cum notis pathologiae Gaubii. Berolini 1797. §. 797). — Bentschneider monet: „Ruminatio morbosa est regressus involuntarius vel potius coactus cibi a ventriculo non elaborati, in os cum masticandi voluntate.“ — Ad me quod spectat quaestionem sic dirimerem: *ruminatio humana in origine est involuntaria seu potius coacta; ubi vero semel stabilita est, aegrorum nonnulli facultate eam provocandi pollent.* Tali caeterum facultate aeger meus ruminans destitutus erat.

18) „Qui vero post cibos avidius devoratos, inquit J. P. Frank (l. c.), dentium officio haud satis comminutos, medioque in mero natantes, explodendis in ructibus se promtius exercent (ut hypochondriaci): hi, cum aere,

primis corporis humani modo exercitatione [19]), modo quiete [20]), et epigastrii pressione [21]).

§. LXXVI.

simul ingesta, vel nequidquam mutata, vel in dulcem modo chymum conversa, sine nausea regurgitant . . . ac erunt, quos assumti reditus ferculi gratioris primum delectet; qui non ingratum faucibus experimentum repetant frequentius, stomachumque inverso hoc in opere incauti, ad ipsam usque consuetudinem, cui demum resistere haud queunt, exerceant." — Horstius (opp. medica. T. II. obs. 9) jam dixerat: „nullis sordida haec comedendi ratio accidit, quam qui abusu quodam cibum fere immansum absque masticatione devorant verius quam deglutiunt." — Peyerus (l. c.) de viro narrat, cui „a puero ructus acidi exsurrexerant, postquam vero trigesimum annum attigisset, evitare haud potuit quin cibum insurgentem ad os admitteret, visus sibi merum lingere, ita dulci suavitate cibus regurgitatus videbatur."

19) „*Professor Westendorf in Güstrow konnte jedesmal wiederkauen, wenn er wollte, doch wurde er auch durch zu starke Bewegung, besonders durch Fahren nach Tische, dazu genöthiget*" (Heiling l. c. p. 12).

20) Buxton (l. c. fol. 10) de suo aegro fatetur: „Inter motus corporis vehementes post coenam ruminatio mox plena cessat, mox pauca animadvertitur: lenes contra ambulationes illam non impediunt."

21) Sauvages l. c. — „*Ein Taubstummer im Berliner Institut verschluckte jede Speise Bissenweise, hohlte sie nach Verlauf einer halben Stunde durch einen starken Druck mit beiden geballten Händen auf die Stelle des Magens wieder herauf, und ist ein förmlich wiederkauendes Thier*" (Eschke in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk.* 1810. *Octob. p.* 27).

§. LXXVI.

Diagnosis. Prognosis. Cura.

1. Ruminatio humana quippe morbosa, a brutorum illa [1]), sanitatis indicio [2]), peculiarisque corporis structurae effectu [3]), distinguenda, propterea Diagnosis.

1) De hac legantur: JOAN. AEMILIANUS naturalis de ruminantibus historia. Venet. 1584; — PEYERUS op. c.; — LUDOVICI l. c.; — PERRAULT *oeuvres. Paris* 1686; — CH. PRICE *a letter relating to the villi of the stomach of oxen, and the expansion of the cuticle through the ductus alimentales*, in *Philosophical Transactions. Vol.* 35. *No.* 404. p. 552; — J. TH. KLEIN discursus de ruminantibus inprimis cum ejus summa dubiorum circa Linnaei classes quadrupedum et amphibiorum; — L. J. M. DAUBENTON *sur le mécanisme de la rumination*, in *Mémoires de l'acad. des sciences de Paris. ann.* 1768. p. 389; — P. CAMPER *Lessen over de thans zweerende veesterfte. Leeuwarden* 1769. p. 27; — BRUGNONE *sur les animaux ruminans et la rumination. Mém. de l'acad. R. de Turin. a.* 1805—1810. *T.* 9. *Scienc. physiq. et mathem. hist. p. CI*; — J. CH. FR. BORNEMANN diss. de ruminatione. Goett. 1812. — Cfr. quoque *Leçons d'anatomie comparée de MM.* CUVIER *et* DUMÉRIL, — GIRARD *traité sur la rumination. Paris* 1820.

2) Quod animalia ruminantia, dum morbo aliquo corripiuntur, ruminare cessant, neminem latet.

3) „Ruminationis diversis animalibus ex lege naturae impositae, caussas nobis offerunt et ventriculi plures in partes divisio ac mira constructio, et praeceps ciborum, sine dentium officio, ad stomachum transitio. Est nempe illis et *ingluvies*, seu *aquaticulus*, et *reticulum*, et *omasus*, seu *centipellio*, ac denique *abomasus*, seu *fasciculus*: quae saccum, distinctas in partes divisum, ingentem, sive quadripartitum ventriculum, constituunt. Angustum ex primo

pterea autem haud neganda [4]). Rarissimum, quid quid dicatur [5]), illa sistit morbum [6]), hypochon-
dria-

et secundo in tertium ventriculum est iter. Potulenta interim hic recipit per sulcum ab oesophago venientem, nunc ut aquae ingluviei ac reticulo an concedantur, apertum, — nunc vero, ut has solus suscipiat, clausum. Hinc a mole non minus, quam ab asperitate confracti parum cibi vegetabilis, stimulus ventriculis, primo nempe atque secundo, talis infertur: qui ad assumta propius amplectenda ac ulterius protrudenda has partes invitet. Resistit ciborum nimis solidorum descensui reticulum; hinc per oesophagum et fauces illi, donec satis comminuti, et saliva animalis satis misti, subacti sint, ter quaterve, aut quantum sufficit, ascendunt. Sunt alia, quae simplici instructa ventriculo, ruminare dicuntur, nec tamen vere ruminant animalia" (J. P. Frank l. c. §. 656). — Cfr. Neergard commentatio an verum discrimen organorum digestioni inservientium inter animalia herbivora, carnivora et omnivora reperiatur? Goett. 1805.

4) Soemmerring (*von dem Baue des menschl. Körpers. Th. 5. Frankf.* 1796. p. 278) ruminationem in homine negat, dicens: „*Ein Wiederkauen findet bey dem Menschen nicht statt, da er weder einen hiezu fähigen Magen, noch irgend eine andere willkührliche Gewalt über seinen Magen besitzt. Was man bisweilen so nannte, war nur ein krankhaftes Aufstossen der Speisen aus dem Schlunde, oder aus dem Magen in den Mund.*" Respondet vero sapienter Heiling (l. c. p. 27): „*Dass das menschliche Wiederkauen nicht gerade von derselben Art sey, wie jenes der Thiere, ist allerdings richtig, weil dem Menschen die, den wiederkauenden Thieren eigenthümliche Einrichtung des Magens hiezu fehlt. Daraus aber den Schluss ziehen wollen, dass bei dem Menschen nicht ein, dem thierischen ähnliches Wiederkauen entstehen könne, ist ohne Grund.*"

5) Ad morbos *rariores* ruminationem referri non posse con-

driasis plerumque subolem [7]), simulationem non excludentem [8]). Distingui debet a regurgitatione cibo-

tendit BENTSCHNEIDER (l. c. p. 4), quod intra paucos praxeos suae annos, hunc in morbum attentus, nonnullos invenerit ruminantes, et quod hic morbus raro tanta molestia afficiat eos, qui ab eodem corripiuntur, ut ad medicos compellendos impellantur.

6) PEYERUS (l. c.) *decem* tantummodo hominum ruminantium *exempla*, ex fastis medicis, colligere potuit. Ait MORGAGNI (de sed. et caus. morb. Epist. XXIX. art. 5): „Nec VALSALVAE nec mihi unquam contigit ut ruminantes homines videremus; nedum ut eorum cadavera incideremus". — R. VOGEL (de cogn. et cur. morb. §. 535), „inaudita fere res est, inquit, hominem brutorum instar ruminare, ruminatumque cibum ventriculo ad coquendum reddere." — J. P. FRANK adsertionem vix citatam BENTSCHNEIDERI ad trutinam vocans scribit (in scheda): „quodsi tamen praxin meam, ad populos diversos, per quadraginta duo annos extensam, considerem, non nisi unicum verae ruminationis exemplum in eadem mihi occurrit, oblatum mihi die 22. Novembris 1793 in pharmacopola, nomine *Ravizza* ex loco *Magenta* Provinciae Tinensis conspicuo." Aetatis annum sexagesimum attigi, antequam mihi opportunitas ruminationem humanam semel observandi data fuerit.

7) BERNER diss. aeger ruminans cum asthmate hypochondriaco. Hal. 1709; — J. P. FRANK (l. c.) aeger „hypochondriasi quadraginta et quinque jam ab annis summopere affectus" erat. — Proprius quoque aeger hypochondriasis vestigia obtulit. Quum autem in hypochondriasi cerebrum multum patiatur, investigandum, num simile quid etiam in ruminatione contingat?

8) Vir, de quo DARWIN (l. c.), sese publice erga remunerationem exhibuit, deglutiebat baccas ribes grossulariae, tam albas, quam rubras, quarum vel unas vel alteras, ad

ciborum ab *oesophagi vitio* [9]), a *ructu*, alimenta, inprimis ob idiosyncrasiam adversa, e ventriculo eliciente [10]), et a *vomitu* [11]), praesertim voluntario *).

2. Alte-

nutum spectatorum in os reducebat. Quis hic praestigiatorem non detegeret? — Mihi quoque casus militis conscripti, de quo ROUBIE loquitur, suspectus est, quatenus ipse „*vomissait ou ruminait à son gré.*"

9) Cap. VIII. §. XXIII—IV. — *Vomitus oesophageus* (ubi cibi nequidem ad ventriculum perveniunt et utplurimum cum fragore ac nisu rejiciuntur), pro *ruminatione* (placida scilicet ciborum ex ventriculo reductione) imposuit RHODIO (l. c.), HALLERO (l. c.), WICHMANNO (*Ideen zur Diagnostik. B.* 3. §. 106—7), FARQUARSONO (*Mem. of the medic. society. Vol.* 2. p. 560), et ISENFLAMMO (*Versuch einiger prakt. Anmerk. über die Muskel. Erlang.* 1778. §. 172). Cfr. SCHMALZ *Versuch einer med. chir. Diagnostik. Dritte Auflage. Dresden* 1816. fol. 209, — et HEILING l. c. p. 24.

10) Quis sana mente dotatus, eructationem, quam femina, quoties brassicam comedebat, experiebatur (RASORI in *Nuovi commentarj di medicina e di chirurgia. Padova* 1818. *Primo semestre.*) pro ruminatione venditaret?

11) „Differt vomitus a ruminatione, morbo rariore, cui desunt nausea, anxietas et impetus, symptomata vomitus propria" (PALM diss. vomitus adumbratio pathologica. Berol. 1820. p. 7). Addit HEILING (l. c. p. 23): „*Das Erbrochene hat immer einen unangenehmen und widrigen Geschmack. Das Wiedergekäute behält in vielen Fällen den Geschmack bei, den es als Speise hatte.*" — Jure itaque dictum fuit (MORGENBESSER diss. de vomitu. Lips. 1730): „Nec exacta inter vomitum et ruminationem similitudo intercedit." Cfr. quoque PIPELET (LOUIS) diss. de vomituum diversis speciebus accuratius distinguendis. Paris. 1786.

2. Alterius morbi symptoma ruminatio, *prognosin* a malo primario desumit. Per se illa longaevitati non obstat[12]), ac minus quam vomitus nutritionem defraudat[13]); „maciem igitur ac tabem, in quas tandem ruminantes incidisse referunt historiae, non ex illo, quam alio, eoque primario ex morbo latente venisse, credendum est[14]).“ Cessare ruminationem dum alter morbus supervenit[15]), etiamsi stricta non semper observetur diaeta[16]), immerito negatur[17]). Prognosis.

3. Ru-

*) Cap. XXI. §. LXXX. 1.

12) Virum quinquagenarium Genevensem, ab ineunte aetate ruminasse, ex observatione Praevotio (l. c.) elucet. — Aeger J. P. Frank, etsi scirrhus pancreatis subesset, ruminationem quadraginta per annos sustinere potuit.

13) „Nec etenim cibo, etsi hunc avidissime regerat, defraudatur ventriculus; sed redit is omnis sat prompte, longe melius subactus, ac salivae intimius commistus; nec aliud, si motum peristalticum per horas modo aliquas inversum excipias, foedae consuetudinis damnum esse potest“ (J. P. Frank l. c.). — Interea exemplum a Fabricio ab Aquapendente (l. c.) relatum est monachi ruminantis, marcore mortui, eo quod tanta aviditate cibus regurgitaret in os, ut fame et cibi indigentia fere perpetuo laboraret.

14) J. P. Frank l. c.

15) Docentibus exemplis a Fabric. ab Aquapendente, Burgovero (ll. cc.) aliisque relatis, unde R. A. Vogel (l. c.) monet: „cuncti, quam aegrotant, ab omni ruminatione cessant.“ — Cfr. Meyeri diss. cit. p. 17.

16) Aeger Percy (l. c.) „*en 1806 eut un fort accès de goutte, durant lequel il ne rumina pas une seule fois, quoiqu'il n'eut pas observé très exactement la diète qui lui avait été prescrite.*“

Cura. 3. Ruminationis symptomaticae *cura*, indoli aegritudinis primariae accommodanda. Si excipias quaedam tentamina ope *potionis anti-emeticae* Riverii [18]), *purgantium* [19]), *clysterum*, *ipecacuanhae* [20]) et *oxydi bismuthi* [21]), a pharmacorum multitudine abstinendum [22]); utpote quae aut nihil juvant aut ruminationem supprimendo, pejoribus adhuc malis ansam praebent [23]). Et consilium, reditui ciborum firma voluntate obstandi [24]), ambiguum videtur [25]). Praecepta adspectum ruminan-

17) Bentschneider l. c. p. 12. 18) Meyer l. c.

19) Ad restaurandum motum peristalticum (Starke *Handbuch zur Kenntniss und Heilung innerer Krankheiten des menschl. Körpers. Th. 2. Jen.* 1799. §. 147). Aquae *soteriae* resolventes (P. I. Vol. I. sect. II. cap. VI. §. XXXVIII. No. 27) praecipue adhibendae forent.

20) Pars quarta grani pro dosi in rotulis.

21) Aegro meo, scopo irritabilitatem ventriculi temperandam praescripsi; ast incassum.

22) „Multitudine medicamentorum hîc non opus esse, censemus; tantum enim abest, ut eorum provida exhibitione malo medeamur, ut potius in pejus illud vertamus" (Bentschneider l. c. fol. 13).

23) „*Aucun d'eux (remèdes) n'a reussi; et quand par hazard, on est parvenu à suspendre la rumination, n'importe par quel moyen, les merycoles s'en sont trouvés tellement mal, qu'il a fallu lui rendre, ou lui laisser reprendre son libre cours*" (Percy et Laurent l. c.).

24) „*Hier muss aber ganz vorzüglich eine kräftige Einwirkung des Willens entgegen kommen, dessen gute Folgen die Erfahrung längst bestätigt hat*" (S. G. Vogel l. c. p. 336).

25) Richei (l. c.) aeger „*lorsqu'il veut en fumant ou par*

minantium fugiendi[26]), cibos amaros comedendi[27]), sanae rationis limites transgrediuntur. Respectu enim regiminis diaetetici regulis adversus dyspepsiam traditis[28]) stare sufficit. Itinera, maritima praesertim, et animi recreationem proponimus.

Caput

quelque effort de volonté, empêcher cette ascension particulière, il ne tarde pas à éprouver de la douleur à la région épigastrique." Et aeger Roubieui (l. c.) „*ne pouvait résister (à la rumination) sans ressentir une douleur pénible à l'épigastre, ce qui le rendait triste, sombre, inquiet, et n'empechait pas toujours le retour des alimens à la bouche.*"

26) „Interea quantum in ipsis est, avertant ruminatores oculos a conspectu animalium ruminantium, ne horum occasione ipsi quoque ad ruminandum proritentur. Nonne etenim, oscitante uno, et alterum oscitare vulgo notum est?" (Burgoverus l. c. p. 242).

27) „Si piscibus delectantur (aegri ruminantes) coquantur ipsis, sed non exempta fellis vesicula, ut inde et illi amarescant" (Burgoverus l. c.).

28) Cap. XVIII. §. LXVI. No. 2.

Caput XXI.

De nausea, vomendi conatu et vomitu.

§. LXXVII.

Definitiones. Literatura.

D. nauseae.

1. *Nausea*[1]) est ingrata et anxia circa stomachum perceptio, cum sputatione frequente et inclinatione ad vomitum.

D. vom. conatus.

2. Nausea cum horrore a cibis et ventriculi sese superiora versus evacuandi moliminibus inanibus, *vomendi conatum* (*vomituritionem* barbare dictum) constituunt[2]).

D. vomitus.

3. Violenta, praevia plerumque nausea[3]), per fau-

1) *Ναυτία*, *ναυσία*, a *ναῦς*, navis. „Nauseare enim dicti sunt primum, quibus in navi ac inter navigandum stomachus languerat; deinde consuetudo obtinuit, ut vox ea quocunque modo sic affectis tribueretur" (Plutarch. symposiac. lib. VI. quaest. 8. p. 694). Gall. *nausée*, *envie de vomir*. Angl. *nausea*. Ital. *nausea*. Germ. *Ekel*, *Uebelkeit*. Polon. *nudność*.

2) Esse nauseae gradum de quo dixit Galenus (de locis affectis lib. I. cap. 4): „nauseae vellicantes tantum, nullum vero humorem evacuantes." Et Seneca (epistol. LIII): „nausea enim me, segnis haec, et sine exitu torquebat; quae bilem movet, non effundit."

3) „Fere omnem vomitum aliqualis nausea praecedit" (Swieten l. citando).

fauces et nares rerum in ventriculo et visceribus annexis, citra aerem, contentarum explosio, *vomitus* [4]) dicitur.

4. Pauci scripsere speciatim *de nausea* [5]); ejus enim literatura intertexta est illi dysphagiae [6]), anorexiae [7]), dyspepsiae [8]) et vomitus [9]). Liter. nauseae.

5. Hujus doctrina (ex praecipuis therapiae specialis [10])), veteribus [11]) et Arabibus [12]) haud igno- Liter. vomitus.

4) Emesia, emesis. GERM. *Brechen*, *Erbrechen*, *Uebergeben*. BELG. *Braaking*, *Overgeeving*, *Spouwing*. DAN. *Braekning*, *Opkastelse*, *Opkastning*, *Spyen*, *Spyening*. SUEC. *Kräkning*, *Upkastning*. ANGL. *Vomiting*, *puking*. GALL. *Vomissement*. ITAL. *Vomizione*, *vomito*. HISPAN. *Vomito*, *bosada*, *bosadilla*, *bosadura*. LUSIT. *Vomito*.

5) RIVINUS diss. de nausea. Append. ad dissertat. de venilia et malacia. Lips. 1645; — EYSELIUS diss. de nausea, primario atque perenni morborum comite. Erf. 1717; — SCHNITZHEIM diss. sistens observationes quasdam de nausea. Erlang. 1785.

6) FR. HOFFMANN diss. de spasmis gulae inferioris et de nausea. Hal. 1733.

7) LIPSIUS antipathiae singulares seu cibi et potus fastidium. Jen. 1628; — BECKERS diss. de fastidio alimentorum. Lugd. Bat. 1669.

8) SCHEFFELIUS Pr. de necessitate diagnoseos causarum morbificarum deque ructibus putridis, nauseaque, cruditatis acidae saepe signis. Gryphsw. 1747.

9) FRIEDRICH diss. generaliora de nausea et vomitu. Francf. 1794.

10) S. G. VOGEL (l. citando) excellens suum de vomitu capitulum sequentibus verbis aperit: „*Ein eben so wichtiges als schweres Kapitel, dessen Studium ich meinen jungen Amtsbrüdern nicht genug empfehlen kann.*"

11) DOERING comment. med. in HIPPOCRATIS doctrinam

ignota, a scriptoribus de morbis ventriculi in genere[13]) plus minusve promota, praeeunte F. Salandi[14]), operâ M. Schurigii[15]), Fr. Hoffmanni[16]), van Swietenii[17]), Fr. de Sauvages[18]), J. E. Wichmanni[19]), S. G. Vogelii[20]) nonnullorumque[21]) inter auctores dissertationum[22]) floret.

semioticam de vomitu. Marb. 1792; — Alex. Trallianus de morbis et febrib. lib. III. cap. 8.

12) Avicenna canon. lib. III. Fen. 13. Tract. 5. cap. 8.

13) Cap. XIV. §. XLVII. No. 2.

14) De vomitu et de aliis affectibus praeter naturam. Veron. 1607.

15) Chylologia. Dresdae 1725. cap. VII.

16) Med. ration. syst. part. III. cap. VI.

17) Comment. in Herm. Boerhaavi aphor. T. II. §. 652 sq.

18) Nosolog. method. class. IX. gen. XIII.

19) *Ideen zur Diagnostik. B.* 1.

20) *Handbuch der practischen Arzneywissensch. B.* 6. *Kap.* 6.

21) Wedelius diss. de vomitu. Jen. 1673; — Meibomius diss. de vomitu. Helmst. 1678; — Bohn diss. de vomitu. Lips. 1688; — Fr. Hoffmann diss. de vomitu. Halae 1733. v. opp. supplem. Vol. II. p. 257; — Morgenbesser diss. de vomitu. Lips. 1738; — Spalowski diss. de vomitu, in Eyerel diss. med. vindob. Vol. III. p. 36; — Pipelet diss. de vomituum diversis speciebus accuratius distinguendis. Paris 1786; — Grattenauer diss. disquisitiones physiolog. pathol. therapeut. de vomit. Berol. 1828.

22) Heurnius diss. de vomitu. Lugd. Bat. 1613; — Horn diss. de vomitione. Altd. 1626; — Horst diss. de vomitu. Lugd. 1670; — Boecler diss. de vomitu. Argent. 1673; — Burnet diss. de vomitu. Lugd. Bat. 1691; — Verhoost diss. de vomitu. Lugd. Bat. 1694; — Sperling diss. de vomitu simplici. Vitemb. 1700; — Gorschen diss. de vomitu. Lugd. Bat. 1705; — Abel diss. de vomitu. Lugd.

ret. Concessis exceptionibus[23]), turpiter ea in compendiis et dictionariis[24]) medicis neglecta est.

§. LXXVIII.

Symptomata. Necroscopia.

1. „Vomitum *futurum* annuntiant, sensus in ore, faucibus, imo stomacho et ventriculo molestus, S. prodroma.

Bat. 1707; — Ludolff diss. de vomitu. Lugd. Bat. 1721; — Steegmayer in diss. observ. rar. triga. Argent. 1725; — Bruinvisch diss. de vomitu. Lugd. Bat. 1727; — Schulze diss. de vomitu et vomitionibus. Hal. 1742; — Schwarz diss. de vomitu et motu intestinorum. Lugd. Bat. 1745; — Rosen diss. de emesi. Upsal. 1754; — Hawraneck diss. de vomitu. Vienn. 1770; — Dollinger diss. de vomitus ortu, progressu et usu. Bamb. 1780; — van der Bottom diss. de vomitu. Lovan. 1783; — Oeggl diss. de vomitu. Anglip. 1783; — Ploucquet diss. de emesia. Tubing. 1791; — Macquelin diss. de vomitu. Leidae 1795; — Ottermanns diss. de vomitu. Marb. 1795; — Goez diss. de vomitu. Goetting. 1797; — Schlesinger diss. meletemata nonnulla de vomitu. Regiom. 1801; — Bouvenot *recherches sur le vomissement. Paris* 1801; — Farquhar diss. de vomitione. Edinb. 1803; — L'Homme *diss. sur le vomissement. Paris* 1809; — Grünwald diss. qua in nosologiam vomitus chronici rarioris feliciter sanati inquiritur. Chemnitz 1811; — Mazoyer-Lablache *diss. sur le vomissement. Paris.* 1812; — T. Palczewski pathologiam vomitus exhibens. Vilnae 1815.

23) J. P. Frank epitome de curand. homin. morbis. T. V. P. II. Ordo IV. gen. II.; — S. G. Vogel l. c.

24) *Dictionnaire des sciences médicales. T.* 58. p. 322—378; — *Encyclopädisches Wörterbuch der medicinischen Wissenschaften. B.* 6. *p.* 211—215.

stus, nausea continuo adaucta, ardor, oppressio in regione epigastrii, exspuitio frequens, pallor faciei, horror aliquando et oscitatio, inferioris tremor labii, singultus, tussis, ructus, anxietas, alvi obstructio. *Instantem* praedicunt, vomendi conatus irriti, sub quibus aliqua ventriculi commotio versus superiora sentitur; contrahuntur, mox iterum relaxantur, iterumque tenduntur musculi abdominis, hypochondria; spiritus retinetur, ac inferiora versus diaphragma deprimitur; augetur anxietas, sudores ad frontem cutemque universam viscidi, subfrigidi propullulant; lacrymantur oculi, naresque stillant; rubet nunc facies tumetque, tussis augetur [1])".

S. constitutiva.

2. Tandem non sine sensu violentae convulsionis ad ipsum ventriculum [2]), sub artuum tremore, jactatione, sub ventris constrictione, res quas amplectitur, largo flumine, per oris nec non narium per cava simul, sub longa et sonora expiratione, cum impetu expellit. Sic evacuantur, copia interdum enormi*), ut modo de consuetis tantum dicamus [3]), reliquiae ciborum, aliquando necdum mixtorum**); serum [4]) (varii saporis [5]), colo-

1) J. P. Frank l. c. §. 662.

2) „Cum ventriculi dolore saepenumero conjungitur vomitus (Morgagni de sed. et caus. morb. Epist. XXX. art. 1).

*) G. C. Clauder vomitus XL librarum muci corrupti et pici liquatae similis. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 5. 1686. p. 386.

3) De inconsuetis §. LXXX. No. 4. 5.

**) Rausch *med. chir. Erfahrung.* p. 97. — Vogel. l. c. §. 3.

coloris[6]), odoris[7]), et temperaturae[8])), pituita[9]), albumen[10]), materia caseosa[11]), bilis[12]), vermes[13]),

4) Piso de serosa colluvie p. 234; — Camerarius diss. de vomitu aquae ex gula. Tüb. 1686; — G. Fr. Gutermann de vomitu aquae ex *gula* in Act. acad. nat. curios. Vol. VI. p. 234; — Muralt *Schriften in der Wundarzneyk. No.* 181; — Brückner *Bemerkungen über das Wasserbrechen* (Hydremesis) 1817.

5) R. C. Gahrliep de vomitu muriae limpidissimae copioso (Miscell. acad. nat. curios. dec. III. an. I. 1694 p. 127).

6) *Nigri* — (Hornung cista medica p. 207; — Stroem ex Actis soc. R. med. Havniens. Vol. IV. p. 214 in *Samml. auserles. Abhandlung. für pr. Aerzte. B.* 21. *St.* 2. p. 7; — *Journ. de médec. continué. T.* 17. p. 97); *caerulei* — (S. Reiselius in J. Dolaei observ. de sudore caeruleo in Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 6 et 7. obs. 67. et dec. III. ann. 7 et 8. append. p. 133; — Thilenius *med. chir. Bemerkungen. B.* 1. p. 205).

7) *Foetidi nigri* — (Chr. Weber observ. med. Fasc. II); — *acidi* (quotidiana experientia).

8) De vomitu *frigido* vide C. Pezold obs. med. chir. selectior. Vratislav. 1715. No. 36.

9) Tulpius lib. II. cap. 23; — L. Riverius obs. med. cent. II. obs. 48; — Th. Mermann consult. med. lib. III. cons. X; — Bohn diss. cit. §. XX; — Heidler in Rust *Magaz. für die gesammt. Heilk. B.* 22. *H.* 1. p. 164.

10) Panarolus iatrologism. pentecost. I. obs. 22.

11) Bartholinus hist. anatom. cent. II. No. 38.

12) Aetius tetrab. II. serm. 1. c. 3.; — Oribasius synop. lib. VI. c. 41; — Gabelkover cent. II. p. 61; — Schenk obs. lib. VIII. obs. 60; — Forestus lib. XVIII. obs. 16; — Zacutus Lusitanus med. pr. hist. lib. II. No. 70; — Borellus cent. II. obs. 1; — Rhodius cent. II. obs. 62; — Bonet sepulchr. anat. lib. III. sect. 8; — Spindler observ. No. 49; — G. Frankus a Frankenau vomitus plu-

mes [13]), sanguis [14]). Succedit his quies et magni levaminis gratissima sensatio. Post brevem interim moram, nisi caussa malorum jam rejecta, cessante, sub iisdem fere symptomatibus redit vomendi conatus, priore intensior, majoremque praecordiis inferens angustiam.

Necroscopia. 3. *Cadavera* [15]) post morbos, *vomitu*, quatenus

rimae meracisque bilis. Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 2. 1671. p. 325. 404.

13) S. Schultz de verme vomitu ejecto. Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 3. 1672. p. 460. ann. 4 et 5. 1673 et 1674. p. 303; — J. P. Hain de vermibus e stomacho vomitu rejectis. ibid. dec. I. ann. 4 et 5. p. 68; — Jessop letter containing some observations about damps; together with some relations concerning old worms vomited by children. *Philosoph. transactions.* Y. 1675. p. 391; — G. S. Polis de vermibus vomitu rejectis, Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 4. 1685. p. 96; — J. J. Harder de muliere vermivoma. Ibid. dec. III. ann. 1. 1694. p. 130; — S. Ledel de evomitione vermis. Ibid. dec. III. ann. 7 et 8. 1699 et 1700. p. 101; — J. Lanzoni vermis per vomitum ejectus. Ephem. acad. nat. curios. cent. V. et VI. p. 177; — J. H. Fürstenau passio iliaca, cum vermium copiose per vomitum rejectione, feliciter curata. Acta acad. nat. curios. Vol. IX. p. 376.

14) Cap. XXII.

15) Quaestio instituta est: „num vomitus detur in mortuis?" (Schurig l. c. p. 487). Pluries sane vidi cum Wepfero (Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 10. obs. 17) post mortem multum humoris turbidi, subflavi, subnigri et cruenti, inprimis presso aliquantulum ventre, ore et naribus effluxisse; ast nemo, reor, a verborum lite alienus, ejusmodi effluxum cum violenta explosione vomitum constituente comparabit. Et in sequenti casu vomitus in

nus praecipuo symptomate, stipatos, obtulerunt: *ventriculi* (interdum normalis[16]), aut a tumoribus vicinis compressi[17])), inter jam descripta[18]) vitia, bipartitionem, diverticula, hernias, volumen auctum; — inter adhuc describenda[19]) expansionem vasorum sanguiferorum, phlogosin, callositatem, suppurationem, emollitionem, perforationem, excrescentias, steatomata, hydropem, scirrhum, cancrum; *intestinorum* vitia multifaria[20]), videlicet collectionem scybalorum[21]), vermium, nucleorum cerasorum[22]); hernias, obstructionem[23]),

vitae adhuc tempus incidisse videtur: „Ductus nempe ad supplicium homicida quidam, jam iter ad patibulum faciens, de cardialgia et nausea conquerebatur. Metuens ne vomens turpiter se coram populo daret, carnificem ad negotium maturandum hortatus est. Quod cum carnifex facturus gladio stricto ictum intentaret, in ipso capitis amputati momento, vomens, erectus adhuc ex collo truncato non solum sanguinem copiosum, sed et quidquid in stomacho continebatur, in altum magno impetu evomuit.“ „Quod et ipse vidi, inquit Felix Platerus (observ. lib. III. p. 803), et, ut certius cognoscerem, postea cum humi stratus jaceret, è ventriculo prodiisse cognovi.“

16) Chomel *sur un vomissement opiniâtre sans lésion dans le tissu de l'estomac. Nouveau Journal de médecine de Paris* 1818. *Mai.* p. 190.

17) Fantonus observ. anatom. medic. selecta; — Ephemer. acad. nat. curios. cent. VI. obs. 16.

18) Cap. XV. 19) Cap. sequentibus.

20) Bang in Actis R. societatis medic. Hafniensis. Vol. I. p. 252; — Carrère *Histoire de la société de médec.* 1777 et 1778.

21) Stoll ratio medendi. T. VII. p. 96.

22) Wendelstadt in *Allgemein. Anzeiger der Deutschen* 1813. *No.* 201 (Inter plicas intestinorum).

nem [23]), phlogosin, callositatem [24]), coarctationem [25]), conglomerationem [26]), intussusceptionem [27]); *duodeni* obsessionem a glandulis induratis [28]), angustiam et scirrhum [29]), sphacelum [30]); *jejuni* angustationem [31]), *ilei* atresiam [32]); *coeci* in volvulum implicationem [33]); *coli* expansionem et angustiam [34]), tumorem carnosum inter ejus fibras [35]); *ani* atresiam [36]); *mesenterii* tumores [37]), infarctus glandularum [38]), steatomata [39]), suppuratio-

23) Blancard anatom. pract. cent. II. obs. 100.

24) Meyer *Samml. med. Bemerk.* p. 291.

25) Hasenoehrl historia morbi epidemici.

26) Morgagni epist. XXIX. art. 21. 29.

27) Wintringham de morbis quibusdam commentarius. Lond. 1783. No. 168; — Spry in Kühn's *physic. med. Journal* 1801. p. 121.

28) Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 6. p. 623.

29) Fr. Hoffmann l. c. obs. 8; — Morgagni epist. XXX. 12; — Barcon *diverses observations anatomiques tirées des ouvertures des cadavres. Perpign.* 1751. *No.* 8; — Hochstetter *medic. Wochenblatt* 1781. *No.* 27; — Henning in Hufeland's *Journ. B.* 8. *St.* 4. p. 35.

30) Ridley obs. med. pract.

31) Rubini in *Giornale di medicina di Parma. T. I. No.* 2; — Thilenius *med. chir. Bemerk.* p. 302.

32) Osiander *neue Denkwürdigk. für Aerzte und Geburtshelf. B.* 1. p. 171.

33) Loyseau *observations médicales et chirurgic. Bordeaux* 1617.

34) Blasius observ. med. rarior. Amstelod. 1677. P. I. No. 5.

35) Fontanus observ. rar. analect. Amsterd. 1641.

36) De la Mare in *Journ. de médec. T.* 33. p. 510.

37) Bang l. c. p. 259.

38) Cahagan in *Med. comment. von Edinburgh. Dec.* 2. *B.* 4. p. 27.

rationem[40]); *omenti* scirrhum[41]), steatoma[42]), concretionem cum peritonaeo[43]) aut utero[44]); *hepatis* inflammationem et ulcus[45]), volumen auctum[46]), obstructionem[47]), scirrhum[48]); *cystidis felleae* rupturam[49]); *ductus choledochi* atresiam[50]); *ductus cystici* coalitum[51]); *organorum biliferorum* calculos[52]); *pancreatis* corruptionem[53]), scirrhum[54]); *sple-*

39) M. Verdries in Ephemer. acad. nat. curios. cent. VI. obs. 16. — Delvaux in *Journ. de méd. continué. Vol.* 15. p. 4.

40) Bonet sepulchr. lib. I. sect. VIII. obs. 51. sect. IX. obs. 37.

41) Riverius observat. cent. II. No. 48.

42) Huxham opp. T. III. p. 8. et *Philosoph. transactions No.* 382.

43) Kratzenstein diss. in sylloge observationum p. 45.

44) Vetter *Aphorism. aus der patholog. Anatom. B.* 1. p. 152.

45) Bonet l. c. obs. 39.

46) Haen rat. med. contin. T. II. P. II. p. 38, — ejusdemque historia anatomico-medica morbi miri incurabilis. Hagae 1744. in Haller coll. disp. Pr. VII. No. 265.

47) Quotidiana experientia.

48) Horn's *Archiv für med. Erfahr.* 1810. p. 170.

49) Bonet l. c. obs. 35.

50) Winckel in Hufeland's *Journ. B.* 8. *St.* 3. p. 59. 75.

51) Blasius observ. med. rarior. P. II. No. 4.

52) Bonet l. c. obs. 36; — Zacch. Vogel *med. chir. Beobacht.* p. 162; — Selle *Neue Beyträge zur Natur und Heilwissensch. B.* 3. p. 115; — J. P. Frank l. c.

53) Barbette praxis. p. 109.

54) Rhodius observ. cent. III. obs. 97; — Panarolus iatrologism. Pent. I; — Schurig l. c. p. 459; — Haen rat. med. P. VI. p. 20; — Stoll rat. med. T. I. p. 292; —

splenis expansionem[55]), dislocationem[56]), apostema[57]); *renum* volumen auctum[58]), calculos[59]); *uretherum* et *vesicae urinariae* inflammationem, calculos[60]); *uteri* carcinoma[61]), molam hydatitosam[62]): *foetum extrauterinum*[63]); *diaphragmatis* inflammationem[64]), herniam[65]); *mediastini anterioris* tumorem scirrhosum[66]); *oesophagi* inflammatio-

Morgagni epist. XXX. art. 7. 10. 12; — Lalouette et Carrère in *Histoire de la soc. R. de médecine* 1776. p. 268 et 1777 p. 214; — Juppin in *Journ. de médec. T.* 89. p. 73; — Heusinger in Stark's *Archiv. B.* 1. *St.* 2. p. 22; — Meyer l. c. p. 594; — Penada *saggio di osservazioni. T.* 3.

55) Schurig l. c. p. 460; — J. P. Frank l. c. §. 665; — Kate ex *Journal de médec. année quatorzième.* p. 409. in *Samml. auserles. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 24. *St.* 1. p. 56; — Portal *cours d'anatomie médicale. T.* 5. p. 339.

56) l. c. *B.* 2. p. 41.

57) Coze in *Journ. de médec. T.* 82. p. 255.

58) Morgagni epist. XXXVI. art. 20; — Keir in *medical communications. Vol.* 1. *No.* 8; — Ruff in Hufeland's *Journ. B.* 13. *St.* 3. p. 87.

59) Bonet op. c. lib. III. cap. VIII. obs. 60; — Meibomius diss. cit. §. 27; — Fr. Hoffmannus l. c. §. 27.

60) In nobili Lithuano *Karp* calculo vesicae urinariae et renis suppuratione laborante, effrenes vomitus conspexi.

61) Trampel *Beobachtungen und Erfahrung. B.* 2. p. 135.

62) Wolfart in Hufeland's *Journal B.* 19. *St.* 2. p. 122.

63) Weinhardt *Beschreibung einer merkwürdigen Operation durch den Kaiserschnitt.*

64) P. II. Vol. II. cap. I. §. IV. No. 1.

65) Ibid. §. II. No. 1.

66) A. Stout in Chapman's *Philadelphia medical Journal Mai* 1824 (Vir 52 annorum ab infantia dyspnoeae obno-

mationem, suppurationem, angustiam*); *pulmonum* phlogosin[67]), suppurationem[68]); *cordis* volumen et capacitatem auctam[69]), dislocationem[70]), ossescentiam[71]), conditionem friabilem[72]); *aortae* anevrysmata[73]); *cranii* cariem, exostoses[74]), fracturas; *meningum* et *cerebri* phlogosin, hydropem[75]).

§. LXXIX.

xius, tandem habitum morbosum exhibuit accedentibus dyspepsia, nausea et vomitu, nec non tussi et voce mutata. Ultimis sex vitae mensibus tumor super claviculam ad latus tracheae se manifestavit, sociis palpitatione cordis et debilitate. Tandem sub summis angustiis mors. Secto cadavere repertus est *tumor scirrhosus mediastini anterioris*, quartae et quintae vertebrae dorsali respondens, qui ramum bronchiae et oesophagum nervumque recurrentem comprimebat).

*) Capitibus quibus hi morbi hoc ipso in libro tractantur.

67) P. II. Vol. II. sect. I. cap. de peripneumonia et praecipue §. XXXIV. No. 20.

68) Ibid. §. XLIV. No. 5; — Wichmann l. c; — J. P. Frank l. c. historiam Dr. Sallaba enarrans. p. 382.

69) P. II. Vol. II. sect. II. §. L. No. 2.

70) Ibid. §. LIII. No. 3.

71) Watson *medical communications Vol. I. art.* 18. 19. (ossificatio erat in eo cordis loco, quo diaphragmati superincumbit).

72) P. II. Vol. II. sect. II. §. LIV. No. 3.

73) Ibid. §. LXII. 3.

74) „Post vomitum diuturnum cum dira cephalaea et tandem summis convulsionibus, in Theresia comitissa Lazansky virgine Vindobonensi, caries ad sellam cranii equinam cum duabus excrescentiis osseis in osse parietali sinistro ipso vicino cerebri hemisphaerio adactis" (Ex schedis paternis).

§. LXXIX.

Caussae.

Praedisponentes.

1. Quamvis sint, qui non solum difficulter vomant [1]) sed et vomere nequeant [2]); concedi tamen debet, „nullum, si canem excipias, exstare animal, quod vomitum tam saepe tamque levi ex caussa, quam homo, exerceat [3]).“ Palam id fiet a facilitate qua vomitus excitatur in recens natis, pueris, senibus [4]), et praecipue in sexu sequiori.

Excitantes.

2. Excitari hîc solent nausea et vomitus a menstruatione [5]), coitu [6]), conceptione [7]), partu [8]), lacta-

75) P. II. Vol. I. sect. I. capitibus de dolore capitis, encephalitide (praesertim §. XVIII. No. 10) de hydrocephalo et apoplexia.

1) Inter alios *maniaci*, uti videre est ex P. II. Vol. I. sect. I. cap. XXV. §. CIX. No. 3.

2) Dicuntur a schola medica *dysemeti*, ut distinguuntur ab *evemetis* facile vomentibus (Fr. Hoffmann op. c. §. II).

3) J. P. Frank l. c. §. 659.

4) Lentin memorabilia circa aerem, vitae genus, sanitatem et morbos Clausthaliensium. Goett. 1779. p. 136; — S. G. Vogel *allgemeine medicinisch-diagnostische Untersuchungen zur Erweiterung und Vervollkommnung seines Kranken-Examens. B.* 2. *Stendal* 1831. p. 194.

5) Panarolus (sect. I. obs. 22) puellae meminit, quae nondum menstruata, per septem integros annos, simulac cibos caperet, illos revomuit, prodeuntibus vero menstruis, ab eo malo liberata fuit. — Sub primo menstruorum ingressu, vomitum solum pati coepit virgo gracilis quindecim annorum, quam mense Januario 1818 Vilnae curandam habui. Exasperabatur malum dum mensibus proxime sequentibus catamenia haud comparuerint; aegra videlicet praeter

lactatione [9]) ornatuque [10]), et universe (ne amplius

coccolatam plane nihil stomacho retinere potuit. *Coccolatam* itaque pro vehiculo elegi, ad oxydum bismuthi administrandum. Effeci inde ut aegra postea aquam gaz acido carbonico et marte impraegnatam amplius non evomuerit. Cujus remedii sub usu quum menstrua comparuerint, omnis ad vomitum proclivitas ablata est. — Vomitum menstruorum tempora utplurimum servare etiam KLEIN notavit (interpretationes clinicae. articul. vomitus multiplex). — Vulgatissimae tandem sunt observationes vomitus a suppressione menstruorum, quas inter alios collegerunt HORSTIUS (opp. T. II. p. 292) et RAZOUX (*tables nosologiques et météorologiques. Basle* 1767. p. 152).

6) M. FR. HERTOD vomitus venereus in femina, post coitum materiam semini similem vomitu ejiciente. Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 1. 1670. p. 20; — CHR. FR. PAULLINI vomitus cum dysuria post coitum ordinarii. Ibid. dec. II. ann. 7. 1688. append. p. 157; — I. LANZONI de vomitu et singultu ex venere. Ibid. dec. II. ann. 10. 1691. p. 160. — Vilnae a. 1815, collega *A. Sniadecki*, uxorem cujusdam centurionis militum curavit, quae quotidiano a vomitu excruciabatur, caeterum autem optime valebat. Quum innumerabilia remedia sine successu adhibuerit, tandem aegram interrogavit, num crebro coitum cum marito celebraret? Respondit: septies quaque nocte. Prohibito tali abusu, vomitus mox cessavit. — A *prima venere* plus vice vomitum observavi, nubilibus graviditatis timorem incutientem, et neogamis prolis spem defraudantem. Ast non solum in feminis vomitus a coitu mihi obvenit, sed etiam in viro. Sic celebris concentuum musicalium magister *Paer*, quoties cum uxore concubuit, toties sequente mane vomebat. Vae autem illi, dum vomitus, quin *cum uxore* concubuisset, adparuerit! Rixae domesticae tunc inevitabiles fuere. — Nostro aevo mariti non amplius tam officiosi sunt, ut ad uxores gravidas suble-

plius de caussis ex necroscopia elucentibus dicamus) a navigatione [11]), lacuum illa non excepta [12])

vandas vomant, ut P. Wurffbain retulit in Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 10. 1691. p. 410, agens de maritorum vomitu, dentium doloris loco conjugum utero gerentium.

7) Raisant ergo primum erumpentibus in foetu pilis, praegnanti fastidium. Paris 1629; — El. R. Camerarius diss. de vomitu gravidarum. Tubing. 1682; — *Histoire de l'académie R. des sciences* 1716; — Teichmeyer diss. de vomitu gravidarum, primis plerumque gestationis mensibus fiente. Jenae 1738; — Hess diss. de vomitu gravidarum. Basil. 1751; — Koerber diss. de nausea et vomitu gravidarum. Goett. 1787; — Brendt diss. de vomitu gravidarum. Berol. 1828.

8) J. P. Frank l. c. §. 666.

9) Th. Thompson *von einem langwierigen Erbrechen, das aus einer allgemeinen Schwäche entstanden*, ex *Medical consultations London* 1773, in *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 3. *St.* 1. p. 3.

10) Feminae, quae rigidis illis lignis, *planchettes* dicunt, sua praecordia coarctare solent, ad vomendum sunt faciles, quod Fr. Hoffmannus (l. c. §. 28) depressioni cartilaginis mucronatae, ventriculum comprimente et irritante adscribit.

11) Praeter auctores de morbis classium et navigantium in universum (P. I. Vol. I. sect. I. §. IX. No. 7. §. X. 9): Rivinus diss. de venilia et malacia nec non de nautea s. *Seekrankheit. Leipz.* 1645; — Ovelgün de nausea maris nonnulla. Act. acad. nat. cur. Vol. 5. p. 304; — Emmerich diss. de morbo marino, navigantibus prima inprimis vice familiari. Regiomont. 1700; — Vater de morbis classiariorum et navigantium. Witeb. 1715; — Thiesen diss. de morbo marino. Regiom. 1727; — Ludwig diss. de vomitu navigantium. Lips. 1738; — Hex (Schmiedel) diss. de morbo

pta[12]); a vectione, praecipue retrograda, in curru[13]) et traha[14]), ab equitatione[15]), a motu rotato-

ex navigatione oriundo. Erlang. 1748; — KALTSCHMID diss. de nausea — *Seekrankheit* — Jen. 1765; — C. CHR. ENGEL specimina medica. Berol. 1781. p. 24; — HENDERSON diss. de vita marina et de varietatibus et morbis ejus in diversis regionibus. Edinb. 1784; — AUTENRIETH *Bemerkungen über die Seekrankheit*, in HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk. B.* 2. *St.* 1. p. 98, et *B.* 3. *St.* 2. p. 239; — EDW. MILLER *on the phenom., causes and treatment of sea-sickness.* Ex *The med. repos. by* S. MITCHILL *Vol.* 4. in ALBERS *amerikanische Annalen der Arzneyk.* etc. *Heft* 1. 1802. p. 80; — W. H. WOLLASTON *origine of sea-sickness, as arising from a simple mechanical cause deranging the circulation of blood*, in *Philosophical transactions. f. the Year* 1810. Vers. germanica libera in GILBERT's *Annalen der Physik.* 1812. *St.* 1. p. 37; — LARREY *mém. de chir. militaire. T.* 1; — KÉRAUDREN *Versuch über die Erscheinungen, Ursachen und den Verlauf der Seekrankheit.* Ex *Journal de médecine* 1812, in HUFELAND's *Journ. B.* 38. 1814. *Febr.* p. 53; — *Del mal di mare osservazioni communicate dal Sig.* LÉGRAND *al Sig. Dott. Luigi Frank. Venezia* 1817. et *giornale di medicina pratica del Sig.* BRERA. *Fasc.* 33: — WALTHER *und* STUCKO in *Journal der Chirurg. und Augenheilk. B.* 15. *Heft* 2. *Berl.* 1831. *No.* 1.

12) Puellae haud paucae super Larium nostrum navigantes nausea et vomitu corripiuntur. Idem super flumina aliosve lacus contingere DARWIN notavit (*zoonomia.* Vers. Italicae T. 2. p. 83).

13) BÜCHNER diss. de nausea et vomitu eorum qui curru vehuntur. Hal. 1757; — ENGEL l. c.

14) Vectionem in traha, praesertim clausa, vomitum excitare, nemo qui in septentrione hiemem transegit, ignorat.

15) Super elephantes DARWIN l. c. LARREY l. c.

tatorio[16]), vel alio quocunque[17]); a terraemotu[18]), ab adspectu rhombi circumacti[19]), ab intuitu praecipitii[20]), nivis[21]), lucis vividae[22]), ob-

16) „Meretrices quondam in Germania castigabantur publice, ut in caveam ligneam oblongam (*in einen hohen hölzernen Käfig*) ponerentur, et celerrime in gyrum verterentur sic detentae; sub quo motu, post pauca minuta et vomitu vehementi et simul diarrhoea, foedo satis spectaculo, afficiebantur" (Ex schedis paternis). — Puellam, quae, dum prima vice saltationi rotatoriae (*Walz*) indulgebat, propter vomitum inde excitatum, desistere debuit, novi.

17) Convalescentem e scarlatina observavi (de quo adhuc infra §. LXXX. No. 9. a.) qui dum caput a pulvinari elevaret, in vomitum incidit. — Reil (*über die Erkenntniss und Cur der Fieber B.* 4. p. 121) de aegro suo narrat: „*Alles erregte ihm Erbrechen, selbst das Umdrehen im Bette.*" Similia habet Bang in Collect. soc. med. Havn. Vol. II. No. 17.

18) Terraemotus qui Novocomii die 14. Martii 1832 circa horam quartam matutinam locum habuit, etsi strages non ediderit, domuum tamen in urbe sitarum partem superiorem ita concussit, ut feminae plurimae secundam contignationem inhabitantes vomitum expertae sint.

19) „Muratorem Tyrolensem, gravissimo typho laborantem, ex pietate in domum suam recepit vir probus, et per omnem hyemem nutrivit. Convalescenti, cum laborem hic, fallendi temporis causa, petiisset, dedit ille benefactor filum ex spira glomerandum (*Garn vom Haspel abzuwinden*). Vix aliquoties spiram circumverterat coram oculis convalescens, quum illico vomitum sit passus, qui toties repetiit, ac ad laborem miser rediverat" (Ex schedis paternis).

20) Hac de re aeditui, itineratores ad turres altissimas ecclesiarum st. Stephani Vindobonae, cathedralis Mediolani, Münster Argentorati etc. ducentes, testari possunt.

objecti ingrati [23]); a laesione nervorum ciliarium sub cataractae operatione [24]); a vulneratione chordae tympani [25]), a vellicatione aurium [26]), a sono fortiore [27]) et musica [28]); a polypo narium [29]), foetore [30]), a dentitione [31]), a titillatione faucium non

21) Sic acciderat professori meo pathologiae in universitate Ticinensi, *Raggi*.

22) „Homini diutius obscuro in loco detento, solus lucis vividioris adspectus vomitum jam movet" (J. P. Frank l. c.). Lucem vividiorem praesertim in iis vomitum excitare, qui haud pridem *opio* usi sunt, Cavalier (*Revue médicale* 1830. *Janvier* p. 42) notat. — Judaei Vilnenses putant infantes, priusquam dentes habeant, ab inspectione speculi vomere, quamobrem specula obtegere solent.

23) „Pilus optato in ferculo repertus, stomachum movet" (J. P. Frank l. c.).

24) Mohrenheim *Beobachtung. verschieden. chirurg. Vorfälle. B.* 2. *Dessau* 1783. p. 9; — Gleize *nouvelles observations pratiques sur les maladies de l'oeil et leur traitement. Paris* 1786. Cfr. P. II. Vol. I. sect. II. cap. XVIII. §. CVI. No. 32.

25) Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 11. *St.* 3. p. 131.

26) J. N. Pechlinus (observ. phys. med. lib. II. obs. 45) notavit magnum vomitum in praecipuo belli duce, a contrectatione auris digiti ope.

27) Autenrieth *Physiologie.* §. 1023.

28) Chr. Fr. Paullini de vomitu a musica. Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 3. 1695. p. 314, et observat. cent. IV. obs. 71; —*Bibliothèque universelle* 1827. *Octobr.* p. 150. not.

29) Fauces tangente (Portal *cours d'anat. médicale. T.* 5. p. 175).

30) Assum ferinum putredinis gradum illum adtingens, quem gulones *haut-goût* adpellant, plus vice feminas, propter

non solum sed et sub axillis[32]); a recordatione objecti nauseam excitantis[33]); ab antipathia[34]), moe-

nauseam imminentemque vomitum, a mense debellat. — Quum incoeperim praxin inter sordidissimam judaeorum Lithuanorum plebem exercere, mihi saepius a cubiculorum foetore, vomitus provocatus est. Idem frequenter medicis accidit, qui jussu magistratus, cadavera jam diu sepulta, modo autem scopo forensi effossa, secare coguntur.

31) P. III. Vol. I. sect. I. cap. IX. §. XXXVII. No. 5.

32) J. M. Fehr Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 3. obs. 2 („Vidi puerum septendecim annorum, qui sub axillis leviter titillatus enormiter vomebat").

33) „Probe memini, me postquam per plures dies foliorum sennae cum tamarindis decoctum sumseram, ut artificiali diarrhoea gravem ophthalmiam curarem, postea adeo fastidivisse hoc remedii genus, ut diu nequidem aliis praescribere potuerim, quin horrerem totus et nausearem. Dum ante multos jam annos in pago suburbano incederem, sanissimus et optimo valens appetitu, mala fortuna ingentis molossi, aquis suffocati, tumidum abdomen crepuit, quod illico tantam exspiravit mephitim, ut et omnis appetitus deleretur illico, et pessime nausearem. Post dum ad eundem locum veniebam, quamvis nihil talis cogitanti saepe subito rediit pessimi illius foetoris memoria; neque sine horrore et nausea, quamvis leviori" (Swieten l. c. §. 642).

34) Cum Hispanus quidam, qui pisces nunquam gustare potuerat, ab amico autem vocatus datâ operâ piscem siccum optime pistum ovisque obvolutum ederet, in animi angustias cum vomitu devenit, ut fere moreretur, juxta Amat. Lusitanum (curat. medicinal. cent. II. curat. 36). — Ancilla, quae a nativitate a vino abstinuerat, solo ejusdem odore vomitu afficiebatur, teste J. Lanzonio (Miscell. acad. nat. curios. dec. III. anno 7 et 8. obs. 103).

moerore[35]), terrore[36]; a capitis vulneribus[37]), a ligatura sarcomatis in fronte[38]); ab aere[39]), toni-

— J. PRAEVOTIUS caseo secto commode vescebatur, tritum vero sine vomitu gustare non poterat (J. RHODIUM cent. II. obs. 58). — Alios sola casei mentione facta horrendis vomitibus tortos, refert R. LENTILIUS (Miscell. acad. nat. curios. anno 10. append. p. 60). — Scribit etiam J. J. HARDERUS, se novisse, qui ex solo medicamenti cathartici adspectu aliquoties vomere necesse habuerint, particulas ejus necdum adorati (vide ejusdem apiarium observat. 40. schol. p. 183), ubi etiam ex WEPFERO meminit feminae, quae, quoties pharmacopolium praeteribat post morbum chronicum, tota exhorruit, nausea correpta fuit, et vix vomitum evitare valuit. Betae rubrae neque praesentiam neque solum nomen civis Dresdensis perferre potuit, narrante SCHURIG (l. c. p. 466). — J.F. BAUER ventriculi spasmum et vomitus crebriores a comestione alaudarum describit (Acta acad. nat. curios. Vol. III. p. 217). „*J'ai connu*, inquit PETROZ, *une dame qui n'a jamais pu digérer le riz; elle le mangeait avec plaisir, mais au bout de quelques heures, souvent même après un second repas, elle le vomissait sans aucun mélange d'autres alimens. . . . L'anatomiste Gavard ne pouvait manger des pommes sans éprouver des convulsions qui ne cessaient qu'après le vomissement*" (*Dictionnaire des scienc. médic. T.* 2. p. 204).

35) AB HEER observ. medic. No. 26.

36) THOMANN *Annal. der klinisch. Anstalt in dem Julius-Spital zu Würzb. für das Jahr* 1800. p. 269.

37) Tractatus chirurgiae quot quot exstant.

38) P. CHR. ABILGAARD de vomitu sympathico a ligato sarcomate frontis. Societat. med. Havniensis collectanea. Vol. 1. p. 176.

39) De vomitu eorum, qui per montem Peruvianum Periacaca perigrinantur, refert Jesuita JOSEPHUS ACOSTA (lib. III.

tonitru [40]), fulmine [41]) et galvanismo [42]); a miasmatibus [43]) et contagiis [44]); a narcoticis [45]), maxime opio [46]), nicotiana [47]), digitali purpurea [48]), flori-

c. 9), et R. Boyle de utilitate philosophiae experimentalis exercitat.

40) Femina *Raymond de Stow-Market*, quandocunque tonitru percipit, etsi ex longinquo, prona est in vomitum. In ipso momento incidit in perfectam choleram (Acta anglicana H. Oldenburgi ann. 1667. Novembr. p. 446. 550).

41) J. Ch. Götz vomitus a fulgure. Act. acad. nat. curios. Vol. II. p. 455; — Solenander consil. V. No. 16; — Thom *Erfahrungen und Bemerkungen aus der Arzney, Wundarzney und Entbindungswiss. Frankf.* 1799. p. 81.

42) Grimm *Supplement zu dem Handbuch der Physic. B.* 2. p. 218.

43) Paludum inprimis, testantibus febribus intermittentibus cum vomitu.

44) e. c. pestis, variolarum, cholerae pestilentialis etc. Ipsum autem *vomitum contagiosum* exstare minime credo, casus enim primus a Bartholino (hist. anatom. cent. II. hist. 89) allatus potius de vi imaginationis in vomitum testatur; et alter (cent. IV. hist. 44) de caussa in omnia ejusdem familiae individua agente.

45) Ex narcoticis jusculum illud medicatum paratum fuisse verisimile est, de quo Mouton junior loquitur (Sedillot *Recueil périodique de la soc. de médec. de Paris. T.* 26. p. 33).

46) Waldschmidt monita medica circa opii et opiatorum usum. Gies. 1676: — Viridet de prima coctione P. II. c. 7; — Tralles usus opii T. III. §. XII; — et clysterum ope administratum opium emesin ciere jure refert Bobe Moreau (*Journal général de médecine. T.* 38. p. 128) immo juxta Orfila (*toxicologie générale. T.* 2. p. 225) „*C'est surtout lorsque le poison narcotique a été appliqué*

floribus genistae[49]), fumo carbonum[50]); a liquoribus inebriantibus, ut alcohol[51]), vinum[52]), cerevisia[53]); ab inanitione culpâ praesertim jacturae sanguinis[54]), paracenthesis[55]), famis[56]); a cibis

sur le tissu cellulaire ou injecté en lavement, qu'il occasionne les nausés et le vomissement."

47) W. Hoeferus hercul. med. lib. I. cap. 5; — Bonet l. c. obs. 63; — Willis pharmacop. ration. P. I. cap. 30; — Riedlin lin. med. 1695. p. 100; — Schurig l. c. p. 464; — Memorabilem casum refert Triller (diss. de tabaci ptarmici abusu in opusculis medicis ac medico-philosophicis T. I. p. 221), hominis scilicet immodice pulvere nicotianae Hispanicae delectati, qui quum hunc pulverem per plures annos ex descensu per gulam in ventriculo collectum evomuerit, inde a morbo multiformi liberatus est.

48) Vomitum non solum sub usu pharmaci ejusmodi, sed eo seposito etiam, observavi pluries.

49) Ballonius paradigmata. No. 195.

50) P. II. Vol. II. sect. II. cap. XXII. §. XCIX. No. 2.

51) Voelker in Schmucker's *vermischte Schriften. B.* 2. p. 335.

52) P. II. Vol. I. sect. I. cap. XXIV. §. XCIX. No. 1.

53) Riedlin millenar. No. 117. 853; — Heister's *Wahrnehmung. B.* 1. *No.* 239.

54) „Ipsa enim corporis, vasorum inanitio ad vomitum contribuit; vidimus non paucas, qui sub *venaesectione* longiore, — foeminas, quae sub *uteri profluvio cruento*, copiose vomebant" (J. P. Frank l. c.).

55) Pye *the effect of an accidental vomiting consequent upon an operation of the paracenthesis* (*Medical observations by a society of Physicians in London. Vol.* 2. p. 121).

56) „Sub fame diuturna et nausea et vomitus succedunt" (J. P. Frank l. c.).

cibis pro digestione haud idoneis [57]), maxime pane nigro [58]), fructibus horaeis [59]); a rebus alienis deglutitis [60]); ab emeticis, etsi venis tantum in-

57) Fabr. Hildanus obs. chirurg. cent. IV (frustum corii laridi exsiccati ante duos annos comestum); — J. P. Albrecht de extraordinaria vomitus diuturni causa. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 9. 1690. p. 140 (portiuncula farciminis infumati ante 24. hebdomadas comesta); — Th. Bartholini ex lacte in ventriculo caseus. Ibid. dec. I. ann. 2. 1671. p. 260; — Steller in Pallas *nordisch. Beyträge. B.* 2. p. 289 (esus phocae ursinae); — Schurig l. c. p. 437 (lactuca); — J. F. Otto *med. chir. Bemerk.* p. 128.

58) Brückner l. c.

59) „Vir magni nominis . . . quum autumno fructibus horaeis succulentioribus, praecipue pomis persicis, et uvis maturis incredibili in quantitate vesceretur . . . aliquot a prandio horas tensiones circa praecordia cum vomendi conatu . . . experiebatur; postea vomitus successerunt . . ." Fr. Hoffmann l. c. obs. 5. — Kerkringius (spicileg. anatom. obs. 6) refert exemplum fabri cujusdam filii, qui decem uvas, postquam tres menses in ventriculo haeserint, integras succo plenas rejecit.

60) F. Paullini mirabilis vomitus. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 5. 1686. p. 75 (erucae, folium viride, ribes etc.); — P. Zetzel vomitus chronicus ex spica secalis et capitulo centaureae scabiosae deglutitis. *Schwedische akademische Abhandlungen. Jahr* 1759. p. 258; — J. Scherb historia de vomitu lapidoso (a lapillis antea deglutitis). Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 10. 1691. p. 71; — W. A. Moellenbroeccius pilulae post annum vomitu, adhuc integrae, rejectae, cum addendis R. Lentilii et G. Detharding ibid. dec. I. ann. 2. 1671. p. 166. dec. III. ann. 1. 1694. append. p. 71. Vomitus a nucleis cerasorum diu in ventriculo delitescentium adnotati le-

infusis [61]), aut extus applicitis [62]); a purgantibus [63]), nitro [64]), sale acetosellae [65]); a venenis acribus mineralibus, arsenico [66]) praesertim; a violentiis epigastrio illatis [67]); a cartilagine xiphoidea incurvata [68]), costis fractis [69]); a pere-

Gg 2 gri-

guntur in *Breslauer Sammlung.* 1725. *B.* 1. p. 77. Vide quoque SCHEIDEMANTEL's *Beyträge zur Arzneyw. Dessau* 1783. *No.* 46; — *Journ. de médec. T.* 37. p. 137; — BAILLIE *morbid anatomy. Fasc. III. f.* 2; — KOPP in HUFELAND's *Journal. B.* 29. *St.* 10. p. 49 (Per decem menses delitescentes nucleorum illorum 120, vomitu redditi).

61) KOEHLER in SCHMUCKER's *vermischt. Schrift. B.* 1. p. 378; — MAERCKER in HUFELAND's *Journal. B.* 16. *St.* 4. p. 126; — *Journ. général de médec. T.* 28. p. 116.

62) J. G. SOMMER vomitus ex admoto cruribus croco metallorum. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 1. 1682. p. 120; — FRORIEP *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 23. *No.* 21. p. 335.

63) FR. HOFFMANN l. c. obs. 2. epicrisis.

64) BULLER in *Edinburgh medical and surgical Journ. No. LIII.* p. 34 (unciae duae sumptae per errorem loco salis Epsomensis).

65) Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 2. obs. 67.

66) Cap. XXIII. §. XCI. No. 2.

67) RHODIUS not. ad Scribonium Largum; — A VEGA Acta med. T. III. sect. V. cap. 8; — HOFFMANN diss. de athletis veterum §. 61.

68) PISO de Indiae utriusque re natur. et med. lib. XIV. cap. 8. p. 36; — CARTHEUSER de morbis epidem. p. 112; — SCHURIG l. c. p. 461; — MARTIN in *Hist. de l'acad. R. des sciences.* 1737. p. 67; — J. P. FRANK l. c.; — BILLARD *Journ. général de médec. T.* 22. p. 263. Cfr. cap. VIII. §. XLI. cap. XIX. §. LXX.

69) J. P. FRANK l. c.

grinis oesophago inhaerentibus [70]); a herniis ventriculi [71]) et intestinorum [72]); a luxatione pedis [73]), a distorsione manus [74]); a suppressione transpirationis cutaneae [75]), sudoris pedum [76]), haemorrhoidum [77]); a praepostera remediorum externorum applicatione [78]); a fuga erysipelatis [79]), herpetis [80]), ulcerum [81]), podagrae [82]); a metastasi puris [83]).

3. Quo

70) Cap. IV. §. XII. No. 1. 71) Cap. XV. §. LII. No. 4.

72) P. III. Vol. II. sect. I. cap. de enteritide.

73) Helmontius (cap. pylorus rector, No. 20) de se ipso narrat: se, cum valde esuriret sub itinere, ex casu pedem luxasse; mox vero frigore, nausea et *vomitu* affectum fuisse. Reposito pede luxato et prior appetitus denuo aderat.

74) J. Lanzoni de vomitu ex manus sinistrae distorsione. Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 4.

75) An ex hac caussa vomitus, Hispanis *vomito prieto*, *chapetonade* dictus, in advenas ad regiones ubi dies calidissimi a noctibus frigidiusculis suscipiuntur saeviens (Ulloa *voyage historique de l'Amérique T.* 1. p. 38; — Richard in Lentin's *Beyträge. Supplementband.* p. 302) derivandus? Putarem sic monitu Fr. Hoffmanni (l. c. obs. 3. epicris.) innixus. Certe glacies condita sub summis caloribus aestivis a. 1825. Parisiis ingesta, in multis talem nauseam talesque vomendi conatus excitavit; ut veneni suspicio orta sit (*Oesterr. Beobachter* 1825. *Sept. No.* 245). — Rust *Repertorium für die gesammte Heilk. B.* 9. p. 311.

76) Goulay in *Journ. de méd. continué.* 1810. *Juin.* p. 404.

77) Bündel in diss. morbor. rarior. vid. Vogel *kleine akad. Schriften.*

78) Fr. Hoffmann l. c. §. XIV. 79) Idem. obs. 7.

80) Panarolus l. c. Pentec. 1; — Bang Act. R. soc. med. Havn. Vol. III. p. 254.

3. Quo pacto vomitus (et quodammodo nausea[84])), excitantur, num scilicet unis ventriculi viribus[85]), num sola vi diaphragmatis, musculorum abdominalium et oesophagi[86]), num ejusmodi Proxima.

81) Rhodius cent. II. obs. 65; — Riedlin lin. med. 1695. p. 235.

82) Fr. Hoffmann consultat medic. T. II. sect 4. cas. 170. p. 690.

83) Dachs in *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 1. *St.* 3. p. 89. — Gastelier in *Journ. de méd. continué. T.* 5. p. 400.

84) „Causa autem proxima vomitus eadem est fere, quae nauseae; sola tantum intensitate majori differens" (Swieten l. c. §. 652).

85) Lieutaud *relation d'une maladie rare de l'estomac, avec quelques observations concernant le méchanisme du vomissement, et l'usage de la rate,* in *Mémoires de l'acad. des scienc.* 1752. *hist.* p. 45, *mém.* p. 223. Edit. octav. 1752. *hist.* p. 66, *mém.* p. 332; — Haller elem. physiolog. T. VI. lib. XIX. sect. IV; — Portal *quelques considérations sur les causes du vomissement. Journ. universel des scienc. méd. T.* 10; et *anatom. médicale. T.* 5. p. 173; — Maingault *mémoire sur le vomissement contradictoire à celui de Mr. Magendie. Paris* 1813; — Bourdon *mém. sur le vomissement. Paris* 1818; — Wilson Philip *a treatise on indigestion etc.*

86) Bayle *dissertation sur quelques points de physique et de médecine. Toulouse* 1681; — Chirac *observations sur l'action du ventricule dans le vomissement. Mém. de l'acad. des scienc. de Paris a.* 1700. *hist.* p. 36. et Experimentum anatomicum circa naturam vomitus in Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 4. 1686. p. 247; — John Haighton *an attempt to ascertain the powers concerned in the act of vomiting, by experiments made in April* 1787. in *Memoirs*

modi partium simultanea actione [87]); experimentis crudelissimis determinare satagerunt physiologi et pathologi. Leviorem vomitum [88]) a solo ventriculo fieri posse, validiorem autem adjumentum extraneum exposcere credimus [89]). Caeterum medico practico minus interest nosse, qua ratione vomendi actus contingat, quam quid per eum

of the medical society of London. Vol. 2. p. 250; — Magendie *mémoire sur le vomissement. Paris* 1813; — Legallois et Béclard *Bulletin de la société de méd. de Paris. T.* 3.

87) Wepfer cicut. aquat. hist. et noxae. cap. 15. 20. Basil. 1679; — Duverney *Hist. de l'acad. des sciences* 1700. p. 28; — Tantini *esperienze sul vomito* in Omodei *annali universali di medicina.* 1824. *Luglio* p. 34; — Piédagnel *mémoire sur le vomissement considéré dans l'état sain et dans les maladies cancréneuses de l'estomac. Paris* 1821; — Bégin *Diction. des sciences médicales T.* 58. p. 322. Cfr. Klynpenning diss. vomitus theoria experimentis superstructa. Harderov. 1787; — Blumer diss. sistens criticen theoriae vomitus. Jen. 1801; — W. L. Brehme *Ansichten über den Mechanismus der peristaltischen Bewegung und des Erbrechens;* in Pierer's *allgemeinen med. Zeitung. Altenb.* 1832. *No.* 7.

88) „Is *vomitus* est *infantum*, quibus minimus et brevissimus, atque rotundus ventriculus, pultibus et lacte obruitur. Est idem vomitus *helluonum*, quibus ventriculus, vino onustus, invertitur, quod id vinum in vappam ingrati saporis abiit" (Haller l. c.).

89) Sic jam van Swieten (l. c. §. 652): „. . . puto leviorem vomitum, vel potius ventriculi exprobrationem dicendam, fieri posse a convulsis ventriculi fibris; validum vero, et proprie sic vocandum vomitum, requirere diaphragmatis et musculorum abdominalium convulsionem."

eum evacuetur[90]), et quaenam conditiones morbosae ventriculum ad culmen potentiae suae[91]) extollant.

§. LXXX.
Diagnosis.

1. Prae omnibus autem investigandum, num *vomitus* non sit *fraudulentus?* Pro morbi enim effectu jactatus est vomitus nisu voluntatis[1]), compres- V. fraudulentus.

90) „Per vomitum ergo expelluntur illa, quae in ventriculi cavo continentur; adeoque et omnia illa, quae in ventriculi cavum venire poterunt. Dixerat quidem GALENUS (comment. in aphor. 12.) solum illa evomi, quae ventriculus complectitur; eorum vero, quae intestinis continentur, nihil quidquam per vomitum evacuari: verum directa experimenta contrarium evincunt. Bilis enim utraque per ductum communem in duodenum intestinum exit, atque interim toties per vomitum evacuatur; patet ergo evidenter, viam patere contentis intestinorum cavo in ventriculum. Duodenum vero intestinum pyloro continuatum in ventriculi vicinia ponitur, adeoque facilius contenta hujus intestini cavo in ventriculum ire poterunt. Verum constitit observatis et illa, quae in remotioribus intestinorum partibus continentur, ad ventriculum venire posse, . . . foedo spectaculo ipsa excrementa alvina, . . . evomuntur" (SWIETEN l. c.).

91) „*Le vomissement est le comble de l'indisposition de l'estomac*" (HECQUET op. (cap. XIV. §. XLVII. 2) citato. T. 2. p. 377).

1) RICHERAND *élémens de physiologie* („*M***, employé dans les bureaux de la guerre, jeune homme agé de vingt-six ans, fort robuste, et doué d'un certain embonpoint, s'aperçut, dès son enfance, qu'il lui suffisait de vouloir pour rendre sans douleur les choses qu'il avait avalées. Après*

pressione epigastrii [2]), succo nicotianae et ructuum explosione [3]), excitatus. Saepius adhuc respectu *rerum vomitu rejectarum* mentitum est. Haec omnia praecipue inter milites hominesque charitate sustentatos, nec non inter puellas hystericas aliasve coenobiis et scholis inclusis, idque maxime seculis propter fidem in sagas et incantationes [4]) famosis, acciderunt.

Indicia v. fraude excitati.

2. De *vomitu fraude excitato* in hominibus fidei dubiae suspicionem movent: emesis mox post pastum contingens, cibi rejecti nec digesti, nec bili aut muco mixti, tumor abdominis nullus, nullaque corporis emaciatio [5]). Esto id quoad vomitum stomachicum: verum *oesophageus vomitus* [6])

avoir usé de cette faculté pour simuler des indispositions, il ne l'emploie maintenant qu'à se débarasser des alimens qui l'incommodent, et même à nettoyer son estomac en buvant et en vomissant successivement plusieurs verres d'eau froide"). — Begin l. c. („*Bichat, et feu Montègre . . . jouissaient de la faculté de vomir à volonté*").

2) Copland Hutchison *einige Bemerkungen über simulirte Krankheiten* ex *London med. and phys. Journ. Aug.* 1825 in Horn's *Archiv für med. Erfahrung. Jahrg.* 1825. *July. August.* p. 42.

3) J. Cheyne *über verstellte Krankheiten* ex *The Dublin hospital reports and communications. Vol.* 4. 1827. *No.* 5, in Froriep's *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 18. *No.* 21. p. 327.

4) Adhuc initio seculi XVIII., v. Schurig quaestionem: an res extraordinariae per vomitum rejectae, quae incantationi adscribi solent, revera in ventriculo fuerint? difficilis decisionis esse, declarat!

5) Hutchison, Cheyne l. cc.

tus[6]) et *ruminatio*[7]) illa indicia frustrabunt. Valebunt autem hisce in morbis praesentia aut absentia, ibi dysphagiae, hîc placidae regurgitationis ciborum in oris cavum, et alterae eorum deglutitionis.

3. Majores difficultates *diagnosin rerum vomitu rejectarum* premunt: arduum enim est certos limites inter legitimas et spurias statuere. Attamen, si nunquam de rebus, post vomitum, super solum, aut in vasis sive ambiguis sive male custoditis repertis, judicabitis, sique daemon vos ad observationes clamosas publicandum non impellet; experientia patris nostri et propria (circa seculum efficiente) innixi spondemus, vos vix aut ne vix quidem locupletaturos fore observationes de vomitu non solum piscium[8]), ranarum[9]), bufonum[10]), limacum[11]), lacertarum[12]), salamandrae[13]), Cautelae quoad mat. reject

6) Cap. VIII. §. XXIII. No. 1. 7) Cap. XX.

8) Borellus cent. I. obs. 9; — Crügerus epist. med. No. 11; — Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. I. obs. 109. ann. 3. obs. 227. dec. III. c. 4. obs. 52.

9) Salmuth cent. I. obs. 70; — Lentilius miscell. med. pract. P. I. p. 91; — Helwig obs. 92; — Crügerus l. c. No. 9; — Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. I. obs. 109. dec. II. ann. I. obs. 37. cent. VII. obs. 26; — Bartholinus Act. R. soc. med. Havniens. Vol. II. obs. 39; — *Breslauer Samml.* 1718 et 1720.

10) Borellus cent. III. obs. 57; — Lentilius l. c.; — Thoner observ. lib. IV. p. 224; — Severinus de viperina pyth. p. 29; — Bauhinus de hermaphr. c. 8; — Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. I. obs. 183. cent. VIII. obs. 84; — *Breslauer Sammlung*. 1720. 1721; —

drae[13]), anguillae[14]), serpentum[15]), talpae[16]), muris[17]), pulli[18]), catuli[19]); sed etiam scarabaeo-

Bartholinus l. c.; — Viridet de prima coctione P. II. p. 231; — Rougnon *médec. préservative.* vid. *Salzburger med. chir. Zeitung.* 1820. *B.* 1. p. 294.

11) Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 3. obs. 85; — Blancard collect. med. phys. cent. IV. No. 91; — Acta erudit. Lipsiens. Vol. I. p. 310; — Rust *Magaz. für die gesammte Heilk. B.* 19. p. 509; — Froriep *Notizen. B.* 24. *No.* 4. p. 64.

12) Ferrarius de arte med. lib. II. c. 9; — Salmuth cent. I. obs. 70; — Lentillius l. c. p. 92; — F. E. B. observ. medic. de excretione vermis. Wolfenb. 1723. p. 14; — Schwarz in *Med. Wochenblatt.* 1781. *No.* 47; — Weickard *vermischte Schrift. B.* 3. p. 36. 131; — Rust *Magazin. B.* 17. p. 111.

13) Borellus obs. cent. I. No. 23. III. No. 57; — Bauhinus l. c.

14) Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 6. obs. 59.

15) Borellus cent. III. obs. 31; — Becherus phys. subterranea. lib. I. sect. IV. c. 6; — Thoner obs. lib. IV. p. 224; — Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 1. obs. 109. dec. II. ann. 1. obs. 39, dec. III. ann. 5 et 6. obs. 159; — Sloane apud Birch ad ann. 1685; — Gesner hist. natur. quadruped. ovipar. p. 41.

16) Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 8. obs. 90.

17) Henckelius de philtris; — Paullini cent. II. obs. 7.

18) A Vega de arte medendi Lugd. 1564. Loc. affect. lib. I. p. 225.

19) Schenk obs. lib. VII. No. 42; — Paulini cynograph. p. 60; — Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 1. obs. 109, dec. II. ann. 4. append. p. 187; — Camerarius memorabil. cent. XIX. No. 63; — Act. erudit. Lipsiens. 1714. p. 21; — Ruysch adversar. anat. chir. dec. I; — *Breslauer Samml.* 1721. p. 427.

baeorum [20]), aranearum [21]), cantharidum [22]), muscarum [23]), millepedum [24]), erucarum [25]), formicarum [26]), aliorumque insectorum, eorumque larvarum [27]), nisi antea fortuito aut consulto deglutita fuerint.

4. Tali

20) Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 1. obs. 124. ann. 9. obs. 66; — Forestus lib. XVIII. obs. 19, lib. XXI. No. 26. schol.

21) Borellus cent. II. obs. 79. III. obs. 19.

22) Geyer Thargelus Apollini sacer.

23) Riedlin observ. med. cent. III. obs. 85.

24) Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 1. obs. 98. dec. III. ann. 4. obs. 23; — Binninger obs. cent. IV. No. 3; — Merklin de incantat. cas. 1. p. 8; — Viridet l. c.; — Wall in *Philosoph. transact. Vol.* 5. *P.* 2. p. 481.

25) J. G. Hoyer Eph. acad. nat. curios. cent. I et II. p. 239. Vetillard in *Journ. de méd. T.* 18. p. 443; — Cruveilhier in Magendie *Journ. de physiologie. T.* 9. 1829; — Gaspard in *Revue médicale. T.* 4. 1829. p. 458.

26) Zwinger Ephem. acad. nat. curios. cent. VII. obs. 26.

27) Paraeus opp. lib. XXIV. c. 19; — Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 4 et 5. obs. 80. ann. 6 et 7. obs. 234, dec. II. ann. 4. obs. 39, ann. 5. append. p. 75, dec. III. ann. 2. obs. 201, ann. 4. obs. 23, cent. I et II. obs. 116, cent. VII. obs. 26; — Helwig obs. 80; — Blancard l. c. cent. V. No. 36; — Valentin prax. med. infallibilis; — *Abhandlungen der Akadem. von Stockholm f. d. Jahr* 1755. p. 51; — Jassop et Lister in *Philosoph. transact. No.* 417. p. 162; — Crumpe in *Medical facts and observations. Vol.* 8. *No.* 23. et in *Transact. of the Irish academy. Vol.* 6; — Le Tual Dumanoir in *Journ. de médec. T.* 86. p. 78; — Ranque in *Bulletin de la soc. de médec. de Paris.* p. 143. *append.* ad *Journ. de médec. continué. Vol.* 12; — *Fränkische Samml. B.* 4. p. 64; — *Neue Samml. med. Wahrnehm. B.* 8. p. 362; — *Salzburg.*

V. rer. inconsuetar. 4. Tali pactn vomitu rejecta fuere: acus[28]), numi[29]), fibula orichalcea[30]), coralla[31]), lapilli*), fila[32]), stramen[33]), ossa[34]), aqua[35]), res diu in

med. chir. Zeitung. 1807. *B.* 1. p. 128; — TOURTUAL in HUFELAND'S *Journ. B.* 53. 1821. *Aug.* p. 83; — PICKEL in *Transactions of the Fellows and Licentiates of the King and Queen college of physicians in Ireland. Vol.* 4. 1824. *No.* 22 et *Vol.* 5. 1828. *No.* 9; — ALLONEAU in *Journ. complémentaire du dictionnaire des sciences médicales* 1829. *Août*, in *Revue médicale. T.* 4. 1829. p. 101. et in *Bulletin des sciences médicales* 1830. *Novembr.* p. 196.

28) Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 7 et 8. append. p. 70.

29) J. LANZONI ibid. dec. II. ann. 9. obs. 47.

30) G. DETHARDING ibid. dec. III. ann. 7. et 8. append. p. 70.

31) Ad furtum celandum deglutita referente ISIDORO AB AMELUXEN in Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 4. append. p. 196.

*) J. CH. SCHERB de vomitu lapidoso a lapillis antea deglutitis. Eph. acad. nat. curios. cent. III et IV. p. 13.

32) STALPAARTUS VAN DER WIEL observat. rarior. cent. posth. obs. 20.

33) AB HEER l. c. obs. 8; — WINCKLERUS in Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 6 et 7. obs. 31; — ROS. LENTILIUS ibid. dec. II. ann. 5. append. p. 75.

34) Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 4 et 5. obs. 24; — FORESTUS lib. XVIII. obs. 26; — THONERUS lib. IV. p. 22; — GAULTIER CLAUBRY in SEDILLOT *journ. général de médec. T.* 34. p. 13.

35) NIC. BINNINGER obs. medic. cent. I. obs. 4 (agitur de famoso hydropota, *bibone Melitense dicto*; hic epotis viginti vel triginta aquae cyathis pro lubitu spectantium celeriter revomuit et instar salientis ex ore fontis modo

in ventriculo delitescentes[36]), ut pilulae[37]), nuclei cerasorum*), aliaque et, si vera referant, vegetabilia germinantia[38]).

5. Quibus adde res tam per vias morbosas ad ventriculum deductas[39]), quam in ventriculo progeneratas[40]), globos scilicet plumbeos[41]), mercurium[42]), Item.

singulos cyathos ordine replevit, modo universam aquam ad pedes viginti et amplius rejecit).

36) §. LXXIX. No. 2.

37) V. A. Möllenbroeccius in Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 2. p. 166. dec. III. ann. 1. append. p. 128. ann. 7 et . append. p. 71.

*) Kopp in Hufeland's *Journal* 1809. *Oct.* p. 9; — *Allgemeiner Anzeiger der Deutschen* 1813. *No.* 201.

38) De granis *avenae* in stomacho militis cujusdam progerminantibus relatio exstat in *Journ. des sçavans.* T. 13. p. 527. — Mortem ex germinatione *nuclei* e malo in ventriculo observatam communicat S. Ledelius in Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 9 et 10. obs. 15. — De *ossiculis pruni* in ventriculo germinantibus et vomitu rejectis narrat A. H. Cummerus ibid. dec. I. ann. 3. obs. 109. Cfr. Schurig l. c. p. 439. sq.

39) Quod ex tractatibus de morbis intestinorum, hepatis, cystidis felleae, renum, graviditatis extrauterinae etc. elucebit. — „Jam abominabile, aut horrendum nihil est, quin per me transitum sortiatur. Monstra partibus omnibus, monstra etiam mihi obtingunt. Nequidem a subjugali lotio, nequidem a faecibus alvinis ordine suo transmittendis liber fui in quibusdam" (Swalwe ventriculi querel. p. 278).

40) Quod ex capitibus proxime sequentibus palam fiet.

41) Schenk lib. III. obs. 78; — Bartholinus hist. anat. cent. II. No. 38; — Fr. Loss observ. medicinales. Lond. 1672 (globus plumbeus quo antea homo perfossus erat);

curium [42]), clysteres et suppositoria [43]), stercus [44]),

— *Fränkische Samml. B.* 5. p. 90 (globus plumbeus per vulnus sclopetarium receptus).

42) Schenk l. c. obs. 84 (post unctionem mercurialem).

43) Marcellus Donatus lib. IV. c. 3; — Schenk l. c. obs. 70; — Fabricius Hildanus cent. VI. obs. 70; — G. Clauder clyster innoxie vomitu rejectus. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. a. 5. 1686. p. 390; — P. Rommel de clystere innoxie per os rejecto. ibid. dec. III. a. 7 et 8. 1699. 1700. p. 62; — G. Seger de diarrhoea ex terrore orta et enemate per os rejecto. ibid. dec. I. a. 9 et 10, 1678. 1679. p. 244; — D. W. Andreae enema per os rejectum. Acta acad. nat. curios. Vol. I. p. 82; — W. G. Ploucquet suppositorium et clysmata, ore reddita. Nova acta acad. nat. curios. Vol. VI. p. 207, Vol. VII. obs. 55; — Bartholinus l. c. cent. IV. hist. 68; — Borellus cent. I. obs. 17; — Diemerbroeck anatom. lib. I. cap. 7 et 8; — Pliempius fundament. medica. lib. II. p. 126; — Lavater diss. ἐντεροπεριςολή. Basil. 1672; — De Graaf de viror. organ. De clysteribus. p. 195; — Bonet sepulchr. lib. III. sect. XIV. obs. 20. schol. p. 229; — Koenig specimen lithogeneseos humanae 1685. in Halleri coll. disput. pract. T. III. No. 95; — van der Wiel observ. cent. I. No. 57; — Schulzius scrutin. cinabar. p. 190; — Muraltus opp. chirurgica. obs. 207; — Riedlin millenar. No. 76; — Lentilius eteodrom. p. 1021; — Sydenham opp. Lips. 1711. 8vo. p. 89. 260; — Solenander consil. II. No. 16; — Schurig l. c. p. 252; — Camerarius memorab. cent. XIX. obs. 84; — Trioen obs. med. chir. p. 12. 13. 14; — Haen rat. med. P. II. p. 69. III. p. 95. VII. c. 4. §. 1; — Barthez in *Mémoires de la soc. méd. d'émulation* 3e *année* p. 401. et *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 20. p. 157; — Autenrieth in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 3. p. 268; — Fleisch in Horn's *Archiv f. med. Erfahr. B.* 3. p. 229; — Angeli

cus [44]), particulas instar jecinoris [45]), pinguia [46]),

osserv. med. pratiche; v. WEIGEL *ital. Biblioth. B.* 3. *St.* 1. p. 145; — FORBES in *Med. Comment. v. Edinb. T.* 9. *P.* 1. p. 82.

44) SCHENK l. c. obs. 251; — BLANCARD l. c. No. 23. 24; — G. HANNAEUS vomitus stercoreus, sine diuturna praecedente aut sequente inexorabili obstructione alvina. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 10. 1691. p. 236; — J. C. WESTPHAL vomitus stercoreo-chylosus, alvo simul clausa, periodicus. Ephemerid. acad. nat. curios. cent. I et II. p. 279; — M. J. DE MAN iliaca passio cum vomitu stercoraceo, sanata simplici immersionis balneo. Nova acta acad. nat. curios. Vol. VII. p. 147; — ZWINGER theatr. vitae humanae. p. 528; — KLAUNIG nosocomium charitatis. p. 59; — SOLENANDER consil. V. No. 15; — HAZON *Journ. de méd. T.* 4; — BAUX ibid. *T.* 8. p. 59; — SALYMES ibid. p. 266; — LUISCIUS in *Geneeskondig Magaz. Deel* 2. *St.* 1. *No.* 8; — HODGES *Mem. of the med. soc. of London. Vol.* 5. et *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 22. p. 145; — KLOSE *Archiv der pr. Heilk. für Schlesien. B.* 2. *St.* 1. *No.* 6; — STOLL rat. med. T. VII. p. 205; — PIDERIT *prakt. Annalen. St.* 1. p. 64; — ACKERMANN *und* FISCHER *klinische Annalen von Jena. St.* 1. p. 171; — KLEIN *chirurg. Bemerk.* p. 245; — WENZEL in LODER's *Journ. für die Chirurg. B.* 3. p. 254; — WENDELSTADT in HUFELAND's *Journ. B.* 19. *St.* 2. p. 89; — SCHAEFFER ibid. 1809. *Dec.* p. 79; — HORN *Archiv für med. Erfahr. B.* 1. p. 358. sq.; — FLEISCH ibid. *B.* 3. p. 229; — SPANGENBERG ibid. 1812. *März.* p. 261; — THOMANN ibid. *neues Archiv. B.* 1. p. 15.

45) CH. FR. PAULLINI integrae hepatis particulae per os et alvum rejectae. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 5. 1686. append. p. 42; — RIEDLIN lin. med. 1696. p. 116; — SETTI in BRUGNATELLI *biblioteca fisica.* T. 17. et KÜHN *italien. Biblioth. B.* 1. *St.* 2. p. 185.

guia[46]), sebum[47]), pilos[48]), urinam[49]), foetum[50]), lacteam

46) S. SCHULTZ de vomitu butyri liquidi. Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 3. 1672. p. 276; — D. LUDOVICI de vomitu hypochondriaci sebaceo, ibid. p. 456; — F. W. CLAUDER pinguedo sine sanitatis damno aliquot annis per urinam et *vomitum* excreta ibid. dec. II. ann. 7. 1688. p. 346; — J. A. REIMANN de vomitus sebacei origine. Acta acad. nat. curios. Vol. I I. p. 389; — DIEMERBROECK obs. et curat. C. No. 93; — GESNER *Sammlung von Beobachtung. B.* 1. *No.* 10.

47) *Philosophical transact.* Y. 1694. *No. XCVI.*; — GOURRAND *Journ. de méd.* T. 85. p. 366; — G. PASQUALI *descrizione di vomito copiosissimo di adipe e sangue.* — OMODEI *annali universali di medicina.* 1826. *Gennajo* p. 49.

48) BENEDICTUS de re medica. lib. VII. c. 25; — SCHENK l. c. obs. 82; — FORESTUS lib. XV. obs. 29; — GEYER Thargelus Apollini sacer. Fr. 1687; — Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 9. obs. 178, dec. III. ann. 2. obs. 71. 169; — cent. VII. obs. 26. Act. acad. nat. curios. Vol. IV. obs. 16; — MONARD simpl. medic. histor. cap. 73. in Carol. Clus. exot. fol. 349; — Commercium literar. Norimberg. 1739. p. 13; — CAMERARIUS diss. Taurinenses. p. 6; — CARMOY in *Annales de médecine pratique de Montpellier*, v. *Journ. de médec. continué. T.* 15. p. 359.

49) BENIVIENI de abditis morborum causis. cap. 7; — MARCELLUS DONATUS lib. IV. p. 492; — FABRICIUS HILDANUS cent. V. obs. 47 et opp. p. 750; — RHODIUS cent. II. obs. 90; — LAMBZWEERDE ad expirat. respirat. Swammerdamianam. Amst. 1674; — KOENIG specimen lithogenesiae humanae; Eph. acad. nat. curios. cent. X. obs. 50; — MARANGONI *observation sur un vomissement d'urine*, in *Histoire de l'académie des sciences.* 1715. p. 15; — VALLISNIERI opp. appendix ad diss. de utilitate corticis peruviani; — SAGAR syst. morbor. sympt. Iglav. 1776. p. 317; — RONDOLINI opusc sistens aliquas hist. med. p. 72; —

lacteam materiem [51]), pus [52]), hydatides [53]), massam

Jenner in *Monthly review. Vol.* 16; — Lentin *Beyträge zur ausübend. Arzneyw. B.* 2. p. 54; — Zeviani *sopra un vomito urinoso* in *Memorie della società italiana. T.* 6. p. 93 et Kühn *und* Weigel *italien. Biblioth. B.* 2. *St.* 1. p. 45; — Senter *an account of a singular case of ischuria, in a young woman, which continued for more than three years, during which time, if her urine was not drawn off with the catheter, she frequently voided by vomiting;* in *Transactions of the college of physicians of Philadelphia. T.* 1. p. 96. et Froriep *Notizen. B.* 21. *No.* 19. p. 299; — Marschal in *Journ. de médec. T.* 31. p. 560; — Osiander *Götting. gelehrt. Anzeigen.* 1810. p. 78, et *Salzb. med. chir. Zeitung.* 1810. *B.* 3. p. 191; — *Allgem. medic. Annalen* 1815. *Jan.* p. 57; — Nysten *mémoire sur la présence des principes essentiels de l'urine dans le produit de certains vomissemens. Nouv. bulletin de la sociét. philomatique de Paris. T.* 2. 1810. p. 195; — *Ein Fall von* panuria erratica, ex *The London medical repository and review April* 1828. p. 367, in Froriep *Notizen. B.* 21. *No.* 4. p. 137. Vomitus urinosi casum in puella Vindobonensi mihi retulit anno 1823 ejus urbis medicus comes *Carolus Harrach.* Alterius *simulati* ac in nosocomio Leopolitano a professoribus Babbel et Stecher observati, ab auditore quondam meo certior factus sum. Femina nimirum urinam via consueta excretam, linteo suscipere, in lagenam exprimere, clam epotare, deindeque vomitu rejicere solebat. — Summopere autem memorabilis est casus: *d'un vomito orinoso curato felicemente col solo tenere a permanenza in vesica una siringa di gomma elastica* (*osservazione fatta del Sig. Dottore* Malago in Omodei *annali univ. di medic. a.* 1817).

50) Reies camp. elys. quaest. jucund. quaest. 90. §. 16; — Salmuth obs. cent. III. No. 94; — Maroldus diss. de abortu per vomitum rejecto. Altd. 1669; — Miscell. acad.

sam carneam[54]), membranas[55]), calculos[56]) et, si lubet, flammam[57]).

6. *Nau-*

nat. curios. dec. I. ann. 1. obs. 108; — DE FONTECHA med. christ. speculum p. 243; — CARMOY in *Annales de méd. prat. de Montpellier. T.* 11. *Mars. No.* 3.

51) DIETRICH in *Archiv der pr. Heilk. für Schlesien. B.* 1. *St.* 2. *No.* 5.

52) FABR. HILDANUS cent. IV. obs. 28; — HORSTIUS obs. lib. IX. No. 15; — Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 10. obs. 71; — BLANCARD l. c. cent. V. VII. No. 75; — VIEUSSENS novum syst. vasorum corp. human.; — *Breslauer Samml.* 1725. *B.* 2. p. 99; — DACHS in *Verhandelingen von Haerlem. D.* 14. *append.* p. 57; — MAYER diss. de vomica lienali. Francf. 1781; — BANG in Act. R. s. Havn. Vol. I. p. 21.

53) Cap. XXV. §. CI. No. I.

54) A. VEGA ad GALENUM de locis affect. lib. I. cap. 5; — BENEVIENI l. c. cap. 88; — MARCELLUS DONATUS lib. IV. c. 20; — SCHENK l. c. obs. 75; — FORESTUS lib. XVIII. obs. 19. schol. — MERCURIALIS consil. T. III. p. 7; — PANAROLUS pentecost. V. obs. II; — D. WINCKLER de carnis vomitu cum sanguine, cum addendis ROS. LENTILII Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 6 et 7. 1675. 1676. p. 63. dec. III. ann. 7 et 8. 1699 et 1700. p. 129; — CHR. FRIED. GARMANN de musculo vomitu rejecto. ibid. dec. II. ann. 8. 1689. p. 341; — GUEGNOT in BLEGNY zodiac. ann. II. Febr. obs. 7; — LUDWIG advers. medic. pract. T. I. p. 113.

55) BLEGNY l. c. 1680; — Ephem. acad. nat. curios. cent. VIII. obs. 25; — J. PH. WOLFF de polyposis concretionibus per vomitum rejectis. Acta acad. nat. curios. Vol. III. p. 271; — LE FAUCHEUX *observation sur un sac membraneux, faisant partie de l'estomac, rendu par le vomissement*; in SEDILLOT *rec. périod. de la soc. de méd. de Paris. T.* 23. p. 349; — FILLAU *observations sur les con-*

6. *Nauseam a vomendi conatu*, patris ad exemplum [58]), distinximus; eo quod illa ab aegro tantum percipitur, haec autem in medici sensum cadit. Porro horrorem ciborum, non nauseae, sed vomendi conatui adscripsimus; quum nausea famem adeo sociam habere possit [59]). Dist. naus. a vom. conatu.

7. Frequentissime vomitus, et quidem biliosus, V. in febr. intermitt.

crétions membraniformes, rendues par le vomissement. Ibid. *T.* 29. p. 296.

56) Benedictus l. c. lib. XIII. c. 22; — Schenk lib. III. obs. 97; — Cardanus de caus. sign. locisq. morb. contrad. lib. II. T. 5; — Forestus lib. XVIII. obs. 19; — Fabr. Hiedanus cent. VI. obs. 22; — Zacutus Lusitanus prax. admir. lib. III. obs. 115; — Moinichen observ. med. No. 10; — Grew apud Birch ad 1676; — Acta eruditor. Lipsiens. 1682. p. 338; — Koenig l. c. — Muraltus scriptores chirurg. obs. 207; — Merklinus sylloge cas. physico-med. incantationi adscribi solitorum p. 70; — Miscell. acad. nat. cur. dec. I. ann. 2. obs. 181, dec. II. ann. 7 et 8. obs. 136, ann. 10. obs. 46, dec. III. ann. 2. obs. 30, cent. III et IV. obs. 8; — Acta acad. nat. curios. Vol. II. obs. 139; — Schurig op. p. 493. et lithologia p. 150; — Fr. Hoffmann de doloribus praecordiorum. obs. 2. opp. T. II. p. 273; — Harmeus in Act. med. Suecic. T. 1; — Breyn in *Philos. transact. No.* 479 (*vomitus bezoardicus*) et Leske *auserl. Abhandl. B.* 2. p. 129; — Ludwig l. c.; — Bonté in *Journ. de méd. T.* 13. p. 160; — Eschenbach *vermischte med. chir. Bemerk. Zweite Samml.* — *Journ. de méd. T.* 21. p. 263.

57) P. I. Vol. III. sect. II. cap. 28. et Schurig chylolog. p. 524. §. 87. Flamma ex ventriculo.

58) Epitome l. c. p. 564.

59) Lentin *Beyträge zur ausübenden Arzneywissensch. B.* 4. p. 1808. p. 483.

sus, a febrium intermittentium caussis provocatur[60]). Stadium is frigoris concomitari solet. Si citra ejus limites extendatur una cum delirio, tremore, convulsionibus, cardialgia, sudoribus, aliisve gravibus symptomatibus, sique bilis meracis loco, materies porracea rejiciatur, — *febrem* coram habes *perniciosam emeticam.* Febris ejusmodi typum subcontinuae, quotidianae, tertianae, forte et quartanae[61]) servans, a Tortio[62]) praetervisa, descripta est a Willisio[63]), Mortono[64]), Mangeto[65]), Sauvagesio[66]), Morgagnio[67]), Burserio[68]), Strackio[69]), Puccinottio[70]). Observationes eorum nonnullae, quatenus de statu inflammatorio ventriculi testantur[71]), suspicionem mo-

60) Stahl diss. de vomitu praecipuo febrium intermittentium symptomate. Erf. 1730.

61) L. Lemery *observations sur un vomissement périodique réglé comme une fièvre quarte. Mémoires de l'acad. R. de Paris. Année* 1722. *hist.* p. 21. Edit. octav. 1722. *hist.* p. 30.

62) In diva ejus therapeutica speciali ad febres perniciosas. lib. IV. de perniciosis quidem cholericis, cardiacis, dysentericis subcruentis et atrabilaribus questio invenitur, neutiquam vero de emeticis.

63) Observat. de febre tertiana. cap. 4.

64) De proteiformi febrium intermittentium genio. hist. 3.

65) Bibliotheca medica practica. Genev. 1693 (epidemica a. 1657).

66) Nosol. method. class. II. ord. III. gen. IX. spec. 7.

67) De sedib. et caus. morb. Epist. XXX. art. 5.

68) Institut. med. pract. T. I. §. CLXV.

69) Observat. med. de febrib. intermitt. cap. 8.

70) *Sulle febbri perniciose intermittenti di Roma negli ann.* 1819 — 1821. *cap.* 1.

movent, febrem de qua agitur potius pro *gastritide periodica* declarandam esse. Ut ut sit, *morbus* hic *acutus*, semper a *vomitu periodico chronico*[72]), ex obstaculis (herniis non exclusis[73]) quae alimenta sumpta, determinata post pastum horâ in proprio itinere experiuntur, distinguendus erit.

8. In vomitu *febrium continuarum et exanthematicarum* definiendo, non solum saburrarum, bilis, pituitae et vermium; sed quoque *inflammationum*, praecipue viscerum abdominalium et encephali, *exanthematum ventriculi*[74]) atque *imperii contagiorum super nervorum systema* ratio habenda est. V. in febr. cont. et exanth.

9. Quantum enim *nervorum systema*, nunc in universo nunc in parte laesum, ad ventriculi motum V. nervosus.

71) In aegro de quo Morgagni (l. c.) ait: „ventriculus intus inflammatus, minimis quibusdam vasculis multum sanguine turgentibus." Accedit Burserius dicens (l. c.): „Non raro ventriculum in hujusmodi febribus inflammari vidi." Et casus a Puccinotti (l. c.) descriptus, saltem a complicatione inflammatoria non fuit alienus.

72) Staudigel de vomitu chronico simul et periodico. Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 5 et 6. 1697 et 1698. p. 653; — Westphal l. c.; — Niezky diss. de vomitu periodico a cephalaea periodica orto, casu quodam illustrato. Hal. 1770.

73) Vomitum periodicum a hernia annotavit Harderus (apiarium obs. 63) et quidem in puero quindecim annorum.

74) Puta carbunculi pestilentialis, testantibus Diemerbroeck (de peste lib. IV. hist. 15) et Helmontio (tumulus pestis p. 54) ventriculo aliquando infensi.

tum antiperistalticum ciendum valeat, maxime intelligimus:

a. ex vomitu ab inanitione et atonia (inprimis convalescentibus sub corporis motu familiari[75])), ab antipathia, animi pathematibus, ab imaginatione, electricitate et affectionibus organorum visus, auditus et odoratus, per nervos paris quinti, nervi vidiani ope, nervo intercostali junctos, facile explicando;

b. ex vomitu a laesionibus cerebri[76]), saepe cepha-

75) Fr. Hoffmann l. c. obs. 6. Vomitus diuturni a ventriculi debilitate post febrem ardentem relicti. — T. Thompson l. c. — Wichmann l. c. — Puer Vilnensis, mercatoris gallicani Vilnae habitantis filius, a scarlatina convalescens quoties caput a pulvinari elevare conabatur, in vomitum biliosum incidebat. Quum sub morbo praegresso encephalum non fuerit peculiariter adfectum, et modo functiones cerebri et sensuum integrae exstarent, de origine vomitus cephalica quaestio minime esse potuit. Nec saburrae aut vermes accusari potuerant, nam aeger forte plus justo expurgatus erat regiminique diaetetico severo submissus. Restabat suspicio calculi renalis, quo aegroti pater saepius excruciabatur; verum nec hujus morbi vestigium detegere licuit. Quae cum ita essent, eo magis vomitum ex inanitione et debilitate pullulare suspicatus sum, quum puer sanitatis tempore victui potius lauto adsuetus fuerit. Dixi itaque: *mangeriez vous une côtelette, mon cher ami?* — Erubescens respondit: *oh mon Dieu oui!* — Ego: *mais sachez qu'il faudra boire ensuite un verre de vin de Bourgogne.* In exstasi: *vous me rendez bien heureux!* Ac revera bina haec auxilia vomitum extemplo fugarunt.

76) „Quibus divisum est cerebrum, his febrem et biliosum vomitum supervenire necesse est“ (Hippocrates lib. VI.

cephalalgias [77]), vertigines [78]) et apoplexias [79]) concomitante, sequente, et peculiari impetu stipato, quo materia vomitus, saepe bilis, ad magnam distantiam rejicitur [80]), atque habito respectu

aph. 50). — „Quibus cerebrum vulneratur, plerumque ac bilis vomitus accidit" (Coac. praenot. cap. III. §. 3).

77) „Post diram cephalaeam cum vomitu diuturno et ante obitum convulsionibus virgo Vindobonensis ex stirpe comitum Lazansky, cariem ad sellam cranii equinam cum duabus excrescentiis osseis in osse parietali sinistro, ipso vicino cerebri hemisphaerio adactis, exhibuit" (Ex schedis paternis).

78) Vomitum quo civis Vindobonensis (nomine Janitsch) laborabat, quidem ex sensibilitate morbosa repetiit auctor epitomes de curandis hominum morbis (l. c. p. 391); sed ipse mox addit: „an calvariae in cavo, quod, ob temporis penuriam apertum non fuit, vertiginis praegressae, doloris in capite tantorumque latuit origo malorum?"

79) Die Januarii 12. v. St. 1820 obiit Vilnae anatomiae ibi professor *Andreas Lobenwein*. Hic vir, sexaginta annos natus, sex circiter ante obitum menses, inopinate e sedili, mentis impos humum cecidit. Resipuit quidem sat cito et absque paralyseos evidentis notis, ast relicta facultatum animi insolita imbecillitate, ac ventriculi inertiâ, succedente brevi post vomitu seroso, incertis temporibus, praesertim sumpto alimento quodam, redeunte, omnibusque auxiliis rebellis. Medici ordinarii ejusmodi vomitum ex scirrho pylori derivabant, cujus vestigium tactu non percipiebatur. Tandem pro aegro jam jam tabe confecto in consilium vocatus, suspicionem, posse vomitum ex vitio encephali proficisci manifestavi; num jure nec ne? cadaveris nempe sectionem (quod nemo ab anatomiae professore expectasset) interdixerat testamentum.

80) Ni fallor, istud vomitus ex cerebri affectione pullulantis signum a nemine adhuc notatum est

spectu ad originem cerebralem nervi intercostalis et maxime nervi vagi interpretando;

c. ex vomitu a cyphosi[81]), a radicibus spinalibus nervi intercostalis (et ultimis dorsalibus et lumbaribus?[82])) laesis repetendo;

d. ex vomitu ab irritatione paris nervorum vagorum a tumoribus[83]), tuberculis pulmonum[84]), morbisque cordis, non tamen temere[85]), derivando;

e. ex

81) „In cyphosi adeo subinde vomitus observatur, inprimis ubi ea pars medullae spinalis afficitur, cujus nervi, cum illis ventriculi communicationem alunt" (Ex schedis paternis).

82) Quum hi nervi musculos abdominales, quorum contractio ad vomitum ciendum tam evidenter concurrit, regant; emesin in cyphosi non soli nervo intercostali adscribendam esse censeo.

83) Legatur (P. II. Vol. II. sect. II. cap. XIII. §. LIV. No. 3) memorabilis pro vomitus chronici doctrina morbi historia.

84) P. II. Vol. II. sect. I. cap. X. §. XLIV. No. 5.

85) Etsi vomitus in primis stadiis phthiseos pulmonalis et in quibusdam morbis cordis supra (§. LXXVIII. 3.) designatis, ab irritatione nervis vagis illata repeti possit; attamen *actionis* quoque *mechanicae* loborum inferiorum pulmonum induratorum, et cordis volumine vel pondere aucti, super diaphragma, in emesi provocanda, ratio habenda est; ut Wichmann (l. c.), J. P. Frank (l. c.) et Watson (*medical communications. Vol.* 1. *art.* 18. 19.) docuerunt. Immo, quum aegri phthisi scrophulosa laborantes, plerumque simul glandulas mesenterii infarctas habeant; posset quandoque illorum vomitus, potius ex irritatione plexuum nervorum meseraicorum, quam ex illa nervorum vagorum pendere.

e. ex vomitu a calculis biliosis, si nexum plexus nervorum hepatici cum ganglio coeliaco perpendas, intelligendo; et

f. ex vomitu nephritico[86]), aliquando turpiter peaeterviso[87]).

Accedunt vomitus navigantium, helluonum, gravidarum aliique, de quibus singillatim.

10. Qui

86) „Dum ren sinister per suum plexum nervosum, interventu mesenterici superioris cum stomachico cohaeret; dexter autem per similem plexum immediate cum hepatico et stomacho connectitur; et insuper duodenum hujus renis involucris firmiter junctum sit: facile patet, cur quidem utriusque renis, dextri tamen prae sinistro spasmi vomitum, saepenumero biliosum, tamque vehementem moveant, quantum vix praestiterit emeticum" (Fr. Hoffmann l. c. §. XXVII).

87) „Collega fuit noster . . . qui cum annos esset natus ad sexaginta, vomitibus coepit vexari crebris et permolestis . . . medici pro viri dignitate aderant tres qui tunc peritiores existimabantur, et facile erant; certe erant seniores. Hi cum mali sedem in ventriculo esse, non dubitarent; quae ad sanandum hunc facerent, et plurima et varia, et diu satis adhibuerunt; sed incassum omnia, donec aeger . . . cum urina sanguinem reddit. Hunc eadem via sequitur multum puris . . . intra dies quam pauciscimos vivendi finis factus. Ex hoc morbi exitu proclive fuit intelligere, vomitus caussam non in ventriculo, sed in iis partibus fuisse quae ad lotium pertinent, renibus praesertim . . . Simulque intellectum est quid significarent crurum non stupores quidem, sed dolores tamen . . . quid insolitus mingendi stimulus . . . quid durities circa regionem . . . epicolicam dextram . . . Cui suspicioni pondus addi aliquod ex eo potuisset . . . in generosissima hac familia frequentia fuisse renum mala" (Morgagni l. c. Epist. XXX. art. 22).

V. navigantium. 10. Qui mari, procelloso potissimum [88]), prima praesertim vice, se committunt, maxime feminae junioresque cute candida et crinibus fulvis instructi homines, praeviis sociisque, faciei et extremitatum frigore, pallore, sudoreque viscido, debilitatis sensu, aurium tinnitu, visus obfuscatione, mentis stupore, regionis supraorbitalis dolore, pedum vacillatione, alvi obstructione aut laxitate, cardialgia, nausea ac subversionis ventriculi et aurae veluti epilepticae inde ascendentis perceptione, *vomitu* corripi solent (*nautarum* dicto [89])) primum bilioso, dein mucoso et aliquando cruento. Malum hoc nec coecitate mulctatis [90]), nec animalibus domesticis [91]) parcens, morbi nunc acuti nunc chronici instar decurrens [92]), quondam ex aere maritimo [93]), ex odore navium [94]), ex sanguine una cum nave barometri instar sidente [95]), ex perturbatione viscerum et nervorum abdominalium a navis impulsu [96]), ex nisu imitationis ac impotentia sub ejus motu pedibus insistendi*), et ex impressionibus super nervos opti-

88) Pauci sunt, qui malaciae tempore plus patiantur.

89) §. LXXIX. No. 2.

90) „*Auch Blinde können schwindlig und seekrank werden, zum Beweise, dass der schnelle Wechsel der Gegenstände vor Augen, nicht allein daran Schuld seyn kann*“ (S. G. Vogel l. c. §. 10).

91) Krusenstern *Reise um die Welt*. 1811.

92) Larrey, Vogel ll. cc. 93) Antiquissima opinio.

94) Propter picem navalem. 95) Wollaston l. c.

96) Legrand l. c. *) Walther l. c.

opticos celeriter nimis repetitis[97]), explicabatur: quo scribimus tempore, maximo jure, si reliquae caussae non omnino excludantur, commotioni cerebri[98]) et affectioni nervorum paris vagi seu pneumono-gastrici[99]), concurrentibus forte nervis phrenicis et ganglio semilunari[100]) tribuitur, vomituique ex ebrietate comparatur[101]). Interest vomitum, de quo agitur, a quocunque alio, a caussis universalibus in navigantibus excitato, distinguere*).

11. Vinum, cerevisia fortis, alcohol, vespere una cum cibo pingui, crudo, tenaci, vegetabili, largiter epota, mane sequente, plerumque hora crapulae vespertinae respondente[102]), praeviis pyrosi[103]) et ingrato ad scrobiculum cordis sensu, vomi- V. helluonum.

97) Bourru in versione gallicana operis Gilchristii *de l' utilité des voyages sur mer, pour la cure de différentes maladies.*

98) „Declarat autem navigatio quod corpora turbat" (Hippocrates).

99) Larrey l. c. 100) Keraudren l. c.

101) Ebrietas nautica Pierquini in *Journ. des progrès des sciences médicales. T.* 3. et, Omodei *annali universali di medicina. T.* 57. 1831. p. 171.

*) Loquor potissimum de vomitu ab erroribus in diaeta, ab animi pathematibus, a suscepto contagio variolarum, morbillorum, typhi etc., a mari non alienis.

102) P. Rommel crapula et vomitus non nisi eadem numero hora, qua crapula coeperat desinens. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 7. 1688. p. 396. — „Vomitus matutini ad serotinas compotantibus horas non infrequentes sunt" (Klein l. c.).

103) Cap. XXI. §. LXX. No. 23.

vomitum excitare solent[104]), nunc reliquiarum ciborum, nunc seri insipidi, aliquando crystallini, nunc pituitae tenacis, interdum ita acidae, ut dentes stupefiant atque pavimenta vasaque argentea erodantur[105]). Vomitus iste *helluonum* dictus[106]), a WICHMANNO perbelle descriptus[107]), familiaris est viris floridis, magno ciborum appetitu instructis. Nisi is ex conatibus sese a tenaci muco fauces obsidente liberandi provocetur, evidenter ex affectione cerebri, vitio gastrico et hepatis commotioni nupta, proficiscitur.

V. gravidarum. 12. Vomitus ex graviditate (a vomitu gravidarum ex solitis caussis probe distinguendus[108])) per consensum nervorum ovariorum et uteri cum illis ventriculi[109]) explicatur, saltem ubi ille mox post conceptionem[110]) (aliquando pueri solum aut puellae[111])) contingit: serius enim gigni etiam pot-

104) Cfr. P. II. Vol. I. sect. I. cap. XXIV. §. XCIX. No. 1.

105) HENRICUS AB HEER obs. 29. et FR. HOFFMANNUS in notis ad POTERIUM cent. II. cas. 93.

106) J. P. FRANK l. c. 107) Op. c, B. 1. p. 165.

108) Exemplum vomitus ex encephalitide in gravida refert J. P. FRANK (interpretat. clinic. Tübing. 1812. p. 158); de gravidarum vomitu verminoso scripsit FORDYCE (fragment. med. chir. p. 61).

109) BÜCHNER de mutuo uteri cum ventriculo consensu. Hal. 1753. Cfr. P. II. Vol. I. sect. I. cap. I. §. III. No. 51.

110) Id frequentissime accidere testantur MAURICEAU (*traité de maladies des femmes grosses. T.* 1. p. 129), CHAMBON (*de la grossesse. T.* 1. p. 116) aliique.

111) Pluries mihi matres sancte testabantur, se vomuisse si

potest a plethora propter menstruorum cessationem[112]), a corruptela foetus demortui[113]), ab utero praeter modum extenso viscera abdominalia premente[114]). Vomitus graviditatis effectus, nunc stomacho jejuno, nunc a cibis, nisi uno alterove ex regno fere vegetabili, non facile animali excepto, fere singulis excitatur. Interea gravidam observavimus, mane vehementer vomentem, per reliquum vero diem bono eoque solito majore appetitu impune comedentem*). — Materiae a gravidis vomitu rejectae sunt pro re nata serosae, mucosae, acidae, amarae, aliquando cruentae. Ad vomitum ejusmodi ciendum praeterea dispositio haereditaria[115]), vita desidiosa[116]) et menstruatio antehac abundans concurrunt.

13. Me-

puerum, non vero vomuisse, si femineum sexum utero gessissent, aut vice versa.

112) „Experientia docemur, inquit Koerber (l. c. §. 3) gravidarum plurimas nonnisi menstruis primum intermissis vomere incepisse.“

113) Riedlin millenarius No. 25.

114) „Sunt aliquae, inprimis corporis structurae minus extensae, aut foetum in utero majorem, aut gemellos, aut copiosum saltem amnii liquorem ferentes, quae in ultimis potius quam primis praegnationis mensibus, maxime si cibis quidquam copiosius indulgeant, nauseam patiantur ac vomitum; quae symptomata vel usque ad partum, vel donec uterus ante istum, ut solet, subsiderit, continuant“ (J. P. Frank epist. l. c. p. 400).

*) Novocomii die 23. Aprilis 1834. Tertia vice gravida, idem phaenomenon exhibuit. Binis vicibus octavo mense foetum mortuum excluserat.

115) Haereditariam corporis dispositionem non raro caussam

V. recens natorum.

13. Memorabilis quoque est *vomitus recens natorum a nimia aut avida lactis ingurgitatione*[117]). Saepe enim pusiones primis nativitatis temporibus, praevia quadam inquietudine et somni privatione, ab uberibus matrum pendentes, ter quaterve de die lac rejiciunt plus minusve coagulatum, ac dein mox subridentes obdormiunt. Reliquae functiones et corporis incrementum ab ejusmodi vomitibus non laeduntur. Ubi contrarium contingit, vomitus pendet aut a cranii ossibus sub partu difficili compressis ac e loco remotis, — aut a nimio humorum caput (tunc reliquo corpore magis calens) versus, — aut a fumo carbonum vel nicotianae cubicula infestante, — aut a fasciis ita arcte applicitis ut stomachum comprimant, — aut a frigore sub mutatione fasciarum (teste singultu vomitus socio) suscepto, — aut a victu alieno clam suppeditato[118]) — aut a prava nutricis condi-

esse vomitus in gravidis contendit CAMERARIUS (l. c.). Ac re quidem vera pluries audivi gravidas ultra modum vomentes exclamare: „id a matre mea acquisivi."

116) Laboriosae vitae deditas foeminas in graviditate nec nauseam nec vomitum pati, scribit KOERBER (l. c. §. 11), idque generatim jure.

117) HUFELAND *über das Milchbrechen der Säuglinge.* Ejus *Journ. der pr. Heilk. B.* 9. *St.* 1. p. 179.

118) e. c. pultes (STORCH *theor. prakt. Abhandl. von Kinderkrankh. B.* 1. p. 426), — brassica et pruna (RIEDLIN lin. med. ann. V. p. 286), quibus in casibus, juxta KERKRINGIUM (spicileg. anatom. obs. 20) pylorus adhuc nimis angustus in recens natis ingesta quippe majoris voluminis necdum admittit.

ditione, vel saltem ab ejus moerore, ira[119]), lascivia, ebrietate, — aut a tussi, praesertim *coqueluche*, — aut ab acidis primarum viarum[120]), — aut ab induratione pylori[121]), — aut ab alvo, effectu aliorum morborum, praecipue herniis et ani atresia[122]), obstructa, — aut a latente infectione variolarum, morbillorum etc.*).

14. *Vomitum ex dentitione laboriosa*[123]) dijudicando, praeceptorum jam alibi prolatorum[124]) et imperii animi pathematum, praecipue terroris[125]) in infantes memor esto. *Vomitus verminosus* ex signis tradendis[126]), dignoscendus. V. ex dentit. verminosus.

15. Progrediente aetate homines studiis dediti et curis vexati, inprimis si sub vita sedentaria et victu pleno molimina haemorrhoidalia urgeant, per intervalla in regione epigastrica tensionem, spasmodicamque constrictionem cum nausea et vomendi conatibus experiuntur. Haec mala, aeque V. hypochondr.

119) „Quae etiam ab iracunda matre, ad insontem infantem, ubera trahentem, perniciosum edere valet effectum (vomitum)" (Fr. Hoffmann l. c. §. 26).

120) Cap. VIII. §. LXV. No. 5. et P. III. Vol. I. sect. I. cap. de colica.

121) Roederer program. observ. ex cadaver. infant. morbos. Goett. 1758. Vol. I.

122) Osiander *neue Denkwürdigkeiten für die Heilk. und Geburtshülfe B.* 1. p. 171.

*) Cap. XXV. §. CXIX.

123) P. III. Vol. I. sect. I. cap. IX. §. XXXVII. No. 5.

124) Ibid. §. XXXIX.

125) Rosenstein *von Kinderkrankh. Absch.* 17.

126) P. III. Vol. II. sect. I. cap. de vermibus intestinalibus.

aeque ac plura alia nervorum simul exstantia, superveniente *vomitu* bilioso, *hypochondriacorum* dicto[127]), pro tempore saltem evanescunt[128]).

V. arthriticus.

16. A praedicto parum alienus est *vomitus arthriticus*. Solet is, aliorum affectionum arthriticarum in ventriculo nidulantium instar[129]), periodice recurrere[130]), ac persaepe podagrae habitualis impeditam evolutionem indicare[131]). In-

127) SAUVAGES spec. 10.

128) „Mea est sententia, in hypochondriacis, bilem viscosiorem nimia saepius in quantitate in vesicula fellea colligi, ubi deinde mora acrior reddita, motu peristaltico, quo etiam gaudet haec capsula, inverso, copiose in cavitatem duodeni effunditur; idque non tantum in vesicula fellea, sed etiam in ductibus hepaticis biliosis fieri, ut nimis infarcti et distenti a stagnante humore bilioso cum impetu et vehementia, sese interdum exonerent, autumo" (FR. HOFFMANN l. c. Epicris. ad observ. 4am).

129) Cap. XVI. §. LIV. 9. — Cap. XVII. §. LVIII. 8, — Cap. XVIII. §. LXV. 6. — Cap. XIX. §. LXX. 27.

130) „In viris (vomitus) aequinoctia facile servat" (KLEIN l. c.).

131) „Illud latens morbosum in corpore, quod ad extremos artus delatum, exquisita illa podagrae tormenta facit, si ex imprudenti medela, vel effoeti corporis languore ad solita loca deponi impeditur, saepe in visceribus abdominalibus horrendos spasmos excitat." — „Memini me curandum habuisse olim veteranum podagricum, qui solis aestivis mensibus a dolore liber erat; laetabatur summopere, quod per integrum annum inducias habuisset; verum inopinato incoepit omnia ingesta evomere, et post paucas horas saeva pleuritide correptus fuit" (SWIETENIUS op. c.). — Cfr. FR. HOFFMANN consult. med. T. II. sect. IV. cas. 170; — J. P. FRANK l. c. p. 396 sq.

Interdum aegroti connubium arthritidis cum hypochondriasi exhibentes[132]), praevia nausea, *pinguedinem* veluti *sebum*, etsi plurimi ab omni alimento pingui abstinuerint[133]), sub forma aliquando globosa[134]), vomitu rejiciunt[135]). Talem pinguedinem, *bilem* esse *cysticam*, existimamus, quae, aliàs

132) „Novimus viros haud paucos, ait SCHULTZ (l. c.), eruditos, hypochondriacos ac postea arthriticos, qui, licet a pingui alimento abstinuissent, post aliquod tamen dierum intervallum, nauseam periodice, cum liquoris insipidi, ac mucilaginosi, interdum etiam acerbi, vel amaricantis modico, *pinguedinem* haud exiguam, super pavimento instar *sebi*, late satis, nec raro dimidii calami scriptorii crassitie, concrescentem, ignem prompte concipientem, et ad eum liquescentem, levamine quidem haud exiguo, evomuerunt.“

133) Non omnes, qui sebum vomuerant, ab alimentis pinguibus abstinuisse, docet casus a DETHARDING (Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 7 et 8. append. 71) relatus, viri scilicet qui ante triennium comestum sebum vervecinum vomitu tandem rejecit, ad ovi magnitudinem.

134) „Matrona Patavina, quae ab ortu usque saepe adeo lac rejiciebat, ut nutrix victuram desperaret; coepit in puerperio saepe vomitu laborare, a quo duobus post mensibus *globum* rejecit, diametro duos pollices superantem, materiae tunc mollioris, sed quae mox, aeri exposita, durissima post triduum inventa est. Ad mortem, per viginti quatuor annos duravit vomitus. Materiam semper rejiciebat subalbam, crassam, ductilem. Mater hujus matronae, simul hoc morbo laboraverat, ac ventriculus erat durus, contractus in duos quasi divisus. Fellis vesicula parietibus cunctis crassa, alba“ (MORGAGNI l. c. Epist. XXX. art. 8).

135) No. 5.

aliàs sub adspectu calculorum reddita, hîc per solitam partium animalium sine aeris concursu putrescentium metamorphosin[136]), in materiam *adipo-ceream* conversa est. *Pilos* vomitu rejectos[137]), cum hac materia, sicuti in ovariis accidere solet, nexum habere, experti sumus[138]). Caeterum ad illorum proventum intelligendum forte etiam pilorum ex ventriculo quarundam avium[139]) pullulantium, et globorum bezoardicorum in stomacho brutorum repertorum[140]), ratio habenda esset.

17. Quo-

136) *Annales de chimie. T.* 8 et 46. — JOSEPH FRANK'S *Reise nach Paris, London, u. s. w. Th.* 2. *Zweite Ausg.* 1816. p. 353.

137) No. 5.

138) Die nona Januarii 1816 pro domino Kwinta, paroco pagi Lithuanici Doguliszki, a medico illius ordinario *Barankiewicz*, una cum professoribus *Sniadecki* et *Becu* in consilium vocatus fui. Quaestio erat de aegroto jam a viginti annis hypochondriasi et haemorrhoidibus laborante. Ventris exploratio nullam viscerum abdominalium affectionem denotavit. Id quod aegrotum maxime excruciaverat, paroxysmi fuere, instar colicae haemorrhoidalis, ast cum febre et *vomitu*, cujus ope modo magnam *adipo-cerae* copiam, modo *crines* plurimos, longitudinis trium quatuorve pollicum rejiciebat. Praeterea plurima, si icterum excipias, *calculi biliosi* aderant indicia. — Crinium per emesin rejectorum exemplum quoque habui a. 1795, in cantatrice Italica (Theresa Calvesi) vomitui periodico obnoxia.

139) e. c. *Kuku*, gypaetus barbatus fuscus etc. (CARUS in *Isis* 1820. *Heft* 6).

140) De hoc argumento docte SCHURIG (op. c. p. 440) egit.

17. Quoties *vomitus*, praesertim sano alioquin in homine et post nisum aut validum corporis exercitium, *derepente* oritur; toties sacra tibi esto lex, illico inquirere, num visceris cujusdam abdominalis, praesertim intestinorum et omenti non lateat *hernia incarcerata*? Utinam omnes obviae essent! Nec intropressa forte cartilago xiphoides praetervidenda*). V. ex hernia.

18. Quodsi de hernia nullum sit indicium, mox in cogitationem tibi veniant *alimenta*, *vasa culinaria*, *pharmaca* et *venena*, maxime si vomitus simul in plurimis ejusdem familiae individuis contingat, aut si autochiriae vel homicidii vigeat suspicio. V. ex veneno.

19. De *vomitu* ex *morbis* necdum explanatis *ventriculi*, intestinorum, hepatis, lienis, pancreatis, peritonaei ejusdemque propaginum, in sequentibus quaestio fiet tractatibus: incongruum enim existimamus, doctrinae symptomatum illam morborum primariorum inserere. Sufficiat in universum monuisse, vomitum dictorum morborum effectum, utplurimum datis et determinatis a pastu horis obvenire [141]); materias rejectas juxta tem- V. ex vit. ventr. etc.

 pus

*) Cap. VIII. . XLI. cap. XIX. §. LXX. 15.

141) „Notum est, ventriculi naturalem situm esse talem, ut ab hepate incumbente tegatur maxima sui parte; a sinistris lien ipsi accumbat; pancreas pone ipsum haereat, colon intestinum ejus fundum tangat etc. . . . Verum contiguae ventriculo partes tanto magis illum premunt, adeoque tanto validius afficere possunt, quo magis distentus fuerit: unde vitio accumbentium ventriculo partium na-

pus quo in tubo alimentario manere potuerant [142]), aut juxta locum ex quo proficiscuntur, differre, ac corpus emaciare.

§. LXXXI.

Prognosis.

Generatim. 1. Nauseae et vomitus effectus *sunt: mali* et *boni*.

Effect. mali. 2. *Nausea* diuturna, quatenus inappetentiam, inediam, cibi, potionis et medicamentorum fastidium plerumque inducere solet, vitae insidias struit. *Vomitus* habitualis [1]), quo citius post pastum ingruit, eo magis nutritionem defraudat, ac atrophiae, tabi et hydropi locum concedit. — Praeterea ille motum peristalticum invertit, alvum obstruit, visceribus et vasis sanguineis (maxime si a praeviis morbis jam labefacta fuerint) impetum facit; unde hebetudo et somnolentia [2]), apoplexia, amaurosis, bronchocele, cynanche, raucedo, pneumonorrhagia, herniae, prolapsus, abor-

tus vomitus semper exasperari solet, dum ingestis turget ventriculus; atque ideo in chronico et pertinaci semper de his cogitandum est, et sedulo investigandum, an signa doceant, hoc illudve viscus affectum esse" (Swieten l. c. §. 654).

142) „Assumtorum scilicet omnium vomitus impeditam ventriculi intestinorumque dilatationem consequitur, sive ipsa dilatare se non patiantur; sive opposita sint eorum dilatationi obstacula" (Morgagni op. c. Epist. XXX. art. 11).

1) „Abit facile (vomitus) in consuetudinem et tunc in viris tabem, in feminis cachexiam infert" (Klein l. c.).

2) Swieten l. c. §. 656.

abortus, ruptura oesophagi [3]), ventriculi [4]), omenti [5]) et arteriarum [6]).

3. Prodest aliquando nausea intempestivo alimentorum esui obstando, medicumque ad evacuandum invitando. Vomitus, quocunque anni tempore [7]), salutaris est, si nauseam debellet, ventriculi vires excitet, saburras, bilem, pituitam, ingestaque damnosa, ea copia, quam res et conditio aegri postulant, evacuet [8]), si vacuefacto ventriculo cesset, si motum peristalticum nimium temperet, transpirationis negotium restituat, caputque liberet [9]). Effectus boni.

4. Quae-

3) Cap. VII. §. XXI. No. 3.

4) Sanchez observ. med. pract. p. 376; — Vetter *Aphorism. aus der patholog. Anatomie.* p. 165; — Froriep *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 22. *No.* 21. p. 333.

5) Acta medic. Berolinens. dec. II. Vol. III. p. 33.

6) H. Mariotti inopinata mors ab arteriae phrenicae ruptura diuturnum vomitum consecuta (Nova act. acad. nat. curios. Vol. VI. p. 36).

7) Hautin ergo vomitus ut aestate, sic hyeme conducit. Paris 1615.

8) De ejusmodi salutari vomitu egregia protulit Celsus (lib. I. cap. III); item Fr. Hoffmann (l. c. §. 30).

9) „Vir quidam vomitu mirando ultra viginti annos laborabat: nam surgens e lecto ita turbatus erat, ac prope stolidus, ut interroganti aliquando contraria responderet; sed digitis vomitu provocato et materia excreta, usque in diem sequentem bene se habebat: caput, quod prius doluerat, non amplius dolebat, nausea in appetitum convertebatur, et bene concoquendo requiescebat; donec redeunte matutino tempore ad pristinum vomitum redire oporteret" (Panaroli pentecost. I. obs. 22).

Semiotica. 4. Quaevis porro vomitus species, propriam agnoscit prognosin. *Vomitus febrium intermittentium*, praecipue graviori frigore stipatarum[10]), symptoma, in universum salutaris[11]), latente *perniciosa*, nisi mox succurratur, quod propter rejectionem pharmacorum arduum est, necem portendit[12]). In *febribus continuis* crisis per vomitum significatur. „Si toto capite gravi et vertiginoso oculisque caligantibus, angustis praecordiis adficitur doloris morsu stomachus et crebro nauseat, idque cum ore fere amarescente et multae tenuisque salivae sputo ac labii inferioris tremore; indicatur porro per vigorem extremorum remissum, urinam crudam, limpidam, alvum sicciorem“[13]). In *febribus exanthematicis*, vomitus, impuritates ventriculi eliminando, ideoque complicationem gastricam impediendo impetumque morbi inflammatorium infringendo[14]), utilis evadere potest[15]).

10) „Quo graviores intermittentium rigores, eo vehementius adfligunt vomitus juncti“ (Klein l. c.).

11) „In ipsa febre tertiana . . . . vomitus biliosus cum euphoria fit“ (Fr. Hoffmannus l. c. §. 36). — Peter ab Hartenfels de tertiana vomitu ex nausea curata. Ephem. acad. nat. curios. cent. I et II. p. 103; — M. Gerbez de febre quartana per rejectionem carnis verminosae soluta. Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 1. p. 114 et 229.

12) Attamen cl. Puccinotti (l. c.) mihi vitio vertit quod declaraverim, emeticam inter febres intermittentes perniciosas esse „*delle più fatali*“.

13) Lommius observ. medicinal.

14) „Vomitus debilitat, ac in morbis quidem a nimio syste-

est[15]). Cessat praeterea sponte facta eruptione cutanea[16]). *Vomitus ab encephali vitio* provocatus (quippe de affectione originis talium nervorum, qui praeter ventriculum et pulmones et cor gubernant, testatur?) grave annuntiat periculum[17]), eo tamen casu excepto, ubi corporis per emesin excitata concussio, cerebrum a compressione liberat[18]). Ipse qui pro innocuo, et aliquando proficuo[19]), haberi solet *vomitus nautarum,* nisi maris con-

matis vigore oriundis subinde fit proficuus" (J. P. Frank l. c. p. 410).

15) Vogt diss. de vomitu sympathico haud raro perutili. Vitemb. 1802.

16) „Contagium variolarum susceptum saepe circa ventriculum primo tragoediam ludit; cardiae dolor et anxietatis circa hunc locum sensus, nausea et vomitus, in primo stadio hujus morbi toties praesentes, hoc demonstrant. Omnia haec mala solent manere toto contagii stadio, donec per febrim accensam susceptum venenum versus habitum corporis deponatur, et pustulas inflammatorias, postea in abscessum vel gangraenam abituras, producat" (Swieten l. c. §. 659).

17) „Perniciosi sunt . . . qui vulneribus capitis superveniunt nimii et biliosi praeprimis" (Klein l. c.).

18) „*Ich habe zum öftern angemerkt, dass die Natur durch die Conatus des Brechens (bei Kindern, denen in schwerer Geburt der Kopf gepresset, und die ossa cranii in Etwas verschoben worden) intentire das Haupt und dessen Knochen wieder in Ordnung zu setzen; wie es denn auch auf gleiche Art bei solchen gemein ist, welche durch Fallen oder auf eine andere Art das Haupt beschädigt haben*" (Storch l. c. p. 424).

19) Propter consensum abdominis cum cerebro vomitum nautarum in nonnullis morbis viscerum peritonaeo incluso-

consuetudine, quod non semper accidit[20]), vincatur, discrimine minime vacat*); constat quoque nautas, cerebri morbis, et speciatim maniis[21]) valde obnoxios esse. — *Vomitus helluonum*, caeterum sanorum, dummodo non evadat quotidianus, potius salutaris habendus[22]). — *Gravidarum vomitus* plerumque medicamentorum vim eludit, et grandescente foetu[23]) imminuitur penitusque ces-

rum salutarem habet GILCHRIST (*de l'utilité des voyages sur mer pour la cure de différentes maladies. Trad. de l'Angl. par Mr.* BOURRU). Item in hypochondriasi et dyspepsia BUCHAN (*practical observations concerning sea-bathing*). De effectu vomitus marini in phthisi pulmonali jam dictum est (P. II. Vol. II. sect. I. cap. X. §. XLIV. No. 16. versus finem).

20) TISSOT (*Abhandl. von den Nerven und ihren Krankheit. A. d. Franz. B.* 2. p. 264) de nauta refert, qui etsi per triginta annos maris consuetudinem contraxerit, nihilominus mari se tradens, semper vomebat.

*) „*Il convoglio partito dal porto di Genova per trasportare alle stanze dell' Isola di Sardegna la brigata dei cacciatori-guardie, colta da una terribile procella il* 4. *Settembre* 1826 *nelle vicinanze di Corsica, fu costretta a riparare nel porto di Calvi, ove un ufficiale di quel corpo morì il giorno appresso del mal di mare*“ (*Gazetta Ticinese* 15. *Ottobre* 1826).

21) J. WARE's *Fall von Seekrankheit die in Wahnsinn ausging.* Ex *American Journal of medical sciences*, in GERSON *Magazin der auswärtigen Literatur für die gesammte Heilk. B.* 20. p. 117. Cfr. OMODEI *annal. univ. di medicina.* 1831. p. 174. sq.

22) J. A. FISCHER diss. qui bene vomit, bene vivit. Erf. 1719.

23) LOTICHIUS lib. V. obs. 7. p. 442.

cessat[24]). Gravidas quidem vomentes demortuas cum aliis[25]) vidimus, sed ex naturali eorum vomitu nullam. *Recens natorum vomitus* dummodo recta via ex ingluvie nascatur, utpote superfluum nutrimentum eliminans, utilis est[26]). Ex *hypochondriasi supervenientes vomitus* saepe salutares existunt, modo non sint nimii nec diuturni[27]). Praesagiunt interdum futurum fluxum haemorrhoidalem[28]). *Vomitus* ex impedita *podagrae* evolutione, non floccipendendus. *Vomitum a venenis*, quo citius contingit, eo magis optandum esse, sponte elucet. *Vomitus morborum chronicorum symptoma* prognosin morbi primarii agnoscit. Non desunt praeterea casus vomitus multis in morbis proficui[29]), et longaevitatem, nullo novo malo super-

24) In genere vomitus „apud feminas sponte saepe cessat" (Klein l. c.).

25) Selle *neue Beyträge zur Natur- und Heilwissensch. Th.* 3. 112; — Vogel l. c.; — J. P. Frank l. c.

26) Menzel diss. de vomitu nuper natis parvulisque salubri. Erlang. 1795.

27) Klein l. c.

28) R. A. Vogel praenot. Goetting. Pens. II.

29) N. W. Beckers de hepatite vomitu materiae purulentae spontaneo curata. Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 8. 1677. p. 121; — S. Schütz de arthritide fere annua tandem *vomitibus* et diarrhoea soluta. Ibid. dec. I. ann. 6 et 7. 1675 et 1676. p. 220; — M. B. Valentini de dysenteria vomitu curata. Ibid. dec. II. ann. 2. 1683. p. 380; — Chr. F. Paullini vomitus haemoptoico salutaris. Ibid. dec. II. ann. 5. append. p. 8; — S. Ledel de vomitu in dysenteria salutari. Ibid. dec. III. ann. 6. 1695. p. 17; — J. L. Hannemann de obesitate nimia per vomitus spon-

supervenientе[30]), haud impedientis[31]). Quibus praemissis, quid de *interpretatione vomitus ex materiis rejectis*, ab autoribus classicis facta[32]), intelligendum sit, facile concipitur.

§. LXXXII.

taneos curata. Ibid. dec. III. ann. 5 et 6. 1697 et 1698. p. 130; — J. J. Neuhold de immani dolore dentium, vomitu superveniente, momento citius sedato. Act. acad. nat. curios. Vol. II. append. p. 163; — J. Ph. Wolff de cardialgia chronica vomitu spontaneo, apoplexiam comitante, sublata. Ibid. Vol. V. p. 121; — W. Th. Rau de affectu spasmodico-convulsivo vomitu curato. Ibid. Vol. X. p. 174; — M. A. Mori per vomitum cum tussi, diuturni pectoris doloris levamen. Ephem. acad. nat. curios. cent. I et II. p. 147; — Perrier *histoire d'une leucophlegmatie inflammatoire guérie par des vomissemens spontanés d'eau claire et onctueuse.* — Graperon *Bulletin des scienc. médicales. T.* 3. p. 217.

30) Ut in virgine Tulpii (observ. med. lib. II. cap. 22. p. 133), quae, postquam per decem menses sine evidenti damno qualescunque cibos evomuerit, superveniente febre continua mox periit.

31) Testantur de vomitu annorum X, casus cantatricis Italicae a me supra allatus; — annorum XX, Barbette prax. med. lib. IV. cap. 2, ann. XXX. Fabr. Hildanus cent. IV. obs. 32; — ann. XXXII. Blancard collect. phys. med. cent. VII. No. 40; — ann. XLIV. Bartholinus Act. soc. med. Havn. Vol. IV. obs. 37. — perque totam vitam. Borellus cent. I. obs. 53. *Vomitus habitualis* exemplum quoque narrat Stark *neues Archiv für die Geburtshülfe. B.* 1. *St.* 1. p. 63.

32) „Indicat *vomitus fatuae glutinosaeque pituitae*, debilem et laxum ventriculum; *vomitus fastidiosus* communis quarundam febrium malignarum et phrenitidis comes, bilem corruptam et peracrem (Coac. §. 102); *croceus*, copiosam et motam bilem, ac *viridis*, acrimoniam acidam exsupe-

§. LXXXII.
C u r a.

1. Sub vomitu, hernia laborantes aut eam timentes, loca ubi viscera exitum moliuntur, sustentare sunto solliciti. Ea examinasse alioquin saepe non poenitebit [1]). Infantibus et aegrotis viribus fractis, supine decumbentibus, corpus, ne ma- Generatim.

rantem et nervos inde male affectos; *biliosus*, quocum aeger debilitatur, summum periculum, nisi vacuefactis intestinis, iterum firmatur; *subbiliosus* (Praed. II. 35), qui quovis mane atque per aliquot dies feminas non gravidas exercet, lumbricos rotundos; *violentus et aeruginosus* (Praed. I. 2. Coac. §. 2) cum dolore capitis, surditate, pervigilio, promptam insaniam vel quamvis aliam inflammationem; at *aeruginosus* cum tremore pauco et strepitu inter potandum, perniciem imminentem, praesertim in phreneticis (Epid. sect. 2. epid. III. aeger 4); *bruneus et copiosus*, intestinum duodenum infirmatum et sordibus refertissimum, itemque debilitatem viscerum et saepe fatum proximum; in *macilentis* post pastum urgens, hecticam futuram; *niger* instar rob sambuci, cum vermibus, singultu, animi defectione copulatus, in febribus acutis periculum, in inflammatoriis vero instantem mortem (Praedict. I. 85) denunciat, si cum pessimis signis v. c. tremore manuum, cervicis dolore, urina nigra etc. vel post lumborum dolorem (Prognos. §. 12. Coac. §. 176. 316) ad os ventriculi recursitantem, cum febre, horrore, delirio, vocis amputatione, dejectione nigra oritur“ (GRUNER semiotice physiolog. et pathol. §. 504).

1) „. . . cum toties ab hernia, prolapsu nascatur vomitus; sub nullo certe ex istis, etsi alia subesse causa queat, haec mali forsitan origo attentius exploranda non erit“ (J. P. FRANK l. c. p. 411).

materia vomitus eos suffocet, ad anteriora vel in latus convertendo, succurrendum[2]). Caeterum vomentibus quies[3]), et alvo clausa clyster emolliens. Post vomitum materiarum acerbarum eluatur illico os[4]).

An vomitus sistendus.

2. Vomitus cujus ope materies nocens evacuatur[5]), antequam illa remota sit[6]), non sistendus, sed *potu aquae tepidae* promovendus. Nec vomitus alios motus inordinatos compescens, repente sedandus[7]). Latente in ventriculo veneno noto,

2) De cautelis sub vomitu observandis legisse non poenitebit MEZLER in *Salzburger med. chir. Zeitung* 1796. *B.* 22. p. 33. et VOGEL l. c. §. 48.

3) „Ad vomitum nimium sedandum plurimum juvat in lecto jacere et quiescere; nam corporis commotio protinus eum irritat et auget: quae observatio in praxi multum usus et utilitatis adfert“ (FR. HOFFMANN l. c. §. 10).

4) P. III. Vol. I. sect. I. cap. XIX. §. LXXXII. No. 7.

5) „Et si coactus (scilicet plenus) fueris in edendo multum, surge e medio, evome, et refrigerabit te“ (Ecclesiast. cap. XXXI. vers. 25). „Istud luxuriae caussa fieri non oportere confiteor: interdum valetudinis caussa recte fieri, experimentis credo. Commoneo tamen ne quis, qui valere et senescere volet, hoc quotidianum habeat“ (CELSUS lib. I. cap. 3). Interea observationes BORELLI (cent. III. obs. 93) et SCHURIGII (op. c. p. 457) docent, vomitu faucium irritatione excitato nonnullos longam vitam attigisse.

6) „Vomitiones, materia nondum remota, adstringentibus et anodynis sistere velle, perniciosum est; sopitis enim motibus, graviora succedunt symptomata“ (FR. HOFFMANN l. c. cautel. pract. §. I.).

7) „Vomitus hystericarum contumaces non repente debent cohiberi per medicamenta opiata vel adstringentia: vidi

noto, id antidotis chemicis destruendum, corrigendum, aut saltem diluendum, involvendumque. Ultimo huic scopo, *mucilagines*, *oleum*[8]), *butyrum liquefactum*, et, nisi venenum naturae sit acidae, *lac*[9]), optime inserviunt. Quodsi vomitus caussa vivens fuerit, *oleum terebinthinae*[10]) et *mercurius*[11]) praecipua forent auxilia.

3. Quamvis persuasi simus, inflammationes periodicas febrium intermittentium soboles, nullo auxilio certius profligari quam *cinchona;* attamen in ista de qua agitur *emetica*, seu rectius forte *gastritica*, tempore paroxysmi cum indiciis inflammatoriis, *phlebotomiam*, praeeunte viro summo[12]) libenter, ac etsi pulsus non fuerint validi[13]), ad- C. pernic. emeticae.

vehementes artuum convulsiones et miras praecordiorum anxietates successisse: quibus cessantibus vomitus redibant" (FR. HOFFMANN l. c. §. 12).

8) BANG Act. R. soc. med. Havniens. Vol. I. p. 250.

9) No. 11.

10) R. olei terebinthinae essentialis drachmam semis. Mucilaginis gummi arabici q. s. ut subigatur. Adde aquae fontis uncias sex. Cap. (adultus) omni hora cochlearia duo.

11) J. R. ZWINGER vomitus puellae diuturnus, haustu mercurii vivi (unciae quatuor cum oleo amygdalarum unciis duabus) sublatus. Acta Helvetica. T. IV. p. 234; — SPANGENBERG in HORN's *Archiv für med. Erfahr.* 1812. *März.* p. 266. 269.

12) BURSERIUS (l. c.). „Sanguinis missio, inquit, non nunquam in febrilis accessionis augmento, si pulsus validi, et vehementes sint, si inflammationis, inprimis ventriculum occupantis suspicio urgeat, locum habere potest."

13) Ex tractatu enim de gastritide palam fiet, maximum gra-

admittimus. Sunt qui simul *glaciem* propinent [14]). Quae si nihil juvarent, et vitae periculum urgeret, ne *opium* clysteris saltem ope [15]) administrandum, omittas! Id autem quod maxime commendamus est, ut ingruente apyrexia, „omissis aliis inutilibus" [16]) mox ad *cinchonam* confugiatis. Hîc *sulphatis chininae* inventum, prae omni alio casu, beneficum est. Pulveris forma eligenda [17]), ejusque pharmaci vis, nisi extracto cinchonae methodo endermica [18]) epigastrio applicito, saltem clysteribus ex decocto cortice peruviano saturatissimo et pulvere ejusdem [19]) suffulcienda. Haec singula dumtaxat perniciosae emeticae quadrare, neutiquam autem febribus intermittentibus solitis cum

dum inflammationis ventriculi plerumque pulsum parvum, contractum exhibere.

14) „ . . *feci masticare e deglutire dei pezzi di ghiaccio all' infermo*" (Puccinotti l. c.).

15) R. Infusi florum chamomillae uncias quatuor. Laudani liquidi Sydenhami guttas viginti. M. D. pro clystere; altero emolliente praemisso.

16) Sunt verba Burserii (l. c.), ut reor, administrationi *ligni quassiae* adaptanda, cujus videlicet ligni infusum in febribus perniciosis emeticis commendatum est a Lindsey et Wright in *Transactions of the R. medical society of Edinburgh T.* 3. aeque ac in *Medical facts and observations No.* 5. Vide *Sammlung auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 18. p. 603.

17) De prompta enim pilularum solutione non sumus certi. R. Sulphatis chininae, sacchari albi ââ grana tria. M. f. pulvis. cap. omni hora dosin.

18) Cap. X. §. XXIX. No. 8.

19) P. I. Vol. I. sect. I. cap. II. §. XXX. No. 22.

cum vomitu sponte elucet. Hisce enim in febribus vomitus tempore apyrexiae vix sistendus est, et sequente apyrexia saepe emetico curandus [20]).

4. Vomitum in *febribus continuis* socia affectione inflammatoria encephali aut viscerum abdominalium, *sanguinis missione* pro re nata *universali* vel *locali*, curamus [21]). Si tubus alimentarius alioquin irritatus sit, a *nitro* et multo adhuc magis ab *emeticis* *) abstinendum, et aqua simplex pro potu exhibenda. Ei, in febre gastrica simplici biliosa, *succi vegetabiles subacidi* adduntur. Pro medicamento *solutio citratis potassae* [22]) aut ipsa *potio anti-emetica* Riverii **). In *febribus exanthematicis*, vomitui curriculum concedendum, nisi conditio morbi ultra modum inflammatoria, methodum antiphlogisticam exposcat. Indo- C. v. in feb. cont. et exanth.

20) Sydenhamus sect. I. cap. 4. — Swietenius l. c. §. 659.

21) „Cur vomitus saepe missione sanguinis sedetur in acutis inflammationibus? Quia in his morbis ab inflammatione ventriculi, aut vicinorum viscerum, aut etiam encephali vomitus saepe producitur“ Swieten l. c. §. 629.

*) Male intellecta sententia Hippocratis (de locis in homine cap. XV) „vomitus vomitu curatur“, saepe ad emeticum interitum aegri provocans, duxit. Hippocrates enim praecepto suo conditionem addidit: „si una cum vomitu evacuantur illa, quae vomitum faciunt.“

22) R. Carbonatis potassae drachmam unam. Saturetur c. s. q. Succi citri recenter expressi. Adde aquae simplicis uncias sex. Syrupi rubi idaei q. s. ad gratum saporem.

**) R. Salis absynthii grana decem. D. ad chartam. — R. Succi citri recenter expressi unciam semis. D. ad vitrum misce et cap. sub actu effervescentiae (Rivérius observ. cent. I. No. 15).

doles harum febrium pestilentialis, huic methodo aliquando limites ponit; legimusque in illis vomitum, elicito per auctum tegumentorum pondus, sudore, feliciter cessasse [23]). Idem a *vesicatorio* epigastrio applicito experti sumus [24]).

C. v. navigantium. 5. Consilium sese oscillo jactando ad itinera maritima praeparandi [25]), nautis risum elicebit. Potius alterum approbabunt, ut nausea et vomendi conatibus excruciati, scopo vomitum excitandi, mare adspiciant [26]). Convenient quoque nobiscum, nullum hucusque contra *vomitum nautarum* certum exstare remedium universale, in singulis autem casibus profuisse varia, ut aer liber, choreae, decubitus horizontalis, fasciae abdomini applicitae, embrocatio epigastrii [27]), emplastrum [28]) aut spiritus roris marini cum charta bibula [29]) ad illud, cerussa narium superficiei internae admota [30]), juscu-

23) Sydenhamus sect. II. c. 2.

24) Acta instituti clinici C. universitatis Vilnensis. T. II. p. 20.

25) Darwin *Zoonomie.* vers. germ. Brandis B. 1. p. 454.

26) Hewig observ. phys. med. obs. 77. schol. p. 242; — Boyle de utilitate philosoph. experiment. Exercit. 5. cap. 14.

27) Derbishire in Reece *monthly gazette of health.* 1829. *April. No.* 160. p. 516.

28) R. Emplastrum de galbano crocato unciam unam, opii, camphorae, salis volatilis cornu cervi, olei cajeput ââ drachmam semis. M. extendatur super alutam magnitudinis duorum palmarum. (Hufeland loco supra (§. LXXIX. No. 2) citato).

29) R. Vogel praelection. de c. h. affect. p. 436.

30) Avicenna canon. lib. I. fen. 3. doctr. 5. cap. 8.

juscula tenuia, calida, solanum tuberosum[31]), succus citri et aurantiorum[32]), infusum coffeae saturatum[33]), absynthii[34]), et semina apii graveolentis[35]); ipsaque purgantia*).

C. v. helluonum. . *Helluonum vomitui* praecepta adversus ebriositatem et dyspepsiam tradita[36]), adaptanda sunt. Ubi ejusmodi vomitus, propter vitium gastricum promovendus videatur; fiat id potius aquae tepidae potu aut faucium vellicatione, quam emetico. Praeterea tali in casu evacuatio intestini duodeni, ope *rhei* non negligenda. Ad compescendum vomitum hic optime inserviunt *magnesia*[37]), *tonica* (ut pulvis *stomachicus* Birkmanni[38]), *radix columbo***), *glandes quercini****)) et *oxydum bismuthi*****). Sunt

31) Mihi profuit. 32) Fischer *Reiseabentheuer. B.* 1.

33) Millar in *Medical repository. Vol.* 4. Albers *amerikanische Annalen. Heft* 1. p. 80.

34) Avicenna l. c.

35) Forskael mater. med. app. ad descript. animal.

*) Froriep *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilkunde. B.* 38. *No.* 1. p. 16.

36) P. II. Vol. I. sect. I. cap. XXIV; — cap. XVI. §. LVI.

37) W. Wattson *account of the good effects of magnesia in several vomitings. Medical observat. by a soc. of physians in London. Vol.* 3. p. 335.

38) R. Radicis ari, calami aromatici, pimpinellae, lapidum cancrorum ââ unciam unam. Sodae drachmas duas. Misc. cap. bis de die cochleare cofeanum.

**) Chrestien *über die das Erbrechen stillende Eigenschaft der Columbowurzel*, ex opere ejus *de la méthode liptice*, in *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 22. p. 80.

***) Ludolff obs. de vomitu et soda, quae aegrum ferme ultra sex annos vexaverant, ope pulveris glandum querci-

Sunt inter helluones qui seposita diaeta rigorosa et comedendo quae placent, a vomitu liberentur.

C. v. gravidarum. 7. *Gravidarum vomitus* tunc solum ubi periculum portendit moderandus idque diversimode juxta rerum positiones. Gravidis corpore florido, succi pleno ac robusto dotatis, antea largiter menstruatis et venae sectionibus adsuetis, *aqua frigida*[39]), *glacies condita*[40]), *abstinentia a coitu*[41]), *cremor tartari*[42]) et maxime *phlebotomia*[43]) (sunt qui *hirudines* epigastrio admoveant[44])). Gravidis materiam acidam evomentibus alvique tarditate laborantibus — *magnesia cum rheo*[45]); debilibus — *par-*

narum sublatis. Miscell. Berolinens. Continuat. V. S. VI. Berolin. 1740. p. 10.

****) Thuessing in *Museum der Heilk. B.* 3. p. 145; — Van Welsen in Horn's *Archiv. B.* 4. *St.* 2. p. 198; — Vieweg in *Annalen der Heilk.* 1811. *Mai.* p. 226; — Brückner l. c.

39) „Ego potu *aquae fontanae* purioris frigidae, plus in eo (vomitu) si nimius est et abortum minatur, sopiendo quam aliis remediis praestiti“ (Fr. Hoffmann l. c. §. 15).

40) *Sorbetti di limone, di fragole, lamponi, panera.*

41) Majoris, quam vulgo creditur, momenti consilium, a Fr. Hoffmanno (l. c.) haud praetervisum.

42) Mursinna *Krankh. der Schwangern. B.* 1. p. 86; — Vogel l. c. §. 59.

43) Omnium medicorum unanimo suasu.

44) Lorentz *observations sur des vomissemens rebelles, calmés chez plusieurs femmes dans l'état ou hors de l'état de grossesse, par l'effet des sangsues appliquées sur la region de l'estomac.* Sedillot *recueil périodiq. de la soc. de méd. de Paris. T.* 2. p. 386.

45) R. Pulveris magnesiae purae unciam semis; radicis rhei

— *parvae saepeque repetitae alimentorum nunc liquidorum*[46]), *nunc solidorum*[47]), *portiones*, quid quod *jejunium absolutum* (*adhibitis interea clysteribus nutrientibus*[48])) *vinum Malacense aut aliud*[49]), *cofea*[50]), *unctio abdominis*[51]), *aqua cinnamomi*[52]),

 quas-

drachmam. M. D. S. Bis de die ad cuspidem cultri. — J. J. a Berger in Actis soc. med. Hafniens. 1771. Vol. I. p. 61. et *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 4. *St.* 2. p. 375; — Sagar l. c. p. 311.

46) „*Un autre titre de préférence pour les alimens liquides dans la cure des vomissemens, c'est que les liquides coutent peu à digérer à l'estomac*" (Hecquet *des maladies de l'estomac T.* 2. p. 385).

47) Plures novi gravidas rebelli vomitu tentatas, apud quas Celsi (lib. I. cap. 3) consilium, vomentibus, si stomachus infirmus sit, praeter aquam frigidam, panem hesternum, vinum austerum meracum, carnem assam et cibos omnes *quam siccissimos* porrigendo, optime satisfecit.

48) W. Vaughan *case of vomiting in pregnancy successfully treated. Memoir. of the medical soc. of London. Vol.* 2. p. 125. et *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 13. *St.* 4. p. 658 (Praemisso clystere ex jusculo vervecino ad liberandum a faecibus intestinum rectum, *enemata* ex lacte vaccino cum guttis viginti laudani liquidi Sydenhami mane et vespere administrabantur, nullo alio porrecto victu).

49) „Vinum Gallicum dictum *Pontak* enerosum et adstringens, item Burgundiacum . . ." (Fr. Hoffmann l. c. §. 13).

50) Lentilius eteodromus medico-practicus. p. 25.

51) e. c. cum *balsamo* sic dicto *embryonis*.

52) „Quando vero analepsi opus est, unicum cochlear aquae cinnamomi cydoniatae a cibo sufficit" (Fr. Hoffmann l. c. §. 15).

quassiae infusum. Gravidis praeterea sensibilitate morbosa excellentibus, *aqua selterana*[53]), *pulvis aeroforus* VOGELII*), parvae *opii*[54]), vel *ipecacuanhae*[55]) doses, *pulvis* DOVERI[56]).

C. v. infantum. 8. *Vomitus lactis infantum*, nisi nutricis regimine et pastuum (inprimis mox post somnum evitandorum) ordine, auferri possit; *pulverem* sic dictum *infantilem*[57]), simpliciori modo praescribendum[58]), exposcit. Quibus praemissis cochlearium

53) Dico cum MARCARDO (LODER's *Journ. für die Chirurgie und Geburtshülfe B.* 1. *St.* 1. p. 117). „*Ich kenne kein zuverlässigeres, unschuldigeres und zugleich angenehmeres Mittel gegen das Erbrechen der Schwangeren (wenn nicht Unreinigkeiten, nicht Vollblütigkeit dabei wirken) als die mit fixer Luft geschwängerten Wasser, vorzüglich das Selzerwasser.*"

*) VOGEL pharmacia selecta. edit. nov. Marburg 1808. p. 158.

54) A. HAMILTON *a treatise of midwifery.* 2d. *edit.* Edinb. 1785. p. 91. sq.

55) Acta mea instit. clinic. Vilnens. ann. III. p. 88. — *Emetica* minimis dosibus etiam in aliis vomitus speciebus commendarunt AL. THOMSON in Act. Edinb. edit. germ. Vol. 5. p. 93. — A. PORTAL *mémoire sur la nature et le traitement de plusieurs maladies.*

56) Grana duo pro dosi, bis de die.

57) R. Pulveris radicis valerianae, magnesiae salis amari ââ drachmam unam. Ireos florentinae drachmam unam et semis. Seminum anisi drachmam semis. Croci optimi grana octo. Misc. D. S. ad cuspidem cultri semel bisve de die (HUFELAND's *Journ. d. pr. Heilk. B.* 9. *St.* 1. p. 181).

58) R. Pulveris magnesiae purae drach. semis, seminum anisi

rium unum alterumve *syrupi papaveris albi aut rhoeados* adhibeatur.

9. In curando *vomitu hypochondriacorum* (et hystericarum) ex regimine aliis locis indicato [59]), praesertim diaeta selecta, itinera, usus *carbonatis potassae**) *aut sodae*, et potus *thermarum Carolinarum*, aut plus minusve affinium [60]), inculcanda sunt. Porro tali in morbo quo magis molimina haemorrhoidalia urgent, eo magis praecepta vomitum cruentum curandi [61]), coram oculis haberi debent. C. v. hypochond.

10. Sic quoque [62]) in cura *vomitus arthritici*. Maxime enim hîc refert fluxum haemorrhoidalem, men- C. v. arthritici.

grana decem. M. divide in part. aeq. No. VIII. Sr. Bis de die pulvis cum lacte nutricis subigendus.

59) P. II. Vol. I. sect. I. cap. XVII. §. LXXVII; — cap. XVIII. §. LXVI.

*) Fordyce fragm. chir. et med. 1784. p. 90; *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 11. *St.* 3. p. 561 (*oleum tartari per deliquium* cum infuso chamomillae).

60) Lebenwaldt vomitus diuturni cura per acidulas *Rhoitschenses*. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 7. p. 136; — Bruckmann in Baldinger's *Magaz. f. Aerzte. B.* 11. p. 297 (*Driburgenses*); — Fouquet *sur les bons effets de l'eau de Barluc, prises en boissons et à des doses très modérées, dans quelques espèces de vomissement chronique. Annales de la soc. de médec. pratique de Montpellier. T.* 1. *P. I.* p. 99; — Heidler in Rust *Magazin. B.* 22. p. 164 (*Marienbadenses*).

61) Cap. XXII. §. LXXXVIII.

62) Ipsa *venae sectio* cum fructu in vomitu ex podagra celebrata est a Desault (*sur la goutte. Bordeaux*. 1735. p. 213).

menstruorum, vel alium suppressum, item exanthemata, impetigines, ulcera fugata (certe non semper remediorum antiphogisticorum ope*)), restituere. Quodsi impedita podagrae evolutio vomitus sisteret caussam, illa ad extremitates inferiores determinanda foret[63]). In genere, nisi aegri vires aut consuetudines obstent, vomitui arthritico, *pediluvia*[64]), *balnea subcalida*[65]), *potusque tepidus parcus*[66]) *conveniunt*. *Glaciem* hîc exhibere[67]), non audemus. Tali emesi limites excedente sacra tibi sunto *opium*[68]), *vesicans*, *mo-*

*) Praeter alia tonica et *ferrum* sibi laudem adversus vomitum chloroticarum aliorumque debilium promeruit, uti videre est apud Zacut. Lusitanum (prax. admirab. lib. II. obs. 14), Thompson (l. c.) aliosve.

63) P. IV. Vol. I. sect. I. cap. de arthritide.

64) Lentin *Beyträge*. *B.* 4. p. 438 (Ex lacte et cinchona). Potius cum sale, sinape, vel cum cin ibus adhibenda essent.

65) M. J. de Man iliaca passio cum vomitu stercoroso sanata, simplici immersionis balneo (calido, ex emollientium herbarum infuso) in Nov. act. acad. nat. curios. Vol. VII. p. 147; — Barry in Kühn's *phys. med. Journ.* 1801. p. 881; — Pomme *essai sur les affections vaporeuses*. p. 91; — Ludovicus Frank (Froriep *Notizen*. *B.* 5. *No.* 13. p. 204) de femina narrat, quae quousque in balneo manebat, cibos assumptos retinere potuit. Protrahebat igitur balneum ad sex, octo horas.

66) Hufeland's *Journal* 1811. *Juni*. p. 62.

67) Kleefeld in Hufeland's *Journal* 1814. *St.* 2. p. 71. Cfr. Brandis versio germanic. operis Darwinii *zoonomia*. *B.* 1. p. 539. *B.* 2. p. 284. in notis; — Thilenius op. c. p. 251.

68) „Vomitus a recurrente podagra compescitur *opio*, *the-*

moxa *), ad epigastrium[69]). De *aconito*[70]) hac in arthritidis specie experientia destituimur. Item de vi anti-emetica *extracti florum calendulae officinalis* **).

11. Cura vomitus, quatenus a morbis sensuum, encephali, columnae vertebralis, singulorum nervorum, pulmonum, cordis, vasorum majorum, diaphragmatis, oesophagi et partim stomachi, proficiscitur, ex voluminibus et capitibus praecedentibus eruitur. Intelligitur quoque inde cur pro re nata virtus anti-emetica celebrari potuit: *digitalis purpureae*[71]), *atropae belladonnae*[72]), *hyoscyami nigri*[73]), *camphorae*[74]), *moschi*[75]), *liquoris* C. v. in morb. viscerum.

riaca et *sudoriferis*" (Stoll rat. med. T. V. p. 461). Legi de his (et in genere de usu opii in variis vomituum speciebus) Trallesii opus: usus opii T. III. cap. 2. §. 7. sq. Item: Young *treatise on opium. Lond.* 1753. p. 33.

*) Lud. Frank l. c.

69) Wilmer *cases and remarks*, in Richter's *chirurg. Bibliothek. B.* 5. p. 583; — J. P. Frank l. c. p. 426.

70) Hufeland *neueste Annalen der französischen Arzney- und Wundarzneykunde. B.* 1. p. 51.

**) *Nouveau Journal de médecine. T.* 12. *Décembr.* 1821.

71) Withering *vom rothen Fingerhut. A. d. Engl. Leipz.* 1786. p. 79.

72) P. II. Vol. II. sect. I. cap. X. §. LII. No. 14; — Schmidtmüller *Anleitung zur Gründung einer vollst. med. Verfassung und Polizey. B.* 1. p. 205; — Hufeland *Journal* 1815. *St.* 11. p. 14.

73) Schmidt in Horn's *neuem Archiv f. med. Erfahr. B.* 1. p. 187.

74) Van Bavegem in *Actes de la soc. de médecine à Bruxelles. T.* 1. *P.* 1. p. 109.

ris mineralis anodyni[76]), *oxydi zinci*[77]), *acidi sulphurici*[78]) etc. — De vomitu ex reliquis morbis ventriculi et viscerum abdominalium, in tractatibus sequentibus quaestio fiet. Interea anticipando animadvertimus, ejusmodi vomitus interdum a supervenientibus morbis accidentalibus, praesertim febribus intermittentibus[79]) sanari, ac saepe (quin ideo *mercurii*[80]), *conii maculati*[81]), *ustionis*[82]) aliorumque remediorum heroicorum vim derogemus) ab auxiliis simplicibus levamen accipere, qualia sunt *aqua*[83]), *lac*[84]), *cerevisia*[85]),

75) Crell in Baldinger's *Magazin für Aerzte. St.* 5. p. 383.

76) Fr. Hoffmann l. c. §. 7.

77) G. Fordyce *fragmenta chirurg. med.* p. 61. et *Samml. auserl. Abh. f. pr. Aerzte. B.* 11. p. 501; — Frick in *Museum der Heilk. B.* 4. p. 212; — *Med. Wochenblatt* 1780. *No.* 32. 1787. *No.* 10.

78) Riverius observ. medic. et curat. insign. cent. IV. No. 46; — Ruland curationum empiricar. cent. I. c. 12; — Loeffler *Beyträge zur Arzneyk. B.* 1.

79) *Geschichte eines glücklich geheilten chronischen Erbrechens* in Hufeland's *Journ. B.* 38. 1814. *Febr.* p. 34.

80) Bang *Auswahl aus den Tagbüch. des k. Krankenhaus.* 1786. *Januar;* — Andry in Fourcroy *médecine éclairée. T.* 1. p. 302; — Clark in *Transactions of the R. Irish Academy;* — Holer *Salzburg. med. chir. Zeitung* 1812. *B.* 1. p. 103; — Berlyn in Hufeland's *Journ. B.* 15. *St.* 6. p. 121.

81) *Memoirs of the medical soc. of London. Vol.* 2; — *Allgemeine medic. Annalen.* 1814. *Febr.* p. 101.

82) *Salzburger med. chir. Zeitung* 1795. *T.* 2. p. 184.

83) Grass vomitus cum diarrhoea potu aquae frigidae cu-

sia[85]), *saccharum*[86]), *pulta*[87]), *herba menthae crispae*[88]) et *piperitis*[89]), *oleum macis destillatum*[90]), *epithemata* aliaeque adplicationes ad *epigastrium*[91]) et *clysteres*[92]).

CAPUT

---

ratus cum addendis ROS. LENTILII Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 4 et 5. 1673 et 1674. p. 96. dec. III. ann. 3. append. p. 97; — CHAVASSE *über den Gebrauch des kalten Wassers* ex *London medical Journ. Vol.* 7. *P.* 2. p. 123, in *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 12. *St.* 1. p. 35; — HERZ *Briefe an Aerzte. St.* 1. *No.* 1.

84) ETTMÜLLER opp. p. 54; — HUNTER et HEY in *Medical observ. and inquir. by a soc. of physicians in London. Vol.* 6; — BRUNNER physiologica cogitata de glandulis duodeni. Francf. 1715; — HAUTESIERK *recueil d'observations de médecine. Paris* 1772. *T.* 2. p. 481; — HORN's *Archiv f. med. Erfahr.* 1810. *Januar.* p. 168.

85) BLANCARD de vomitu cerevisiae aromaticae et calidae potu sanato. Collect. phys. med. cent. VII. No. 41.

86) Plura habeo exempla vomitus chronici, scirrhi ventriculi suspicionem moventis, esu sacchari fugati.

87) LUDOLF de vomitu et asthmate, quae aegrum ultra sex fere annos vexaverunt, vili remedio sublatis. Miscell. Berolin. T. VI. p. 10.

88) „Omnibus . . . . mentha crispa palma praeripit" (FR. HOFFMANN l. c. method. curat. §. 2).

89) JOERDENS in HUFELAND's *Journal. B.* 4. p. 532.

90) RIEDLIN curat. med. millenar. No. 375.

91) Epithema aromaticum (BANG in Actis soc. R. Havniens. Vol. II. p. 58); — ex balsamo vitae Hoffmanni externo (FR. HOFFMANN l. c.); — ex mica panis cum balsamo peruviano, et olei destillati cujusdam guttis (Idem, ibidem); — ex theriaca super alutam extensa (SWIETEN l. c. §. 658) addito *unguento basilico* ne illico sicca fiat; — ex *opio* (VAUGHAN l. c.) emplastro adhaesivo insperso;

Caput XXII.

De haematemesi et morbo nigro Hippocratis.

§. LXXXIII.

Definitio. Literatura.

Definitio. 1. Sanguinis ex ventriculo aut partibus contiguis, antecedentibus plerumque molestiis circa epi-

— sacculi ex herbis aromaticis; — ex sale culinari calefacto; — emplastrum tartari stibiati (W. Heberden *Commentarien über den Verlauf verschiedener Krankheiten. A. d. Engl. Leipz.* 1805. p. 435); — sinapismus cum fermento panis, alcohol camphorato, aceto forti, et balsamo peruviano (Fr. Hoffmann l. c.); — opium saliva et pinguedine subactum (Brera *progr. sul modo d'agire sul corpo umano per mezzo di frizioni fatte con saliva etc. Pavia* 1797. et *Samml. auserl. Abhandl. f. prakt. Aerzte. B.* 17. *St.* 2. p. 466) aut aliter illinitum (White in Kühn's *phys. med. Journ.* 1802. p. 365. — Jenkinson ibid. p. 366) methodus endermica (cap. X. §. XXIX. 8); perque eam acetas morphinae, praevio vesicatorio (Dubourg vid. Froriep *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 13. *No.* 21. p. 329).

92) Inprimis Kaempfiani (P. II. Vol. I. sect. I. cap. XVIII. §. LXXVII. 5); — Michel *von einem fast beständig anhaltenden Erbrechen das auch durch ein Klystier mit der Ipecacuanha gehoben wurde.* Ex Journ. de médec. 1787. *T.* 1. p. 253, in *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte B.* 13. p. 533.

epigastrium ac sensu instantis lipothymiae, per vomitum, saepeque per alvum rejectio, *haematemesis* dicitur[1]); ad quam, determinandos inter limites[2]), et *morbum nigrum* HIPPOCRATIS revocamus.

2. Praeter antiquos[3]), Arabes[4]), aliosve passim citandos, doctrinam haematemesis maxime illustrarunt: GR. HORST[5]), F. PLATER[6]), TH. BONET[7]), WEDEL[8]), ETTMÜLLER[9]), ALBERTI*), E. STAHL[10]), STORCH aliàs PELARGUS[11]), FR. HOFFMANN[12]), Literatura.

1) Ab αἷμα, sanguis, et, ἐμεῖν, vomere. — *Synon.* haemorrhagia ventriculi, gastrorrhagia, oesophagorrhagia, vomitus cruentus. GERM. *Blutbrechen*, *Blutsturz*, *Magen-Blutung*. BELG. *Bloedstorting*, *Bloedbraeking*. DAN. *Blodstyrtning*, *Blodbraekning*, *Blodklögen*. SUEC. *Blodkräkning*. ISLAND. *Blódspha*. ANGL. *Vomiting of blood*. GALL. *Hématémèse*, *vomissement de sang*. ITAL. *Vomito di sangue*, *vomito cruento*, *gettito*. HISP. *Vomito de sangre*. LUSIT. *Vomito de sangue*.

2) §. LXXXVI. 5.

3) HIPPOCRATES περὶ νούσων. II; — ARETAEUS de morbis acutis lib. II. c. 2; — GALENUS de locis affectis. lib. V. c. 6; — CAELIUS AURELIANUS p. 394; — CELSUS lib. II. c. 8. edit. KRAUS.

4) AVICENNA canon. lib. III. F. 12. Tr. 5. c. 10. 14.

5) Observationum lib. Part. II.

6) Observationum lib. III. p. 797 sq.

7) Medicina septentrionalis et sepulchret. anat. lib. III. sect. VIII. obs. 70 sq. additar. obs. 7. 9. 10. 11. 13.

8) Diss. aegrum vomitu cruento laborantem sistens. Jenae 1713. et Miscell. acad. nat. curios. dec. I. a. 9. obs. 20.

9) Opp. T. I. p. 106.

*) Diss. de vomitu cruento. Halae 1718.

10) Theoriae medicae verae. p. 732.

MANN[12]), LIEUTAUD[13]), SAUVAGES[14]), MORGAGNI[15]), CH. G. LUDWIG[16]), TISSOT[17]), BALDINGER[18]), MARCARD[19]), THILENIUS[20]), OTTO[21]), PORTAL[22]), REIL[23]), J. P. FRANK[24]), A. DALMAZZONE[25]), SAN-

11) Commentar. ad STAHLII colleg. medic. p. 365; — *Krankheiten der Weiber. B.* 3. p. 657. *B.* 4. p. 378; — *medicinische Jahrgänge. Leipz.* 1729.

12) Medicinae rationalis systema. T. IV. P. II. sect. I. cap. III. — Diss. de vomitu cruento. Hal. 1729.

13) Historia anatomico-medica. T. I. p. 14; — Synopsis medicinae. T. I. p. 241.

14) Nosologiae methodicae class. IX. ord. I. gen. IV.

15) De sedibus et caus. morborum. Epist. XXX. 17. — XXXVI. 12.

16) Adversaria medica. Lipsiae 1769. T. I. p. 165.

17) Epistol. medic. pract. Lausannae 1770. Lips. 1771; — *Oeuvres. T.* 5. *Sur la maladie noire.*

18) Quatenus in sylloge selectorum opusculorum practicorum Goettingae annis 1776 et sequentibus edito, dissertationes maxime memorabiles huc facientes collegit, scilicet: FR. HOFFMANNUS diss. de vomitu nigro Hippocratis. Halae 1701; — GASSER diss. de morbo nigro Hippocratis. Argentorat. 1761; et SCHONINGH diss. de morbo nigro Hippocratis. Groning. 1768.

19) *Medicinische Versuche. Hamburg und Stettin.* 1778. *B.* 2. p. 194.

20) *Medicinische und chirurg. Bemerkungen. Frankf.* 1789. p. 239.

21) *Medicinische und chirurg. Bemerkungen. Leipz.* 1793. p. 119.

22) *Ueber die Natur und Heilung der schwarzen Krankheit* ex *Mémoires de la société médicale d'émulation à Paris. T.* 2. p. 107. in *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 19. p. 323; — *cours d'anatomie médicale. T.* 5. p. 187.

SANTARELLI *) et SPERANZA **). Quibus adde reliquos dissertationum [26]) et observationum [27]) scriptores.

§. LXXXIV.

23) *Ueber die Erkenntniss und Kur der Fieber. B.* 3. *Kap.* 6.

24) Epitome de curand. homin. morbis. lib. V. Part. II. p. 191 sq.

25) *Sul vomito nero e melena storie e reflessioni con un cenno sulla gastritide;* in *Repertorio medico chirurgico di Torino No.* 58. *Ottobre* 1824.

*) SANTARELLI *ricerche intorno il melena. Fuligno* 1830.

**) *Storia d'un ematemesi splancnica.* In OMODEI *annali universali di medicina.* 1827. p. 250; — *Dell' ematemesi melenode commentario. Torino* 1833.

26) FASIUS diss. de morbo nigro Hippocratis. Heidelb. 1657; — LAUSDEN diss. de morbo nigro Hippocratis. Lugd. Bat. 1694; — VEHR diss. resolutio casus aegri sanguinem vomentis. Francf. ad Viadr. 1696; — SPERLING diss. de vomitu cruento. Witeb. 1703; — SCHEID diss. de vomitu cruento. Argent. 1709; — DE HASSELT diss. de vomitu cruento. Argent. 1719; — CONRING diss. de vomitu cruento. Helmstaedt; — BAUERMÜLLER diss. de haematemesi. Herbip. 1725; — LUTHER diss. de vomitus cruenti indole et cura. Erford. 1732; — BLUMENTHAL diss. de aegro spontanea ventris haemorrhagia gravissime correpto. Havn. 1733; — EDEL diss. de vomitu cruento. Argent. 1742; — SCHRADER diss. de morbo nigro Hippocratis. Rintel. 1764; — REIL diss. de vomitu cruento. Duisb. 1771; — DUNCKER diss. de vomitu cruento. Lips. 1776; — SINGER diss. de morbo nigro Hippocratis. Tyrnav. 1775; — HALL diss. de melena. Edinb. 1782; — GRILLOT diss. de vomitu cruento. Nanceji 1785; — BRYAN diss. de melena. Edinb. 1786; — HARTMANN diss. de morbo nigro Hippocratis. Francf. 1786; — GIRARD diss. de melena. Argent. 1789; — MARCUS diss. de vomitu cruento. Francf. 1790; — SCHMIDT diss. de vomitu inprimis cruento. Helmst. 1792; — BEDNARCZYK diss. de vomitu cruento. Francf. 1793; — HOEHN

§. LXXXIV.

Symptomata. Necroscopia.

Sympt. distinctio. 1. Haematemesis nunc sensim sensimque [1]), nunc

diss. cogitata quaedam de morbo nigro Hippocratis, vomitu cruento et diarrhoea cruenta. Jen. 1796; — Kesel diss. de vomitu cruento. Helmst. 1797; — Kuhn (Brevel) diss. de morbo nigro Hippocratis. Lips. 1802; — Warburg diss. de haematemesi. Francf. ad Viadr. 1803; — Wundram diss. momenta quaedam circa melenam. Goett. 1803; — Dalché *essai sur l'embarras gastrique et le vomissement de sang. Paris* 1803; — Thiebault *essai sur l'hématémèse. Strasb.* 1804; — Simon de Machault *dissertation sur l'hématémèse. Paris* 1809; — Lemonnier *diss. sur l'hématémèse. Paris* 1812; — Girard *diss. sur l'hématémèse. Paris* 1815; — Vorlaender diss. de morbo nigro Hippocratis. Bonnae 1823; — Zeising diss. de morbo nigro Hippocratis, vomitu cruento et diarrhoea cruenta. Jen. 1824.

27) J. Actuarius method. medend. libri sex. Venet. 1554. Lib. IV. c. 5; — Trincavellus enchiridion medic. lib. III. cons. 56; — Valleriola observ. medicinal. lib. II. No. 2; — Crato consil. lib. VI. No. 68. 69. VII. No. 6; — Schenk observ. med. rarior. lib. III. obs. 54 seq. obs. 271; — Forestus obs. lib. XVI. obs. 24 sq. XVIII. obs. 18 sq.; — J. Lang epistolae medicinales lib. III. lib. I. No. 4; — Smetius miscell. lib. X. p. 525. 544; — Varandaeus de affectibus ventriculi. p. 154; — Zacutus Lusitanus med. practic. historia lib. II. No. 10; — Riverius obs. med. et curat. cent. I. obs. 45. cent. IV. p. 26; — Salmuth obs. med. cent. II. obs. 3. 54; — Bartholinus hist. anat. cent. I. hist. 19. 21. 87. cent. III. 36; — Sylvaticus consil. et respons. cent. II. No. 82; — Heredia opp. med. lib. II. No. 32; — Grüling observ. et curat. medic. cent. VI. obs. 56. VII. obs. 61; — Tulpius obs. med. lib. II.

nunc derepente[2]), ingruit. Ibi, chronice, hîc, acute decurrere solet.

Sym-

cap. 21; — Hoechstetter observ. medicinal. dec. II. c. 4. 5. 6; — Swalwe querel. ventric. p. 313; — Wincker de vomitu sanguineo in Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 6 et 7. 1675—1676. p. 82; — Bierling adversaria curiosa lib. 1. p. 18, et, medicus theoretico-practicus. p. 1057; — Blancardus collect. med. phys. cent. VII. obs. 26; — Camerarius memorabilia medicor. cent. XIX. No. 33; — Dodonaeus observ. med. cap. 18. 26; — Passis in Blegny *temple d'Esculape. No.* 81; — Sydenham de vomitu sanguineo in Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 6. 1681. append. p. 189; — Riedlin observ. cent. II. obs. 36. 96; — Camerer de cura vomitus cruenti enormis in Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 5 et 6. 1697. 1698. p. 489; — Ballonius opp. T. I. p. 117. 152. 181; — Zwinger theatr. praxeos medic. p. 420. 529; — Lentilius eteodromus medicus practicus. p. 546; — *Breslauer Sammlung.* 1726. *B.* 1. p. 723; — Ruland cur. empiric. cent. II. cur. 68. III. 4. IV. 67; — Commercium liter. Norimbergense. 1739. p. 15. 21. 1741. p. 77; — Schurig haematologia. p. 239. 249 et chylologia. p. 469; — Gohl *Compendium oder kurze Anleitung zur Praxis clinica.* p. 62; — Weber observat. medicinal. Fasc. II. p. 29; — Gesner *Samml. von Beobacht. aus der Arzneygel. B.* 1. *No.* 3. *B.* 5. *No.* 8; — Consbruch in diss. fascic. observ. medicarum. Stuttgard. 1777; — Theden *neue Bemerk. und Erfahr. Th.* 2. p. 119; — Whytt *sämmtliche zur prakt. Heilkunde gehörige Schriften. A. d. Engl. Leipz.* p. 390; — Ulloa ex *Philosophical transactions. No.* 492. in Leske *Samml. auserl. Abhandl. B.* 3. p. 200; — Zeller in Baldinger's *neuem Magazin für Aerzte. B.* 3. p. 251; — D'Apples *Beobachtungen von der sogenannten schwarzen Krankheit* (morbus niger) ex Actis Helveticis. Vol. VIII. in *Samml. auserl. Abhand. für. pr. Aerzte. B.* 7.

Sympt. prodrom.

2. *Symptomata* illius *prodroma* sunt: tensionis

p. 271; — Baumes ibid. *B.* 7. p. 535; — Home *klinische Versuche.* p. 134; — Roth in *Medicinisch. Wochenblatt.* p. 10; — Ovelgün vomitus cruentus curatus in Nov. act. acad. nat. curios. Vol. III. p. 285; — Ranoe in Act. reg. soc. medic. Havniensis. Vol. II. p. 155. 394; — Faxe in *Neuen schwedischen Abhandl. Jahr* 1784. p. 39; — Riesenbeck in Schmucker's *vermischt. Schriften. B.* 1. p. 392; — A. G. Richter *medic. chir. Bemerk.* p. 109. 118; — Zacchariolі *osservazioni sulla melena. Imola* 1793; — Fiderit *prakt. Anmerk. vom Militär-Lazareth in Kassel. St.* 1. p. 24; — Nezler in Eicken *Samml. interessanter Aufsätze und Beobachtungen. B.* 1. p. 76; — Klose in *Archiv der pr. Heilkunde für Schlesien. B.* 2. *St.* 2. *No.* 2; — Schlegel *Materialien für die Staatsarzneyw. und pr. Heilk. Samml.* 1. *Aufsatz* 9; — Rodamel in *Mémoir. de la soc. méd. d'émulation. T.* 2. p. 145; — Rogery in *Annales de la soc. de médec. de Montpellier. T.* 1. p. 33, et, *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 21. *St.* 2. p. 92; — Pinel in *Dictionnaire des sciences médicales. T.* 20. p. 98 — 122; — Addendae memoriae in diariis medicis contentae, videlicet: *Journ. de médecine. T.* 4. *No.* 8. (Briaude); — *T.* 6. p. 83. 336 (Varnier), p. 336 (Vandermonde); — *T.* 8. p. 222 (Bonté), p. 244 (Geoffroy), p. 423 (Thiery), p. 517 (Martin); — *T.* 12. p. 298 Compardon) p. 317 (Glatigny); — *T.* 13. p. 497 (Varnier); — *T.* 22. p. 449 (Renard), p. 502 (Saulsay); — *T.* 26. p. 139 (Rozière); — *T.* 39. p. 465 (Marie); — *T.* 49. p. 349. 357 (Gaultier); — *T.* 69. p. 260 (Hatté): — *Journ. de médec. contin. T.* 10. p. 123 (Gaudichon); — *T.* 11. append. p. 24 (Laennec, Auvity, Chézé): — *Giornale della società medica di Parma. Vol.* 1. *No.* 2 (Rubini): — *New London medical Journ. Vol.* 1. p. 4 (Crosfield): — Loder's *Journ. für die Chirurgie. B.* 1. p. 215 (Siebold): — Hufeland *Journ. der prakt. Heilk. B.* 16. *St.* 2. p. 180

nis et oppressionis circa praecordia sensus, cum moestitia, anxietate, palpitatione cordis, vertigine [3]), sussurru aurium, oscitatione, halitu foetente, screatione salivae spumosae, glutinosae, gingivis sanguinem fundentibus [4]), sapore oris dulci [5]), impotentia inediam aeque ac cibatum perferendi [6]), doloribus lancinantibus hypochondrii sinistri [7]), lumborum aliquando totius columnae vertebralis [8]), ructibus, singultu [9]), sternutatione [10]), nau-

(WAGNER), — *B.* 20. *St.* 4. p. 71 (WENDELSTAEDT): — HORN's *Archiv für medic. Erfahrung* 1811. *Juni* p. 12 (BRUCKMANN): — RUST *Magaz. für die gesammte Heilk. B.* 32. p. 508 (GÖPPERT).

1) „*Per plures annos*, haud paucis haec mala parantur" J. P. FRANK l. c. p. 194.

2) „Alios tamen multos, hoc profluvium ventriculi cruentum *ex improviso* quasi, aut saltem sine praeviis ad epigastrium molestiis adoritur". Idem, ibidem p. 196.

3) Hoc symptoma jure extollit PELARGUS (ad STAHLII colleg. medic. p. 369).

4) Binis vicibus id in aegra J. P. FRANKII (l. c. p. 196) accidit.

5) „Aliquoties aegras Vindobonensi in clinico instituto, priusquam sanguinem evomuerint, de *oris dulci sapore* conqueri audivimus; ut igitur non solam haemoptysin haec mira praecedat sensatio" (J. P. FRANK l. c. p. 198).

6) Verissima TISSOT (*oeuvres* l. c. p. 33) observatio.

7) S. G. VOGEL *Handbuch der prakt. Arzneywissensch. B.* 5. p. 75 (In propria uxore).

8) In regione pancreati respondente (SAUVAGES l. c. spec. 6).

9) Jam NENTERUM *motus singultuosos* inter prodroma haematemesis recensuisse ex PELARGO (l. vix cit.) elucet.

10) In viro annorum quadraginta quatuor, quem vere anni 1808, Vilnae, cum professore *Niszkowski* curaveram;

nausea, vomituritione, vomitu materiarum acidarum, alvo crebra, liquida, nigra[11]) et pulsu saepe intermittente.

Symptom. constitut. 3. Nisi aegroti aut diarrhoea exhausti, aut haemorrhagia ventriculi occulta[12]) pereant, praevia interdum perceptione ac si cruor in stomacho colligeretur[13]), sub pulsu frequenti, obscuro[14]), exili, ac extremitatum (sudore viscido coopertarum) frigore[15]), facie saepe pallida, collapsa, lipo-

singultus non solum, sed etiam *sternutatio* futurum vomitum cruentum annuntiabant.

11) „*Ich habe bei einigen, welche vomitum cruentum mehrmalen und periodice gehabt, angemerkt, dass solcher schwarzer Durchfall sich etliche Tage eher, als der vomitus cruentus gezeigt: wenn nehmlich das Geblüt nicht zu stark auf einmal lossgebrochen und die Natur es mit Speisen und Getränk unten ausgetrieben; indessen ist es ein Merkmal gewesen, dass vomitus cruentus bald darauf gefolgt ist, bevorab, wenn sich ein Drücken oder Bangigkeit in dem Magen empfunden*“ (Storch *von den Krankheiten der Weiber. B.* 2. p. 272). Idem Tissot (l. c. p. 26) testatur, ipseque pluries vidi.

12) „Vir sexagenarius, nulla praevia manifesta causa, inexpectata ac subitanea nece extinguitur. Lustrato cadavere, tota ventriculi cavitas uno praegrandi, et formam ejus referente, sanguinis grumo eum in modum obsessa et oppleta erat, ut spatium nullum vacuum inter pylorum et sinistrum orificium relinqueretur.“ Lieutaud hist. anat. med. T. I. p. 15 (ex actis Petropolitanis).

13) Stahlii (l. c. p. 733) observatio pluries ab experientia mea comprobata.

14) *Verborgenen Puls* vocat Gessner (l. c. *B.* 1. p. 67).

15) Gessnero (l. c. p. 66), *extremitatum frigus* eorumque sudorem, pro essentialibus haematemesis symptomatibus

lipothymiis [16]) et aliquando convulsionibus [17]), *vomitus adparet sanguinis*, modo pauci [18]), modo copiosissimi [19]); nunc puri, fluidi, inodori; nunc

 cibis

declaranti, adstipulor, etsi pro talibus nec a Fr. Hoffmanno nec ab Hochstaettero adducta fuerint.

16) Verissime Fr. Hoffmannus (l. c. p. 67): „nullum sanguinis profluvium, vel et sola ad hoc ipsum molimina, tam facile quam illud ventriculi *lipothymia* insequitur.“

17) Horstius (l. c. obs. 33. p. 67) horrendi vomitus cruenti in virgine, cui menstrua obstructa erant, exemplum refert, in quo *convulsiones epilepticae* repetitae oriebantur. — Spasmum et *convulsionem* in femina haematemesi laborante, quoque Storch (*Weiberkrankh. B.* 8. p. 588) conspexit.

18) Ad aliquot solum cochlearia refertur Stahlii colleg. pract. p. 365. — „Mense Martio 1798 tractavi virum juvenem, liberum baronem a Dahlberg, jam per tres hebdomadas febricitantem, aliquoties lipothymia correptum, ac continuo adhuc in eandem, ac in vomitum nisu adfectum. Illico febris siluerat, continuaverant caetera. Omnia assumta per vomitum, non tamen illico, nec sub dolore urente ventriculi, rejiciebat; multa vero mucosa vomitu expulsit, quae *colorem* fere *roseum* habebant intime mixtum, quin purus sanguis adparuisset“ (Ex schedis paternis).

19) Pluries spatio dierum trium quatuorve cruoris libras octo, decem, vomitu rejectas vidi, et semel in gravida unius noctis curriculo libras septem. — Teste Hallero (elem. physiol. T. II. sect. I. §. 3) apud Irenaeum Vehrium exemplum habetur aegroti, qui saepius haematemesi laborans, nunc 15. 18; nunc 24. 27. 30, toto vero morbi tempore ducentas et duas libras sanguinis evomuit. Stalpaartus (cent. I. p. 282) meminit gravidae, quae a primo graviditatis mense usque ad ultimum, quotidie uncias fere

cibis aut saburris remixti; nunc atri, picei, coerulei[20]), acidi[21]), foetidi[22]), in placentas coagulati et concretionibus polyposis et carneis mixti[23]). Sunt qui talia inprimis patiantur dum in latus dextrum decumbunt[24]). — Peracto vomitu, per intervalla, et saepe periodice[25]) (at non semper cruento) recrudescente, angustiae frequenter quidem, verum non constanter remittunt, vel evanescunt. Sequuntur borborygmi, tormina ventris,

octo cruoris evomuit. Similia notavit STORCH (comment. ad STAHLII collegium p. 365).

20) REISELIUS in Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 6. obs. 67.

21) *Acidum* interdum spirare sanguinem, praesertim apud hypochondriacos, si acidum in primis viis haeserit, monet TISSOT (l. c. p. 27), confirmatque W. LIPPICH (*Gastrorrhagie mit hervorstechender Salzsäure, und scirrhos-emphysematoser Entartung des Speisekanals.* In *Medicinisch. Jahrbücher des k. k. österr. Staates. B.* 11. p. 246).

22) STORCH l. c.

23) FORESTUS (l. c. lib. XVIII. obs. 19; — D. WINCKLER de carnis vomitu cum sanguine. Cum addendis R. LENTILII in Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 6 et 7. 1675—1676. p. 63. dec. III. ann. 7 et 8. 1699 et 1700; — LUDWIGIUS (l. c.) massas de quibus agitur polyposas, ex tunica ventriculi nervoso-vasculosa, nixu fortiori separata, repetiit. Non est cur moneam, illas vel partem fibranam sanguinis, vel pseudomembranas a praevia inflammatione productas, sistere.

24) Sic WEDELIUS (l. c.) in studioso juvene animadverterat, ideoque illum in latus sinistrum decumbere jussit.

25) GUILLER *observation sur une hématémèse périodique de trois en trois ans;* in *Annuaire de la soc. de médec. du département de l'Eure. ann.* 1810. p. 224.

tris, flatus foetentes ac diarrhoea sanguinem, modo sincerum, fluidum, modo nigrum congrumatum largiens. Diarrhoea haud comparente, meteorismus et febris expectari debent.

4. *Cadavera* haematemesi defunctorum obtulerunt: *ventriculum* amplum [26]), rubrum [27]), punctis coccineis [28]) (sub scarificatione materiam atram largientibus [29])), notatum; parietibus nigris [30]), gangraenosis [31]) instructum; cruore repletum [32]); vasibus ejus sanguineis, praesertim brevibus *), modo vacuis [33]), integris [34]); modo expansis nigris [35]); arteria coronaria [36]), splenica [37]), vena coro- Necroscopia.

26) Lippich, Goeppert, Dalmazone ll. cc.

27) Portal l. c. 28) Portal l. c.

29) Fr. Hoffmann diss. de morbo nigro §. 19. apud Baldinger l. c. p. 18.

30) Portal l. c.

31) Lieutaud hist. anat. medic. obs. 155.

32) Lieutaud l. c.; — Fr. Hoffmann med. rat. syst. l. c. obs. 2; — Richter l. c. — Portal l. c. — Elliot in *Medic. chirurgic. transactions* 1825. p. 52.

*) Dolaeus de eruptione sanguinis e vase brevi in ipsum ventriculum, mortis et vomitus cruenti causa. Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 5. p. 597.

33) Tissot l. c. p. 43; — Corvisart *nouvelle méthode de reconnaître les maladies de la poitrine* p. 229.

34) „Sed et plures, cum post immanes, lethalesque cruenti humoris, aut sanguinis ipsius vomitum dissecti essent; nullum quaerentibus aperti aut erosi vasis indicium in ventriculo ostenderunt“ (Morgagni l. c. epist. XXXVI. art. 12).

35) Portal l. c.

36) Cruveilhier *anatomie pathologique du corps humain.*

coronaria sinistra[38]), erosis; venis varicosis[39]) disruptis[40]); membranisque ulceribus[41]), fungo haematode[42]), scirrho[43]), steatomate[44]) insignitis; — *intestina* partim ab aere*), partim a sanguine

Livraison X. Planche VI. fig. 2. *Ulcère occupant la petite courbure de l'estomac. Ouverture de l'artère coronaire stomachique;* — Froriep *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 37. *No.* 16. p. 256.

37) Cruveilhier l. c. *Planche VI. fig.* 3. *Ulcère occupant le paroi postérieur de l'estomac. Hématémèse et déjections sanglantes. Lésion de l'artère splénique.*

38) Goeppert l. c.

39) Forestus l. c. lib. XVIII. schol. ad observ. 18; — Schenk l. c. obs. 117; — Rozière l. c.

40) Stoll rat. medendi. T. VI. p. 36.

41) Nicolai *Pathologie. B.* 6. p. 454; — Cruveilhier l. c. cfr. cap. XXVII.

42) Huc casum pertinere reor a Dalmazone (l. c.) relatum: „*nello stomaco e nella parte superiore e posteriore di questo presso la foce cardiaca sorgeva un tumore del volume di grossa pera, ulcerato nella sua parte anteriore, e racchiudente nella sua cavità sangue disciolto e negricante, quale gocciolava per quel foro, sotto la premitura del tumore; l'intreccio di vene dilatate e varicose ambiente il tumore era grande, aderiva per innumerabili ramificazioni alla parete del ventricolo, spaccato il tumore avallò in parte, le cellette e concamerazioni cellulari erano piene di color torbo e scuro del color del caffé, ne appariva sostanza lardacea o scirrosa.*"

43) Whytt l. c. p. 416.

44) Niemann ad Heberden *Commentarien über den Verlauf der Krankheiten und ihre Behandlung. A. d. Lat. Leipz.* 1805.

*) Lippich l. c.

guine nigro piceo obducta[45]); — *mesenterium* cum vasis varicosis*); — *lienem* praemagnum[46]), normalem[47]) (aut friabilem ut digito pressus dehiscat[48]), aut durum ut vix cultro discindi possit[49])), cum vasis dilatatis[50]), sanguine atro[51]) et concretionibus instar polyporum[52]) repletis; — *pancreas* carcinomaticum pressione pulvini durioris ven-

45) In aegra quae die 16. Februarii 1790 in clinico instituto Ticinensi haematemesi obiit, cujusque brevis mentio in patris epitome de curandis homin. morb. l. c. §. 613 fit, intestina tam tenuia quam crassa a *sanguine atro piceo* ad anum usque obducta vidi. Ventriculus quinque circiter libras cruoris atri continebat. Nec tamen unde sanguis manaverit detegi potuerat. Morbus supervenerat anasarcae ex febre intermittente neglecta. Debuisset itaque lien solito major expectari: ast neutiquam. Nihil enim morbosi hoc viscus exhibuit praeter concretiones parvas quasi corneis quibus ejus superficies obducta erat. Contra hepar coloris cinerei tuberculis obsitum fuit. *Intestinorum membrana villosa*, *sanguine* licet absterso, *rubebat.*

*) Hesse l. mox citando p. 741.

46) „Ut hepar mole superaret, ponderetque libras quatuor cum semisse" (Morgagni l. c.).

47) „Nec erat aequo durior" (Morgagni l. c.).

48) Fr. Hoffmannus l. c. obs. 3. — Portal l. c. (historia morbi quo celebris botanicus Aublet obiit).

49) Fr. Hoffmannus l. c. obs. 2; — Rogery l. c.

50) Columbus de re anatomica lib. XV. p. 492; — Riolanus anthropolog. lib. II. cap. 17; — Wedel Miscell. citat; — Platerus obs. lib. II. — Bonetus med. septentrion. lib. III. sect. 5. cap. 4; — Bartholinus hist. anat. rar. cent. III. hist. 20. — Richter l. c. p. 119; — Portal l. c.

51) Portal l. c. 52) Morgagni l. c.

ventriculum irritans [53]), erodens [54]); — *hepar* magnum [55]), tuberculosum [56]), putrescens stomacho adcretum [57]), cum ramis potioribus venae portarum sanguine turgentibus [58]); — *cystidem felleam* atra bile [59]), calculis [60]) refertam, cum abscessu [61]); — *cavitatem peritonaei* sero [62]), pure [63]), sanguine [64]) repletam; — *renem dextrum* aortae et

53) Ettmüller opp. p. 106; — Sylvius prax. lib. I. cap. 15; — Portal l. c.; — R. Law *Blutbrechen welches von einer Leberkrankheit herrührte.* Ex *Dublin medical Transactions. Vol.* 1. *P.* 1. p. 105. in *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 40. *St.* 3. p. 495.

54) van Doeveren observat. patholog. anatom. Lugd. Bat. 1789. obs. 1.

55) Portal l. c.

56) Horstius lib. IV. P. II. p. 335.

57) Lieutaud hist. anat. med. T. I. obs. 139.

58) Portal l. c.

59) Budaeus Ephem. acad. nat. curios. cent. I. II. obs. 105. cent. III. IV. append. No. 12; — Portal l. c.

60) Rahlff in Act. nov. R. soc. med. Havniens. Vol. III. Havn. 1829. No. 2.

61) Thiebault *observations sur plusieurs hématémèses, éprouvées à différentes époques, à la suite d'une hépatite avec abscès au foie et un autre à la vésicule du fiel, ouverts tous deux dans l'estomac, comme on l'a reconnu par l'autopsie cadavérique, quinze ans après la maladie primitive. Annales de la soc. de médec. prat. de Montpellier T.* 7. *P.* X. p. 392. *T.* 8. *P. I.* p. 125.

62) Portal l. c. — J. P. Frank l. c. p. 201. 209.

63) de Roose in *Verhandlingen van het Genootschap — te Antwerpen. Deel* 2. *No.* 11.

64) Sandifort observ. anat. patholog. lib. IV. p. 14. not. *). (in recens nato. Omnia viscera sana, solum vasa sangui-

et venae cavae incumbentem [65]), sinistrum cum calculo [66]); — *cor* mole auctum [67]); — *aortam* sauciatam *), dilatatam [68]), arrosam, sanguine in ventriculum [69]), aut oesophagum [70]) ruente; — *venam cavam* vacuam [71]) sicuti et reliqua vasa [72]).

§. LXXXV.

C a u s s a e.

1. *Disponunt* ad haematemesin: infantia [1]), sexus C.praedisponentes.

nea ad marginem inferiorem ventriculi et hunc inter ac lienem variis in locis destructa).

65) Drouin *Journal des sçavans.* 66) Portal l. c.

67) Dalmazzone (l. c.).

*) *Dr.* Martin's *Beobachtung einer Durchlöcherung der Speiseröhre und Anfressung der Aorta, bedingt durch einen fremden Körper.* In Gerson's *Magaz. etc. B.* 15. p. 155, ex *La clinique des hôpitaux. T.* 1. *No.* 23.

68) Dalmazzone l. c.

69) van Doeveren l. c.; — Sandifort museum anat. Vol. I. sect. V. No. 8. p. 242. Tab. CV. fig. 1. 2. Tab. CVI. fig. 1; — O'Reardon *Journ. de méd. continué. Vol.* 16. p. 482; — Valcarenghi de aorta anevrysmatica. obs. 3. p. 89; — Sauvages l. c. spec. 2 (ventriculus septem vel octo libris sanguinis distensus, aorta ad brachii magnitudinem per spatium septem vel octo pollicum dilatata, et orificium denarii magnitudine aortae et oesophago continuo commune). Tissot l. c. observationem Tabarrani referens.

70) Nannoni *trattato di chirurgia. T.* 2. *obs.* 87. p. 207.

71) Thonerus observat. medic. lib. III. p. 140.

72) „Mirum fuit, quam modica in vasis omnibus sanguinis portio superesset.“ Morgagni l. c. — Portal l. c. — Dalmazzone l. c.

1) De recens natorum haematemesi, mihi pluries visa, legi

sexus sequior (intra ambitum menstruis solennem constitutus [2]) et temperamento plethorico et vivaci praeditus [3])) ac masculinus (inter annum trigesimum et quinquagesimum versans [4]) et temperamento atrabilari et melancholico mulctatus), vita sedentaria, fabrica corporis qua costae deorsum ten-

merentur RIEDLIN curat. med. milenar. p. 314; — FR. HOFFMANN de morb. nigr. Hippocr. §. 9; — BREBIS de vomitu et secessu cruento in puerulo recens nato lethali, in Act. phys. med. acad. nat. curios. Vol. IV. Novemb. 1737. obs. 58; — TREW et ETLINGER in Commerc. liter. ad rei medicae et scientiae naturalis incrementum instituti hebd. VII et XLV; — STORCH *Jahrg.* 3. p. 734, et, *Kinderkrankheiten. B.* 1. p. 426 et *B.* 3; — GESNER l. c. *B.* 2. p. 235; — R. A. VOGEL praelectiones de cognosc. et curand. praecip. corp. hum. affectib. p. 215; — RIESENBECK l. c. *B.* 1. *Beobacht.* 51; — LAFAURIE *hématémèse qui a eu lieu chez une pétite fille pendant les trois prémiers jours de sa vie. Annales de la soc. de médec. de Montpellier. T.* 19. p. 79; — Y. Z. *Geschichte eines heftigen und heilsamen Blutverlustes eines neugebohrenen Kindes mit Folgerungen über die Unterbindung der Nabelschnur*, in *Archiv der medic. chirurg. Pharmac. von einer Gesellschaft schweizerischer Aerzte. Arau* 1816; — W. J. SCHMITT *über das Phaenomen des blutigen Erbrechens und Stuhlabsetzens neugebohrner Kinder*, in *Medicinische Jahrbücher des k. k. österr. Staates. B.* 4. 1818. *St.* 2. p. 86; — C. G. HESSE *von dem Blutbrechen und der Melaena der Neugebohrnen*, in PIERER's *und* CHOULANT's *allgemeine medicinische Annalen für das Jahr* 1825. *Junius.* p. 722.

2) STAHL theor. med. verae. p. 732.

3) JUNCKER conspect. medicin.

4) Rarum sane est exemplum viri sexagenarii haematemesi laborantis a J. P. FRANK (l. c. p. 193) relatum.

tendunt[5]), anomaliae arteriae coeliacae[6]), dispositio connata ad haemorrhagias[7]), praecipue ad haemorrhoides; morbi cordis[8]), et inprimis febres intermittentes, maxime si male curatae fuerint[9]). Caeterum haematemesin Europae a septentrione usque ad meridiem aequo pacto divulgatam, nullibi tamen epidemice regnantem[10]), vidimus[11]).

2. *Ex-*

5) Sic cl. Clarus (*Annalen des klinisch. Instituts am St. Jakobsspitale in Leipzig. B.* 1. *No.* 3) contendit.

6) Saltem suspicor ab aetiologia haematemesis haud alienam esse anomaliam, qua arteria coeliaca solum in duos ramos (arteriam scilicet splenicam, et coronariam) dividitur, arteria hepatica ex arteria mesenterica superiore emergente.

7) „Exemplum feminae ab hematemesi correptae adnotavi (in diario meo clinico Ticinensi ann. 1793—94) cui ante pubertatem sanguis interdum e naribus stillabat, ab anno autem aetatis undecimo jam menstrua rite et copiose fluebant, donec tandem in haematemesin inciderit, sub manifesta in haemorrhagias dispositione" (Ex schedis paternis). — De femina septuaginta annorum, quae a pubertate sua, usque ad cessationem menstruorum, menses semper per vomitum patiebatur, Stalpaartus (cent. observ. pract. p. 696) narrat.

8) „Cor repletum repertum est materia tali, qualis vomitu rejecta fuerat" (Morgagni l. c. Epist. XXX. art. 18). — „*E provato, che in molti* (?) *casi di vomito nero e di melena siasi trovato ed il ventriculo ed il cuore simultaneamente offesi*" (Dalmazzone l. c.).

9) Virdung ab Hartung de perversa febris intermittentis curatione, vomitus cruenti et arthritidis auctore. Act. acad. nat. curios. Vol. 4. p. 298; — Latour *histoire philosophique des causes essentielles et immédiates ou prochaines des haemorrhagies. Orléans* 1815.

C. excitantes. 2. *Excitatur* haematemesis (ne iterum de caussis ex necroscopia elucentibus dicamus) a violentiis foetui illatis [12]) aliisque [13]), praecipue contusionibus epigastrii [14]) et pectoris [15]); a nisu in ponderibus elevandis [16]) et sub partu [17]); a vulnera-

10) De haematemesi binis vicibus Gadesii epidemice grassante legitur in *Mémoires de Toulouse. T.* 2. Vide Richter's *chir. Bibliothek. B.* 12. p. 195.

11) Partem enim quam in Insubria febres intermittentes et affectiones lienis inde emergentes, in haematemesi excitanda ludunt; in Lithuania potus liquorum fermentatorum et haemorrhoides vulgatissimae vindicant.

12) „Vomitus cruentus recens natis aliquando accidit ex vehementi ventris aut capitis in partu compressione" (Vogel l. c.).

13) „A contusione aliqua facta circa viscera ventriculo vicina sanguis nonnunquam evomitur" Plateri (praxis p. 726) hoc monitum confirmarunt observationes Pelargi (*Jahr.* 3. p. 350), Marie (l. c.), Siebold (l. c.) etc.

14) Ström in Actis R. soc. med. Havn. Vol. IV. p. 288; — Delachaud l. c.; — Pinel l. c. p. 102; — verno anni 1801 rusticum curavi, qui, e domo ad stabulum vigentibus tenebris rapide transcurrens, epigastrium ita contra temonem currus eo inscio in chorte relicti, allidit, ut illico in lipothymiam inciderit, subsequente vomitu cruento. — Hoc malum quoque a pugilatu (*boxen*) excitari, plurimi Angliae medici me certiorem reddiderunt.

15) Pelargus *Jahrg.* 2. p. 35.

16) Anno 1806 haematemesin paucis horis lethalem in judaeo Vilnensi vidi, qui saccum praemagnum rublonibus argenteis repletum portaverat. Ex simili caussa a. 1816 aliud haematemesis, feliciter tamen terminatae exemplum notavi. In Göpperti (l. c.) aegro nulla vomitus cruenti caussa detegi potuerat, nisi, quod „*im Gefühle seiner*

neratione ventriculi[18]); ab emeticis[19]), drasticis[20]), emenagogis[21]), abortivis[22]), aliisque pharmacis[23]), nitro non excepto[24]); a deglutitis ossicu-

Kraft er sechs Wochen vor seiner Krankheit zwei seiner Freunde auf einmal gehoben hatte, und bald nachher ein spannendes Gefühl in der Herzgrube gespürt, welches mehrere Tage fortwährte, dann sich aber völlig verlor."

17) „Si ex partu sanguinem vomat (mulier) huic hepatis fiotula sauciata est" (HIPPOCRATES de morbis mulierum lib. I). — „Capitale sanguinis observavi cum vomitu profluvium in foeminis, quae partu difficillimo, ex pravo foetus situ, laborarunt, et immensam sanguinis molem cum vita eructarunt" (FR. HOFFMANN l. c. §. 10).

18) Chirurgi unanimi consensu vomitum cruentum vulneribus ventriculi adscribunt, etiamsi SAUVAGES (l. c.) monuerit: „Vulnera ventriculo inflicta, cardialgias, syncopes, *pauci sanguinis vomitiones*, sed summam et cito lethalem virium prostrationem induxisse observavi."

19) Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 7 et 8. obs. 143; — Commercium liter. Norimb. 1739. p. 23; — *Medicinisch. Wochenblatt.* 1781. *No.* 1. — Ego quidem pluries ab emeticis, etiamsi non fortibus, cruorem cum materiis rejectis elicitum vidi, nunquam tamen formalem haematemesin.

20) TISSOT (l. c.) a pulvere empirici D'AILLAUD. — J. P. FRANK l. c. — A remedio Le-Roy, SPERANZA comment. p. 63.

21) FR. HOFFMANN (l. c. obs. 6. epicrisis) exemplum haematemesis, usum elixirii cum essentia zedoariae et succini in vino rhenano secutum, refert.

22) ZACUTUS LUSITANUS med. pract. hist. lib. II. No. 11; — LUDWIG institut. med. clinic. §. 396.

23) GLISSON de ventriculo et intestinis. Tract. II. c. 23. No. 11.

24) Ab uncia ejus loco salis Epsomensis sumta haemateme-

siculis[25]), monetis[26]), hirudinibus[27]); a vermibus[28])

sis describitur in *Nouveau Journ. de médec.* 1818. *Février.* p. 120.

25) Buxtorf observationes posthumae obs. 8; — a fragmento ossis deglutito vomitus cruentus tandem lethalis. Acta Helvetica. Vol. VII. p. 101—118; — Sulzer vomitus cruentus lethalis a deglutito et ventriculum successive perforante ossiculo vervecino productus. Nova acta acad. nat. curios. Vol. III. p. 307; — Gockelius observ. med. dec. V. No. 6; — Revolat *observation sur un vomissement de sang, produit par les plaies faites à la tunique interne de l'estomac par un fragment d'os avalé, et suivi de la mort du sujèt. Annales de la soc. de médec. de Montpellier. T. 4. P.* 1. p. 114.

26) Symg-Dorsey in *Museum von Philadelphia. No.* 27.

27) Cfr. cap. V. §. XVI. No. 1. — Jam Plinius (lib. VIII. histor. natur. cap. 10) testis est, quod elephanti, hausta hirudine cruciatum maximum sentiant. — Galenus (de locis affectis. cap. 5) provocat ad historiam juvenis „in quo, ad narium foramen, in eo meatu, ubi nasus ad oris cavum perforatus est", hirudinem conspexit. „Eadem ratione, inquit, ex ventriculo quoque cruor epota sanguisuga, evomitur; sed est hujusmodi cruor tenuis, sanieique speciem refert, sive is ex ventriculo, sive ex naribus, sive ex ore feratur . . . . Equidem cum viderem hominem, integra valetudine, hujuscemodi cruorem evomentem; interrogavi qua victus ratione antea fuisset usus? Ille vero inter alia, quae narravit, hoc quoque addidit; quod, dum nocte quadam sitiret, misso puero, qui aquam afferret, ex immundo fonte bibisset. Quibus auditis, sciscitatus sum, apparuissentne aliquando sanguisugae in ipso fonte? Qui, cum id quoque fateretur, epoto subinde idoneo pharmaco, hirudinem vomitione rejecit. Porro, cum alius quispiam hujusmodi cruorem emungeret et exspueret, ipso narrante audivi, eum rure, aestatis tempore in sta-

bus[28]) forteque ab insectis[29]); ab esu fructuum horaeorum[30]), a potu vini et alcohol[31]), aliove

ae-gno quodam cum caeteris juvenibus juvenili ludo, qualem adolescentes in aqua ludere solent, exercitatum. Tum ego, sciens in eo stagno sanguisugas esse, duxi laborantem ad splendorem conversoque directe ad solis radios foramine narium . . . . hirudinis in meatu latentis caudam conspexi." — PAULUS AEGINETA (de re medica lib. V. c. 36) monet, quandoque etiam sanguinem floridum exscreare, quibus hirudo gutturi affixa est. — Credit tamen R. VOGEL (l. c.) vomitum cruentum tunc solum locum habere, ubi hirudo e stomacho ascenderit, quod exemplo (ex *Journ. de médec.* 1758. p. 127) confirmat. Credit praeterea vir illustris veteribus aliquando polyposam materiam, quam aegri haematemesi laborantes interdum rejiciunt, fucum fecisse. — Caeterum origo haematemesis a deglutitis hirudinibus non solum a RIVERIO (observ. p. 541), utpote qui casum ejus refert, ubi hirudo viva vomitu rejecta est, sed etiam a recentioribus scriptoribus confirmatur. Spectant huc: PERHILLE *histoire de la chirurgie.* 1757; — LARREY *mémoires de chirurgie militaire. T.* 1; — BÉGIN *mémoires de médecine militaire. T.* 23; — RUST *Magazin der gesammten Heilkunde. B.* 28. *Heft.* 1. p. 190.

28) *Cum* vermibus plus vice simplici sanguinem vomitu rejectum vidi, videruntque WEDEL (Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 1. obs. 7), STORCH (*von Weiberkrankh. B.* 8. *Fall* 28) aliique; ast vera ventriculi haemorrhagia a vermibus provocata mihi nunquam obvenit. Ipse STOLL (rat. medend. P. IV. p. 480), etsi dicat haematemesis communissimam caussam vel ex vermibus vel retentis menstruis proficisci, propriam observationem tamen ad diarrhoeam cruentam et subinde ad dysenteriam restringit.

29) J. CHICHESTER in *The Edinburgh medical and surgical Journal. Vol.* 7. 1811. *No.* 13.

aestuante corpore frigide ingesto[32]; a cursu[33]) et vociferatione[34]); ab ictu electrico[35]); ab ira[36]), moerore[37]), terrore[38]); a contagiis[39]) et miasmati-

30) *Blutbrechen und Tod durch übermässigen Obstgenuss (Birnen)* in Rust *Magazin. B.* 19. p. 279.

31) Communissima, ut monui, caussa haematemesis regionum septentrionalium.

32) Haematemesin a potu vini e malis confecto ac aestuante corpore epoto Granvilliers vidit teste Tissot (l. c.).

33) Thoneri (l. c.) aeger vini largiori haustu se exhilarans et vespere tardius domum repetens celeri gradu, ne clausis portis, urbe (Ulm) excluderetur, eo contendens in sanguinis vomitum lethalem incidit.

34) M. Hoffmann de vomitu sanguinis ex vociferatione. Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 1. 1694. p. 231. — Suspicor pneumonorrhagiam pro haematemesi imposuisse.

35) Adhibito ad paralysin sanandam: „*durch einen unglücklichen Fehler in der Lage der Kette, wurde der Schlag einmal queer durch den Leib in der Gegend des Magens und nicht längst des darauf liegenden Arms gegeben. Der Patient empfand in dem Augenblick einen heftigen Schmerz in dem Magen, worauf nach einigen Minuten ein starkes Blutspeyen (Blutbrechen?) erfolgte*". Ex Percival *essays medical and experimental. Vol.* 2. p. 181, in *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 2. *St.* 2. p. 72.

36) Pelargus *med. Jahrg.* 1. p. 223. 37) Portal l. c.

38) Fr. Hoffmann l. c. obs. 10.

39) De vomitu cruento febris flavae symptomate vid. Part. Primae editionis alterae Vol. II. sect. II. cap. II. §. X. 3. et praecipue Cathrall *memoir of the analysis of the black-vomit ejected in the last stage of the yellow-fever. Philad.* 1800. Albers *amerikanische Annalen. Heft* 1. p. 25. — Reil *über die Erkenntniss und Kur der Fieber. B.* 3. p. 142.

smatibus[40]); a catameniorum suppressione[41]), re-
ten-

40) De haematemesi ex febre intermittente vide TORTI therapeut. special. p. 182; — S. VOGEL *Handbuch zur Kenntniss und Heilung der Blutflüsse.* p. 78.

41) Memorabile exemplum refert STAHL (theoria med. vera. p. 737): „Virgo cum menstrua sibi fluerent, ingenti quadam immodestia, in pudorem, terrorem et gravem animi commotionem, vel uno impetu compulsa est. Subsistunt menses illico et derepente. Corripitur vix una post hora, gravissima angustia et anxietate praecordiorum, dein lipothymia, et cardialgia syncoptica; donec tandem cooriente vomitu, primum quidem assumta rejiceret, remanente post vomitum, per aliquod tempus vomendi conatu. Redeunte quarta septimana, caeterum bene valens, post assumtos cibos, nausea, vomitu, corripitur, cibos rejecit. Circa merendae tempus, esurit iterum, aeque atque versus coenam; sed utroque tempore assumta vomitu rejicit; idque per duos dies. Sequentibus duobus evanescente appetitu, ad conspectum immo memoriam ciborum, aut levem potum, exercetur vacuis et fortibus vomendi conatibus. Languescit magis cum pallore et horridulis vagis percussionibus. Cum haec etiam per biduum circiter durassent, crescente angustia, anxietate, tensione et valde gravativa pressione suspiriosa, conatu vomendi, ipsum sanguinem sincerum, copiosum, quammaxime coagulatum, frustis non exiguis rejecit. Quo magis hic vomitus succedebat; eo magis levabatur patiens. Per duos dies sic repetente vomitu cruento, desinebat tandem in mensium ipsorum adhuc eruptionem, sed vix ultra sex horas durantem; deinde bene sana apparebat, et domesticis negotiis invigilabat. Haec rerum facies eadem erat in decimum tertium usque mensem. Tandem praeludia cachexiae nascebantur. Assumtis remediis, sola menstrua proruperunt." — „Pulchra mulier, inquit GILIBERT (adversaria med. practica prima p. 245), temperamenti sanguinei,

tentione[42]), emansione[43]); a graviditate[44]), lochiis cohibitis[45]); a funiculi umbilicalis neglecta, in prole plethorica, emunctione[46]); ab haemorrhoi-

menstruorum tempore, adspectu fratris stulti percussa, suppressione catameniorum laborabat cum variis aerumnis; tandem sanguinem copiose vomit cum levamine." — Femina septuaginta annorum, a pubertate sua, menses semper per vomitum patiebatur, teste STALPAARTO VAN DER WIEL (cent. posterior. p. 696).

42) WINCKLER de vomitu sanguinis a menstrui retentione. Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 6 et 7. 1675. 1676. p. 82.

43) ACOLUTH de vomitu sanguinis horrendo post mensium emansionem ejusque curationem. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 6. 1687. p. 68; — PELARGUS *med. Jahrg.* 1. p. 35. 196. *Jahrg.* 3. p. 663. Ne de exemplis recentioribus nonnullisque mihi oblatis loquar.

44) Scriptores de vomitu gravidarum (cap. XXI. §. LXXIX. No. 2) simul de cruento illo locuti sunt. Accedunt BARTHOLINUS (histor. anat. cent. I. hist. 19), SALMUTH (observ. cent. II. No. 54) aliique. Inter exempla a me visa illud nobilis feminae Vilnensis, simul struma laborantis, quam verno anni 1822 curavi, eminet. Septimo mense gravida, nulla praevia evidenti caussa, si nonnulla, vix tamen graviora, animi pathemata excipias, in haematemesin incidit, qua vigente unius noctis spatio septem cruoris libras evomuit. Etiamsi morbi vis illico, debita medendi ratione, fracta fuerit; nihilominus adhuc duplam sanguinis copiam repetitis vicibus rejecit, antequam sanitatem adtigerit.

45) *Beobachtung eines Falles, wo nach der Niederkunft, statt der Lochien, ein Blutbrechen folgte;* in HORN'S *Archiv für med. Erfahr.* 1825. *May. July.* p. 480.

46) Hypothesis non spernenda anonymi Y. Z. supra citati.

rhoidum intermisso fluxu[47]); a salivatione[48]), — ab ulcerum pedum[49]) et tineae[50]) sanatione (vix a plica polonica[51])) et a respiratione gaz hydrogenii carbonati *).

C. proxima.

3. In *caussam proximam* haematemesis inquirendo, *arteriarum* aeque ac *venarum* ratio habenda: *arteriarum* — quoniam impedito per arteriam hepaticam aut splenicam in jecur vel lienem, ob varios istiusmodi viscerum morbos, sanguinis ingressu, necessario jure major ejus copia, in ramum tertium arteriae coeliacae, arteriam scilicet coronariam ventriculi (alioquin largiter cruore dotatam[52])) ruere debet, ex qua plethora, hîc ut alibi, haemorrhagia, eaque potius per secre-

Mm 2 tio-

47) Communissima sane haematemesis caussa, tam in viris, quam in feminis, neutiquam vero in infantibus. Debito enim loco (P. III. Vol. II. sect. I. de haemorrhoid.) demonstrabo, cl. Hesse (l. c. p. 730) pleno jure doctissimum Trnka (hist. haemorrh. omnis aevi observata medica continens. Vol. I. p. 41) refutare, quatenus *haemorrhagias intestinorum recens natorum* ex haemorrhoidibus repetit.

48) Sagar syst. morbor. sympt. p. 290.

49) Rhodius observ. med. cent. II. obs. 65. p. 86; — Scultetus armament. chirurg. P. II. obs. 59. p. 86.

50) Rogery l. c.

51) Lafontainio (*chirurg. Abhandl. Polen betreffend*) non adstipulor nexum plicam inter et vomitum cruentum animadvertenti.

*) *Hématémèse causée par la respiration du gaz hydrogène percarboné ou gaz de l'éclairage, par le Dr.* Fermon. Ferusac *Bulletin des scienc. médicales* 1827. *Septembre.* p. 57.

52) Cap. XIV. §. XLVI. 2.

tionem morbosam quam per erosionem[53]), expectanda est: *venarum* — (potissimum vasorum brevium[54]) et meseraicorum[55])) quoniam impedi-

53) Dissertationi citatae Fr. Hoffmanni thesis adjuncta est, quae sic audit: „Ut rectius haemorrhagiarum aetiologiam ab arteriis, ita etiam vomitus cruenti rationem exinde petimus." Jam Blancardus dixerat haematemesin per vasa gastrica celebrari (Kaempf de infarctu vasorum ventriculi §. 13). Portal (l. c.) ait: „*On l'a vu (le sang) transsuder des extrémités arterielles dans l'estomac et dans les intestins grêles.*" Arterias sine erosione et per meram secretionem morbosam sanguinis profluvium in morbo nostro largiri posse, tandem meridiana luce clarius probarunt Testa (*malattie del cuore; nuov. ediz. di* Sormani. *Milano* 1831. *T.* 1. p. 90), Elliotson (*Medico-chirurg. transactions.* 1820. p. 52), Speranza l. c. p. 72 etc.

54) De origine haematemesis ex vasis brevibus perbelle egit Alberti (l. c.). Sunt equidem, qui observationum supra allatarum (§. LXXXIV. 4) immemores, sanguinem in haematemesi rejectum ex vasis brevibus venire *non* posse praetendant, eo quod haec vasa ventriculum non ingrediantur, sed solum in tunicas ejus inserantur. Hoc interim argumentum videtur tam difficulter non solvi, si crepaturae et vasorum et membranarum ventriculi simul contingant. Nonne venae, quae sub cute decurrunt, interdum cum hac ipsa, praeviis inflammatione, suppuratione, exulceratione, rumpuntur? Et quare demum, quum sudoris sanguinei ad cutem exempla non desint, quare, inquam, similia phaenomena in ventriculo et intestinis contingere non possent, sine ulla etiam dilatatione aut laesione vasorum?

55) Et haec vasa in aetiologia haematemesis non esse silentio praetereunda Storch (*Weiberkrankheit. B.* 2. p. 360) animadverterat, dicendo: „*Allein, da in die Substanz des Magens auch andere Adern laufen, deren Extremitates*

dimenta, quae ob vitia aut membranarum ventriculi, *sich ebenfalls von einem innerlichen Triebe öffnen können; so kann man in solchem vomitu cruento, welcher eben nicht in so starker Quantität erscheinet, und die Patienten dabey munter bleiben, gar wohl davor halten, dass solcher nicht aus der Milz und per vasa brevia, sondern ex vasis meseraicis und deren Ramificationibus seinen Ursprung habe.*" Jam monuit ALBERTI (diss. de haemorrhoidum anomaliis Hal. 1717. §. 16): „quando molimen haemorrhoidale, omissa vena haemorrhoidali interna, *in meseraicas venas* exorbitat, corripiunt aegros atrociores torsiones circa umbilicum et altius ascendentes, sub scrobiculo cordis, cum multis angustationibus et anhelosa et suspiriosa respiratione conjunctae, accedentibus gravioribus cardialgiis, pressionibus ad animi deliquium interdum urgentibus, frigidum sudorem elicientibus, caput in consensum trahentibus, ructus admodum anxios inferentibus et elidentibus, interea saepe contumaciorem alvi occlusionem involventibus et vel flatulentiam perquam molestam et dolorificam simul inferentibus vel relinquentibus, cujus causam multi in atonia solius ventriculi vel intestinorum inquirunt neque ad fonticum haemorrhoidale negotium retrospiciunt. Quando vero pergit, hae anomaliae propius ad vomitum cruentum tendunt, pathemata praedicta acerbius affligunt, inprimis vero a scrobiculo cordis versus sinistrum hypochondrium impetuosius ruunt et gravius saeviunt, ut sunt angustationes circa ventriculum et in illo, quae tanto magis post levem ciborum ingestionem augentur, sive cibi molles sive solidi fuerint, ut propterea subjecta alimentorum assumtionem admodum vereantur, quo spectant etiam sensibiles ventriculi torsiones, alternantes inflationes, respirationis oppressiones, singultuosae succussationes, asthmaticae afflictiones, ructuum anxiae et violentae extrusiones, convulsivae concussiones ad diaphragma et ad ventriculum abeuntes, lancinatoriae, dolentes sensationes in si-

culi, aut partium contiguarum, progressui sanguinis per illas obstant, in stomacho non secus ac in intestino recto [56]), profluvium cruentum (et depositionem materiae nigrae [57])) largiuntur et *arteriarum* et *venarum simul* — vix enim separatim aegrotare queunt [58]). Accedunt morbi cruenti hepa-

nistro hypochondrio, vagae reliqui corporis aestuationes, intercurrentes superficiales horripilationes, sudationes frigidae, occurrentes dolores capitis gravativi et commotiones vertiginosae, oppressiones praecordiorum, refrigerationes extremitatum, pedum manuumve, appetitus depravatus, graves dejectiones, imbecillitates reliquarum virium, murmura et borborygmi sursum angustantes, donec tandem actuales vomitus erumpant. Continuant interea firmiores alvi obstipationes et indistinctae inquietudines, ab inferioribus abdominis regionibus in superiores transcendentes, et haemorrhoidum motuum et successuum anomalias prodentes. Sub quibus eluctationibus haemorrhoidalibus anomalicis, quando secundum praesumtionem ventriculi debilitati et atoniae viscerum, stomachica et sanguinem commoventia remedia adhibentur, non modo tota haec calamitatum series augetur, sed et eo facilius et certius *eruptio cruenta in ventriculum* adjuvatur et acceleratur."

56) „*Les hémorroides, comme je l'ai prouvé fort au long, et la maladie noire, sont la même maladie, dont le siège est différent*" (Tissot l. c.).

57) Cl. Harless (*rheinische medic. Jahrb. B.* 5. *St.* 1. p. 87) assentire nequeo, dicenti: „*Der morbus niger Hippocratis ist ja vor allem die vollkommenste und wichtigste Art von Melanose.*"

58) „*L'engorgement contre nature des artères de l'estomac et des intestins peut avoir pour cause celui des veines correspondantes, souvent occasionné par la compression non*

hepatis [59]), cystidis felleae [60]), lienis [61]), intestinorumque [62]) nec non anevrysmata disrupta [63]), adi-

seulement du tronc de la veine porte, mais encore de quelques unes de ses branches, comme les spléniques, hépatiques, pancréatiques et mésentériques et surtout des veines qui sont placées entre la grosse extrémité de l'estomac et la cavité de la rate" (PORTAL l. c.).

59) *Haematemesis hepaticae* exempla leguntur apud GESSNER (l. c. *B.* 4. p. 248), NICOLAI (*Pathologie. B.* 6. p. 442), NISLE (*Blutung aus der Leber, entleert durch Erbrechen und bedingt durch abnorme Communication dieses Organes mit dem Magen;* in HORN's *Archiv für med. Erfahrung. Jahrg.* 1829. p. 813) aliosve. Propria praxis inprimis illam STORCHII (*Jahrgang.* 1. p. 217) confirmat, juxta quam aegrotorum nonnulli haematemesi laborantes, quondam *ictero* affecti fuere. Haecque omnia ad confirmandum jam supra allatum effatum HIPPOCRATIS: „si ex partu sanguinem vomat . . . etc."

60) BUDAEUS (Ephem. acad. nat. cur. cent. I et II. obs. 105) in femina, quae cum materiam plurimam vomuisset instar sanguinis congrumati et incorrupti, quamvis ejusmodi materiâ vas breve plenum, et crassitudine digitum fere aequam haberet, ventriculi tamen substantiam sine ullis venis conspicuis exhibuit; *vesiculam autem fellis magnam, eademque materia turgidam.*

61) CALLISEN (Acta soc. med. Havniens. Vol. II. p. 779) sanguinis per alvum evacuationem vidit ex lienis cum ventriculo cohaesione, in quem ille foramine patebat. Vidit PORTAL (l. c.) in cadavere sanguinem ex vasis brevibus, adhuc in stomachum apertis et sanguinem fundentibus, in ventriculum venisse, ac lienem a sanguine turguisse. Ipse pluries lienem ante haematemesis paroxysmum turgidum, postea detumuisse observavi. Aliquando autem lienis volumen potius sub vomitu sanguinis augeri, a MORGAGNIO (epist. XXXVI. No. 11) edocti sumus.

aditum ad ventriculum invenientes. Nec minus gastritis, ejusque varii exitus, potissimum in ulcera*).

§. LXXXVI.

Diagnosis.

H. simulata.

1. Sauvagesii casu[1]) edocemur, cautelas respectu ad *vomitum simulatum* traditas[2]), etiam haematemesi quadrare.

H. fortuita.

2. Ab hoc morbo praeterea distingui debet, *vomitus sanguinis fortuitus*, qui accidit dum rejicitur cruor aut prius cum alimentis sumtus, aut ab aegrotis superstitiosis ex hominis capite truncati arte-

62) Quarinonius (consil. medic. consil. 484) in hypochondriaco venas mesentericas obstructas et adeo dilatatas invenit, ut speciem intestinorum prae se tulerint. Ictero nigro mortuum dissecuit Vesalius (de corp. hum. fabrica lib. V. c. 15. p. 663), atque venae portarum ramum, sub coli intestini fine, et tota recti longitudine in mesenterio ductum, pollicis fere crassitiem aequare, et sanguine turgere animadvertit. In Principe melancholico, sedentariae vitae dedito, mesenterium nigris varicibus undique circumscriptum, describit Bonetus (medic. septentrional. c. 13. p. 692). Venas in abdomine varicosas, maximae molis vidit Columbus (de re anatomica. lib. XV. p. 264).

63) §. LXXXIV. 3. *) Cap. XXVI.

1) „Puella in monasterio detenta, ut inde emitteretur, haematemesin simulavit, eamque vehementem, quippe plures cruoris libras, praesente etiam medico, vomitu per aliquot dies rejiciebat. Detectum est tandem eam quotidie sanguinem bovillum clam hausisse, singulis diebus furtim delatum“ (l. c.).

2) Cap. XXI §. LXXXX. No. 3.

arteriis saliente, ut se ab epilepsia liberent, epotus; aut sub epistaxi, a dormiente inprimis aegro, deglutitus [3]); aut sub operationibus labii leporini, polypi narium, sectione frenuli linguae ad ventriculum deductus; aut sub transitu foetus per vaginam haustus [4]); aut cum lacte nutricis suctus; quod apud recens natos sanguinem vomentes, saepissime quidem, at certe non semper accidit [5]).

3. Quem-

3) Mense Aprili anni 1814 Vilnae ad infantem trium annorum vocatus sum, qui febre intermittente neglecta et liene volumine aucto laborans, primum in saevam epistaxin, dein in vomitum cruentum et diarrhoeam cum faecibus nigris, piceis, incidit. Quum reliqua haematemesis symptomata desiderarentur, morbum simpliciter pro epistaxi declaravi ac connubio radicis rhei, corticis cinchonae et elixirii vitrioli Mynsichtii sanavi. Similia exempla leguntur apud Storch (*Vierter med. Jahrgang*. p. 105), Tissot (l. c, p. 91) et in *Journ. de médec. T.* 6.

4) Baudelocque *Anleitung zur Entbindungskunde. Zweyte von* Meckel *mit Anmerkungen versehene Ausgabe. Leipz. B.* 1. p. 318.

5) W. J. Schmitt (l. c.) contendit, vomitum cruentum recens natorum *semper* ex mammis cruentis matrum (rarius nutricum, utpote apud quas secretio lactis jam stabilita est dum in domus privatas suscipiuntur) venire. Etsi et ego plurima ejusmodi exempla, et inter illa unum luculentissimum Vilnae in familia cl: professoris Capelli, habuerim; attamen rem non semper ita se habere, fateri adigor. In aliis nempe aegrotulis cruorem vomentibus, nihil morbosi in nutricum mammis detegere potui. Libenter itaque egregii Hesse (l. c.) hypothesin admitterem, qua haematemesis recens natorum a congestione sanguinis in systemate venae portarum circa hepar, forte propter respirationem nimis lente evolutam, derivatur.

H. occulta. 3. Quemadmodum autem non quivis vomitus sanguinis haematemesin constituit, ita quoque illius absentia *haemorrhagiam ventriculi* non excludit [6]). De tali haemorrhagia *occulta* toties suspicio valebit (ne iterum de morte improvisa dicamus [7])) quoties praeviis symptomatibus prodromis haematemesis, signa aliàs vomitum cruentum comitari solita, inprimis vertigo, obfuscatio visus, pulsus exilis, frigus extremitatum et lipothymiae in conspectum veniunt. Suspicio ejusmodi ad certitudinem eveheretur, si ocyus serius diarrhoea cum *materia atra* prodiret.

Bilis atra. 4. Interea talis atra materies (idem an vomitu aut diarrhoea evacuata) non praepostere pro sanguine declaranda est. Potest enim in *atra bile* [8]) aliisve, ad cholerae exemplum, humoribus [9]) consistere. Illius evacuatio a sanguinis illa disting-

6) Elucet inde, morbo de quo agitur, nomen *haemorrhagiae*, seu *haemorrhoeae ventriculi* magis convenire illo haematemesis, seu vomitus cruenti. Adoptaverunt illud jam dudum Szkrochowski in dissertatione de haemorrhagiis (In Eyerel diss. med. in universitate Vindobonensi habitis. Vol. I. 1788. p. 401) et Swediauer (nov. medic. rat. syst. T. I. p. 203).

7) §. LXXXIV. No. 3.

8) „Sic princeps-episcopus Spirensis, maniâ laborans, cum convaluisset, insignem piceae materiae nigerrimae quantitatem, sine sanguinis suspicione, cum summo fructu rejecit ex ventriculo. Morbi nigri, in maniaco, historiam conservavi, ubi certe sanguis non fuit, sed bilis atra, per vomitum rejecta materies“ (Ex schedis paternis).

9) „Nullum novi morbum, inquit Vorlaender (l. c. §. 16)

distinguitur, quod lintea inde minime colore rubro tinguntur, quod amara est, quod in aqua (cui colorem flavum subviridem conciliat) solvitur, et maxime quod sine tumultu ac cum mentis potius recreatione corporisque emolumento contingit. Interea haematemesis consortium atrae bilis [10]), et aliarum materiarum [11]) non semper excludit.

5. His praemissis *melaenam* seu *morbum nigrum* ab Hippocrate descriptum [12]), in *duas aegri-* Morbus niger Hippocratis.

qui in suo initio tantum similitudinis cum morbo nigro praebeat, quoad symptomata potiora, quam *choleram* ... Excreta hîc sunt bilis, aqua, pituita, stercora et succi enterici."

10) Faxe *Geschichte eines Erbrechens einer schwarzen geronnenen Materie und Blutes, mit schwarzem Stuhlgang* (*Neue schwedische Abhandlungen.* 1784 p. 39).

11) Penada *memoria intorno una giovinetta la quale separò per bocca non tanto le menstruazioni quanto le feci e le urine per uno spazio di tempo molto considerevole* (*saggio secondo d'osservazioni e di memorie medico-anatomiche. Padova* 1800).

12) Duplex hujus morbi apud Hippocratem invenitur descriptio. In libro II. sect. V. de morbis (edit. Foesii) legitur: „atram bilem aegrotus tanquam faecem vini evomit, nunc ad sanguinis, nunc ad lorae, nunc ad atramenti de polypo (pisce) similitudinem, modo acidum velut acetum, modo salivam pituitamque, modo denique bilem virentem. Quandoque materiam nigram, sanguinis indole praeditam vomuerit, caedem olere i. e. putrescentem spargere odorem videtur. Fauces atque os incenduntur vomendo; dentes hebescunt; vomitu rejecta terram attrahunt, et post vomitum aliquid levaminis accepisse videtur neque amplius gravari. Jejunum non magis fert, quam usum ciborum. Quodsi jejunus est, ventriculus

gritudines resolvere licet, quarum una *vomitum solitum biliosum hypochondriacorum*[13]), altera *veram haematemesin*[14]) sistit. Ambae in hoc conveniunt, quod plerumque in hominibus macilentis, morosis, iracundis, melancholicis, haemorrhoide et arthritide[15]) mulctatis, haud raro periodice[16]), evolvuntur.

6. Non

murmurat et saliva acescit; assumto autem cibo, pondus in ventre infimo percipit; pectus et dorsum tanquam stilis pungi videntur; laterum dolore et febre modica afficitur; capite laborat; oculis non videt; gravantur crura, et color niger est atque minuitur." — Porro (ibidem): „Homo subrufo colore et corpore gracili circa oculos flavescit ex viridi, molli est cute ac debilis. Quo longius hic morbus ducitur, eo magis corpus affligit. Singulis fere horis paucas quasi stillas, circa duorum cochlearium mensuram, sursum ejicit, cibos potissimum atque cum his bilem et pituitam; post vomitum per omne corpus dolores sentit, nonnunquam et antea, nec non horroribus levioribus ac febre detinetur; dulcibus autem adsumtis, et oleosis praecipue ad vomitum disponitur."

13) Cap. XXI. §. LXXX. No. 15.

14) Quantam *sanguis* in morbo nigro Hippocratis scenam ludit, praecipue demonstrarunt Forestus (observ. libr. XXII. obs. 14. in scholio), Fr. Home (onomat. med. pract. T. VIII. p. 482) et Tissot (l. c.).

15) „Morbus niger Hippocratis, atra bilis veterum, morbus hypochondriacus cum materia, saepissime aut producit arthritidem, aut jungitur, omniaque simul symptomata systematis venae portarum, male affecti, obstructi exhibet" (Stoll ratio medend. T. V. p. 445).

16) Fonseca (Gessner's *Samml. und Beobacht. B.* 1. p. 70) de morbo nigro in viro 28 annorum narrat, *quovis mense* redeunte. Etiam Forestus (lib. XVIII. obs. 17. schol. p.

6. Non quidem melaena, quatenus morbus chronicus, sed reliquae haematemeses acutae [17]), cum *pneumonorrhagia*, aliisve quibusdam sanguinis profluviis ex oris cavo [18]), confundi possent [19]), nisi ad habitum aegrotorum, ad morbos antecedentes caussasque praegressas respiceretur. Ex sym- H. a pneumonorrh. disting.

158) haematemesin *quasi periodicam* observavit in aegro melancholico atque persanavit. — M. Heer (introduct. in archiv. Archei p. 80) de milite narrat menstruatim vomitu sanguinem rejiciente, etiamsi aliquando toto octiduo quotidie venam aperiri jusserat.

17) Illas a melaena distinguere placet Vorlaendero (l. c. §. 12) et Kühnio (l. c. §. 3), qui ait: „Equidem haematemesin vocandam esse censeo illum morbum, quo sanguis magnam partem fluidus, isque aut rubicundi, aut obscure fusci, nunquam nigri coloris, per os rejicitur. Contra ea in morbi nigri notione finienda ad naturam rejectorum respexerim, quae si nigra, faecibus et iis, quae ventriculo continebantur, speciem fuliginosam conciliaverint, et cum sive per os, sive alvum excernuntur, magna cum virium prostratione, animi deliquiis, praecordiorum anxietate, sudoribus frigidis, doloribus ventriculum aut dorsum, aut lumbos infestantibus, ictero etc. conjuncta fuerint, morbi hujus nigri naturam efficere mihi quidem videntur.“

18) Maloet *observation d'une hémorrhagie par la bouche, qui en moins d'une minute qu'elle a duré, a été suivie de la mort du malade, et dont le sang venoit immédiatement du tronc de l'artère sousclavière droite* (*Mémoires de l'acad. R. de Paris* 1733. *Hist.* p. 32. *Mém.* p. 108. Edit. in 8vo *a.* 1733. *Hist.* p. 44. *Mém.* p. 153).

19) Medicis extraneis in Austria proprie dicta praxin exercentibus nosse juvabit, haemoptoicos ibi *Blutbrecher* vocari, ac si sanguinem vomitu redderent.

symptomatibus, saltem singulis, lux neutiquam affulget. Sic tussis, haemoptoicis (nisi cruorem simpliciter eructent) familiaris, etiam a conatibus vomendi in haematemesi, aliena non est. Angustiae circa praecordia, extremitates frigidae et pulsus exilis, haec tria constantissima haematemesis signa, quoque in pneumonorrhagia animadvertuntur, si ea aut ex vitiis cordis et vasorum majorum pullulet, aut in aegrotis pusillanimibus obveniat. Saporis dulcis perceptionem non solum sanguinis profluvium ex pulmone sed etiam ex ventriculo annunciare supra monuimus. Sanguis, qui ex pulmonis vomica aut varice prodit, saepe nec floridus, nec spumosus est, sed ater et foetens, et, si tussis vomitum post pastum excitaverit, cibis mixtus. Contra ea sanguis floridus et sincerus, ab aegrotis jejunis in haematemesi evacuatur. Diagnoseos difficultas crescit, si vomitus cruentus, sicuti aliis haemorrhagiis [20]), ita pneumonorrhagiae [21]) adsociatur, vel in eam transeat*).

II. symptomat. 7. Connubium haematemesis cum aliis haemor-

20) L'Allemand *observation sur une maladie dans laquelle le malade rendoit le sang par la bouche et par les voies urinaires* (*Annales de la sociét. de médec. de Montpellier. T.* 20. p. 259); — G. W. Wedel dysenteria cum vomitu cruento (Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 2. 1671. p 83).

21) J. Ph. Wolff sectio cadaveris feminae haemoptysi et vomitu cruento, tandem hectica demortuae (Acta acad. nat. curios. Vol. V. p. 1 3).

*) Storch (*Weiberkrankheit. B.* 8. p. 60 et 98) duo ejusmodi exempla refert.

morrhagiis praesertim in morbis indolis scorbuticae[22]), inque febribus malignis[23]) observare licet. Febrem intermittentem cum vomitu cruento[24]) non vidimus.

8. Ex dictis[25]) elucet, haematemesin (a nosologis vario pacto subdivisam[26])), potius symptoma aliorum morborum, quam morbum per se sistere; ac plerumque ex obstaculis circulo cruoris oppositis, ex plethora, ex phlogosi[27]) et ex ulcere ventriculi, labeque viscerum adjacentium, inprimis lienis[28]), pullulare. Fractum vasorum abdominalium vigorem, astheniam videlicet, hîc sce- Conclusio.

22) Haematemesis scorbutica SAUVAGESII (l. c.).

23) VOGEL *med. Biblioth. B.* 1. *St.* 1. p. 97.

24) TORTI therap. special. p. 182; — VOGEL *Handbuch zur Kenntniss und Heilung der Blutflüsse.* p. 78; — LEVÊCQUE *observation sur une fièvre tierce maligne avec vomissement de sang* (*Annales de la sociét. médicale de Montpellier. T.* 4. *P. I.* p. 98).

25) §. LXXXV. 3.

26) Divisio PINELII (l. c.), prima excepta specie, maxime usui practico inservire potest; ecce: 1. haematemesis constitutionalis, 2. h. accidentalis, 3. h. splanchnica, 4. h. succedanea, 5. h. critica.

27) Videtur HIPPOCRATES vomitum cruentum ex ventriculo inflammato, aut ex ejusdem abscessu observasse, dicens (de morbis popularibus. lib. V): „In Larissa, virgo, quae sanguinem vomuit non multum, suppurata facta, febribus corripientibus, non liberabatur, priusquam moreretur.“

28) A. F. MARCUS (*Ephemerid. der Heilk. B.* 3) non omnino sane erravit, morbum nigrum Hippocratis pro exitu splenitidis proclamando.

scenam ludere [29]), si casus haematemesis scorbuticae aut febrium malignarum symptomatis excipiamus, vix credimus.

§. LXXXVII.

Prognosis.

Periculum.

1. Plus sanguinis per vomitum, quam alio quocunque modo, sine vitae periculo amitti posse [1]), — metrorrhagiarum, inprimis parturientium, memores, negamus. Praeterea, quamvis edocti simus, discrimen haematemesis non semper horrori, quem tetri hujus morbi adspectus excitat, respondere [2]); nihilominus levitatem animi, qua nonnulli de ejus periculo praesagiunt [3]), reprobamus. De ipsis haematemesis minus periculosis et aliquando salutaribus speciebus, a viro, respectu hae-

29) J. P. Frank l. c. p. 207; — Reil l. c. p. 161; — Berend's (*Vorlesungen über die pr. Arzneywiss. B.* 4. p. 401): „*Es ist leicht einzusehen, dass die Krankheit, was ihre Natur betrifft, in allen Fällen asthenisch seyn müsse.*“

1) Sic John Hunter (*Versuche über das Blut. B.* 1. p. 160) edixerat!

2) G. A. Mercklin de vomitu sanguinis enormi, licet tamen salutari. Miscell. acad. nat. curios. dec. III. ann. 7 et 8. 1699—1700. p. 359.

3) Ettmüller (l. c.) dicens: „vomitus omnis sanguinis, si non est nimius, utplurimum est salutaris;“ — Cullen (*first lines of the practice of physic. Vol.* 3. §. 124): „*The haematemesis we speak of* (ex suppressione haemorrhagiarum), *is hardly ever a dangerous disease;*“ — Büchner (Lichtenberg) diss. de vomitu cruento, plerumque per se non lethali. Hal. 1752.

haemorrhagiarum certe non meticuloso[4]) dictum est: „eventus habere (illas) per se quidem et directe *minus graviter periculosos.*"

2. Sunt autem illae species: *haematemesis recens natorum*, eaque non solum spuria[5]) sed et legitima[6]); *h. mensium vices gerens*[7]), debitos tamen inter limites[8]) et sub recta cura[9]); *h. haemor-* Pericul. minus.

4) E. Stahl l. c. p. 741.

5) „Vomitus sanguinis e papilla nutricis haustus periculo caret" (Plenk doctrina de cognoscendis et curandis morbis infantum. Viennae et Tergesti. 1807. p. 33).

6) J. G. Brebis de vomitionibus et dejectionibus cruentis in puerulo recens nato salutaribus, et per exhibitionem spermatis ceti, oleo amygdalarum resoluti, curatis. Acta acad. nat. curios. Vol. IV. p. 107; — Anonymus Y. Z. et Hesse l. c. — Interea recens natos etiam haematemesi necari, inter alia Sandiforti exemplum supra relatum (§. LXXXIV. No. 4) docet.

7) Ait Storch (*Krankheit. der Weiber. B.* 2. p. 339): „*Es bleibt doch das Prognosticon vieler medicorum gewiss: dass vomitus cruentus bei Mädchen, wenn der die vices der verstopften mensium vertritt, nicht so gar schädlich oder gefährlich seye, welches auch* Ettmüller (T. II. p. 79) *bekräftiget.*" Idem (Colleg. med. Stahlii p. 371) pro critica quasi habet haematemesin menstruam. Rem acu tetigit J. P. Frank (l. c. p. 212) asserens: „in multis certe casibus, cruor menstruus, per uterum excerni impeditus, sorte minus iniqua per ventriculum, quam forsan per pulmones fuisset, periodice expellitur."

8) Non „cuivis mulieri sanguinem vomenti, menstruis erumpentibus, morbi solutionem fieri." Hippocrates (aphor. 32. lib. IV) docuit.

9) Storch (l. c. p. 269) inquit: „*Ich kann mich in meiner ganzen Praxis nicht erinnern, dass ein Mädchen vom Blut-*

morrhoidalis[10]); *h. periodice*, praecipue ex lienis adfectione[11]), *decurrens*[12]) et *h. gravidarum*[13]).

Pericul. magnum. 3. Alea plena est haematemesis (et aliquando extemplo lethalis[14])) quae post nisus[15]), inter viros[16]), ex ulceribus ventriculi*) et ex magnis

fluss verstorben wäre, excepto in casu quodam, ubi morbus male curatus fuit, ut etiam accidit in aegra de qua narratur in *Breslauer Samml.* 1722. p. 644."

10) „In viris, ex haemorrhoidibus interceptis hypochondriacis redditis, notavimus indemnes vomitus cruentos periodicos, ac vertiginem junctam, gravem sic depulsam" (Klein interpret. clinic.).

11) Zacutus Lusitanus historiam feminae narrans, quae morbo lienis chronico laborans pluries haematemesin patiebatur, inquit: „ex splenitica aegritudine existente in ea allevata fuit." Et Ettmüller (l. c.): „vomitus (sanguinis) spleniticorum periodicus est saluberrimus, si non sit nimius."

12) Gall (*medic. philosoph. Untersuchungen. Th.* 1. p. 209) narrat de viro nonaginta annorum, qui omni anno, statuto tempore, vomitum cruentum experiri solebat. Stahl (theoria vera p. 700) refert exemplum haematemesis per duodecim menses periodice recurrentis. Videatur etiam ejus disputatio de morbis periodicis p. 15.

13) B. Scharff de vomitu sanguinis quotidiano gravidae innoxio. Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 9 et 10. 1678—1679. p. 43.

14) S. Reisel de vomitu cruento lethali. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 4. 1685. p. 174; — A. Löw ibid. dec. II. ann. 8. 1689. p. 270; — Dalmazzone l. c.

15) Oculis vix fidem tribuo, dum apud Ettmüllerum (l. c.) lego: „is (vomitus sanguinis) qui est *a causa externa*, aut qui est a mensibus suppressis, salutaris potius est quam periculosus."

16) Cardanus (in aphorism. 21. lib. IV.) dicit: „plures

gnis ac rebellibus viscerum obstructionibus oritur. Haec ultima promptissime in hydropem, sanationem respuentem [17]), transit. Memorabilis est amaurosis subitaneae post vomitum cruentum casus [18]).

4. „Ex sanguinis vel ore vel ano rejecti qualitate, colore, sapore, odore diversis, minus firma quam ex illius quantitate et impetu deducitur prognosis" [19]). Interea potest paucus sanguis vomitu rejici, ac simul multus in ventriculo reliquoque tubo intestinali colligi. Immo ab isto, Semiotica

Nn 2 pro-

foeminas, paucos autem viros, hoc pacto (haematemesi) sine periculo evasisse" — addiditque Storch (Colleg. med. Stahlii p. 373) mares quatuor, quos ex haematuria tractavit, mortuos esse, ex plurimis autem feminis unam tantum.

*) Cap. XXVI.

17) Riverius (prax. med. p. 285) monet, illos qui ex vomitu cruento hydropici fiunt, non esse amplius salvandos.

18) J. Trew amaurosis subitanea post vomitum cruentum orta. Acta acad. nat. curios. Vol. II. p. 122.

19) Haec J. P. Frank (l. c. p. 214) verba, contra Fr. Hoffmannum (l. c.) directa sunt, ubi ait: quando „vomitui cruento, nigra et pici similis, eaque graveolens, alvi dejectio jungitur, grave longeque certius est periculum." Addit ille in schedis: „Ego interim vidi tum ano, tum ore rejectam fuisse nigerrimam et omnino piceam materiam, ac nihilominus aegros (certe non omnes) convaluisse," quod mea quoque confirmat experientia. Verum et ipse Fr. Hoffmann (syst. ration. l. c. §. XII) edixit: „Licet cruor bruneo-nigricans ad aliquot mensuras, in plebejis maxime feminis et viris eructaretur, praeter virium debilitatem, vita tamen fuit superstes."

propter facilem corruptelam et *febrem* inde evolutam, maxima timenda sunt mala[20]). Verissimum quod „quamdiu extremitates sunt frigidae, semper novus haematemesis insultus timendus" [21]) sit.

§. LXXXVIII.

C u r a.

Generatim. 1. Multum perspicaciae in pertractanda haematemesi (easdem ac simplex vomitus cautelas exposcente[1])) requiritur. Est autem ejusmodi morbi *cura triplex* sub ipso videlicet paroxysmo, mox post illum, et eo plane cessato.

C. paroxysmi. 2. Quum ex haematemesi praepostere fugata gravia mala observata fuerint[2]), ante omnia exami-

20) Quam ob rem HIPPOCRATES (Coac. praenot.) inquit: „quibus est vomitus sanguinis, *febris multa*, et dolor circa mammam, thoracem et dorsum, quibus haec omnia fiunt, brevi moriuntur; quibus autem non omnia, neque valde: tardius. Inflammati autem sunt diebus quatuordecim ad summum."

21) SELLE medicina clinica p. m. 159.

1) Cap. XXI. §. LXXXII. No. 1. G. CH. SIEBOLD *Beobachtung eines mit Blutbrechen verbundenen Bauchbruches* in LODER's *Journal für die Chirurgie. B.* 1. 1797. *St.* 2. p. 215.

2) WEDELIUS (in opiologia p. 146) de vidua narrat, cui barbitonsor in haematemesi menstrua, potiunculam adstringentem cum opio, lethali cum effectu, dedit. Ab incauto adstringentium usu adversus haematemesin obstructionem viscerum timendam esse monuit STAHL (colleg. pract. §. 56. p. 363) aitque STORCH (*Krankheit. der Weiber. B.* 2. p. 331): *„Diesem nach kann man daraus schliesen, dass der vomitus cruentus keine solche Haemorrhagie*

minandum, utrum sanguinis vomitum mox sistere liceat, nec ne? Eum sistere *non* licet (saltem non immediate ac remediorum adstringentium ope) si aeger fuerit plethoricus, si haematemesis vices agat menstruorum et haemorrhoidum, sique ardorem ventriculi socium agnoscat. Hisce enim sub rerum positionibus illico ad *venae sectionem* e brachio, et quidem sinistro, si lien laboret, deveniendum [3]), auresque contrarium docentibus [4]) denegandae. Phlebotomiae parvae, ast saepius repetitae, largioribus anteponendae sunt [5]), inprimis ubi aegri vires a morbis antecedentibus jam fractae fuerint [6]). Tali in casu *hirudines* ad anum [7]), vel

seye, welche von ohngefähr sich ereigne, oder bloss eine Zerreissung oder Zerfressung einiger Adern zum Grund habe; kurz, dass sie keine haemorrhagia passiva seye, sondern auf Verminderung der Vollblütigkeit gerichtet seye."

3) Bangius hoc in morbo venae sectionem etiam pro viribus repetitam proposuit (prax. medic. p. 420). Tralles illam pro praestantissimo vomitus cruenti remedio habet, nisi acer stimulus, in ventriculo penitus residens, malum excitaverit (usus opii T. II. p. 25). Nec aliter sentiunt Fr. Hoffmannus (med. rat. syst. T. IV. P. II. p. 73). Storch (ll. cc.) aliique multi.

4) „*In den meisten Fällen passt das Aderlassen nicht, weil das Blutbrechen sehr selten eine aktive Haemorrhagie seyn wird*" (S. G. Vogel *Handb. der pr. Arzneyw. B.* 5. *Kap.* 4. §. 13).

5) „Haematemesis inflammatoria exigit phlebotomias ex brachio parcas, quia pulsus facile in hoc morbo concidit, sed tamen iteratas" (Sauvages l. c. spec. 1).

6) *La saignée n'est pas d'un si grand secours qu'on le prétend communément dans les hémorrhagies; c'est ce que*

vel ad perinaeum sufficere solent. Interea haematemesi laborantes novimus, qui longe magis a cruoris evacuatione locali, quam ab universali debilitabantur. Apud eos *cucurbitulas siccas*, dorso, ad revulsionem obtinendam, cum fructu applicavimus. Ad sitim compescendam bibat aeger parvis iisque saepius repetitis haustibus, *aquam frigidiusculam* cum modica portione *succi citri*, *punici granati*, *berberis*, *vaccinii oxycocci*, aut *lac coagulatum acidulum* [8]). *Aquam gaz acido carbonico saturatam* [9]) propter ructus facile sequentes non propinamus, *acidorumque mineralium* [10]) vim adstringentem timemus. Ipsa acida vegetabilia vehiculo mucilaginoso involvenda sunt. Sic effectus stupendos a connubio *pulpae tamarindorum* cum *gummi arabico* [11]) obtinuimus. Simul *pedes foven-*

persuadent la raison, des autorités respectables, qu'il faut peser plutôt que compter, et les observations que j'ai faites (Tissot *oeuvres. T.* 5. p. 35). Etiam Quarin (de morbis chronicis. p. 154) testatur, venae sectionem suis aegrotis vomitu cruentò laborantibus, ob debilitatem non conduxisse.

7) Lespagnol *sur un vomissement de sang guéri par l'application des sangsues à l'anus. Annuaire de la société de médec. du département de l'Eure.* 1806. p. 14.

8) Van der Haar *Waarneemingen etc.* Vers. germ. Lips. 1800—2.

9) Marx *vermischte Beobachtungen. B.* 3. *No.* 4.

10) Ruland curat. empir. cent. II. cur. 68; — Hatté *Journ. de médec. T.* 69. p. 260; — Vicat delectus observ. pract. No. 10; — Vogel in Eicken *Samml. B.* 1. p. 63.

11) R. Pulpae tamarindorum uncias duas. Gummi arabici drachmas tres. Sacchari albi uncias tres. Coque c. s. q.

fovendi[12]), *clysteres* tepidi *emollientes*[13]), parca tamen copia ne intestinum colon nimis distentum fundum ventriculi comprimat[14]), injiciendi, quiesque tam corporis[15]) quam animi[16]) imperanda.

3. Quodsi ejusmodi medendi ratio levamen non afferret, et vitae periculum urgeret, ad *artuum ligaturas*[17]), *aquam gelidam*, tam regioni ventriculi applicitam, quam epotam[18]), ad *esum glaciei conditae* et maxime ad *sulphatem aluminis et potassae*[19]) confugiendum foret. Quod ultimum Finis argumenti.

aquae per aliquot horae momenta. Colat. librae unius et semis D. S. omni hora uncias duas capiat.

12) Suaderem ope aquae *tepidae*, etsi Fr. Hoffmannus (l. c.) dixerit; „Novi non sine successu fuisse consilium, ut manus et pedes, ad malleolos usque, aquae frigidae immittantur.“

13) Marx l. c. 14) Tissot l. c. p. 157.

15) „Inprimis vitandus omnis corporis motus, nimia etiam locutio, risus et animi affectus, ira praesertim et moeror“ (Varandaeus querel. ventr. p. 158).

16) Aegra Pinelii supra memorata „*avoit un accès d'hématémèse toutes les fois qu'elle voyoit son mari, qui par ses mauvais traitemens avoit donné lieu à la maladie dont elle étoit atteinte.*“

17) Suadetur a Fr. Hoffmanno l. c. §. 7.

18) P. A. Michelotti epistola specimen complectens mechanico-medicae scientiae universalis morborum sanguinis ductuum et observationem de ingenti sanguinis vomitu, perquam gelidissimis brumali tempore potionibus curato. Commentarii Bononienses. T. I. p. 418. Act. acad. nat. curios. Vol. III. p. 194. *Philosophical transactions. Year* 1731. p. 129.

19) Ström in Nov. act. soc. R. med. Havniens. Vol. IV. p.

mum pharmacum, inprimis mucilagini et grato aromati nuptum [20]), validioribus stipticis [21]) experientia freti anteponimus. Ubi aegrotus a cruoris jactura exhaustus erat, simulque pusillanimis ac spasmis et anxietate excruciatus, caeterum autem apyrecticus, consilium Tissoti [22]) aliorumque [23]), *opium* adhibendi, cum fructu secuti sumus. Pro ejus vehiculo semper emulsionem elegimus [24]). Sunt qui opii cum *acidis mineralibus* connubium anteponant [25]). Posset quoque laudanum per *clysteres* (quorum ope et *hyoscyamus* suppeditatur [26])) injici [27]). Interea ab opio semper alvi

285. 288. et *Sammlung auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 21. *St.* 2. p. 9. 11; — Lindt diss. de aluminis virtute medica. Goett. 1784; — Willich in Baldinger's *neuem Magaz. B.* 7. p. 121; — Lentin *Beyträge etc. B.* 4. p. 27. 192.

20) R. Aluminis scrupulum unum. Mucilaginis gummi arabici unciam unam. Syrupi corticis cinnamomi unciam semis. Misc. affunde aquae fontanae uncias octo. D. S. cochleatim.

21) Ph. Looff *drie Waarneemingen, als van eene bloedbraking . . . . door myn liquor stipticus gelukkig geneezen. Handel. van het Genootsch. servandis civibus. Deel* 9. *Bl.* 331. Cfr. *Deel* 6. *Bl.* 185.

22) l. c. p. 155.

23) Dorfmüller in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 5. p. 832; — Kortum ib. 1810. Juli. p. 64.

24) R. Opii puri granum unum. Emulsionis arabicae uncias sex. M. cap. cochleatim.

25) *Salzburger med. chir. Zeitung.* 1801. *B.* 4. p. 236.

26) Vogel l. c. §. 16.

alvi obstructio, indeque retentio grumorum sanguinis in tubo intestinali timenda erit. — *Nitrum* [28]), *camphoram* [29]), *digitalem purpuream* [30]), *atropam belladonnam* [31]), *aquam laurocerasi* [32]), *ratanhiam* [33]), *plumbum* [34]), *vesicatoria* [35]) necdum in haematemesi praescripsimus, nec unquam hoc in mor-

27) R. Decocti herbae malvae uncias quinque. Laudani liquidi Sydenhami guttas quindecim. D. S. Clyster.

28) Ex theoria magis quam ex praxi vereor FR. HOFFMANNUM (l. c. Thes. cum cautel. §. 3) dixisse; drachmam *nitri* in aquae fontanae libra et syrupi papaveris rhoeados uncia semis solutam, egregie conducere adversus haematemesin.

29) *Camphora* cum nitro a MARCARDO et GESSNERO laudantur, sub ardore et profluvio ventriculi cruento ex spasmis et debilitate (GESNER's *Entdeckungen in der Arzneywiss. B.* 4. p. 249).

30) WARBURG diss. cit.

31) KAEMMERER *emploi de la belladonne contre le vomissement de sang.* Ex *Nye Hygaea. Novembr.* 1824. in *Bulletin des sciences médicales.* 1825. *Mai.* p. 55.

32) THILENIUS l. c. p. 193.

33) HURTADO *die Ratanhiawurzel und ihre treffliche Wirkung gegen passive Blutflüsse. Mainz* 1817. p. 28 (R. Extracti radicis ratanhiae drachmam semis, aquae rosarum uncias sex. Syrupi citri unciam).

34) De virtute hujus pharmaci adversus haemorrhagias e venarum systemate pullulantes edoctus, illud etiam, duce BARTON (*Philadelph. med. and phys. Journ. P.* 1. *Vol.* 2), in melaena huc spectante probandum esse puto. R. Pulveris sacchari saturni grana quatuor; — gummi arabici drachmam. Misc. assidue et divide in duodecim partes aequales. D. S. Ter de die pulverem.

35) TOGGENBURGER *vom Nutzen der Blasenpflaster beim Blutbrechen. Museum der Heilk. B.* 3. p. 180.

morbo *oleum terebinthinae*[36]), multoque adhuc minus *emetica*[37]) praescripturi sumus. Contra ea libenter *oleum amygdalarum dulcium cum spermate ceti*[38]) (praesertim recens natis), *rhei* infusum tenue[39]), mucilagini junctum[40]), et *unctionem* abdominis[41]) levi manu peractam adhibemus. Haematemesis a hirudine deglutita, securum auxilium in *solutione salis culinaris* agnoscit*).

4. Si

36) Brooke in *Transactions of the association of physicians in Ireland. Dublin* 1817. *Vol.* 1.

37) Praemisso monitu, medicorum audacia conamina tunc solum publici juris fieri, ubi succedunt; aliàs autem plerumque velo mysterii cooperiri, observationes virtutem emeticorum in haematesi celebrantes non reticebo: Rouhault *observation sur un vomissement de sang guéri par un émétique. Mém. de l'acad. de Paris année* 1715. p. 11; — Mohrenheim *Wiener Beyträge. B.* 2. p. 42; — Edw. Sheridan in *Transactions of the association of Fellows and Licentiates of the king and queen college in Ireland.* 1824. *Vol.* 4. *No.* 8; — Rust *Magaz. der gesammt. Heilk. B.* 19. p. 279. — Indicatum vomitum, faucium vellicatione, excitandum esse, docet Girard l. c.

38) Brebis l. c.

39) Fortiorum purgantium hîc noxae descriptae sunt a Portal in *Mémoires de la societé d'émulation. T.* 2. p. 146.

40) Pro adulto: R. Radici rhei drachmam semis. Gummi arabici unciam semis. Mellis puri unciam unam. Ebulliant per horae momentum q. s. aquae colatura unciarum septem. Detur; Sr. cochleatim.

41) Fr. Hoffmannus (l. c. §. 6) suadet illinitiouem sequentem. R. Camphorae drachmam unam. Olei amygdalarum unciam unam. Olei ligni Rhodii guttas viginti; superimpositis sacculis herbarum aromaticarum in aceto rosaceo, vel vino decoctarum.

4. Si aegrotus sub vomitu cruento in lipothymiam incideret, oris fauciumque cavitates investigandae forent; scopo latentem forte massam polyposam cruentam, aerique viam ad pulmones praecludentem, abigendi[42]). Monitum.

5. Absoluto sanguinis vomitu, nisi spontanea diarrhoea nascatur, alvus *clysteribus* ex sero lactis vel ex aqua tepida cum aceto et melle, nec non *decocto tamarindorum* vel *infuso rhei* caute sollicitanda[43]). Si primarum viarum acida molestarent *aquae calcis* secundae, ut dicunt, extinctionis locus foret[44]). Stomachi vires decocto *mille-* C. mox post paroxysm.

*) Haec medendi ratio etiam a RUSH, MICHAELIS et REIL (l. c. p. 164) commendatur.

42) „Coenobii praepositus . . . cum sibi soli relictus sanguinem nigerrimum ac frustis praemagnis commistum, immensa quantitate vomuisset, humi concidens, oris cavum his grumis repletum, advenienti amico, sub adspectu cadaveris, exhibuit. Sat promte accersitus, hominem, vitae signo, si aliquem colorem excipiam, vix ullo instructum mox a thrombo, qui fauces obturabat, liberavi, ac lectulo commissum . . . a limine mortis felicissime restitui" (J. P. FRANK l. c. p. 219). — Conferatur historia morbi doctoris *Fortassin* a CORVISART (l. c.) enarrata.

43) De alvina excretione ait STORCH (l. c. p. 273): „*Die Natur selbsten, wenn sie nur noch einige Kräfte übrig behält, besorgt zwar diesen Auswurf am besten; wo aber diese fehlen, da ist es am sichersten, durch laxantia rhabarbarina den Wust auszufegen . . . Alle andere laxantia sind nicht sicher zu gebrauchen, weil sie die noch nicht festverschlossenen vasa sanguifera, durch ihre Irritation, zum Aufbruch bringen können.*"

44) PORTAL l. c.

millefolii[45]), *cinchonae*[46]), vel *jusculis vinosis*[47]), excitare velle, incautum foret. Secure juscula carnea cum hordeo, oryza, adjecto succo citri vel foliis rumicis acetosae porriguntur.

C. cessato plane paroxysmo.

6. Tempore a vomitu cruento libero utimur, ad latens forte morbi germen eradicandum; quod, si in obstructionibus viscerum abdominalium, aut in conditione chlorotica locatum sit, quaeritur num *remedia resolventia* et *martialia* tuto adhiberi possint, nec ne? Adhiberi utique possunt *mellago graminis*, *extractum cichorei* et ipsae *aquae soteriae salinae;* secus autem, quid quid dicat Cullen[48]), *mars*[49]). Potius appropinquante menstruorum aut haemorrhoidum epocha ad *pediluvia tepida*, cum *cineribus, aut sale*, et ad *venae sectiones e pede* confugiendum. Chloroticis praeterea matrimonium suadendum[50]).

7. „Qui

45) Stahl colleg. med. §. 58.

46) Behrends diss. de corticis peruviani in morbi nigro usu. Francf. 1792.

47) Ex tali jusculo post vomitum cruentum assumto, juvenis causidicus repentine est mortuus (Storch *Weiberkrankh. B.* 8 p. 221).

48) l. c. („*a vomiting of blood from suppressed menses, ought seldom prevent the use of these remedies of amennorrhoea, which might be impropre in the case of an active idiopathic hemorrhagy*").

49) Auctoritate loquor Kaempfii et Tissot (l. c. p. 157).

50) Lanzoni (Ephem. acad. nat. curios. cent. I. obs. 41. p. 110) de virgine narrat, quae praevia menstruorum retentione, bis vomitum, sub quo quatuor cruoris libras rejecit, perpessa fuit. Initio conjugii successit mox gravi-

7. „Qui semel vomitu cruento correpti fuerunt, caveant sibi per totam vitam a vomitoriis et purgantibus drasticis, praecipue aloeticis, quae in omnibus sanguinis eruptionibus suspecta sunt“ [51]). Monitum.

Caput XXIII.
De gastritide.

---

§. LXXXIX.
Definitio. Historia et literatura.

1. **G***astritis* [1]) dicitur inflammatio ventriculi, insignita epigastrii dolore fixo ardente, ab ingestis et compressione aucto, cum nausea et vomitu pertinaci, sociis (inprimis si malum acute decurrat) febre, anxietate ac singultu. Definitio.

2. Ejusmodi morbi Hippocrates [2]) de inflamma- Hist. liter.

ditas, siluitque haematemesis. Plura hujus indolis exempla Storch (l. c. *B.* 2. p. 100. sq.) refert.

51) Juncker conspectus pathologiae.

1) A Graec. *Γαστὴρ*, ventriculus. Ital. *Infiammazione dello stomaco.* Gall. *Inflammation de l'estomac.* Angl. *Inflammation of the stomach.* Germ. *Magen-Entzündung.* Island. *Magabolga.*

2) In libro de victu acutorum §. 3. 6. p. 298. edit. Lindii et in Coacis praenotionibus p. 548. §. 2, haec habens: „oris ventriculi dolor et pulsus praecordiorum febre perfrigerata malum tum aliàs si insuper exudunt.“ Item

mationibus praecordiorum, et GALENUS [3]) de erysipelate stomachi disserendo, meminerunt. Nec desiderantur illius vestigia apud CELSUM [4]), ALEXANDRUM TRALLIANUM [5]), CAELIUM AURELIANUM [6]), AETIUM [7]), AVICENNAM [8]), aeque ac apud observatores [9]) aliosque [10]). Notiones sparsas primum in corpus doctrinae collegerunt FR. HOFFMANNUS [11]) et VAN SWIETEN [12]), quod dein locupletarunt MORGAGNI [13]), HAEN [14]), STOLL [15]), SAUVAGES [16]), CULLEN [17]),

„praecordiorum tum aliàs mali sunt, tum si alvos humectent" et p. 681 exemplum hujus inflammationis cum febre lib. I. epid. in aegroto XI. adfert. Hic quoque locus respicit in coacis praenotionum §. 317. p. 551: „Praecordiorum dolores cum febre si dolor intensus ad occiput progressus fuerit, repente occidunt convulsivo modo."

3) In libris suis.

4) De medic. lib. IV. cap. 5 („at si inflammatio aliqua est, dolor et tumor sequitur").

5) Lib. XII. cap. 12.

6) De morb. acut. et chronic. lih. II. cap. 30. nomine: cardiacae passionis.

7) Tetrab. serm. I. c. 1. 16.

8) Canon. lib. III. Fen. 13. Tract. 4. cap. 1.

9) SCHENK obs. libr. III. No. 102; — FORESTUS observ. lib. XVIII. obs. 1. 30. 31; — RIVERIUS cap. 12; — BALLONIUS consil. I. No. 43.

10) WEPFER histor. cicut. aquat. passim; — BONETUS sepulchr. lib. III. sect. 7; — LIEUTAND hist. anatom. med. T. 1. obs. 74.

11) Med. rat. syst. T. IV. sect. II. cap. 3. De febre stomachica inflammatoria; — Diss. de inflammatione ventriculi frequentissima. Hal. 1706. opp. T. VI. p. 223.

12) Comment. in H. BOERHAAVE aphor. T. III. §. 951. sq.

13) De sedib. et caus. morb. epist. XXIX. XXX. LIX.

len[17]), Hennings[18]), J. P. Frank[19]), Hohnstock[20]), S. G. Vogel[21]) etc.*), nonnullique dissertationum inauguralium auctores[22]). Broussais[23])

14) Ratio medendi P. VI. p. 263. IX. p. 64. 119. XIV. p. 105. 130. 132.

15) Aphorism. p. 95. et in: Mohrenheim *wiener Beyträge. B. 2. No. 8.*

16) Nosolog. method. morbor. class. III. ord. II. gen. 4.

17) *First lines of the practice of physic. Vol. 1. cap. 8.*

18) *Beschreibung der Kennzeichen und Cur der Entzündung des Magens und der Gedärme. Kopenhag.* 1781.

19) Epitome de cognosc. et curand. hom. morbis. T. II. p. 236.

20) *Die Magen- und Nieren-Entzündung. Sondershaus.* 1808.

21) *Handb. der pr. Arzneyw. B.* 4. p. 279.

*) In curriculo hujus tractatus commemorabuntur.

22) Rosenstein diss. de inflammatione ventriculi. Upsal. 1741; — Collin diss. de gastritide. Argentor. 1771. — Miniberger diss. de inflammatione ventriculi. Prag. 1775; — Haymann diss. de gastritide. Edinb. 1779; — Bode diss. de gastritide. Goett. 1780; — Ryke diss. de gastritide. Lugd. Bat. 1786; — Krieger diss. de gastritide. Groen. 1787; — Engelhart diss. de gastritide. Lund. 1790; — Johston diss. de gastritide. Edinb. 1790; — Kretschmar diss. de gastritide cum historia gastro-hepatitidis occultae post mortem detectae. Erford. 1795; — Cratos diss. de gastritide. Francf. 1797; — Hagen diss. de gastritide. Francf. ad Viadr. 1799; — Tauzin *dissertation sur la gastrite ou inflammation de l'estomac. Paris* 1809; — Sibergundi diss. de gastritide acuta. Duisburg. 1810; — Quicieux *essai sur la gastrite ou inflammation de l'estomac. Paris* 1811; — Ohlhaut diss. de inflammatione ventriculi. Erlang. 1812; — Pohl diss. de gastritide morbisque qui eam sequuntur pathologia. Lips. 1822; — Chaigneau *dissertat. sur la gastrite chronique.*

SAIS[23]) gastritidis quidem imperium longe ultra debitos limites extendit, ast medicis, hunc morbum antea praetervidentibus[24]), lucrum attulit.

§. XC.

Symptomata. Necroscopia.

Symptomata. 1. *Gastritidis symptomata* simul sumpta sunt: sensus caloris in epigastrio (plerumque calente, tumente) quem excipit ejusdem regionis dolor pungens, lancinans, pulsans, rodens, ardens, ab attactu digitorum, stragulorum, fomentorum, ab inspiratione, tussi, sternutatione, singultu, et ab ingestis, ut ut mitibus, eoque magis ab acribus, auctus; sitis inexplebilis cum potus frigidi desiderio[1]); siccitas, rubor cavitatum oris et inprimis

Paris 1823; — MEY observata quaedam de gastritide. Groening. 1825; — JAENEKE diss. de gastritide chronica. Berol. 1830.

23) *Phlegmasies chroniques. Vol.* 2. *chap.* 1. — *Commentaires des propositions de pathologie consignées dans l'examen des doctrines médicales.* §. 130. sq. — *Lehrstunden über die gastrische Entzündungen. A. d. Fr. Bern.* 1821. quibus utor.

24) Extitisse medicos, qui ante BROUSSAIS gastritidem flocci pendebant, eo facilius intelligitur, quum compendia medico-practica obveniant, in quibus tractatum de inflammatione ventriculi incassum quaereres. Exemplo esto opus REILII (*über die Erkenntniss und Kur der Fieber*). Ipse BURSERIUS de gastritide non nisi per transennam in tractatu de stomachi dolore loquitur (institut. med. pract. Vol. IV. Pars altera. cap. VI).

1) Aquae horrorem in gastritide se observasse contendit J. INNES (*an inflammation of the stomach, with hydropho-*

mis linguae aliquando aphthis obsessarum; constrictio faucium, deglutitionem, subinde sonoram, quandoque impediens; oesophagi ardor; anxietas, suspiria, nausea, ructus cum cruciatu explosi; conatus inanes vomendi; vomitus dolorificus vix ingestorum, seri, muci, bilis aeruginosae, cruoris, isque modo cum impetu, modo instar eructationis; singultus; venter inflatus; alvus clausa, rarissime saltem diarrhoea; urina pauca; cutis aestuans cum frigoris interni sensu, aut vice versa; frigus extremitatum marmoreum; pulsus frequens, durus, parvus, raro plenus; facies mutata, collapsa, nasus acutus; oculi concavi, languentes, splendore privati, subflavi; cephalaeae, praecipue in regionibus frontalibus; vigiliae, deliria, convulsiones, lipothymiae, remissio, seu cessatio omnium dolorum, mentisque serenitas.

2. Qui ab ipsa [2]) necantur gastritide, secti exhibent: ventriculum (nisi a flatibus distentum) volumine potius imminutum; et a vasis cruore turgidis circumdatum. Talia vasa etiam in super- Necroscopia.

bia, and other uncommon symptoms. Medical essay and observations by a societ. of Edinburgh. Vol. 1. p. 283).

2) Distinguo hîc phaenomena, quae *ad ipsam* inflammationem ventriculi pertinent, a phaenomenis quae ad *reliquias* illius inflammationis spectant. Haec procul dubio, rite monente Andral juniore (*clinique médicale. Paris* 1827. *maladies de l'abdomen.* p. 361 sq.), sine indiciis *praesentis* inflammationis obvenire queunt; illa vero neutiquam; et absurdum plane foret contendere aegrum gastritidis culpa demortuum esse, ubi secto cadavere ventriculus neque ruborem exhibet.

perficie illius externa instar arborum in ramos divisa, certe non semper*) decurrunt. Ibi haud raro rubor quoque et passim lympha coagulabilis conspiciuntur [3]). Aliàs membrana interna dicti visceris rugosa, muco, materia albumini vel puri simili, ipsisque pseudomembranis obducta est. Quibus remotis membrana ipsa, modo tota, modo in parte, tuncque plerumque ad fundum [4]), rubore fusco [5]), bruneo, violaceo, atro [6]), sub forma nunc striarum, nunc macularum, veluti ecchymoses, insignita, in conspectum venit. Est ea pro re nata emollita [7]), inspissata [8]), indurata, aliquan-

*) Jure monuit Vogelius (praelect. §. 203) „inflammationem ventriculum non semper ita, ut oculus, hepar, pleura, intestinum, pulmones, rubere (exterius); sed interdum prorsus album atque exsanguem in sectione conspici; cum tamen *intus* undique inflammatione infectus sit.“

3) Baillie *Anatomie des krankhaften Baues. A. d. Engl. mit Anmerk. von* Soemmerring. *Berlin* 1820. p. 72; — John Armstrong *the morbid anatomy of the bowels, liver and stomach. London* 1828. *Tab. I.*

4) „Non totus vero ventriculus semper, sed pars saltem, maxime vero fundus, inflammatur“ (Fr. Hoffmann l. c.). — „*Dans quelques cadavres on ne trouve ce viscère enflammé que dans quelques points, comme vers le cardia, vers le pylore, souvent dans la grande courbure de ce viscère, ou ailleurs; d'autrefois les parois de l'estomac sont enflammés dans toute leur étendue*“ (Portal *cours d'anatom. médicale. T.* 5. p. 194).

5) Armstrong l. c. Tab. II.

6) Spitta *Leichenöffnungen in Bezug auf Pathologie und Diagnostik. Stendal* 1826. p. 305.

7) Armstrong l. c. Tab. III; — Billard *die Schleimhaut*

quando cum erosionibus, excrescentiis et ulcusculis [9]). Interdum stomachi cavitas corpora extranea, quae inflammationem excitarunt [10]), continet. Si phlogosis ejusmodi visceris chronica praegressa sit, simul vitia encephali, cordis [11]), pulmonum [12]), intestinorum, hepatis, cystidis felleae [13]), lienis, peritonaei, omenti, vesicae urinariae, adesse solent.

§. XCI.

Caussae.

1. Nulla aetas, nec infantia excepta [1]), immunis est ab inflammatione ventriculi, plurimis morbis epidemicis [2]), regionibus tropicis [3]), aestati [4]), Praedisponentes.

Oo 2

des Magens und Darmkanals im gesunden sowohl als kranken Zustande. A. d. Fr. Leipzig 1828.

8) Armstrong l. c. Tab. IV.

9) Andral, Billard ll. cc. Cfr. cap. XXVII.

10) Cfr. §. sequens. No. 2.

11) Souchotte *observ. de médec. pratique*, in *Annales de la société de médec. pratique de Montpellier. T.* 20. p. 243. 254.

12) Raikem in *Bulletin de l'école et de la soc. de méd. de Paris* 1809. p. 140.

13) Kaltschmied progr. de aegro inflammatione ventriculi demortuo calculis post mortem renum et *cystidis felleae* rarae magnitudinis et figurae detectis. Jen. 1757.

1) Saillant *observations sur la gastrite, ou inflammation de l'estomac des enfans;* in *Histoire et mémoires de la société R. de médecine a.* 1786. *Mémoire* p. 327—337 (Continetur etiam in *Samml. auserl. Abhandl. für prakt. Aerzte. B.* 15. p. 631); — Sprengel *Handb. der Pathologie. B.* 2. §. 607; — Billard *traité des maladies des enfans. Paris* 1828. p. 310.

ti[4]), praecipue addicta. Disponunt praeterea ad illam corporis habitus spongiosus et laxus[5]), labes reliquorum viscerum abdominalium[6]), ipsaeque stomachi affectiones, ut famis[7]), herniae[8]), et maxime dyspepsia[9]), ac plethora[10]).

Excitantes. 2. Mirum itaque non est, gastritidem excitari a cibatione nimia[11]), ab ebriositate[12]), verbo a cra-

2) Perié in *Histoire et mémoires de Toulouse. T.* 2; — Sallin *Beobachtung über eine im Jahr* 1771 *zu Paris bemerkte epidemische Krankheit*, ex *Séance publique de la faculté de médecine en l'université de Paris le* 5. *Nov.* 1778. p. 67, in *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 7. p. 270; — Thyssen *Geschiedkundige Beschouwing der ziekten in de Nederlande* (Hagae ann. 1792; — Dordraci ann. 1798; — Groningae ann. 1805). *Amsterd.* 1824.

3) *Ueber die Entzündung und organische Verletzung des Magens*, ex James Annesley *researches into the causes, nature and treatment of the more prevalent diseases of India, and of warm climates generally. Vol.* 1. *Lond.* 1828. p. 249. in *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 35. 551.

4) Broussais l. c. p. 95.

5) Fr. Hoffmanni diss. cit. p. 251. 6) §. XC. No. 2.

7) Autenrieth *Physiol.* §. 1061.

8) Infra (cap. XXIV. §. XCVIII) historiam tradam ulceris ventriculi a me anno 1798 in nosocomio Vindobonensi observati, quod ex inflammatione ventriculi herniosi ortum duxit.

9) Cap. XVIII. 10) Cap. XIV. §. XLVI. No. 2.

11) Eller de cognoscendis et curandis morbis. p. 249.

12) *Sections-Bericht eines Bürgers in Bauzen, der ex inflammatione ventriculi, so er sich partim injuria aeris, partim ingurgitatione vini domestici crudi et austeri zugezogen. Samml. d. med. Soc. in Budiss.* p. 26.

crapula [13]); a ferculis rancidis [14]), vel fervidis [15]); a potu gelido [16]) et glacie [17]) inprimis corpore aestuante ingestis [18]); a vermibus [19]), a bile [20]), ab

13) „*Die häufigsten Ursachen der Gastritis in heissen Climaten sind vernachlässigte oder unpassende Behandlung der Unverdaulichkeit, der Genuss hitziger und reizender Nahrungsmittel, geistiger und berauschender Getränke, und bei den Seeleuten der Genuss gesalzener Nahrungsmittel, verbunden mit dem Missbrauch der geistigen Getränke*“ (Annesley l. c. p. 573).

14) *Beobachtung einer durch verdorbenes Gänseschmalz entstandenen Vergiftung. Von Dr.* Siedler in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk.* 1827. *Octob.* p. 66.

15) „Sic ephebo nobili Radstadiensi accidit. Ad mensam principis, pira saccharo edulcorata fervidissima adportans, solusque per vestibulum transiens, illorum unum ori commisit, quo temporis puncto praefectus aulae supervenit. Nolens tunc cibum ore rejicere eum potius deglutiit, et mox mortuus concidit. Secto cadavere ventriculi interna superficies inflammata et vesicâ notata, reperta est“ (Ex schedis paternis).

16) Blasius observat. anatom. p. 424; — Fr. Hoffmann diss. cit. p. 249; — Fischer *Krankheiten des Magens.* p. 209.

17) Eller l. c. p. 250 (Fructus horaei crusta glaciali artificiali obducti). — „Similem casum hîc Ticini habui anno 1789 in juvene marchione Cusani, qui cum fervidissima aestate, calefacto corpore, glaciem conditam copiose ingessisset, in fortissimam ventriculi intestinorumque inflammationem incidit, ac sub terribili symptomatum apparatu, per venaesectiones et balnea restitutus fuit“ (Ex schedis paternis).

18) „*Das Trinken kalter Getränke, wenn der Körper erhitzt ist, ist eine sehr häufige Ursache (der Gastritis) bei Soldaten, besonders in Indien, wenn sie auf der Wache* oder

ab ira [21]) aliisque animi pathematibus [22]); a contagiis pestis [23]), variolarum [24]), morbillorum [25]), typhi [26]); ab ulceribus exsiccatis [27]), a diarrhoea suppressa [28]), a podagra retropulsa [29]); quarum noxarum vim antecellunt vulnera [30]), contusiones [31])

auf dem Marsche sind" (ANNESLEY l. c.). Legi meretur et HASSENMÜLLER *über die Entzündung des Magens und der Gedärme*; in *Russische Samml. für Naturw. und Heilk. B.* 1. *Heft* 2. p. 214.

19) HERCUL. SAXONIA part. II. cap. VII. Praelect. pract.; — MORGAGNI op. o. epist. XLIII.

20) RIOLANUS enchirid. lib. I. cap. 23; — PLATERUS lib. III. Prax. p. 436; — BORRICHIUS in Act. med. Hafniens. Vol. IV. obs. 36. p. 115; — FR. HOFFMANNUS diss. cit. p. 248.

21) HILDANUS cent. VI. obs. 34; — FR. HOFFMANNUS diss. cit.; — BANG in Actis R. soc. med. Hafn. Vol. II. p. 227.

22) BLEULAND *anat. med. Schrift. über einige Krankheiten der Verdauungswege.* p. 110.

23) HELMONTIUS tumulus pestis. p. 232 („Pestis plerumque in stomacho incipit"); — FR. HOFFMANN diss. cit. p. 238.

24) RIVERIUS observat. cent. II. No. 83.

25) „Ventriculi inflammatio comitari etiam quandoque solet eos, qui *variolis* et *morbillis* decumbunt" (FR. HOFFMANN diss. cit. p. 241). — „Quandoque et *variolas* pessimas et *morbillos*, sed hoc rarius, talia symptomata comitantur, quae metum faciunt ventriculi inflammationis" (SWIETEN l. c. §. 95).

26) STOLL rat. med. T. II. p. 199.

27) ZACUTUS LUSITANUS prax. admirabil. lib. II. obs. 68.

28) VOGEL's *med. Biblioth. B.* 5. p. 42.

29) FR. HOFFMANN diss. cit. p. 239.

30) SCHENK obs. med. lib. III. obs. 3; — ETTMÜLLER T. II. Pars. II. obs. 253; — BONET sepulchr. lib. V. sect. III. §. 4; — LOUBETIUS *traité des plaies d'armes à feu* 1753; —

nes[31]) epigastrii, fractura cartilaginis xiphoideae; corpora acuta, aut acicula[32]), deglutita; venena[33]), maxime arsenicum[34]), mercurius sublima-

Dürr de ventriculi vulnere egregie sanato. Lips. 1790; — Fiegel diss. de morb. ventriculi. p. 25; — J. Lovell *American medical recorder* et Rust *Repertorium der gesammt. Heilk. B.* 21. p. 121; — Breton *Fall von geheilter Schusswunde des Magens* ex *Transact. of the medical society of Calcutta.* 1825. *Vol.* 1; — Beck *gerichtliche Untersuchung über eine durch Ueberfahren entstandene tödtliche Magenverletzung;* in Henke *Zeitschrift für die Staatsarzneyk.* 1832. *Heft* 3. *No.* 4.

31) De pugilatu apud antiquos. Vilnae 1818; — Daniel's *Samml. med. Gutacht. No.* 25.

32) Fab. Hildanus cent. I. obs. 64.

33) Lindenstolp liber de venenis. Francf. 1739; — R. Mead tractatus de venenis. Lond. 1750; — J. Cook *treatise on poisons. Lond.* 1770; — J. F. Gmelin *allgemeine Geschichte der Gifte. Leipz.* 1776 (edit. nova 1810); — J. J. Plenk toxicologia. Vindob. 1785; — *Trattato de veleni . . del Sign.* Sauvages *trad. e commentate da* Autumelli. *Napoli* 1785; — Unzer *medic. Handb. Leipz.* 1789. *B.* 2. — Er. Viborg *Forsög og erfaringer om adskillige gifters virkningen paa dyr. Kiobenh.* 1792; — G. E. Haartmann toxicologiae primae lineae. Aboae 1797; — J. Frank *Handb. der Toxicologie. Wien* 1800 (edit. altera 1803 et versiones in plurima idiomata); — V. H. L. Paldamus *Versuch einer Toxicologie. Halle* 1803; — Orfila *traité des poisons. Paris* 1813 (plures editiones et versiones in omnes fere linguas); — T. H. de Montgarny *essai de toxicologie. Paris* 1818; — *Toxicological chart. Lond.* 1820; — E. de Salle *table synoptique des poisons. Paris* 1822; — *An essay on mineral, animal and vegetable poisons. Lond.* 1824; — W. Krimer *Anleitung zu einer zweckmässigen Hülfsleistung bei Vergiftungen. Achen* 1824. — Guérin de

Mamers *nouvelle toxicologie. Paris* 1826; — K. F. H. Marx *Darstellung der Giftlehre. Goetting.* 1827; — Stuck's *toxicologische Tabellen.* 1828.

34) J. Th. Wolff symptomata et sectio. Act. acad. nat. curios. Vol. V. p. 115; — J. Fr. Henkel arsenico enecati sectio. Ibid. Vol. II. p. 361; — M. Hoffmann de vetula ex assumpto arsenico mortua. Ephem. acad. nat. curios. cent. IX. X. p. 461; — Th. Ogle *the case of a young woman. Transactions of the soc. of med. and chirurg. knowledge. Vol.* 2. p. 63; — *Beitrag zur Geschichte des Arseniks und seiner Wirkungen;* in Metzger's *Material. für die Staatsarzneyk. und Jurisprud.* 2. *St. Königsb.* 1797; — *Obductions-Attest über eine mit Arsenik geschehene Vergiftung.* ibid. 1. *St.* p. 130; — *Obduction einer Person welche sich selbst mit Arsenik vergiftet hatte,* in Pyl's *Aufs. und Beobacht. Erste Samml.* p. 53; — et similia ibid. *Dritte Samml.* p. 761; — *Fünfte Samml.* p. 105, — *Sechste Samml.* p. 96; — Nitsen *merkwürdige Geschichte einer Arsenikvergiftung;* in Pfaff *und* Scheel *nordisch. Archiv. B.* 1. *St.* 2; — W. Remer *merkwürdige Geschichte einer wahrscheinlichen Arsenikvergiftung,* in Loder's *Journ. f. die chir. Geburtsh. und gericht. Arzneyk. B.* 4. *St.* 4. p. 647; — Tonnelier in *Journ. de méd. continué. T.* 4. p. 15; — Maleville *observation sur un empoisonnement causé par l'arsenic,* in Capelle *Journ. de la soc. de santé et d'hist. natur. de Bordeaux. T.* 3. p. 122; — Jallon *observation d'un empoisonnement par l'oxide d'arsenic blanc,* in *Annuaire de la soc. de médec. du département de l'Eure. a.* 1810. p. 349; — J. H. F. Autenrieth resp. Hardegg diss. sist. obs. quasdam de vario arsenici in animalia effectu. Tubing. 1817; — Alex. Monro *d. J. Abhandl. von den Wirkungen des Arseniks u. s. w.* ex *Morbid anatom. of the human. Gullet etc.* in *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 25. *St.* 2. p. 214; — L. Fr. Schaffner *Vers. einer diagnostischen und therap. Darstellung der Arsenikvergiftungen. Berlin* 1817; — *Medic.-chemisch. Untersuch.*

limatus corrosivus [35]), antimonium [36]), zincum [37]), cu-

einer an dreyen Personen verübten Arsenik-Vergiftung von G. Sartorius *und* J. Monheim. *Cöln und Aachen* 1826; — G. F. Most *Arsenik-Vergiftung beobachtet bei neun Personen*; in *Beyträge mecklenburgischer Aerzte zur Medic. und Chirurgie. Rostok. B.* 2. *Heft* 1. 1831. *No.* 5; — Inter tria quae mihi obvenerunt, gastritidis ex assumpto arsenico exempla, illud diei 10. Junii anni 1810 praecipue lacrymor, puellae scilicet Vilnensis, dotibus animi haud vulgaribus praeditae. Haec, prius formosissima, serius variolarum culpâ defoedata, videns sororem propriam natu minorem matrimonium prae se inivisse, tanto inde moerore adfecta est, ut drachmam circiter arsenici albi devoraverit. Mox in diros ventriculi dolores, saevos ejulatus extorquentes, subsequente vomitu, incidit. Advocatus a fratre aegrotae, juvene phlegmatico, qui mihi nihil aliud retulit, nisi quod soror aegrotare incoeperit, eo minus ad eam visitandam festinavi, quum modo conventui facultatis medicae intervenire debuerim, et aegra extra urbem (loco Wieska kawa) habitaret. Elapso duarum horarum curriculo tandem adveniens, animo horrui, aegram gravissima gastritide detentam inveniendo, cujus morbi caussa me severe inquirentem haud diu latuit. Miserae confessio eo terribilior erat, quum simul peccati commissi poeniteret, manibusque junctis auxilium imploraret. Irrita omni ope mane diei 13. Junii obiit!

35) Feldmann in Epistolis ad Hallerum scriptis. Vol. II; — Marc *consultation médico-légale sur une accusation d'empoisonnement par le sublimé corrosif etc. Paris* 1811; — L. Augustin *neue Beobacht. über die aus dem Leichenbefund zu entnehmenden Kennzeichen der Sublimat-etc.-Vergiftung. In dessen Repertorium für die öffentliche und gerichtl. Arzneyw. St.* 2; — Robertson in *Edinburgh medic. and chirurg. Journ. Vol.* 8. *No.* 30.

36) Observarunt gastritides a vitro antimonii. — Fr. Hoff-

cuprum [38]), plumbum [39]), acidum sulphuricum [40]), nitri-

MANN (diss. cit.); a croco metallorum. — BLASIUS (l. c.); a tartaro emetico. — DESESSARTZ in *Recueil périodique*. v. HUFELAND's *neueste Annalen der franz. Heilk. B.* 3. p. 347. — Cfr. BONET sepulchr. et lib. III. serm. VII. obs. 12; — MAGENDIE *in der Uebersetz. der Arbeit. der physikal. Klasse des k. franz. Institut. der Wissensch. im Jahr* 1814, *im Auszug in* KOPP's *Jahrb. der Staats-Arzneyk.* 8. *Jahrg.* p. 378; et *Bulletin des scienc. médicales. Mai* 1829. *p.* 243.

37) A drachmis duabus oxydi zinci loco magnesiae sumptis gastritis describitur in *Heidelberg. klin. Annalen. B.* 5. *Heft* 3. p. 348: — alterius ex acetate zinci ortae mentio fit a FISCHERO (l. c. p. 222).

38) J. VARI *della venefica indole del rame. Ferrara* 1753; — G. FR. TESTA *riflessioni sopra la dissertazione della venefica indole del rame. Ferrara* 1753; — W. FALCONER *observations and experiments on the poison of copper. Lond.* 1774; — W. BLIZARD *experiments and observations on the danger of copper and bellmetal in pharmaceutical and chemical preparations. Lond.* 1786; — G. R. DROUARD *expériences et observations sur l'empoisonnement par l'oxyde de cuivre etc. Paris* 1802; — J. H. G. SCHLEGEL *Gutachten über eine tödtliche Vergiftung durch höchst wahrscheinlich mit Grünspan verunreinigt gewes. Zwetschenmuss.* In ipsius *Material. für die Staats-Arzneyw. und pr. Heilk.* 8*te Samml.* et *B.* 1. *No.* 6; — *Gli avvelenamenti di Sedegliano* in MARCOLINI *mem. medico-pratiche. Milano* 1829. — BOUTIGNY *sur la présence du cuivre dans le blé*, in *Journ. de chimie, méd. etc. Avril* 1833.

39) Gastritis a plumbo, saltem fuso memoratur a SPRY in *Philosoph. transact. Vol.* 49. *P.* 2. p. 477.

40) HAUTESIERK *recueil d'observations de médec.*; — CONSBRUCH *Geschichte einer Vergiftung durch Vitriolöhl nebst der Leichenöffnung* in HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk. B.* 7. *St.* 2. p. 18; — *Eine Vergiftung von concentrirter*

itricum[41]), oxalycum[42]) etc.[43]); lixivium alcali-

Schwefelsäure u. s. w. in *Nation.-Zeit. der Teutschen v. J.* 1804. *St.* 18. p. 386; — NACQUART *traité sur la nouvelle physiologie du cerveau. Paris* 1802. *chap.* 8 (Effectus acidi sulphurici in cerebrum); — *Obductions-Protocoll ... über einen Fall von Vergiftung durch Vitriolöhl*; in AUGUSTIN's *Repertorium* cit. *St.* 2; — BATEMAN in *London med. surg. and pharmac. repository.* 1814. *May.* — *Vergiftung durch concentrirte Schwefelsäure*; in RUST *Magaz. für die gesammte Heilk. B.* 23. *Heft* 1. p. 157; — *Bulletin des sciences médicales* 1826. *Juin.* p. 200; — C. M. LUNDING *von den Folgen des in grosser Menge verschluckten Vitriolöhls und Scheidewassers etc.* Acta nova R. soc. med. Havniensis. Vol. II.

41) CHANTONVELLE *réflexions sur l'action comparative des acides nitrique et sulphurique concentrés pris à l'intérieur* etc. in *Journ. génér. de méd. T.* 66. *No.* 268. p. 346; — SCHEEL in PFAFF *neuem nordischen Archiv für Naturk. u. Arzneyw. B.* 1, p. 297; — A. E. TARTRA *traité de l'empoisonnement par l'acide nitrique. à Paris* 1802; — GERSON *Magaz. der ausl. Liter. der gesammt. Heilk. B.* 10. p. 25. Cfr. cap. VI. §. XVIII.

42) *A case of sudden death occasioned by oxalic acid*; *by* JOHN MOLLAN in *Dublin hospital reports. Vol.* 2. 1818; — *Ueber Vergiftung mit Kleesäure von* R. CHRISTISON *und* COINDET, in HORN's *Archiv f. med. Erfahr.* 1823. *Jul. Aug.* ex *Edineurgh medic. and surgic. Journ.* 1823. *April*; — A. S. THOMSON in BURROW's *London medical repository. Vol.* 3. *May*; — C. SHILLITO ibid. *Vol.* 4. *No.* 24; — SCOTT in *Edinb. med. and surgic. Journ.* 1825. *July. No.* 84; — GERSON op. c. *B.* p. 492. — Die 6ta Augusti 1828 Novocomii ad itineratorem Hybernum Domn. *Taafe*, virum 23 annorum, vocatus sum, qui horrenda gastritide obiit. Nulla caussa detegi potuerat, praeter quam quod pulverem acidi oxalyci pauca aqua solutum per se sum-

calinum [44]), subcarbonas potassae [45]), ammonia [46]), hepar sulphuris [47]), nitrum [48]), acria purgantia [49]), narcotica [50]), insecta [51]), conchae [52]), aliave animalia [53]) et phosphorus [54]).

§. XCII.

serit, quem una cum pulvere supercarbonatis potassae, cum multa aqua sumere debuisset.

43) Veneficia ex *acidis* orta inveniuntur apud Tulpium obs. med. lib. III. cap. 23. p. 254; — Forestum opp. omnia lib. XV. obs. 30. p. 168; — Bald. Ronsei opusc. med. p. 35; — Bembi hist. venet. lib. I; — J. Schenkium obs. med. lib. VII. obs. 215—217; — Petr. Borelli observ. med. physic. cent. IV. obs. 28; — item in Ephem. acad. nat. curios. dec. II. ann. 2. obs. 54. dec. III. ann. 7 et 8. obs. 177.

44) Bleuland l. c. p. 122.

45) *Geschichte zweier durch* sal tartari *entstandenen Vergiftungen, nebst Leichenöffn.* ex Burrow's *Lond. med. repository* 1817, in Gerson op. c. *B.* 1. *St.* 3. p. 67; — *Fälle von Vergiftung durch kohlensaures Kali von* A. Dewar ex *Edinburgh med. and surgic. Journ. Octob.* 1828. in Horn's *Archiv f. med. Erfahr.* 1828. p. 1092.

46) Martinet *sur les proprietés de l'alcali fluor.* — Cfr. Schlegel op. c. 2*te Samml.*

47) *Empoissonnement par le sulfure de potasse et de soude;* in Bulletin *des scienc. méd.* 1825. *Août* p. 363.

48) La Flitze in *Gazette salutaire de* Boillon 1787. et *Journ. de méd. T.* 71; — Souville ibid. *T.* 73; — Villa in *Giornale fisico medico.* 1793; — J. Batter in *Edinburgh medic. and surgic. Journ.* 1818. *No.* 53; — Geisler in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk.* 1823. *July.*

49) Ex elaterio, helleborique extracto nec non ex trochiscis alhandal et gummi gutta (Fr. Hoffmann diss. cit.), ex jalappa (Wepfer l. c. p. 224), ex pharmaco Leroyi (quotidiana experientia). Cfr. Bang Act. R. s. med. Havniens. Vol. I. p. 110.

§. XCII.

Diagnosis.

1. Sub imperio tot caussarum, quarum plurimae, Frequentia.

50) Opium (Feldmann l. c. — Lassus in *Mém. de l'instit. national. T.* 2); radix hyoscyami nigri (Blom in *Actis Suecic.* 1774); cicuta aquatica (Wepfer l. c.); baccae taxus baccatae (Plenk l. c. p. 107); semen sabadillae, colchicum antumnale, aeranthe crocata (van der Eem et van Leewen in *Abhandlungen der Gesellchaft* servandis civibus *B.* 10); fungi varii (P. I. Vol. 1. sect. II. cap. IV. §. XXI. 3).

51) Cantharides (Tralles de usu vesicantium — van der Eem et van Leeven l. c.); meloe majalis (*Götting. gelehrte Anzeigen* 1778); culex lanio (*Neue nordische Beyträge. B.* 2. p. 349) aliaque (Monti dictat. med. p. 24, Vogel diss. de coli vulnere genuino non lethali in Sandifort thes. dissert. T. II).

52) Murex brandanis et arca Noae (Delle Chiaje *memoria sulla storia e notomia degli animali senza vertebre del regno di Napoli. Vol.* 3. 1825. *Mitgetheilt und mit Bemerkungen über giftige Thiere, die bei der Staatsarzneyk. in Betracht. kommen, begleitet von* R. Wagner in Henke's *Zeitschrift für Staatsarzneyw.* 12. *Jahrg.* 1832. *Heft* 1. *No.* 2).

53) P. I. Vol. I. sect. II. cap. IV. §. XXI. 5. 6. 7. 8. 9.

54) Lobstein *recherches et observations sur le phosphor. Strasb.* 1815; — Flachsland *Geschicht. einer Vergiftung durch Phosphor;* in *Annalen f. die gesammte Heilk. unter der Redact. der Mitglieder der gr. Herzogl. Badisch. Sanitäts-Commission. Karlsruhe* 1824. *Heft* 2; — Worbe *mémoire sur l'empoisonnement par le phosphor;* in *Mém. de la soc. médic. d'émulation de Paris* 1826. *T.* 19 et *Journ. complément. du dict. des scienc. médic.* 1826. *Avril* p. 174; — Dieffenbach de Brienne in *Bulletin des scienc. médical.* 1829. *Avril.* p. 157.

mae, ut vasa culinaria [1]), panis [2]), sal commune [3]), cofea [4]), cupediae [5]) etc., clam insidias struunt; mirum non est, gastritidem, universe sumtam [6]), *frequentem* sistere morbum; minus tamen quam ii putant [7]), qui, principum medicorum monita [8]) sper-

1) Cfr. cap. XIV. §. XLVIII. 1. — Schneider *das Zinn und Bley medicinisch-polizeylich betrachtet*, in Henke *Zeitschr. für die Staatsarzneyk. B.* 16. *No.* 14. p. 311.

2) Chevalier in *Journ. de chimie médicale. Mars* 1829; — *Bulletin des scienc. médic. Mai* 1829. p. 301; — *de l'emploi du deuto-sulfate de cuivre dans la panification. Revue médic.* 1830.

3) Wurzer *über die Anwesenheit des Quecksilbers im Kochsalz* (*Schriften der Gesellschaft zur Beförderung der Naturwissenschaft in Marburg. B.* 1. 1823); — *Saggio sulla falsificazione che si fanno subire al sal marino prima di tradurlo in commercio, dai Sigri.* Chevalier *e* Henry. Vide Omodei *annali universali di medicina. Vol.* 59. 1831. p. 475. et *Revue médicale. Novembr.* 1832.

4) Ejus fabae *cobalto* mixtae (*Oesterreich. Beobachter* 1814. *No.* 341).

5) Sic dicti *bonbons* saepe colorem flavum a chromate plumbi, illum viridem ab arseniate cupri repetere ex *Bulletin des sciences médicales. Mai.* 1829. p. 317. elucet.

6) Frequentiam gastritidis ob id negare, quod ipsa raro ut morbus primarius acutus omnibus numeris absolutus apparet; idem foret ac frequentiam ophthalmiarum in dubium vocare, quoniam phlegmone oculi vulgatum non sistit morbum.

7) Broussais et asseclae.

8) Morgagni op. c. epist. LIX. art. 20; — J. Fr. Isenflamm *praktische Anmerkungen über die Eingeweide. Erlang.* 1784. p. 140; — Cullen l. c.; — J. Yelloly *observations on the vascular appearance in the human sto-*

spernentes, mox inflammationem ventriculi proclamant, ubi ejus vasa sanguifera plus solito turgent indeque necessario rubor sequitur, ut in cadaveribus laqueo suspensorum, submersorum, fulmine tactorum, contingit.

2. Altera vero ex parte scias, ventriculum post mortem phlogosi legitima correptum apparuisse, ubi vigente morbo certiora illius visceris inflammationis signa defuerant [9]). *Gastritis* ejusmodi *occulta* fallere vix poterit edoctos, inflammationem ventriculi sine febre, et sine vomitu obvenire posse *). Praesto autem sunt aliae errandi occasiones [10]). Gastritis occulta.

3. Sic

mach which is frequently mistaken for inflammation of that organ. Lond. 1813; — Kopp *Jahrbücher der Staatsarzneyk.* 1815. p. 174; — Mertzdorf in Horn's *Archiv für med. Erfahrung* 1823. p. 285. 297; — Spitta *die Leichenöffnungen in Bezug auf Pathologie und Diagnostik. Stendal* 1826. p. 280—313.

9) Observavit Haenius (rat. med. P. IX. c. II. §. 6) in aegro absentiam nauseae et vomitus, quid quod ciborum desiderium adesset; ubi tamen vera inflammatio ventriculi in secto cadavere prodibat. In alio cadavere ventriculus inflammatus erat, quin vel febris, vel dolores, vel alterius functionis laesio praegressa fuerit (P. VI. c. VI). Gastritidem absque vomitu describit Haller (opusc. patholog. observ. XIV. hist. 3). Sine symptomatibus consuetis praegressis, ventriculum cum intestinis inflammatum conspexit Stoll (ratio medend. T. III. p. 383).

*) Vide: No. 11. de gastritide chronica.

10) Pohl (l. c. p. 12) hoc argumentum pulchre dilucidavit. Ita quoque Renauldin *mémoire sur le diagnostic de quelques maladies, qui, ayant leur siège dans quelques viscè-*

Febr. bilios. pro gastrit. habita.

3. Sic nos ipsi[11]), morbum acutum cum febre, cruciatu epigastrii et vomitu, inprimis post ingesta, etsi blanda, pro gastritide declaravimus, ac ope venaesectionum, hirudinum et pharmacis mucilaginosis pertractavimus, ubi dein barbitonsor, clam advocatus, exhibito audacter emetico rejectaque inde multa bile, aegrum (potius *febre biliosa* adfectum) non sine nostra sociorumque medicorum erubescentia, extemplo sanitati restituit. Attamen augmentum doloris epigastrii post ingesta, pro certissimo inflammationis in ipso ventriculo haerentis indicio habetur[12]).

Infl. musc. abdom. a gastr. distinctio.

4. Sic tyronum nostrorum quis, cum observaret aegrum febre et dolore epigastrii adeo saeviente detentum, ut vel minimum attactum illa regio respueret (quod securissimum inflammati ventriculi indicium dicitur[13])) gastritidem proclamavit[14]); ubi, quum erectio trunci impedita fuerit, et vomitus desideraretur, potius *inflammatio-*

res de l'abdomen, et offrant entre elles plusieurs points de similitude, peuvent être confondues les unes avec les autres (*Bulletin de la facult. de médec. et de la sociét. de Paris. Ann. VII. a.* 1811. p. 126).

11) Vilnae a. 1808. in juvene conspicuo ex Rossia alba proficiscente.

12) „Si enim in vicinis ventriculo partibus inflammatio haeserit, illa irritatur quidem a ventriculo distento, sed non illico sentitur doloris exacerbatio, si parum in ventriculum ingeratur.“ SWIETEN l. c. §. 951.

13) HORN's *Archiv. B.* 8. *St.* 3.

14) In nosocomi Vindobonensi aestate ann. 1802.

tionem partis superioris musculorum rectorum abdominis [15]), proclamare debuisset.

5. Sic in aegra quadam [16]), methodo antiphlogistica a febre, dolore epigastrii, vomitu et singultu, liberata, dubii haesimus, utrum *gastritis* aut *diaphragmitis* [17]), aut istorum morborum connubium, coram habuissemus. Gastr. cum diaphrag. confusa.

6. *Jungitur* enim haud infrequenter *gastritis aliis morbis*, febribus videlicet, nisi intermittentibus [18]), certe continuis biliosis verminosis, et exanthematicis [19]), vitiis cordis [20]), hepatis [21]), in- Connub. cum aliis morbis.

15) Edit. secund. P. I. Vol. III. sect. II. cap. XXX. §. XC. No. 6.

16) Vilnae ann. 1806. 17) P. II. Vol. II. sect. II. cap. II.

18) Cap. XXI. §. LXXX. 7; — Hufeland's *Journ. der pr. Heilk.* 1833. *März.* p. 97.

19) „Morbus (gastritis) maxime socius est pesti, variolis, petechialibus febribus, podagrae retropulsae, febribus ardentibus et inflammationi" (Fr. Hoffmann diss. cit.). Addere potuisset: et aphthis (Billard op. c.). Jam Bonetus (in sepulchreto) dixerat: „anatome eorum qui febre maligna extincti sunt, docet, ventriculum cum intestinis inflammari, unde ingens illa sitis, faucium ardor etc." Legi de hoc argumento merentur: G. F. Pommer *Beyträge zur näheren Kenntniss des sporadischen Typhus durch Leichenöffnungen. Tübing.* 1821; — G. R. Wendt *die alte Lehre von den verborgenen Entzündungen durch neue Beobachtungen bestättiget. Breslau* 1824. p. 11.

20) Armstrong op. c.; — Souchotte *affection organique du coeur, accompagnée . . . d'inflammation de la membrane muqueuse de l'estomac* (*Annales de la soc. de méd. de Monpellier. T.* 20. p. 243); — Raikem *observation sur une cardite aigüe, compliquée d'inflammation d'une partie du*

intestinorum [22]), renum [23]), a quibus morbis, praecipue a hepatitide [24]) et cardialgia [25]), aeque ac ab inflammationibus peritonaei, lienis, pancreatis, omenti et a cholera [26]), quomodo gastritis distinguenda sit, debitis locis docebitur.

G. ab ingestis. 7. Quoties gastritis ut morbus primarius et acutus adparet valeat, ante omnia indagatio *rerum* nocivarum forte *ingestarum* ventriculique cavum modo sive chemico, sive mechanico, sive mixto lacessentium. Itaque materiae vomitu rejectae scrupulose examinandae. Quo in examine praesertim *venenorum* ratio habenda est. Patet inde *toxicologiae* [27]) et *chemiae forensis* [28]) in doctrina gastri-

poumon gauche et de la membrane muqueuse de l'estomac (Bulletin de l'école et de la soc. de méd. de Paris. ann. V. a. 1809. p. 140).

21) Annesley l. c. p. 598. 605; — Kretschmar diss. cit.

22) Gastro-enteritis. 23) Sibergundi diss. cit.

24) „Inflammationi ventriculi adfinis est inflammatio hepatis, quae vel summum jecoris lobum, quo ventriculus obtegitur, vel incumbentem illi abdominis regionem occupat. Tumor enim prominens et circumscriptus cum dolore in ventriculo sito inest, et febri, et aliorum malorum plurima, ut proinde vel experientissimos medicos saepe fallat. Distinguitur autem sola symptomatum vehementia et pernicie, quandoquidem in ventriculo omnium saevissimae inflammationes incidunt" (Fernelius opp. lib. VI. c. II).

25) No. 10. 26) Annesley l. c. p. 579.

27) Hac de caussa jam in §. praecedenti potiora opera toxicologica adduxi.

28) Maximi hic facio, W. H. G. Remeri *Lehrbuch der polizeilich-gerichtlichen Chemie. Helmst.* 1827; — Fr. Stromeyer *Uebersicht über die wichtigsten Erfahrungen im*

gastritidis momentum, idque praesertim respectu *arsenici*[29]), *mercurii sublimati corrosivi*[30]), *cupri*[31]),

et

Felde der Toxicologie besonders der chemisch-gerichtlichen Untersuchungen. Hanov. 1827; — ORFILA *e* LESUEUR *ricerche medico-legali che vagliano a determinare anche lunga pezza dopo morte se avevavi avvelenamento e a far conoscere la natura del veleno,* — ex *Archives générales de médecine. Mai* 1828 in OMODEI *annali universali di medicina. Novemb.* 1828. p. 479; — *et* ORFILA in *Journ. de chimie médicale, de pharm. et toxicol. Mai* 1832. — CHEVALLIER ibid. *Juillet* 1833.

29) MEIBOMII de arsenico diss. Helmst. 1729; — T. BERGMANN *Abhandl. vom Arsenik. Uebers. von* F. A. VON WASSERBERG. *Wien* 1783; — *Ueber die Arsenikvergiftung, ihre Hülfe und gerichtliche Ausmittelung, von* S. HAHNEMANN *Leipz.* 1786; — ELIAS diss. sist. experimenta super arsenico. Marb. 1793; — *Untersuchungen eines verdächtigen Pulvers, von* OPITZ in PYL's *neuem Magaz. für die gerichtliche Arzneyk. B.* 1. *St.* 1. p. 157; — PLATNER quaestiones med. for. XXIII. de veneficio inprimis per arsenicum paradoxa quaedam. Lips. 1804; — C. P. THUNBERG resp. L. F. GRAVANDER de veneficiis per arsenicum. diss. Upsal 1804; — SEILER de veneficio per arsenicum. Progr. Lips. 1807; — KIELMEYER resp. G. F. IAEGER de effectibus arsenici in varios organismos, nec non de indiciis quibusdam veneficii ab arsenico illati. Tubing. 1808; — FISCHER de modis arsenici detegendi. diss. Vratislav. 1812. Cfr. SCHWEIGER's *neues Journ. für Chemie und Physik, B.* 6. p. 60; — *Vergiftung eines Brunnens mit Arsenik zu Elvington*; in YORK *engl. Miscell. B.* 8. *St.* 3. p. 165; — AUGUSTIN *neue Entdeckungen, betreffend die Kennzeichen der Arsenikvergiftung*; in ejus *Repertorium der öffentl. und gerichtlich. Arzneywiss. St.* 1; — BORGES *über gerichtl. Untersuch. einer Arsenikvergift.* ibid.; — WENDLAND *von dem Werthe der chemischen Kennzeichen der Arsenikvergiftung*; ibid.

ibid. *B.* 2. *St.* 1. p. 53; — V. Rose *über das zweckmässigste Verfahren, um bei Vergiftungen mit Arsenik letztern aufzufinden und darzustellen*, in A. Fr. Gehlen's *Journ. für Chemie und Physik. B.* 2. *St.* 4. p. 665; — *chemische Untersuchungen einer Arsenikvergiftung*; in J. B. Trommsdorff's *Journ. der Pharmacie. B.* 20. *St.* 1; — Pfaff *über Arsenikvergift. besonders in Hinsicht der chem. Ausmittlung ders.*, in ejus *nord. Archiv für Naturk. u. Arzneyw. B.* 1. p. 44. 291; — C. L. Gaertner *Beytr. zur Entdeck. des Arseniks*, in Kopp's *Jahrb. der Staatsarzneyk. Jahrg.* 6. . 202; — Roget *a case of recovery from the effects of arsenic, with remarks on a new mode of detecting the presence of this metal*; in *Medico-chirurg. transact. publ. by the med. and chir. society of Lond. Vol* 2. p. 137; — Al. Marcet *some remarks on the use of nitrate of silver, for the detection of minute portions of arsenic.* Ibid. *Vol.* 3. p. 342; — *über die Brauchbarkeit des salpetersauren Silbers zur Entdeckung des Arseniks bey Vergiftungen. Von* Roloff; in Bucholz *Taschenb. für Scheidekünstler.* 36. *Jahrg.* p. 107; — Schrader *Bemerk. über die chem. Ausmittl. des Arseniks bei Vergiftung*; in *Berlinischen Jahrb. f. d. Pharmac.* 16. *Jahrg.* 1815. p. 148; — Vest *über die Beweise der Gegenwart des Arseniks bey Verdacht einer solchen Vergiftung. Intell. Bl. zur wiener allg. Lit. Zeitung* 1816. *No.* 16. p. 121; — Schallgruber ibid. *No.* 36. p. 285; — *Ueber die Arsenikprobe des Dr.* Vest; in *Med. Jahrb. des k. k. österr. Staates. B.* 4. *St.* 4; — Lunding de exploratione chemica veneficii per arsenic. facti. diss. Havn. 1817; — *on detection of minute quantities of arsenic in mixed fluids (By gaz hydrogene-sulphurated). By* R. Christison in *Edinb. med. Journ. July* 1824. p. 60; — Orfila in *Journ. de chimie médic. Janv.* 1830; — Most in *Beyträge mecklenburg. Aerzte zur Med. und Chirurg. B.* 2. *Heft* 1. *Rostok* 1831; — Heyfelder *die Arsenikvergiftung von dem arzneygerichtl. Standpunkte betrachtet*, in Hecker's *lit. Annal. der gesammt. Heilk.* 1831. *Decemb.*

Decemb. p. 385; — GÖPPERT *einige Beyträge zur Erkenntniss der Arsenikvergiftung* in HENKE *Zeitschrift für die Staatsarzneywiss.* 1832. *Heft* 3.

30) C. M. ZELLER diss. sist. experimenta quaedam circa effectus hydrargyri in animalia viva. Tubing. 1805; versio germ. in GEHLEN's *Journ. für die Chemie, Phys. und Mineral. B.* 6. *Heft* 2. *No.* 12; — MARC *consultations medico-légales sur une accusation d'empoisonnement par le sublimé corrosif, suivies d'une notice sur les moyens de réconnaitre et de constater l'existence de ce poison. Paris* 1811; — F. L. AUGUSTIN *neue Beobachtungen über die aus dem Leichenbefunde zu entnehmenden Kennzeichen der Sublimat-, Opium- u. Schierlingsvergiftung.* In ejusdem *Repertorium* cit. *St.* 2; — ROBERTSON in *Edinburgh medic. and surgic. Journ. Vol.* 8. *No.* 30; — E. ROSTOCK *experiments to ascertain how far the presence of albumen and muriatic acid interfere with action of bichloride of mercury and protomuriat of tin upon each others* l. c. *Januar.* 1825. p. 65; — NICOLE's *Entdeckung der Sublimatvergiftung durch Galvaney.* Ex *Archives génerales de médec. Octob.* 1825; in GERSON's *Magaz.* cit. 1726. *Jan. Febr.* p. 116.

31) *Leichenöffnung einer sich mit Grünspan vergifteten jungen Frauensperson,* in PYL's *Aufsätzen und Beobacht.* 8te *Samml.* p. 85; — *Fundschein über eine durch Kupfervergiftung gestorbene Person*; in ROOSE's *Beyträge zur öffentl. und gerichtl. Arzneyk. St.* 2. p. 169. 181; — *Obductionsbericht und Gutachten, einer mit Grünspan geschehenen Vergiftung*; in FAHNER's *Beyträge zur prakt. und gerichtl. Arzneyk. B.* 1. *Stendal* 1799. p. 297; — FORMEY *medicin. Miscellen, aus* ROOSE's *Nachlasse. Frankf.* 1804. p. 143; — HÜNEFELD *Beyträge zur gerichtl. Chemie in's besondere über die chemische Ausmittlung der Kupfervergiftung,* in HORN's *Archiv f. med. Erfahr.* 1826. *July. Aug.* p. 1; — *Sulla recente scoperta del rame nelle materie organiche, considerata ne' suoi rapporti coi casi di avvelenamento, e*

di

et *acidi sulphurici*[32]). Caeterum quam arduum sit venena, non solum vegetabilia, sed etiam mineralia in materiis, aut per vomitum rejectis, aut in ventriculo post mortem repertis, rite definire, ex confessione principis chemicorum[33]) elucet. Elucebit quoque ipsam membranarum ventriculi perforationem, certum ingesti veneni non esse indicium*). Nihil ideo restat quam ad morbi repentinam originem in homine antea sano, aut simul in plurimis hominibus ejusdem familiae, praecipue post communem pastum, mox cum ardore ventriculi et vomitu, respicere.

Aliae gastritides.

8. Gastritides enim acutae quibus caussae febrium inflammatoriarum, rheumaticarum, catarrhalium, gastricarum (cum aut sine complicatione arthritica) ansam porrigunt, a symptomatibus prodromis[34]) annuntiantur. Accedunt dein signa indoli

di adulterazione dei cibi. Discorso del Sign. O'Saughnessy; in Omodei *annali universali di medicina. Vol.* 59. 1831. p. 497.

32) Christison *über Vergiftung von Schwefelsäure in Beziehung auf gerichtl. Arzneyk.* Ex *Edinburgh med. and surg. Journ.* in Froriep's *Notizen aus dem Gebiete der Natur und Heilk. B.* 30. *No.* 20. p. 313.

33) Ait Berzelius (*fünfter Jahresbericht über die Fortschritte der physischen Wissenschaften*): „*man müsse bei solchen chemischen Untersuchungen versichert seyn, keine Arsenik haltenden Reagentia anzuwenden, und dieses seye schwerer als man glaube.*"

*) Cap. XXVII. §. CX. No. 2.

34) Editionis secundae. P. I. Vol. I. sect. I. cap. II. §. XIX.

doli febris propria, hisque tantum plus minus vigentibus ventriculi passio prodire solet. Morbi origo saepe etiam intelligitur ex haemorrhagiis, inprimis haemorrhoidibus, prius habitualibus, modo suppressis; ex frigore corpori aestuanti incaute admoto; ex animi pathematibus bilis secretionem morbosam elicientibus; exque podagrae impedita evolutione aut fuga.

9. Quae symptomatibus febris inflammatoriae stipatur gastritis, *phlegmonis ventriculi suspicionem* movet. Contra ea si febris rheumatica, catarrhalis, gastrica inflammationem stomachi comitetur; si gastritis post erysipelas aliudve exanthema ad externa corporis evanescens orta sit; si oris, faucium que ardor ac phlogosis adesse observentur [35]); si aeger fuerit cachecticus; si venenosa aut suspecta materies deglutita; sique interiora urantur, exteriora autem frigeant [36]), morbi *indoles erysipelacea arguitur.*

Distinctio g. in phleg. et erysip.

10. *Conjecturare* quoque possumus *sedem peculiarem inflammationis*, videlicet in ventriculi *membrana serosa* — si dolor sit acutus in epigastrio a compressione et inspiratione auctus; in *membra-*

Sedis peculiar. gastritidis.

35) „*The affection of the stomach sometimes spreads into the oesophagus, and appears in the pharynx, as well as on the whole internal surface of the mouth*" (CULLEN l. c. §. 400).

36) „Si inflammatio est erysipelatosa, symptomata gravissima sunt, et speciatim pyrexia est lypiria, in qua interiora uruntur et exteriora rigent frigentque" (SAUVAGES l. c.).

brana ejusdem *mucosa**) — si dolor sit ardens cum desiderio potus frigidi[37]). Aliquando etiam contingit, ut dolor brachii et humeri *ejusdem lateris* obveniat, quo in ventriculo inflammatio potissimum residet[38]).

Gastritis chronica.

11. Monuimus *gastritidem chronicam* (aut saltem *conditionem inflammatoriam stomachi*) in aetiologia hypertrophiae ventriculi[39]) scenam ludere; ac latere nonnunquam sub forma bulimiae, picae, anorexiae, polydipsiae[40]), et saepius sub illa dyspepsiae, cardialgiae, vomitus et haematemesis[41]). Quaeritur modo quomodo ejusmodi gastritides chronicae cognosci possint? Respondemus, potissimum *ex aetiologia* et *ex juvantibus* et *laedentibus*. — *Ex aetiologia:* si aeger sit potui liquorum fermentatorum addictus, bene nutritus, plethoricus, haemorrhoidarius; si evacuationes habituales, praecipue catamenia et pedum sudor[42]), suppressae sint, impetigines fugatae, si regio epigastrica violentia externa mulctata[43]), sique venefi-

*) F. Lesser *die Entzündung u. Verschwärung der Schleimhaut des Darmkanals. Berlin* 1830.

37) Armstrong (l. c.) sero-gastritidem et muco-gastritidem statuendo.

38) Broussais l. c. p. 105.

39) Cap. XV. §. LI. . d.

40) Cap. XVI. §. LIV. 9. 11; — §. LV. 4; — §. LVI. 8; — cap. XVII. §. LVIII. 8.

41) Cap. XVIII. §. LV. 7. 8; — cap. XIX. §. LXX. 14. 15. 26. 27; — §. LXXII. 15; — cap. XXI. §. LXXX. 7. 8; — cap. XXII. §. LXXXVI. 8.

42) Lentin in Hufeland's *Journal*. B. 1. p. 182.

neficii suspicio vigeat; ex *juvantibus et laedentibus:* si methodus medendi, quae, ventriculum a sordibus liberando ejusque tonum restituendo, aliàs

43) Philosophiae alumnus Mantegazza Novocomensis, quum annum aetatis undecimum ageret, a sodalibus globo ex nive confecto ad epigastrium tanta cum vehementia percussus fuit, ut extemplo veluti mortuus humum conciderit. Convaluit quidem, absque artis auxilio, ast relicto dolore ad locum affectum, qui caeterum dolor nec incrementum corporis, nec evolutionem pubertatis, nec studiorum continuationem impedivit. Quum vero elapso sex annorum curriculo Mediolanum, scopo artem pictoriam addiscendi petierit, ibique quotidie per plures horas antrorsum reclinato trunco sedere, ac prandium, quod circa meridiem sumere solitus erat, ad horam sextam vespertinam procrastinare debuerit, dolor ille epigastrii conspicuum incrementum cepit. Redux post annum in patriam, pallor et macies aegri, affinibus timorem incutiebant. Cibi, ut ut tenues, intolerabiles ventriculi cruciatus provocabant. Vomebat hinc inde. Maxime vero molestabatur ab *impotentia rumorem* perferendi. Si enim quis januam vi claudebat, aut si quid ex alto humum cadebat, aeger terrefactus, lacrymabundus motibus convulsivis concutiebatur, ac se adversus rumorem ita gerebat, uti hydrophobus respectu aquae. In consilium, sex ante obitum menses, vocatus, ex saevo ventriculi dolore, ex impotentia cibos sumendi, ex vomitu mucoso hinc inde comparente, ex singultu per vices redeunte, exque tabe et febricula, ad ventriculi ulcus, gastritidis chronicae, traumaticae effectu conclusi. Necroscopia diagnosin plane confirmavit. Aderat nimirum ulcus pollicis circiter magnitudinis, ad curvaturam majorem superficiei internae ventriculi, sine notis inflammatoriis aut alterius morbi. Ulcus illud membranam mucosam et muscularem exederat, relicta serosa, tenue, diaphana, rupturae proxima.

aliàs prodesse solet, nunc noceat, sique regimen antiphlogisticum levamen afferat. — Nisi symptomata, pro indiciis latentis gastritidis chronicae jactata, videlicet ardor ventriculi post cibos assumtos, aphthae oris, lingua rubra et siccitas faucium, una cum dictis circumstantiis obveniant, illis parum fidendum. Quemadmodum enim lucis intolerantia non semper ex ophthalmitide, sed saepe ex morboso nervorum oculi sensu prodit; ita alimentorum intolerantia non semper ex gastritide, sed saepe ex morboso nervorum ventriculi sensu. Oris aphthas centies in hypochondriacis, ad scorbutum proclivibus, sine omni indicio inflammatorio circa ventriculum observavimus. Lingua, potius cordis, quam stomachi sistit speculum[44]). Faucium status non plus illo ani, ventriculi conditionem designat. — Ex monomania gastritidem chronicam ubique proclamandi[45]), duplex oppositumque nascitur malum; ab una nempe parte, quod latente, e. c. simplici dumtaxat cardialgia, gravior quàm adest aegroto obtruditur morbus, isque immerito consternatur; et ab altera parte, quod praesente e. c. ventriculi carcinomate, levior quam viget admittitur aegritudo[46]), ideoque prognosis ignominiosa evadit. — Ga-

44) Propter structuram muscularem ambobus istis visceribus communem.

45) Legatur de hoc argumento Harless *specielle Nosologie. Erste Hälfte. Koblenz* 1824. p. 578.

46) Hujus erroris particeps factus est Kruckenberg in *Jahrbücher der ambulatorischen Klinik zu Halle. B.* 2.

— Gastritis, quae plurimis morbis chronicis ventriculi supervenit, ideoque *accessoria* dicenda est, probe a *gastritide chronica primaria* distingui debet, etsi etiam haec, aliarum inflammationum lentarum instar [47]), non solum in *exulcerationes* transire, sed eas jam *comites* agnoscere soleat. Exulcerationes hujuscemodi (modo parvae, circumscriptae, modo latae cum marginibus callosis), distingui debent, tam ab *ulcere simplici ex abscessu* [48]), quam ab *ulceribus carcinomaticis* [49]). Indolem illae habent illi gastritidis chronicae concordem, *catarrhalem* [50]) scilicet, *herpeticam* [51]), *varicosam* [52]), *scrophulosam* [53]), vix *syphiliticam* [54]). Nisi mature evanescant, tabe, haematemesi et perforatione ventriculi terminantur.

§. XCIII.
Prognosis.

1. Ventriculi permagna sensibilitas, illiusque cum reliquo corpore arctissimus nexus, omnem gastritidem, propter facilem systematis nervorum tumultum, periculosam reddunt [1]). Unde mali prae- Periculum.

47) e. c. oculi, teste ophthalmitide scrophulosa, cui mox phlyctaenae superveniunt, quae disruptae in ulcuscula transeunt.

48) Cap. XXIV. 49) Cap. XXVI.

50) Schneider de catarrhis. p. 439.

51) Panarolus apud Lieutaud hist. anat. med. lib. I. obs 82. p. 33.

52) Andral l. c. p. 414. 53) Casus supra allatus.

54) De ulceribus syphiliticis intestinorum proprias habeo observationes, de illis ventriculi nec alienas inveni.

praesertim ominis sunt stupor, coma, subsultus tendinum, tremores, animi deliquia et convulsiones. Periculi autem major minorve gradus a variis rerum positionibus pendet, ex pathologia vulnerum potissimum eruendis.

Vulnera ventriculi.

2. *Vulnera ventriculi* (semper periculosa [2]), ast, contra antiquiorum [3]) aliorumque [4]) sententiam, non semper lethalia [5])) pessima sunt in viciniis

1) „Hoc peculiare habet ventriculi inflammatio, inquit SWIETENIUS (l. c.), quod, convulsionibus saevissimis ortis, saepe subitam mortem inducat." — Jam FR. HOFFMANNUS edixerat (diss. c.): „Inflammatio (ventriculi) per se non jugulat, sed spasmus potius;" hancque sententiam casu decem horarum curriculo lethali confirmavit (med. rat. syst. l. c. obs. I). Similis continetur in schedis patris: „Soror doctoris Dagna Ticinensis a gastritide affecta est, qua die adhuc domo egressa fuerat; altera die ad ipsam vocatus, morientem vidi, ac noctu sequente decessit cum summa ventriculi inflammatione."

2) HEYFELDER *die Verletzungen des Magens, rücksichtlich ihrer Tödtlichkeit*; in HECKER's *liter. Annal. der gesammt. Heilk. B.* 11. p. 1.

3) HIPPOCRATES aph. XVIII. — CELSUS lib. V. sect. 62. 2.

4) BOHN de renunciatione vulnerum; — RICHERAND *nosographie chirurgicale. T.* 2. p. 341.

5) SCHENK obs. med. rarior. lib. III. No. 121; — STALPAARTUS VAN DER WIEL obs. med. cent. I. No. 39; — FALLOPIUS opp. T. II. de vulner. pecul. p. 225; — VALENTINI pand. med.-legal. P. II. sect. 4. p. 428; — ALBERTI jurisprud. med. T. III. cas. 31. 44; — SCHUBIG chylologia. cap. V. §. 63; — HÉVIN in *Mémoir de l'acad. R. de chirurgie. T.* 1; — SWIETEN comment. T. I. p. 275; — BÜTTNER *aufricht. Unterricht von der Tödlichkeit der Wunden. Königsb. u. Leipz.* 1776; — RICHTER's *chir. Bi-*

niis nervorum et vasorum sanguineorum, ideoque circa cardiam et pylorum [6]). Hîc quoque inflammatio alea plena [7]). Vulnera per sclopeti ictum illata, omnium periculosissima [8]).

3. Idem de *gastritide a venenis*, ventriculum adurentibus dicendum, inprimis si venena jejuno tempore et liquida ingesta fuerint, sique aut vomitus spontaneus aut recta et promta medela *) locum non habuerint. G. a venenis.

4. Recta autem et promta medela in omni gastritide maximi momenti est. Item *status aegri antecedens*. Graciles enim, cachectici, visceribus abdominalibus, praesertim hepate, labefactatis instructi, ingruenti inflammationi ventriculi difficulter resistunt, et, si pro tempore resistunt, *reliquiae* P. aliar. gastrit.

blioth. B. 10. p. 203. *B.* 13. p. 460; — Dürr de ventriculi vulnere egregie curato specimen. Lips. 1790; — W. Scott in *medical communications. T.* 2. 1790; — Thomson *Beobachtungen aus den brittisch. Militairhospitälern in Belgien.* p. 87; — Fodéré *traité de méd. légale. T.* 3. p. 349; — Larrey *medic. chirurg. Denkwürdigkeiten.* p. 430; — Jobert *mémoire sur les plaies du canal intestinal. Paris* 1826. p. 28. Cfr. B. Travers in *Edinburgh Journ. of medic. science. Jan.* 1826.

6) Velpeau *traité d'anatomie chirurgicale. T.* 2. p. 186; — Heyfelder l. c.

7) „Ventriculi orificium si occupat inflammatio, periculosissima est, et, ut Forestus dicit, Jovis filii dicendi sunt qui evaserint" (Fr. Hoffmanni diss. cit.).

8) Heyfelder l. c.

*) Müller de arsenici vi cito infracta. Ephem. acad. nat. cur. cent. V et VI. p. 76; — Roget *a case of recover from the effects of arsenic.* in *chir. transact. Vol.* 2. p 137

quiae phlogoseos, saepe morbo ipso pejora, maxime timendae. De hisce reliquiis, videlicet de ventriculi suppuratione, adhaesione morbosa, fistula, perforatione etc., in capitibus sequentibus. Hîc tantum de exitu gastritidis in sanitatem et in mortem.

Resolutio. 5. *Resolutio* sperari licet (ne amplius de cessatione caussarum excitantium loquamur), ubi artis conamina symptomatibus, praesertim ardori ventriculi et vomitui cito frenum injiciunt; ubi arteriae inde dilatantur, pulsusque insurgit; ubi lingua ex sicca et rubra, humida et alba evadit; ubi facies ad pristinum statum redit; ubi febris, crises indoli propriae accommodatas molitur; praesertim per fluxum haemorrhoidalem, sudorem, urinam, alvum; et ubi podagra aut fugatae quondam eruptiones cutis, iterum in conspectum veniunt.

Gangraena. 6. Communissimus, quid quid dicatur [9]), et aliquando cum marcore ventriculi [10]) confusus, gastritidis, saltem acutae, exitus, est *gangraena.* Occupat ea ventriculum nunc totum, nunc ex parte, veluti anthrax. Ibi denunciatur a cessatione subitanea dolorum et a mentis serenitate (medicos inexpertes saepe ita in errorem ducentibus, ut in ipsa agonia salutis spem jactare incipiant),

9) Annesley (l. c.) contendit, gangraenam non tam frequentem, ac vulgo creditur, sistere gastritidis exitum.

10) Richerz observatae viscerum abdominalium tabis brevem epicrisin. Lugd. Bat. 1757. p. 12. Ventriculus phacelo correptus. Cfr. Cap. XXV. §. XCIX.

piant), a conversione vomitus in placidam eructationem, a singultuosa ventriculi et diaphragmatis convulsione, a potus sonoro in ventriculum descensu, a meteorismo, a facie hippocratica, ab oculorum caligine, a pulsu myuro, extremitatibus frigidis sudoreque viscido coopertis. — In gangraena ventriculi partiali, mors quidem minus est praeceps, sed, subsequente ocyus serius perforatione ventriculi [11]), aequo pacto inevitabilis.

§. XCIV.

C u r a.

1. Ad res deglutitas, priusquam ventriculi inflammationem gignere valeant, hoc ex viscere, nisi vomitu spontaneo rejiciantur [1]), eliminandas, varii modi excogitati fuere [2]). Nos vero, si agatur tantum de osse, acu, clavo, moneta, frustulo vitreo, volumen unius alteriusve pollicis non exceden- C. g. a deglut. generatim.

11) Cap. XXVII. §. CIX. 1. Cfr. Richter's *chir. Biblioth. B.* 12. *St.* 23. p. 301.

1) De moneta sic rejecta vide Ephem. acad. nat. curios. dec. II. ann. 9. p. 49; — deque acubus, Sandifort *Bibliothek. B.* 2. p. 729 (citatur a Bleuland op. c.).

2) Num artificio de quo, ex *American medical recorder. July* 1823. p. 581, diaria Germaniae, sequentibus verbis, rationem reddiderunt, fides tribuenda sit, nec ne, non audeo definire. „*Glückliche Extraction eines Angelhakens aus dem Magen eines Kindes: Der Wundarzt machte eine Oeffnung durch eine Büchsenkugel, zog den Faden des Hakens durch dieselbe, liess ihn von dem Kinde hinunterschlucken, und zog dann den Angelhaken mit dem Faden heraus, da die an dem letzteren befindliche Kugel jede Verletzung verhütete.*“

cedentibus, imparatâ quiete, injectis crebro clysteribus emollientibus, exhibitis pulte cum butyro, oleo, albumine ovorum, et, si indoles metalli deglutiti non sit venefica ventriculusque indolens, acido sulphurico aqua diluto [3]), rem caeterum naturae committimus *). Longe enim tutior est illorum corporum evacuatio per intestinorum tractum adjuvante motu peristaltico, quam per oppositam licet breviorem viam ope *emetici*. Interdum tamen fortunam audaces juvasse legimus [4]). — Corpora

3) Antiquam hanc methodum haud dudum profuisse, in HUFELAND's *Journ. der prakt. Heilk.* 1825. *Septemb.* p. 131. legitur. — Interea pulchre ait SANDIFORT (l. c. *B.* 7. p. 250); „*die Säuren gefallen mir nicht, die Thebesäus bei einem Manne nehmen liess, der einen Gulden verschluckt hatte, obschon die Zufälle schwanden, ohne dass das Geld ober- oder unterwärts abgegangen wäre. Die Metalle können ohnstreitig im menschlichen Magen nicht so sicher aufgelöst werden, als in einem chemischen Gefässe.*" — Sic pater meus, Ticini, pro milite, qui os sat conspicuum vervecinum deglutierat, usum *aceti* suasit. Quum vir iste sat diu incolumis vixerit, omnes de solutione ossis illo in acido persuasi erant, quando exorto inopinate dolore ad anum os immutatum ibi in conspectum venerit!

*) Ad minimum triginta casus acuum deglutitarum mihi obvenerunt, et semper corpus delicti, ocyus serius, per alvum feliciter secessit. Similia testatur SANDIFORT (l. c. p. 119).

4) Aud. FRORIEP (*Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 4. *No.* 2. p. 32) legitur de viginti quatuor acubus, exhibitâ solutione ex quatuor granis tartari emetici, subito superbibendo albumen sex ovorum, sub forma massae coagulatae, vomitu rejectis.

pora praemagna, et pro evacuatione, qualicunque demum via, haud idonea, quo primum gastritidis periculum minantur, *gastrotomia* [5]) abigenda. Sic feliciter e ventriculo extracti dicuntur, culter [6]), furca [7]), penicillus [8]). Pro venenis liquidis ingestis, aut, denegata jam deglutitione, diluendis, aut e ventriculo extrahendis, nuper *antlia* dicta *stomachica* [9]) inventa est [10]). Eam adhibendi necdum

5) A Graec. γαστὴρ, venter, ventriculus, et τομὴ, incisio. Vide Richter's *Anfangsgründe der Wundarzneyk. B.* 4. *Kap.* 9. §. 318.

6) „Daniel Schwaben *a incisé le parois antérieur de l'abdomen dans la région épigastrique, et ouvert l'estomac, pour retirer un couteau, qu'un paysan prussien avoit avalé*“ (*Mémoires de l'acad. de chirurg. Vol.* 1. p. 590).

7) Cayroche *a fait la même opération à une femme, qui avoit avalée une fourchette d'argent* (*Journ. général de médec. franç. et étrangère. Janv.* 1820. p. 87).

8) Ex linteis carptis, ad ulcus faucium illiniendum adhibitus, fortuitoque deglutitus (Papillon ibid. p. 45).

9) Anglic. *stomach-pump*; Germanic. *Magenpumpe.*

10) Jukes *Apparat zur Fortschaffung verschluckter Gifte aus dem Magen.* Ex *London medical repository*, in Froriep's *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 4. *No.* 3. p. 45; — Ibi (*B.* 9. *No.* 6. p. 87) etiam instrumentum de quo sermo est, tabula aenea excusum invenitur. Legi de eo potissimum meretur: *Description of* Read's *Patent stomach-pump* (venditur Londini. *No.* 35. *Regent circus picadilly*); usus (p. 5) *extracting poison from the stomach;* — (p. 10) *transfusion of blood from the vein of one person into that of another without atmospheric communications;* — (p. 14) *drawing urine and injecting the bladder;* — (p. 16) *female injection;* — (p. 17) *drawing the breast.* — *Dr.* Jackson (*American medical recorder* 1823. *Vol.* 6.

dum nobis se obtulit opportunitas. Utinam antiquioris, eodem circiter scopo dicati instrumenti (*penicillus* aut *repurgator stomachi*[11])) non habeat illa sortem, cui scilicet instrumento, medici, ob rationes sat obvias[12]), valedicere debuerunt.

2. In-

April) miratur inventum antliae stomachicae tribui domino JUKES, quum illud doctori PHYSICK tribuendum sit. — Virtus novi instrumenti praecipue exemplis, ubi ad laudanum liquidum e stomacho abigendum inservierat, confirmatur a FERRAL (*The London medical repository. No.* 129. *Sept.* 1824), EVANS (ibid. *No.* 141. *Novemb.* 1824), BRICE (*The Edinburgh medic. and surgic. Journ. January* 1828), PULTNEY (ibid. *April.* 1828), BARDLEY (ibid. *No.* 97. 1828), MOORE (*New-York medical and physic. Journ. No.* 3. 1827), LEE (ibid. *No.* 4. 1828), uti praeterea videre est in *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 36. p. 1 *et* 745. *B.* 37. p. 88. Vide quoque HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk.* 1827. *August.* p. 129.

11) GERMANICE *Magenbürste*, *Magenräumer.* Vide: BARTHOLINUM histor. anat. cent. V. hist. 26, et epist. III. p. 52; — BOETIUM *Beschreibung des Magenräumers. Leipz.* 1711; — WEDEL diss. de Excutia ventriculi. Jenae 1712, et TEICHMEYER diss. de novo instrumento: repurgator ventriculi. Jen. 1713, in Actis eruditor. supplement. T. VI. sect. IV. p. 183; — WOLF *gründliche und vollständige Description der sonderbaren und curiösen Magenbürste*; — MÜLLER de ventriculi excutia lignea. Leob. 1741.

12) „Caussam applicationis difficilioris hujus instrumenti, denegatique ejus in stomachum ingressus, ut longis adducamus verbis, opus non est, cum ea evidens sit atque clara. Difficilis enim aditus dubio procul a constrictione et crispatura oesophagi, ab hactenus crebra per remedia acria facta earum irritatione exorta, ortum ducit suum" (SCHMIEDER diss. de polypo oesophagi vermiformi; in HALLERI disput. T. VII. No. 248).

2. Interea deglutito veneno ventriculum erodente, nihil restat, nisi aut vomitum sponte inde ortum potu copioso aquae fontis tepidae promovere, aut illum absentem auxiliis mechanicis (digito vel plumis fauces irritando, et manu regionem epigastricam comprimendo), seu denique *emetico* excitare[13]). *Radix ipecacuanhae*[14]) vel *sulphas zinci*[15]), anteponi hîc debent *tartaro emetico*, quippe venenum facile ad intestina ducente. Porro potestas veneni debitis *antidotis* frangenda. Contra *arsenicum* quondam *hepar sulphuris*[16]) maxime commendabatur[17]). Quum autem arsenias sulphuris sic ex connubio arsenici et hepatis sulphuris orta, vi venefica haud destituatur[18]), valedixerunt medici hodierni tali, nauseoso ac a nobis pluries sine successu adhibito, antidoto. Eo magis hinc exultabimus si virtus *magnesiae*[19]), C. g. a quibusd. venenis.

13) Recens casus, effectum emetici adversus veneficium ab arsenico demonstrans, legitur in Gerson's *Magaz.* citat. *Nov. Decemb.* 1831. p. 539.

14) Ad drachmam semis.

15) Ad grana decem in unciis tribus aquae, binis vicibus.

16) Sulphuretum potassae aut calcis.

17) Navier *contrepoison de l'arsenic, du sublimé corrosif* etc.

18) Orfila in *Archives générales de méd. Mars* 1829.

19) Mandel *observation sur la recette (magnesia) contre l'arsenic, insérée dans le journal d' agriculture et des arts du département des Hautes Alpes du* 1. *Sept.* 1807, in *Annuaire de la sociét. de méd. du département de l'Eure* 1808. p. 44; — *Annales de la soc. de médec. prat. de Montpellier. T.* 17. *hist. T.* 5. p. 5; — *The London medical and physical Journ. By* Fothergill *T.* 46. 1821. *Novembr.*

potassae [20]) et *carbonis quercini* [21]) adversus *arsenicum;* si illa *albuminis* [22]) et pulveris *carbonis vegetabilis* [23]) contra *mercurium sublimatum corrosivum;* si illa *aquae calcis* ad debilitandum *acidum oxalycum*, sique illa *sacchari in frustulis* [24]) et *aquae* cum *albumine* [25]) ad extinguendam *aeruginem* confirmabuntur.

Contin. argument. 3. Non autem solum cum venenis, sed simul cum *effectibus illorum* in ventriculum pugnandum est. — Ipse aegroti adpetitus et sensus indicabunt, num ad irritationem ventriculi sedandam, *aqua* frigida, seu tepida, *lac* dulce aut acidulum, *mucilago* [26]) aut *oleum* [27]) adhibenda sint. Porro etsi ple-

20) Ch. W. Hufeland de arsenico deglutito et sale vegetabili egregio ejus antidoto. Nova acta nat. curios. T. 8. p. 150.

21) Serane *lettre sur l'efficacité du charbon de chêne vert, dans l'empoisonnement par l'arsenic. Annales de la soc. de méd. prat. de Montpellier. T.* 35. p. 193.

22) Orfila opere cit.

23) Froriep's *Notizen. B.* 33. *No.* 1. p. 16.

24) Gallet *observation sur les bons effets du sucre contre l'empoisonnement causé par l'oxide du cuivre. Annales de la soc. de méd. prat.* de *Montpellier. T.* 1. *P.* 2. p. 46; — Orfila op. c.; — *Bulletin des scienc. médic. Juillet* 1829. p. 123; — Büchner *Repertorium für die Pharmacie. B.* 43; — Postel ex *Journ. de pharmacie* in Froriep's *Notizen. B.* 35. *No.* 11. p. 169 et *considérations toxicologiques sur l'emploi du sucre dans les empoisonnements par acétate de cuivre. Thèse. Paris* 1832; — *Gazette médic. Janv.* 1833.

25) *Bulletin des scienc. médic. Mai.* 1829. p. 247.

26) Leo (*Magaz. für Heilk. und Naturwiss. in Pohlen.* 1828. *B.* 1. *Heft* 1. p. 103) mucilaginibus seminum cydoniorum

plethora ventriculi absorptionem venenorum impedire dicatur [28]), methodo, qua sanguis ab illo viscere revellitur, adhuc standum. Itaque *venae sectio* e brachio celebranda, et *hirudines* ad epigastrium applicandae; minus tamen sanguinis extrahendum, quam si morbus recta via a plethora penderet.

4. Tunc etenim, sicuti in omni *gastritide inflammatoria*, etsi extremitatum frigus, motus convulsivi, et pulsus parvus missionem sanguinis contraindicare videantur, nihilominus *vena* audacter iterum iterumque secanda est [29]). Nec *hirudinibus* — C. g. caeterarum.

et salep, vim peculiarem adversus mercurium sublimatum corrosivum tribuit.

27) Oleo caeterum locus esse minime posset, si cantharides deglutitae fuissent, nam solvuntur inde magisque et ideo periculosae evadunt (Froriep's *Notizen. B.* 4. *No.* 7).

28) Vernière *mémoire relatif a des procédés thérapeutiques très-simples et applicables à tous les empoisonnemens, lû à l'acad. des scienc. du* 4. *Avril* 1828.

29) Venae sectionem veteres, ubi partes nerveae ac fibrosae inflammatae erant, quas *frigidas* dixerunt, uti vesica, viae urinariae, intestina non admiserunt; cum illae spasticis et vehementibus stricturis paterent, et uberiorem sanguinis affluxum non admitterent. Restringit igitur et Fr. Hoffmannus (op. c. T. II. sect. II. cap. 3) venae sectionem in gastritide ad corpus valde plethoricum, juvenile et vini potui adsuetum, inprimis si ira praegressa. A venae sectione abstinendum esse monuit Quarin (method. med. inflammat. p. 534) ubi pulsus in gastritide debilis, inaequalis, convulsiones, syncope, deglutitio sonora animadverterentur. Neque Cullen (l. c. §. 403) venae sectionem admittit in erysipelacea inflammatione ventri-

bus tam ad anum, quam ad epigastrium parcendum. Hîc quoque *cucurbitulae* tam *siccae*[30]) quam *scarificantes* adhiberi queunt. Majori cum cautela sanguis in *gastritide rheumatica* et *catarrhali* detrahendus, sed certe quo recentior morbus eo minus ejus evacuatio negligenda. Provectiori in morbo ad *methodum diapnoicam*[31]) deveniendum. Potissimum autem remedium *vesicatorium* largum stomachi regioni admotum, sistit. Simul *calomel* lo-

culi in febribus nervosis. „Huic quidem CULLENII assertioni, inquit J. P. FRANK (in schedis suis) in totum adsentio; sed certe non in *vera* ventriculi inflammatione. Sub pulsu filiformi, et manibus subfrigidis, cum felici eventu venam aperui marchioni Cusani, ac similiter incessi in clinico Ticinensi, ubi nullus auditorum credidisset virum ex ventriculi inflammatione quasi moribundum, servari posse, quem tamen venaesectio ex orci faucibus eripuit. Pulsus nempe emisso sanguine mox plenior redditur atque tunc saepe novae venae sectionis comparet necessitas. Ubi gangraenae jam signa urgent, tunc certe nemo prudens ad venaesectionem confugit.“ — Non moneri satis queunt medici, ait RICHTER (*chirurg. Biblioth. B.* 6. *St.* 4. p. 693), ne ob pulsum debilem et parvum, qui tamen saepe in intestinorum (et ventriculi) inflammatione observatur, venae sectionem negligant. „Ubi scilicet *dolor permanens* in his visceribus, ventriculo, intestinis, cum pulsu frequente quamvis exili locum obtinet, nullum tempus perdendum, et vena liberaliter secanda est, donec pulsus exsurgat.“ — Exstat (*Edinburg. Versuche. B.* 1. *No.* 29) historia aegri ventriculi inflammatione cum hydrophobia laborantis, undecim tandem venaesectionibus restituti.

30) ZACUTUS LUSITANUS praxis admirabil. lib. III. obs. 25.

31) HASENOEHRL historia trium morbor. p. 51. 59.

locus est[32]), inprimis si alvus *clysteribus* (omni morbi stadio accommodatis[33])) segnis sit, aut vermes lateant. Inter reliqua *purgantia*, *oleum ricini*[34]) et *sal amarum*[35]) eminent[36]). — Num *gastritidi biliosae* opponi posset *emeticum* quaeritur? Opponi utique posset si certum foret, morbum revera a bile aut a saburris ortum trahere. Ast ubi et quando talis habetur certitudo? Et quot pericula ab errore*)! Nec multum nostro in morbo securior est usus *opii*[37]) et *camphorae*[38]). Optimum

32) Quaque hora ad grana duo, tria. Majores adhuc doses commendat VIEWEG in *Annalen der Heilkunst*. 1811. *Mai*. p. 427.

33) Antiphlogistici scilicet ex decocto hordei cum nitro.

34) R. Olei ricini, mucilaginis gummi arabici, syrupi althaeae ââ unciam unam. Misce affundendo sensim sensimque aquae communis uncias sex. Misc. cap. quaque hora unciam.

35) Omni jure PRINGLE (*von den Krankheiten einer Armee*. p. 153) in gastritide ac intestinorum inflammationibus, inter alia remedia lenia, solutionem salis cathartici in aqua laudavit: cum ventriculus hanc solutionem saepe retinere soleat, cum omnia caetera rejecerit.

36) Certe solum fracto jam inflammationis impetu; prius enim nocent, ut inter alios FORESTUS (lib. IV. obs. 31) et FR. HOFFMANNUS (diss. c. p. 253) docuerunt.

*) Vel ipse SYDENHAM (opp. sect. II. c. 2. p. 153) fassus est, se hunc facile lethalem in arte errorem commisisse. Etiam ANNESLEY (l. c. p. 588) ab emeticorum in gastritide usu alienus est.

37) Ait quidem FR. HOFFMANNUS (diss. cit. p. 233), „prudentis potius medici est antispasmodicis rem agere;“ ast summus vir hic aperte a hypothesibus suis de spasmo ob-

mum enim spasmorum ex gastritide pullulantium auxilium methodus est antiphlogistica. Interea methodo hac jam plane exhausta, ad cardialgiam et vomitum superstitibus compescendos, praeter *haustum antiemeticum* Riverii[39]) saltem *clysteres cum opio*[40]) adhiberi possent. Nec nocebit regionem epigastricam *spongiâ aqua tepida imbutâ*, aut *cataplasmate anodyno*[41]) fovere. *Balnea tepida*, nisi gastritis cum enteritide connubium iniverit[42]), nobis vix indicata videntur. Contra maximi facimus *pediluvia* cum *farina sinapis* aut *cineribus*, ubi inflammatio ventriculi cum *arthritide* nexum habet[43]).

C. g. chronicae. 5. Quum *gastritis chronica*, acutae instar, diversam indolem agnoscat, diversam quoque pro re

caecatus fuit. „Vitanda sunt paregorica, inquit Quarin (l. c. p. 356); tum quia hoc in morbo nonnullis emesis cietur inde, tum quia in inflammatione opium non convenit.“

38) Bang in Act. R. soc. med. Havniens. Vol. II. p. 79; — Ranoe ibid. Vol. III. p. 247.

39) Si vomitus continuet, quin noxia excernantur, jubet Selle (medic. clinic.), praeter vesicans regioni epigastricae imponendum, mixturam antiemeticam Riverii exhiberi.

40) Opiata remedia primis morbi diebus et Cullenius (l. c. §. 395) rejicit, ut quae vel ipse jam rejicit stomachus; sedato vero illius impetu, et recurrentibus per intervalla tantum doloribus atque vomitu in *clystere* cautius data opiata, subinde utilia fuerunt.

41) Bang l. c. Vol. I. p. 94.

42) Uti in marchione Cusani.

43) P. IV. Vol. I. sect. I. cap. de arthritide.

re nata, medendi methodum exposcit. Methodo antiphlogistica, ulceribus artificialibus ad epigastrium, jam nihil praestantibus, *latens* verisimiliter *exulceratio*, omnem medentis attentionem exposcit, potius ne intempestiva remedia adhibeat, quam quod ad specifica recurrat. Levamen obtinuimus malorum a *diaeta lactea*, et ab *opio* vehiculo mucilaginoso suppeditato. Gratulamur iis qui hac sub rerum positione *solutionem arsenici* (bone Deus!), *nitratem argenti*, *galvanismum*[44]), cum successu adhibuerunt. Nos nec *acetati plumbi* nec *sulphati ferri*[45]) laudem impertire possumus.

Caput

44) Andrieux vid. Behrend *Repert. der med. Journalistik des Auslandes* 1833. *April.* p. 90.

45) Sequens formula laudatur ab Abercrombie (l. c. p. 64): R. Sulphatis ferri grana duo. Aloes granum unum, pulveris aromatici grana quinque. Misc. cap. ter de die pulverem.

Caput XXIV.
De suppuratione et fistula ventriculi ejusdemque adhaesionibus morbosis.

§. XCV.
Notio. Literatura.

Notio. 1. Ex gastritide nasci potest *abscessus substantiae ventriculi* [1]), qui abscessus, nisi jam per se mortem inducat*), vario modo rumpitur, tuncque aliquando cicatrices, longe autem saepius ulcera relinquit.

Literatura. 2. Sic, praeter proprias, testantur observationes Zacuti Lusitani [2]), Valesci de Taranta [3]), Foresti [4]), Borelli [5]), Blancardi [6]), Sandii [7]), Eyselii [8]), Sporingi [9]), Lieutaudii [10]), Halleri [11]),

1) Vomica, seu apostema ventriculi. Hectica stomachica.
*) Cap. XXVII. §. CIX. 2.
2) Medicin. practic. histor. lib. II. obs. 5.
3) Philonium pharmaceuticum et chirurgicum de medendis corporis humani affectibus. Francf. 1688. Cap. de apostemate ventriculi.
4) Observ. lib. XVIII. obs. 32.
5) Observ. med. phys. cent. I. obs. 54.
6) Collect. med. phys. cent. IV. No. 61.
7) Rarus ventriculi abscessus. Regiom. 1701. in Halleri disput. ad hist. et curat. morb. pertinent. P. III. No. 78.
8) Diss. scrutinium apostematis ventriculi in puella novem annorum observati. Erf. 1703.

LERI[11]), LAYARDI[12]), VANDERMONDEI*), GODOTI[13]), BERTHEAUI[14]), STOLLII[15]), COLLOW**), quas scriptores de *ventriculi phthisi*[16]), ulcere et perforatione[17]) collegerunt locupletaruntque.

§. XCVI.

Symptomata. Necroscopia.

1. *Symptomata* conspicui abscessus ventriculi sunt, dolor epigastrii, nausea, anxietas, vomitus nunc inanis, nunc materiae puriformis, cruentae, atramento haud absimilis, a victu, licet tenui, validiores; porro horrores pomeridiani, calor et pulsus horis vespertinis aucti, sudores nocturni, urina cum sedimento puriformi, emaciatio corporis, extremitates superiores et inferiores, nec non Symptom.

9) Acta literar. Suec. 1733.

10) Histor. anatom. med. lib. I. obs. 28.

11) Opuscul. pathol. obs. 27.

12) *Philosophical transact.* No. 495. Vid. *Hamb. Magaz. B.* 10. 1753. *St.* 3. *No.* 5. p. 280.

*) *Samml. auserl. Abhandl. aus der Arzneyk. B.* 1. p. 21.

13) *Journ. de médec. T.* 40. p. 145.

14) *Journ. de médec. T.* 71. p. 426. Vid. HUFELAND's *neue Annalen der franz. Heilk. B.* 1. p. 225.

15) Rat. med. T. 1. p. 286.

**) *The London medical and physical Journ. August.* 1824. *No.* 306. Cfr. FRORIEP *Notizen. B.* 8. *No.* 20. p. 316.

16) J. A. ERHARD diss. de phthisi gastrica. Erf. 1719; — Anonymus de tabe stomachica in Actis erudit. Lips. ann. 1714. p. 182; — L. W. ARNOLD diss. de hectica stomachica. Altd. 1734; — H. F. KLEUDEN phthiseos ventriculi pathologia. Bonnae 1820.

17) Capit. XXVII.

non facies oedematosae. Observatus quoque fuit tumor regionis stomachi, ab initio valde dolens, sensim sensimque indolens redditus, tactuque percipiendus [1]), cum dolore ab aure sinistra in sinistrum hypochondrium instar sagittae delabente [2]), haecque omnia post gastritidem crisi debita destitutam.

Necroscopia.

2. Qui ante ruptionem *abscessus* demortui sunt, exhibuere: pus inter membranas ventriculi, ponderis interdum librarum medicinalium septem [3]), octo [4]). Aliàs abscessuli dumtaxat parvi, veluti pustulae, in conspectum venerunt [5]). Membranae ventriculi, abscessui contiguae plerumque normales, aliquando vero aut incrassatae aut tenuiores [6]).

Saepe

1) Sand l. c. („Tactu malum exploraturus ego, latum digitum circiter ab umbilico, hypochondrium sinistrum versus, deprehendi tumorem durum pugni magnitudine, quem compressi quantum poteram (renitebatur enim) interrogans, num doleret; ad quod aeger respondit se compressionem quidem sentire, facile tamen ferre, talesque dolores (si dolores dicendi) parvi pendere, cum vehementia longe non accedant ad immanes istos quos ante hac esset perpessus imo ut decuplo (ut loquebatur) istis sint minores“).

2) Ibid.

3) Collow in *The London medical and physical Journal. August* 1824. *No.* 306. p. 128.

4) Sand l. c.

5) Bartholinus histor. anat. rar. cent. III. hist. 92. T. II. p. 185; — Lobstein diss. de nervo ad par vagum accessorio. p. 40. in Ludwigii scriptor. nevrol. minores. T. II.

6) Baillie *krankhaft. Bau* etc. *von* Soemmerring *übers. mit Anmerk.* p. 73.

Saepe pus ex abscessu vario pacto rupto, in viscera cum stomacho concreta irruit, subsequentibus illorum viscerum ulceribus et perforatione [7]). Sic nobis aliisve obvenerunt (ne iterum de ventriculo capsulâ incluso aut bipartito loquamur [8])) *pseudomembranae* stomachum cum peritonaeo, omento, diaphragmate, intestino colo, hepate, pancreate, liene, connectentes; idque ex reciprocis illorum viscerum praeviis inflammationibus [9]).

§. XCVII.

Caussae. Diagnosis.

1. Gastritidis in suppurationem transitum inducunt neglectus debitae medendi methodus, impotentia artis, caussam inflammationis abigendi, nec non peculiaris quorundam aegrotorum ad abscessus dispositio. Caussae.

2. Ad *diagnosin* itaque, semper arduam [1]), abscessus ventriculi instituendam, notio requiritur tam morbi quam curae praecedentium, nec non constitutionis aegroti. Multum quoque lucis affert conditio febris hecticae, utpote quae in hoc nostro morbo (nomine *phthiseos ventriculi ex vomica* salutando) mature ingruit et valida est, quum in caeteris phthiseos ventriculi speciebus [2]) sero evolvatur Diagnosis.

7). Cap. XXVII. 8) Cap. XV. §. L. No. 2. 3.

9) §. XCVIII. No. 3.

1) „Ventriculi vomicae inter medias ejus tunicas aliquoties latent, et diu quidem, donec lento fato conficientes, demum cognoscantur" (KLEIN Interpretat. clinic.).

2) Cap. XXVI.

vatur parumque manifesta. Interea id solum de *magno* ventriculi abscessu intelligendum, certe non de *minimo*. Hic enim diu sine conspicuis incommodis latere, ac, excitato ulcere, membranas ventriculi perforante, morti improvisae ansam porrigere posse, alibi indicabitur*).

Continuat. argument. 3. Deest plane febris hectica, ubi agitur de simplici *ventriculi cum partibus contiguis nexu morboso*, quem suspicamur, si convalescens ex gastritide pristinam quidem sanitatem iterum acquirat, ast doloribus epigastrii et vomitui post pastum nisi omnem, saltem solito lautiorem, obnoxius evadat, haecque mala tempori et pharmacis, aliàs sensui morboso ventriculi a gastritide relicto auxilium afferentibus, rebellia sint. Symptomata quoque expectari debent, ex visceris cum ventriculi concreti passione emergentia.

§. XCVIII.

Prognosis. Cura.

Progn. generatim. 1. Quodsi nobis inter duo illa mala, vomicam videlicet ventriculi et ejus cum partibus contiguis nexum morbosum eligendum foret; vomicam eligeremus, utpote saltem aleam rupturae in cavum stomachi, et eliminationis puris per vomitum aut alvum, cum *cicatricis* [1]), plus minusve firmae spei, relinquens.

2. Et

*) Cap. XXVII. §. CIX. 2.

1) De cicatricibus internae praesertim superficiei ventriculi testantur Schenk lib. III. sect. I. obs. 126; — Forestus lib. XVIII. obs. 33; — Layard l. c.; — Haen praelect. in instit. patholog. Boerhaavi. T. IV. p. 116; — Kade

2. Et alter adhuc exstat, haud lethalis, abscessus ventriculi terminus. Loquimur de *fistula ventriculi* [2]), quae nascitur, ubi orta adhaesione mor-

Fistula ventriculi.

de morbis ventriculi p. 19. obs. 4. Tab. II. fig. D. et REIL's *Archiv für die Physiolog. B.* 4. p. 381; — *Rapport de la sociét. anatomiq. de Paris* 1832. — CRUVEILHIER *anatomie pathologique du corps humain Xème livraison. Planch. VI. fig.* 4.

2) De hoc affectu, etiam vulnerum ventriculi sequela, observationes tradiderunt: P. BORELLUS observ. phys. med. cent. I. obs. 66; — Miscell. german. Vol. III. cas. 3. p. 170; — DUVERNEY *Mémoir. de l'acad. des scienc.* 1704. p. 27; — ATKINSON ibid. p. 28; — LITTRE ibid. p. 30; — PETIT ibid. 1716. p. 312; — VAN WY *Verhandl. van het Utregtsch Genootsch. D.* 2. *Bl.* 443; — SCHURIG chylologia. p. 437 (arborem ex fistula ventriculi pullulasse refert!); — ETTMÜLLER diss. de vulnere ventriculi. Lips. 1730, in HALLERI disput. chirurg. T. V. No. 163; — A. WENKER diss. sistens observationem rariorem de virgine ventriculum per viginti tres annos perforatum alente. Argent. 1735; — Cfr. *Journ. des sçavans. Août.* 1737; — SWIETEN comment. in H. Boerhaave aphor. T. III. §. 955; — GODOT *Journ. de méd. T.* 40. p. 145; — CIRCAUD *Journ. de physique et de chimie. an IX. Thermidor;* — PERCY in *Journ. de méd. chir. et pharmac. Vol.* 3. p. 510; — BURROWES *account on a fistulous opening in the stomach*, in *Transact. of the Irish acad. Vol.* 4. p. 177, et, *medical facts and observations. Vol.* 5. *Lond.* 1794; — OLBERG in REIL's *Archiv.* cit. *B.* 4. p. 380; — CORVISART et LEROUX *observation sur une fistule de l'estomac, par laquelle on voyait l'intérieur de ce viscère. Bulletin de la soc. Philomat. an.* X. p. 86. Cfr. PFAFF *u.* FRIEDLAENDER *französisch. Annalen für die allgem. Naturgesch. Heft* 4. *Hamb.* 1802. p. 70; — HELM *Geschichte einer übrigens gesunden Person mit einem von aussen sichtbaren Loche im Magen;*

morbosa superficiei anterioris hujus visceris cum peritonaeo, pus sibi viam parare potest, per membranam istam, per musculos abdominales, per integumenta externa, et aliquando per umbilicum [3]). Mirandum prorsus spectaculum illud *foraminis*, pollicis et ultra circumferentiae, aditum digito exploranti ad ventriculum, et exitum cibis concedentis, idque in homine caeterum sano *)!

Alii exitus.

3. Abscessu ventriculi in partibus hujus visceris efformato, quae cum hepate [4]), pancreate [5]), liene [6]),

in *Gesundheits-Taschenbuch für das Jahr* 1801. *Wien*; — Idem, *zwei Krankengeschicht. Wien* 1803. *Mit* 1. *Kupf.* p. 1.; — Jos. Lovell in *American recorder*. 1825. *Jan.* (Gerson *Magaz. der ausländ. Literat. der gesammt. Heilk. B.* 10. p. 260, et Froriep *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 11. p. 218); — Beaumont *expériences sur la digestion faites sur un jeune homme qui avait une ouverture fistuleuse de l'estomac.* Ex *Medical recorder* 1828. *Jan.* in *Bulletin des scienc. méd.* 1828. *No.* 8. p. 312; — J. J. Gomez *decadas medico-chirurgicas y farmaceuticas. Vol.* 2. p. 249.

3) Klein in Act. acad. nat. curios. Vol. X. p. 248.

*) Ipse aegram de qua Helm narrat, Vindobonae observavi, Vitam illa ultra duodecim annos protraxit, quin unquam menstrua hoc temporis spatio perpessa esset, quae menstrua in casu Wenkeri per ventriculi fistulam locum obtinuerunt.

4) Cortial in *Journ. des sçavans*. 1688; — Bonnet sepulchr. lib. III. sect. 7. obs. 3; — And. Murray in *k. Vetensk. academ. Handlingar*. 1779. *Vol.* 40. p. 35; — Stoll *Heilungsmethode. B.* 3. *Th.* 2. p. 150; — Soemmerring *Anmerk. zu Baillie* op. c. p. 82; — Braun in *Samml. auserl.*

liene [6]), diaphragmate [7]), intestino colo [8]), omento [9]), ex praevia inflammatione concretae sunt, eoque disrupto, puris in cavum peritonaei effusio, de qua infra [10]), impeditur, ac aeger lenta tabe conficitur. Impeditur quoque illa effusio a sacco a pseudomembranis constructo [11]).

4. „Non

Abhandl. f. pr. Aerzte; *im Auszuge von* Koch *B.* 7. p. 622; — Reil l. c. *B.* 4. p. 382; — C. J. Keppelhout section. cadav. pathol. Lugd. Bat. 1805. p. 19; — *Journ. de médec. de* Leroux 1815. *Oct.*; — Hufeland *Journ. der pr. Heilk.* 1816. *Aug.* p. 130; — Schmalz in *Zeitschr. für die Natur- und Heilk.*, *herausgegeb. von den Prof. der chir. med. Akad. zu Dresden.* 1820. *B.* 2. *H.* 1; — *Napoleon Bonaparte's merkwürdige Krankengesch. und Leichenöffnung*; — Antomarchi *Denkwürdigkeiten über die letzten Lebenstage Napoleon's*, *Th.* 2. p. 92; — Cfr. *Napoleon Bonaparte's Krankheit*, *Tod und Leiche. Nach dem Berichte seines Leibarztes* Arnott. *A. d. Engl. Leipz.* 1823. p. 25.

5) Stadthofer in *tübingisch. Blätter für Natur- und Arzneyk. B.* 2. *H.* 2. p. 183; — Reil l. c. p. 375; — Farre in *Medico chirurg. transact. Vol.* 8.

6) Chaussier citatur a J. H. Becker in memoria cap. XXVII. indicanda. — Zeviani in Weigel *italien. med. Biblioth. B.* 2. *St.* 2. p. 204; — Coze *Journ. de médec. Février* 1790.

7) Lieutaud hist. anat. medic. observ. p. 142.

8) Haller opusc. patholog. obs. 23; — Abercrombie l. c. p. 55.

9) Meckel in epist. ad Hallerum. scriptis. Vol. III. — Portal *cours d'anatomie médicale. T.* 5. p. 201.

10) Cap. XXVII.

11) Hennig in Hufeland's *Journ. der pr. Heilk. B.* 25. *St.* 1. p. 130.

Cura. 4. „Non decet pharmacum dari in initio apostematis stomachi . . . vomitus non competit in apostemate stomachi a principio“ [12]). Fortene progrediente morbo? Non putamus: quamobrem totam morbi curam ad potum *lactis* vel ejus *seri*, ad *clysteres nutrientes* et ad *setaceum* vel *fonticulum* circa epigastrium circumscribimus.

Contin. argument. 5. *Cura fistulae ventriculi* ad chirurgiae forum spectat. Ne per tentamina, margines illius, ope inflammationis arte excitatae, uniendi, rem praecipitemus! Aegrota a nobis visa, nec laudata ab aliis [13]) obturatoria fasciasque sustinere potuit; repellebantur nimirum cum dolore ab ipsa ventriculi vi.

Caput XXV.

De ventriculi marcore, hydrope, polypis, induratione et concrementis.

---

§. XCIX.

Variae marcoris ventriculi species.

M. v. gastrit. exitus. 1. Necroscopia docet, ex praevia gastritide membranas ventriculi haud raro ita emolliri, ut friabiles, minima adhibita vi rumpantur [1]). *Spectat itaque marcor ventriculi ad exitus gastritidis* [2]).

2. Ideo

12) Valescus de Taranta l. c. 13) Kade l. c.

1) Cap. XXIII. §. XC. No. 2.

2. Ideo autem non sequitur *omnem marcorem ventriculi* ex praevia inflammatione enasci. Monitum

3. Observatus enim est marcor ventriculi etiam *post abusum narcoticorum* [3]), *opii* [4]) praesertim, et *alcoholis* [5]). M. v. a narcot.

4. Item post scorbutum [6]), anasarca [7]), hydro- M. v. a scorb. etc.

2) Broussais opp.; — Billard *de la membrane muqueuse gastro-intestinale dans l'état sain et dans l'état inflammatoire. Paris* 1825. p. 408; — Lallemand *dell' influenza dell' infiammazione acuta sulla coesione generale dei tesuti*; in Omodei *annali universali di medicina. Vol.* 26. p. 146; — Pohl collectanea sistens de gastritidis morborumque qui eam sequuntur pathologia. Lips. 1822. p. 25; — Hutin *von den anatomischen Charakteren der Schleimhaut des Darmkanals*, in Froriep *Notizen aus dem Gebiete der Natur- und Heilk. B.* 12. *No.* 8. p. 124; — Louis *mém. sur le ramollissement de l'estomac. Paris* 1826. Versio germanica. *Berlin* 1827; — P. S. Denis *recherches d'anatomie et de physiologie sur plusieurs maladies des enfans nouveaux nés. Commercy* 1826 (auctor perbelle conditionem ventriculi post inflammationem neglectam cum illa corneae post ophthalmias comparat, quae videlicet cornea „*s'amincit, se ramollit et se perfore*").

3) *Hist. de la societ. R. de médecine anneé* 1779. *Paris* 1782; — Blumenbach *medicinisch. Biblioth. B.* 1. *St.* 3. p. 490; — S. G. Vogel *allgemein. medic. diagnost. Untersuchung. Stendal* 1824. p. 44.

4) Sproegel experimenta circa varia venena. Goett. 1753. §. 20—21; — Tralles usus opii salutaris et noxius. Vratisl. 1557. exp. 14; — G. Chr. Siebold comment. de effectibus opii in corpus animale sanum. Goett. 1789.

5) Collet-Meygret in *Journ. de physique par* de la Métrie. *T.* 55. 1802. p. 427; — Jaeger l. citando.

6) *Dr.* Ferus in *Bulletin des sciences médicales. T.* 5. 1825. p. 365.

drocephalum[8]), peripneumonias[9]), morbos lienis*) etc.[10]), et, quod mirum, quin aegri de ventriculi affectione conquesti essent!

M. v. a mort. violenta. 5. Praeterea non solum ventriculi *marcor*, sed et illius *erosio* obvenerunt in *cadaveribus hominum sanorum morte violenta peremptorum*, quod magnum virum[11]) induxit, succo gastrico vim, proprium stomachum digerendi (*autopepsia*), adscribere. Opinio ejusmodi etsi a medicis magni nominis[12]) accepta, et experimentis cum cuniculis captis[13]) confirmata, bonisque rationibus[14]) innixa, variis argumentis[15]) refutatur.

6. Ma-

7) ALLAN BURNS l. citando. 8) JAEGER l. citando.

9) Idem ibid. *) FLEISCHMANN *Leichenöffn. Erlang.* 1815.

10) Cfr. cap. VII. §. XXI. No. 3.

11) JOAN. HUNTER. Vid. JESSE FOOT *the life of John Hunter. Lond.* 1794. p. 100.

12) BAILLIE *Anat. des krankhaft. Baues. Mit Anmerk. von* SOEMMERRING p. 79 et *Engravings Fasc. III. Tab.* 7; — ADAMS *observations on morbid poisons.* Edit. 2da. p. 30; — ALLAN BURNS *observations on the digestion of the stomach ofter death*, in *Edinburgh medic. and chirurg. Journ. Vol.* 6. 1810; — CARSWELL *recherches sur la dissolution chimique ou digestion des parois de l'estomac après la mort, suivies de reflexions sur le ramolissement et la perforation de cet organe chez l'homme et les animaux. Revue médicale* 1830. *Mars.* p. 528.

13) J. W. CAMERER *Versuche über die Natur der krankhaften Magenerweichung, mit Vorwort von* H. FR. AUTENRIETH. *Stuttgart* 1828. *Kap.* 3.

14) 1° mollities in parte majori declivi ventriculi (*grand cul-de-sac*), ubi succus gastricus praecipue colligitur, occurrit; et 2° erosio extenditur (maxime si succus gastri-

6. Maxime vero *marcor ventriculi apud infantes* (*gastromalacia infantum*), medicorum aevi nostri animos movit. Etsi antea non plane ignotus[16]), primum de illo abunde locutus est aulae R. Stuttgardtiensis medicus JAEGER[17]); quem plurimi secuti sunt[18]). M. v. apud infantes.

§. C.

cus indolem acidam induxerit) ad partes quas ille succus adtingit, e. c. rupto jam stomacho, ad hepar, lienem etc.

15) 1° quod fame perempti nullam ventriculi erosionem exhibent, et 2° quod erosio in oesophago inque intestinis, quae partes a succo gastrico non adtinguntur, locum obtinere potest.

16) De marcore ventriculi jam mentionem injecit A. ARMSTRONG in opere: *an account of the diseases most incident to children. Lond.* 1777. p. 32.

17) *Ueber die Erweichung des Magengrundes, oder die sogenannte Verdauung des Magens nach dem Tode*, in HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk. B.* 32. 1811. *St.* 5. p. 1; — *Ueber die Erweichung des Darmkanals.* Ibid. *B.* 36. 1813. *St.* 1. p. 15.

18) GISTREN in GADELIUS *schwedische Nachricht.* in HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk.* 1811. *St.* 7. 121; — S. G. VOGEL *Handb. der prakt. Arzneywiss. B.* 6. p. 255 (per transennam cap. de vomitu); — ZELLE diss. in naturam morbi ventriculum infantum perforantis. Tübing. 1818. Germanice in *Sammlung Tübinger Dissersationen von* WEBER. *B.* 1; — MASS diss. in dissolutionem membranarum ventriculi. Hal. 1820; — CRUVEILHIER Ex: *médecine pratique éclairée par l'anatomie et la physiologie pathologique. Paris* 1821; — *Fälle von Magen- und Darmkrankheiten mit gallertartiger Auflockerung bei Kindern. A. d. Fr. von* VOGEL. 1823. et *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzt. B.* 30. p. 187; et *Anatomie pathologique du corps humain. Xème Livraison planche I. II.* — F. G. GOE-

§. C.

Marcor ventriculi s. gastromalacia apud infantes.

Symptomata.

1. Infantes quorum ventriculi post mortem marcorem cum aut sine erosione patefecerunt, nunc prae-

DECKE diss. de dissolutione ventriculi sive de digestione quam dicunt ventriculi post mortem. Berol. 1822. — RHADES *drey Fälle von Magenerweichung bei Kindern*, in HORN's *Archiv für medicinische Erfahrung* 1822. *Sept. Oct.* p. 266; — KRÜGER *zwey Fälle von Erweichung und Durchlöcherung des Magens bei Kindern.* Ibid. 1824. *Jan. Febr.* p. 107; — WIESMANN *von Erweichung des Magens bei Kindern.* Ibid. 1824. *Sept. Oct.* p. 200; — JOHANN GAIRDNER *Fälle von Kinderkrankheiten in welchen der Speisekanal nach dem Tode zerfressen gefunden worden.* GERSON *Magazin der ausländ. Literat. der gesammt. Heilk. B.* 10. 1825. p. 312, ex *Transactions of the medico-chirurgical society of Edinburgh. Vol.* 1. 1824. *No.* 16; — FR. X. RAMISCH diss. de gastromalacia et gastropathia infantum. Prag 1824; — KRIEG *eine Beobachtung der gallertartigen Erweichung des Magens*, in *Annalen der gesammt. Heilk. unter der Redaktion der Mitglied. der Grossh. Badisch. Sanitätskommission. 2ter Jahrg.* 1825. *Heft* 1. p. 75. *Mit Bemerk. des Redakteurs Dr.* TEUFFEL; — L. G. HESSE *die Erweichung der Magens* in PIERER's *allgemein. medic. Annalen.* 1826. *Decembr.* p. 1641; — PITSCHAFT *ein Wort über gallerartige Magenerweich.*, in RUST *Magaz. der gesammt. Heilk. B.* 21. 1826. *Heft* 2. p. 199; — W. C. KUPFER diss. de dissolutione morbosa membranarum tractus intestinorum. Dorpat. 1826; — F. FELS diss. de gastromalacia infantum. Lips. 1827; — C. F. PLETTNER diss. de gastromalacia. Berol. 1827; — E. BLASIUS *zwey Beobachtungen von gallerartigen Magenerweichungen der Kinder, nebst einigen Bemerk. darüber*, apud RUST op. c. *B.* 27. *Heft* 3. p. 453; — NAGEL *über die gallertartige*

praevia morositate et laesione negotii digestionis (anorexia, malacia, bulimia [1]), alvo irregulari) nuncque extemplo [2]), fiebant inquieti, tristes; respuebant intuitum medici; optabant portari, capite antrorsum inclinato; edebant vagitus, ejulatusque; patiebantur ructus, vomitum, saepe lactis coagulati [3]), cum tussi [4]), nec non diarrhoeam, faecibus viridibus, herboraceis, ovis duris concisis similibus [5]), mucosis, serosis, punctis albis notatis, acidum spirantibus, cum tenesmo [6]), depositis; et evacuabant urinam paucam. Corripiebantur a frigore, intercurrente calore excruciebanturque a siti ita inexplebili, ut os continuo mammis admoverent, aut vascula, potum, inprimis aquam frigidam, continentia, avide arriperent, et remota, oculis prosequerentur. Pulsus erat illis frequens, lentus, subdurus, irregularis; anxietas multa. Exhibebant abdomen non admodum tumi-

Erweichung des Magens, in *Neuen Breslauer Sammlung. aus dem Gebiete der Heilk. B.* 1. 1829. p. 37; — A. Laurent diss. de destructione gelatinosa ventriculi apud infantes. Berol. 1829; — Romberg *einige Fälle von Magenerweich.*, apud Rust op. c. *B.* 30. *Heft* 1. p. 144; — G. F. Most *ein Beytrag zur Gastromalacie*, in *Beyträge meklenburgischer Aerzte zur Medicin und Chirurg.* 1830. *B.* 1. *H.* 2. p. 30; — *Dr.* Elsaesser *Beobacht. eines Brechdurchfalls mit gallertartiger Magen- und Darmerweichung*, in *Medicinisch. Correspondenzblatte des würtembergisch. ärztl. Vereins.* 1ter *Jahrg.* 1832. *No.* 27.

1) Krüger l. c. 2) Jaeger, Rhades ll. cc.
3) Jaeger l. c. 4) Jaeger l. c.
5) Teuffel l. c. 6) Wiesmann l. c.

midum aut durum, epigastrium aliquando attactum respuens [7]), et crura, eorumque praecipue sinistrum [8]), versus ventrem attracta. Exprimebat facies gravem eumque abdominalem morbum [9]). Erant nimirum oculi incavati, rubore erysipelaceo insigniti, et progrediente morbo aut semi-clausi (pupilla sursum conversâ) aut aperti et immobiles. Adparebant labia pallida [10]), stridebantque dentes [11]). Animadvertebantur cita corporis, admodum flaccidi, emaciatio, extremitatum frigus et lipothymiae, inprimis mox absoluto vomitu [12]). Conservabant miseri animi facultates et, dum in soporem incidebant, a minimo licet attactu evigilabantur. Claudebant scenam convulsiones et corpusculi frigus veluti marmoreum.

Necroscopia.

2. In *cadaveribus* sic defunctorum (modo ad putredinem proclivibus [13]), modo ab ea alienis [14])) reperiebatur ventriculus (nisi perforatus) aere distensus, ad fundum [15]), praecipue versus lienem, decolor, ex rubro bruneus, diaphanus, friabilis, et a leviore licet attactu rupturus. Hîc loci membranae veluti in gelatinam seu pultem solutae adparebant atque inter se amplius distingui non poterant. Interdum marcor dumtaxat ad membranam

7) Rhades l. c.
8) Rust *Repertorium. B.* 2. 1824. *Heft* 2. p. 305.
9) Cruveilhier l. c. 10) Jaeger l. c.
11) Cruveilhier, Krüger ll. cc. 12) Cruveilhier l. c.
13) Krieg l. c. 14) Rhades l. c.
15) Rhades l. c.

nam mucosam (rarissime ad muscularem[16])) circumscriptus erat. Transitus a parte emollita ad partes sanas gradatim[17]) fiebat, plerumque sine inflammationis indiciis. Res in ventriculo contentae odorem acidum spirabant. Illo jam eroso, materiae ejusmodi in cavum abdominis, praecipue stomachum inter et lienem, extravasatae reperiebantur. Erosio amplitudinis quatuor pollicum visa est[18]). Intestina[19]), quid quod oesophagus[20]), aliquando instar stomachi se habebant. Praeterea illa variis in locis angustiora erant. Glandulae mesenterii saepe tumidae, flaccidae, suppuratae conspiciebantur[21]). Hepar utplurimum volumine auctum apparuit, vesiculâ felleâ bile viridi repletâ. Pulmonum pars posterior degenerata[22]), sanguine obruta[23]) observata est. Encephalum modo congestionem cruentam, modo hydrocephalum[24]), modo nihil plane morbosum exhibuit.

3. Phae-

16) Ramisch l. c.

17) Juxta Billaud (l. c.) mollities circumscripta est.

18) Ramisch l. c. 19) Jaeger l. c.

20) Rhades l. c.

21) Cruveilhier l. c. — „*Nie sahe Recensent ein solches Kind öffnen, wo nicht die Mesenterialdrüsen vergrössert und verhärtet gewesen wären*" (Rust *Repertor. B.* 2. 1824. *Heft* 2. p. 305).

22) Rhades l. c. 23) Jaeger l. c.

24) Brichetbau *observation sur une désorganisation gélatiniforme de l'estomac, avec symptômes d'hydrocéphale aigue* (*Journ. complémentaire du dictionnaire des sciences médicales. T.* 25. *Cahier* 97. *Juillet.* 1826. p. 57).

Caussae. 3. Phaenomena hucusque allata[25]) apud infantes a mense vitae quarto usque ad annum cum dimidio observata fuere[26]). Sexus differentiam non statuerat[27]). Alii ex stirpe valetudinaria[28]), alii ex sana descenderant. Permulti haud dudum perpessi erant vomitum cruentum[29]), urticariam[30]), morbillos[31]), aphthas[32]); nonnulli tempore quo febres intermittentes biliosae grassabantur, laborarunt[33]). Longe plurimi nutrice destituti fuerant ac modo artificiali nutriebantur[34]). Caussa proxima gastromalaciae locata est in succorum gastricorum indolem acetosam[35]); in praeviam phlogosin ventriculi[36]); in vim paris nervorum

25) No. 2—3.

26) ROMBERG (l. c.) ex casibus sibi notis sequentem proportionem statuit: A mense primo ad tertium inclusive 6; a quarto ad sextum 17; a septimo ad undecimum 7; ab anno ad duos annos 14.

27) JAEGER l. c. 28) KRÜGER l. c.

29) BERNSTEIN in *General-Bericht des k. rheinischen medic. Collegiums, über das Jahr* 1827. p. 80.

30) THAER l. c. 31) GOEDECKE l. c.

32) BILLARD *traité des maladies des enfans nouveau-nés. Paris* 1828. p. 319.

33) POMMER in *Heidelberger klin. Annalen. B.* 2. p. 210.

34) Rationem inter lactantes et non lactantes statuit ROMBERG (l. c.) ut 1. ad 4.

35) JAEGER l. c.; — FLEISCHMANN *Leichenöffnungen. Erlang.* 1815. p. 22; — MECKEL *Handb. der patholog. Anatomie. B.* 2. *Abh.* 2. p. 12; — CRUVEILHIER l. c.; — SPITTA *Leichenöffnungen.* p. 322; — KRÜGER l. c. — ZELLE (l. c.) adeo contendit se acidum phosphoricum illis in succis invenisse.

vorum vagi fractam[37]) idque praecipue propter cerebri affectionem; in venenum ex ipso corpusculo infantis pullulans[38]); in nisum naturae ad primitivam structuram gelatinosam regrediendi[39]), inque conflictum inter lienem, hydrogenium generantem et inter ventriculum oxygenium largientem[40]).

4. Transeant nugae! Nobis interest scire: utrum gastromalacia infantum constituat *morbum per se*, utrum sit *effectus morborum diversorum*? Commissus enim hoc sub respectu judicii error, periculum portendit, aut civitatis jus aegritudini, cum aegrorum gravi damno et medicorum dedecore, negandi; aut numerum aegritudinum, matres de prolibus sollicitas terrentium, sine necessitate augendi. Utrinque judicis conscientia angitur! — Quum symptomata allata[41]) millies observaverimus ubi dentitio, hydrocephalus acutus, febres catarrhales, colica, vomitus cruentus, dysenteria, cholera, phthisis pulmonalis, tabes etc., infantibus proximum interitum minabantur; — quumque necroscopia[42]) doceat, membranarum stomachi solutionem in massam gelatinosam simul cum indiciis morborum encephali, pulmonum, intesti- Diagnosis.

36) §. XCIX. No. 1. 37) Teuffel, Camerer ll. cc.

38) Laisné l. c.

39) Cruveilhier l. c. Haec hypothesis minime non confirmatur ab alio recens natorum morbo scilicet induratione textus cellulosi.

40) Fleischmann l. c.

41) No. 1. 42) No. 2.

testinorum etc. obvenisse; *gastromalaciam infantum nequaquam pro morbo sui generis agnoscere possumus.* — Hac interea declaratione res minime finita est: quin enim gastromalacia morbum per se constituat, magni semper illa foret momenti, si, in morbis quibus supervenit, certis et determinatis symptomatibus cognosci posset. Talia symptomata dicuntur esse: sitis inexplebilis, vomitus, faeces odorem acidum exhalantes, febris, et repentina emaciatio. — Fatemur nos haec morborum infantilium communissima symptomata persaepe observasse, quin in cadaveribus marcorem ventriculi aut alterius visceris detexerimus. Nec desiderantur altera ex parte exempla solutionis gelatinosae membranarum ventriculi in cadaveribus infantum, qui sub morbi curriculo nec sitim[43]), nec vomitum[44]), nec odorem acidum faecum[45]), nec febrem[46]), nec repentinam emaciationem[47]) exhibuerant. Et quid, si phaenomenon de quo agitur (alioquin, propter leges cada-

43) Sitis non solum deerat in Blasii (l. c.) aegrotulis, sed illorum unus, in quo post mortem absolutus solutionis gelatinosae ventriculi gradus detectus fuit, potum adeo respuebat.

44) Apud Krieg et Thaer (ll. cc.) de gastromalacia sine praevio vomitu legitur.

45) Teuffel (l. c.) de faecibus narrat, non solum odore acido destitutis, sed contra alcali spirantibus.

46) Cruveilhier et Krieg (ll. cc.) gastromalaciam, quin febris praegressa esset, describunt.

47) Nulla emaciatio in aegrotulo de quo Krieg (l. c.) mentionem fecit.

daverum sepulturam aeque ac sectionem respicientes, nychthemero minime a morte elapso detegere licitum) effectum sisteret temperiei, acidorum primarum viarum, vermium intestinalium? Adde, a judicio de consistentia partium corporis humani, arbitrium vix excludi posse; inprimis ubi agitur de tenella compagine infantum.

5. Symptomata culmen morborum infantilium enumeratorum [48]), comitari solita, fatalem plerumque exitum praesagire, manifestum est. Se nullum aegrotorum ejusmodi salvare potuisse, fatetur doctrinae de malacia infantum auctor [49]). De feliciori exitu alii gloriantur [50]). Qua medendi ratione? Multifaria sane! Prognosis.

6. Sic commendantur (et contemnuntur [51])) hiru- Cura.

48) No. 4.

49) JAEGER (l. c.) ait: „*was aber die Heilung betrift, so gestehe ich, dass sie mir, so oft ich den Fall während des Lebens erkannt habe, immer missgeglückt ist. Ich habe äusserlich Sinapismen, Vesicatorien, flüchtige und geistige Einreibungen in den Magen; und laue aromatische Bäder angewandt, und innerlich kohlensaure Luft, Alcalien, Opium, Zinkblumen, Moschus, bittere, gewürzhafte, flüchtig reizende und tonische, auch abführende Mittel gegeben . . . . aber alles vergebens, und selbst ohne bemerkbaren Einfluss auf den raschen tödtlichen Verlauf der Krankheit.*“

50) Se quinque infantes salvasse refert CRUVEILHIER l. c. de reliquis medicis mox infra.

51) URBAN *fruchtlose Anwendung der bisher empfohlenen Mittel überhaupt und der Säuren ins besondere in einem Falle gallertartiger Erweichung des Magens* (HUFELAND's *Journ. der pr. Heilk. B.* 71. 1830. *St.* 5. p. 103).

hirudines ad caput[52]), pharmaca alcalina[53]), acidum muriaticum oxygenatum[54]), pyrolignosum[55]) et phosphoricum[56]), cinchona et mars[57]), remedia adstringentia[58]), nec non abstinentia a cibo et potu, lacte excepto, cum parvis opii dosibus[59]). Inter haec utique eligere poteris, quae, morbo primario quadrant, caeterum conaminibus, solutum ventriculum pharmacorum ope consolidandi, benigne subridendo. Si postremo veri quid in doctrina gastromalaciae infantum lateat, id te certiorem reddere deberet, parvulorum ventriculo pharmacis heroicis in quantum fieri potest parcendum esse, et inprimis emeticorum in acmine morborum.

§. CI.

52) Camerer l. c.

53) Jaeger (l. c.) oleum tartari per deliquium. Spiritus salis ammoniaci anisatus.

54) Blasius (l. c.): R. Aquae oxy-muriatae unciam semis. Decocti radicis althaeae uncias tres. Syrupi ejusdem unciam unam; non neglectis fomentationibus calidis florum chamomillae ad abdomen. — (Most l. c.)

55) Pitschaft (l. c.): R. Acidi pyro-lignosi drachmam unam. Aquae florum aurantiorum uncias duas. Syrupi emulsivi (!) unciam unam.

56) Teuffel l. c.

57) Nebel (l. c.). R. Extracti cinchonae frigidi grana sex. Liquoris ferri muriatici oxyd. grana quindecim. Aquae naphae, syrupi corticum aurantiorum ââ unciam. Duo cochlearea cofeana quaqne hora. — Balneum cum herbis aromaticis.

58) Camerer l. c. 59) Cruveilhier l. c.

§. CI.

Ventriculi hydrops, polypi, induratio et concrementa.

V. hydrops.

1. Num marcor ventriculi *hydropis acuti* effectus? Et cur serum, vigente gastritide, in textum cellulosum, membranas ventriculi inter se nectentem, exstravasatum, *ventriculi oedema* gignere non posset? Tale circa pylorum, ut vomitus lethalis caussa, revera describitur*). Indubitatae praeterea sunt historiae *hydatidum stomachi*[1]), aliquando vomitu rejectarum[2]), aut disruptarum, subsequente vomitu seroso morbos chronicos solvente, et jam dudum pro *hydrope ventriculi*[3]) declarato. Talem morbum nihil commune habere cum vomitu seroso pyroseos Suecicae[4]), aut cum aqua vel consulto epota[5]), vel in submersorum ventriculo detecta[6]), per se patet.

2. Ubi

*) R. Fortis consultat. et respons. medicinal. cent. II.

1) Cleyer de corporibus sphaericis permultis in ventriculo humano inventis, in Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 1682. obs. 18. Tab. III. fig. 5; — Schurig chylolog. 442; — Geoffroy in *Journ. de médec. T.* 8. p. 244 et *Samml. medic. Wahrnehm. B.* 8. p. 167.

2) *Bulletin des sciences médic. Novembr.* 1829. p. 382.

3) A. Jodon diss. de hydrope ventriculi. Lond. 1646; — Gherli *rare osservazioni di medic. e cirugia. Cent.* 2. *osserv.* 43. p. 237; — Nicolai *Pathologie. B.* 1. p. 183.

4) Cap. XIX. §. LXX. 28.

5) Ut apud bibonem malitensem de quo supra cap. XXI. §. LXXX. 4.

6) Lentin *Beobachtungen einiger Krankheiten. Götting.* 1774. p. 116.

V. polypi. 2. Ubi ventriculi hydatides, vermium[7]) suspicionem excludunt, illas quoque pro effectu antecedentis gastritidis habemus, pro lympha coagulabili videlicet in pseudomembranulas serum includentes, transformatas. Convenirent sic quoad originem cum *polypis ventriculi*[8]), e membrana ejus mucosa pullulantibus, quos suspicamur: si post gastritidem tumor epigastrii, cum saeva cardialgia, impotentia res deglutitas retinendi et vomitu effreni, in conspectum veniat. Polypus iste ventriculi (interdum pro animali habitus[9])), cum massa fibrosa, a sanguine, in cavum stomachi extravasato, relicta[10]), haud confundendus est: item ab excrescentiis carcinomaticis distinguendus. Illum arte[11]) sanare non docebimus.

V. induratio. 3. Quodsi phlogoseos, inprimis chronicae et

7) Taenia hydatigena PALLASI; cysticerus RUDOLPHI.

8) AMATUS LUSITANUS curat. med. cent. VII. obs. 23; — BRUGMANN *Verhandel. van te Holl. Maatsch. Deel.* 12. p. 18; — MORGAGNI de sedib. et caus. morbor. epist. XVI. 36; — PORTAL nota *a* ad LIEUTAUDII anat. med. lib. I. obs. 100; — G. BRESCHET *description d'une tumeur polypeuse développée dans l'estomac, et parvenant dans le duodénum (Bulletin de la faculté et de la sociét. de méd. de Paris.* 1817. p. 375); — BEUTNER diss. de polypis ventriculi. Berol. 1822.

9) MÜLLER *merkwürdige Beobacht. von ausgebrochenen Armpolypen* (hydra grisea); in HUFELAND's *Journ. der prakt. Heilk. B.* 58. 1824. *Januar.* p. 57.

10) Cap. XXII. § LXXXIV. 3.

11) A *natura* separatio utique expectari posset, in aegro adhuc vegeto.

et a potu liquorum fermentatorum excitatae, culpâ vel lympha coagulabilis, vel phosphas calcis, in textum cellulosum membranorum ventriculi deponantur; istarum *induratio callosa* [12]), aliquando *ossea* [13]), probe a *scirrho* (cum quo caeterum symptomata et curam communia habet) distinguenda, oritur.

4. Gastritidis quoque, inprimis arthriticae, effectum sistere, et cum tophis podagricorum similitudinem alere, suspicamur *concrementa* tam in ventriculo reperta [14]), quam vomitu rejecta [15]), nisi forte ab ingestis ortum trahant*), aut ad calcu- V. concrementa.

12) Cap. XV. §. LI. 2. 3. cap. XVIII. §. LXIII. 2. — P. Murdock *case of the coats of the stomach changed into an almost cartilaginous substance. Philos. transact.* Y. 1749. p. 39; — Thilenius *medic. chirurg. Bemerk. B.* 1. *p.* 202.

13) Walter *anatomisches Museum. B.* 1. p. 157. *No.* 314; — Webster *Fall von knochigen Auswüchsen im Magen;* ex *London medical and physical Journ. Vol.* 57. p. 433 in Gerson *Magazin der ausländ. Literat. d. gesammt. Heilk. B.* 13. p. 494.

14) Cap. XIX. §. LXVIII. 3. §. LXIX. 3.

15) Cap. XXI. §. LXXX. 5. *Vomitus bezoardicus.*

*) „Sic Quarin anno 1781 hominem quendam forte dato purgante sanavit a vomitu chronico, expellendo ultra 400 lapillos per alvum: dein aeger demum meminit, quod aestate multa cerasa una cum lapillis deglutierit; ab illo tempore cardialgiam et vomitum chronicum pati" (Oeggl diss. de vomitu. Vindob. 1783. §. X). Quidam laborans pyrosi, magnam copiam absorbentium testaceorum ingessit; demum supervenit vomitus cum sensu ponderis in diaphragmate, et post longum cruciatum obiit. In sto-

culos biliosos spectant, quorum cura illis adaptando foret. A pathologia comparata forte hîc lux expectanda[16])?

Caput XXVI.

De morbis carcinomaticis ventriculi.

§. CII.

Doctrinae limites et literatura.

Doctrinae limites. 1. Ne plures quam aegrotorum ad lectos distingui possunt morbos statuamus, et, ne morbos qui differentias, saltem cadavera perlustrando offerunt, invicem confundamus; passiones quae ex *ventriculi degeneratione*, praecipue apud senes, sociis anorexia, vomitu chronico, alvo obstructa, tabe et hydrope, pullulant, *scirrhum* videlicet, *steatoma*, *sarcoma*, *cancrum* et *fungum haematodem* aeque ac *medullarem*, *uno* capite, sed non omnino permixte, comprehendimus.

Literatura. 2. Ad doctrinam ejusmodi (more usitato, ast vix

macho plurimi calculi detecti fuere quorum icones vide Vol. IX. *Philosoph. transact.* p. 171.

16) Rudolphi *Abhandl. über die Steine in den Wirbelthieren* (*Verhandl. der k. preuss. Akadem. der Wissensch. Jahrg.* 1812—13. p. 181) et Suckow *über die steinartigen Concremente der Wirbelthiere mit besonderer Rücksicht auf die Haus- und Landwirthschafts-Thiere* (*Badische Annalen für die gesammte Heilk.* 1ter *Jahrg.* 2ter *Heft* p. 7).

vix approbando, in compendiis praxeos medicae tractatibus de vomitu subjectam) faciunt casus innumeri vel a Patris et propria experientia suppeditati, vel ab observatoribus collecti [1]), vel in commentariis academiarum [2]), in diariis medicis [3])

1) BENIVIENUS de abditis morborum causis. cap. 36; — SCHENK obs. lib. III. obs. 2. 86. 87. 118. 131; — FORESTUS obs. lib. XVIII. obs. 30; — HILDANI obs. cent. III. obs. 20; — ZACUTI LUSITANI prax. admir. lib. II. cap. 5; — SALMUTH obs. cent. I. obs. 20; — BLASIUS observ. rar. obs. 9; — WILLIS opp. omnia. T. II. p. 260; — HARDER apiarium. p. 62; — FANTONUS obs. anatom. med. select. obs. 14. in opusc. p. 150; — HOFFMANN ad POTERII obs. cent. I. cap. 24; — RUYSCH obs. 39; — HEUERMANN opp. T. III. p. 437; — BERDOT epistol. ad HALLERUM scriptae. Vol. V. p. 51; — TAYLOR *médic. essays. Vol.* 2. *art.* 25; — HASENOEHRL hist. med. morbor. epid. Vindob. 1760. p. 60; — STOLL ratio medendi. T. I. p. 212. T. III. p. 356; — VOELKER in SCHMUCKER's *vermischten Schrift. B.* 2. p. 240; — BAADER observ. med. incis. cadaver. illustrat. obs. 17. — CHAMBON DE MONTEAUX *merkwürdige Krankengeschichte und Leichenöffn. No.* 163. 196; — KREBS *medicinisch. Beobacht. B.* 2. *Heft* 2; aliique infra citandi.

2) *Philosophical transactions No.* 472. Vid. LESKE *auserl. Abhandlungen. B.* 3. p. 198; — *Schwedische Abhandlung.* 1790. 2*tes Quart. No.* 11 (SANTESSEN), *No.* 12 (WESTRING); — Acta soc. med. Hafniens. 1777. Vol. 1. p. 72 (BERGER); — *Histoire et mémoires de l'academ. R. de médec.* 1776. *Hist.* p. 257 (ANDRY); — ibid. p. 266 (JEAMOS); — *Mem. of the medical society of Lond. Vol.* 5. *No.* 16 (HARRISON); — *Medical communications. T.* 6. *No.* 28 (SIMS); — ibid. *No.* 29 (SMYTH); — *London medical Journ.* 1790. *P. IV.* p. 343. et *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 14.

traditi; maxime vero disquisitiones pathologico-ana-

p. 347 (GRAVES); — *Transactions on the Physicians in Ireland.* 1. *Vol.* 1. 1817 (CRAMPTON); — *Verhandelingen van de Holl. Maatschapp. D.* 9. *bl.* 251 (ROUPPE); — *Mém. de la société de médec. Vol.* 4. *No.* 4 (HALLÉ); — Commentar. Bononiens. T. II. P. I. p. 157 (MOLINELLI); — *Memorie dell' Academia di Verona. T.* 5 (ZEVIANI), vid. WEIGEL *italiän. Biblioth. B.* 2. *St.* 2. p. 204; — *Verhandl. der vereinigten ärztlichen Gesellschaft der Schweitz.* 1828 (FUCHS); — ibid. 1829. *Erste Hälfte* (SCHAEFER).

3) *Medicinisch. chirurg. Bibliothek von* TODE. *B.* 3. *St.* 1. p. 194 (SIBBERN); — *Archiv für medicin. Erfahrung von* HORN *B.* 3. *St.* 1. p. 67 (HORN), *B.* 3. *St.* 1. p. 77 (ERDMANN), p. 306 (FRITZE) *B.* 6. *St.* 2 (ERDMANN); — *medicinische Biblioth. von* BLUMENBACH *B.* 3. p. 115 (LENTIN); — *Archiv für die Geburtshülfe u. Kinderkr. von* STARKE. *B.* 3. p. 471 (TREUNER); — *Archiv für die Physiologie von* REIL *B.* 4. p. 365 (KADE); — *Journ. der pr. Heilk. von* HUFELAND. *B.* 27. *St.* 1. p. 85; — *Rheinisch-westphälische Jahrb. von* HARLESS. *B.* 9. *St.* 2. p. 60 (WETZLER); — *Oesterreichische medic. Jahrbücher. B.* 13. *St.* 3. p. 416 (ZANGERL); — *Medicinische Zeitung. Herausg. von dem Verein für Heilkunde in Preussen.* 1ter *Jahrg.* 1832. *No.* 13. 3. *c.* — *Journ. de médec. T.* 8 (HENNY), *T.* 43. p. 515 (EMANUEL), *T.* 55. p. 203. 208 (LEMONIER), *T.* 58. p. 57 (. . . .), *T.* 71. p. 426 (BERTHEAU), *T.* 86. p. 157 (JEMVIS); — *Journ. de médec. continué par* CORVISART et LEROUX. *Vol.* 1. p. 195; — *Journ. de chirurgie par* DESAULT *T.* I. *art.* 13 (BRUGULERE); — *Bulletin de la soc. de médec.* append. ad *Journ. de méd. contin. Vol.* 14. p. 154; — *Bulletin des sciences médical. par* FERUSAC. *T.* 14. 1828. p. 64 (GUILLEMARD); — *Journ. complémentaire du dictionnaire des sciences médical.* 1827. *Juin.* p. 298 (BOUILLARD); — *Revue médicale.* 1824. *Mai.* (BOURDON).

anatomicae[4]), dissertationes inaugurales[5]) et monographiae auctoribus J. M. Pezold[6]), S. Bleuland[7]), Fr. Chardel[8]), L. V. Benech[9]) et René Prus[10]).

§. CIII.

4) Cap. XIV. §. XLVII. 2.

5) Macneven diss. de raro ventriculi casu. Prag. 1760. — Haller bibioth. chir. p. 469; — Richter diss. casus intumescentis et callosi pylori cum triplici hydrope. Goett. 1764; — Leveling diss. de pyloro carcinomatico. Ingolst. 1777; — Franz diss. de angustatione pylori callosa. Marb. 1796; — Daniel *diss. sur le squirre de l'estomac. Paris* 1804; — Karstens diss. de scirrho ventriculi. Kilon. 1809; — Germain *diss. sur les causes et le diagnostique du squirre de l'estomac. Paris* 1817; — Sharpey diss. de ventriculi carcinomate. Edimb. 1823; — Klaproth diss. de scirrho ventriculi. Berol. 1827.

6) *Von der Verhärtung und Verengerung des untern Magenmundes. Dresd.* 1787; Cfr. Rahn's *Briefwechsel mit seinen ehemaligen Schülern. Zürich.* 1790. *2te Samml.* p. 404.

7) De difficili aut impedito alimentorum e ventriculo in duodenum progressu. Lugd. Batav. 1787. Vers. germ. (qua utor) in Janus Bleuland *anatom. und med. Schriften über einige Krankheiten der Verdauungswerkzeuge. Breslau* 1801. p. 89.

8) *Monographie des dégénerations squirreuses de l'estomac fondée sur un grand nombre d'observations recueillies tant dans la clinique interne de l'école de médecine de Paris, qu'à l'hospital Cochin. Paris* 1808. Cfr. Larmet *rapport sur le mémoire de Mr.* Chardel, in Grapperon *bulletin des sciences médicales. T.* 2. p. 295.

9) *Traité des cancers de l'estomac. Paris* 1824.

10) *Recherches nouvelles sur la nature et le traitement du cancer de l'estomac. Paris* 1828.

§. CIII.

Symptomata. Necroscopia.

Symptomata. 1. Praeviis, per annos aliquando multos, digestionis incommodis, maxime cardialgia, sodâ, nauseâ, ructu, anxietate post pastum, alvo tardâ, borborygmis [1]), sensu reptantis per imum ventrem animalis [2]), tandem in conspectum venit *vomitus* [3]), primum omni mense, dein omni septimana, demum omni die et saepius de die idque dato et determinato post pastum tempore. Ab initio evomuntur tantum copiosius ingesta et solidiora, una cum pituita multa et ductili; ac retinentur parce assumta et liquida. Dein rejiciuntur aut serum [4]), aut materia brunea, nigra, veluti

1) Sacerdos Luganensis, evidenter scirrho ventriculi mulctatus, die 18 Octobris 1827, consilium meum expetiit. Narrabat *borborygmos* (sed adeo fortes ut hominum conventus evitare debuisset) primum morbi indicium constituisse. Secuta est alvi tarditas.

2) Horn l. c. 1828. *Juli, August.* p. 597.

3) H. Laub ex scirrho ventriculi vomitus assumtorum diuturnus. Ephem. acad. nat. curios. cent. IX. X. p. 265; — Helwich de vomitu per aliquot menses durante, ex ventriculi angustia, et duritie scirrhosa circa pylorum. Acta acad. nat. curios. Vol. IV. p. 427; — Oeggl diss. de vomitu. Vindob. 1783. §. 9. et scriptores fere omnes de hoc argumento (Cap. XXI. §. LXXVII. 5).

4) De *vomitu mirabili seroso* in scirrho ventriculi, sequens morbi historia, Patri meo a filio defuncti, auditori quondam suo, communicata, atque omni sub respectu memorabili, testatur. „Dnus Casanova, Mediolanensis, hypochondriacus, ex adverso rerum suarum successu, animo

non parum turbatus, vertigine, aurium susurru, eorumque fluxu non raro laborabat. Successit tribus ante mortem annis, vomitus visusque obnubilatio. Setaceum tunc et fonticulus ponebantur ob metum apoplexiae. Accesserunt moeror diuturnus, inquietudo, facilis ira, convulsio frequens, flatus, diarrhoea, alvi interdum obstructio, anorexia. Impetiginis etiam universalis quaedam species, valde pruriens, supervenit. Pondus a cibo assumto ad ventriculum, magnamque ab isto aversionem induxit. Gradatim symptomata ingravescunt, ructus molestiores fiunt, convulsiones acerbiores, noctis praecipue tempore. Nec curationi favent potus spirituosi sat largiter hausti, nec opiata his ipsis commista remedia. Vomendi nempe proclivitas accedit et constrictionis sensus circa praecordia, ut a minoris nunc cibi copia, et ab ipsis adeo purgantibus, vomitus sequeretur. Ex convulsivis affectibus malum repetens aegrotus, pulverem ex valerianae radice et cortice peruviano liberaliter adhibet. Tandem triginta ante obitum dies, vomitus augetur, violensque fit et continuus. Obstructa est jam diu alvus, urina parcissima rubra et crassa, ructus molestissimi, ingratissimi, singultus, borborygmi; vertigo tanta ut aeger ex hac caetera morbi sui phaenomena derivet. Pro spasmodica hinc affectione morbus ab ipsis medicis habetur, et pro tali pertractatur. Oculi luridi, alvus obstructa, faeces quasi terreae, durae, paucae, haemorrhoides tumentes, obstructi hepatis suspicionem movent; porriguntur resolventia. Vomitus interim urgent, oris adest amarities, materies vomitu rejecta, obscuro colore instructa, foetida, sedimentosa, gravis, cuprum viridi colore instruit, copiosa est. Praescribuntur alvum evacuantia, resolventibus interposita. Pulsus paulo frequens, duriusculus, inaequalis, latentis alicujus inflammationis metum in homine pridem robusto medentibus incutit. Ponuntur hirudines ad anum, quae sanguinis circiter quinque uncias educunt. A balneis, fomentationibus abdomini applicitis vomitus videtur

tur fieri rarior, urina clarior, alvus clysteribus magis obediens, borborygmi majores. Viginti sic horae sine vomitu transiguntur; tumor vero in ventre observatur, ac sinistrum praecipue hypochondrium elevatur. Sub motu corporis, aegrotus fluctuationem ponderisque mutationem persentit; tumor quoque inferius ferri videtur; sed, ob abdominis molem obscura est observatio. Ructus denuo urgent, anxietatem pariunt, singultus his violens adjungitur; redit vomitus et *mirabilis aquarum copia*, uno impetu, ore rejicitur, quasi suffocationem minitans. Alvus purgatur cum remediis sat validis nec ipso excepto diagrydio. Vomitus fit rarior: per horas triginta non redit, fluctuatio in abdomine minor, tumor hoc in cavo profundius, et ad ipsum umbilicum extenditur; urina mingitur copiosior. Aliqui nunc de scirrho pylori cogitant. Crescit demum ventris tumor, pondus et irritatio augentur. Impetigo a cute disparet. Quies fere nulla; aliqua tamen conceditur, dum dextro lateri aeger incumbit. Insomniis vero hic agitatur; vigilias tristitia summa infestat; macies indies major; lipothymia a levi corporis vel animi motu accedunt, cutis pallescit. Materia vomitu rejecta magis est acida, cum salibus alcalinis producit effervescentiam, cuprum citius ociusve abhinc virescit. Continuat vomitus, eo copiosior quo rarior; singultus acerbiores, flatus ingratissimi vehementioresque; lipothymiae frequentiores; convulsiones hinc inde. Sub signis tandem consuetis mors ipsa finem aerumnis imponit. Ad extremum usque valida fuit mentis actio; nec parum aegroti sortem exasperavit continua de tristibus cogitatio. — *Sectio cadaveris*. Ventriculus praemagnus, corrugatus tamen, ac flatibus quodammodo suffultus. Pylorus durus, scirrhosus per duodenum valde propagato tumore. Levis in ventriculo phlogosis ac multa in hoc cavo materia foetens detegitur. Phlogosis quatuor digitis a pyloro distat. Hepar exiguum, corrugatum, pallidum, cultro morbose resistens. Pancreas crassam duramque molem offert.

In-

luti *coccolata*, vel fuligo, cum floccis mucosis [5]). Ratione qua vomitus invalescit, *alvus* semper tardior fit, valde *adstricta* ac tandem *nulla*. Jam aegroti adspectus evadit pallidus, terreus, subflavus, et, praecipue quoad oculorum conditionem, specificus [6]). Cutis sicca, pergamena, chloasmate defoedata; temperatura corporis imminuta. Pulsus tensus, parvus. Cita defatigatio, dolor ad epigastrium sub flexione aut erectione trunci. Solitudinis desiderium. *Aversio a cibis*, praesertim carneis (venatione aliquando excepta), maxima.

Intestina vacua. Nec pectus, nec cranium (!) aperta fuere."

5) „*J'ai remis récemment à Mr.* Lassaigne *une certaine quantité de matière noire vomie par une femme, qui, depuis plus d'un mois, en rendait chaque jour plus d'une pinte. Cette matière contenait beaucoup d'eau, de l'albumine, un acide libre, de nature organique, et, de plus, elle était rendue trouble et noiratre par la suspension d'une matière colorante d'un brun foncé, insoluble dans l'eau, soluble au contraire dans l'acide sulfurique, et présentant, ainsi dissoute, une belle couleur rouge-sanguin, semblable à celle qui offre la matière colorante du sang dans le même acide. Soumise à la calcination, elle brulait sans se boursouffler, et laissait un résidu léger, de couleur rouge de briques, composé d'oxyde de fer au* maximum, *et de traces de phosphate de chaux, comme en fournit la matière colorante du sang non purifié. Il suit de cette analyse que la couleur noire des matières vomies dans certain nombre d' affection de l'estomac est due à la présence d'un élément organique qui a la plus grande analogie avec la matière colorante du sang*" (Andral op. c. p. 399).

6) Habitus carcinomaticus.

xima. Interdum deglutiendi difficultas [7]). Tanta est *corporis emaciatio*, ut propriae vestes ab alieno homine eoque obeso depromtae videantur. Plurimi, voce acuta [8]), conqueruntur de sensu ponderis, ardoris et tandem doloris, in epigastrio. Ex hac regione, nonnullis, aliquid dextrorsum, sinistrorsum labi videtur, prout se in alterutrum latus convertunt. Sunt quibus tunc vomitus supervenit [9]). Fere omnes regioni affectae manus admovent. Illa regione exploratâ, saepe durities percipitur, interdum musculorum abdominalium contractio, hincque inde aortae ventralis pulsatio inconsueta. Alii tussi, salivatione, singultu lipothymiis, vigiliis, et diarrhoea excruciantur. *Oedema pedum* vel *hydrops ascites*, praevia urina pauca cum sedimento roseo, optatum, plerumque, vitae terminum annuntiant [10]).

2. In

7) Triller diss. de fame lethali ex callosa oris ventriculi angustia. Viteb. 1750.

8) Wetzler l. c.

9) „*Toutes les fois que le malade se couche sur le côté gauche, la bouche se remplit d'eau qui lui semble remonter de l'estomac, et alors les vomissemens se déclarent*“ (Cruveilhier l. c.).

10) Contradictio exstat apud auctores circa animi conditionem in morbis carcinomaticis ventriculi. Sic Fuchs (l. c.) inter illorum symptomata enumerat: „*ein momentanes Erwachen jenes Seelenvermögens, das den sichern Tod kommen sieht, und ihn ruhig erwartet.*“ Contra ea Cruveilhier (l. c.) morositatem et desperationem consuetis symptomatibus scirrhi stomachi adscribit. Differentia a peculiari hominum indole repetenda.

2. In *cadaveribus* reperiebantur: serum in abdominis cavo ad libras saepe permultas; — *peritonaeum* inflammatum [11]); — *ventriculus* volumine modo imminutus [12]), modo auctus [13]); oedemate notatus [14]); in universum veluti cartilagineus [15]); partim durus, partim emollitus [16]); cum materia veluti gelatina aut mel in proprio textu [17]), notisque phlogoseos [18]); cum *scirrho* in centro [19]), ad curvaturam minorem [20]), ad cardiam [21]), ad pylorum [22]); quod orificium, rarioribus casibus di- Necroscopia.

11) Guillemard, Bouillard ll. cc.

12) Palmer l. c. — Ventriculum tunc potissimum volumine imminutum reperi, ubi scirrhus aut cardiam, aut curvaturas detinebat.

13) Crampton, Schaefer, Zangerl ll. cc. Cfr. cap. XV. §. LI. No. 3.

14) In viro quadraginta annorum anno 1791 in clinico instituto Ticinensi dissecto.

15) Störk ann. medicus I. p. 151; — Bleuland l. c. p. 194; — Cruveilhier l. c. („*quelquesfois la portion de l'estomac saine, n'est qu'un tiers de la surface de l'estomac*").

16) Horn *Reise durch Deutschland. B.* 3.

17) Andral l. c. p. 407.

18) Fere semper, et quidem, rarius circa locum affectum a scirrho.

19) Blasius l. c.

20) Klaproth *Beschreibung einer bedeutenden Desorganisation des Magens mit Abbildung;* in Hufeland's *Journ. B.* 61. 1829. *Januar.* p. 127.

21) Lecheverel *observation d'un squirrhe au cardia, avec le rapport de* Deschamps *et* Double *sur cette observation.* Sedillot *recueil périod. de la soc. de méd. T.* 22. p. 129. 147; — Sandifort mus. anat. Vol. I. sect. V. p. 245. No. 17.

22) Andry, Jeanroi, Harrison, Pezold, Graves, Bruguière

dilatationis exceptis *), erat fere occlusum [23]) (idque aliquando tam arcte, ut nec mercurius [24]), nec specillum [25]), nec aer [26]) transire potuisset) a corpore cartilagineo [27]), a glandula [28]), a tuberculis **), a callo et calculo [29]), a tumore [30]); qui tumor adeo durus, tophaceus [31]) et prominens fuit,

etc. Omnium sane frequentissimus. Morgagni epist. XXIX. 6. XXXVII. 30. LXX. 5.

*) Rauch in *Vermischten Abhandlungen aus dem Gebiete der Heilk. Zweite Samml. Petersburg* 1823. p. 166.

23) Du Verney *observation anatomique sur deux estomacs humains, dans l'un desquels le pylore était squirrheux et bouché; Mémoires de l'acad. R. de méd. de Paris.* 1719. *Hist.* p. 42; — Amilhon *Journ. de médec.* 1782. p. 137 et *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 7. p. 518.

24) Morgagni op. c. epist. XXX. 13.

25) Pluries incassum tentavi applicationem

26) „Anno 1796 in nosocomio Vindobonensi cadaver dissectum fuit, ubi *nec aer* potuit ullo modo exprimi per pylorum, tam aucta hîc a tumore occlusus fuit" (Ex schedis paternis).

27) „*Un corps cartilagineux, du volume d'un bouchon de bouteille, et contenant dans sa substance un grand nombre de pointes osseuses, adhérait fortement par l'une de ses extrémités aux tuniques de l'estomac, près le pylore, tandis que par l'autre, il faisait saillie dans cette dernière ouverture, qu'il oblitérait et empêchait ainsi le passage du chime au duodénum*". J. Webster ex *Journ. des progrès* etc. *Vol.* 5, in Ferusac *bulletin* etc. *Novembr.* 1828. p. 296.

28) Velschius epist. XL.

**) Morrison in *medical observ. and enquiries. Vol.* 6.

29) Morgagni l. c.

30) Meyer in Hufeland's *Journ. Novemb.* 1812. p. 103.

fuit, ut apicem cartilaginis ensiformis elevaret[32]), utque veluti uterus in vaginam, sic ille in duodenum prosiliret[33]). Reperiebantur quoque *steatomata*[34]) et *sarcomata*[35]), e membrana ventriculi mucosa, atque *excrescentiae fungosae* e systemate illius venoso[36]) pullulantes; item *massae tuberosae* albae, subcaeruleae maculis flavis, bruneis notatae, ac materiam cerebro similem continentes[37]), *ulcera cancerosa**), *gangraenosa*[38]), cum per-

31) Bartholinus hist. anat. cent. II. hist. 2; — de Blegny zodiac. gallic. 1679. mens. Febr.; — Blancard anat. pract. rat. cent. II. obs. 100. p. 300.

32) Cohausen Commerc. liter. Norimbergense. A. 1743. hebd. XVI. p. 125.

33) Bouillard l. c. obs. 4.

34) Hartmann diss. sistens memorabile ventriculi steatoma. Franf. 1786; — Acta acad. nat. curios. Vol. III. obs. 73; — Ruysch adversaria anatom. T. 2. Dec. III; — Formey in *Ephemeriden von Berlin. B.* 1. *Heft* 2. p. 15; — Healy in *Philosophical transact. Vol.* 61. p. 130; — Oberteuffer *Museum der Heilk. B.* 1. p. 136; — Rahn diss. passionis iliacae pathologia. Hal. 1791; — Preisler *Salzburger med. chirurg. Zeitung.* 1793. *B.* 1. p. 438; — Soemmerring *zu* Baillie p. 83; — Treuner l. c.

35) Amatus Lusitanus curat. consil. VII. No. 3; — Morgagni l. c. epist. XVI. 36; — Brugmans in *Verhandel. van der Holl. Maatschapp. Deel* 12. p. 13. 18; — Baader l. c. obs. 42.

36) Cruveilhier l. c. *Livraison IV. Pl. I. fig.* 1.

37) Nasse *Leichenöffnungen zur Diagnostik und pathologischen Anatomie. Erste Reihe. Bonn* 1821; — Staub *Fall eines Magenmarkschwammes nebst Bemerkungen einer Symptomatologie und Diagnose dieser Krankheit.* Hufeland's *Journ.* 1833 *August.* p. 1.

perforatione ventriculi[39]). In conspectum etiam venerunt hypertrophia tam membranae ejus muscularis[40]), quam annexi textus cellulosi[41]); attenuatio membranarum**); degeneratio, si fides adhibenda sit[42]), ramorum gastricorum paris nervorum vagi[43]), et dilatatio vasorum lymphaticorum, parietibus incrassatis[44]). Postremo non desiderabantur simul scirrhi et cancri aliorum viscerum[45]), inprimis oesophagi[46]), hepatis[47]), pan-

*) Bell *system of dissections*, *Tab. II.*

38) Cruveilhier l. c. fig. 2.

39) Cap. XXVII. §. CVIII. No. 8.

40) Louis *mémoire sur le ramollissement de l'estomac. Paris* 1826. Cfr. Omodei *annali universali di medicina. T.* 41. p. 359; — Bouillard l. c.

41) Andral l. c.

**) Latente ventriculi scirrho membranas contiguas aliquando *attenuatas* esse docuit Hopfengaertner (Hufeland's *Journ.* 1819. *Octobr.* p. 7). Cfr. Robbi *der Magen, seine Structur* etc. *Leipz.* 1823. p. 128. Cfr. cap. XV. §. LI. 3.

42) „ . . *dans les cas les plus différens d'altération de l'estomac, je n'ai trouvé aucune différence appréciable dans la couleur, le volume, la consistance des nerfs qui s'y distribuaient*" (Andral l. c. p. 418).

43) Prus l. c. 44) Andral l. c. p. 417.

45) Fournier *observation sur une diathèse squirrheuse d'une partie des viscères du bas ventre et particulièrement de l'estomac.* Sédillot *recueil périod. de la soc. de méd. de Paris. T.* 44. p. 55.

46) Taylor l. c.

47) Francis *case of morbid anatomy* . . 3. *case of scirrhus of the pylorus accompainied with a tuberculated liver. Transact. of the litterar. and philosoph. soc. of New-York.*

pancreatis [48]), lienis [49]), intestinorum, praecipue duodeni [50]) et coli transversi [51]), mesenterii [52]), ac pulmonum [53]).

§. CIV.

Caussae.

1. Ad affectiones carcinomaticas ventriculi *disponunt:* vitium haereditarium [1]), sexus virilis [2]), aetas C. praedisponentes.

Vol. 1. p. 525; — VAN DE KEERE *observation sur un cancer du foie et de l'estomac. Journ. universel des sciences médicales* 1825. *Août* p. 206.

48) HARDER glandulae ventriculi scirrhosae cum pylori et *pancreatis* scirrho insigni. Miscell. acad. nat. curios. dec. II. ann. 6. 1687. p. 196; — ZWINGER de hectica a scirrhositate pylori ac pancreatis proveniente lethali. Ephemerid. acad. nat. curios. ann. VII. et VIII. p. 207; — FUCHS l. c.

49) NAUMBURG in *Salzb. medic. chirurg. Zeitung.* 1796. *B.* 1. p. 14.

50) GÖRITZ pylorus scirrhosus itemque *intestinum duodenum* et pancreas, loco bilis autem calculus in vesica fellea. Ephem. acad. nat. curios. cent. VII et VIII. p. 282; — WINSLOW *Vers. einer chir. Gesellschaft in Kopenhagen.*

51) OEGGL l. c. §. 9.

52) POHL panegyr. medic. de callositate ventriculi ex potus spirituosi abusu. Lips. 1771.

53) RUST *Magaz* cit. *B.* 30. p. 356.

1) COITERUS apud SCHENK (l. c. obs. 2). Quodsi in aegroti familia ipsius *ventriculi* carcinomatici non invenies vestigia, reperies probabiliter illa carcinomatis mammarum, uteri, testiculorum, labiorum etc.

2) CHARDEL l. c. — Verisimiliter in feminis diathesis carcinomatica, facilius in uterum et in mammas, a partibus vel repetitis vel omissis labefactatas, quam in ventriculum, irruit.

aetas senilis [3]), conditio ignota climatis [4]), victus penuria [5]) aeque ac abundantia [6]), vita tam sedentaria (inprimis antrorsum flexo corpore [7])) quam laboriosa [8]).

C. excitantes. 2. *Excitantur* illae affectiones a febribus intermittentibus [9]), ab animi pathematibus [10]), a jejunio [11]), ab onania [12]), a more coitum mox post

3) Chardel l. c. Proprii aegroti fere omnes inter annum vitae quinquagesimum et sexagesimum quintum constituti erant.

4) De frequenti in *Normandia* scirrho ventriculi testatur Cloquet (*Bulletin de la société de médec.* 1810. *No.* 7. p. 106). Juxta meas observationes iste morbus obvenit frequentissime in *Austria*, frequenter in *Insubria*, minus frequenter in *Lithuania*; quod mirum sane quum vulgus hîc potu alcohol abuti soleat, et plica fertilis sit carcinomatis genitrix.

5) Ut inter rusticos nonnullarum provinciarum Insubriae.

6) Ut inter incolas Vindobonenses.

7) Ut apud literatos, — et sutores.

) Dumas scirrhum ventriculi ad morbos militum refert (*Recueil périodique de la soc. de méd. de Paris. No.* 27).

9) Longis praecipue, neglectis aut cortice peruviano praepostere tractatis, aut cortice debito quidem tempore dato, sed non satis diu, nec cum requisitis cautelis.

10) Maxime a moerore propter curas quaestus.

11) Inprimis si jejunium praeter consuetudinem protractum fuerit. Sic in sacerdote, qui die 12 Februarii 1833 consilium meum expetiit, observavi. Vir iste quinquagenarius a viginti annis ecclesiae cuidam addictus erat ubi missa summo jam mane celebratur; itaque licuit tunc illi mature jentaculum sumere. A biennio vero ad aliam ecclesiam translatus fuit, coactus ad sacrificium missale dumtaxat circa meridiem absolvendum, hinc usque ad prandium

post pastum celebrandi[13]), a matrimonio aetate senili absoluto[14]), a potu alcohol[15]), ab abusu purgantium[16]) et acidorum[17]), a narcoticis, plumbo[18]), phosphoro[19]), a suppressione haemorrhoidum[20]), a fuga praepostera ulcerum[21]) et impetiginum[22]) et a violentiis externis[23]).

3. Quae-

jejunandum. Mox inde stomacho laborare coepit, evolutis modo certissimis scirrhi hujus visceris indiciis.

12) Pauca, quae aetate haud provecta, scirrhi ventriculi vidi exempla, in *onaniae* deditis mihi obvenerunt. Sic contigit in juvene 18 annorum qui die 16 Februarii anno 1794. in insituto clinico Ticinensi obiit. Notandum tamen illum fuisse scrophulosum et gravibus erroribus in diaeta obnoxium.

13) Plurimi aegrorum meorum fatali huic consuetudini dediti fuerant.

14) Inter plura exempla, sufficiat illud *Dr. Ludovici Frank*, scirrho pylori Parmae a. 1825 defuncti, idque paucos annos a matrimonio aetate sexaginta annorum cum juveni femina contracto.

15) Pohl l. vix citato; — Abrahamson in Meckel's *neuem Archiv. B.* 1. *No.* 34.

16) Fichot *affection squirreuse du pylore, gastrite chronique déterminée par l'abus des médicamens évacuants. Bulletin de la soc. médic. d'émulation à Paris. Février* 1805.

17) Haller opusc. patholog. obs. 26; — Goeritz Eph. acad. nat. curios. cent. VIII. obs. 20. p. 282. Interea dubito a nimio malorum citreorum esu, ut hîc narratur, scirrhum ventriculi oriri posse. Id potius ex abusu elixirii acidi Halleri, acidi nitrici, muriatici oxygenati etc. expectarem.

18) P. III. Vol. II. sect. I. cap. de colica saturnina.

19) Hufeland's *Journ. B.* 7. *St.* 3 p. 114.

20) Cohausen l. c. 21) Plater observ. lib. II. p. 437.

C. proxima. 3. Quaerimus ventriculi *scirrhum* in systemate vasorum lymphaticorum (verisimiliter a scrophulis in juventute ad recipiendam in senio arthritidem disposito); *sarcoma* et *steatoma* — in tela cellulosa membranis visceris intermedia; *fungum*

22) Plures inter Insubros praesertim ex fugato herpete (vocant: il *salso*) in scirrhum ventriculi incidisse observavi. Quum etiam Gallorum Imperator *Napoleon* hoc morbo perierit, ex illius narratione, non vituperium sed laus patris mei emergeret. Ait nimirum ex-Imperator: — „*La dernière fois que je fus à Vienne, il m'était survenu une petite éruption à la partie postérieure du cou; c'était peu de chose, mais ma suite s'en inquiétait, me pressait de recevoir un médecin dont on disait merveilles. J'y consentis; Frank fut appellé. Il me trouva un vice dartreux, une maladie grave. J'avais besoin de traitement préparatoire, de médicamens, de drogues; c'était à ne plus finir. Je mandais Corvisart . . . . J'avais défait ma cravate, il examina.* „*Ah Sire! de si loin pour un vésicatoire que le dernier médecin eut appliqué aussi bien que moi? Frank extravague; Vous allez à merveille. Ce petit accident tient à une vieille éruption mal soignée, et ne resistera pas à quatre jours de vésicatoire.*" *Il ne resista pas en effet, et ne se reproduisit plus: Vous le voyez, me dit il, en levant le dernier appareil, voilà à quoi se reduisent les terribles maladies dont cet Allemand vous avait gratifié*" (*Mémoires du docteur* F. Antomarchi, *ou les derniers momens de Napoléon. Paris* 1825. *T.* 1. *p.* 262). Utique ex hac narratione non vituperium sed laus patris mei emergeret si illa veritati consona esset. Est contra ea solitis narratoris mendaciis plena! Veritas ocyus serius palam fiet per opus: *Mémoires biographiques de* Joseph Frank. *Ouvrage posthume.*

23) Bourdon (l. c.) hanc caussam jure extollit.

gum haematodem — in venis; et *fungum medullarem* in nervis, quorum imperium in producendis morbis carcinomaticis stomachi, magni sane faciendum[24]). *Scirrhus* saltem, deficienti potius vitalitati in parte, quam conditioni illius inflammatoriae adscribendus videtur[25]). Quodsi, supervenientibus violentiis externis aut aliis caussis irritantibus, phlogosis hîc excitatur, illi transitus scirrhi in *ulcus cancerosum* adscribendus.

§. CV.

Diagnosis.

1. *Diagnosis* morborum carcinomaticorum ventriculi *triplex* est: respicit nimirum: 1. *definitionem morbi* in genere; 2. *designationem sedis* suae peculiaris; et 3. *distinctionem vitiorum*, nomine carcinomatis comprehensorum, inter se, et ab induratione simplici et ulcere benigno. Divisio argumenti.

2. Ipsam jam *morborum carcinomaticorum ventriculi definitionem generalem* arduam esse, ex eo intelligitur, quod aliquando post mortem detecti fuere, ubi in vita nullum illorum obvenerat indicium[1]); quodque iis revera latentibus, pluries alii Definitio morbi in genere.

24) Prus (l. c.) scirrhum esse putat „*une altération de nutrition, et quelques fois de secrétion, d'une ou de plusieurs membranes et couches cellulaires de ce viscère, altération nécessairement liée à une modification du système nerveux, qu'on pourrait appeller irritation nerveuse.*"

25) Part. IV. Vol. I. sect. I. capit. de carcinomate.

1) Hallé *observation sur deux ouvertures de cadavres qui*

alii plane morbi proclamati sunt. Summa enim fallacia inest signis morborum carcinomaticorum ventriculi, inprimis si separatim considerentur. Sic *externus* in regione epigastrica *tumor*, neque morbum neque locum affectum tuto satis indicio prodit, quum ipse aer ventriculum ad enorme volumen extendere valeat [2]). Contra, ex *duritie* externa prope umbilicum scirrhum omenti latere quis ratus, reperit in ventriculo, qui ad umbilicum descenderat, vitium [3]). *Vomitus* atrae materiae, *coccolatae* aut fuligini similis, qui a viro de diagnosi bene merito, pro certissimo scirrhi ventriculi signo declaratus est [4]), aliis quoque morbis, do-

ont présenté des phénomènes très différens de ceux que semblait annoncer la maladie. Obs. 1ère: induration squirreuse des membranes de l'estomac (*Histoire et mémoires de la soc. R. de médecine.* 1780 *et* 1781. *Hist.* p. 269). Et PEMBERTON, ut jam HAENIUS, in viro ex morbo arteriae aortae defuncto, scirrhum et cancrum ventriculi detexit, de quibus in vita nulla oriebatur suspicio (*a practical treatise on various diseases of the abdominal viscera.* 3a edit. *London* 1814. *chap.* 7). — „*Non vi fu chi avvertita avesse doglia o viva o muta, o gravezza all' epigastrio, ne difficoltà a piegare o radrizzare il tronco, o colpo di singultire, o vomito, o dolor pungitivo, nella persona del professore Brugnatelli tolto alle scienze per ulcere, oltre il pollice, presso la foce cardiaca*" (DALMAZZONE *sul vomito nero*, in *Repertorio medico-chirurgico-farmac. di Torino.* 1824. *Ottobre. No.* 58).

2) MORGAGNI op. cit. epist. XXXVIII. 22.

3) LANGUTH l. c.

4) WICHMANN *Ideen zur Diagnostik.* 2te *Aufl. Hannover* 1800. p. 165.

docente id jam summo illa in scientia magistro, obvenit [5]). *Sensus reptantis* in abdomine *vermis*, effecit ut scirrhus ventriculi pro *taenia* haberetur [6]); item, propter *pulsationem* abdominalem, pro *anevrysmate arteriae coeliacae* aut *aortae* [7]). — Ut maxime ratio habeatur incomparabilis ciborum aversionis, summae corporis emaciationis, et specifici habitus, suademus [8]).

Designatio sedis peculiaris.

3. Longe adhuc magis ardua est *designatio sedis peculiaris vitii carcinomatici ventriculi.* — Ad *cardiam* quidem malum haerere suspicaberis; — si deglutitio plus minus impedita sit*); si vomitus haud diu post ingestionem alimentorum nascatur; si res inde rejectae, aliam, praeter illam a masticatione, non sint expertae mutationem; si alcohol guttatim deglutitus, ad scrobiculum cordis perven-

5) Morgagni epist. XXX. 3. „Nigerrima, monet, rejici ab iis quoque in quibus nullus hujus generis (scirrhi, cancri) tumor est" quod pluries observavi et speciatim in Principe *Esterhazy* die 25. Novembris 1833 Novocomii demortuo. Ventriculus illi erat integerrimus, sed hepar steatomate et tuberculis refertum, ac intestinum colon ubi in rectum transit, cancerosum perforatumque. Attamen materias nigras vomitu rejecerat!

6) Legisse memini, ubi, nescio.

7) Hufeland's *Journ. B.* 43. *August.* 1816. p. 130.

8) Addi possent, cutis siccitas, frequens chloasma, urina pauca, sedimento roseo instructa, et magna in hydropem dispositio, nisi haec symptomata tot alios etiam comitarentur morbos chronicos.

*) Coiterus scirrhum vidit in femina ad orificium ventriculi sinistrum, pugni magnitudinem excedentem, fame et impedita deglutitione enectam (Schenk l. c. obs. 2).

ventus, hîc eundem ac si oculo illapsus esset, excitet sensum[9]); si singultus urgeat, vox deficiat*) et aeger praeter modum desperandus adpareat[10]); — memor simul, talia symptomata etiam obvenire posse in *morbis diaphragmatis*[11]) et praesertim *oesophagi*[12]), cujus praeterea morbosa dilatatio[13]), obstaculorum aditum ad stomachum denegantium, necessarius debet esse effectus. De *centrali ventriculi affectione carcinomatica*[14]), suspicionem utique alere poteris; — si tumor in regione epigastrica percipiatur; si illius dolor sub erectione aut flexione trunci obveniat; si alvus, minus quam aliàs in morbis carcinomaticis stomachi fieri solet, obstructa sit; si vomitus quoque solito rarius urgeat, sed ubi urget prius quam ventriculus plane evacuatus sit, non cesset; si cardialgia mox post pastum (inprimis ciborum difficilioris digestionis) potumque liquorum

9) Th. Simson de re medica diss. IV. edit. nova curante Schlegel. Jenae et Lipsiae 1771. p. 140. — S. G. Vogel *allgemeine medicinische diagnostische Untersuchungen. Stendal* 1824. p. 132.

*) Cardel l. c.

10) . . . „*le désespoir du malade n'est jamais plus considèrable, et surtout plus permanent, que lorsque la maladie cancéreuse affecte le cardia*“ (Cruveilhier l. c.).

11) P. II. Vol. II. sect. II. cap. 1; — Portal *cours d'anat. méd. T.* 5. p. 204.

12) Cap. VIII. §. XXIII. 1.

13) Cap. X. §. XXVIII. 2.

14) Shirley Palmer's *Versuch einer Diagnostik der Centralmagenverengerung*, ex *Medical-chirurgical Journ.*, in Hufeland's *Journal. B.* 43. p. 122. 1816. *August.*

rum fermentatorum, sub atmosphaerae mutationibus repentinis, et potissimum a decubitu in latus dextrum invalescat; sique deglutitio non sit impedita[15]); — eo tamen pacto, ut animo tuo simul *morbi pancreatis*, *omenti*, et *intestini coli transversi* (alioquin consortium cum morbis carcinomaticis ventriculi non respuentes[16])) praesentes sint. *Vitium carcinomaticum circa pylorum*, omnium communissimum, existere argues; ubi vomitus lente ingruit, et demum (nisi orificium immune manserit aut dilatatum fuerit*)) perpetuo urget[17]) idque periodice, a hora usque ad horas quatuor post pastum; ubi res inde rejectae jam plus minus in chylum commutatae cernuntur; ubi alvus pertinacissime obstructa est; ubi dolor profunde versus hypochondrium dextrum percipitur, aut sensus ingratus ponderis hîc viget, et ubi tabes continuo crescit; — non ignarus tali modo etiam *affectiones hepatis* et *intestini duodeni* (saepe simul exstantes[18])) affligere. Scias praeterea, symptomata vix recensita, etiam tunc obvenire, ubi pylorus occlusus est a pseudomembranis[19]), a

15) Cardel, Palmer ll. cc. 16) §. CIII. 2.

*) Rauch l. c.

17) Swieten T. II. §. 653; — Stoll rat. med. T. III. p. 384.

18) §. CIII. 2.

19) „*Un homme que j'ai soigné avoit éprouvé des vomissemens affreux pendant plus de deux mois; il avoit rendu pendant quelque temps des matières grisâtres, fétides, par la bouche et par les selles: depuis plus d'un mois le malade n'alloit point à la garde-robe; il vomissait tout ce*

a venis varicosis [20]), a spasmo [21]), a numo [22]), aliisque corporibus extraneis (connubium cum scirrho

qu'il prenoit, maigrissoit à vue d'oeil, et ses forces diminuoient; on craignoit de le perdre en peu de temps, lorsqu'un de ses amis lui conseilla de prendre une prise de poudres angloises, ou de James: ce qui fut fait. Le malade vomit à diverses reprises; il eut trois heures après des douleurs de colique qui furent suivies d'une excrétion de matières fécales dures et noires en petite quantité, recouvertes de matières blanches concrètes, comme de membranules. Après cette évacuation, la region du pylore parut plus souple. Le malade voulut reprendre le lendemain une seconde prise de la même poudre, les vomissemens furent plus doux, les secrétions par les selles plus abondantes; il rendit une très grande quantité de matières concrètes, comme la raclure de boyaux; les déjections par le bas se retablirent, et le malade guérit d'une prétendue oblitération du pylore, qui n'avoit sans doute été que bouché par des concrétions que les vomissemens ont pu détacher. N'est il pas arrivé à l'égard de ce malade ce qui a lieu dans ceux qui ont peine à respirer, par de fausses membranes formées dans les voies aériennes, dans le croup, et contre lequel on prescrit tous les jours les vomitifs avec succès?" (Portal l. c. p. 205).

20) „*J'ai vu le pylore entouré de vaisseaux variqueux, dont plusieurs s'étendoient dans l'estomac et dans le duodénum*" (Portal l. c. p. 204).

21) „*On ne doit pas non plus douter que le retrécissement du pylore ne survienne dans les affections spasmodiques, et ne soit l'effet des contractions violentes des fibres musculaires et circulaires de l'orifice du pylore et du duodénum: or alors les bains, les humectans, les relâchans, les calmans produiront d'utiles effets*" (Portal l. c. p. 206).

22) Kerkring obs. ann. I; — Morgagni epist. XXX. 13.

rho non semper respuentibus[23])) et a visceribus contiguis mole auctis[24]).

4. *Morbi carcinomatici ventriculi* distinguuntur ab *induratione simplici* et ab *ulcere benigno* ejusdem visceris, habita ratione originis, sedis et exitus[25]). Nascuntur haec ultima ex phlogosi sine discrimine aetatis et constitutionis aegroti; evolvunturque in textu celluloso membranis stomachi intermedio per lympham coagulabilem ibi depositam. Induratio simplex (nisi fortuito in corpore ad affectiones carcinomaticas disposito locum obtineat) nunquam in ulcus cancerosum abit; et ulcus simplex, ut diximus[26]), cicatricem admittit. Contra ea, morbi carcinomatici ventriculi ex labe, saepe haereditaria, praeviis plerumque scrophulis et arthritide et socio aliquando scirrho aut cancro aliarum partium[27]), pullulant, et in systemate vasorum lymphaticorum sedem primariam figunt. Scirrhus in cancrum transit et cancer a morte excipitur. Transitus ille arguitur si (praeviis inprimis violentiis externis, erroribus in diaeta, usuque pharmacorum irritantium) ventricu-

Distinctio vitiorum.

23) Bouillard (l. c. p. 308) casum tradit scirrhi pylori, *una cum nucleis uvarum et prunorum*, illius orificium magis magisque obstruentium.

24) A hepate, pancreate, epiploon.

25) Andral (l. c.) qui hanc distinctionem rejicit p. 403, illam admittit p. 418.

26) Cap. XXIV. §. XCVIII. 1.

27) Die 20 Maii 1829 in vetula omnia ventriculi scirrhi signa *una cum cancro alae nasi* vidi.

culus prius dolore expers, nunc post ingesta, ardore intolerabili excrucietur, si haematemesis inopinate superveniat, sique febricula hectica subintret. Cruciatus saevos, non ventriculi cancrum sed illius *fungum medullarem* (dolorosissimum sane morbi genus[28])) designare, contenditur[29]); verum propria experientia duce, potius adstipulamur cl. viro, utpote docenti, *dolorem* in morbis carcinomaticis ventriculi infidum esse signum[30]), et distinctionem ulcus cancerosum inter et fungum medullarem valde ambiguam[31]). Securior sane dia-

28) Horn's *Archiv. Sept. Octobr.* 1828. p. 753; — Graefe *und* Walter *Journ. für die Chirurg. und Augenheilk. B.* 14. *Heft* 3. *B.* 15. *Heft* 1.

29) Staub l. c.

30) Andral (l. c. p. 430) ait: „*Parmi les individus chez lesquels nous avons constaté, après la mort, l'existence de différentes formes du cancer gastrique, soit induration squirrheuse ou encéphaloïde des tissus subjacens à la muqueuse, soit végétations fongeuses, cérébriformes de cette membrane, soit exulcérations avec destruction profonde des tissus, et fond constitué par le foie ou le pancréas; parmi ces individus, disons nous, les uns n'ont jamais accusé de douleur à l'épigastre; chez d'autres, elle ne consistoit que dans un sentiment de gêne et de pesanteur habituelle vers cette région; ailleurs la pression seule la faisoit naître, tandis que, d'autres fois, l'épigastre pouvoit être impunément comprimé. Chez plusieurs malades, la douleur ne naissait que lorsque des alimens avoient été introduit dans l'estomac.*"

31) „*J'ai longtemps admis cette distinction; mais j'avoue que des recherches plus suivies m'en ont démontré tout l'arbitraire. Dans la plus part des cas, on voit se confondre*

diagnosis *fungi haematodes*, ad quem sat tuto concludimus, ubi *haematemesis* inter symptomata generalia morborum carcinomaticorum ventriculi eminet.

§. CVI.

Prognosis. Cura.

1. Morbi carcinomatici ventriculi dum jam eo pervenerunt ut dignosci possint, nota hucusque auxilia eludunt. Jactata enim sanationis exempla [1]), minimum errori in diagnosi commisso adscribimus. Ne alium respectu *prognoseos* committas, morbum etsi pertinaci vomitu aliisque suspectis carcinomatis in stomacho latentis indiciis, stipatum, pro lethali non proclamabis, nisi aegroti aetas, stirps et macies de genuino scirrho, aut cruciatus ventriculi et febricula hectica, de illius in ulcus cancerosum conversione, testentur. In hominibus enim aetate adhuc florentibus ac nulla labe obnoxiis, aliquando praeter omnem expectationem accidit, ut caussa ventriculi molestias excitans, aut per ipsum vomitum evacuetur [2]), aut aliorsum conjiciatur [3]), unde aeger aut sanus eva- Prognosis.

par des nuances insensibles les deux tissus dits squirrheux et encéphaloïdes" (*l. c.* p. 405).

1) Praecipue a fautoribus remediorum specificorum.

2) Gourraud de steatomate vomitu rejecto narrat (*Journ. de méd. T.* 85).

3) Matronam novi, alta stirpe, septuaginta ante annos, natam, Novocomensem, quae plurima scirrhi ventriculi symptomata, inter aversionem absolutam a cibis, exhibuit. En inopinate insultu pseudo-apoplectico corripitur. Extemplo

evadit, aut saltem a morbo ventriculi immunis. Altera ex parte jam simplices circa hoc viscus molestiae [4]), eoque magis graves cardialgiae [5]), tibi quoad exitum suspectae sunto, ubi aetas, stirps etc. evolutioni morborum carcinomaticorum favent. Transitus scirrhi ventriculi in ulcus cancerosum multum a rerum positionibus adventitiis, maxime vero a regimine diaetetico [6]) pendet. Nec ille ad letum inferendum necessarius [7]).

Cura. 2. Donec morbi carcinomatici ventriculi diagnosis certissima evadat, prout vel anorexia, vel dyspepsia, vel cardialgia, vel vomitus, alvique obstructio, prae caeteris molestant, inter pharmaca adversus haec mala commendata [8]), mitissima eligi possunt, ast prudenter, ne latentibus forte illis mor-

ventriculus incolumis evasit et famelicus. Sic adhuc per quatuor annos vixit, donec repetitae apoplexiae vitae finem imposuerint.

4) Bleuland (l. c. p. 104) omni jure monet, ex stomacho adhuc vegeto et ad obstaculum a parvo et incipiente scirrho emergente vincendum pari, pauca sanitatis laesae indicia expectanda esse.

5) Beziat *observations sur des cardialgies chroniques les plus graves. Obs. 1ère Retrécissement squirrheux du pylore* (*Annales de la soc. de médec. pratiq. de Montpellier. T.* 23. *p.* 5).

6) „*Une des causes les plus fréquentes de la transformation du squirre du pylore en cancer, c'est la présence des alimens et matières fécales, qui accroissent l'irritation et l'ulcération.*"

7) Saepius enim in cadaveribus dumtaxat *scirrhus* reperitur.

8) Capitibus respondentibus.

morbis, noceant. Nocent tunc *emetica* [9]), nocentque *stomachica*, *carminativa*, verbo, *calefacientia*, etsi ab initio (praesertim in pylori scirrho) juvare videantur [10]). Damnum quoque afferunt *oxyda metallica*, inprimis *magisterium bismuthi*; item *narcotica*, non excepto *conio maculato* [11]), quod caeterum ut *emplastrum* cordis scrobiculo admovere licet. Haec quum ita sint, *remediis solventibus* et *resolventibus* standum, quae ubi nil prosunt, res conclamata. Inter dicta remedia eminent: *mercurius* [12]), minimis, sed, nisi aegri constitutio adversetur, diu continuatis dosibus, sub forma aut *calomel* [13]), aut *unguenti* [14]), porrectus; *extractum graminis liquidum* [15]); *sapo medicinalis* [16]); *aquae thermales*, ferro destitutae, salibus prae-

9) „*Sie schaden mehrentheils unendlich.*" Bleuland l. c. p. 105.

10) Verisimiliter ventriculum ad obstaculum vincendum excitando.

11) Centies saltem et ultra, hoc pharmacum adhibui incassum, et aliquando cum damno.

12) Vivus si extraneum obstaculum circa pylorum debellandum, aut nummus per *amalgamationem* solvendus foret. (Morgagni l. c. epist. XXX. 13).

13) Tertia grani pars de die.

14) R. Unguenti Althaeae uncias duas. Unguenti mercurialis drachmas duas. Camphorae scrupulum semis. Illiniatur quotidie ad nucis avellanae magnitudinem sub epigastrio.

15) Mellago graminis, ad unciam semis nychthemeri spatio.

16) R. Saponis medicinalis unciam semis. Extracti aloes aquosi drachmam semis. Extracti graminis unciam. Misce, fiant pilulae ponderis granorum trium. Conspergo pulvere radicis ireos florentinae. D. S. Bis de die nro quinque.

praeditae[17]); et maxime *clysteres viscerales*[18]), dummodo haemorrhoides inde non irritentur. Verum et ab hisce auxiliis abstinendum, si vel ex longinquo signa, transitum scirrhi in cancrum indicantia adpareant. Ad transitum ejusmodi in genere praepediendum commendamus *abstinentiam a pharmacis*[19]), *victum tenuem nutrientem*[20]), *balnea tepida*, *fonticulum* aut *setaceum* prope locum affectum, et, si inconsueta hîc obveniat irritatio, *hirudines* ad epigastrium vel ad anum[21]). *Declarato jam cancro, lac*[22]), ejus *cremor subacidulus*[23]), succus *daucae carotae*, aut qualiscunque demum ab aegroto desideratus cibus[24]), *clysteres nutrientes* et *opium*[25]).

CAPUT

---

17) Part. I. Vol. I. sect. II. cap. VI. §. XXXVIII. 27. 2dae editionis.

18) Part. II. Vol. I. sect. II. cap. XVII. §. LXXVII. 5.

19) Valent hîc plura egregii GALBIATI monita: *intorno ad alcune malattie che non si devono curare;* — (OMODEI *annali universali di medicina* 1833. *Ottobre e Novembre*. p. 318).

20) Sane non inediam, uti CRUVEILHIER suadere videtur, aiens: „*le repos de l'estomac c'est la diète*" l. c.

21) Inconsultum quidem videtur aegrum jam jam exhaustum, cruoris evacuatione magis magisque exhaurire; ast inanitio, cruciatibus a cancro, anteponenda.

22) TISSOT *Abhandl. von den Nervenkr. B.* 2. *Kap.* 10.

23) Plurimis aegrotis meis, inter alios vetulae obstetrici Vilnensi (Marianowa) ex cancro ventriculi miserrime defunctae, maximo solatio fuit.

24) Puta *ostreae*, ut apud CRUVEILHIER (l. c.) et HECKER (*literar. Annalen der gesammten Heilk.* 1827. *Juni.* p.

Caput XXVII.
De perforatione ventriculi.

§. CVII.
Notio. Ordo rerum.

1. Oblatam in tractatibus de ventriculi dolore, inflammatione, gangraena, suppuratione, fistula, marcore et carcinomate, opportunitatem de ejus *perforatione*, *erosione*, *laceratione* (*Gastrobrosis*, *Diabrosis*) loquendi, consulto omisimus; scopo, notiones huc spectantes, *uno* capite collectas, ut generalis illarum habeatur conspectus, tradendi. Notio.

2. Quum hoc in opere exposceretur *rerum ordo*, eum circiter secuti sumus quem Alibert [1]), Percy et Laurent [2]), Rauch [3]), Richter [4]), Bekker [5]), Ordo rerum.

244). Cfr. Pasquier *sur les huitres considérées comme aliment et comme médicament*; in *Journal universel des sciences médicales. An.* 4. *No.* 39. 1819. *Mars.* p. 340.

25) Sub forma praecipue *clysterum*.

1) *Nosologie naturelle. Paris* 1807. Trophopathiarum genu XIImum.

2) *Dictionnaire des sciences médicales. T.* 40. *Article perforation.* p. 314—341.

3) *Vermischte Abhandlungen aus dem Gebiete der Heilkunde; von einer Gesellschaft prakt. Aerzte zu St. Petersburg. Zweyte Samml. Petersburg* 1823. p. 166.

KER [5]), ABERCROMBIE [6]) indicarunt; caeterum a nosologorum disceptationibus alieni [7]).

§. CVIII.

Variae species.

Divisio. 1. *Gastrobrosis* dividitur in *g. per accidens* et in *g. spontaneam.*

Subdivisio. 2. *Gastrobrosis per accidens* subdividitur prout ex *caussis* vel *externis* vel *internis* ortum trahit.

G. extern. 3. *Gastrobrosis per accidens a caussis externis* gignitur a ventriculi vulneribus [1]) et contusionibus [2]), per lapsum [3]), nisum in pondere elevando [4]) etc. [5]), conditio foraminis, saepius rima seu scissura.

4. Ga-

4) HORN'S *Archiv für medicinische Erfahrung. Jahrg.* 1824. *September. October.* p. 212.

5) HUFELAND'S *Journ. der prakt. Heilk. B.* 64. 1827. *St.* 4. *April.* p. 37. sq.

6) *Untersuch. über die Krankh. des Magens. Aus d. Engl. Bremen* 1830. p. 26 sq.

7) Ordo, adminiculum est, doctrinam non constituens: haec in rebus et monitis locata.

1) Cap. XXIII. §. XCIII. 2.

2) Gastrobrosis violenta, laceratio ventriculi.

3) Ephemer. acad. nat. curios. cent. I et II. obs. 151. et cent. IX. obs. 91; — ACRELL *Neue Abhandl. der k. schwedischen Akademie der Wissenschaften auf das Jahr* 1788. Cfr. RICHTER'S *chirurgisch. Bibliothek. B.* 12. *St.* 3. p. 403; — BECKER l. c. p. 39.

4) BURTON BROWN in *The London medical repository. Vol.* 17. *No.* 98. Cfr. GERSON *Magazin der ausl. Liter. der gesammt. Heilk. B.* 3. p. 447; et, *Medic. chir. Zeitung. Inspr.* 1823. *B.* 2. p. 104.

4. *Gastrobrosis per accidens a caussis internis* G. inter. observata est a nisu sub partu laborioso [6]), a sternutatione [7]), a vomitu [8]), ab intemperantia ciborum et potus [9]), ab evolutione repentina gaz in ventriculo, uti inter animalia [10]) sic in hominibus [11]), ab esu brassicae acescentis [12]), uvarum [13]), prunorum [14]), pomorum maturitatem non ad-

5) De perforatione ventriculi sub exercitiis funambuli narrat B. Travers in *Medico-chirurgical transactions. Vol.* 8. p. 228.

6) Chaussier teste Percy et Laurent l. c. p. 328. 332.

7) Duparcque in *Journ. de médec. pratique par* Gendrin *T.* 4. 1831. *Avril.* p. 30 et *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 40. p. 62.

8) Cfr. cap. VII. §. XXI. 3; — Vetter *Aphor. aus der pathol. Anatomie.* p. 165; — H. Werke's *Ruptur des Magens in Folge von Erbrechen*, ex *London medical and physical Journ. Septemb.* 1828, in Horn's *Archiv. Jahrg.* 1828. p. 684.

9) Moscati *indice dei discorsi anatomici. Milano* 1768. p. 45; — Barzelotti in *Opuscoli scielti di Milano. T.* 19; — Chevalier in *Medico-chirurgical transactions. Vol.* 5. *London* 1814. *No.* 7.

10) Part. III. Vol. II. sect. I. cap. De affectionibus flatulentis.

11) Wind ex *Harlemer Abhandl. B.* 8. *St.* 2; in *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 2. *St.* 1. p. 133; — Laisné *considérations medico-légales sur les érosions et perforations spontanées de l'estomac. Paris.* 1819; Vers. germ. in Henke *Zeitschrift für die Staats-Arzneykunde. 5ter Ergänzungsheft* 1826, et *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 38. p. 630.

12) Acrell l. c.

13) Rhodius observ. cent. II. obs. 53.

adeptorum[15]), a potatione frigida aestuante corpore[16]), ab ingestis vulnerantibus[17]) et praecipue a venenis[18]), forte a vermibus intestinalibus[19]), vix, ut putant[20]), a spasmo. Foraminis hisce in casibus margines esse solent inaequales, denticulati plus minusve inflammati[21]).

G. spontanea. 5. *Gastrobrosis spontanea*[22]) originem trahit a ventriculi *gangraena, ulcere simplici, carcinomate, attenuatione*, et *marcore*.

G. a gangraena. 6. Ubi gastritis, praesertim erysipelacea, febrium malignarum comes et anthraci affinis, in gan-

14) R. J. Camerarius in Ephem. acad. nat. curios. T. III. obs. 43. p. 62.

15) Richter *chirurg. Biblioth. B.* 12. p. 401.

16) Majorlin apud Percy et Laurent l. c. p. 326

17) Cap. XXIII. §. XCI. 2.

18) Gastrobrosis venenata seu toxica.

19) De quaestione: utrum vermes tubum intestinalem in homine vivente perforare queant nec ne? Vide Part. III. Vol. II. sect. I. cap. de vermibus intestinalibus.

20) Griffith in *London medical and physic. Journ.* 1825. *April*; — *Journ. général de médecine. T.* 76 (15ème *de la* 2de *série*); *Août No.* 297. p. 145.

21) Rauch l. c. p. 169.

22) Gérard *perforations spontanées de l'estomac. Paris* 1803; — Laisné l. c.; — Roux *quelques considérations sur les perforations spontanées de l'estomac. Paris* 1823; — Pichot *perforations spontanées de l'estomac*, in *Bulletin de la société médicale d'émulation de Paris.* 1824; — Crampton *Medical chirurg. transact. Vol.* 8. *Part.* 1. — Pistolet in *Revue médicale.* 1828. *Juin.* p. 467; — M. J. Zartmann diss. de perforatione ventriculi e causis internis seu spontaneis. Berol. 1829.

gangraenam inprimis partialem desinit [23]), ex secessu escharae facile *perforatio* membranarum ventriculi, marginibus plus minus inflammatis, pro re nata, attenuatis, laxis, callosis, sphacelosis [24]), relinquitur, — *gastrobrosis gangraenosa* [25]).

7. Longe saepius ventriculi aut suppuratio [26]), aut erosio [27]), gastritidis sive acutae sive chronicae exitus, membranarum illius visceris *perforationi*, variae magnitudinis et formae [28]), ansam porrigit, — *gastrobrosis ulcerosa* [29]). G. ab ulcere simpl.

Uu 2 8. Aliàs

23) Cap. XXIII. §. XCIII. 6. 24) RAUCH l. c. p. 167.

25) Testantur de ea: VAN HELMONT tumulus pestis p. 842; — BONET sepulchret. T. II. p. 22; — SWIETEN commentar. in aphor. Boerhaave. T. III. §. 951; — AILHAUD *Mém. de la société R. de médec.* 1786. p. 153. et *Samml. auserl. Abhandl. für pr. Aerzte. B.* 15. p. 624; — SANTESSON in *Samml. neuer Abhandl. der schwedisch. Akadem. der Wissenschaften auf das Jahr* 1790. *B.* 11. *Leipz.* 1792; — REIL *Archiv für die Physiologie. B.* 4. p. 379; — MORIN *considérations générales sur l'érosion;* — SIEBOLD *Journal der Geburtshülfe. B.* 5. *St.* 1. *No.* 1; — LARREY in *Journ. de médec. chir. et pharmac. T.* 16. p. 25; — BELLOT D'ABBEVILE ibid. et *Dict. des scienc. médicales* l. c. p. 323; — CHAUSSIER in *Bulletin de la soc. de la faculté de méd.* 1810; — SPEDALIERI *riflessioni sopra una straordinaria rottura dello stomaco. Pavia* 1816; — LAISNÉ l. c. et *Revue médicale. T. I. Paris* 1825. *Janvier;* — HAVILAND in FRORIEP's *Notizen aus dem Gebiete der Natur und Heilk. B.* 4. *No.* 5.

26) Cap. XXIV. §. XCV. 27) Cap. XXIII. §. XCII. 11.

28) A dimidia linea ad plures pollices.

29) Recensent ejusmodi exempla SALMUTH observ. cent. I. obs. 43; — MERKLINUS Miscell. med. phys. germ. dec. I. ann. 2. obs. 229; — HOLLERIUS schol. ad caput XLIII. de

G. a carcinomate. 8. Aliàs ventriculi tubercula et tumores in suppurationem abeuntes [30]), et, frequentissime, scirrhus in cancrum transiens [31]), illius *perforant* membranas, — *gastrobrosis carcinomatica.*

9. Ven-

morbis ventriculi; — FORESTUS obs. lib. XVIII. obs. 33; — SCULTETUS armament. chirurg. obs. 80. fol. 296; — DODONAEUS obs. med. cap. 25. fol. 61; — HILDANUS obs. cent. III. obs. 20; — BORELLUS observ. cent. I. obs. 54; — WILD in Epistolis ab eruditis viris ad HALLERUM scriptis. Part. I. p. 527; — HOUSSET ibid. P. IV. p. 55; — THOM *Erfahrungen und Bemerk. aus der Arzney-, Wundarzn.- und Entbindungswissenschaften. Frankf. a. M.* 1799. p. 103; — GÉRARD l. c.; — ROUX l. c.; — TRAVERS l. c.; — ANDRAL in FRORIEP's *Notizen. B.* 8. *No.* 17. p. 212; — ELLIOT in *Medico chirurg. transact. Vol.* 13. *P.* 1. *Lond.* 1825. et HECKER *litterärische Annalen der gesammt. Heilk.* 1826. *März.* p. 383; — SPITTA *das medicinische Klinikum in Rostok.* 1828. 1*ter Bericht.*

30) BRUGUIERE in DESSAULT *Journ. de chirurg. T.* 1. *No.* 13; — KEPPELHOUT sectiones cadaverum patologicae. Lugd. Bat. 1805. p. 3; — LÉVEILLÉ in *Revue médicale Août* 1826. et FRORIEP *Notiz. B.* 15. *No.* 9. p. 142; — BARZELLOTI *sulla natura di un tumore nato e lentamente sviluppato nella pariete del ventricolo, per la suppurazione del quale nacque la perforazione di esso e la morte dell' individuo;* in OMODEI *annali universali di medicina.* 1818. *Giugno.*

31) Casus nonnulli proprii similes sunt descriptis a R. WHYTT *Beobacht. über Nervenkrankh. A. d. Engl. Leipz.* 1766; — GEOFFROY *Mémoires de la soc. R. de médec.* 1780. p. 162; — UEBERLACHER *medicinisch. Archiv von Wien u. Oesterreich. v. Jahr* 1800; — SCHENK in HUFELAND's *Journal. B.* 27. *St.* 1. p. 85; — SCHAEFFER ibid. *B.* 42. *St.* 4. p. 18; — LITHELL *Svenska Läkare Sällskapets Handling.* 1820. et *Medicinisch-chir. Zeitung. Insp.* 1822. *B.* 3. p. 359;

9. Ventriculum vel in toto suo ambitu vel in parte (puta propter praegressum ulcus, aut infirmam cicatricem, aut vasorum lymphaticorum auctam vim [32])) *attenuatum* [33]), prae firmo, tam continuante actione caussae attenuationis, quam supervenientibus aliis perforationis caussis [34]), ad *gastrobrosin* dispositum esse, sana ratio suggerit et experientia confirmat [35]). Foramen hoc in casu ple- G. ex attenuat.

— *Napoleon Bonaparte's merkwürdige Krankengeschichte und Leichenöffn.* — ANTOMARCHI *Denkwürdigkeiten über die letzten Lebensjahre Napoleon's Th.* 2. p. 92; — *Napoleon Bonaparte's Krankheit, Tod und Leiche. Nach dem Berichte von* ARNOTT. *A. d. Engl. Leipz.* 1823. p. 25; — WORKMAN in *The London medical repository. By* COPLAND. *London* 1823. *Vol.* 19. *No.* 3; — TASSARA *Beobachtungen und Abhandl. aus dem Gebiete der gesammt. Heilk. Von einer Gesellschaft österr. Aerzte. B.* 4. *Wien* 1824; — ABERCROMBIE in *The Edinburgh medic. and surg. Journ.* 1824. *No.* 78. p. 1. et *Pathologische Untersuchungen über die Krankh. des Magens.* p. 46; — *Medicinische Zeitung. Herausgegeben von dem Verein für Heilk. in Preussen.* 1*ter Jahrgang.* 1832. *No.* 13. 3. c.

32) CRUIKSHANK *anatomy of the absorbing vessels.* p. 113.

33) Cap. XV. §. LI. 3.

34) No. 3. 4.

35) SCHENK obs. sect. II. lib. III. p. 135; — Miscell. acad. nat. curios. dec. I. ann. 7. obs. 177; — *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 13. p. 385; — VETTER *Aphoris. aus der pathol. Anat.* p. 164. — RAUCH l. c.; — TRINIUS *Vermischte Abhandl. von einer Gesellschaft pr. Aerzte zu St. Petersburg. Dritte Samml.*; — GISTREN in HUFELAND's *Journ. B.* 33. *July.* p. 121; — GASTELLIER in *Journ. de médec. par* LEROUX. 1815. *Mai.* et *Medic. chirurg. Zeit. Insp.* 1815. *B.* 4. p. 275; — COSTE in *The London medi-*

plerumque rotundum, veluti cultro exscissum, margines levigati, et membranae visceris utplurimum non inflammatae, cernuntur [36]).

G ex marcore.

10. Major adhuc ad perforationem proclivitas, in ventriculo scorbutico [37]) aut alio *marcore* confecto, expectanda est. En cur observationes de *gastrobrosi ex marcore*, illis gastromalaciae intertextae inveniuntur [38]), et perforationes ventriculi absque marcore, ut peculiariter memorabiles describuntur [39]).

§. CIX.

Symptomata. Necroscopia.

Symptomata.

1. Gastrobrosis spontanea (saltem ea quae extra morborum acutorum confinia locata est) per annos saepe multos, a cardialgiis et vomitibus, periodice recurrentibus, praecedi solet. Tandem de improviso paroxysmus, antecedentium omnium gravissimus ingruit: dolor enim epigastrii, jam humanae tolerantiae limites excedit, et aeger,

cal repository by Copland. *Vol.* 20. 1823. p. 117; — Rust *kritisch. Repertor. der gesammt. Heilk. B.* 2. p. 315.

36) Rauch l. c. p. 170.

37) Winter *über das Wesen der spontanen Perforation des Magens*; in Henke *Zeitschr. der Staatsarzneyk. Jahrg.* 19. *B.* 17. *No.* 15.

38) Cap. XXV. §. XCIX. 6.

39) Ebermaier *über die Krankheit des Magens, welche regelmässige Durchlöcherung seiner nicht erweichten Häute herbeiführt.* Rust *Magazin für die gesammt. Heilk. B.* 26. *St.* 1. p. 43; — Wittke *regelmässige Durchlöcherung der nicht erweichten Häute.* Ibid. *B.* 28. *Heft* 1. p. 83.

aeger, solum aliquando prostratus [1]), se moriturum declarat. Vomitus modo aut in vomendi tantum conatus convertitur [2]); aut cum rejectione acerrimae materiae, vel ipsius sanguinis [3]) contingit. Superaccedunt porro insoliti dolores a dorso ad scapulas [4]), vel ad lumbos [5]) extensi, nec non universi ventris (interdum extemplo meteorismo prehensi [6])) immanes cruciatus [7]), musculis abdominalibus simul ita contractis, ut columnam vertebralem adtingere videantur [8]). Interea facies deformatur, inquietudo et anxietas (sub qua aegri epigastrium perfricant [9])) urgent; frigus extremitates tam superiores quam inferiores, quidquod universum corpus invadit, pulsus fit utplurimum [10]) fre-

1) Ebermaier, Gérard, Becker ll. cc.

2) Desgranges l. c.

3) Bang in Actis R. soc. Havniensis. T. I. p. 280; — Baron in *Mémoires de l'acad. des sciences. T. I;* — Nordbald in *Års-Berättelse om Swenska Läkare-Sällskapets Arbeten.* 1826.

4) Desgranges, Crampton ll. cc.

5) Circa renem sinistrum, etsi sanum. Abercrombie in *The Edinburgh med. and surgical Journ. January* 1824. p. 67.

6) D'Henouville in *Auserl. Abhandl. der Pariser Akadem. der Wissenschaft. A. d. Fr. Leipz. Th.* 2. p. 319; et Vogel *neue med. Bibliothek. B.* 1. p. 319; — Friese *Museum der Heilk. B.* 4. p. 82; — Becker l. c.

7) Mole *über eine besondere Krankheit des Magens*, ex *Medical and physical Journ. Vol.* 13. in *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 23.

8) Gérard, Crampton, Travers ll. cc.

9) Abercrombie l. c.

10) Travers (l. c.) de pulsu normali testatur.

frequens, contractus, parvus [11]); urina (aliàs retenta [12])) una cum faecibus involuntarie secedit, — haecque omnia perstantibus animi facultatibus. Praeter generalia ista symptomata, in singulis aegrotis observata fuere: sitis inexplebilis [13]); desiderium assumto potu supine decumbendi [14]); lipothymiae periculum sub erectione trunci [15]); decubitus super ventrem [16]), vel, corpore in latus dextrum incurvato [17]); sensus ac si extranei quid in abdomine, conversionem proprii corporis in alterutrum latus sequeretur [18]); perceptio rei sese in intestinis volutantis [19]). In aegroto quodam, sub certis et determinatis corporis sui positionibus, ex abdomine rumor, stillicidio aequiparandus, prodibat [20]).

Necroscopia. 2. Secto post mortem [21]) peritonaei, saepe inflammati [22]), cavo, obviam venere gaz foetidum [23]),

11) Gérard, Pichot ll. cc. 12) Friese l. c.

13) Becker l. c. 14) Desgranges l. c.

15) Crampton l. c. 16) Becker l. c.

17) Bellot d'Abbeville l. c. 18) Trinius l. c.

19) Ebermaier l. c.

20) Hennemann *Fall von Gastrobrose die ein bisher unerhörtes Symptom begleitete* („*Das Geräusch als fielen in Zwischenzeiten von* 2 *bis* 3 *Secunden Tropfen aus einer Dachrinne in das untergestellte Gefäss*") in *Beyträge mecklenburgischer Aerzte zur Medic. und Chirurg.* 1830. *B.* 1. *Heft* 2. p. 148.

21) J. H. Wenzel diss. de foraminibus post mortem in ventriculo inventis. Goett. 1818.

22) J. Moore *Physic. and med. Journ.* 1801. p. 728; — Abercrombie l. c.

dum[23]), ichor[24]), res prius in ventriculo contentae[25]), vermes[26]); vel etiam nihil[27]). *Ventriculus* pro re nata erat magnus, collapsus, vacuus, repletus, cum foramine diametri pollicum duorum cum dimidio, marginibns attenuatis, dentatis et nigris, in fundo ad superficiem anteriorem et superiorem[28]); — cum foramine transverso[29]) longitudinis fere trium pollicum, ad parvam curvaturam; — cum foramine trium digitorum prope insertionem vasorum brevium[30]); — cum foraminibus duobus rotundis, ac si ictui globulorum sclopetariorum originem deberent[31]); — cum foramine quatuor pollicum ad parietem anteriorem prope cardiam, cum fissura trium pollicum in pariete posteriore, cumque duabus fissuris pollicis unius et sesqui-pollicis ad curvaturam majo-

23) DUPARCQUE l. c.

24) CRAMPTON, MOLE, EBERMAIER, BECKER ll. cc.; — PETERS in HUFELAND's *Journ. B.* 54. 1822. *St.* 3. p. 13.

25) SCHOBINGER in Epistol. ad HALLERUM scriptis. T. III; — WEEKES l. c.

26) CRAMPTON *Fall einer Durchlöcherung des Magens und des Durchganges eines Spulwurms in die Bauchhöhle.* Ex *Dublin medical transactions. Vol. I. P. I. New series*, in *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 40. *St.* 1. p. 76.

27) MERCKLIN apud BONET sepulchr. obs. 48; — Comment. acad. Imper. Petropolitan. T. VII; — MORGAGNI epist. XXIX. 14. 15. — *Medicinisch-chirurg. Zeitung. Inspr.* 1816. *B.* 2. p. 29; — Errat itaque B. TRAVERS asserendo (l. c.) extravasatum in peritonaei cavo nunquam desiderari.

28) AILHAUD l. c. 29) SPEDALIERI l. c.

30) MOSCATI l. c. 31) GASTELLIER l. c.

majorem, sine membranarum mollitie[32]); — cum foramine, fere pollicis, marginibus callosis, ad curvaturam minorem in omentum minus penetrans, viscere caeterum normali[33]); — cum foramine magnitudinis dimidii circiter pollicis, marginibus regularibus, glabris, incrassatis, ad parietem anteriorem prope hepar, quod foramen a corpore fibroso, veluti lacinia pendula circumdabatur obturabaturque[34]); — cum foraminibus duobus, altero trium quadrantium pollicis prope cardiam, altero in parte opposita, marginibus glabris, et ac si a cicatricibus ruptis orta essent[35]); — cum foramine rotundo, lineae unius et semis, prope cardiam, ad curvaturam minorem[36]); — cum foramine sex et ultra linearum, marginibus callosis, ad partem dextram anteriorem curvaturae minoris[37]); — cum foramine sesqui lineae, veluti exciso, sine notis inflammatoriis[38]); — cum foramine uno, pollicis cum dimidio ad parietem anteriorem, et altero, linearum novem orbiculari, sub curvatura minore, membranis caeterum firmis[39]); — cum foramine per erosum diaphragma cum pectoris cavo commercium alente[40]); — cum foraminibus duobus rotundis, altero pollicis circumferentiae in viciniis pylori scirrhosi[41]); — cum

32) Weekes l. c. 33) Peters l. c.

34) Ebermaier l. c. Cfr. Horn's *Archiv. Jahrg.* 1828. *Sept. Oct.*

35) Mole l. c. 36) Duparcque l. c. 37) Baron l. c.

38) Gérard l. c. 39) Desgranges l. c.

40) Rust *Repertorium. B.* 2. p. 15. et Larrey l. c.

cum foramine pollicis circa pylorum et adhaesionibus morbosi stomachi cum partibus contiguis [42]); — cum foramine fere rotundo in curvatura magna ad distantiam pollicum trium cum dimidio a pyloro, cum istius et intestini duodeni interna inflammatione [43]); — cum foramine fere orbiculari, trium pollicum et dimidii, ad curvaturam magnam, una cum membranarum marcore [44]); — cum foramine magnitudinis capitis acus in medio ventriculo [45]); — cum duobus foraminibus in centro stomachi, sibi in parietibus anterioribus et posterioribus oppositis, viscere caeterum sano, et cum intestino colon nexum habente [46]); — cum tot foraminulis, ut membranae, marcore confectae, cribriformes adparuerint [47]). Ad gastrobrosin non spectat sed silentio hîc non est praetereundus casus, ubi res in ventriculo contentae, sibi viam in cavum abdominis per rimam inter pylorum et intestinum duodenum pararunt [48]).

§. CX.

Caussae. Diagnosis.

1. Gastrobrosin terminum plurimorum morborum sistere, ex specierum [1]) consideratione elucet. Caussae.

41) Rauch l. c. 42) Trinius l. c. 43) Becker l. c.
44) Becker l. c. 45) Nordbald l. c. 46) Wittke l. c.
47) Ballonius paradigmata. No. 144; — Rahn *Briefwechsel mit dessen ehemaligen Schülern. Zweite Samml. Zürich* 1790. p. 451.
48) Rahn *Briefwechsel. Zweyte Samml.* p. 440.
1) §. CVIII.

cet. Inter morbos illos gastritidem, acutam aeque ac lentam, inprimis eam quae a caussis traumaticis [2]), rheumaticis et arthriticis [3]) gignitur, nec non cancrum, indole sua rodentem, primarios occupare locos, in propatulo est. Accedunt corporis, praecipue infantilis [4]), feminei [5]), constitutio gracilis, atque chlorosis et scorbutus, gastrobrosi, praesertim per accidens [6]), viam parantes.

Diagnosis. 2. Repentina virium resolutio, sensus laesionis internae mortalis, dolor atrocissimus epigastrii, conatus vomendi aut vomitus, faciei subitanea mutatio, frigus extremitatum, pulsuum exilitas, cum necessitate determinatam corporis positionem servandi, sat certe *gastrobrosin* indicarent; nisi similia plus minus symptomata comitarentur etiam *haemorrhagias internas* [7]); *rupturas cordis, aortae* (ubi grumus sanguinis aut massa polyposa ad locum affectum mortem extemplo impediunt [8])), *vesicae felleae* [9]), et *abscessuum hepatis* [10]); *perforationem intestinorum* [11]), et praecipue

2) Henkel *neue medic. und chirurg. Anmerk. Erste Samml. Berlin.* 1769.

3) Trinius, Wittke, Majorlin ll. cc.

4) Rust *Repertorium. B.* 2. p. 315.

5) Mole, Desgranges, Ebermaier, Becker ll. cc.

6) §. CVIII. 3. 4.

7) P. II. Vol. II. sect. II. cap. XX. §. LXXXVII. 2.

8) Ibid. cap. XIII. §. LIV. 3. Historia morbi.

9) P. III. Vol. II. sect. II. Cap. de morbis vesiculae felleae.

10) Ibid. cap. de morbis hepatis.

11) P. III. Vol. II. sect. I. cap. De perforatione intestinorum.

pue *lacerationem tubarum aut ovariorum in graviditate extra-uterina* [12]). Oportet itaque simul morborum praegressorum rationem habere. Quodsi symptomata recensita in homine antea sano in conspectum venirent, *veneni* suspicio sese obtruderet. Sequeretur inde necessitas materias aut vomitu rejectas, aut post mortem in ventriculo vel in cavo peritonaei repertas, analysi chemicae submittendi [13]), ac conditionem loci perforati ac partium contiguarum exacte eruendi. Horribilis sane est cogitatio, potuisse quondam ex confusione perforationis spontaneae ventriculi cum gastrobrosi toxicâ, veneficii suspicionem cum terribilibus consequentiis homines innocentes adtingere [14]); sed nec consolatoria est illa, hodiedum ex

12) Heim in Horn's *Archiv.* 1812. *Jan. Feb.* p. 1; — Becker l. c.

13) Cap. XXIII. §. XCII. 7.

14) Memorabile hoc argumentum illustrarunt: Pyl *Aufsätze und Beobachtungen aus der gerichtlichen Arzneyk. B.* 1. p. 62; — Tartra *traité de l'empoisonnement par l'acide nitrique. Paris* 1802; — Wendelstaedt *über die Beurtheilung der bei Sectionen vorgefundenen Flecken im Magen* in Kopp's *Jahrbücher der Staatsarzneyk. Jahrg.* 2. p. 169. et *Medic. chirurg. Zeitung. Salzb.* 1810. *B.* 2. p. 124; — Portal in *Samml. auserl. Abhandl. f. pr. Aerzte. B.* 23. p. 137; — Beddoes in *Medical and physical Journ. continuated by Dr.* Bradley *and* Adams. 1808; — Roloff apud Kopp l. c. *Jahrg.* 7. p. 172; — Hohnbaum in Harless *Jahrb. der Teutsch. Med. und Chirurg. B.* 3. *St.* 1. *No.* 5; — Laisné l. c.; — Percy et Laurent l. c.; — Winter l. c.

ex opposito errore, cives legum protectioni dignos detrimentum capere posse.

§. CXI.

Prognosis. Cura.

Prognosis. 1. Cognita modo gastrobroseos spontaneae doctrinâ, nemo traditam cardialgiae prognosin [1]), pro exaggerata declarabit. Mors interdum improvisa [2]), a qualicunque gastrobrosi, spatio paucarum horarum, aut nonnullorum nychthemerorum expectanda est, prout materiae e ventriculo perforato manantes *plexibus nervorum contiguis* majorem minoremve vim inferunt [3]), aut inflammationem peritonaei et intestinorum ocyus serius excitant. Illarum evacuationi pro tempore obstare possunt viscera vicina [4]), tumores [5]), diverticula [6]), perforationis situs altus [7]) et caussae ignotae [8]).

Cura. 2. Quum medicus spectator ignavus tot aerumnarum esse nequeat, et praeterea gastrobroseos

1) Cap. XIX; §. LXXI. 2.

2) Burton Brown l. c.

3) Si ciborum frustulum nervum dentis adtingens, jam intolerabiles cruciatus excitet; quid ab actione materiarum in ventriculo contentarum super plexum coeliacum expectandum erit?

4) Cap. XXIV. §. XCVIII. 3.

5) F. Pascalis in *Medical repositor. Vol.* 3. *No.* 3. *New-York* 1816; — Ebermaier, Becker ll. cc.

6) Henning in Hufeland's *Journal. B.* 25. *St.* 1. p. 130 (ventriculus loco perforato in saccum desinens); — Portal *cours d'anat. méd. T.* 5. p. 201.

7) Baron l. c. 8) Morgagni epist. XXIX. 14.

seos diagnosis, quid quid dicatur [9]), semper dubium relinquat; *venaesectionem* proponimus, si indicia inflammatoria urgeant et *opium* ad dolores, absentibus istis indiciis, imminuendos. Cur *moxa* ad epigastrium commendata fuerit [10]), ignoramus. Potius haec regio leni mano illinienda, ac demum fovenda, non omissis clysteribus.

9) Becker l. c.

10) Percy et Laurent l. c. p. 333.

ERRATA.

Pag.	Lin.	loco	lege
88	8	sapone	vapore
100	3	pacificum	specificum
120	9	istuc	ictus
139	29	*Godava*	*Godeva*
142	20	secius	serius
183	9	complicato	complicata
664	22	*crops*	*croup*